KEŞFİNDEN SONRA YILLARCA HALKTAN GİZLENEN 2000 YILLIK SIR :

Ölü Deniz Parşömenleri

Kumran Yazıtları

GEZA VERMES

Çeviri: Nurfer ÇELEBİOĞLU

NK

Tarih

ÖLÜ DENİZ PARŞÖMENLERİ

KUMRAN YAZITLARI

GEZA VERMES

ÇEVİRMEN: NURFER ÇELEBİOĞLU

NOKTAKİTAP

ÖLÜ DENİZ PARŞÖMENLERİ
KUMRAN YAZITLARI

THE COMPLETE DEAD SEA SCROLLS IN ENGLISH

Geza Vermes

Genel Yayın Yönetmeni: Gül Duran
Editör: Mehmet Tarhan
Çevirmen: Nurfer Çelebioğlu
Redaksiyon: Kubilay Tabak
Bilgisayar Uygulama: Nurhan Sezgin
Kapak Tasarımı: Cemal Öktemer
Kapak Fotoğrafı: Kumran'da bulunan tapınak parşömenlerinden bir bölüm.
(Fotoğraf: Zev Radovan, Kudüs)
Basın ve Halkla İlişkiler: Sayım Çınar
Film-Grafik: Mat Grafik
Baskı-Cilt: Melisa Matbaası

1. Baskı Mart 2005

ISBN : 975-8823-80-9

© Geza Vermes / Nokta Kitap

NOKTA KİTAP
Kazancı Yokuşu, Muhtar Kamil Sokak, Basmacı Han
No: 5/3 Taksim / İSTANBUL
Tel. 0212 243 43 03 (pbx) Faks: 0212 243 43 40
www.noktakitap.com / e-mail: info@noktakitap.com

ÖLÜ DENİZ PARŞÖMENLERİ

KUMRAN YAZITLARI

GEZA VERMES

ÇEVİRMEN: NURFER ÇELEBİOĞLU

NOKTAKİTAP

025353

Geza Vermes, 1924 yılında Macaristan'da doğdu. Budapeşte ve Louvain'de Doğu Tarihi ve Dilleri alanında çalıştı. 1953 yılında *Ölü Deniz Parşömenleri*'nin tarihsel çerçevesi üzerine yazdığı teoloji teziyle doktora derecesini tamamladı. 1957 ve 1991 yılları arasında İngiltere'de, Newcastle Upon Thine (1957–65) ve Oxford Üniversiteleri'nde (1965–91) öğretim görevlisi olarak çalıştı. Yahudi Çalışmaları ve Wolfson Üniversitesi'nde Emeritus* Profesör olan Vermes, hâlâ Oxford Doğu Enstitüsü'nde ders vermektedir. 1971 yılından bu yana *Journal of Jewish Studies*'in editörlüğünü ve 1991'den bu yana da Oxford İbrani ve Yahudi Çalışmaları Merkezi Kumran Araştırmaları Forumu'nun yöneticiliğini yapmaktadır. Profesör Vermes; Sanat, Bilim ve Beşeri Bilimler Britanya ve Avrupa Akademisi üyesidir. Vermes, aynı zamanda Oxford'dan Edebiyat doktorası; Edinburgh, Durham ve Sheffield Üniversiteleri'nden fahri doktora unvanlarını almıştır.

Vermes'in *Ölü Deniz Parşömenleri* üzerine yazdığı ilk makalesi 1949 yılında ve *Les manuscrits du désert in the Judaean Desert* adlı ilk kitabı da 1953 yılında yayımlandı. Bu kitap, 1956 yılında *Discovery in the Judaean Desert* başlığıyla İngilizceye çevrildi. Yazarın diğer çalışmaları şunlardır: *Scripture and Tradition in Judaism* (1961, 1973, 1983), *Jesus the Jew* (1973, 1976, 1981, 1982, 1994), *Jesus and the World of Judaism* (1983, 1984), *The Religion of Jesus the Jew* (1993), (Martin Goodman'la birlikte) *The Essenes According to the Classical Sources* (1989), (Philip Alexander'la birlikte) *Discoveries in the Judaean Desert XXVI* (1998), (yine Philip Alexander'la birlikte) *XXXVI* (2000), *The Authentic Gospel of Jesus* (2003), *Jesus in the Jewish Context* (2003). Emil Schürer'in *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ* adlı eserinin yeniden yazılmasında büyük bir rol oynadı (1973–87). Vermes, *Providential Accidents* (1998) adlı otobiyografisinde, *Ölü Deniz Parşömenleri* ile ilgili çalışmalarını usta bir dille anlatır.

---

*Memuriyet unvanını muhafaza eden emekli profesör

Sevgili M ve I'ya
ve P'nin anısına

SAYFA DİZİNİ

Önsöz I5
HARİTALAR I6-I7
Tarih Dizini I9

I. Giriş 25
ELLİNCİ YILINDAKİ ÖLÜ DENİZ PARŞÖMENLERİ ARAŞTIRMALARININ GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ 25
ÖLÜ DENİZ ÇALIŞMALARINDA SON DURUM 34
KUMRAN VE YENİ AHİT 45
KUMRAN'IN GETİRDİĞİ YENİLİKLER 47
II. Cemaat 5I
Ek: Esseniler ve Kumran Cemaati 69
III. Cemaat Tarihi 73
IV. Cemaatin Dini Fikirleri 9I
Kısaltmalar Listesi II5

A. KURALLAR

Cemaat Kuralı (IQS, 4Q**255–64**, 4Q**280**, **286–7**, 4Q**502**, 5Q**II**, **I3**) II9
Dördüncü Mağara Cemaat Kuralı Elyazmaları I38
(I) 4QS^{d}=4Q**258** I38
(2) 4QS^{e}= 4Q**259** I43
Antlaşmaya Katılım (4Q**275**) I45
Cemaatte Dört Sınıf (4Q**279**) I46
Şam Belgesi (CD, 4Q**265–73**, 5Q**I2**, 6Q**I5**) I47
4. Mağara Şam Belgesi Elyazmaları I66
(I) 4QD'ye göre Şam Belgesine giriş (4Q**266–8**) I67
(2) Katılım kuralları (4Q**266**) I68
(3) Kâhinlerin görevlerinden alınmalarıyla ilgili kurallar (4Q**266, 267, 273**) I68
(4) Cilt hastalığının teşhisi (4Q**266, 269, 272, 273**) I69
(5) Hasat toplama ve harçla ilgili kurallar (4Q**266, 269, 270, 27I**) I70
(6) Ceza kanunları ve antlaşmanın yenilenmesi töreni (4Q**266, 270**) I7I
(7) Melez bir Cemaat Kuralı-Şam Belgesi Metni (4Q**265**) I74
Kurtarıcı (Messianic) Kural (IQSa=IQ**28a**) I77
Savaş Parşömeni (I**QM, IQ33,** 4Q**49I–7,** 4Q**47I**) I80
Dördüncü Mağara Savaş Parşömeni (4Q**49I, 493**) 20I

Savaşın Kitabı (4Q**285**, IIQ**14**) 203
Tapınak Parşömeni (IIQT=IIQ**19–21**, 4Q**365a**, 4Q**524**) 206
MMT (Miqsat Ma'ase Ha-Torah) –Bazı Yasa Gözlemleri (4Q**394–9**) 232
Günahkâr ve Kutsal (4Q**181**) 240
4QHalakhah A (4Q**251**) 241
4QHalakhah B (4Q**264a**) 243
4QTohorot (Saflıklar) A (4Q**274**) 244
4QTohorot B^a – B^b (4Q**276–7**) 246
4Q Hasat Toplama 248
Başkanın Şafağın Oğullarına Öğüdü (4Q**298**) 249
4Q Hata Yapan Adamlar (4Q**306**) 250
Kınamaların Kaydı (4Q**477**) 251
(Din Değiştirme? Öncesi) Serzenişler (4Q**471**^{a}) 253

B. İLAHİLER VE ŞİİRLER

Şükran İlahileri (IQH, IQ**36**, 4Q**427–32**) 257
İlahi Benzeri bir Şiir (4Q**433a**) 311
Apokrifal Mezmurlar (I) (IIQPs^a=IIQ**5**, 4Q**88**) 312
Apokrifal Mezmurlar (II) (4Q**88**) 319
Apokrifal Mezmurlar (III) (IIQapPs^a=IIQ**11**) 321
Kanon-dışı Mezmurlar (4Q**380–81**) 324
Ağıtlar (4Q**179**, 4Q**501**) 331
Şabat Kurbanlığı İçin Ezgiler (4Q**400–407**, IIQ**17**, Masada 1039–200) 333
Kudüs ve 'Kral' Jonathan Üzerine Şiirsel Bölümler (4Q**448**) 342
Övgü İlahileri A, B (4Q491, böl. II-4Q471b) 344

C. TAKVİMLER, LİTURJİLER, DUALAR

Kutsal Hizmetler Takvimleri (4Q**320–30, 337**) 349
Takvimle İlgili Belge C (4Q**326**) 361
Takvimle İlgili Belge D (4Q**394 1–2**) 362
Takvimle İlgili İşaretler (*Otot*) (4Q**319**) 363
'Horoskoplar' ya da Astrolojik Fizyonomiler (4Q**186**, 4Q**534**, 4Q**561**) 368
Ay'ın Evreleri (4Q**317**) 370
Bir Brontologion Beraberinde Bir Burç Takvimi (4Q**318**) 371
İlahi Görev Düzeni (4Q**334**) 372
Semavi Işıkların Sözleri (4Q**504–6**) 373
Liturjik Dua (IQ**34** ve *bis* **34**) 377
Bayramlar için Dualar (4Q**507–9**) 378

Günlük Dualar (4Q503) 380
Sabahı ve Akşamı Kutlama Duası ya da İlahisi (4Q408) 381
Kutsamalar (1QSb=1Q28b) 382
Takdisler (4Q280, 286–90) 385
4QBerakhot[a] : Kutsamalar (4Q286) 385
4QBerakhot[b]: Beliyal'in Lanetlenmesi (4Q286-7) 388
4QTakdisler: Melkiresha"nın Lanetlenmesi (4Q280) 388
Pişmanlık Töreni (4Q393) 389
Arınma Töreni A (4Q512) 390
Arınma Töreni B (4Q414) 391
Liturjik Bir Eser (4Q392–3) 392

D. TARİH ve KIYAMET YAZINI

Kıyamet Tarih Dizini ya da Apokrifal Haftalar (4Q247) 395
Tarihsel Metin A (4Q248) 396
Tarihsel Metinler C-E (4Q331–3) 397
Tarihsel Metin F (4Q468e) 399
Doğruluğun Zaferi ya da Sırlar (1Q27, 4Q299–301) 400
Doğruluğun Zamanı (4Q215a) 402
Yenilenmiş Yeryüzü (4Q475) 403
Kurtarıcı (Messianic) Kıyamet (4Q521) 404

E. BİLGELİK YAZINI

Ayartan Kadın (4Q184) 409
Bilgeliği Arama Öğüdü (4Q185) 411
Bir Uyarı Meseli (4Q302) 414
Bilgelikle İlgili Öğretici Eser A (4Q412) 415
Bilgelikle İlgili Bir Eser (i) (4Q413) 416
Bilgelikle İlgili Bir Eser (ii) (4Q415–18, 423, 1Q26) 417
Bilgelikle İlgili Bir Eser (iii): Doğruluğun Yolları (4Q420–21) 430
Bilgelikle İlgili Bir Eser: Yönerge Benzeri Kompozisyon (4Q424) 432
İki Yol (4Q473) 434
Kutsa, Ruhum (4Q434–438) 435
Bir Önderin Feryadı (4Q439) 440
Kötü Ruhlarla Mücadele (4Q444) 441
Bilgenin Ezgileri (4Q510–11) 442
Gerçek Mutluluklar (4Q525) 445

F. TEFSİR

Giriş Notu 451
Kutsal Kitabın Aramca Tercümeleri (*Targumim*) 453
Eyüp'ün Tercümesi (11Q10, 4Q157) 455
Levililer'in Tercümesi (4Q156) 460
EK: (A) KUTSAL KİTABIN YUNANCA ÇEVİRİLERİ (4Q119–22; 7Q1–2) 461
(B) DİĞER YUNANCA BÖLÜMLER (4Q126–7; 7Q3–19) 461
Pentateuch Uyarlaması (4Q158, 4Q364–7) 464
Tekvin ve Çıkış Kitaplarının Bir Özeti (4Q422) 467
Tekvin Apocryphon (1QapGen, 1Q20) 469
Tekvin Beyanatları (4Q252-254a) 480
Tekvin Beyanatı C (4Q254) 483
Tekvin Beyanatı D (4Q254a) 484
Yeşaya Beyanatları (4Q161–5, 3Q4) 485
Hoşea Beyanatları (4Q166–7) 489
Mika Beyanatı (1Q14, 4Q168) 491
Nahum Beyanatı (4Q169) 492
Habakkuk Beyanatı (1QpHab) 497
Sefanya Beyanatı (1Q15, 4Q170) 504
Malaki Beyanatı (4Q253a) 505
Mezmurlar Beyanatı (1Q16, 4Q171, 4Q173) 506
Tanımlanamayan Bir Metnin Beyanatı (4Q183) 511
Son Günler Üzerine bir Florilegium ya da Tedris (Midrash) (4Q174) 512
Tanıklıklar ya da Kurtarıcı (Messianic) Seçkiler (4Q175) 514
Kurallar ya da Kutsal Yasa Beyanatları (4Q159, 4Q513–14) 516
Semavi Prens Melkisedek (11Q13) 519
Avuntular ya da Tanhumim (4Q176) 521
Catenae ya da Son Günler Üzerine Yazılmış Kutsal Kitap Metinlerinin Yorumu (4Q177, 4Q182) 522

G. KUTSAL KİTAP TEMELLİ APOKRİFAL ESERLER

Jübileler (4Q216–28, 1Q17–18, 2Q19–20, 3Q5, 4Q482(?), 11Q12) 525
Enoş ve Hanok'un Duası (4Q369) 529
Hanok'un Kitabı (4Q201–2, 204–12) 531
Devler Kitabı (1Q23–4, 2Q26, 4Q203, 530–33, 6Q8) 535
Tufanla İlgili Bir İhtar (4Q370, 4Q185) 537
Yaratılış Çağları (4Q180) 539
Nuh'un Kitabı (1Q19, 1Q19 *bis*, 4Q534–6, 6Q8, 19) 540

Baş Melek Mikail'in Sözleri (4Q**529**, 6Q**23**) 542
Levi'nin Ahiti (i) (4Q**213–14**, 1Q**21**) 543
Ataların Ahitleri: Levi'nin Ahiti ya da Yakup'un Ahiti (4Q**537** ve **540–41**) 547
Yahuda'nın ve Yusuf'un Ahiti (4Q**538–9**) 549
Naftali'nin Ahiti (4Q**215**) 550
Anlatı ve Şiirsel Yazı[a-c] (4Q**371–3**) 551
Kehat'ın Ahiti (4Q**542**) 554
Amram'ın Ahiti (4Q543–9) 556
Musa'nın Sözleri (1Q**22**) 559
Çıkış Üzerine Bir Vaaz ve Kenan Ülkesinin Fethi (4Q**374**) 561
Bir Musa Apocryphonu[a] (4Q**375**) 562
Bir Musa Apocryphonu[b] (4Q**376**, 1Q**29**) 563
Bir Musa Apocyphonu[c] (4Q**408**) 564
Apokrifal Pentateuch B (4Q**377**) 565
Bir Musa (ya da Davut) Apocyphonu (4Q**373**, 2Q**22**) 566
Yeşu'nun Peygamberliği (4Q**522**, 5Q**9**) 567
Bir Yeşu Apocryphonu (i) ya da Yeşu'nun Mezmurları (4Q**378–9**) 568
Bir Yeşu Apocryphonu (ii) (Masada 1039–**21**) 570
Bir Samuel Apocryphonu (4Q**160**) 571
Krallar Üzerine Bir Özet (4Q**382**) 573
Bir Elişa Apocryphonu (4Q**481**[a]) 574
Bir Sidkiya Apocryphonu (4Q**470**) 575
Tekvin ve Çıkış Temelli Tarihsel-teolojik Bir Anlatı (4Q**462–4**) 576
Tobit (4Q**196–200**) 577
Yeremya'nın Apocryphonu (4Q**383**, **385a**, **387**, **388a**, **389–90**) 584
Yeni Kudüs (4Q**554–5**, 5Q**15**, 1Q**32**, 2Q**24**, 4Q**232**, 11Q**18**) 588
Sahte-Hezekiel[a-d] (4Q**385**, **386**, **385b**, **388**, **385c**) 591
Nabonidus'un Duası (4Q**242**) 594
Para-Daniel Yazıları (4Q**243–5**) 595
Dört Krallık (4Q**552–3**) 596
Aramca bir Kıyamet Metni (4Q**246**) 597
Proto-Ester (?)(4Q**550**) 599
Sahte Peygamberler Listesi (4Q**339**) 601
Netinim Listesi (4Q**340**) 602

H. MISCELLANEA

Bakır Parşömen (3Q**15**) 605
Şifreli Metinler (4Q**249, 250, 313**) 612
İki Çömlek Parçası 614

I. EK

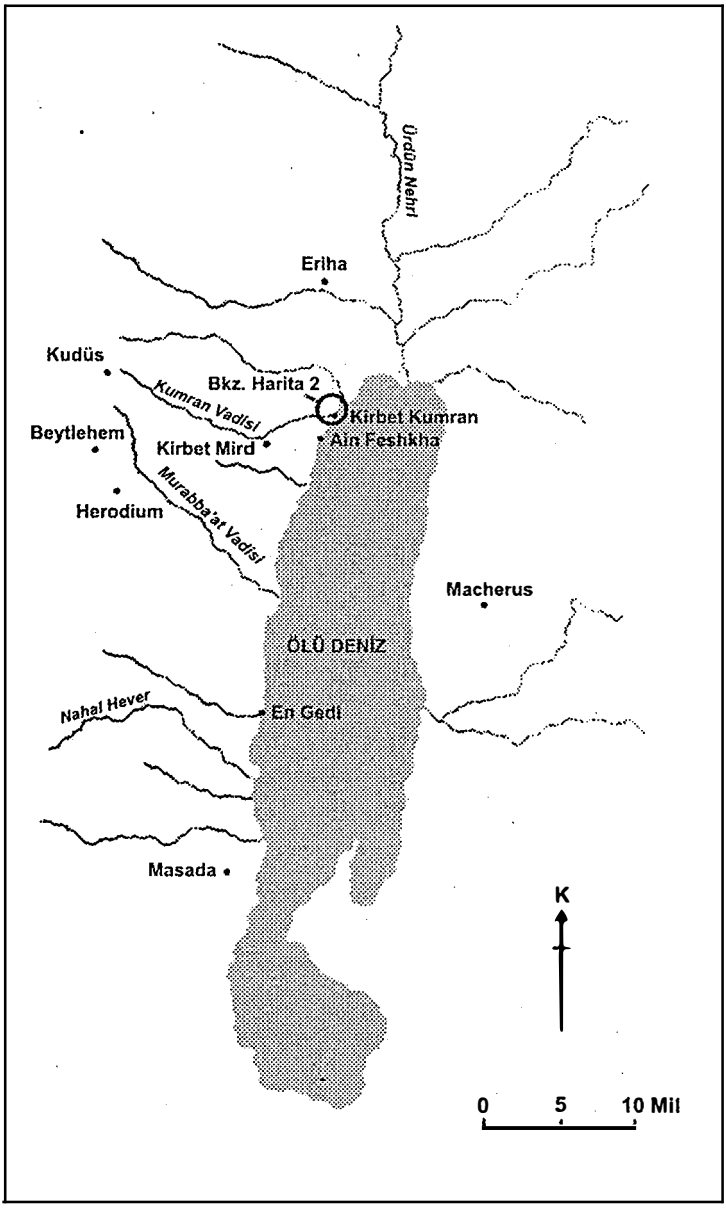
Parşömen Kataloğu *619*
Kumran Metinleri Dizini *639*
Başlıca Kumran Elyazmaları Baskıları *649*
Genel Kaynakça *654*

Genel Dizin *659*

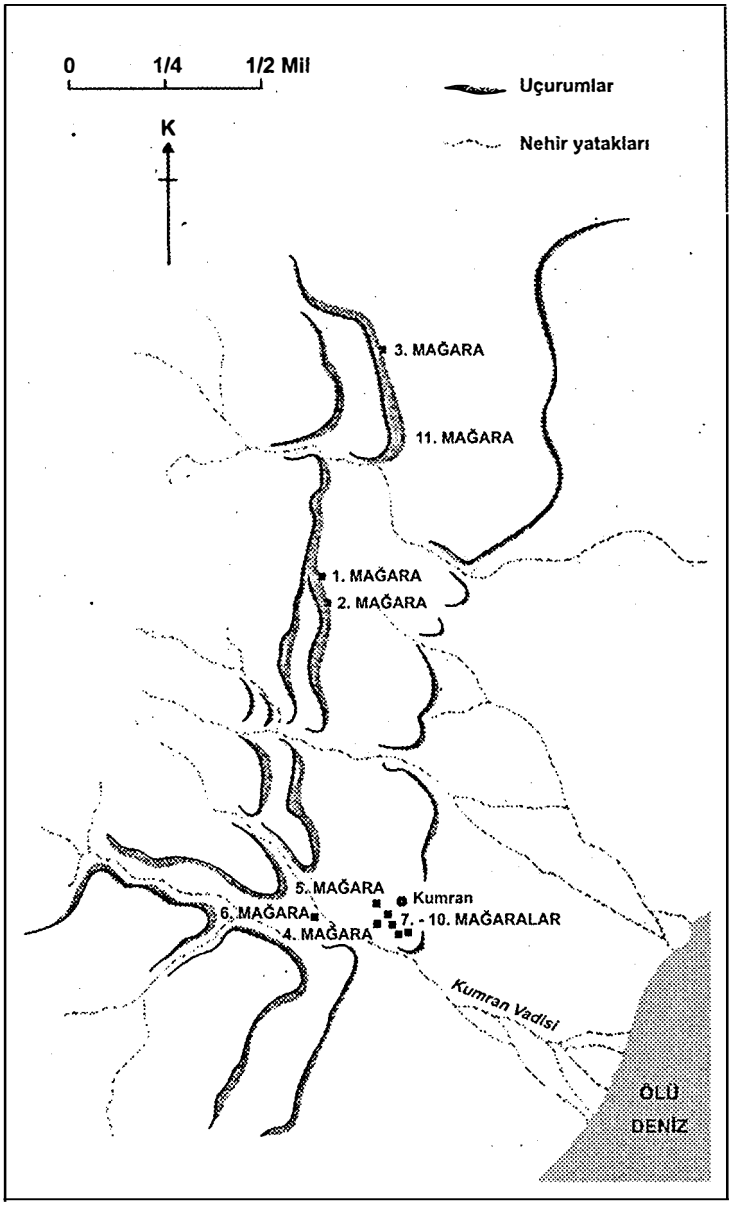
ÖNSÖZ

1947 yılının ilkbaharında genç bir Arap çobanı, Yahuda Çölü'ndeki mağaralardan birine tırmandı ve burada ilk *Ölü Deniz Parşömenleri*'ni buldu. Kumran hikâyesine başından beri tanıklık etmiş olan bizlerde, bu keşfin yarım asır öncesine dayandığı gerçeği, melânkolik duygular uyandırıyor. Parşömenlerin keşfi artık yeni bir olay değil, bu parşömenlerin önemi seneler içinde arttı. İlk parşömenin keşfini bugün sevinçle ve memnuniyetle kutluyoruz. 1991'de bütün elyazmalarını açığa çıkaran 'devrim'den sonra -bu döneme kadar parşömenlerin büyük bir bölümüne erişim engelleniyordu- Kumran Kütüphanesi tamamıyla meraklılarının kullanımına açıldı. Bize sunulan bu şansı heyecanla kullandım ve koleksiyonun tamamını taramaya başladım. Dört buçuk sene süren yoğun bir çalışmadan sonra, *Ölü Deniz Parşömenleri* yazıtlarının tamamını kitaplaştırmaya, Musevilikle ve bir dereceye kadar erken Hıristiyanlıkla ilgili elyazmalarının iletilerini meraklı okuyucuların dikkatine sunmaya hazır olduğumu düşünüyorum.

Ölü Deniz Parşömenleri'nin baskıları, konuya yetkin kişilerin dikkatine sunulmayı ve diğer okuyucularını eğitmeyi hedefledi. 1962'de 255 sayfadan oluşan bu kitap, zaman içinde sayfa sayısı ve konunun kapsam zenginliği açılarından geliştirildi. Kutsal Kitap dışı metinleri içeren parşömenlerin bu çevirisi, mağaralardan kurtarılmış bölümlerin bütününü kapsamıyor; ancak eldeki metinlerin okunulabilirliği ve çevirinin anlaşılırlığı bakımından bir bütünlük oluşturuyor. Yalnızca bölük pörçük satırlardan, tek ya da yarım harflerden oluşan metinlerle ilgilenenler, bütün ayrıntıların kaydedildiği resmi *Discoveries in the Judaean Desert* serisini incelemelidirler.

Harita.I *Kumran Bölgesi'ni gösteren Ölü Deniz civarı*

Harita.2 *Kumran Mağaraları*

Kumran'da toplam on bir mağarada bulunan İbranice ve Aramca metinlerin İngilizce sunumuna ek olarak, bu baskıda Kumran Bölgesi'nde bulunan yazılı çömlek parçalarına, Masada Kalesi'nden çıkarılan Kumran tipi iki belgeye ve bütün metinler için, gerekli yerlerde açıklayıcı giriş notlarına yer verilmektedir. Ayrıca kitaba, elli yıldır parşömenlerle ilgili yürütülen araştırmaları ve Kumran Cemaati'nin örgütlenmesi, tarihi ve dinsel iletileriyle ilgili genel giriş bölümüyle birlikte, daha ileri düzeyde çalışmalara kolaylık sağlaması açısından Parşömenler katalogu, bibliyografya ve Kumran Metinleri dizini eklenmiştir.

Sayıca çoğalan kaynak malzemeler, Kumran'da bulunan yazılara dair algımızı tamamen değiştirebildi mi? Böyle olduğunu düşünmüyorum. Ayrıntılar ve vurgular farklılaştı; ek bilgiler ancak boşlukları doldurmamıza ve bazı belirsizlikleri netleştirmemize yardımcı oldu. Cemaat ve cemaat fikirleri hakkındaki görüşlerimiz önemli ölçüde aynı kaldı. İstisnai olarak, Kutsal Kitap dışı (non-biblical) parşömenlerden bazılarının 1950–1956 yılları arasında basıldığını öğrendik: Habakkuk Beyanatı (1950), Cemaat Kuralı (1951), Savaş Parşömeni, Şükran İlahileri (1954/5); Tekvin *Apocryphon*'un en iyi korunmuş satırları (1956). Bir antikacı tarafından ayakkabı kutusunda gizlenmiş olan Tapınak Parşömeni de ancak on yıl sonra basılabildi (1967). Büyük parşömenler Musevi inancının ve kültürünün eşsiz mabedi olan Kumran yerleşkesindeki sütunlarda ve temellerde, küçük parçalarıysa yapı taşlarında bulunmuş ve bu mabet eski ihtişamına kavuşmuştur.

Son olarak, kitaptaki kusurların asgari düzeye indirilmesinde emeği geçen arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma teşekkür etmekten memnuniyet duyuyorum. Öncelikle ve en önemlisi, *Ölü Deniz Parşömenleri* baskısı projesinde baş editörlük yapan Prof. Emanuel Tov'a sorularımı yanıtlamakta gösterdiği cömertliği ve her türlü yardımı için minnettarlığımı bildirmek istiyorum. Ayrıca *DJD*'de yayımlanmadan önce dördüncü mağarada bulunan Şam Belgesi'nin bölümleriyle ilgili araştırmasından yararlanmama olanak tanıyan Prof. Joseph M. Baumgarten'a ve bu kalın baskıyı titizlikle okuyarak önerilerini sunan, eski öğrencim Dr. Jonathan G. Campbell'a çok teşekkür ediyorum.

Geza Vermes

TARİH DİZİNİ

M.Ö. 197 Yahuda, *BÜYÜK İSKENDER*'in Suriyeli varislerinin yönetimi altında bulunan Seleukos İmparatorluğu'na bağlandı.

187–175 *4. SELEUCUS*. Helenist yayılmanın başlaması. Sadok Başkâhin 3. ONIAS'ın direnişi.

175–164 *4. ANTIOCHUS (EPIPHANES)*. *ONIAS* görevinden alındı ve yerine Helenizm yanlısı kardeşi *JASON* getirildi.

172 JASON'ın sürgüne gönderilmesiyle, Helenizm yanlısı *MENELAUS* tahta geçti (172–162).

171 *3. ONIAS*, *MENELAUS*'un kışkırtmasıyla öldürüldü. Helenizm'in dayatılması.

169 *MENEAUS* tarafından desteklenen *ANTIOCHUS*, Kudüs'teki mabedi yağmaladı.

168 *ANTIOCHUS*, Mısır'a ikinci saldırısında Romalılarca durduruldu.

167 Yunan dini ve kültürü temelinde, Seleukos İmparatorluğu'nun birleşmesine karşı çıkan Yahudilerin cezalandırılması. Musevi dininin yasaklanması ve bu yasağın ihlali durumunda ölüm cezasının yürürlüğe konulması. Mabet, Olimpiyalı Zeus'un tapınağı haline çevrildi.

166 *JUDAS MACCABEE* liderliği altındaki bütün güçler, Makabilerin yükselişini destekledi.

164 Ateşkes. Hâlâ *MENELAUS*'un yönetimi altında bulunan Mabet'in temizlenmesi.

162–150 *DEMETRIUS I*. *MENELAUS* Suriyelilerce idam edildi. *ALCIMUS*, Kral tarafından Başkâhinliğe atandı.

161 *JUDAS*, savaşta öldürüldü. *JONATHAN*, isyan hareketinin başına geçti (M.Ö. 161–152).

160 Helenizm yanlısı son Başkâhin *ALCIMUS*, öldürüldü. Suriye'nin askeri müdahalesinin sonu.

152–145 *ALEXANDER BALAS*, Seleukos tahtını ele geçirdi ve *JONATHAN*'ı Başkâhinliğe atadı (M.Ö. 152–143/2).

145–142 *ALEXANDER*'ın oğlu *4. ANTIOCHUS*, babasının generali *TRYPHON* tarafından tahta çıkarıldı. *JONATHAN*, Suriye hükümdarı unvanını aldı. Kardeşi *SIMON*, Filistin kıyısında askeri yönetim görevini sürdürdü.

143 *JONATHAN, TRYPHON* tarafından tutsak edildi.

143/2–135/4 *SIMON*, Başkâhin ve kabile şefi.

142 *JONATHAN*, hapiste öldürüldü.

140 *SIMON*'un unvanı ebedileştirildi. Makabiler ya da Hasmon Hanedanlığı'nın kuruluşu.

135/4 *SIMON*, eniştesi tarafından öldürüldü.

135/4–104 I. *JOHN HYRCANUS*. Başkâhin ve kabile şefi. Ferisiler tarafından kabul edilmedi.

104–103 I. *ARISTOBULUS*. Başkâhin ve kral.

103–76 *ALEXANDER JANNAEUS*. Başkâhin, kral, işgalci. Ferisilerin direnişiyle karşılaştı.

76–67 *ALEXANDRA, JANNAEUS*'un eşi, kraliçe. Ferisilerin dostu. *2. HYRCANUS* Başkâhin.

67 *2. HYRCANUS*, kral ve Başkâhin. Kardeşi *ARISTOBULUS* tarafından tahttan indirildi.

67–63 *2. ARISTOBULUS*, kral ve Başkâhin. Kudüs'ün düşmesinden sonra *POMPEY* tarafından tutsak alındı. Yahuda, Roma'ya bağlandı.

63–40 *2. HYRCANUS*, ikinci kere Başkâhinlik görevine getirildi; ancak kral unvanını alamadı.

40–37 *ANTIGONUS, 2. ARISTOBULUS*'un oğlu, Partlıların desteğini alarak tahtı ve Başkâhinlik görevini ele geçirdi.

37–34 *BÜYÜK HEROD*. Hasmon Hanedanlığı'nın yıkılışı. *HYRCANUS*, 30 yılında öldürüldü.

27-M.S *14 AUGUSTUS*, imparator.

M.Ö. 6 (?) *NASIRALI İSA*'nın doğumu.

M.Ö. 4- M.S. 6 *ARCHELAUS*, Yahuda ve Samiriye kabile şefi.

14-M.S 37 *TIBERIUS*, imparator.

26–36 *PONTIUS PILATE*, Yahuda Valisi.

30 (?) İsa'nın çarmıha gerilmesi.

66–70 Kudüs'ün işgaliyle sonlandırılan ilk Yahudi Savaşı. Mabet'in *TITUS* tarafından yıkılışı.

73/4 *MASADA*'nın düşmesi.

132–5 *SIMEON BAR KOSIBA (BAR KOKHBA)* tarafından Romalılara karşı yürütülen ve yenilgiyle sonuçlanan İkinci Yahudi Savaşı.

ÖLÜ DENİZ PARŞÖMENLERİ

KUMRAN YAZITLARI

I

GİRİŞ

Ölü Deniz'in batı kıyısında, Eriha'nın yaklaşık on üç kilometre güneyinde, Kirbet Kumran adıyla bilinen harabeler uzanır. Bu harabeler, nerdeyse deniz seviyesiyle eşit yükseklikteki Yahuda Çölü'nde, kıraç ve çatlamış topraklar üzerindedir. Günümüzde dönemsel olarak turist kafilelerinin akınına uğrayan bu topraklar, genelde insansız, sessiz ve boştur. Oysa eski bir Yahudi cemaati aynı topraklarda yaşıyordu ve bir gün, ellerindeki değerli parşömenleri gizlemek için yakın çevrelerinde bulunan uçurumlara tırmanarak, bunları mağaralara saklamışlardı. Daha sonraları cemaat üyelerinden hiç kimse, parşömenleri almak için mağaralara dönmedi. Bunlar, iki bin yıl boyunca mağaralarda gizli kaldılar.

İlk keşfedildikleri dönemde, elyazmaları yanlış tanımlanmış olsa da *Ölü Deniz Parşömenleri*'nin keşfi ve konuyla ilgili yürütülen elli yıllık yoğun çalışmalar oldukça heyecan verici; fakat aynı zamanda sinir bozucu bir hikâyedir. İlk parşömenin keşfinin ellinci yılında bile bu yazılarla ilgili yeni çalışmaların yapılması gerekiyor.[1]

ELLİNCİ YILINDAKİ ÖLÜ DENİZ PARŞÖMENLERİ ARAŞTIRMALARININ GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

1.1947- 1967

1948 yılında İsrail ve ABD kaynaklarından, İbranice ve Aramca elyazmalarının olağan dışı keşfiyle ilgili haberler yayılmaya

[1] *Ölü Deniz Parşömenleri'yle ilgili çalışmalarıma başlama hikayem için bakınız: Providential Accidents: An Autobiography SCM Basımevi, Londra ve Rowman & Littlefield, Lahnam, Md., 1988.*

başladı.[2] Elyazmaları, Filistin'deki İngiliz mandacılığının son dönemlerinde, 1947 ilkbahar ya da yaz aylarında, Muhammed edh-Dhib adlı bir Bedevi çoban tarafından keşfedildi.[3] 1949'da parşömenlerin bulunduğu mağara, General Lash'in komutası altındaki Ürdünlü askeri birliğin yardımıyla, Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözlemcisi Kolordusu Memuru, Belçikalı Yüzbaşı Phillipe Lippens tarafından tespit edildi. Bu mağara, daha sonra Ürdün Antik Çağlar Departmanı'nın İngiliz yöneticisi G. Lankester Harding, Dominik asıllı Fransız Arkeolog ve Kutsal Kitap uzmanı Roland de Vaux Baba tarafından incelendi. Yapılan incelemeler sonucunda, mağarada yedi parşömen ve irili ufaklı yüzlerce deri parçası daha bulundu.

Parşömenler'den üçü -Yeşaya Elyazması, İlahiler Parşömeni, Işığın Oğulları ile Karanlığın Oğulları arasındaki savaşı konu edinen parşömen- İbrani Üniversitesi Yahudi Arkeolojisi Profesörü E. L. Sukenik tarafından satın alındı ve hızla yayına hazırlandı. Diğer dört parşömen, Suriye Ortodoks St. Mark Manastırı Lideri ve Arap Metropoliten Başpiskoposu Mar Athanasius tarafından, incelenmeleri ve yayına hazırlanmaları için, Kudüs'teki Doğu Araştırmaları Amerikan Okulu görevlilerinden Millar Burrows, W. H. Brownlee ve J. C. Trever'e verildi. Bu üç araştırmacı, Yeşaya elyazmalarının tamamı, Habakkuk Beyanatı ve sonradan Cemaat Kuralı olarak isimlendirilecek Disiplin Elkitabı üzerindeki çalışmalarını yürüttüler. Son olarak İngiliz mandası altındaki Filistin topraklarının İsrail ile Ürdün arasında bölünmesinden sonra, Ürdün sınırında kalan Kudüs'teki *école Biblique et Archéologique Française*'de iki genç araştırmacı -Fransız Dominique Barthélemy ve Polonyalı Jozef Tadeusz Milik- 1951 yılının sonlarında, de Vaux ve Harding tarafından birinci mağarada bulunan bölümleri yayına hazırlamak üzere görevlendirildiler.

1951–1956 yılları arasında on mağara daha, yine çoğunlukla Bedeviler tarafından keşfedildi. Bu mağaralardan özellikle ikisinde önemli sayıda yazıt bulundu. Dördüncü mağaradan binlerce bölüm çıkarılırken, en uzun yazıt olan Tapınak Parşömeni ve birkaç parşömen daha ikinci mağarada bulundu. Harding ve de Va-

---

[2] *E.L.Sukenik, Meliggot genuzot, I, Kudüs, 1948; W. F. Albright, Bulletin of the American Schools for Oriental Research, 110 (Nisan 1948), 1-3; G.E. Wright, 'A Sensational Discovery', Biblical Archaeologist (Mayıs 1948), 21-3.*

[3] *Kâşifle yapılan söyleşi için bakınız John C. Trever, The Dead Sea Scrolls: A Personal Account, Grand Rapids, 1979, 191-4.*

ux, önceleri önemsenmeyen mağara çevresindeki harabeye dönmüş yerleşim alanında kazı çalışmalarını başlattılar; kısa süre içinde metinlerin, mağaraların ve Kumran alanının birbiriyle ilişkili olduğu; elyazmaları ve bunların içeriğiyle ilgili çalışmaların arkeolojik araştırmalarla yürütülmesi gerektiği anlaşıldı.

Mısır'da bulunan ve Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi'nde muhafaza edilen 10 Emir'in yazılı olduğu küçük Nash papirüsü dışında, yakın antik çağla ilgili karşılaştırma sağlayacak belge bulunamamış olmasına karşın, bu huzur dolu günlerde yaşanan gelişmeler heyecan vericiydi. 1948 ve 1949 yıllarında Sukenik, *Hidden Scrolls from the Judaean Desert* başlığı altında İbranice iki ön araştırma yayımlamış ve bu yazılarında, parşömenlerde sözü edilen dini cemaatin, Philo'nun M.Ö. I. yüzyıldaki yazılarında, Josephus ve Pliny the Elders'in eserlerinde anlatılan münzevi tarikatla özdeş olduğunu öne sürmüştü. Aynı tez, 1951 yılından itibaren Paris'te André Dupont-Sommer tarafından daha ayrıntılı biçimde çalışılmıştır.[4] Açığa çıkarılan ilk Kumran Yazıtları ve bunların bulunduğu arkeolojik kazı alanları, üç temel Esseni özelliğini öne çıkarırlar. Cemaat Kuralı -tarikatçı varoluşun temel kodu- Essenilerdeki ortak mülkiyete dayalı ve mütevazı yaşam tarzını yansıtırken; Kumran'ın coğrafi konumu Pliny'nin tarifiyle örtüşür: Pliny'ye göre Esseni yerleşkesi, Ölü Deniz'in kuzey batı sahilinde, Eriha'nın güneyindedir. Elyazmalarının sağladığı temel yenilikler, Günahkâr Kâhin adıyla da bilinen Yahudi bir hükümdar tarafından işkence gören Doğruluk Öğretmeni'nin kurduğu cemaatin tarihsel kökenine dairdir: Öğretmen ve onun öğrencileri, çöle kadar çekilmeye zorlanmışlar ve burada Tanrı'nın yakın bir zamanda -ki bu zamanın başladığına inanılıyordu- şeytana ve karanlığa karşı zafer kazanmasını beklemişlerdi.

İkinci olarak; keşfin yapıldığı ilk dönemde paleografik ve arkeolojik çalışmalardan edinilen bilgiler ışığında, bu belgelerin İkinci Tapınak çağına -M.Ö. 2. yüzyıl–M.S. I. yüzyıl- ait olduğu fikri yaygınlık kazandı. Kısa bir süre için bütün bulguların Helenistik çağa (M.Ö. 63 ve daha öncesi) ait olduğunu savunan de Vaux ve bu bulguların erken Roma'yı işaret ettiğini savunan Dupont-Sommer arasında fikirsel ayrılık yaşandı. Ancak daha sonraları yapılan kazı çalışmaları ve keşfedilen yeni mağaraların araştı-

[4] *Observations sur le Manuel de discipline découvert prés de la Mer Morte, Paris, 1951. İngilizcedeki en önemli sentez için bakınız The Essene Writings from Qumran, Oxford, 1961. Yapılan en son araştırma için bakınız, Geza Vermes ve Martin Goodman, The Essenes According to the Qumrans, Sheffield, 1989.*

rılmasıyla, de Vaux 4 Nisan 1952'de *French Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* önünde dramatik biçimde geri çekilmek durumunda kaldı. De Vaux'un, 1959'da Britanya Akademisi Schweich derslerinde sunduğu gözden geçirilmiş arkeolojik sentezi, bütün eksikliklerine karşın, bugün bile elimizde bulunan en kapsamlı açıklamadır.[5]

Üzerinde fikir birliği sağlanmış üçüncü bir nokta; Kumran yazıtlarında -özellikle 1950'lerde basılmış Kutsal Kitap'la ilgili beyanatlarda ve Şam Belgesi'nde- aktarılan olaylar dizisiyle ilgilidir. İlk olarak 1952 yılında doktora tezimde biçimlendirdiğim Makabiler Kuramı, bir sene sonra yayımlanmış[6] ve J.T. Milik, F.M. Cross, R. de Vaux gibi uzman isimlerce, ayrıntılardaki ayrışmalar dışında, hızla kabul görmüştü.[7]

Editöryel uğraş, uzunca bir süre, birinci mağarada bulunan yedi parşömenin yayımlanması işiyle sınırlı kalmış olmasına rağmen, diğer çalışmalar daha hızlı ilerliyordu: Millar Burrows ve meslektaşları, ellerindeki üç elyazmasını 1950-1951'de yayımladılar.[8] Sukenik'in üç metni ölümünden sonra 1954-1955'te yayımlandı.[9] Bu editörler, hızlı davranmak adına, metinleri çevirmekten ve yorumlamaktan feragat ederek, fotoğraflarla ve suretlerle yetiniyorlardı. Aramca Tekvin Apocryphon'un en iyi korunmuş bölümleri 1956'da yayımlandı.[10] Birinci mağaradan çıkarılan bölümler, D. Barthélemy ve J. T. Milik'in özenli ve hızlı çalışmaları sonucu, 1955'te yayımlandı.[11] Sonraki yıllarda de Vaux tarafından atanan az sayıdaki editör dışında, başka araştırmacıların yayımlanmamış metinlere erişimi engellendi. 1952 yılında Kudüs'e ilk gidişimde, bir okumanın son düzeltilmiş haliyle ilgili editörlere

[5] *Archaeology and the Dead Sea Scrolls, Oxford, 1973.*

[6] *Les Manuscrits du désert de Juda, Paris, 1953, Discovery in the Judaean Desert, New York, 1956.*

[7] *J.T. Milik, Dix ans de decouvertes dans le desert dé Juda, Paris, 1957 (İngilizce Çevirisi: Ten Years of discovery in the Wilderness of Judaea, Londra, 1959); F. M. Cross, The Ancient Library of Qumran and Modern Biblical Studies, New York, 1958; R. De Vaux, (5. dipnotta)*

[8] *The Dead Sea Scrolls of St. Mark's Monastery, I, New Haven, 1950; II/2, New Haven, 1951.*

[9] *The Dead Sea Scrolls of Hebrew University, Kudüs, 1954-5.*

[10] *N. Avigad ve Y. Yadin, A Genesis Apocryphon, Kudüs, 1956. Bakınız J. C. Greenfield ve E. Kimron, 'Tekvin Efsanesi XII', Studies in Qumran Aramaic içinde, düzenleyen T. Muraoka (Abr-Nahrain suppl. I), Louvain, 1992, 70-77.*

[11] *Discoveries in the Judaean Desert, I: Qumran Cave I, Oxford, 1955.*

yaptığım önerilerden anlaşılacağı üzere, Cemaat Kuralı'nın (IQSa) bölümlerini incelememe izin verilmişti.

Kısmen arkeologlar tarafından bulunan; ama büyük bir çoğunluğu Bedevilerden satın alınan parşömen parçaları, Rockefeller Müzesi'ndeki Parşömen Bölümü'nde temizlendi, tasnif edildi ve sergilendi. Bu müze, daha sonraları Filistin Arkeoloji Müzesi adını aldı; ancak 1967'de tekrar eski adına döndü. Dördüncü mağaradan çıkarılan arkeolojik bulguların, uzun yıllar boyunca yayımlanmasının ertelenmesi gibi olaylarınsa hiç yaşanmamış olmasını dilerdik.

De Vaux Baba, 1953'te ve 1954'te, tamamı genç ve deneyimsiz akademisyenlerden oluşan yedi kişilik grupla, dördüncü mağara çalışmalarını başlattı. Barthélemy, kısa süre içinde bu gruptan ayrılırken; daha sonraları Roma Katolik Kilisesi'nden çıkacak olan, zeki ama tahmin edilemeyen bir kişiliğe sahip Abbé* J.T. Milik, yeni grubun direği haline geldi. Fransız Abbé Jean Starcky; Monsenyör Patrick Skehan ve Frank Moore Cross adlı iki Amerikalı da gruba katıldı. John Marco Allegro ve John Strugnell, Britanya'dan; bir süre sonra emekliye ayrılarak yerini Fransız Abbé Maurice Baillet'e bırakacak olan Claus-Hunno Hunzinger, Almanya'dan gelerek araştırma grubuna girdiler.

İyi bir seziye sahip herkes, aralarından yalnızca iki kişinin, Stracky ve Skehan, bilimsel kabul gördüğü yedi kişilik editör grubunun, böylesi önemli bir görevin altından kolayca kalkamayacağını hele ki de Vaux'nun tasarladığı gibi son sözü söyleyebilecek baskıyı hazırlayamayacağını anlayabilir. De Vaux'nun ikinci önemli hatası, çalışmalara denetçi bir yapının güçlendirilmesiyle başlamaması, işlerini özenle ve hızla yapmayan üyeleri grupta tutması olmuştur; de Vaux bu zorunluluğun yerine kendi kişisel, yarı ataerkil otoritesini kullanmayı yeğlemişti.

1970'li ve 80'li yıllarda yayın sürecine hâkim olan kaosu anlatmadan önce, bundan önceki süreçte grup endüstrisinin tamamen hatalı olmadığını ifade etmek gerekiyor. İkinci ve onuncu mağaralar arasındaki bütün metinlerin el yazısıyla dizine sokulduğu ve 1960'ta tamamlanmış listeyi değerlendirdiğimizde, yazıtların büyük bir bölümünün tanımlanmış ve çözülmüş olduğu anlaşılır. Araştırmacıların kendi bulgularını kamusal alanda paylaşmamaları üzerine yoğunlaşan sonraki eleştiriler, özellikle J.T. Milik'in katkıları sayesinde gerçekleşen bu başarıyı takdir etmemizi engellememelidir.

---

*Papaza verilen nezaket unvanı (e.n)

Birinci mağara bulgularının 1955'te yayımlanmasından sonra sekiz küçük mağaradaki (2-3, 5-10) bulgular da 1963'te tek bir cilt halinde basıldı.[12] 1965 yılında ana grubun üyesi olmayan Amerikalı bilim insanı J. A. Sanders, 1956'da on birinci mağarada bulunan İlahiler Parşömeni'ni yayına hazırladı.[13] Son olarak, 1967'den önce daktilo edilmiş haliyle baskıya gönderilen dördüncü mağara bölümleri, kötü bir editörlükle ancak 1968'de basılabildiler.[14]

2. 1967 -1990

Altı Gün Savaşı'nda Doğu Kudüs'ün işgal edilmesiyle, Filistin Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bütün parşömen bölümleri, İsrail Eski Yapıtlar Departmanı'nın* denetimine geçti. Amman'da sergilenen Bakır Parşömen ve az sayıdaki bölümler, Ürdün tarafında kaldı. Savaş zamanına kadar Beytüllahim'de bir satıcıda bulunan Tapınak Parşömeni, ordu istihbaratının yardımıyla, kısa sürede İsrail Devleti'nin eline geçti.[15] 1970'lerde İsrail Başbakan Vekili olan Yigael Yadin, 1977 yılında -siyasetle akademiyi birbirinden ayırmadan- yetkilerini kullanarak, üç ciltlik baskıyı tamamlamayı başarmıştı.[16] İsrail Devleti, bu dönemde centilmence davranarak, de Vaux ve dağınık grubunun, dördüncü mağaradaki çalışmalarına devam etmelerini engellememişti.[17] On birinci mağaradan çıkarılan elyazmalarıyla ilgili baskı çalışmalarıysa, Hollandalı ve Amerikalı akademisyenlerce yürütülmüştü.[18]

[12] *M. Baillet, J. T. Milik, R. de Vaux, Discoveries in the Judaean Desert of Jordan, III: Les Petites grottes de Qumran, Oxford, 1962.*

[13] *J. A. Sanders, Discoveries in the Judaean Desert of Jordan IV: The Psalms Scroll of Qumran Cave II (IIQPsa), Oxford, 1965.*

[14] *J. M. Allegro, A. A. Anderson, Discoveries in the Judaean Desert of Jordan, V:I (4Q158-186), Oxford, 1968. Bu baskının George J. Brooke editörlüğüyle yeni baskısının hazırlanması tasarlanıyor.*

* *Israel Department of Antiquities*

[15] *Kando adıyla da bilinen antika eşya satıcısı Khalil Iskandar Sahin, 1950'li yıllar boyunca Bedevi kâşiflerle de Vaux arasında aracılık yapmıştı.*

[16] *Megillat ha-Miqdash I-III, Kudüs, 1977 (İngilizce Çevirisi: The Temple Scroll I-III, Kudüs, 1983). Ayrıca bakınız E. Qimron, The Temple Scroll: A Critical Edition with Extensive Reconstructions, Beer-Sheva/ Kudüs, 1996.*

[17] *Asıl editöryel grubun üyeleri 1950'li yıllarda Kudüs'te yürüttükleri çalışmalarda oldukça fazla zaman harcamışlardır; ancak grup sonraları dağılmıştı, üyelerden birçoğu ABD, Fransa ve Britanya'da tam zamanlı öğretim görevliliğine döndü.*

[18] *J. P. M. van der Ploeg, A.S. van der Woude, B. Jongeling. Le Targum de Job de lâ grotte XI de Qumran, Leiden, 1971; D. N. Freedman, K.A. Matthews, Paleo-Hebrew Leviticus Scroll (IIQPaleoLev), Winona Lake, 1985.*

İsrail karşıtı fikirleriyle de bilinen de Vaux Baba'ysa sessizce köşesine çekildi ve 1971 yılında ölünceye kadar bu sessizliğini korudu. Başka bir Dominik asıllı Fransız, Pierre Benoit, 1972'de, yine doğal seçim yoluyla editöryel kürsüye geçti. O dönemde çalışmalarını hâlâ ayrı yürütmekte olan İsrail Arkeoloji Kurumu, Benoit'nın yeni görevini onayladı. Bundan sonra, önerim üzerine delege sekreteri C. H. Roberts -Oxford Üniversite Matbaası yöneticisi- yayın sürecinin hızlandırılmasını talep etmeye karar vermiş; ancak Benoit ne bu süreci hızlandırabilmiş ne de verdiği sözleri yerine getirebilmişti.[19] 1977 yılında yazdığım bir eleştiride, sonraları sıkça tekrarlanacak olan bir tespitte bulunmuştum: İbranice elyazmalarının keşfi, hızla "yirminci yüzyılın en büyük akademik skandalı haline dönüşüyor."[20]

Peki, büyük bir çoğunluğu yetenekli insanlardan oluşan araştırma grubu, parşömenlerin editöryel çalışması gibi önemli bir görevi nasıl ve neden böyle talihsiz bir hikâyeye çevirebildiler, diye sorulabilir. Fikrimce, 'yüzyılın akademik skandalı', peş peşe gelişen olayların sonucudur. Çalışmaların örgütlenmesi ve grup üyelerinin yanlış seçimiyle ilgili hatalardan, de Vaux sorumlu tutulabilir: Grup üyelerinin çoğunluğu, bu araştırmayı ek iş olarak gördüklerinden, zaman içinde konuya karşı duydukları ilgi azalmış ve sonunda kaybolmuştu. 70'li yılların ortalarına kadar grubun en verimli çalışan üyesi J. T. Milik, *The Books of Enoch: Aramaic Fragments of Qumran Cave 4* (1976) baskısında yer alan oldukça tahmine dayalı tezine yöneltilen eleştirilerden sonra konuya ilgisini yitirmişti. 'Akademik emperyalizm' ise işin başka bir boyutudur. Bu dönemde, işlerini savsaklayan editörlerin altından kalkamayacakları bir yükü omuzladıkları gerçeğini kabul etmektense, metinlerin kime ait olduğu tartışmalarına girmek daha kolay görünüyordu. Bütün bunlara ek olarak, önceleri kendi sorumluluklarını yüklenmek konusunda gösterdikleri isteksizlik, öngörülerinin sınırlı oluşu ve yanlış yargıları uzun süre korumaları nedeniyle İsrailliler, ancak 1980'lere gelindiğinde editöryel politikada etkin rol almaya başlayabildiler. Daha fazla açıklamaya gerek var mı?

---

[19] *1970'ler boyunca üretimde bulunan tek isim J.T. Milik'ti. -The Books of Enoch: Aramaic Fragments of Qumran Cave 4, Oxford, 1976; Discoveries in the Judaean Desert, VI: (4Q128-57), Oxford, 1977- bu dönemden önce Milik de ağır bir kış uykusu içindeydi. 1991 yılında basılmamış belgelerini yayımlaması için ikna edildi ve bu görev yeni bir editöryel gruba verildi.*

[20] *The Dead Sea Scrolls: Qumran in Perspective, Londra, 1977, 24 (Margaret Harris Dersleri ilk olarak 1977 yılında Dundee Üniversitesi'nde verilmiştir.)*

Sonunda kaçınılmaz süreç başlamıştı: 1980'de Patrick Skehan ve 1986'da Jean Starcky, çalışma raporlarını yayımlayamadan hayatlarını kaybettiler. Eugene Ulrich ve Emile Puech'in de ölümlerinden sonra, J. Strugnell, onların metinlerini bölümler halinde dağıttı: Bunlar, daha sonra Harvard Üniversitesi doktora öğrencilerinin tez konularında kullanıldı. Ancak bu öğrenciler, doktora derecelerini tamamlayana kadar ellerindeki bilgileri kendilerine saklamayı daha uygun bulmuşlardı.

Pierre Benoit, ölümünden bir yıl önce, 1985'te baş editörlükten ayrıldı; araştırma grubu üyeleri, boşalan yere yetenekli fakat otuz üç sene boyunca tek bir metin baskısı bile hazırlayamamış olan John Strugnell'i seçtiler. 1987 yılında Londra'da kamuya açık olarak düzenlenen Parşömenler Sempozyumu'nda, işlerini kaplumbağa hızında yürüten Strugnell ve öğrencilerine, hiç olmazsa parşömenlerin fotoğraflarını yayımlamaları konusunda ısrar ettim. Bu talep, tek heceli olumsuz bir kelimeyle karşılandı. İlginç olansa, İsrail Eski Yapıtlar Otoritesi'nin* Strugnell'in atamasını onaylamasıydı. Strugnell'in şaşalı taslakları hiçbir zaman meyve veremedi. 1990 yılında bir İsrail gazetesiyle yaptığı söyleşide, İsrailliler ve Musevi dini hakkında hakaret dolu ifadeler kullanması üzerine Strugnell, -Musevi dininin iğrenç olduğunu ifade ettiği belirtiliyor- grup arkadaşları tarafından istifa etmeye ikna edilmiş; bu talep IAA -İsrail Eski Yapıtlar Otoritesi- tarafından kabul edilmişti. Geç de olsa İsrailliler, ışığı görmüş ve otuz yedi senelik hükümranlıkları boyunca, tam bir felaket gibi çalışan uluslararası takımın çalışmalarına son vermişlerdi.

3. 1990-2003

John Strugnell'in istifasından sonra, Kumran Yazıtları Basım Projesi'nin baş editörlüğüne ilk kez bir Yahudi ve İsrail vatandaşı olan İbrani Üniversitesi Kutsal Kitap Çalışmaları Profesörü Emanuel Tov atandı. Tov, ilk olarak henüz basılmamış olan metinleri, yeni yardımcıları arasında dağıttı. 1991'de benim de aralarına katıldığım yeni editöryel grup, önceki altı kişilik gruba karşın, yaklaşık altmış kişiden oluşuyordu! Maalesef Tov, de Vaux'un 'gizlilik kuralı'nı sürdürerek, yayımlanmamış metinleri az sayıda editörün kullanımıyla sınırlı tuttu. Ancak uluslar arası grup tarafından parşömen bölümlerine konulan bu koruyucu set, 1991 sonbaharında, özellikle Hershel Shanks'in *Biblical Archaeology Review* (BAR)'daki yazısının da etkisiyle yükselen kamuoyu baskısı sonucu kaldırıldı. Yazıtların kamuoyuna açılması için atılan ilk önemli

İsrael Antiquities Authority

adım, BAR'ın ana gövdesini oluşturan Kutsal Kitap Arkeoloji Derneği'nin, söylemde yalnızca yetkili editörlerin kullanımına açık olan ve 1988 yılında John Strugnell tarafından hazırlanan, yirmi beş adet Ön Dizin'den yararlanılarak, Zion Wachholder ve Martin Abegg[21] tarafından bilgisayar ortamında yeniden yapılandırılmış 17 adet dördüncü mağara elyazmasının eylül ayında basılması olmuştur.[22] Aynı ay içinde, saygın bir araştırma kurumu olarak tanınan Kaliforniya'daki San Marino Huntington Kütüphanesi'nden William A. Moffett, kırk yıldır arşivde tutulan Kumran Parşömenleri fotoğraflarının, vasıflı bilim insanlarının kullanımına açılacağını duyurdu.[23]

IAA ve resmi editörler, önceleri bu açılıma direndiler; ancak Ekim ayının sonunda, İsrail Parlamentosu'nun -*Knesset*- baskısı sonucu kısıtlamaların kaldırılmasını kabul etmek durumunda kaldılar. Bu gelişmeden sonra, önceleri yalnızca Kudüs tarafından onaylanan kişilerce kullanılabilen Oxford Yüksek Lisans Kutsal Kitap Çalışmaları Merkezi'nde ve Claremont Kutsal Kitap Antik Elyazmaları Merkezi'nde* bulunan parşömen fotoğrafları arşivi, bütün vasıflı bilim insanlarına açılabildi. Dahası, Kasım 1991'de Kutsal Kitap Arkeoloji Derneği,** Robert Eisenman ve James Ro-

---

[21] *A Preliminary Edition of the Unpublished Dead Sea Scrolls: The Hebrew and Aramaic Texts from Cave 4, Biblical Archaeology Society, Washington, 1991. 1992 ve 1995 yıllarında iki cilt daha piyasaya sürülmüştür.*

[22] *A Preliminary Concordance to the Hebrew and Aramaic Fragments from Qumran Caves II to X. (Dağıtımcı H. Stegeman, Göttingen, 1988)*

[23] *Huntington Kütüphanesi ile Ölü Deniz Parşömenleri arasındaki ilişki, kütüphane yöneticisi Robert A. Skotheim tarafından anlatılıyor. 1982 yılında Elizabeth Hay Bechtel, Kaliforniyalı ünlü bir hayırsever, bazı Kumran Yazıtları'nın negatiflerini Huntington'a bağışlamış. Bayan Bechtel'in Kudüs-Antik Çağlar Departmanı'nından, bütün Ölü Deniz Parşömenleri'nin fotoğrafının çekilmesi için aldığı özel izin sayesinde, Huntington kütüphanesi baş fotoğrafçısı Robert Schlosser, bu fotoğrafları çekebilmiş. Bu fotoğrafların ikiz kopyaları alınmış; bunlardan biri Claremont'a, California'da kurulan Eski Çağlar Kutsal Kitap Elyazmaları Merkezi'ne, diğeriyse Bayan Bechtel'e verilmiş. İkinci kopya, 50.000 dolarlık bir Bechtel yardımıyla Huntington'da inşa edilen özel bir 'iklimli' mahzende muhafaza edilmiş. Bayan Bechtel, ölümünden bir sene önce, 1986 yılında, fotoğraflarını Huntington'a bağışlamış. Nisan 1982 yılında imzalanan bir antlaşmanın 9. paragrafı uyarınca, bu malzemelerin kullanımıyla ilgili kısıtlayıcı kural kaldırılmış: 'Huntington'ın kendi malzemelerini koruma politikaları da dikkate alınarak bu fotoğraflar, araştırmacıların kullanımına açılır'. Böylesi bir kısıtlama hiçbir zaman Bayan Claremont tarafından kütüphaneye dayatılmamıştı. 1990 yılında Bill Moffett, kütüphane yöneticiliği görevine atandı. Böylece antlaşmanın dokuzuncu maddesi uyarınca, bu fotoğraflar, araştırmacıların kullanımına açıldı. Bill Moffett, 'parşömenlerin kurtarıcısı', Şubat 1995'te, 62 yaşındayken yaşamını kaybetti.*

* *Oxford Centre for Postgraduate Hebrew Studies and Ancient Biblical Manuscript Center at Claremont*

** *Biblical Archaeology Society*

binson tarafından derlenen *Kumran Yazıtları* fotoğraflarını iki cilt halinde bastı.[24] Bu iki Kaliforniyalı profesörün Kumran bölümlerine nasıl ulaştıklarıysa hâlâ bilinmiyor. Uygulanan yeni politika, Kumran çalışmalarının gelişimi açısından oldukça yararlı olmuştur. Yazıtlara erişimin önündeki engel kaldırıldığından, konuyla ilgili kitapların sayısı hızla artmış; birçok araştırmacı, 1992 yılında akademik dergilere gönderdikleri uzunlu kısalı makalelerde, yazıtlara doğrudan erişimi talep etmişlerdir. Serbest rekabet, resmi baskının yapılması sürecini hızlandırmıştır. 1983'te Benoit Baba tarafından hızla yayına hazırlandığı açıklanan Kutsal Kitap'la ilgili metinlerin dördüncü mağara baskısı -kapak sayısında 1992 tarihinde basıldığı yazılmış olmasına karşın- ilk olarak 4 Mart 1993'te piyasaya sürülebildiler.[25] Tembel ve bencilce davranan kişiler dışında bütün bilim dünyası ve kamuoyu, yeni özgürlük döneminden yararlanabildi. 1996'ya gelindiğinde, baş editör Emanuel Tov'un olağanüstü çalışmaları sayesinde dört cilt daha yayımlanmış ve başka bir dört cilt de baskıya hazırlanıyordu. Eski dönemde yapılan çalışmalarla kıyaslandığında bu değişimin takdir edilmesi gerekiyor. Elinizdeki kitabın gözden geçirildiği dönemde 39 ciltlik *Discoveries in the Judaean Desert* dizisinden otuz altısı basılmıştır; bunlardan yirmi sekizi, dönüm yılı olan 1991'den sonrasına aittir.

ÖLÜ DENİZ ÇALIŞMALARINDA SON DURUM

1947-1956 yılları arasında on bir Kumran Mağarası'ndan, aralarından biri bakır levha üzerine işlenmiş, diğerleri deri üzerine yazılmış bir düzine parşömen çıkarıldı. Bunlara, sayısı kesin olarak bilinmeyen; fakat muhtemelen altı haneli sayılarla ifade edilebilecek papirüs ve deri üzerine yazılmış bölümler de katılmalı. Bütün ya da bölümler halinde, yaklaşık sekiz yüz asıl belge bulundu. Yalnızca dördüncü mağara listesinde 575 başlık bulunmaktadır;[26] ancak muhtemelen Kumran Yahuda Çölü bölgesine ait olmayan (4Q**342-61**) aralığındaki yirmi belge, yanlışlıkla 4Q listesine eklenmişti. Parşömenlerin büyük kısmı İbranicedir, bu-

[24] *Robert H. Eisenman ve James B. Robinson, A Facsimile Edition of the Dead Sea Scrolls, I-II, Washington, 1992. Bu fotoğrafların çoğu niteliksel açıdan kötü durumdadır; ancak bazı fotoğraflar kullanışlıdır.*

[25] *Patrick W. Skehan, Eugene Ulrich ve Judith E. Sanderson, Discoveries in the Judaean Desert, IX: Qumran Cave 4, IV, Paleo-Hebrew and Grek Biblical Manuscripts, Oxford, 1992.*

[26] *Bkz. Emanuel Tov, 'The Unpublished Qumran Texts from Caves 4 and II', JJS 43 (1992), 101-36.*

nun dışında az sayıda Aramca parşömen, kutsal kitabın Yunanca ve Septuaginta uyarlamaları da vardır.[27]

Ester dışında -ki bu metinler arasında bulunmayışı tamamen rastlantısaldır[28] önceden beri bilinen Kutsal Kitaplar'ın nüshaları - parçalar halinde de olsa- günümüze kadar ulaşabildiler. M.Ö. ikinci yüzyıl ortalarında Filistin kanonuna eklenen, geç döneme ait Daniel Kitabı'nın sekiz elyazması da bu mağaralarda bulunmuştur.[29] Bunların dışında, Aramca ve Yunanca çeviriler de vardır.

Dahası, mağaralardan bazı Apokrifa -İbranice Kutsal Kitap'ta bulunmayan; Yunanca konuşan Yahudilerin Kutsal Kitabı olan Septuaginta'da geçen- metinler de çıkarılmıştır. Aramca ve İbranice Tobit'in Kitabı, Yunanca uyarlamasında 'fazladan'* ilahi diye tanımlanan Mezmurlar 151 ve *Wisdom of Jesus ben Sira* ya da İbranice Vaiz Kitapları da dördüncü ve on birinci mağaralarda bulunmuşlardı. Sonuncu kitabın bir bölümü -39. ve 44. bölümler- Masada'da keşfedildi; ancak bu bölümler, kent merkezinin Romalılar tarafından istila edildiği M.S.73/74'ten daha geç bir tarihe ait olamazlar. Ayrıca 1896 yılında Kahire'deki bir sinagog mahzeninde -*genizah*- bulunan ortaçağa ait iki elyazması, Yunanca uyarlamanın üçte ikisini oluşturmaktadır.

Bazı Yahudi çevrelerinde oldukça popüler olan bir üçüncü Kutsal Kitap çeşidi, Pseudepigrapha ne Filistin'de ne de Diaspora'da kanonik listeye girebilmiştir. Önceden Yunanca, Latince ya da Süryanice çevirileriyle bilinen bu kitaplardan bazıları, orijinal dilleri olan İbranice (örneğin, Jübileler Kitabı) ve Aramca (örneğin, Hanok'un Kitabı) aslında bulunmuştur. Yusuf, Amram, Musa, Yeşu ve Yeremya'yla ilgili kurmacalar; aralarından beş tanesinin Süryanicesi bilinen seri dışı Mezmurlar gibi bu gruba ait olan başka kompozisyonlar da su yüzüne çıkarılmış; diğerleriyse ilk kez Kumran'da keşfedilmiştir.

Kumran cemaati tarafından yazıldığı ya da uyarlandığı tahmin edilen *Ölü Deniz Parşömenleri* -bir istisna dışında[30] kendi

[27] *7. mağaradan çıkarılan Yunanca yazıt parçalarının Yeni Ahit'e ait olduğunu öngören görüş kanıtlanamamıştır. (Bkz. 461-462.)*

[28] *4Q550'den çıkarılan Aramca yazıtların, ilk Ester kitabına ait olduğu sanılmaktadır.*

[29] *4Q242-6, seri dışı Daniel Kitabı'nın varlığına tanıklık eder.*

* *'supernumerary'*

[30] *Bu istisna, Şam Belgesi'dir. Dördüncü, beşinci ve altıncı mağaralardan çıkarılan bu belge, daha önceleri Kahire genizah'ında da bulunmuştu. Bu belge, ilk olarak S. Schechter tarafından yayımlanmıştı (Documents of Jewish Sectaries I: Fragments of a Zadokite Work, Cambridge, 1910); bu kitabın önsözü, J. A. Fitzmyer imzasını taşır (Ktav, 1970). Daha iyi bir baskı için bkz. Magen Broshi, The Damascus Document Reconsidered, Kudüs, 1992.*

başına bir yenilik oluşturur. Bu yazın; kural kitaplarından, farklı Kutsal Kitap yorumlarından, dini şiirlerden, düz yazı ya da şiir biçiminde kaleme alınmış fikir yazılarından, tarikat takvimlerinden ve aralarından biri cennet tapınağındaki melek ibadetlerini anımsatan ibadetle ilgili metinlerden oluşur. Bütün bunlara, 'horoskop'lar -bir kişinin mizacının, fiziksel özelliklerinin ve kaderinin, o kişinin doğduğu anda gökyüzünün bulunduğu biçime bağlı olduğu inancına dayanan astrolojik fizyonomi belgeleri- ve Zodyak'ı* işaret eden ayın göründüğü ve göğün gürlediği belirli günlerde gerçekleşecek mucizeleri önceden bildiren bir metin de eklenebilir. Son olarak, Bakır Parşömen, şifreli bir dilde değerli madenlerin ve parşömenlerin saklandığı yerlerin tarifini ve aynı çizelgenin şifresiz nüshasını sunar.

Parşömenlerle ilgili ilk saptamalar bazı hatalar içeriyordu, ancak Kumran kazılarıyla ortaya çıkarılan bulguların paleografik, arkeolojik ve yazınsal-tarihsel çalışmaları sonucu, bilim insanları arasında elyazmalarının (a) tarihsel dönemi, (b) kökeni, (c) önemi konularında fikir birliği sağlanabildi. Uç fikirlerin taraftarları, son dönemde bu fikir birliğinin, de Vaux ve onun dalkavukları tarafından diğerlerine tepeden dayatıldığını iddia ediyorlar. Ancak gerçek şudur ki; *opinion communis*, bilgisiz insanlara dayatılan resmi görüşün değil; çoğunlukla uluslararası gruptan bağımsız kişilerce geliştirilmiş tezlerin tartışılmasıyla gelişen doğal ve evrimsel sürecin ürünüydü.

(a)Elyazmalarının Tarihi

Paleografi, metinlerin yaşını belirlemek için kullanılan ilk yöntemdi. Uzmanlar birbirlerinden ayrı yürüttükleri çalışmalarda, karşılaştırılacak bulguların azlığına rağmen, elyazmalarının M.Ö. ikinci yüzyıl ve M.S. birinci yüzyıl zaman aralığına ait olduğu sonucuna vardılar. 1960'larla birlikte *Kumran Yazıtları*'na ek olarak Masada'da (M.S. birinci yüzyıl), Murabbat'ta ve diğer Yahuda Çölü mağaralarında bulunan Yahudi elyazmaları da (M.S. I.-2. yüzyıl) kullanıldı. F.M. Cross, sonraları daha zahmetli ama daha yararlı bir karşılaştırmalı yöntem geliştirdi.[31] Ancak, elyazmalarındaki tarihlerle ya da dış ölçütlerle desteklenmediği sürece (maalesef *Kumran Yazıtları*'nda bu sorun yaşandı) paleografik sonuçların, Arkeoloji ve radyo-karbon tarihlemeleriyle beslenmesi gerekiyor-

*burçlar kuşağı (ç.n.)

[31] *'The Development of the Jewish Scripts', The Bible and the Ancient Near East: Essays in Honor of W. F. Albright* içinde, Garden City, NY, 1961, 133-202.

du. Çömlek ve paralar üzerinde yapılan çalışmalara dayalı arkeolojik test, R. De Vaux tarafından formüle edilmişti.* De Vaux'a göre Kumran tarihi, M.Ö. ikinci yüzyılın ikinci yarısıyla Yahudiler ve Romalılar arasında gerçekleşen ilk savaş (M.S. 66-70) arasındaki zaman dilimine denk düşürüyordu.

Radyo-karbon testi, ilk olarak 1951'de bez parşömen ambalajlarından biri üzerinde denendi. Bulunan tarih, M.S. 33'tü, ancak bu sonuç %10 hata payına sahipti.[32] 1990'ların gelişmiş öiçüm yöntemleriyle birlikte, sekiz Kumran elyazması üzerinde Hızlandırılmış Kütle Spektrometresi (AMS) kullanıldı. Test sonucuna göre, bu parşömenlerin altısı, kesin olarak İsa öncesi döneme; diğer ikisiyse İsa'dan önceki ve sonraki birinci yüzyıllar arasındaki döneme aitti.[33] En önemlisi, tahmin edilenden üç yüz yıl daha erken bir tarihe ait olduğu anlaşılan Kehat Ahiti dışında, paleografların bütün tahminleri radyo-karbon testleriyle doğrulandı. Maalesef 1990'da test edilen elyazmaları, tarihsel hassasiyeti olan metinleri içermiyordu. 1994 yılında *IAA*, Arizona Üniversitesi AMS laboratuarında on sekiz metni ve iki bez parçasını analiz etti. Laboratuar sonuçlarına göre bu metinlerden on üç tanesi kesin olarak Kumran'a aitti ve metinlerden biri önceden Zürich'te karbon testinden geçmişti. Üç metin, tarihi ortaya koyuyordu. Genel sonuç şudur: "Örnekler üzerinde yapılan ölçümler önceki tarihlerle uyum göstermektedir. *Ölü Deniz Parşömenleri* örnekleri üzerinde yapılan ^{14}C ölçümleri elimizdeki paleografik tahminlerle örtüşmektedir."[34] Ancak ikinci kez yapılan radyo-karbon testlerindeki hata payı, 1990-Zürich testlerindeki hata payından daha yüksek çıkmıştır. Yine de Arizona Testleri sayesinde oldukça önemli bir nokta tespit edilmiştir: Kumran Tarikatı'nın temel tarihsel kaynağı olan Habakkuk Beyanatı, İsa'dan önce 120 ve 5 yılları arası döneme aitti. Sonuç olarak, bu yazıtta Yeni Ahit'te anlatılan olaylara gönderme yapıldığını iddia eden bilim insanları, savlarında bir terslik olduğunu görmelidirler. Toparlayacak olursak, bugünkü genel bilimsel bakış, *Kumran Yazıtları*'nı kabaca M.Ö. 200 ve M.S. 70 arasına yerleştirir: Bu yazıtların küçük bir bölümü muhtemelen M.Ö. üçüncü yüzyıla, eski madenlerin çoğu M.Ö. birinci

(s.28, dipnot: 5)

32 *Bkz. O. R. Sellers, Radiocarbon Dating of Cloth from the 'Ain Feshka Cave', BASOR, 123 (1951), 22-4.*

33 *G. Bonani, et al. 'Radio Carbon Dating of the Dead Sea Scrolls', 'Atiqot 20, (1991), 25-32.*

34 *A. J. T. Jull vd., 'Radio Carbon Dating of Scrolls and Linen Fragments from the Judaean Desert', Radiocarbon 37 (1995), 11-19.*

yüzyıla; paleografların deyimiyle geç Hasmon veya erken Herod dönemine aittir.

(b)Elyazmalarının Kökeni

İhmal edilebilir istisnalar dışında, 1950'lerden beri gelişen bilimsel kanaat, mağaralarda bulunan parşömenlerin ve civardaki harabe yerleşkenin birbiriyle ilişkili olduğu yönündedir. Örneğin, 575 (ya da 555) belgenin bulunduğu dördüncü mağara, yapıların taş atışı mesafesindedir. Aynı zamanda Essenilerin, eski Kumran sakinleri oldukları fikri de genel kabul görmektedir. Bugün Esseni kuramı bazı kişiler tarafından sorgulanıyor; ancak öne sürülen itiraz nedenleri oldukça güçsüz. İki bulgu kümesi arasında -bunlar Kumran Yazıtları ve klasik (Philo, Josephus ve Pliny the Elder) kaynaklardır- yapılan basit bir karşılaştırma sonucu bulunan uyuşmazlıklar, yeterince incelemeden, Esseniler Tezi'nin yanlışlığına kanıt olarak sunuluyor; oysaki ayrıntılı bir incelemeyle bu tezin eski gücünü hâlâ koruduğu görülebilir.[35] Bu kuramda, ortak mülkiyet sahipliği, Cemaat Kuralı'nda kadınlarla ilgili ibarelerin azlığı, bekâr ve evli tarikatların ortak yaşamı (Flavius Josephus'a göre Esseniler ikiye ayrılır.), Kumran'ın coğrafi konumuyla Pliny the Elders'in Esseniler yerleşkesinin tasviri arasındaki benzerlik (Pliny the Elders'a göre bu yerleşke Eriha ve Engedi arasında, Ölü Deniz yakınındadır.) gibi özellikler öne çıkar. Parşömenlerin ve arkeolojik verilerin, Yunanca ve Latince yazıtlarla her zaman uyuşmadığını; *Kumran Yazıtları*'nın ve klasik metinlerin yorumlanması ve uyarlanması gerektiğini tabii ki kabul ediyorum; ancak şu da akılda tutulmalı ki Parşömenler, cemaat üyelerinin yabancılarla ilgili düşüncelerini yansıtır.[36] Kumran topluluğunu; Ferisiler, Sadduklier, Zelotlar ya da Hıristiyan Yahudilerle ilişkilendiren kuramlardan hiçbiri, eleştirel bir incelemeye göğüs geremediğinden, 1977 yılında ortaya koyduğum ve bugün hâlâ geçerliliğini koruduğuna inandığım bir saptamamı tekrar belirtmekten pişmanlık duymuyo-

---

[35] *Güncel bir kaynak için bkz. The Essene According to the Classical Sources, Sheffield, 1989, 12-23. Bu kitabın ikinci yazarı Martin Goodman, tarikatın Kumran Cemaati'yle ilişkilendirilmesinde Josephus'a başvurulmasını sorgular; ona göre Josephus, yaşadığı dönemde Yahudi tablosunu tam olarak resmetmez; bu nedenle Josephus'un sözünü ettiği grup, Esseniler tarikatına benzeyen başka bir topluluk da olabilir. Bkz. 'A Note on the Qumran Sectarians, the Essenes and Josephus', JJS 46 (1995), 161-6. Goodman'ın öğrenme isteğine her ne kadar hayranlık duysam da savunusunun değişmesini dilerdim.*

[36] *Daha ayrıntılı bir argüman için bkz. 69-70.)*

rum: "Mevcut çözüm önerileri arasında en çok ses getiren kuramın Esseniler Kuramı olduğu son hüküm olmalıdır. Öyle ki, bu kuram yüksek oranda gerçeklik olasılığına sahiptir."[37]

(c)Kumran Parşömenleri'nin Önemi

Kumran Yazıtları'nın keşfi, daha önce sözünü ettiğimiz (s.27) Nash papirüsleri dışında, Hıristiyanlık öncesi döneme ait İbranice ya da Aramca ilk metinleri ortaya çıkardığından oldukça önemlidir. 1947'den önce Yeşaya'ya ait olduğu bilinen tek metin Kahire'de bulunan (M.S. 895) Ben Asher'di; oysa birinci mağarada bulunan tam Yeşaya metni bundan bin yıl daha öncesine aittir. Ben Sira'nın İbranicesi ve Kahire *genizah*'ında bulunan Levililer Ahiti'nin Aramca bölümleri dışında Apocrypha ve Pseudepigrapha'nın yalnızca çevirileri mevcuttu. Otuz beşinci sayfada değindiğimiz Şam Belgesi dışında, mağaralarda bulunan metinler tamamen yeni bir dönemi işaret eder.

Kumran Yazıtları ve diğer Yahuda Çölü Bulguları, kendi başlarına yeni bir disiplinin oluşmasını sağladılar: Antik -ortaçağ öncesi- İbrani Elyazması bilimi (codicology). Kâtipler, üzerine yazı yazacakları deriyi ve papirüsü dikkatle hazırlıyor; mürekkep kutusu içinde korudukları nebati mürekkeple yazıyorlardı. Paragraflar ve ana konu başları, sayfa kenarlarında sembollerle belirtiliyordu. Uzun kompozisyonlar parşömenler üzerine, yalnızca bir yüzüne yazılıyor; bunlardan bazıları numaralandırılıyor ve sırasıyla birbirine dikiliyordu. Papirüs belgeleri genelde yeniden kullanılabiliyor; arka yüzlerine yeni metinler yazılıyordu. Mektup gibi kısa metinler; küçük deri, papirüs, tahta ya da çömlek parçalarına yazılıyordu. Buna karşın; Kumran'da ve diğer Yahuda Çölü alanlarında, iki tarafı da yazılı ve birbirine dikilmiş sayfalardan oluşmuş hiçbir kitap ya da elyazması bulunamadı.

Kumran bulguları, metinle ve Kutsal Kitap kanonuyla ilgili düşüncelerimizi de büyük oranda değiştirdi. Geleneksel ya da Masoretik metni temsil eden birçok İbranice ortaçağ elyazması arasındaki uyum oldukça çarpıcıdır. Geleneksel İbranice metinle ve onun eski Yunanca, Latince ve Süryanice çevirileri arasında görülen önemli farklılıklarla kıyaslandığında, Masoretik Kutsal Kitaplar arasındaki farklılık, yazı hatalarını hesaba katmazsak, tamamen telaffuzdan kaynaklanır. Öte yandan, Kumran Parşömenleri

[37] *G. Vermes, The Dead Sea Scrolls: Qumran in Perspective, Londra, 1994, 117.*

ve özellikle parşömen parçaları oldukça akışkandır: Bunlar geleneksel yazı biçiminden farklıdırlar; aynı zamanda asıl metnin farklı suretleri arasında da sapmalar vardır. Aslında bazı parşömen parçaları; sonradan Masoretik Metinler olarak adlandırılacak yazıtları; Yunanca Septuaginta'yı; diğerleriyse Samiriye Tevratı'nı ya da diğer adıyla Pentateuch'u -yani Samiriye Yahudilerinin kabul ettiği kutsal kitabı- anımsatırlar. Bazı Kumran parçalarıysa bunların alaşımını ya da tamamen farklı bir şeyi temsil eder. Ancak şuna dikkat edilmelidir ki bu farklılıklardan hiçbiri, kutsal iletiyi değiştirmez. Kısacası, büyük oranda Kutsal Kitap konularını içeren Kumran Yazıtları, İbrani Kutsal yazınları tarihinde yepyeni bir sayfa açılmasını sağlamıştır.[38]

Cemaatin, Kutsal Kitap kanonuna -kutsal olduğu düşünülen kitaplar serisine- karşı tutumunu tanımlamak daha zordur; çünkü bu konuyla ilgili yazıları, günümüze kadar ulaşamamıştır. Serilerle ilgili bilgiyi, dolaylı olarak geçerli alıntılardan ya da teolojik açıklamalardan edinebiliriz. İkinci seçeneğe ilişkin olarak, mağaralardan Pentateuch'la* Peygamberlerle (Yeşaya, Habakkuk, Nahum, vs.) ve Yazılar içinde geçen -Tevrat'taki üçüncü geleneksel bölüm- Mezmurlarla ilgili birçok tefsir yazısı çıkarılmıştır. 1988 yılında, öğretisel tartışmalarda kanıt olarak sunulan, özel bir dini ve öğretisel anlam taşıdığına inanılan Kutsal Kitap alıntılarını bulabilmek için, ulaşabildiğim Kutsal Kitapları taradım ve elliden fazla örnek topladım.[39]

Öte yandan, II. mağarada bulunan Mezmurlar Parşömeni, kanonik ilahilere eklenmeyen; ancak bunların arasında serpiştirilmiş yedi adet apokrifal şiir ve Wisdom of Jesus ben Sira'nın elli birinci bölümünden mürekkeptir. Bunlar, ibadet sırasında söylenen ezgilerin koleksiyonu olabilir; ancak kişisel kanaatimce Kumran Yazıtları'nda 'Kutsal Kitap' ve 'kanon' kavramları muğlâktır; bu belirsizlik sayesinde, yaşamlarını Kutsal Kitap çevresinde örgütleyen cemaat, elyazmalarını yorumlamakta serbestlik kazanıyordu.

---

[38] *Konunun bütünsel bir değerlendirmesi için bkz. Emanuel Tov, Textual Criticism of the Hebrew Bible, Minneapolis-Assen/Maastricht, 1992.*

* *Tapınak Parşömeni, yeniden kaleme alınmış Pentateuch yazıtları ve Tekvin Apocryphonu ve Beyanatları,*

[39] *Bkz. 'Biblical Proof-texts in Qumran Literature', JJS 34 (1989), 481-496. Ancak şuna da dikkat edilmelidir ki; Şam Belgesi'nde, Jübileler Kitabı'ndan ve Levi Baba'ya atfedilen bir eserden alıntılar da bulunmakta. Bu metin yazılırken göz önünde bulundurulan ilkeler, bizim açımızdan muğlâk.*

Kumran'da farklı iki Apocrypha bulunmuştur. Dördüncü mağarada bulunan elyazmalarından dördü Aramca, diğeriyse İbranicedir ve bunlar Yunanca Tobit'in ayrıntılı uyarlamasıdır. Başka bir deyişle, Tobit'in özgün dili üzerine yapılan tartışmalar, hâlâ kesin bir sonuca bağlanmamıştır; ancak bu dilin Aramca olma olasılığı daha yüksektir. Diğer yandan, Septuaginta'nın içinde geçen ve yazarın torunu tarafından Yunancaya çevrilmiş yazıtla ve Ortaçağ Kahire Genizah elyazmalarının İbranice uyarlamasıyla kıyaslandığında, Ben Sira LI'deki İbranice şiirin özgünlüğü açıkça daha güçlü bir olasılıktır; çünkü bu Kumran uyarlaması, İbrani alfabesini ortaya koyacak şekilde akrostiş yöntemini kullanarak kaleme alınmıştır.

Kumran Yazıtları aynı zamanda Pseudepigrapha'ya yeni çalışmalar eklemiştir; bu metinlerde Yusuf, Kehat, Armam, Musa, Yeşaya ve Samuel gibi Kutsal Kitap'ta adı geçen kişilerden bahsedilir. Bu gruptaki yazıtlar arasından özellikle Hanok'un Aramca bölümlerinden söz etmek gerekir; bu bölümler, beş kitaptan oluşan Etiyopya Hanok'un[40] dört kitabını içerir. *Adamın oğlu* olarak nitelendirilen ruhani kişiye değinen ikinci kitap (bölüm 37-72) -ki Yeni Ahit uzmanları genel görüş birliğine varmayı bile beceremeden bu kitabın yorumu için gereğinden fazla mürekkep sarf etmişlerdir.- Kumran'da bulunamadı. Aramca Hanok da (Etiyopya Hanok'unun 37-72 bölümleri bu çeviride de bulunmamaktadır) Yunanca elyazmaları gibi, bu kişilerin tartışmalı iddialarını desteklemez.[41]

Kumran parşömenleri, genel Yahudi tarihine, hatta cemaat tarihine fazla katkı sağlamaz: Bulunan yazıtların Kutsal Kitap dışı kısımları tarihsel bir türe ait değildir. Eski peygamberliklerin kendi çağlarında gerçekleşmeye başladığına inanan tarikat üyeleri, yazılarında şifreli bir dil kullanırlardı; bu nedenle sözü edilen kişiler ve olayların neye tekabül ettiği açık değildir. Cemaat tarihinin ana kaynaklarına göre -Şam Belgesi ve Kutsal Kitap Beyanatları ya da *pesharim*-, cemaatin en önemli düşmanları Yavan (Yunan) kralları ve Kittim (Roma) hükümdarlarıdır. Ayrıca Nahum Beyanatı, Antiochus (Epiphanes, M.Ö. 170) ile Roma İşgali (muhtemelen M.Ö. 63) arasında gelişen zamanı kapsar. Yahudi ve Roma tarihlerinden bilinen isimler, bu metinde farklı zamanlarda ve mekânlarda konumlandırılır. Nahum Beyanatı'nda, Antiochus'a ve baş-

[40] *Bkz. J. T. Milik, The Books of Enoch: Aramaic Fragments of Qumran Cave 4, Oxford, 1976.*

[41] *Bkz. E. Schürer, G. Vermes, F. Millar ve M. Goodman, The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ, III, Edinburgh, 1986, 250-68.*

ka bir Suriyeli Yunan kralı Demetrius'a (muhtemelen İsa'dan önce birinci yüzyıl başlarında hükümdar olan 3. Demetrius) göndermede bulunulur. Dördüncü mağaradan çıkarılan takvim parçalarında, 63 yılında Kudüs'ün Pompeyler tarafından işgal edildiği dönemde 'öldürülen Aemilius'tan (Aemilius Scaurus); aynı zamanda M.Ö. 2.-I. yüzyıllar arasında (Makabiler-Hasmon dönemi) yaşamış Yahudi hükümdarlardan bahsedilir: Alexander Jannaeus'un varisi Shelamzion ya da Salome- Alexandra (M.Ö. 76-67); Hyrcanus ve John (Yohannan), (M.Ö.135/4- 104) I. John Hyrcanus ya da büyük olasılıkla 2. John Hyrcanus (M.Ö. 63- 40)[42]; Kral Jonathan, Alexander Jannaeus ya da bana göre Jonathan Maccabaeus'tur (M.Ö.161-143/2)[43]. Ayrıntıların azlığına karşın, bulgular ve Kumran'da keşfedilen paralar, bu kişilerin M.Ö. I. yüzyılın ilk ya da ikinci yarısında yaşadıklarını gösteriyor.

Arkeolojiye ve metin çözümlemesine dayanan ana akım hipotez, Parşömenler Cemaati tarihini resmeder:[44] Birinci Makabiler kitabındaki tasvire göre (I. Mac. ii, 42-44; vii, 13-17) cemaat tarihi M.Ö. ikinci yüzyıl başlarında Hasidler hareketinin yükseldiği Filistin'de başlar; bazı iddialara göre cemaatin ataları Babillidir- Günahkâr Kâhin ya da Kâhinler (Jonathan *ve/ veya* Simon Maccabeus) ile cemaatin ruhani lideri olan isimsiz Doğruluk Öğretmeni arasında yaşanan çatışmalarla başlar. Tarikat, Hasidlerden hayatta kalmayı başaranlarla, ikinci yüzyıl ortalarında Sadok'un oğullarının boyunduruğu altına giren Sadok Başkâhinliği'nden ayrılan muhalif kâhinlerden oluşur. Esseniler tarihi, Yahudilerin Romalılara karşı ilk isyan ettiği M.S. 68 yılına kadar, Kumran'da ve diğer Filistin yerleşim bölgelerinde devam eder; ayaklanma sonrası bu toprakların Vespasian'ın askerlerince işgal edildiği düşünülmekte. Roma ordusunun cemaat direnişiyle karşılaşmış olması -bu kuram, Josephus'un isyan eden bir Esseni generaline[45] ve Essenilerin Romalılarca katline[46] ilişkin yazılarıyla uyumludur- ya da Esseni-

[42] *Bkz. 'Historical Texts C-E, 4Q331-333' ed. J. A. Fitzmyer, DJD, XXXVI, 281-9.*

[43] *Bkz. 'Qumran Forum Miscellanea II: The so-called King Jonathan Fragment (4Q448)', JJS 44 (1993), 294-300.*

[44] *Daha ayrıntılı bir açıklama için bkz. 3. bölüm*

[45] *Bkz. War II, 567; III, II, 19.*

[46] *Bkz. War II, 152-3.*

leri Kumran'dan sürmüş olan Zealot Sicarii'nin emellerinin, Romalıları tehdit etmesi nedeniyle bu müdahalenin gerçekleşmiş olması, tartışmalı olasılıklardır. Tartışma götürmeyen tek gerçek ise hiçbir Kumranlı'nın mağaralara gizledikleri parşömenleri almak için dönmediğidir.

Groningen Hipotezi, bu kâhinlerin olası altı kimliğine değinir; ancak cemaati, asıl Esseniler Tarikatı'yla değil, onlardan daha önceleri ayrılmış bir grupla özdeş tutar.[47] 1950'lerde Oxford'dan Sir Godfrey Driver ve Cecil Roth[48] tarafından geliştirilen Zelot kuramıysa mevcut bulgularla uyuşmaz; Kumran belgelerinin büyük bir bölümü Zelot Çağı öncesine aittir.

Yakın dönemde Şikago'dan Norman Golb, yazıtlarla ilgili genel fikre karşı saldırıya başladı. Konuyla ilgili yazdığı birçok eleştirel makaleden[49] sonra 1995 yılında basılan oldukça kalın bir kitabında, eleştirilerini en üst düzeye taşıdı[50]. Bu eleştirilerin hedefi Kumran Yazıtları'nın kökeniydi. Gulb'a göre bu parşömenler, Kudüs'ün M.S. 67-70 yıllarında işgal edildiği döneme kadar Kudüs kütüphanesinde bulunuyordu ve ancak işgal sırasında Kumran mağaralarında saklanmışlardı. Bu hipoteze göre Essenilerin ne

[47] *Bkz. Garcia Martinez, 'Qumran Origins and Early History: A Groningen Hypothesis', Folia Orientalia 25 (1988), 113-36; F. Garcia Martinez ve A. S. van der Woude, 'A Groningen Hypothesis of Qumran Origins and Early History', RQ 14 (1989-90), 521-42.*

[48] *G. R. Driver, The Judaean Scrolls: The Problem and a Solution, Oxford, 1965; C. Roth, The Historical Background of the Dead Sea Scrolls, Oxford, 1958.*

[49] *'The Problem of Origin and Identification of the Dead Sea Scrolls', Proceedings of the American Philosophical Society 124/1 (1980), 1-24; 'Who Hid the Dead Sea Scrolls?', BA 48 (1982), 68-82; 'Khirbet Qumran and the Manuscripts of the Judaean Wilderness: Observations on the Logic of their Investigation', JNES 49 (1990), 103-14. Golb tezinin bir eleştirisi için bkz. Timothy H. Lim, 'The Qumran Scrolls: Two Hypotheses', Studies in Religion 21/4 (1992), 455-66.*

[50] *Who Wrote the Dead Sea Scrolls?- The Search for the Meaning of the Qumran Manuscripts, Scribner, New York/Londra, 1995. Bu baskıda, haksız yere İbranice ve Yahudi Çalışmaları Oxford Merkezine yöneltilmiş olan saldırı tekrarlanır; Profesör Golb tarafından yanlış biçimde yorumlanmış bazı olayları (bu yanlış yorum ilk olarak Golb'un the Qumran Chronicle adlı dergideki bir yazısında dillendirilmişti- 2/1, 1992, 3-25) Kumran Araştırmaları Merkezi'nin Forum'unda başkanlık yaptığım dönemde P. Alexander ile yazdığım ve yine aynı adlı dergide yayımlanmış olan bir makalede düzeltmiştik (Norman Golb and the Modern History, a.g.e. 2/2, 1993, 153-6 ve aynı dergi içinde bir düzeltme; 4/1-2, 1994, 74).*

Kumran yerleşkesiyle -Golb ayrıca bu bölgenin kale olduğunu iddia eder[51] ne de elyazmalarıyla ilgisi vardır.

Kutsal Kitap dışı Ölü Deniz Parşömenleri'nin Essenilere ait olduğu hakkındaki erken kanı, bir ölçüye kadar Golb'un tezini doğrular niteliktedir.[52] Ancak bugün uzmanlar, Esseni cemaati üyelerince yazılan metinleri, cemaat tarihinden öncesine ait ya da dışarıdan getirilmiş metinlerden ayırabiliyorlar. Örneğin Emanuel Tov, Kumran'da yazılmış metinlerle diğerleri arasında ayrım koyan benzer bir çalışma yapmıştı.[53] Kanımca, Kudüs hipotezinin zayıflığı, tarikat kütüphanesinin varlığını kanıtlayan elyazmaları koleksiyonuyla kesin biçimde açığa çıktı. Kumran'ın kale olduğu iddiasıysa, kendi başına, arkeolojik yorumlamadaki güçsüzlüğü gösterir. Yalnızca dördüncü mağara bulgularını incelediğimizde bile, tek bir kopyada adı geçen Kutsal Kitap elyazmalarını (Krallar, Ağıtlar, Ezra ve Tarihler) ve iki kopyada adı geçen Çölde Sayım, Yeşu, Hâkimler, Süleyman'ın Özdeyişleri, Rut, Vaiz gibi diğer önemli kitapları sayacak olursak Cemaat Kuralı'ndan *on* kop-

[51] *Washington Kongre Kütüphanesi'nde, 21-2 Nisan 1993 tarihinde düzenlenmiş olan Parşömenler Sempozyumu'nda, Kudüs Müzesi Shrine of the Book başkanı Magen Broshi, Golb varsayımını; ayrıca Aralık 1992 tarihinde New York'ta düzenlenmiş başka bir konferansta, Pauline Donceel-Voûte tarafından öne sürülen bir kuramı güçlü biçimde çürütmüştü. Donceel- Voûte'ye göre Kumran, Kudüslü zenginlerin kışlığı, de Vaux'nın tabiriyle yemek salonuydu (bkz. 'Coenaculum', Res Orientales IV, 1992, 61-84). İkinci kuramın eleştirisi için bkz. R. Reich, 'A Note on the Function of Room 30 (the 'Scriptorium') at Khirbet Qumran', JJS 46 (1995), 157-60. Donceel-Voûte'ye göre, Kumran kompleksi, kırsal bir malikâne, 'villa rustica'dır ('Les ruines de Qumrân reinterpretees', Archaeologia 298 (1994), 24-35). Aynı kuram, Yizhar Hirschfeld tarafından da savunulmuştu ('Early Roman Manor Houses in Judaea and the Site of Khirbet Qumran', Journal of Near Eastern Studies 57 (1998), 161-89). A. Crown ve L. Cansdale'e göre Kumran, tüccarların kaldığı eski bir handı ('Qumran: Was it an Essene Settlement?', BAR 20, No. 5 (1994), 24-35, 73-8). Bu kalıntıların Esseni cemaatine ait olduğu yönündeki ana akım fikir, M. Broshi tarafından güçlü biçimde savunulur ('The Archaeology of Qumran: A Reconsideration' ve 'Was Qumran, indeed, a Monastery?', Breed, Wine, Walls and Scrolls içinde, Sheffield Academic Press, 2002, 198-210, 259-73). Konuyla ilgili en son ve yetkin bir arkeolojik açıklama için bkz. Jodi Magness, The Archaeology of Qumran and the Dead Sea Scrolls, Grand Rapids, 2002.*

Ocak 1996 tarihinde, iki İsrailli arkeolog, yine kendi iddialarına göre tarikat üyelerinin uyku yeri olarak kullanmış oldukları, yerleşkeye yakın bir alanda insan eliyle oyulmuş bir mağarayı araştırdılar. Bkz. M. Broshi ve H. Eshel, 'How and Where did the Qumranites Live?', Dead Sea Discoveries 6 (1999), 328-48.

[52] *Bkz. örneğin; J. Strugnell, 'Moses Pseudepigrapha at Qumran', Archaeology and the Dead Sea Discoveries içinde, ed. Lawrance H. Schiffman (Journal for the Study of the Pseudepigrapha, Ek, 8. seri, Sheffield, 1990, 221).*

[53] *'Hebrew Biblical Manuscripts from the Judaean Desert: Their Contribution to Textual Criticism', JJS 39 (1988), 10-19.*

ya, Şam Belgesi'ndense *dokuz* kopya buluruz. Bir düzineden fazla elyazmasında, birçok tarikat takvimi bulunmuş olmasına karşın, mağaralardan bir tek ana akım takvimin çıkmamış olması da oldukça şaşırtıcı! Kumran'da keşfedilen metinler başkentten getirildiğine göre, bu metinlerin kökeni Kudüs'teki bir Esseni kütüphanesine dayanıyor olabilir mi acaba?[54]

KUMRAN VE YENİ AHİT

Kumran ve erken Hıristiyanlık, belirli bir dönemde kesiştiklerinden, *Ölü Deniz Parşömenleri* araştırmalarının başından beri, bazı bilim insanlarınca ilişkilendirilirler. 1950'li yılların başlarında Cambridge'den Jacob Teicher, İsa'nın Doğruluk Öğretmeni, Aziz Pavlus'un ise Günahkâr Kâhin olduğu yönündeki tezi ortaya koyuyordu.[55] J.M. Allegro'nun *ammanita muscaria*nın -sanrıya yol açan bir mantar türü- Hıristiyan kilisesinin kuruluşundaki rolü üzerine geliştirdiği tartışmalı iddialar sebebiyle, bu tez medyada geniş yankı uyandırmıştı.[56] Barbara Thiering, Doğruluk Öğretmeni'nin aslında Vaftizci Yahya; evlenmiş, boşanmış ve sonra tekrar evlenmiş, dört çocuk babası olan Günahkâr Kâhin'in ise İsa olduğunu öne sürmesi üzerine, bu tür tezler moda haline geldi.[57] Benzer şekilde Robert Eisenman, İsa'nın abisi Yakup'u Doğruluk Öğretmeni; Yuhanna'yı ise Günahkâr Kâhin rollerine yakıştırıyordu.[58] Bana göre, bütün bu kuramlar en basit güvenilirlik testinden bile geçemiyorlar; mevcut tezlerden hiçbiri Kumran metinlerine dayanmıyor.[59]

---

[54] *Kudüs'teki kütüphanecilerin, parşömenleri saklamak için kendilerine daha yakın ve yine erişilmesi zor mağaraları kullanmak yerine, bunca uzağa gitmiş olmaları da ayrıca ilginçtir.*

[55] *JJD' de yayımlanmış makaleleri için 1951 ve 1955 yılları arasında basılan aynı adlı dergileri tarayınız.*

[56] *The Secret Mushroom and the Cross, Londra, 1970.*

[57] *Jesus the Man: A New Interpretation from the Dead Sea Scrolls, Doubleday, Londra, New York, 1992; Jesus and the Riddle of the Dead Sea Scrolls, Harper, San Francisco, New York, 1992.*

[58] *Robert Eisenman ve Michael Wise, The Dead Sea Scrolls Uncovered, Londra ve New York, 1992.*

[59] *The Dead Sea Scrolls Uncovered değerlendirmem için bkz. TLS (4 Aralık 1992); 'The War over the Dead Sea Scrolls', The New York Review of Books, 11 Ağustos 1994, 10-13*

Bu inanılması güç iddialar, ayrıca yedinci mağara yazıtlarının Markos'un Müjdeleri'nden ve Yunanca Yeni Ahit yazılarından[60] oluştuğu yönündeki ilginç sav bizi pek de ilgilendirmiyor.

Parşömenler ve Yeni Ahit arasındaki ilişkiyi sanırım üç başlık altında toparlayabiliriz:

(I); (a) Dildeki temel benzerlikler (Parşömenler'de ve Yeni Ahit'te sadık olanlar, 'Işığın Oğulları' diye anılır), (b) İdeoloji (her iki cemaat de on iki liderleri olduğunu, kendilerinin gerçek İsrailliler olduklarını ve Tanrı'nın Krallığı'nın en yakın zamanda kurulacağını düşünürdü) (c) Kutsal Kitap'a bakış (Cemaatler, tarihlerinde peygamberlerin iletilerinin gerçekleşmekte olduğunu düşünürlerdi). Ancak bütün bu benzerlikler, o dönemde Filistin'de hâkim olan dinsel atmosferden kaynaklanıyor da olabilir.

(2)Tek hükümdara, (Kumran'da Efendi'ye ve Hıristiyan cemaatinde piskoposlara) dayalı monarşik yönetim; tarikat zamanında ve Kudüs kilisesinin ilk dönemlerinde uygulanan katı kurallara dayalı dini komünizm (bak. Elçilerin İşleri 2:44-5) gibi belirli özellikler, iki cemaat arasında bir bağ olduğunu gösterebilir. Bu durumda, genç ve deneyimsiz kilise, kendisine Essenileri örnek almıştı, diyebiliriz.

(3)İsa'yla ilgili araştırmalarda, Parşömenlerin karizmatik-eskatalojik yönleri, karşılaştırma için zengin bilgiler sağlamıştır. Örneğin, 1950'lerin ortalarından beri bilinen[61], kötü ruhları kovan bir Yahudi'nin Nabonidus'u iyileştirmesini konu alan Nabonidus'un Duaları, Kefernahum'da İsa tarafından günahları bağışlatılan felçli bir kişinin iyileşmesini anlatan müjde kadar çarpıcıdır.[62]

İkinci bir örnekse Diriliş bölümüdür. (bkz. 4Q**521** s. 404-405).[63] Bu şiirde, Mezmurlar 144:7-8 ve Yeşaya 56:1'den alıntı yapılarak eskatalojik krallık döneminde tutsakların serbest bırakıldığı; körlerin, kamburların ve yaralıların iyileştirildiği, ölülerin diriltildiği ve yoksullara müjde verildiği anlatılır. Benzer biçimde Müjde-

[60] *Bkz. altta s. 461-462.*

[61] *Bkz. altta s. 594.*

[62] *Bkz. G. Vermes, Jesus the Jew, Londra, 1973, 67-9; The Religion of Jesus the Jew, Londra, 1993, 192-3.*

[63] *Ayrıca bkz. G. Vermes, 'Qumran Forum Miscallanea I', JJS 43 (1992), 303-4; Emile Puech, 'Une apocalypse messianique', RQ 15 (1991-2), 475-522.*

ler'de, hastalıkların ve şeytanın mağlup edilmesi, Tanrı'nın hükümdarlığının ilk işareti olarak betimlenir. İsa'nın şu sözleri aktarılır:

> Ama ben cinleri Tanrı'nın eliyle kovuyorsam, Tanrı'nın egemenliği üzerinize gelmiş demektir. (Luka II:20)

İsa'nın son Mesih olup olmadığını sorgulayan Vaftizci Yahya'ya şu yanıt gönderilmiştir:

> Gidin; işitip gördüklerinizi Yahya'ya bildirin: körlerin gözleri açılıyor, kötürümler yürüyor, cüzamlılar iyileşiyor, sağırlar duyuyor, ölüler diriliyor, müjde yoksullara duyuruluyor. (Matta II:4-5)

Cemaat kuralı 4:6'da iyileştirme, eskatalojik ödüldür ve Aramca Tekvin 3:15'te, Mesih'in, Aden Bahçesi'nde yılan tarafından ısırılan Hava'nın çocuklarını iyileştireceği anlatılır.[64]

KUMRAN'IN GETİRDİĞİ YENİLİKLER

Öyle sanıyorum ki Kumran'daki keşiflerle birlikte yaşanan en güçlü değişim, Yahudi yazınının başlangıç dönemi alanındadır. Asıl metinlerin yorumları olan Kumran yazıtları, önemli bir bilim insanı tarafından 'denetim dışı kopyalama' diye yorumlanmıştı.[65] Bana göreyse, bu durumu 'yazıda yaratıcılık serbestliği' biçiminde değerlendirmek daha uygundur. Kutsal kitabın, Kumran elyazmalarında, Cemaat Kuralı'nda ve Savaş Parşömeni'nde; çeşitliliğin tekdüzeliğe yeğlendiğinden; düzeltmenlerin ve yazıcıların, ele aldıkları metni tekrar yazarken onu geliştirme hakkına sahip olduklarından bahsedilir. Kendi yazımdan alıntı yapacak olursam:

> M.S. 70 yılında yaşanan yıkımdan önceki iki yüz yıllık yarı bağımsız Yahudi yönetimi altında, dini metinler yalnızca Esseniler tarafından özgürce yorumlanabilmişti; bu tarihten sonra Ferisilerin mirasçıları, din-

[64] *Bkz. Targum Neofiti, Fragmentary Targum and Pseudo-Jonathan on Gen iii, 15.*

[65] *F. M. Cross ve S. Talmon içinde S. Talmon, Qumran and the Origin of the Biblical Text, Cambridge, Mass., 1975, 380.*

de 'Ortodoksluk' sağlayabilmek adına tehlikeli görünen çeşitliliği; tekdüze, katı, denetlenebilir bir yapı haline dönüştürmeye uğraşmışlardı.[66]

Kumran keşiflerine bütüncül bakacak olursak kanaatimce bu bulgulardan esas nasiplenenler, Ahitler arası Filistin Yahudiliği Tarihi'ni (M.Ö. 150- M.S. 70) inceleyen öğrencilerdir: Ölü Deniz yazıtlarının bulunmasıyla birlikte, İsa'nın yaşamının gölgede kalan dönemi, Hıristiyanlığın doğuşu, rabbinik Museviliğin ortaya çıkışı gibi konular için yeni yollar açıldı. Bu dönemi anlatan Musevi belgelerinin sayısı oldukça azdır. M.S. I. ve 2. yüzyılda yaşamış kâhinler, kendi düşüncelerini tamamen kabul etmeyen cemaat üyelerinin, dönemin dinsel yazılarına ulaşmasını engelliyor ve bu yazıların bir bölümü (Apocrypha ve birçok Pseudepigrapha) Hıristiyanlarca muhafaza ediliyordu. Ancak parşömenler ne Hıristiyanların ne de Kâhinlerin sansüründen etkilendi. Tarihçiler, artık yalnızca Yahudi inançlarının ve geleneklerinin farklı yönleri değil; İkinci Tapınak çağının son asırlarında yaşamış olan dini cemaatin bütünsel örgütlenişi, öğrenimleri ve yazıtları hakkında da bilgi edinebilirler.

Parşömenler, doğal biçimde akademik çevrelerde yoğun ilgi uyandırdı; fakat bu çevreler konunun uzmanı olmayan kişilerin hayal gücüne neden bunca önem atfettiler? İçinde yaşadığımız çağın en belirgin özelliği; eski saflığa, jargonlardan kurtulmuş temel gerçekliğe dönebilme istencidir. Bakış açımızı bütünüyle etkileyen bu istenç; doğal olarak dini düşünce ve davranış alanını, ayrıca Musevi-Hıristiyan kültürü ve maneviyatıyla şekillenen batı dünyasını da kapsadı. İç içe yaşadığımız sorunların asıl anlamlarını arıyoruz ve bu arayışla geçen yüzyıllar, aslı olmayan sorunlarla dolu; tarih öncesinin bilgisine ve kavrayışına duyulan istenç ve hâlâ yanıtı aranan bu sorunlar nedeniyle parşömenlerde anlatılanlar, yaşamımızı yeniden kuşatabiliyor.

Yasalar ve kurallar, ilahiler ve ibadetle ilgili diğer çalışmalar, ayrıca Kumran Cemaatinin Kutsal Kitap açıklamaları; Yahudi Hıristiyanlığının ve Rabbinik Museviliğin doğduğu tarihsel döneme dair sundukları bilgiler sayesinde, bu gereksinimi karşılarlar. Bunlar, tinsel mayalanmanın yaşandığı dönemde ortaya çıkan dinlerin bir cephesini ifade eder; bu maya, Yahudi dininin yeniden değerlendirilmesini ve yorumlanmasını sağlamıştı. Parşömenler tarikatı, kendi toplumlarının örgütlenmelerini, Öğretmen'e atfedilen

[66] *The Dead Sea Scrolls of Forty Years On, Oxford, 1987, 15-16.*

misyonu ve nihai beklentilerini ayrıntılarıyla inceleyerek, kendilerine özgü bir sentez oluşturabilmişlerdi. Bu sayede kendi yollarını çizen Esseniler, çağdaş karşıtlarıyla aralarındaki görüş ayrılıklarını belirginleştirdiler. Aşırı tutucu Esseni kurallarına kıyasla, Rabbinik Musevilik, ilerici ve esnektir. Nasıralı İsa'nın inancıysa, dini bireyselliğe ve güncelliğe dayanır. Üç din, birbiriyle kıyaslandığında Yahudi olmayan Kilise'nin ideolojisi oldukça yabancı kalır.[67] Ancak aynı zamanda dinlerin yeşerdiği ortak zeminler, dinler arası benzerlikler ve etkileşimler, eski zamanlara nazaran daha belirgindir. Bu dini hareketlerin birbirinden bağımsız olarak anlaşılamayacağını belirtmek sanırım abartılı olmayacaktır.

Essenizm öldü. Gücünün kırılganlığıyla ve kendi içlerine dönük kardeşliğiyle Essenilerin Filistin Yahudiliğini paramparça eden Romalıların saldırılarına dayanması mümkün değildi. En onurlu ideallerle yaşamış ve kendilerini 'mükemmel kutsallığa' adamış olmalarına karşın, uyumlu güç, düşünce esnekliği, tinsel bakış derinliği gibi Rabbinik Museviliğin korunmasını ve büyümesini sağlayan değerleri kazanamamışlardı. Doğruluk Öğretmeni, Musa'nın kurallarındaki zorunlulukları açıklıkla kavramış olsa da dinin özünü oluşturan insanlar arası ve insanla Tanrı arasındaki varoluşçu ilişkiyi İsa kadar net biçimde ifade edememişti.

[67] *Bkz. G. Vermes, The Religion of Jesus the Jew, Londra ve Minneapolis, 1993.*

II

CEMAAT

1950'li yıllardan itibaren, Parşömenler'den ve Kumran'daki arkeolojik bulgulardan derlenen bilgiler, Kumran Cemaati'nin portresini oluşturabilmek için ilişkilendirilmekte. Gelinen aşamada yazıtlara dair bilgi birikimimiz artmış olmasına rağmen, Kumran cemaati muamması tam anlamıyla çözülemedi. Elimizdeki ipuçlarını doğru biçimde sıraladığımızdan ve yorumladığımızdan tam olarak emin olamıyoruz; hâlâ yanıtlarından emin olamadığımız birçok soru var.

Bu muğlâklık, temelde cemaatin yapısıyla ve kanunlarıyla ilgili sistematik bir açıklamanın belgelerden anlaşılamamasından kaynaklanıyor. Cemaat Kuralı, bir çeşit 'manastır' toplumunda yaşayan münzevi grubun gündelik yaşamını düzenlemek için, Şam Belgesi'nin ilkelerini kanunlaştırır; MMT (*Miqsat Ma'ase ha-Torah* ya da Bazı Yasa Gözlemleri) büyük olasılıkla tarikatın tarih öncesini ya da erken zamanlarını; gelecekle ilgili ilk ve en önemli tasarılar olan Savaş Kuralı ve Kurtarıcı (Messianic) Kural ise tarikatın 'bugününü' yansıtır.

Bu metinler bütünsel biçimde değerlendirildiğinde, Essenilerin, kendilerini gerçek İsrailliler ve dışlandıkları dinsel yapının otantik geleneklerinin koruyucusu olarak gördükleri ortaya çıkar: Esseniler, Yahudi halkına benzer biçimde, iç örgütlenmelerinde iki gruba -Kâhinler ve cemaat (Harunlular ve İsrailliler)- ayrılırdı. Cemaat de kutsal örgütleniş tarzına uygun biçimde kendi aralarında on iki kabileye bölünür. Bu oluşum, yeniden yapılandırılmış Tapınak ibadetini konu edinen Savaş Parşömeni'nde betimlenir:

> ... on iki Başkâhin Tanrı'nın huzurunda gündelik işleri yönetecekler ... Bunların altında ... Levililerin on iki şefi bulunacak, her kabile için bir şef ... Bunların da altında kabile şefleri bulunacak ... (IQM II)

Kutsal Kitap yapısını izleyen tarikat, -Levililer kabilesi hariç- kendi içinde Binler, Yüzler, Elliler ve Onlar'a bölünür. Bu bölünmenin gerçeklik payı tartışmaya açıktır; 'Binler'in bir isimden fazlasını ifade etmesi mümkün görünmüyor. Arkeolojik kazı sonuçlarına göre; iki yüz yıllık Kumran mezarlığında yaklaşık 1.100 mezar vardır; başka bir deyişle önemi tartışma götürmez bir yerleşke olan Kumran'da nüfus 150-200'den fazla olamazdı. Diğer yandan, M.S. birinci yüzyılda, Kumran nüfusunun dört binden biraz daha fazla olduğu da akıllarda tutulmalı. (Josephus, *Antiquities* xviii, 21)

Kumran'daki iki ana gruptan 'Bekâr' kardeşlik; Cemaat Kuralları'nda, kendilerinden 'mutlak kutsallığın adamları' ve 'kutsallığın adamları'; diğer gruptansa 'Cemaat', 'Cemaat Kurulu' ya da 'Yasa'nın Adamları' ($4QS^{d}$=4Q**258**) diye bahseder. İlk yapı din merkezinde örgütlenmişti; ancak iş, varoluşlarının önemli bir bölümünü kapsıyordu. Kumran keşiflerindeki bulgulardan anladığımız kadarıyla kardeşlik; toprakla uğraşıyor, çömlek yapıyor, hayvan postunu işliyor ve kutsal kitabı çoğaltıyordu. Ancak belgelerde bu bilgiler yoktur. 'Bütün içtenlikle Tanrı'yı aramak' (IQS I) için 'birlikte yemek, birlikte ibadet etmek ve birlikte karar almak' (IQS VI), yapılan işlerle ilgili tek anlatıdır. Birbirlerine, her bir Musa Yasası'na ve Peygamberlerin İletileri'ne mutlak biçimde sadakat gösteren bu grup; birbirlerini sevmek, 'bilgilerini, güçlerini ve mülkiyetlerini' paylaşmak durumundaydılar (IQS I-II). İbadet zamanlarına ve Kudüs tapınağı dışında süregelen dinsel varoluşun bütün diğer yönlerine, ayrıca Kudüs'ün resmi kültüne de uymak konularında titiz davranıyorlardı. 'Adaletsiz adamların meskeninden uzakta' (IQS VIII) çölde, Tevrat'ı inceler ve 'Ülke için bağışlanma' (IQS VIII) dilerlerdi. Kudüs'teki günahkârlara 'sonsuz nefret'(IQS IX) besleyen Kardeşlik grubu, kaderlerinin Tanrı'nın elinde olduğu inancına sıkı sıkıya bağlıydı. Cemaat Kuralı şu ilahiyle biter:

> Kimseye kötülük ödülünü sunmam;
> onu iyilikle izlerim.
> Çünkü bütün canlıların yargısı Tanrı'yladır
> ve ancak O, adama ödülünü verebilir.
>
> (IQS X)

'Bekâr' kardeşlik; dürüst, alçak gönüllü, adil, namuslu, şefkatli ve mütevazı olmalıydı. Onlar,

Her gecenin üçte birinde, Kitap'ı okumak, Yasa'yı çalışmak ve birlikte dua etmek için bir araya gelirlerdi. (IQS VI)

Bunlar, kendilerini derin düşünüşe adamış kişilerden beklenen etkinliklerden bazılarıdır. Ancak Musevilik inancında bu yaşam tarzı zorunlu tutulmaz. 'Kutsallık' dışında tarikata özgü başka bir özellik de şuydu: Bütün üyeler, insanların izlediği 'iki ruh'u - doğruluk ve yanlışlık ruhları- iyi bilmeli ve bunları ayırt edebilmeliydi. Cemaat Kuralı'nda geçen en eski Yahudi teolojik açıklama, 'İki Ruhla ilgili Yönerge'de anlatılırdı: Böylece üyeler, 'Işığın Oğulları'nı' -ya da adaylarını- iblisin 'Karanlık Oğulları'ndan ayırt edebileceklerdi (IQS III-IV; bkz. s:97-98)

Kumran hiyerarşisi, tepeden tırnağa kadar katı ve resmiydi. Her üyenin 'düzendeki sırası' belliydi (IQS VI) -'düzen' terimi bu yazılarda sıkça geçer- ve her cemaat toplantısında ve sofrada, kendi sıralarına uygun biçimde konum alırlardı. Üye düzeni, Anlaşmanın Yenilenmesi Yemeği'nde her sene gözden geçirilirdi. Ancak demokratik başlangıç döneminden sonra, 'Kalabalık' (-the very-) içinde 'Sadok' ailesi üyelerinin ya da "Sadok'un oğullarının" liderliğe geçmesiyle, komünal yapılanma (bkz. $4QS^{b,d}$=4Q**256**, **258**; ayrıca bkz. s. 138-139) biçimlendirilmiş oldu. Bu gelişmeden, özellikle Cemaat Kuralı'nda söz edilmiyor olmasına rağmen, *mebaqqer* ya da Gardiyan diye tanımlanan üstün kişi ve cemaatin maddi işlerini yürütmekle görevli olan Cemaat Saymanı, yine tarikatın üyeleriydi. Bu kişiler; öğreti, disiplin, saflık; ayrıca 'adalet ve mülkiyet'le ilgili her konuda karar yetkisine sahiplerdi (IQS IX). Yine temel düzen kuralına göre, tartışma, Kitap incelemesi ya da ibadet için on ya da ondan fazla kişi bir araya geldiğinde, Kâhin bu toplantıya katılmak durumundaydı. Kâhin, ortak yemeklerden önce şükran duası eder (IQS VI); daimi olarak Yasa'yı incelerdi (IQS VI-VIII). Kâhinlik üstünlüğü Kumran Cemaati'nin önemli bir özelliğidir. Mishnah'ta belirtildiği üzere, Musevilere göre, Kâhin Levililerden, Levililer İsraillilerden, İsrailliler ise 'piçlerden' (bastard) üstündü (Horayot 3:I8) ve Kâhinlerin düzen içindeki konumları mutlak değildi. 'Piç' öğrenen kişiyse ve Kâhin bilgisiz bir 'hödük'se, 'Piç, ...Başkâhin'den daha üstün'dü.

Cemaat düzeninin en üstündeki Gardiyan, 'Başkan' (*maskil*) unvanıyla adlandırılırdı. 'Cemaat Kuralı Kitabı'na uygun biçimde yaşamak ve 'iki ruh' öğretisi, cemaate onun tarafından öğretilirdi (IQS I,I; $4QS^{a}$=4Q**255**). Gardiyan, toplantılara başkanlık eder ve

isteyenlere söz hakkı verir (IQS VI); diğer liderlik üyeleriyle birlikte kendi sorumluluğu altındaki kişilerin tinsel gelişimini değerlendirir ve buna göre düzeni yeniden belirleyebilirdi (IQS VI). Buna karşın Gardiyan 'Diptekilerle (ya da şafağın oğullarıyla)' tartışmaya girmez ve onlara cemaatinin öğretilerini anlatmazdı (IQS IX). Cemaat kurumları arasında en önemli kurum, Cemaat Kurulu ya da Cemaat Birliği'ydi. Üyelerin oturma düzeniyle ilgili bir bölümde -'Öncelikle Kâhinler oturacak, ikinci olarak ihtiyarlar ve sonra diğer kişiler sıralarına göre oturacaklar' (IQS VI)- Kurul'un, cemaat üyelerinden oluştuğu; Kâhinlerin ve önemli kimselerin altında, ama diğer cemaatin üyelerinin üstünde olduğu ve Gardiyan tarafından yönetildiği anlaşılır. Önceki bir bölümde geçtiği düşünülen başka bir metne göreyse;

> Cemaat Kurulu on iki adamdan ve üç Kâhinden oluşur. Doğruluk, dürüstlük, adalet, şefkat ve tevazu sahibi bu üyeler; Yasa'ya mükemmel derecede hâkim olacaklar. Kutsal topraklardaki inancı sadakatle ve uysallıkla koruyacaklar; çektikleri acıyla, adaletin hükmünü sağlamak için günahlara karşı savaşacaklar. Üyeler, doğruluğun düzenine ve zamanın kurallarına göre bütün adamlarla birlikte yürüyecekler (IQS VIII)

Cemaat Kuralı ve Şam Belgesi'nin melez bir uyarlamasında, bu üç Kâhin ve on iki adamdan 'on beş adam' diye bahsedilir (4Q**265** böl. 7 ii). Kumran Cemaati, bu kişilere oldukça değer verirdi: Her iki belgede de 'kutsal topraklara dönüldüğünde, kurulun gerçek gücüne kavuşacağı' anlatılır (IQS VIII-4Q**265** böl. 7 ii). Ancak bunların, tarikatın çekirdeği ya da sembolik açıdan on iki kabile ve üç Levi klanından oluşan Cemaat liderliğinin asgari düzeydeki temsil heyeti ya da başka bir belgede 'Cemaatin Temelleri' diye tabir edilen özel bir birlik olup olmadıkları tartışmalı bir konudur. Her halükarda, cemaat toplantılarının yapılış amacı açıktır: Yasa'yı ve güncel işleri tartışmak, Gardiyan'ın yönlendirmeleriyle yeni üye kabul etmek ya da üye çıkarmak, kişilere yöneltilen suçlamaları değerlendirmek ve yine Gardiyan'ın yönlendirmeleriyle üyelerin yıl içindeki tinsel gelişimlerini değerlendirerek bu kişilerin düzen içindeki durumlarını yeniden belirlemek (IQS V-VI). Toplantılar süresince, ortamda düzen ve sessizlik sağlanırdı: Öneri sunmak ya da soru sormak isteyen kimse, usulüne uygun biçimde izin isterdi. Bu kişi, ayağa kalkarak, Gardiyan'a ve Kurul'a hitaben "Kurul'a söylemek istediğim bir şey var," der ve söz hakkı verildikten sonra konuşmasına devam ederdi (IQS VI).

Kumran öğretileriyle ve esaslarıyla ilgili kuramsal açıklamaların yerine, Yasa'nın ve bazı cemaat kurallarının ihlali durumunda uygulanan yaptırımların incelenmesi, Ölü Deniz çilecilerinin düşünce biçimlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır:

'Her ne sebeple olursa olsun Musa Yasaları'na ait tek bir kelimenin' çıkarılması, değiştirilmesi ya da bu Yasa'ya yeni bir kelimenin eklenmesi durumunda, suçlu kişi gruptan ebediyen atılırdı. Grup üyeleri bu kişiyle bir daha kesinlikle ilişki kuramazdı (IQS VIII). Yine, Kutsal ismi ağzına alan kişi koşulsuz olarak cemaatten ihraç edilirdi:

> Kitabı okurken ya da dua ederken; farkında olmadan, şaşkınlıkla ya da herhangi bir nedenle En Kutsal Adı telaffuz eden kimse atılacak ve bir daha geri kabul edilmeyecek. (IQS VI-VII)

Üçüncü olarak, Kurul'a kara çalan (IQS VII); dördüncü olarak cemaatin 'esaslarına' karşı gelen üye topluluktan atılırdı:

> Cemaat'in üstünlüğüne karşı çıkan kimse atılacak ve bir daha geri kabul edilmeyecek. (IQS VII)

Son olarak, en az on sene boyunca kurul üyeliği görevinde bulunmuş ve sonra 'kendi yüreğinin inatçılığı yönünde yürüme' gafletinde bulunmuş kimse ihraç edilmekle kalmaz; ona merhamet gösterecek, parasını ve yemeğini onunla paylaşacak kurul üyeleri de aynı cezaya mahkûm edilirdi (IQS VII).

Diğer suçlar, Çağdaş Hıristiyan Kilisesi'nce de kabul görmeyen türdekilerdir; ancak aynı suçların yaptırımları farklı olacaktır.

Daha hafif suçlarla ilgili cezalarsa şöyle anlatılır: Kasıtsız biçimde 'hakikate ihanet eden ve gönlünün inatçılığı uyarınca davranan' (IQS VII), Musa'nın Yasaları'nı değiştiren (IQS VIII-IX) kişinin cezası iki yıldı. Bu kişi cemaat içindeki konumunu kaybeder; ilk yıl cemaatin 'saflığından', ikinci yılsa 'içkisinden' mahrum bırakılırdı. Bu yaptırımlar, eşzamanlı da uygulanabilirdi. Kişi, suçunun bedelini ödedikten sonra yeniden değerlendirilir ve uygun görülürse eski konumuna dönmesine izin verilirdi.

Mal varlığı hakkında yalan söyleyen ya da mülkiyetinin bir bölümünü de olsa gizleyen kişi, bir sene 'saflıktan' dışlanır ve kendisine düşen gıda miktarı dörtte biri oranında azaltılırdı (IQS VI). 4Q**265** ve IQS'de bulunan suçla ilgili açıklamalara göre, ar-

kadaşını aldatan kimse bir sene boyunca 'saflıktan' uzaklaştırılır ve yemeğinin yarısı kesilirdi. Kendisinden daha üst düzeyde birine karşı saygısızlık eden, kâhine hakaret eden ya da kaba davranan kişi yine bir yıl 'saflık'tan ihraç cezası alırdı (IQS VI-VII). Bunlardan sonra cezalar sırasıyla altı aya, üç aya; otuz güne ve on güne düşerdi.

Kasıtlı yalan söylemenin, davranışlarla ya da sözlerle kişiyi aldatmanın, haksız biçimde kötülüğe yol açmanın, kavga etmenin, dedikodu yapmanın, zorunlu kalmadıkça başkalarının önünden soyunuk geçmenin -ne garip bir suç!- cezası, altı ay boyunca bağışlanma dilemekti. Arkadaşına bakmamanın ve aptalca konuşmanın cezası; üç ay. Kurul toplantılarında uyuyakalmanın, üyeler (muhtemelen dua etmek için) ayaktayken toplantıyı terk etmenin, kurulda tükürmenin, 'aptalca kahkaha' savurmanın, elini hareket ettirdiğinde bedeni görünecek biçimde kötü giyinmenin cezası; otuz gün. Dördüncü mağarada bulunan Şam elyazmalarında (4Q**266**) on günlük cezalardan ve bir toplantıda uyuyakalan kimseye verilen otuz günlük cezadan söz edilir! Toplantıdan nedensiz yere üç kere çıkmanın, söze karışmanın ve konuşurken sol eli hareket ettirmenin cezası; on gün (IQS VII). Çarpıcı bir yazıt bölümünde (4Q**477**), adı geçen üyelerin uygunsuz davranışlarından söz eder: '...oğlu Yohannan sabırsızdı.'; 'Hananiah Notos... 'cemaat ruhuna' uygun olmayan biçimde kendisiyle övündü, yakın akrabalarını (?) kayırdı; 'Simon oğlu Hahaniah' yasak olan bir şeyi 'sevdi'.

Kumranlıların gündelik yaşamlarında, ortak sofraya büyük önem atfedilirdi: 'Saflık için seçilmiş' ve yetenekli olan; diğer bir deyişle ancak donanımlı ve hatasız kişilerin bu sofraya oturmasına izin verilirdi. Yemeklerden önce kutsal suyla temizlenmeye dair açık bir ifadeye rastlamamış olmamıza rağmen, yazıtlardaki imalardan ve arkeolojik kazılar sonucu bulunan banyo yapılarından çıkarım yaparak; Josephus'un anlatılarını da destekleyecek biçimde (*War 2,* 129), böylesi bir geleneğin Kumran'da yaşatılmış olduğu sonucuna varılabilir. Cemaat Kuralı'na göre, sofra, 'yemek ve yeni şarapla donatıldığında' öncelikle Kâhin, yemeği ve içkiyi kutsardı (IQS VI). Muhtemelen Kâhin'den sonra diğer üyeler de aynı şeyi tekrarlıyordu: İki Mesih'in katıldığı bir yemeği konu edinen Kurtarıcı (Messianic) Kural, bu olasılığı destekler (IQSa). Burada 'yeni şarap'la kastedilen şey açık değildir; ancak -Tapınak Parşömeni dışında- bütün parşömenlerde, İbranicede şarap söz-

cüğüne karşılık gelen -*tiros* ve *yayin*- kelimelerinden ikincisi, olumsuz anlamda kullanılır. Muhtemelen, Kumranlıların içtiği 'şarap', mayalanmamış üzüm suyuydu.

Tarikat'a katılım; cemaat yaşamı ve kurumları başlığı altında düşünülmesi gereken başka bir konudur. Bu konuyu sona bırakmış olmamızın nedeni, kabaca Essenilerin, katılım sürecinde Yahudi adaylara buyurdukları kuralların anlaşılmasını sağlayabilmekti. Kumran'daki düzene göre, tarikata katılmak isteyen kişi en az iki yıl; bazen üç hatta dört yıl boyunca adaylık sürecinde bekletilirdi. Aday kişi, ilk olarak kurul toplantısında Gardiyan'ın huzuruna çıkardı ve burada kişinin adaylık durumu kararlaştırılırdı. Adaylık talebi kurulca kabul edilirse, kişi 'Antlaşmaya girerdi' (IQS VI). Yani aday orada, tarikatın Tevrat yorumuna bağlı kalacağına yemin ederdi.

> Bütün kalbiyle ve ruhuyla Musa'nın Yasası'nın her buyruğuna, Sadok'un oğullarının bunlardan çıkardıkları şeyler uyarınca bağlanacağına, bağlayıcı bir yeminle ... Antlaşmanın Koruyucuları ... (IQS V)

Aday kişi, gardiyan tarafından belirsiz bir süre boyunca kendisine verilen 'cemaatin bütün kurallarıyla' ilgili eğitimin sonunda, yeniden, adaylığının devamına ya da gruptan çıkarılmasına karar verecek olan kurulun huzuruna çıkardı. Cemaat Kurulu'nca kabul edilen kişi, 'saflığa' katılmak için bir sene daha beklemek durumundaydı. Aynı kural 4Q**265**, I. bölümde de anlatılır.

Burada saf şeyler kavramının (*tahorah, taharah* ya da *tohorot*; daha doğrusu 'saflık' ya da 'saflıklar') açıklanması gerekiyor. Saflık; temiz yemek ve yemeğin pişirildiği kap ve araçlar için kullanılan bir terimdir. Bu, aynı zamanda giysileri de tanımlar. Dahası, rabbiler, *tohorotu,* katı yemeğe kıyasla kirlenmesi daha muhtemel olan sıvılardan, *mashqin*, ayrı tutarlardı. Bu nedenle gruba yeni katılan üyenin saf eşyalara -çömlek, tabak, kâse ve yemek- dokunmasına izin verilmezdi. Yeni üye, ortak sofraya oturamaz, başka bir yerde yemek yerdi. Farklı bir konuyu işleyen Tapınak Parşömeni'nde (LXIII), kendisini tutsak alan Yahudi adamla evlenen kadının, yedi sene boyunca onun eşyalarına dokunmasının yasaklanmış olduğu anlatılır.

Kişi, üyeliğinin ilk senesinde ortak mülkiyet paylaşımına katılamazdı. Üçüncü Cemaat Görüşmesi'nde, yeni üyenin 'yasalar hakkındaki bilgisi ve kavrayışı' sınanır; değerlendirme sonucu

olumlu olursa, bu kişinin mal varlığı kurul saymanına teslim edilir; ancak bu mülkiyet, cemaatin mal varlığından ayrı muhafaza edilirdi. Üyeliğin bu ikinci yılında, kişinin - cemaatin içkisi (*mashqeh*) dışında- saf eşyalara dokunmasına koyulan yasak gevşetilirdi (IQS VI-VII; ayrıca bkz. 4Q**284**). Son olarak, üçüncü yılda üye yeniden bir sınava tabi tutulurdu: Cemaat tarafından kabul edilen kişi, 'Yasa, adalet ve saflık' için cemaat düzenindeki yerini alırdı. Bu andan itibaren, kişinin mülkiyeti, cemaatinkiyle birleştirilirdi ve kişi, Cemaat Kurul'unda söz hakkı kazanırdı (IQS VI).

Sonuç olarak, katı kurallara dayanan bu uzun katılım süreci iki aşamalıydı. Aday, öncelikle Antlaşma'ya sokulur, Kâhinlerince yorumlanmış 'Musa Yasaları'na' bağlılığını ve 'günahkârlığın yolunu izleyen adamlardan ayrıldığını' açıklardı (IQS V); ikinci olarak, 'Yüce Birlik'e katılabilmek için uzun bir eğitim sürecinden geçerdi. Başka bir ifadeyle; antlaşmaya ve cemaate katılmak farklı aşamalardı.

Kumran Tarikatı üyelerinin evlilikle ilişkisi uzun süre tartışılmıştır. Cemaat Kuralı temelinde açıklanan yaşam imajlarına bakılırsa, kadınların bu cemaatten dışlanmış olduğu düşüncesine itiraz etmek mümkün görünmüyor; edinilen izlenim tamamen eril bir topluluğu işaret ediyor: Cemaate 'günahkâr kalbi ve şehvetli gözleri, şeytanın işlerini izlememeleri' buyrulur (IQS I). Cemaat Kuralı metninde, kadın (*ishah*) kelimesinin geçmiyor olması, 'bekâr' kardeşlik tezini desteklemekte. Daha doğrusu bu kelime yalnızca bir kere; metnin son ilahisinde geçen 'kadından doğan' ibaresinde kullanılır (IQS XI). 4. mağara Şam Belgesi'nde (4Q**270** böl.7) evli kişilerin gruba üyeliğiyle ilgili bir kuralda, 'babalar' hakkında kötü söz söyleyen kişilerin gruptan atılacağını, 'anneler' hakkında şikâyet eden kişilerin cezasınınsa on günle sınırlandırılacağı ifade edilir. Cemaat Kuralı'ndaysa, yalnızca 'cemaat otoritesine karşı çıkanların' cezalandırılacağı belirtilir (IQS VII). Kadın varlığıyla ilgili suskunluk oldukça açıktır. Kumran mezarlığında yapılan arkeolojik kazıda rasgele açılan 23 mezarda yalnızca erkek iskeletine rastlandı - bu mezarlıkta toplam 1.100 mezar vardır; daha sonraları mezarlık çevresinde yapılan kazılarda altı kadın, üç çocuk iskeleti bulundu (R. De Vaux, *Archaeology and the Dead Sea Scrolls*, 47-8; J.-P. Humbert, *Fouilles de Kh. Qumrân*, 346-52). Mezarlıkta yapılacak daha kapsamlı çalışmalar, konuyla ilgili belirsizlikleri tamamen giderebilir.

Şam Belgesi, melez Cemaat Kuralı-Şam Belgesi metni (4Q**265**), Tapınak Parşömeni, Kurtarıcı (Messianic) Kural ve kısmen Savaş Kuralı ve MMT, Kumran'dakiyle uyuşmayan bir dini varoluş biçimini resmederler. Şam Belgesi'nde 'kamplar' ve 'kasabalar' diye ayrılan kentsel ve kırsal yerleşim bölgelerinde (CD XII) Esseniler, diğer Yahudi ve Yabancı komşularıyla yan yana yaşıyorlardı. Bu kişiler evli ve çocuk sahibiydi; ancak cinsel ahlâkları katı kurallarla belirlenmişti. Dördüncü mağara Şam Belgesi'ne göre 'Karısıyla kurallara uygun olmayan biçimde cinsel ilişki kuran ve dolayısıyla zina eden kişi, yerinden ayrılacak ve bir daha geri dönmeyecek'ti (4Q**270** böl. 7 i). Evli tarikat; yanlarında hizmetçi çalıştırır, ticaretle uğraşır -hatta Yahudi cemaatinden olmayan kişilerle alışveriş yapar-, sürü güder, üzüm ve mısır yetiştirir, dinsel inançları gereği kurban keser ve çöldeki kardeşleri gibi Yasalar'a ve 'önemli tarihlere' bağlı yaşarlardı. Ancak, bu kesimin yoğun bir Yasa incelemesiyle uğraştıklarına ve iki ruh öğretisini öğrendiklerine dair hiçbir bulgu yoktur; üyelik, seçim ve eğitim süreçlerine tabi değildi, doğuştan edinilen bir haktı.

Evli tarikatın ne nüfusu ne de Kudüs'te yaşayıp yaşamadıkları biliniyor; ancak belirli zamanlarda bu şehri ziyaret etmiş olmaları olasıdır: Bir kurala göre, bunların 'ibadet evine' (muhtemelen Tapınağa) kirlenmiş şekilde girmeleri ve 'bu tapınak kentinde kadınlarıyla yatarak bu yere kirlenmişlikleriyle hakaret etmeleri' yasaktı (CD I-XII-I; TS XLV).

Şam Belgesi'nde, 'kasaba'daki cemaat üyelerinin yaşam sürelerinin gelişimiyle ilgili yeterince bilgi yoktur. Bu nedenle güncel gerçekliğe ve dönemine uygun verileri yansıtacağını umarak Kurtarıcı (Messianic) Kural'a dönmek durumundayız.

Buna göre, Antlaşma üyeleri ergenlik çağına eriştiklerinde ve iyiyle kötüyü ayırt edebildiklerinde -yirmi yaşında- evlenebilirlerdi (IQSa). Sonraki beş yıl içinde toplantılara ve mahkemelere 'yardımcı' olarak katılabilir, ancak buralarda etkin rol üstlenemezlerdi. Yirmi beş yaşına geldiklerinde bir üst statüye geçer ve 'Birliğin hizmetinde çalışırlardı' (IQSa). Otuz yaşına gelen kişiler olgunluğa erişirlerdi ve bu yaştan sonra her tür birlikteliğe katılabilir, tarikatın daha üst kademelerine yükselebilirlerdi (IQSa). Bu kademeler; Kâhin Harun Oğulları'nın otoritesi altında, Binler, Yüzler, Elliler ve Onlar şefliği; Hâkimlik ve kabile görevliliğiydi. Makam sahiplerinden görevlerini yaparken yeteneklerini en iyi şekilde kullanmaları beklenirdi ve bu kişiler, izledikleri 'yolun mükemmelliğine' ve 'bil-

gilerinin' derecesine göre onurlandırılırlardı. Yaşları ilerledikçe sorumlulukları da azalırdı (IQSa).

Kumran'da olduğu gibi kâhinler, burada da üst otoriteye sahiptiler. On ve ondan fazla kişi bir araya geldiğinde 'Meditasyon Kitabı'na hâkim' bir kâhin onları 'yönetmek' için gruba katılırdı (CD XIII). Öte yandan, kâhinin üstünlüğü, 'kasabalar'da mutlak değildi. Yetkin bir kâhinin yokluğunda, onun bütün görevlerini yerine getirecek bir Levinin atanacağı açık biçimde belirtilir; ancak Kitab-ı Mukaddes'te kâhinliğe atfedilen, cüzam yasalarının uygulanması gibi, özel görevler bunların dışında tutulurdu (CD XIII). 4. mağara Şam Belgesi elyazmalarında (4Q**266**, **269**, **272**-3) deri hastalığının teşhisi ve tedavisi uzun uzadıya betimlenir. Konuşma kusuru olan, savaşta tutsak düşen ya da Yabancılar (Gentiles) arasında yaşamış ve onların arasında etkin rol üstlenmiş kâhinlerin kutsal işlerle uğraşmalarına ve 'kutsal yemekten' yemelerine izin verilmezdi (4Q**266** böl. 6; **271** böl. 2)

Cemaat Kuralı'nda, Şam Belgesi'nde, 4QD^{a}'da (4Q**266** böl. 5 i) melez 4Q**265** böl. I ii'de, 'kamp' başkanı, *mebaqqer* ya da Gardiyan diye adlandırılır. Ancak bu kişi, bir kurulun desteğini almaz; belgelerde 'Cemaat Kurulu' ifadesi çok az kullanılır; yalnızca 4Q**265** böl. I ii'de genel olarak, 7 ii'deyse 'tarikatın ideal çekirdeği' diye ifade edilir. Yabancılara saldırmanın ancak (CD XII) 'İsrail birliğinin' onayı alınmışsa meşru olabileceği ifade edilir; ancak Kurtarıcı (Messianic) Kural'da da (IQSa) anlatılan bu tür bir savaş birliğinin, Cemaat Kuralı'nda betimlenen birliklerle ilgisi olamaz. (Bu ikisi arasındaki tek benzerlik, CD XX'de geçen 'İlahi Kurul' olabilir; bu kurul, kurallara riayet etmeyen üyeleri yargılardı). 'Kampların' gardiyanı, her durumda halkının öğretmeni ve yardımcısıydı; onları sevmeliydi:

> Bir baba çocuklarını nasıl severse, o da onları aynı biçimde sevecek. Bir çoban koyununu nasıl taşırsa, o da acılı zamanlarında onları taşıyacak. Onları bütün zincirlerinden kurtaracak; böylece cemaatinin içinde ezilen ya da kırılan kimse olmayacak. (CD XIII)

Gardiyan, yeni gelenlerin cemaate uygunluğunu değerlendirir; adayların gruba katılmaları hakkında son sözü söylerdi; ancak onların 'ruhu' hakkında hüküm vermezdi (ayrıca bkz. 4Q**265** böl. I ii). Bu görevlere zaten Cemaat kurallarından aşinayız. Ancak bunlara ek olarak, *mebaqqer*, cemaat üyeleriyle yabancılar ara-

sında arkadaşlık ilişkilerinin kurulmasını engellemekle de sorumluydu. Gardiyan'ın rızası alınarak yapılan iki grup arasındaki alışverişlerde mutlaka ödeme yapılırdı (CD XIII).

Cemaat oturumlarında suçlular yargılanmazdı; bunun için kasabalarda 'Hâkimlerin' katıldığı mahkemeler düzenlenirdi. On kişiden oluşan Hâkimler; Levi, Harun ve İsrail kabilelerinden seçilirdi: Bunlardan dördü, Kâhin ve Levi; altısı cemaatten kişilerdi (CD X). Yargıçların yaşları yirmi beşle altmış arasında olmalıydı - Mesih Kuralı'nda bu yaş, otuzla altmış arasında değişir (IQSa)- Yargıçlar aynı zamanda Kutsal Kitap ve 'Antlaşmanın ilkeleri'ni iyi bilmelilerdi. Bu oluşumun adil olduğu düşünülebilir; ancak tam olarak öyle değil: Örneğin; Gardiyan yasama işlerine müdahale etme yetkisine sahipti; cemaat üyeleri için düzenlenen mahkemenin uygunluğuna, üyenin mahkemeye çıkarılıp çıkarılamayacağına (CD IX) ve belirli durumlarda cezai yaptırımlara da kendisi karar verirdi (CD XV). Farkında olmadan işlenen bir günah söz konusu olduğunda, 4. mağara Şam Belgelerindeki 'Birliğe başkanlık eden Kâhin', (4Q**270** böl. 7 i-ii), Gardiyan gibi, yargı yetkisini kendi eline alırdı. Hâkimlerin aynı yerde mi yaşadıklarını, farklı yerlerden mi geldiklerini; yoksa bugünkü gibi gezgin mi olduklarını bilmiyoruz. Şam Belgesi'ndeki ceza yasaları içeriksel anlamda Cemaat Kuralları'ndan farklıdır. Dahası, Kumran kodu dışında, bu belgelerde cezalardan seyrek olarak bahsedilir ve bu ceza genelde idamdır. Burada, cemaat kurallarına ek olarak, Musevi yaşamını düzenleyen daha ayrıntılı bir dinsel yasa uyarlamasından da söz etmemiz gerekiyor.

Yeminlerle ilgili ilk yasalar grubuna göre, en büyük ölümcül suçtan -Tanrı'nın adlarını anma- kaçınmak için, cemaat üyesi yalnızca Antlaşma üzerine yemin ederdi. Bu tür bir yemin mecburiydi ve kesinlikle ertelenmezdi (CD XVI). Kişi sonradan bu yeminini bozarsa, yalnızca kâhine itirafta bulunur ve suçunun bedelini öderdi (CD XV). Ayrıca, üyenin kanun dışı yollarla elde edilmiş kutsal sofra malzemeleri ve kendi evindeki yemekleri üzerine (CD XVI) ve 'yargıçlar huzuru' dışında başka bir 'alanda' yemin etmesi yasaktı (CD IX). Yahudi yasalarına karşı, yabancıların yasaları üzerine yemin etmenin cezası ölümdü (CD IX,I). Kutsal Kitap'ta, kocalara ve babalara, karılarının ve kızlarının yeminlerini bozma hakkı verilirken; Şam Belgesi'nde aynı hak, baştan edilmemiş olması gereken bu yeminin ertelenmesiyle sınırlandırılır (CD XVI; farklı bir kural için bkz. TS LIII-LIV). Tanıklar önünde ön uyarı

yapmadan hiçbir suçlamanın kabul edilmeyeceği bildirilir (CD IX). Ahlâki suçlarla ilgili yasalarsa ise yukarda aktarılmıştı (s.56).

Tanıklarla ilgili az sayıda kural vardır. Önemli bir davada yirmi yaşın altındaki kişiler hâkim önünde ifade veremezdi (CD IX-X). Ayrıca Kutsal Kitap'a göre, ceza verilmeden önce en az iki ya da üç tanığın ifadesine başvurulması gerekirken ve tek kişinin tanıklığı kabul edilmezken, *unus testis nullus testis*, (Yasanın Tekrarı 19:15; ayrıca bkz. 11QTS LXI) tarikat yasasına göre, bir kişi aynı suçu birden fazla kere tekrarlamışsa ve her defasında bu duruma tanıklık eden yalnızca bir kişi olmuşsa, bu tanıkların ayrı ayrı verdikleri ifade kabul edilirdi; bu suçlama Gardiyan'a bir kez iletilir ve gardiyan bu suçlamayı bir kez kayda geçerdi (CD IX). Din değiştirmek (CD XII), nişanlı genç kızın zina yapması (4Q**159**, böl. **224**), İsrail halkına hakaret ya da ihanet etmek (TS LXIV) gibi maddeleri de içeren büyük suçlarla ilgili konulardaysa, Yahudi ya da Roma otoritelerinin Essenilere müdahale etmiş olmaları mümkün görünmüyor: Tarikat'ın inancına göre, gelecekte İsrail seçilmiş kişiler tarafından yönetilecekti ve bunlar kendileriydi.

Şam Belgesi'nde geçen bir yasa maddesine göre (4Q**270**), karısıyla 'zina' eden kişi cemaatten atılırdı. Burada zinayla kastedilen, büyük olasılıkla adet gören, hamile ya da menopoz dönemindeki kadınlarla cinsel ilişkiye girmektir. Josephus'a göre, evli Esseniler yalnızca çocuk yapmak için cinsel ilişkiye girerlerdi (*War* II, 161).

Şabat yasalarına ayrılan bir bölüm, tarikat yasalarının katılığını gözler önüne serer. Belli ki o dönemde rabbinik yasanın belirlediği Şabat kuralları, burada sunulandan daha ayrıntılıdır.

Tarikat üyesi, 'güneş küresinin, kapısından (battığı yerden) en uzak olduğu altıncı günden itibaren' (CD X) iş yapmaktan kaçınır; hatta bu konuyla ilgili konuşmazdı. Para ve kazanca dair hiçbir şey Şabat Günü'nde mevzu bahis edilmezdi (CD X). Şabat Günü, Tanrı'nın antlaşmasın hiçbir üyesi evinden iş için çıkmaz; hiçbir nedenle evinden 1000 cubit* ötesine gitmezdi; yalnızca hayvanlarını gütmek için kasabadan en fazla 2000 cubit uzağa gidebilirdi (CD X-XI) Yemek pişirilmez, tarlalarda bulunan hiçbir meyve ve yemiş koparılamaz ve yenilemezdi. Su almak ve taşımak yasaktı; su, ancak bulunduğu yerde içilebilirdi (CD X). Hayvanlara vurulmaz ve hizmetçi azarlanmazdı (CD XI). Çocuk taşınmaz, koku sü-

Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan mesafeye eşit eski bir uzunluk ölçüsü, yaklaşık yarım metre. (ç.n.)

rülmez, evdeki toz süpürülmezdi (CD XI). Şabat Günü'nde hayvanların doğumuna yardım edilmez, çukura düşen hayvan oradan çıkarılamazdı; suya düşen ya da alevler içinde kalan bir insansa, ona ip ya da halat kullanmadan yardım edilebilirdi (CD XI). Kutsal Kitap'ı kısıtlı biçimde yorumlayan (Levililer 23:38) yasa koyucu (ya da yasa koyucuları); Şabat Günü'nde kurban ikramında bulunulmamasını, 'ortak sofrayı' kirletecek kişilerce tapınağa kesinlikle hediye gönderilmemesini (CD XI) ve 'tapınak şehrinde' cinsel ilişkiye girilmemesini buyururlar (CD XII; IIQTS XLV).

Şabat'a ve kutsal yemeğe yöneltilen hakaretler, ne Kutsal Kitap'taki gibi ölümle (Çölde Sayım 15:35) ne de Cemaat Kuralı'ndaki gibi dışlanmayla cezalandırılırdı. Bu günahların cezası yedi yıl hapis yatmaktı:

> Üyeler bu kimseyi hapiste tutmaktan sorumludur. Suçlu, yedi sene boyunca kapatılır ve sonra birliğe yeniden dönebilir (CD XII).

Son yasa grubundaki maddeler, konuları açısından çeşitlilik gösterir; bu maddelerden bazıları Yahudiler ve yabancılar arasındaki ilişkileri düzenler: 'İsrail Birliği'nin onayı olmaksızın' yabancıların malını çalmak ya da onları öldürmek yasaktı (CD XII). Başka bir maddeye göre, yabancılara kutsal sayılan 'saf' hayvanlar ve kuşlar; tahıl ambarı ve şaraphane ürünü satılmazdı; çünkü yabancılar, bunları kendi putperest ayinlerinde sunarak, sunulara hakaret edebilirlerdi. MMT'de, yabancıların ikramlarını (tahıl ya da et) kabul etmek yasaklanır (4Q**394**, böl. 3-7). Benzer biçimde, Museviliği kabul etmiş olan yabancı hizmetçilerin, yabancılara satılması da yasaktı (CD XII). Yabancılarla ilişkileri düzenleyen bu kuralların yanı sıra beslenmeyle ilgili bazı kısıtlamalar da bulunur:

> Kimse, arı larvasından suda sürünen bütün yaratıklara kadar, hiçbir canlı hayvanı ve sürüngeni yiyerek kendisini kirletmeyecek. (CD XII)

Diğerleri; saflık (CD XII), temizlenme (CD X); cinsel ilişki ve doğum nedeniyle kirlenmeyle (4Q**266**, böl. 6 i-ii) ilgilidir. Şam Belgesi dışında, MMT'nin B bölümü (4Q**394**-5), 4QPurities (Saflıklar) (4Q**274**) ve Tapınak Parşömeni (IIQTS XLV-LI) saflık meseleleri hakkında zengin veriler sunar. 'Kirliliğin giderilmesi için gerekli suyun'(MMT 4Q**394** i, **395**; 4Q**276-7**) hazırlanmasında kullanılan 'kızıl düve'nin yakılmasıyla elde edilen yasayı da kapsar.

İki tür cemaatten bahsedilir: Bir Kâhin'in ya da Levi'nin yönetimi altındaki 'kamp birliği' ve 'bütün kampların birliği' (CD XIV). Tahminen ikincisi, Antlaşmanın Yenilenmesi Yemeği'nde bütün tarikat üyelerinin katıldığı genel toplantıdır; 4QD'de (**266, 270**) söz edilen bu bayramda 'yüceliğin adamları' ve 'antlaşmanın adamları' önceki hatalarından pişmanlık duyduklarını açıklar; tarikatın öğretilerine ve Yasa'ya olan mutlak bağlılıklarını tekrarlarlardı. Elimizdeki metinlere göre, tarikat üyeleri toplandıklarında, unvanlarına göre sıralanırlardı: Kâhinler, Levililer ve İsrailliler. Yalnızca 'kasabalarda' yaşayan dördüncü grup 'dönmeler'den (proselytes) oluşurdu; bunlar Musevi dinine geçmiş yabancı kölelerdi. Bu toplantıyla ilgili açıklamalarda tarikat üyelerinin 'bütün konular hakkında sorgulanacağı' vurgulanır; muhtemelen bununla Cemaat Kuralı'nda da anlatılmış olan süreç kastedilmektedir: Cemaat üyelerinin yıl içindeki tinsel gelişimleri yine bu toplantıda değerlendirilirdi (CD XIV).

Dördüncü mağara Şam Belgesi'nin iki bölümü; sadakatsiz üyelerin gruptan ihracı için düzenlenen dini töreni konu edinir. Bu törende suçlu kişi, kâhin ve cemaatin diğer üyeleri tarafından lanetlenirdi. Gruptan dışlanan kişi sonradan tarikata katılan biriyse, bu ihraç mutlak olurdu (4Q**266** böl. II ii; **270** böl. 7 ii).

Bu açıklamalara ek olarak, toplantıya başkanlık eden ve 'Meditasyon kitabına hâkim' kâhin, otuz ve altmış yaşları arasında; 'bütün kampların gardiyanı' ise otuz ve elli yaşları arasında olur; 'insanlarının bütün sırlarını ve kendisine bağlı bütün klanların dillerini' bilirdi. Gardiyan, gruba kimlerin kabul edileceğine karar verir; 'dava ve yargı'yla ilgili her konuda ona danışılırdı (CD XIV).

Kardeşlik içinde sayıca çoğunluğa erişen genç erkeklerin ve yabancıların gruba kabulü yine yasalarca belirlenirdi. Burada grup içindeki gençlerle yabancılar arasındaki ayrım muğlâktır; ancak yasaya göre 'Gardiyan huzuruna çıkmamış kimseye grubun kuralları hakkında bilgi verilmemesi' şartının grubun genç erkekleri için bağlayıcı olması olası görünmüyor (CD XV).

Şam Belgesi'nde, tarikatın genç erkekleri hakkında açıkça şöyle yazılır:

> Antlaşma'ya girenler ve kendilerini İsrail'e adayanlar, üyelik yaşına gelenlerin çocuklarının da Antlaşma'ya bağlılık yemini etmelerinden sorumludurlar. (CD XV)

Kurtarıcı (Messianic) Kural, daha düzensizdir. Buna göre; tarikata katılım, eğitimle geçen çocukluk ve gençlik yıllarının doruk noktasıdır. Çocuk, on yaşına basmadan seneler önce Kutsal Kitap ve 'Anlaşma'nın İlkeleri'ni' öğrenmeye başlar; yasa maddeleriyle ilgili öğrenim bundan sonraki on sene boyunca devam ederdi. Kişi ancak yirmi yaşına geldiğinde tarikata katılmaya hazır olurdu:

> Kişi, gençliğinden itibaren yaşına uygun biçimde Meditasyon kitabını ve Antlaşma'nın ilkelerini öğrenecek. On yıl boyunca kişi kendi tarikatının yasalarını öğrenecek. Kişi yirmi yaşına geldiğinde tarikata katılır ve ailesi içinde kendisine biçilen görevleri üstlenecek. (IQSa)

Önceden izlediği yolun yanlış olduğunu gören ve bundan pişmanlık duyan yabancı, Gardiyan önünde 'anlaşmaya' yemin ettiği gün tarikata katılır; ancak bu zaman kadara 'gardiyanı yanıltabileceği ihtimaliyle' (CD XV) tarikatın kuralları ona öğretilmezdi. Eğer yabancı, yeminini bozarsa bunun 'bedelini' öderdi. Katılım kurallarıyla ilgili metin burada bütünlüğünden kopuyor; ancak ileriki bölümlerde yabancının, yemini üzerine izlemesi gereken kutsal takvimin ona anlatılacağı yazılır.

> İsrail'in görmezden geldiği belirli zamanları, *Zamanların Kendi Jübilelerine ve Haftalarına Bölünmeleri* kitabında ayrıntılarıyla anlatılır. (CD XVI)

Kasaba kardeşliği, manastır benzeri bir yerleşkede yaşayan kardeşlerinden farklı olarak, yeni üyelerin malını almazdı; burada gönüllü komünizm hiç yaşanmamıştı. Çöl tarikatı ortak mülkiyete dayalıyken, kasabada yaşayanlar ancak gerektiği zamanlarda üyelerine yardım ederdi. Durumu uygun olan kişilerin, aylık kazançlarının en az iki günlüğünü yardım fonuna aktarması gerekirdi; bu yardım kâhinler tarafından yetimlere, yoksullara, yaşlılara, hastalara, desteği olmayan bekâr kadınlara, yabancılar tarafından tutsak alınmış ve kefalet karşılığında serbest bırakılacak kişilere dağıtılırdı. (CD XIV)

Özellikle 4QD ve 4Q**265** bölümleri erişilir hale geldikten sonra; bu iki tarikat grubunun yaşamları arasında birçok benzerlik bulabildik; ancak bazı farklılıklar hâlâ çarpıcı görünüyor. Kumran Çölü'ndeki üyeler, ortak inzivada yaşarken; kasabalarda yaşam, aileler etrafında örgütlenirdi ve üye olmayanlarca çevrili olmaları-

na rağmen, bu kişilerle ilişkilerini asgari düzeyde tutarlardı. Çöl kardeşliği, ancak eskatolojik savaşın yedinci yılında tamir edilecek olan Tapınak'tan uzak dururken, kasabalılar burada ibadet ederdi. Yargıçlar, yalnızca kasabada bulunurdu. Kumran Gardiyanı kurulun desteğini alırken, kasabadaki Gardiyanlar bağımsız hareket ederlerdi. Sadakatsiz çöl tarikatı üyeleri, suç işlediklerinde daimi ve dönemsel dışlanmayla ya da daha hafif yaptırımlarla cezalandırılırken, kasabada idam cezası ve tutuklanma da uygulanırdı -idam cezasının gerçekten yürütülüp yürütülmediği bilinmiyor-. Ortak sofra ve saflık, Kumran yaşamında önemli bir yer tutarken; kasabada ortak sofranın varlığından (ama saflıktan değil) söz edilmez. Dahası, Kumran'da bütün yeni gelenler yabancıyken; kasabada dönmelerin yanı sıra tarikat üyelerinin çocukları da kabul edilirdi. Çöl tarikatına aday üyeler iki sene boyunca eğitim alır ve 'iki ruh' hakkında bilgilendirilir; kasabadaysa bu süreç hiç yürütülmezdi. Ortak mülkiyet sahipliği yalnızca çöl yaşamına özgüydü. Son olarak bekârlık, yalnızca çöl üyeleri için geçerli bir koşuldu.

Bütün bu farklılıklara karşın çöl ve kasaba kardeşlikleri, temel öğretiler, amaçlar ve ilkeler düzeyinde birbirine bağlıydı. Her iki grup da asıl İsraillileri temsil ettiklerine inanır; kâhinler tarafından yönlendirilirlerdi. (IQS'ye, Şam Belgesi'ne ve Kurtarıcı (Messianic) Kural'a göre bu kâhinler Sadok'tu; ancak 4QS^{b} (=4Q**256**), 4QS^{d} (=4Q**258**) ve MMT'de[1] böyle bir ibare bulunmaz.) Her iki grup da Binler, Yüzler, Elliler ve Onlara bölünür; kendi yorumlarıyla, Musa Yasaları'na tam olarak döneceklerine inanırlardı. Her iki grup da Kâhinler (ya da Levililer) tarafından yönetilirdi. Her iki grup da öğretmenlerini *mebaqqer* diye adlandırırdı. Her iki grupta da Antlaşma'ya yemin etmek, katılımın öncelikli koşuluydu. Her iki grup da üyelerinin sene içindeki gelişimini tartışarak, düzen içindeki yerlerini yeniden belirlemek için senede bir kez bir araya gelirdi. Bunlardan da önemlisi, her iki grup da kendilerini diğer Yahudilerden ayıran aynı dinsel takvimi kullanırdı.

Buradan mantıklı tek bir sonuç çıkarılabilir: Essenizm, iki kolu olan tek bir dinsel hareketti. Ancak bu çıkarım bütün sorularımızı yanıtlamıyor: İki grup arasındaki ayrımın nedeni gevşeme

[1] *MMT'de, 'kâhin Sadokoğullarından' söz edilmiyor oluşu, bu belgenin ardında Saddukili bir kâhin grubunun var olduğu yönündeki hipoteze güçlü bir darbe indirir. Bu kuram, MMT'de dillendirilen üç yasal öğretinin, rabbinik yazında Saddukilere değinmesi üzerine temellendirilir. Ancak en güçlü iddia, bu öğretilerin, öncelikle Kumran cemaatinin öncüleri ve daha sonra Saddukiler tarafından desteklenmiş rabbinik halakhotlar olduklarıdır.*

miydi yoksa çöl cemaatinin kurallarını katılaştırması mı? Nedeni ne olursa olsun iki grup arasındaki ilişki düzenli olarak devam ettirilmiştir. Dinler tarihi boyunca farklı tarikatların birbirinin ezeli düşmanları haline gelebildiklerini biliyoruz; aynı durum çöl ve kasaba tarikatları için geçerli oldu mu peki? Durum pek de öyle görünmüyor:

İki grup arasındaki ilişkiyi kanıtlayan ipuçlarından biri Kumran Kütüphanesi'dir. Burada bulunan en az on kopya Şam Belgesi ve diğer elyazmaları, aynı yaşam tarzını yansıtır. Kumran kütüphanesinde bulunan yazılar *rakip* gruplardan birine ait olsaydı, bütün bu zengin bilgileri edinmemiz mümkün olmazdı. Dahası MMT dışında, mağaralarda, iki grup arasındaki dinsel farklılıkları yansıtan başka bir kitaba rastlanmamıştır. 'Bütün kampların birlikteliğini' ve 'her üyenin hiyerarşik yapıdaki yerini' konu edinen Şam Belgesi de iki kol arasındaki birlikteliği işaret eder. Bu alıntı, tarikat üyelerinin grup içindeki yerlerinin senede bir belirlendiği ayini anlatan Cemaat Kuralı'yla desteklenir (Ayinle ilgili daha fazla bilgi için bkz, sf. 104-105). Buna göre, çöl kardeşliğinin senelik tinsel gelişmelerini değerlendirdikleri Antlaşma Yemeği kasabalarda da geçerliydi. Peki, sözü edilen ayinlerin aynı zamanlarda, hatta aynı yerde düzenlendiğini iddia edebilir miyiz? Yazınsal ve arkeolojik ipuçları, 'bütün kampların birliğinin', Kumran kolunun senelik buluşmasının, Kumran'da toplandığı kuramını destekler.

İlk ipucu, Cemaat Kuralı'nda ve Şam Belgesi'nde anlatılan *mebaqqer*in nitelikleriyle ilgilidir. Anımsanacağı gibi Kumran'daki üstün kişi 'adamların çocuklarının doğasını, sahip oldukları ruha göre' (IQS III) değerlendirmekle sorumluyken; kasaba *mebaqqer*i, üyelerinin 'davranışlarıyla', 'birikimleriyle' ve 'yetenekleriyle' ilgili konulardan sorumluydu. Ancak Şam Belgesi'nde 'bütün kampların gardiyanına' ait sorumluluklar anlatılırken, bu kişinin 'kendi cemaatinin bütün dillerini ve sırlarını' bilmesi gerektiği de belirtilir. Buna göre, Kumran Gardiyanı'nın ve bütün kampların gardiyanının aynı kişi olduğu çıkarımına ulaşırız. Aynı zamanda, Şam Belgesi'nin her iki gruptan da söz ettiğini biliyoruz. Örneğin, Teşvik'ten bir bölümde, insanlara Tanrı'nın yolundan gitmeleri ve onun nefret ettiği işleri reddetmeleri; ya da bir alıntı yapacak olursak "O'nun yolundan gitmeleri; nefsin düşündürdüklerinden ve iblisin şehvetli gözlerinden uzak durmaları" (CD II) söylenirken büyük olasılıkla bekâr kardeşliğe sesleniliyordu; ancak aynı belgenin devamında doğrudan evli kardeşlikle ilgili ibareler de bulunur:

Kamplarda yaşıyorlarsa, ülkenin ve evlenmenin ve çocuk yapmanın kuralına göre yaşayacaklar ve *bir adamla karısı ve bir babayla oğlu* (Çölde Sayım 30:17) ile ilgili Yasa kuralına göre. (CD VII)

Teşvik; belirli bir nedenden dolayı tarikatın evli ve bekâr üyelerine gönderilen bir vaazdır. Antlaşmaya azmetmeyi konu edinen Teşvik, üçüncü ayda düzenlenen Antlaşmanın Yenilenmesi Bayramı'ndan (4Q**266** böl. II; **270** böl. 7 i-ii); ya da daha açık bir ifadeyle Haftalar Bayramından (Pentekost) (bkz. s. 103-104) ve Kumran buluşmasından söz eder.

Bu yazınsal işaretler iki arkeolojik bulguyla desteklenir. Kumran sit alanında bulunan yirmi altı hayvan kemiği parçası -keçi, koyun, kuzu, buzağı, inek ve boğa- uzun süre boyunca araştırmacıların ilgisini çekti. Acaba J.T. Milik, bu kemiklerin Kumran evinde verilen büyük bir yemeğin artıkları olduğunu iddia ederken haklı mıydı (*Ten Years of Discovery in the Wilderness of Judaea*, s. 117)? Doğal olarak, Milik de buluşmayı, Antlaşma Yemeği'yle ilişkilendiriyordu.

İkinci arkeolojik ipucu da kemiklerle ilgilidir. Kumran mezarlığı civarında yapılan kazılarda dört kadın ve bir çocuk iskeleti (muhtemelen iki kadın ve iki çocuğa ait iskeletler) bulunmuştu. Antlaşma Yemeği'ne kasabadaki yetişkin erkekler ve aileleri de katılıyorduysa; Kumran üyelerine açık bir mezarlığın yakınlarında bu iskeletlerin bulunmuş olması anlam kazanır.

Bütün bu verileri bir araya getirdiğimiz zaman, kasaba ve çöl tarikatlarının yalnızca öğretisel ve örgütsel düzeyde birleşmediğini; aynı zamanda yazıtlarda adına seyrek rastladığımız Kumran Gardiyanı'nın ve Kâhini'nin idari ve ruhani otoritesi altında birbirleriyle düzenli aralıklarda temas kurduklarını savunabiliriz. Öyle görünüyor ki Kumran, tarikat hiyerarşisinin tahtı ve Antlaşma Kurulu'na bağlılığını açıklayan kişilerin merkeziydi.

EK:

ESSENİLER VE KUMRAN CEMAATİ

Esseniler

Kumran'dan önce, İkinci Tapınak çağının son iki yüz yılında (M.Ö. 150-M.S. 70) yaşamış Yahudi bir dini cemaat olan Essenilerle ilgili yalnızca iki Yahudi yazar tarafından Yunanca kaleme alınmış eserler vardı: Philo of Alexandria (*That Every Good Man Should be Free*, 75-91; Eusebius, *Praeparation evangelica VIII*, içinde *Apology for Jews*, 6-7); Flavius Josephus (*War* II, 119-61; *Antiquities*, XVIII, 18-22). Ayrıca Romalı bir coğrafyacı ve doğa bilimci olan *Pliny the Elder*'ın Latince bir eserinde, konuyla ilgili kısa ama oldukça değerli bir bölüm bulunur (*Natural History* V, 17, 4 [73]). (Daha ayrıntı bir döküm için bakınız Geza Vermes ve Martin Goodman, *The Essenes According to Classical Sources*, Sheffield, 1989). Philo, Josphus ve Pliny'nin yazılarında Esseniler üzerinde özellikle durulmuş olmasına rağmen; ne Yeni Ahit'te ne de rabbinik yazında bu tarikattan söz edilir. Grubun adının anlamı hakkında genel fikir birliği yoktur: Yunancada *Essaioi* ya da *Essenio*; Latincede *Esseni* kelimelerinden türediği düşünülmekte. Kelime, 'Değerli' ya da 'İyi Eden' -ruhun ve bedenin iyi edilmesi- anlamına gelir. İkinci anlam, Yunanca *Therapeutai* terimiyle de ilişkilendirilir: Philo; Essenilere benzeyen münzevi, Mısırlı-Yahudi toplumu bu isimle adlandırmıştı (bkz. HJP II, 593-7; Vermes-Goodman, *The Essenes* ... 15-17). Kelimenin kökeniyle ilgili birçok, geliştirilmemiş açıklama daha getirilmiştir.

Filistinli grubun dört binden fazla üyesi vardı. Josephus ve Philo'ya göre bunlar Yahuda kasabalarında; Pliny'ye göreyse Eriha ve Engedi arasındaki kırsal alanda yaşıyorlardı.

Şefler tarafından yönetilen küçük gruplar, ortak evlerde yaşarlardı. Gruba katılım için kişinin bir yıllık ön hazırlık, iki yıllık da

ileri hazırlık dönemini tamamlaması gerekirdi; ancak bu zamandan sonra kişi tarikata bağlılık yemini ederek ortak sofradaki yerini alabilirdi. Philo ve Pliny'ye göre yalnızca yetişkin erkekler nitelikliydi; Josephus'a göre, genç erkekler, onlar tarafından eğitilirdi. Ciddi itaatsizlikler düzenden ihraçla cezalandırılırdı.

Essenilerdeki temel ilkelerden biri ortak mülkiyet sahipliğiydi. Yeni üyeler kendi mallarını, aynı zamanda her üyenin aylık kazancını da üstlerine verirdi. Tarım, Essenilerin en önemli uğraşıydı. Özel mülkiyetlerini bağışlayan üyeler; gıda, giysi, bakım gibi tüm gereksinimlerini ortak bütçeden karşılardı. Gruba özgü diğer özellikler, giyilen eşyaların beyaz olması, önde gelen kişilerin kâhinler tarafından pişirilen ve kutsanan yemeği yemeden önce suyla temizlenmeleri; sözlerini desteklemek için hayvan kurban etmeyi ve yemin etmeyi ve en önemlisi evliliği reddetmeleridir. Josephus'a göre bir Esseni kolu yalnızca doğum için, evliliği benimsiyordu.

Esseniler, Yasa'yı uygulamak konusunda oldukça azimliydiler ve Şabat'ın katı kurallarına sıkı sıkıya bağlıydılar. Kendilerine özgü inançlarını gizli kitaplara kaydediliyorlardı. Bedenin ve ruhun iyileştirilmesi ve peygamberlikte uzmandılar. Kaderi, istencin özgürlüğüne yeğ tuttular; bedensel kurtuluşu reddederek, uhrevi yaşamı tercih ettiler.

Esseniler ve Kumran

Kumran üyelerini Essenilere özdeşleştiren ya da en azından ilişkilendiren genel fikir, üç temel görüşe dayanır:

1. Pliny'nin yerleşke tarifine Kumran'dan daha iyi uyan başka bir yer yoktur.

2. Josephus, kronolojik dizinde Essenileri Jonathan Maccabeus (M.Ö. 150) ve ilk Yahudi Savaşı (M.S. 66-70) arasındaki döneme yerleştirir. Ayrıca Josephus'un yer tarifiyle parşömenlerin bulunduğu bölge birbiriyle uyuşmaktadır.

3. Bütün farklılıklara rağmen ortak yaşam, örgütlenme ve gelenekler arasındaki temel benzerlikler, iki yapı arasındaki ilişkiyi destekler.

Çeşitli kaynaklar içinde birçok çelişki bulunabilir ve bu yalnızca parşömenler ve Yunanca-Latince belgeler arasındaki ahengin zayıflığından kaynaklanmaz. Josephus, yazılarında evli ve bekâr Esseni kollarından ve -önceki sayfalarda belirtildiği gibi- evli

kardeşlik içinde kadının hamile kalma olasılığı olmadığı dönemde cinsel ilişkinin 'zina' sayıldığından söz eder.[2] Dahası, iki koldan oluşan Kumran hareketinin iki yüz yıllık örgütsel ve öğretisel gelişimi elyazmalarının bulunmasıyla kanıtlanmıştır. Tabi ki bilim insanları arasında konuyla ilgili tam bir görüş birliği beklemek gerekmiyor. Son olarak, tarikat yazılarının grup liderliği tarafından kendi insanları için yazıldığını; oysa Pliny'nin, Philo'nun ve (her ne kadar bir süre için Essenilerden eğitim almış olduğunu belirtmiş olsa da) Josephus'unsa kulaktan duyma bilgilere göre yazdıklarını ve dolayısıyla bu yazıların Kumran inançlarını ve bakış açısını tam olarak anlatamayacaklarını akılda tutmak gerekiyor. Bütün bu nedenlerden dolayı Essenizm'in Kumran Tarikatı'yla özdeş olduğu görüşü, bugüne kadar öne sürülen çözüm önerileri arasında hâlâ en güçlüsüdür.

[2] *Therapeutai* ya da Philo'nun Mısırlı çilekeşleri, bekârlığı benimsemiş; ancak ibadet için bir araya gelen kadın ve erkek cemaatlere (ailelerini ve mülklerini geride bırakan yetişkin erkekler ve çoğu yaşlı bakire kadınlar; bkz. Philo, *Contemplative Life*, 13, 68) bölünmüşlerdi. J. M. Baumgarten'a göre, sıkça yaşlı kadın ve erkeklerden bahseden yıpranmış bir dördüncü mağara elyazması (4Q**502**), aynı cemaate gönderme yapıyordu ('4Q**502**, Marriage or Golden Age Ritual?', *JJS* 34 (1983), 125-35). 4Q**502**, 344 adet papirüs parçasından oluşur. M. Baillet, bu metne 'Evlilik Ayini' başlığını uygun görür (*DJD*, VII, 81-105); ancak bu yanlış bir isimdir (bkz. yukarıda Baumgarten). Bu liturjik yazıdan tek bir tutarlı bölüm bile kalmamıştır; dolayısıyla anlamlı bir çevirisi de sunulamaz. Ancak 2. bölümde 'doğruluğun kızı' ve 'zekâları ve kavrayış güçleri' sınanan kadınlarla ilgili birkaç ibare bulunur. Josephus, evli Essenileri anlatırken, kadınlarını -adamları gibi- üç yıl boyunca eğitime tabi tuttuklarını ifade eder (*War* II, 161; G. Vermes, *Discovery in the Judaean Desert*, New York, 1956, 57, not 176; J. M. Baumgarten, *DJD*, XVIII, 143).

III

CEMAAT TARİHİ

Ölü Deniz Parşömenleri'nin tarihsel metin düzenine sahip olmayışı pek de şaşırtıcı değil. Ne ahitler arası dönemde ne de Kutsal Kitap'ın erken zamanlarında, tarih bugün anladığımız biçimiyle kaydediliyordu: Esseni vakanüvisler geçmiş olayların kendisiyle değil, bu olayların dinsel önemleriyle ilgilenirlerdi. Kutsal Kitap'ta, 'dünyevi' olaylar, peygamberler tarafından, Tanrı'nın memnuniyetinin ya da gazabının belirtileri olarak yorumlanır. Savaşta zafer ya da yenilgi, huzur ya da toplumsal gerginlik, ürün bolluğu ya da kıtlık; ulusun erdemini, günahlarını ve kaderini işaret ederdi. M.Ö. beşinci yüzyıldan itibaren peygamberliğin önemini kaybetmeye başlamasına rağmen tarih yazımı uzunca bir süre daha gelişemedi: Yalnızca Ezra'nın ve Nehemya'nın anıları ve Tarihler kitaplarında geçen Yahuda ve İsrail krallarıyla ilgili eski hikâye uyarlamaları tarihsel türe aittirler. Eskatolojik tartışmalar bir yana, ürkütücü yaratıklarla ve çatışmalarla dolu *kıyamet* hikâyeleri; ayrıca doğruluk ve adaletin dünyaya hâkim olacağı Tanrı Krallığı'nın daimi zaferiyle ilgili duyurular da bu türe aittir.

Parşömenlerde geçen *kıyamet* yazıları da bu ikinci gelenek içindedir. Diğer yandan, dinsel takvim bölümlerini (4Q**322**, **324**), Kral Jonathan hakkındaki bir şiiri (4Q**438**) ve kuralların karşılaştırmalı çalışmasından edinilen tümdengelimci sonuçları saymazsak, tarikatın tarihine dair bilgilerin çoğu Kutsal Kitap yorumlarından edinilmiştir. Kumran yazarları, Eski Ahit peygamberlerinin sözlerini incelerken, kendi geçmişlerine, güncel durumlarına ve geleceklerine yapılan göndermeleri keşfetmeyi amaçlamışlardı. Tarihlerinin sonuna geldiklerine inanan bu insanlar, Kutsal Kitap'ta anlatılan alametlerin kendi dönemlerinde gerçekleşmeye başlamış olduğunu düşünüyorlardı.

Yine de tüm bu tarihsellik dışı kaynaklar, bütünsel bir açıklama getirmiyor. Kumran'daki arkeolojik kazılar sonucu edinilen bilgilerle bile, bu açıklamayı tutarlı ve sürekli bir anlatıya dönüşemiyor. Geç İkinci Tapınak Yahudi Tarihi'nin büyük bir dönemini ilgilendiren cemaat geçmişiyle ilgili bilgi edinmek için, Filistinli Yahudi Flavious Josephus'un ve Makabiler kitaplarını kaleme alan diğer Yahudi Helenistlerinin ve Philo of Alexandria'nın -ki bu kişilerin hepsi Yunanca yazıyordu- eserlerine itimat etmek durumundayız. Bu sayede M.Ö. ikinci yüzyıl başları ve ilk Yahudi Savaşı (M.S. 66-70) arasındaki Filistin Yahudileri tarihini, hem kendi içsel bütünlüğünde hem de Yunan-Roma dünyasının bir parçası olarak kayıtlara geçebilir; parşömenlerdeki tarihsel şifreleri belirli bir zeminde inceleyebiliriz.

I. AHİTLER ARASI YAHUDİ TARİHİ: M.Ö. 200- M.S. 70

M.Ö. ikinci yüzyılın başlarında Filistin Yahudileri kargaşa içindeydi. Büyük İskender, Kutsal Toprakları işgal etmişti (M.Ö. 332) ve ölümünden sonra yaşanan kısa süreli bir belirsizlik döneminin ardından bu topraklar, Ptolemiler adıyla bilinen Mısırlı Yunanların imparatorluğuna bağlanmıştı. Üçüncü yüzyıl boyunca Ptolemiler, mümkün olduğu kadar Yahudi ulusunun gündelik yaşamına müdahale etmedi; Kutsal Topraklar, vergi ödendiği sürece, Başkâhin ve kurulu tarafından yönetildi. Öte yandan, bu dönem içinde nüfus yapısında önemli değişimler yaşandı. Akdeniz kıyıları boyunca Gazze, Aşkelon (Askhelon), Joppa (Yafa- Yafa), Dor ve Akko (sonradan adı Ptolemais olarak değiştirilecektir) gibi Helen şehirleri inşa edildi. Aynı zamanda iç kesimlerdeki bazı şehirlerin adları helenikleştirildi: Tiberias Gölü'nün güneyindeki eski Beth Shean kenti, Scythopolis; Samirilerin başkenti Samiriye, Sebaste; Ürdün'ün ötesindeki Rabbath-Ammon (Amman)'un adı Philadelphia olarak değiştirildi. Diğer bir deyişle, Yunanlar, Makedonyalılar ve Helenleşen Fenikeliler, Filistin topraklarını mesken tutmuştu. Yunan uygarlığının ve kültürünün bu topraklarda yayılmasıysa yalnızca an meselesiydi.

M.Ö. 200'de Kutsal Toprakların Seleukoslar ya da Suriyeli Yunanlar, tarafından işgal edilmesiyle Yahudilerin yabancı bir kültür içinde eritilme politikası yürürlüğe girdi. M.Ö. ikinci yüzyıl başarında kaleme alınan Eccleciasticus Kitabı'nın yazarı, Kudüslü

bilgin Jesus ben Sira, "En Yüce Tanrı'nın yasalarını reddeden tanrısız adamlar"a isyan eder (XLI, 8). Ancak asıl felaket, IV. Antiochus Epiphanes (M.Ö. 175-164), Yahuda'da, Helenleştirme politikasını yürürlüğe koyduğu zaman başlamıştı ve maalesef bu uygulama Yahudi seçkinleri tarafından memnuniyetle karşılanmıştı. Bu modernist kesimin lideri, kendi yurttaşları arasında Mesih adıyla anılan Başkâhin III. Onias'tı: Adını Yunanca bir isimle -Jason- değiştiren kâhin, Kudüs'ün Helenleştirilmesi sürecine öncülük etmiş; kent merkezinde gymnasium inşa ettirmiş ve Yahudi gençlerinin atletik sporlara katılmalarını teşvik etmişti. 2. Makabiler'de durum şöyle ifade edilir:

> Sahte kâhin Jason'ın sınır tanımayan kötülükleri sayesinde, yabancı geleneklerin dayatılmasıyla Helenizm, tepe noktasına ulaştı. Dolayısıyla diğer kâhinler de sunaktaki görevlerini hiçe sayarak Tapınağa ve kurbanlıklarına hakaret ettiler; Yasa'yı bir yana bırakıp, çanlar çaldığı anda, büyük bir istekle güreş okulu inşasının harcamalarını üstlendiler. Kendilerine miras kalan değerlere önem vermediler; bunun yerine Helenik itibarı her şeyin üstünde tuttular. (2 Mac. iv)

Jason'dan sonra, yine Yunan sempatizanı olan Meleneus ve Alcimus, sırasıyla Başkâhinlik görevine getirildiler. M.Ö. 169'da 4. Antiochus, Kudüs'teki tapınağı yağmaladı. Bu olaydan iki sene sonra, can çekişmekte olan Musevilik ibadetlerinin yasaklaması ve Kudüs Tapınağı'nın Olimpiyalı Zeus'a adanmasıyla, 'viraneliğin öfkesi', Helenizm karşıtları, silahlı direnişe geçtiler. Kâhin Mattaeus ve oğulları, Makabi kardeşler tarafından başlatılan silahlı isyan; bütün gelenekçi Yahudiler ve özellikle Dindar'ın birliği, Asideanlar ya da Hasidler;* 'Yasaların korunmasını isteyen İsrail'in bütün gürbüz insanları' (I. Mac. II, 42-3) tarafından desteklendi. Judas Maccabeus'un savaş alanında ölmesinden sonra, Jonathan ve Simon Kardeşler önderliğinde mücadele eden Musevi inancının öfkeli savunucuları, Kudüs'teki Yahudi ibadetini serbest kılmakla kalmayıp, Seleukoslu yöneticileri defettiler ve Yahuda'yı özgürleştirdiler.

Makabi Zaferi, kutsal topraklarda tiranlığın ve putperestliğin, adalete ve Tanrı'ya yenik düşmesini ifade ediyordu; dahası bu zafer, toplumsal ve dinsel değişimlerin yaşanmasını da sağlamıştı: Öncelikle haleflik geleneği ortadan kaldırıldı. M.Ö. 171'de

İbranice; Dindarlar. (ç.n)

III. Onias'ın öldürülmesi ve yerine geçen kardeşi Jason'ın görevinden alınmasıyla, asırlardır Başkâhinlik görevine gelen Sadok Hanedanlığı'nın tekeli sona erdi. III. Onias'ın oğlu IV. Onias, Menelaus'tan yüksek kâhinlik yetkisini geri alamayınca Mısır'a göç etti ve Kral Ptolemy Philometor'un (M.Ö. 182-146) onayıyla, Kutsal Kitap'a karşı çıkarak burada bir Yahudi Tapınağı inşa etti. Siyon dışında bir İsrail Tapınağı'nın açılışı; birkaç kâhin ve Levi dışında, bütün Filistinli muhafazakârları ve özellikle Sadok Hanedanlığı'nı destekleyen ya da desteklemiş olan diğer kâhinleri öfkelendirmiş olmalı.

Diğer yandan Makabiler tarafında da sorunlar yaşanıyordu. Hasidler -ya da bu grubun bir bölümü- M.Ö. 162'de Alcimus'un başkâhinliğe atanmasıyla Makabilerden ayrıldılar. Ancak bu hareketin cezasını ağır ödediler; Alcimus'un Suriyeli müttefikleri, bir gün içerisinde grubun altmış üyesini katletti (I Mac. vii, 2-20).

Son olarak, Sadok Ailesi'nden olmayan kâhin Jonathan Maccabeus, Seleukos tahtını zor yoluyla ele geçiren Alexander Balas'tan görevini devraldığında (M.Ö. 153-152) önemli bir siyasi çalkantı yaşandı. Muhafazakâr Yahudiler açsından kabul edilemez görülen iktidarı elde eden Alexander, Yahudi desteği konusunda endişeliydi ve Başkâhinlikten gelebilecek bir emre direnemeyeceğinin farkındaydı. Jonathan'ın M.Ö. 143-142 yıllarında Suriyeli General Trypon tarafından ölüme mahkûm edilmesinin ardından, Simon Maccabee'nin İsrail ulusal birliğinin kararıyla Başkâhinliğe ve halk liderliğine getirilmesi, Museviler arasında daha da büyük bir öfkenin doğmasına yol açtı.

Bu olaydan sonra, M.Ö. 63 yılında Pompey tarafından Roma'ya bağlanacak olan Yahuda, Makabilerin atası Hasmon'dan, ya da Josephus'a göre Asamoneus (*War* I, 36), sonra Hasmon diye anılacak yeni bir Başkâhinler ve ya Kâhin-Krallar hanedanlığı tarafından yönetildi. Müdahale yılları boyunca, Simon'dan sonraki bütün hükümdarlar; ama özellikle politik güçlerini dinsel görevlerinin önünde tutan I. John Hyrcanus (M.Ö. 134-104) ve Alexander Jannaeus (M.Ö. 103-76), Filistin'deki Helen şehirlerini, güneydeki Idumaea (Edom) sınır bölgelerini, merkezde Samiriye'yi ve kuzeyde Itureya'yı tek tek işgal ettiler.

Genişleme dönemi boyunca Hasmonlu hükümdarlar, Jonathan Maccabeus'la birlikte anlatılan üç dini gruptan biri olan Sadukilerin (bkz. Josephus, *Antiquities* XIII, 171) ve hükümetin daimi ittifaklarının desteğini aldılar. Makabiler döneminde Hasidler kol-

larından Ferisiler, bu hükümdarlarla zıtlaştılar. I. John Hyrcanus'un zamanında bile Ferisiler, Başkâhinliğin zorla ele geçirilmesine itiraz etmişlerdi; Hyrcanus'un yalnızca ulusal liderlik yapması taraftarıydılar (*Antiquities* xiii, 288-98) ancak bu itiraz zor yoluyla bastırıldı. Suriyeli Seleukos Kralı III. Demetrius'la birlikte Alexander Jannaeus'a suikast hazırladıkları gerekçesiyle, M.Ö. 88 yılında sekiz yüz Ferisi çarmıha gerilme cezasına çarptırıldı (*Antiquities xiii*, 380-83*; War*, 96-8).

Pompey'in Kudüs'ü işgalinden sonra, Hasmonlu Başkâhinliği otuz sene boyunca daha devam etti; ancak siyasi iktidar, M.Ö. 37 yılında Roma tarafından Kudüs yönetimine atanan Musevileşmiş Edomlu Büyük Herod'a geçti. Nasıriyeli İsa'nın doğumu, M.Ö. 4 yılında ölen bu hükümdarın yönetiminin son yıllarına tarihlenir (Matta 2:I, Luka I:5).

Yahudileri ve Samirileri iyi yönetemediği için Augustus tarafından görevine son verilen, Büyük Herod'un varisi Herod Archelaus'un kısa dönemli hükümdarlığından sonra (M.Ö. 4- M.S. 6) Celile, Heredot Prensi Antipas (M.Ö. 4- M.S. 39) ve Agrippa'nın hükümdarlığı (M.S. 39-4I) altında yarı özerk durumunu sürdürebilmiş; ancak Yahuda bölgesi doğrudan Roma'ya bağlanmıştı. İlk Romalı Yahuda valisi Coponius, M.S. 6 yılında görevine başladı. Valilik rejimi -ki en ünlü temsilcisi Pontius Pilate'dır (M.S. 26-36)- İmparator Clodious'un, I. Agrippa'yı kral ilan ettiği 4I yılına kadar otuz sene boyunca devam etti. I. Agrippa'nın üç sene sonra ölmesiyle, 44 yılında bu topraklar tekrar Romalı memurların yönetimi altına girdi; ancak memurların bu seferki unvanları 'temsilci'ydi. Bu yöneticilerin Yahudilere karşı adaletsiz tutumları ve işledikleri suçlar, 66'daki savaşın başlamasının ve 70 yılında Kudüs'ün yıkılmasının, Saddukilerin düşüşünün, Zelotların 74 yılında Masada'da yok edilmesinin, Essenilerin yok olmasının ve yönetimin Ferisilerin ve rabbinik varislerinin tekeline geçmesinin nedenlerinden biridir.

Kumran tarihini, bu olaylar zinciri içinde konumlandırmamız gerekiyor. Parşömenlerden edindiğimiz yazınsal bilgileri, arkeolojik bulgularla ve Josephus'un eserlerinde rastlantısal olarak sözü edilen olaylarla birleştirerek Esseni Tarihi'ni belirli bir zemine oturtabileceğimizi umuyoruz.

2. ESSENİLER TARİHİ

a) Parşömenlerdeki Gizli Göndermeler

Hareketin kökeni ve geçmişiyle ilgili araştırmalar Şam Belgesi'nin incelemesiyle başlatılır; bu belgeler, özellikle tarihsel göndermeleri yönünden oldukça zengindir. Buna göre, Esseniler Tarihi, Kudüs'ün, Babil Kralı Nebukadnessar tarafından harabeye çevrilmesinden 390 yıl sonrasında -'gazap çağı'nda- başlar. O dönemde, 'İsrail ve Harun'dan bir 'kök' -dindar Yahudiler, kâhinler ve cemaat- inançsızlığın hüküm sürdüğü bir dönemde yaşıyorlardı. Bu insanlar, yirmi yıl boyunca 'doğru yolu aradılar' ve sonra Tanrı 'kendi kalbinin yolunda' onlara rehberlik edecek olan 'Doğruluk Öğretmeni'ni gönderdi (I, 5-II) Ancak Öğretmen cemaat içinde herkes tarafından benimsenmedi. Belgelerde 'basit şeylerin arayışındakiler', 'sınırları kaldıranlar', 'duvarı örenler' gibi benzetmelerle betimlenen, dinsel gevşekliğe ve sadakatsizliğe uyan kişilerin, Öğretmen'e ve onun takipçilerine karşı tavır aldığı anlaşılır. Bu grubun önderi için, 'alaycı', 'yalancı', 'palavracı' gibi lakaplar kullanılır. Onlar; törensel temizlik, adalet, namus, bayram ve Tapınak ibadeti tarihleri gibi konularda kurallara riayet etmez; paraya düşkünlük gösterir ve sorun çıkarırlardı. Kardeş kanının döküldüğü çatışmalar sonunda, Öğretmen ve ona inanan kişiler 'Şam topraklarına' sürgün edildiler ve burada 'yeni antlaşmaya' bağlandılar. Doğruluk Öğretmeni sürgünde 'toplandı'; yani öldü. Kudüs'e ve Tapınağa hükmeden günahkârlarsa 'Yunan Kralları Şefi'nin' eline düşerek Tanrı tarafından cezalandırıldılar.

Doğruluk Öğretmeni'nin müritlerindenken 'yalancı'nın tarafına kaçan günahkârlardan ve 'Yeni Anlaşmaya' karşı gelen üyelerden söz eden Habakkuk Beyanatı da benzer bir resim çizer. Bu, Şam Belgesi'ne kıyasla çatışan iki grubun liderleri hakkında daha fazla veri sunar. Parşömen'de 'Günahkâr Kâhin', 'yalancı', 'palavracı' diye tabir edilen kötü kişinin, İsrail hükümdarı olmadan ve zenginlik ve iktidarı ele geçirmeden önce 'doğruluğun adıyla' çağrıldığını öğreniyoruz (VIII, 8-II); başka bir deyişle Esseni Tarikatı önceleri bu kişiye saygı besliyordu. Ancak sonradan 'Günahkâr Kâhin', Kudüs'e ve Tapınağa ihanet etti. "Avşalom'un Evi" sükûn içindeyken Doğruluk Öğretmeni'ni cezalandırarak ve tarikatın Bağışlanma Günü'nde (XI, 6-8) sürgün yerlerinde ona karşı çıkarak, Öğretmen'e ve müritlerine karşı günah işledi. 'Tanrı'nın

seçkinini yerdi ve ona zulmetti', 'Yoksulu -cemaati- yıkmayı tasarladı' ve onların mallarını çaldı. Tanrı, onu 'düşmanların eline vererek' 'bedeninin cezalandırılmasını' sağladı (IX, 2). Beyanat'ın öngörüsüne göre, Günahkâr Kâhin, 'Tanrı'nın gazap kadehini' sonuna kadar içecektir. Onun varisleri, 'Kudüs'ün son kâhinleri', 'halkların -yabancıların- mallarını ve bütün zenginliklerini' yağmalamakla suçlanır. Ancak yine anlatıcıya göre, Kittim bütün bu ganimete el koyacak, Tanrı tarafından belirlenen dünyanın fatihleri bunları eski sahiplerine dağıtacaktır.

Habakkuk Beyanatı'ndaki bazı kopukluklar nedeniyle Doğruluk Öğretmeni'nin kâhin olup olmadığını bu metinlerden anlayamıyoruz. Öte taraftan, Mezmurlar Beyanat'ı bu muğlâklığı giderir (Mezmurlar XXXVII, 4Q**171**, **173**). Satır 23-4'te şöyle yazar: '...bu Kâhin'le; Doğruluk Öğretmeni'yle ilgilidir'. Ayrıca yine bu satırlarda geçen 'ulusların zulmü' ibaresi, Günahkâr Kâhini cezalandıracak olan yabancılarla ilgili veri sunar. Tarikat'ın iki düşmanı, "Manaşşe'nin ve Efrayim'in kötüleri"dir. Bunlardan, Nahum Beyanatı'nda da söz edilir.

Mesih Seçkileri ya da Tanıklıkları'nın (4Q**175**) son bölümünde, bir Yeşu Apocyphonu ya da Mezmurları'ndan (4Q**379** böl. 22 ii) yapılan alıntıda, iki Kudüs yöneticisi hakkında 'şiddetin aletleri' denir. Bu kişiler, Kutsal Şehri 'tanrısızların kalesi' haline getirdikleri ve bu topraklarda 'tiksinti' yarattıkları için lanetlenirler. Ayrıca bunların "Siyon'un kızının surlarında su gibi" kan döktükleri anlatılır. Elyazmalarının parçalı durumu nedeniyle bu iki tiran arasındaki ilişki açık değildir. Bunlar baba-oğul olabilirler. Diğer yandan 'şiddetin aletleri' ifadesi Tekvin'e (49:5) aittir; buna göre Şekem'i yıkan katiller, Simon ve Levi adlı iki kardeştir.

Nahum Beyanatı'nda, Doğruluk Öğretmeni ve Günahkâr Kâhin'le ilgili bölümden sonra daha geç bir tarihe atlanır. Buradaki başkarakter 'kızgın genç aslan' lakaplı, Kudüs yöneticisi bir Yahudi'dir. Bu kişi, Yunan Kralı Demetrius'u Kudüs'e davet eden 'basit şeylerin arayışındakiler'i cezalandırır. 'Antiochus döneminden Kittim yöneticilerinin geldiği zamana kadar' hiçbir yabancı, şehre girememiştir. 'Kızgın genç aslan'ın düşmanları 'sağ durumda ağaçlara asıldılar'; yani çarmıha gerildiler. Mezmur Beyanatı xxxvii'de geçen 'Efrayim' ve 'Manaşşe' lakapları, cemaatin karşıtları için kullanılır. 'Efrayim'in 'yalanlar ve hatalar yolunda' ilerlediği söylenir. Ancak elyazmalarındaki boşluklar nedeniyle 'Manaşşe'nin tanımı açık değildir. Bu grup büyük olasılıkla 'büyük adamlar', 'kudretli adamlar' ve 'itibarlı adamlar'dan oluşur.

Nahum Beyanatı, Seleukos kralları Antiochus ve Demetrius'tan söz eden ilk Kumran Parşömenidir. Ancak bunların kimlikleri hâlâ belirsizdir; dokuz monark ilk isimle; üçüyse ikinci isimle anılır. 4. Mağara dinsel takvim elyazmalarında başka isimler de geçer: Alexander Jannaeus'un karısı Kraliçe 'Shelamzion' -Alexander-Salome'un İbranicedeki adı-, M.Ö. 76-67 yılları arasında hükümdardı. 'Hyrcanus' ve 'John' -muhtemelen Alexander'ın oğlu II. John Hyrcanus- 76-67 ve 63-40 yılları arasında Başkâhindi. 'Emilius' -M. Aemelius Scarrus- ise, M.Ö. 65-62'de Suriye'de hükümdarlık yapan ve katliam yapmakla itham edilen ilk Romalı hükümdardı. Ayrıca 4Q**243**'te geçen Balakros, muhtemelen Seleukos tahtına geçen Alexander Balas'tı.

Bir dua-şiirinde geçen önemli bir parçada (4Q**448**) Kudüs ve Diaspora Yahudilerine ilişkin biçimde, 'Kral Jonathan'dan bahsedilir. E. ve H. Eshel, bu kişiyi Alexander Jannaeus'la özdeşleştirirler (*IEJ* 42, 1992, 199-299); ancak kanımca 'Kral Jonathan'ın Jonathan Maccabeus olma ihtimalini destekleyen daha güçlü noktalar bulunmakta (bkz. *JJS* 44,1993, 294-300). Ayrıca, Sahte Peygamberlerin Listesi'nin (4Q**339**) dokuzuncu sırasında geçen 'Simon'un oğlu John', I. John Hyrcanus'u akla getiriyor. Son olarak Potlaos -Ptollas- Peitholaos (4Q**468**e) diye anılan kişi, M.Ö. birinci yüzyılın ortalarında ya da sonlarında yaşamış iki tarihi isimden biri olabilir.

Habakkuk ve Nahum Beyanatları'nda Kittim, Kudüs'teki günahkâr kâhinlerin cezalandırılması için Tanrı tarafından görevlendirilen kişilerdir. Savaş Kuralı'ndaysa tarikatın Kittim'e karşı tutumu değişir; onları Satan ya da Beliyal'in ittifaklarının başı diye nitelerler ve Işığın Oğulları tarafından mağlûp edileceklerini ifade ederler. Savaşın Kuralı'nda da (4Q**285**) parçalı bir metin olmasına karşın, benzer anlatılara yer verilir.

Bazı Kumran ilahileri, öğretmenin görevini ve duygularını ifade eder; bu kişi muhtemelen Doğruluk Öğretmeni'dir. Bunlara göre, 'hatanın yorumcuları', 'sahtekârlar', 'düzenbazlar' 'basit şeylerin arayışındakiler', bir zamanlar onun 'arkadaşları', 'antlaşmasının üyesi', 'tanıklığının boyunduruğu'nun hamiliydiler. Bu ilahilerden birinde 'şeytani tasarı'ya yapılan gönderme, Habakkuk Beyanatı'nda geçen bir konuyu anımsatır; buna göre Günahkâr Kâhin, Essenilerin 'ayağını kaydırmak' için onları sürüldükleri yerde ziyaret eder:

Yalanın Öğretmenleri sözleriyle halkını kandırdı
ve sahte Kâhinler onları yoldan çıkardı...
Bir kuşun yuvasından ayrı düşmesi gibi, beni ülkemden uzaklara
sürdüler...
Onlar; yalanın öğretmenleri ve düzenbazlar,
bana karşı şeytani bir tasarı kurdular,
Senin tarafından kalbime kazınan Yasa'yı
Senin halkına anlattıkları basit şeylerle değiştirmem için.
Bilgi içkisini susayanlardan esirgediler
ve onların susuzluklarını sirkeyle dindirdiler;
kendi sapkınlıklarını izlesinler diye
ve bayram günlerindeki budalalıklarını
ve onların tuzaklarına kapıldıklarını.

(IQH XIII [önceden IV])

Başka bir ilahide, üstü kapalı biçimde Öğretmen'in toplumdan dışlanması ve nihai görkemli yargısının gerçekleşeceği hikâye edilir:

Çünkü Sen, ey Tanrı, beni korudun,
adamların oğullarından
ve Yasa'nı içime gizledin,
beni kurtaracağın zamana dek.

(IQH XIII [önceden V])

Bazı bilim insanları bu şiirlerin öz yaşam öyküsü olduğunu; yani Öğretmen tarafından yazıldıklarını düşünür; ancak bu sav tamamen tartışmaya açıktır.

İfadelerdeki belirsizliği, sembolizmin şifreli doğasını ve tarikat tarihiyle ilgili sistematik bir incelemenin bulunmayışını göz önünde bulundurduğumuzda, bütün ayrıntıları açıklama beklentisi gerçekçi olmuyor. Ancak tarihsel göndermelerin kronolojik çerçevesini tanımlamaya çalışabiliriz; bu sayede en azından bazı önemli olayları ve kişileri Yahudi Tarihi içinde konumlandırabiliriz.

b)Kronolojik Çerçeve

Kumran tarihinin kronolojik konumu, arkeolojik ve yazınsal bulgularla yeniden yapılandırılabilir. 1951-1956 yılları arasında yapılan kazılar; tarikat yerleşkesinin ilk dönemini, *terminus a quo*,

M.Ö. 150-140 yıllarına ve son dönemini, *terminus ad quem*, Romalılarla yapılan ilk savaşın ortalarına (M.S. 68) tarihler.[1] Yazınsal ifadeler, özellikle tanımlanabilir tarihsel isimler, arkeolojik bulgularla uyuşur. Ancak şunu da söylemek gerekiyor ki tarikat tarihi, yerleşkenin kuruluşundan onlarca yıl öncesine kadar uzanır. Bu nedenle parşömenlerde öncelikle tarikatın kökeniyle ilgili verileri değerlendirmek durumundayız. Nahum Beyanatı'ndan, bu belgenin yazıldığı dönemde Kral Antiochus'un hâlâ hayatta olduğunu anlıyoruz. Aynı adla anılan başka kişiler olmasına karşın, bu yazılarda anlatılan kişi, M.Ö. 169-168 yıllarında Kudüs'ün harabeye çevrilmesinden ve Tapınağın yıkılmasından sorumlu olan IV. Antiochus Epiphanes olmalıdır.

Şam Belgesi'ne göre tarikatın doğuşu, Kudüs'ün Nebukadnessar tarafından işgal edilişinden (M.Ö. 586) 390 yıl sonrasında yaşanan 'gazap dönemine'; yani M.Ö. 196 yılına denk düşer. Ancak bilindiği üzere, Yahudi tarihçilerin sürgün sonrası dönemle ilgili tarih tespitleri güvenilir değildir. Pers egemenliğin kaç yıl sürdüğü konusunda açık bir fikirleri yoktur; dahası Daniel'in Kitabı'nın teolojik etkisi altında tarihçe yazıyorlardı; bu kitaba göre Nebukadnessar ile Mesih dönemi arasında yetmiş yıl haftası (dört yüz doksan sene) vardır. 390 yıla 20 sene (Doğruluk Öğretmeni'nin sahneye çıkışına dek, grubun içinde bulunduğu belirsizlik dönemi) ve 40 sene (Doğruluk Öğretmeni'nin ölümüyle Mesih'in doğumu arasında geçen dönem) eklendiğinde, zaman aralığı 450 seneye çıkar. Buna Öğretmen'in liderlik dönemini de eklersek (40 sene, geleneksek süredir) elde edeceğimiz sonuç 7 yılın 70 katı olur.

Yukarıdaki tarihsel hesaplama, genel kabul görmüyor olsa da 'gazap dönemi'nin İsa'dan önce ikinci yüzyılın ilk yıllarına denk geldiğini ortaya koyan başka önemli bulgular bulunmakta. İsa'dan önceki ikinci yüzyıla ait Yahudi yazınlarında, gazap dönemiyle aynı zamanlarda ortaya çıkan Helenistik buhrandan söz edilir; bunlar, tarikat yazılarında anlatılan olaylarla uyumludur (bkz. Daniel 9-11; Hanok 90:6-7; Jübileler 23:14-19; Levi'nin Ahiti 17; Musa'nın Varsayımı 4-5). Ayrıca burada betimlenen kuruluş

[1] *Kazılar sonucu edinilen verilerin bu yorumu R. de Vaux'a aittir (bkz. Archaeology and the Dead Sea Scrolls, 1973). Jodi Magress, çarpıcı bir araştırmasında, Kumran cemaatinin M.Ö. ikinci yüzyılın ikinci yarısında Kumran sitesine yerleştiği yönündeki de Vaux'un tezini sorgular ve ilk komünal binaların M.Ö. birinci yüzyıl civarlarında inşa edildiklerini savunur (bkz. The Archaeology of Qumran and the Dead Sea Scrolls, 2002, 63-9). Magress'in tezi doğruysa, inşa edilen ilk bina göreceli olarak büyük ölçekliydi ve kuruluş evresini tamamlamış bir cemaatin gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikteydi. Aslında bu kuram, arkeolojik bulguların desteğinden yoksun olsa da yazınsal ifadeler temelinde öne sürülen kuruluş tarihiyle (erken Hasmon dönemi) bağdaşır.*

sürecindeki grup, Makabiler dönemi öncesinde ve başlangıcında yaşayan Hasidlerdir (bkz. s. 75-6).

Kumran Tarihi'nin *terminus ad quem*'ine* denk düşen Kittim'in kimler olduğunu belirlememiz gerekiyor. En basit anlamıyla 'Kittim', Kıbrıs'taki Fenike kolonisi Kition'da yaşayan kişilere verilen addı. Daha sonraları bu isim, 'bütün adalarda ve deniz kıyısındaki ülkelerde yaşayan' kimseler için kullanılmaya başlandı (Josephus, *Antiquities* I, 128). M.Ö. ikinci yüzyıldan itibaren, Yahudi yazarlar 'Kittim' sözcüğünü dünya iktidarının sağlanacağı gün için kullandılar. Makabilerde (i, 1; VIII, 5) bunlar Yunan'dır; Büyük İskender ve Perseus, 'Kittim' kralları diye anılırlar. Daniel'de ise (XI, 30) 'Kittim' Romalılardır; Roma Senatosu'ndan Elçi Poppilius Laenas "Kittim'in gemisiyle" Alexandria'ya getirilir ve 'Kuzey Kralı' Antiochus Epiphanes'a Mısır'dan derhal çekilmesini emretmiştir. 'Romalılar' terimi, Daniel'in (XI, 30) eski Yunanca ve Septuaginta uyarlamalarında bile, 'Kittim' yerine kullanılır. Bu metinlerden hiçbirinde 'Kittim' olumsuz yönde eleştirilmez. Kittim Dönem'in en güçlü yöneticileridir; ancak Yahudilerle düşman değildirler. Tersine, Daniel'de Kittim'in Yahudilerin düşmanlarını küçük düşürdüklerinden söz edilir. Ancak kısa bir süre sonra, özellikle 70 yılından itibaren Kittim, baskının ve tiranlığın sembolü haline gelecektir.

Makabiler ve Daniel'de olduğu gibi Habakkuk Beyanatı'nda da Kittim tarafsız biçimde resmedilir. (Şam Belgesi'nde Kittim'den hiç söz edilmez; buradaki yabancı düşman 'Yunan krallarının başıdır.') Herkes tarafından korkulan ve saygı gören Kittim, "Kudüs'ün son kâhinlerini" yenilgiye uğratmış ve öncekilerde olduğu gibi onların mallarına da el koymuştu. Böylesi ilerleme ve zaferler, M.Ö. ikinci yüzyılın son yarısında düşüş dönemini yaşayan Suriye'nin Yunan Seleukoslarına olmasa da Romalılara yorulabilir: M.Ö. birinci yüzyılda doğuya düzenlenen Roma saldırıları sonucu Pontus, Ermenistan ve Seleukos Suriyesi'nde zafer kazanılmış ve son olarak Pompey'in M.Ö. 63'te Kudüs'e girmesiyle Yahuda, Roma Cumhuriyeti'nin eyaleti haline dönüştürülmüştü.

'Kittim'in Romalılarla özdeş olduğu tezi üzerinde genel fikir birliği sağlanmamış olmasına rağmen Habakkuk Beyanatı'nda geçen oldukça çarpıcı bir nitelik bu tezi destekler. Hab. I, 14-16'da sözü edilen grubun 'Kittim' olduğunu varsayarak şu alıntıyı aktarıyoruz: "Buna göre, onlar; savaş silahlarını kendi bayraklarına ve

*Final, en son uç nokta (ç.n.)

ibadetlerine adarlar." (IQpHab.VI, 3-5) *Signa*ya ibadet etme geleneği, cumhuriyet ve imparatorluk dönemlerinde, Romalı orduların dini inançlarının bir parçasıydı; Kudüs Tapınağı'nın, 70 yılında Titus lejyonları tarafından ele geçirilmesini anlatan Josephus, şöyle yazar:

> Kente akın eden Romalılar, Tapınağı ve etrafını bayraklarla donattılar; flamalarını Tapınak avlusuna taşıdılar, bunları doğu kapısının karşısına koydular ve önlerinde ibadet ettiler. (*War* VI, 316)

Savaş Parşömeni'nde geçen 'Kittim'; eskatolojik İsrail'in son karşıtları, bir krala ya da imparatora (*melekh*) bağlıydılar. Habakkuk ve Nahum Beyanatları'nda, bu kişilerin yöneticiler (*moshelim*) tarafından yönetildikleri belirtilir. Sonuç olarak, tarikat tarihi M.Ö. ikinci yüzyıl başlarıyla emperyal Roma döneminin ortaları (M.Ö. 27 sonrası) arasındaki döneme denk düşer. Bu ikinci tarih, ilk Yahudi Savaşı'yla ya da daha açık bir ifadeyle; Vespasian ve Titus ordularının Ölü Deniz sınırına ulaştığı 68 Haziranı ila aynı zamana denk gelir; Kumran kazıları da bu tespiti destekler.

c) Bazı Gizlerin Çözülmesi

Şimdiye kadar 'gazap dönemi'ni, M.Ö. ikinci yüzyıl başlarında yaşanan Helenistik buhran; 'kök'ü, Makabiler dönemi öncesi Hasidler; 'Kittim'i ise Romalılar olarak tanımladık. Çözülmesi gereken bir giz daha var: Doğruluk Öğretmeni'nin tarikata liderlik ettiği dönemde, Yahudi düşmanı ya da düşmanları diye anılan 'Alaycı', 'Yalancı', 'Palavracı' ya da 'Günahkâr Kâhin'in kimliği. (IQpHab, 4QpPs^{a},CD)

Bu küçük düşürücü lakapların aynı kişi için kullanıldığı açık. Şam Belgesi'nde adı geçen 'Alaycı' ve 'Palavracı' (ayrıca bkz. 4QpPs^{a} [XXXVII]) aynı kişidir ('İsrail'i yalan seline boğan Alaycı kalktığında...' CD I, 14). Başlarda 'doğruluğun adıyla anılan' (IQpHab VIII) Günahkâr Kâhin'in daha sonra 'yalancı' çıktığı anlatılır.

Başka bir açıklama, parşömenlerde anlatılan ve Yahudi halkının ulusal lideri olan kişiyle ilgilidir. İsrail de içinde olmak üzere, parşömenlerde kutsal isimler sembollerle çağrılıyor olmasına rağmen, 'Günahkâr Kâhin'e atfedilen etkinlikler; sözü edilen kişi dinsel ve seküler güce sahip olmadığı durumda, pek de anlam ifade etmiyor. O, " İsrail'i yönetti", "Tanrı'ya isyan eden zorbaların' - muhtemelen din değiştiren Yahudilerin- ve halkın -yani yabancıların- 'mallarına el koydu'. O, 'kibir şehrini kanla' inşa etti; 'Ku-

düs'te tiksinti verici işler yaptı ve Tanrı'nın Mabedi'ni yağmaladı' (IQpHab VIII). Bütün bu gözlemler, ayrı ayrı ele alındığında alegorik olarak anlaşılabilirler; ancak bütünlük içinde değerlendirildiğinde 'Günahkâr Kâhin'in Kudüs Başkâhini olduğu anlaşılır.

'Günahkâr Kâhin' yeni görevinden önce de bilinen bir kâhindi. Kendi evindeki ve dışarıdaki düşmanlarına galip gelmişti. Kudüs'ü yeniden inşa etmiş (IQpHab VIII; 4Q**448** içinde) ve sonunda yabancı rakipleri tarafından ele geçirilerek öldürülmüştü.

Önceki bölümde geçen kronolojik talimatlarda, bu kişinin yükseliş dönemi, Antiochus Epiphanes'in hükümdarlığıyla (M.Ö. 175-164) Kumran yerleşkesinin olası kuruluş tarihi (M.Ö. 150-140) arasına yerleştirilir. Bu dönem içinde başkâhinlik görevinde bulunan kişi sayısı beştir. Bunlardan üçü Yunan yanlısıydı: Jason, Meneleus ve Alcimus. Diğer ikisiyse Makabi kardeşler; Jonathan ve Simon'du. Diğer yandan hiçbir Helenizm yanlısının 'Günahkâr Kâhin' olma olasılığı yoktur; çünkü bunlar, yönetimlerinin ilk evresinde iyi bir üne sahip değillerdi. Jason ve Alcimus'un da bu adaylar listesinde bulunma ihtimalleri zayıftır; IQpHab VIII-IX'da bahsedildiği üzere bu kişiler düşmanlarınca öldürülmemişlerdi. Jason sürgünde (2 Mac. V, 7-9); Alcimus ise görevindeyken ölmüştü (I. Mac. ix, 54-6). Öte yandan Makabi kardeşlerin durumu bu iki koşula da uyuyor. Bu kişilerin görevleri iki döneme ayrılır; Jonathan başkahinlik görevini Alexander Balas'tan; Simon ise Jonathan'dan devralmıştı. Her ikisi de 'şiddetin aletleri'ydi ve öldürülmüşlerdi. Ancak ikisi arasında seçim yapacak olursak Jonathan'ın Günahkâr Kâhin olma olasılığı daha yüksektir. Jonathan, 'Yunan Krallarının başkanı' tarafından cezalandırılmış ve 'halk' tarafından öldürülmüştü; diğer yandan Simon'un katili kendi eniştesiydi (I. Mac. ix, 14-16). Yahudi inancının ve bağımsızlığının cesur savunucusu Judas'ın M.Ö. 161'de çatışmada ölmesiyle, yerine Jonathan getirildi. Ancak Jonathan 'Günahkâr Kâhin' yakıştırmasını, Seleukos tahtını zorla ele geçiren Alexander Balas, yetkisi dışında bu gösterişli cüppeyi kendisine devrettiği zaman elde etti (M.Ö. 153-152). Daha sonra Alexander'ın eski bir generali Tryphon tarafından tutsak alınan Jonathan, Ürdün'ün ötesinde Bascama'da öldürüldü (I. Mac. xiii, 23).

İşgal, zenginlik ve yağmalamaya düşkünlükleriyle tanınan Hasmonlu dini liderler, "Kudüs'ün son kâhinleri", Simon'un oğlu I. John Hyrcanus (M.Ö. 134-104) ve II. Judas Aristobulus (M.Ö. 67-63) dönemleri arasında hüküm sürmüşlerdi. Kuşkusuz, kötü biçimde tahrifata uğramış bir Hoşea Beyanatı'nda (4Q**167** II 2-3) 'son kâhin' diye anılan 'kızgın genç aslan'; yani Alexander Janna-

eus da bunlardan biriydi. Bu kişiyle ilgili Nahum'da geçen ibareler -'dişi aslanı için avlanan', 'adamları canlıyken asarak... basit şeylerin arayışındakiler(i)'cezalandıran, 'genç aslan'- cariyeleriyle eğlenirken, 800 Ferisiyi çarmıha geren Jannaeus'un hikayesiyle örtüşür.

Yine, Nahum Beyanatı'nda 'basit şeylerin arayışındakiler' ile eş tutulan 'Efrayim', Ferisileri simgeler. Bu durumda 'Manaşşe' ve onun ileri gelenleri Saddukiler olmalı. Diğer bir tabirle, Esseni cemaatinin siyasal ve öğretisel karşıtları; MMT'de ima edildiği gibi dini liderlik açısından yine bunlarla bağları bulunmasına karşın; Saddukiler ve Ferisilerdi.

Josephus, Yahudi toplumunun üç karşıt gruba bölünmesini, Jonathan Maccabeus dönemine dayandırır (*Antiquities* XIII, 171); ancak parşömenlerin sağladığı yeni bilgilere göre Helenizm'e karşı yürütülen birleşik direniş, Makabilerin ya da daha açık bir ifadeyle Jonathan'ın; Hasidlerin dini lideri Doğruluk Öğretmeni'nin tinsel önderliğini tanımamasıyla bozulmuştur. Bu dönemden sonra Kumran Tarikatı, kendisinden ayrılanları 'Efrayim' ve 'Manaşşe' diye adlandırır. Bunlar, Kutsal Kitap Tarihi'nde Yusuf'un dönme Kuzey Krallığı'yla ilişkilendirilen oğullarıdır.

Ne yazık ki bütün bu bilgilere rağmen Doğruluk Öğretmeni'nin gerçek kimliği açık değildir. 'Günahkâr Kâhin', Jonathan Maccabeus ise Öğretmen de mutlaka onun çağdaşlarından biri olmalı. Onun hakkında bildiğimiz tek şey, kâhinliğidir (1QHab II, 8; 4QpPs [XXXVII ii; 15=4Q**171**]). Diğer yandan Sadok Ailesi'yle yakın ilişki içinde olan bu kâhin, IV. Onias'a, Mısır'a gitmesi ve Leontopolis'te gayrimeşru bir Tapınak inşa etmesi nedeniyle karşı çıkmıştı.[2] Cemaati kurdu ya da yeniden kurdu. Onlara, peygamberlerle ve İlahilere bakacak olursak, bayram kutlamaları yasalarıyla ilgili kendi yorumlarını aktardı. Hasidler birliğindeki 'Yalan-

[2] *Sadok Ailesi'yle Doğruluk Öğretmeni arasındaki olası ilişki, bir nebzeye kadar savunulabilir. Cemaat Kuralı'nın eski bir uyarlamasına göre (4Q**258** ve **256**), demokratik 'Birlik' ('yığın'), Cemaat içindeki mutlak otoriteyi temsil ediyordu ve kâhinler (Harun Oğulları), öğretisel ve yasal yönetimin başında bulunuyorlardı. Bu mevki, IQS v'te başkahinlik ailesi üyelerine, 'Sadokoğulları'na atfedilir. Başka bir deyişle, tarikat tarihinin ilk evrelerinde, bu görev Sadoklara devredilmişti. Bu bilgi (4QD ile tamamlanan) CD I'deki hikâyeyle birlikte değerlendirildiğinde, bu değişimin, yirmi yılı arayış içinde geçen Harun ve İsrail'in 'bitki'sine (kâhinlere ve sıradan Yahudilere) Tanrı tarafından gönderilen Doğruluk Öğretmeninin zamanında yaşandığını düşünebiliriz. IV. Onias'ın Mısır'a gitmesiyle (M.Ö. 160'lı yıllar) Sadok cephesinde yaşanan gerginlik, bu olaylara en uygun art alanı sağlar (bkz. G. Vermes, 'The Leadership of the Qumran Community', Geschichte-Tradition-Reflexion içinde [Martin Hengel Festschrift] I (Tübingen, 1996, 375-84). Bu bağlamda, 4Q**266** ii'yle ilişkili biçimde, Yabancıların ülkesine göç eden kâhinlerin, görevlerinden çıkarılmış olduklarını savunmak pek de uygunsuz bir tahminin ürünü değildir.*

cı' ve yandaşları, Öğretmen'in görüşlerine karşı çıktılar; iki taraf arasında yaşanan kanlı çatışmadan galip çıkan, 'Yalancı' yanlıları oldu. Bunun üzerine Öğretmen ve hayatta kalan taraftarları 'Şam toprakları' adıyla bilinen sığınak yerine kaçtılar: Şam'ın, grubun asıl doğum yeri Babil ya da Kumran için kullanılan bir şifre olduğu düşünülür. Habakkuk anlatıcısı, 'Avşalom Evi'nin' 'Doğruluk Öğretmeni'ni' 'Yalancı'nın' karşısında yalnız bıraktığını yazar (IQHab V, 9-12); buradan Öğretmen'in 'Yalancı'yla' mücadelesinde 'Avşalom Evi'ne' güvendiği sonucu çıkarılabilir. 'Avşalom' sembolik anlamda kullanılmışsa, burada Avşalom'un, babası Davut'a isyan edişi ima edilmiş olabilir. Bu durumda anlatılmak istenen büyük bir olasılıkla Öğretmen'in yakın arkadaşlığına ya da ilişkisine ihanet edildiğidir. Öte yandan 'Avşalom Evi' Öğretmen'e saldırmakla değil; Öğretmen'in 'aşağılanmasına' sessiz kaldığı için suçlandığından bu alegorik çıkarım ikna edici görünmüyor. Belki de kastedilen şey daha açıktır. Gerçek Avşalom, Judas Maccabaeus'un elçisiydi (2. Mac. xi, 17) ve oğlu Mattathias, Jonathan'ın cesur memurlarından biriydi (I Mac. xi, 70). Maccabeus'un diğer oğlu Jonathan, Joppa'nın fethinde Simon'un ordusunu yönetmişti (I Mac. xiii, 11).

Öğretmen, 'sürgün yerinde' bile Günahkâr Kâhin'in horlamalarına ve zulmüne maruz kalıyordu. Buradaki en önemli ve acılı olay, Kâhin'in, 'öfkeli zehrini' Öğretmen'e kusmak için sürgün yerine kadar gitmesidir. 'İstirahat Şabatları'nda', 'Bağışlanma Günü, dinlenme için ayrılan zaman'da müritlerin karşısına çıkan kâhinin amacı, 'Oruç Günü'nde tökezlemelerini' sağlamaktı. Elimizdeki bilgilerin azlığı nedeniyle, o endişe verici günde yaşananları ya da Öğretmen'i 'öldürmek için ellerini uzattı'ğı zamanı bilemiyoruz. Burada kullanılan ifade iki anlama gelebilir. Örneğin IQpHab XI, 5, 7'de geçen fiil 'karıştırmak' diye çevrilir; ancak bu 'yutmak' anlamında da kullanılmış olabilir; ikinci çeviriye inanan bazı bilim insanlarına göre, kâhin, bu ziyaretinde Doğruluk Öğretmeni'ni öldürmüştü. Diğer yandan bu cümleler, İngilizceye gelecek ya da geniş zamanda çevrilebilir: "Efrayim'in ve Manaşşe'nin kötüsü... Kâhin'e ve kurulundaki insanlara ellerini uzatır/ uzatacak... Ancak Tanrı onların ellerinden kurtarır/ kurtaracak onları' (4QpPs^{a} [XXXVIII, II,17-19=4Q**171**]). Diğer bir deyişle ne Essenilerin kurucusunun gerçekte kim olduğunu ne de bu kişinin nerede, nasıl, ne zaman öldüğünü biliyoruz. Yalnızca Kumran Cemaati'ni Hıristiyanlıkla bağdaştıran yazarlar daha yetkin olduklarını iddia ederler; ancak buldukları yanıtlar farklıdır. J. L. Teic-

her'e göre öğretmen İsa'dır. Barbara Thiering İsa'nın Günahkâr Kâhin; Öğretmen'inse Vaftizci Yahya olduğunu öne sürer. R. H. Eisenman ise iki görüşü de reddederek 'Lord'un kardeşi' *James the Just*'ın Doğruluk Öğretmeni olduğunu savunur. Öte yandan, yalnızca sansasyonel haberler peşinde koşan medya bu kuramlarla ilgileniyor.

Doğruluk Öğretmeni'ni Makabiler dönemi içinde tanımlayamamanın, bu yeniden yapılandırma girişimini külliyen güvenilmez hale getirdiği düşünülüyor. 'Döneme ilişkin yazında, itibar sahibi bir kişinin, Öğretmen'in, hiç iz bırakmamış olması mümkün mü?' diye soruluyor. Bu itiraza şöyle yanıt verebiliriz: Makabiler kitaplarında bilinçli olarak karşıt hareketlerin varlığından söz edilmez, grubun kahramanları öne çıkarılırdı. Aynı biçimde Josephus'un eserlerinde de büyük oranda I. Makabiler kitabı kaynak gösterildiğinden, bu kitaplarda farklı bir bilgi bulmak mümkün görünmüyor. Daha iyi bir ihtimalle Josephus'un farklı kaynaklardan beslendiğini varsaysak bile, bu yazılarda Doğruluk Öğretmeni'nden söz edilmeyişi üzerinden çıkarıma varmamız olası değil; öyle ki aynı metinlerde Ferisilerin kurucularından da bahsedilmez. Dahası, Josephus'un Nasıriyeli İsa'dan bihaber olduğunu iddia eden tarihçilerin sayısı azımsanamaz. Bu tarihçiler, *Testimonium Flavianum*'un (*Antiquities* XVIII, 63-4), asıl metne Hıristiyanlar tarafından sonradan eklendiğini öne sürerler (öte yandan benim de içlerinde bulunduğum bir grup bu bölümün otantik olduğunu düşünür). Durum böyle de olsa; Josephus'un eserinde, en ünlü Ferisi hükümdarı Hillel ve Tapınağın yıkılışından sonra Musevileri yeniden örgütleyen Yohannan ben Zakkai hakkında tek kelime bile edilmez. Oysa Josephus bu iki isimle aynı yüzyılda, hatta Yohannan ile aynı zamanlarda yaşamıştı.

Ölü Deniz Parşömenleri'nden edinilen bilgilerin kaçınılmaz olarak parçalı bir hikâye sunduğunu kabul ediyoruz; ancak ne bu durum ne de Öğretmen'in kimliği hakkında süregelen belirsizlik, elimizdeki verilerin güvenilirliğini geçersiz kılıyor. Anlatmakta olduğumuz hikâyenin bütünlüğü için, tekrar Josephus'un Essenizm ve Esseniler hakkındaki tarihsel göndermelerine dönüyoruz.

Yahudi tarihçi, eserinde, üçü Doğruluk Öğretmeni'nin ilgi alanı olan peygamberlikle uğraşan toplam dört Cemaat üyesinden bahseder. İlk kâhin Judas, Kudüs'te bir grup öğrenciye 'geleceği tahmin etmeye'; büyük bir olasılıkla gelecekle ilgili peygamberlik alametlerini tanımanın yollarına dair ders verirken resmedilir. Jo-

sephus, bu kişinin 'kehanetlerinde hiçbir zaman yanılmadığını' ve I. Aristobulus'un erkek kardeşi Antigonus'un ölümünü doğru tahmin ettiğini yazar (M.Ö. 104-103) (*Antiquities* XIII, 311-13). İkinci Essenili kâhin Menahem, Herod'un Yahudilerin lideri olacağını tahmin etmişti (XV, 373-8). Kendisine bütün Yahudilerin sadakat yemini etmesini isteyen Herod, hükümdarlığa geldiğinde, kendi anlaşma yeminleri dışında bütün diğer yeminleri reddeden Essenileri bölerek bu Kâhine şükran borcunu ödemişti. Simon adında üçüncü bir Essenili kâhin, Yahuda etnarkı Archelaus'un (M.Ö. 4-M.S. 6) rüyasını yorumlamıştı (M.Ö. 4); buna göre Archelaus'un hükümdarlığı on sene sürecekti (XVII, 345-8). Josephus'un sözünü ettiği dördüncü tarikat üyesi Esseni John, ilk devrimin başlarında, kuzeybatı Yahuda'daki Thamna Bölgesi'nin ve Lydda (Lod), Joppa (Jaffa- Yafa), Emmaneus şehirlerinin strategos ya da kumandanıydı (*War* II, 567). 'Kusursuz bir cesarete ve hünere' sahip olan John, Ascalon'da savaş alanında öldü (III, II, 19).[3]

Josephus Romalıların işkencesi karşısında Essenilerin cesaretini usta bir üslupla aktarır:

> Romalılarla savaşta, ruhları her türlü işkenceyle sınandı. Bedenlerini işkence aletleriyle parçaladılar, yaktılar, astılar, kemiklerini kırdılar... Yasa koyucularına küfretmeleri, haram yemekleri yemeleri için zorlandılar. Onlarsa ne bu isteklere boyun eğdiler ve işkencelerden korktular ne de bir damla gözyaşı akıttılar. Çektikleri acı içinde Romalıların yüzüne alayla güldüler ve bir gün nasılsa geri kazanacaklarını bilmenin rahatlığıyla ruhlarını teslim ettiler. (*War* II, 152-3)

Romalıların kişilere değil gruplara işkence uyguladıklarını ortaya koyan bu pasaj, Ölü Deniz civarlarında tutsak edilen Esseniler yerleşkesinin Romalılarca yağmalandığını öne süren arkeologların savını destekler. Eğer bu sav doğruysa, tarikatın tarihten silindiği 68 yılı yazında, merkezi yerleşkelerinin de öldürücü bir darbeyle yıkılmış olduğunu savunabiliriz. Mağaralara gizlenen yaklaşık 800 elyazmasını kurtarmak için hiçbir girişimde bulunulmamış olduğu gerçeği, böylesi bir sonu ve bütün Esseni Hareketi'nin merkezi yerleşkesinin imha edildiğini kanıtlar.

---

[3] *Bu dört isme, Kumran çömlek parçalarından birinde adı geçen ve muhtemelen bir sayman ya da Gardiyan olan Nahmani oğlu Elazar'ı (bkz. altta, s. 614) ve üç kusur işlemiş üyeyi, Yohannan ve Hananiah adıyla çağrılan iki kişiyi daha ekleyebiliriz (bkz. yukarıda s. 56-57).*

IV

CEMAATİN DİNİ FİKİRLERİ

1950'lerde Kumran Tarikatı'nın dini görüşü üzerine yazılan ilk makalelerde ciddi bir hata yapılıyordu; Parşömenlerin, Kumran Tarikatı'na özgün bir dini ifade ettiğini düşünen araştırmacılar, bu yazıtları Musevilik inancından bağımsız bir başlık altında değerlendiriyorlardı. Bugün, elli senelik araştırma ve bilgi toplama sürecinden sonra, cemaat teolojisini, eski Museviliğin öğretisel uyarlaması biçiminde değerlendirebiliyoruz.

Ancak inançların ve geleneklerin sistematik incelemesi, geleneksel anlamda Yahudi kültürünün parçası olmadığından, bu gelişmeleri takip etmekte zorluklar yaşıyoruz. Bir yanıyla, daha önce de sözünü ettiğimiz Cemaat Kuralı içinde geçen İki Ruh yönergesi (bakınız s.53), eski Yahudi yazınına ait tek öğretisel değerlendirmedir. Çağdaş Yahudi yazarlarca kaleme alınan -Kutsal Kitap, Ahitler arası, orta çağ ya da modern- bütün Musevi teolojileri; bilinçli ya da bilinçsiz şekilde dogmatik Hıristiyan yapılarını örnek alır: Tanrı, yaratılış, kader, Kurtarıcı (Messianic) kurtuluş, yargı, diriliş, cennet ve cehennem. Bu yapılar bazı durumlarda Musevi inancına ait kavramları yıpratabiliyor. Örneğin, Kilise'nin İsa'nın Mesihlik rolüne atfettiği önem, Musevilikteki Kurtarıcılığın (Messianism) tarihsel kanıtlarla desteklenemeyecek ölçüde öne çıkarılmasına neden olur. Dahası Paul'un, İsrail'in 'meşruluğuna' karşı beslediği düşmanlık, gündelik yaşamın sıradan gerçeklikleriyle ilgili Kutsal Kitap ifadelerinin gölgede kalmasına; bu ifadelerin kendi başlarına bir 'çalışma' değil, Tanrı'nın buyruklarına itaat etmenin pratikleri olarak değerlendirilmesine yol açar.

I) ANTLAŞMA

Bütün Musevilik kavrayışlarında Antlaşma kilit rol oynadığından, Essenilerin dini inançlarıyla ilgili bu bölümde öncelikle Antlaşma'yı incelemeliyiz. İnsanlık ve Yahudi Tarihi birçok antlaşmaya tanıklık etmiştir. Tanrı, insan kanı dökülmesine her zaman karşı çıktı; Nuh ve onun soyundan gelenlere insan kanı dökmeleri, 'canlı, kanı akıtılmamış' hayvan eti yemeleri yasaklandı (Tekvin 9: 1-17). Çocuksuz ve topraksız İbrahim'e, soy ve ülke verdi, ona mükemmel bir yaşam sundu, cennetle İbrahim soyu arasındaki antlaşmanın belirtisi olarak erkek çocukların sünnet edilmesini buyurdu (Tekvin 17: 1-14). Yine, Çıkış 20'de kaydedilen ve Yasa'nın Tekrarı kitabında Musa'nın kendi halkına yönelttiği veda konuşmasında tekrarlanan dini, ahlaki, toplumsal ve ritüel ilkelerin kutsal öğretisine; yani Tevrat'a riayet etmeleri koşuluyla Musa döneminde İsrailliler, 'kâhinlerin krallığı, kutsal ulus' (Çıkış 19:5) ilan edildiler. Kenan ülkesi fethedildi, bu topraklar kabileler arasında dağıtıldı. Tanrı'nın İbrahim'le yaptığı Antlaşma Yeşu'yla yenilendi ve İsrailliler kutsal Yardımcılarına tekrar bağlılıklarını bildirdiler (Yeşu, 24). Ancak bundan sonra Antlaşma'ya sadakatsizlik edildi. Tanrı, insanlığın kadir kıymet bilmezliğiyle yılmadı, her kuşakta ortaya çıkan bir avuç adil insanın yüzü suyu hürmetine, Antlaşma'nın geçerliliğini korudu. Tanrı, günahkârları ve isyankârları cezalandırdı; ama bu 'bir avuç insanı' kendisine gösterdikleri sadakat için diğerlerinden ayırdı. Zaman zaman, Yahudi halkının aziz önderleri -Babil sürgününden önce Kral Davut ve Kral Yoşiya (2. Samuel 7; 2. Krallar 23: 1-3) Mezopotamya'dan dönen Kâhin Ezra (Nehemya 8-10), halkı, Tanrı'yla Antlaşmaları'nı anımsamaları için ikna ettiler. Ulusal uyanış ve günahlarından pişmanlıkları için yemin etmelerini sağladılar; ancak verilen sözler kısa sürdü.

> Zamanı yaklaşıyor ... İsrail'le yeni bir Antlaşma yapacağım ... Bu, o günlerde İsrail'le yapacağım yeni Antlaşma'dır ... Yasa'yı onların içine yerleştireceğim ve kalplerine yazacağım ...
>
> (Yeremya 31: 31-3; Yeşaya 54: 13)

Kumran Cemaati'nin temel inançlarının dayanağı, bu Antlaşma ideolojisidir. Esseniler, kendilerini yalnızca içinde yaşadıkları çağın değil, bütün zamanların 'bir avuç insanı' olarak görüyorlar-

dı. Tanrı'nın günahkârları cezalandırmaya hazırlandığı 'gazap çağında', tarikatın kurucuları günahlarından ötürü pişman olmuşlardı. Onlar artık "İsrail'in dönmeleriydi" (convert) (bkz. CD IV; 4Q**266** böl. 5 i). Bu dönüşümlerinin mükâfatı için onlara Doğruluk Öğretmeni gönderildi; Öğretmen, Tanrı'yla İsrail arasındaki daimi ittifakın yeniden biçimlendirilmesi için 'Yeni Antlaşmayı' kurdu. Sonuç olarak, Essenilerin asıl amacı Yeni Antlaşma'nın buyruklarını, mutlak bir sadakatle incelemekti. Kutsal Yazı'yı doğru biçimde yorumlayan tek cemaat olduklarını düşünen Esseniler, 'Yasa'nın son yorumunun' kendilerine ait olduğunu iddia ederlerdi (4Q**266** böl. II; **270** böl. 7 ii) ve sürgün yerlerinde kendilerini kutsal kitabın incelemesine adadılar. Niyetleri, 'Peygamberlerin Onun Kutsal Ruhu'ndan çıkardıklarına, çağdan çağa' kendilerine açıklananlara göre yaşamaktı (IQS VIII; bkz. 4Q**265** böl. 7 ii).

Özgün bir yorumu olmaksızın Tevrat'ı doğru biçimde anlamak olanaksızdı. Ahitler arası dönemde yaşamış bütün Yahudiler, Esseniler ve rakipleri, gerçek dindarlığın Yasalar'a riayet etmekten geçtiği konusunda hemfikirdi. Ancak Yasalar'ın rehberliği iş yaşamından ibadete, mahkeme duruşmalarından mutfağa, evlilikten Tapınağa kadar yaşamın birçok alanına sızmış olsa da 613 olumlu ve olumsuz emirden oluşan Yasa, karşılaşılan bütün sorunları, özellikle kutsal yasanın oluşumundan sonraki yüzyıllarda ortaya çıkanları çözmekte yeterli olmuyordu. Örneğin; Diaspora sorunu, özerk Yahudi toplumundaki yasa koyucularca tasavvur edilmemişti.

Babil sürgününden sonraki iki üç asır boyunca Tevrat yorumu geleneksel olarak kâhinler ve Levililer tarafından yapıldı. Ezra ve meslektaşları, İsrail'in eski kâtipleri, 'Tanrı'nın Yasa Kitabı'nı okuyup açıkladılar. Herkesin anlayabileceği biçimde yorumladılar'. Nehemya 8:8'den aktarılan bu bölümde, Kutsal Yazı'nın düzenli yorumuna ya da yasaların yerel dillere çevirisine dayalı Yahudi geleneği (Targum) öne çıkar. Ferisiler, Saddukiler, Esseniler ve benzerleri, sorunlarla karşılaştıklarında, ihtiyaçlarına karşılık verecek yorumlara başvururlardı.

Parşömenler'deki, özel durumla ilgili Kutsal Kitap yorumlarının bilinen bir örneği, evlilik kuralları üzerinedir. Yeğen ile amca arasındaki olası evliliğe dair, Pentateuch'ta açık bir ifade bulunmadığından, Ferisiler ve rabbinik Musevilik, bu suskunluğu evliliğin meşruluğuna yorardı. Kutsal Kitap'ta, akrabalık derecesine göre bazı evlilikler yasaklanır: Teyze ve yeğen arasındaki olası evlilik üzerine Kutsal Kitap'ta şöyle yazar: 'Annenin kız kardeşiyle

cinsel ilişki kurmayacaksın' (Levililer 18:13). Öte yandan, Babil Talmudu'nda süregelen geleneğe göre 'kız kardeşin kızıyla' evlilik kabul edilir; öyle ki bu evlilik yoksullara ve muhtaçlara yakınlık göstermek kadar değerli ve cömert bir davranıştır (Yebamoth 62b). Kumran Essenileri bu görüşe katılmazlar; tersine amca ile yeğen arasındaki evliliği, 'zina' kabul ederlerdi. Daha doğrusu, Essenilere göre, Levililer'de geçen bu yasa, karşıtlarının anladığının tam tersini ifade ederdi; erkekler için geçerli yasalar, kadınlar için de geçerliydi.

Musa şöyle der; *Annenin kız kardeşiyle* (teyzenle) *cinsel ilişki kurmayacaksın. Çünkü o annenin yakın akrabasıdır.* (Levililer 18:13). Ensest ilişkiyle ilgili yazılar erkeklere hitaben yazılmış olsa da bu kurallar kadınlar için de geçerlidir. Bu nedenle bir erkek kardeşin kızı, kendi babasının erkek kardeşiyle cinsel ilişkiye girmeyecek; çünkü onun yakınıdır. (CD V)

Tapınak Parşömeni'nde, bu yasak resmi biçimde ortaya konulur:

Bir erkek, erkek kardeşinin kızını ya da kız kardeşinin kızını almayacak; çünkü bu kabul edilemezdir. (11QT LXVI)

Yine, tarikat üyelerinin katı kurallarına göre, Antlaşma'ya bağlılık için yalnızca 'Tanrı'nın Musa aracılığıyla halkına ilettiği' yasalara sadakat göstermek yeterli değildi; aynı zamanda, 'Onun bütün hizmetkârlarının, Peygamberlerinin' öğretilerine de riayet etmek gerekliydi (1QS I). Her ne kadar peygamberlerle ilgili bu ifade açık olmasa da bazı çıkarımlarda bulunabiliriz: İlk olarak, Esseniler, Mishnah'taki Babaların Sözleri bölümünün giriş bölümünde yazıldığı üzere, Yasa'nın Musa'dan rabbilere iletilmesinde peygamberlerin önemli bir rol üstlendiklerini düşünürlerdi.

Musa Sina Dağı'nda Tanrı'dan Tevrat'ı aldı ve onu Yeşu'ya iletti. Bu, Yeşu'dan İhtiyarlara (= Hâkimlere); İhtiyarlardan Peygamberlere; Peygamberlerden de Yüce Birliğin üyelerine (=sürgün sonrası dönemdeki İsrail liderlerine) aktarıldı. (Aboth I, I)

İkinci olarak, tarikat, Peygamberlerin hem ahlâk hocası olduklarını hem de son eskatolojik gerçeklikler alanında rehberlik

yaptıklarını düşünürlerdi. Ancak, Yasalar'da olduğu gibi bu yazıların da yanlış bilgi sahibi ya da bilgisiz kişilerce yanlış anlaşılabileceğine ve yalnızca Cemaat ileri gelenlerinin bu yazıları doğru biçimde yorumlayabileceklerine inanılırdı. Bütünlüklü değerlendirildiğinde, Yeşaya, Hoşea ve diğer kitaplar; son günlerin korkunç çalkantıları içinde izlenmesi gereken doğru yolu gösteriyordu. Bu kitapların üstünkörü bir okuması yalnızca yüzeysel anlamları ortaya koyar; ancak asıl anlamlar gizli kalır. Daniel'in kitabından şu örnek verilebilir: Jeremya, Babil egemenliğinin yetmiş sene süreceğini tahmin eder; ancak buradaki asıl ileti, Nebukadnessar'la Mesih'in gelişi arasında yedi yılın yetmiş katı kadar süre geçeceğidir (Daniel 9: 21-24). Kumran Tarikatı üyeleri, Daniel'den daha ileri giderek, ilham sahibi bir yorumlayıcı olmadan gerçek anlamın keşfedilemeyeceğini; çünkü peygamberlerin bile kendi yazılarındaki önemi tam olarak kavrayamadıklarını iddia ederlerdi. Örneğin, Habakkuk, yazılarında 'son kuşağın' tarihini değerlendirmeyi amaçlıyordu; ancak eskatolojik çağın denk düştüğü zamanı bile bilmiyordu. Tanrı "O'nun, zamanın sonunu bilmesini engelledi". Doğruluk Öğretmeni, peygamberlerin özgün öğretilerine üstün derecede hâkimdi. Elimizdeki Kutsal Kitap açıklamaları, neredeyse tamamen, doğruluğun ve günahların kaderi; haksızlıklar; 'Yahuda Evi'nin' nihai zaferi ve isyankârların cezalandırılmasına dair öngörülerle doludur. Bu genel yazı konuları bulgularına ek olarak, parşömenlerde Doğruluk Öğretmeni'nin peygamberliklerin gizlerini çözme konusunda tanrı vergisi bir yeteneğe sahip olduğu belirtilir. 'Tanrı, kendi peygamberlerinin tüm gizemlerinin Doğruluk Öğretmeni tarafından bilinmesini sağladı' (IQpHab VII, 1-5). O, 'Tanrı tarafından kâhinlerin sözlerini anlaması sağlanan ve böylece halkının kaderini tahmin edebilen' kâhindi (IQpHab VII, 8-10). O, 'Tanrı'nın son kuşağa, sahtekârların birliğine, yoldan sapanlara yaptıklarını kendi kuşağına' anlatan Öğretmen'di (CD I). Kendi müritleri tarafından yayılması sağlanan, Öğretmen'in yorumları, insanlara gerçek aydınlanmayı ve rehberliği sunardı.

Cemaatin şaşmaz öğretisinden beslenen mürit, Tanrı'nın gerçek şehrinde, Yasalar ve Peygamberler üzerine inşa edilmiş Antlaşma kentinde yaşadığına inanırdı (bkz. CD VII). Parşömenler'de sıkça kullanılan mimari yapı benzetmeleri, cemaatin güvenlik ve korunma gereksinimlerini gösterir. Tarikat, 'Kutsallık Evi', 'Mükemmellik ve Doğruluk Evi' (IQS VIII); 'Yasa Evi' (CD XIX (B2), 10, 13); sert zemin üzerine inşa edilmiş 'sağlam Ev'dir (CD III, 19).

Kullanılan dil, Yeşaya 28:16'nın ve kilisenin kum değil, kayalık zemin üzerine kurulduğunu anlatan İsa'nın üslubunu anımsatır (Matta 7:24-27, 16:18):

Sağlam bir *kente* giren,
yüksek duvar ardında sığınak arayan biri gibi olacağım...
Tanrım, Senin doğruluğuna yaslanacağım.
Çünkü Sen *temeli kaya* üzerine kuracaksın,
ve *çerçeveyi* adaletin *ölçüm ipi*yle belirleyeceksin;
ve sağlam *taşlar* döşeyeceksin,
gerçeğin *çekül sicimi*yle,
sarsılmayacak güçlü bir duvar olsun diye
ve oraya giren adam tökezlemeyecek.
(IQH XIV [önceden VI])

Kardeşlik üyeliğinden destek alan mürit, yapılardaki sağlamlık ve katılık özelliklerini kendisine de atfediyor; böylece 'güçlü bir kale'ye dönüşüyordu:

Kötülüklerle mücadelemden önce
beni Sen güçlendirdin...
Beni *güçlü bir kale, yüksek bir duvar* gibi kıldın,
yapımı, kayalar üzerine kurdun.
Sonsuz temeller
benim zeminime hizmet eder,
ve bütün *kalkanlarım, güçlü* bir *duvardır*,
hiç sarsılmayacak olan ...
(IQH XV [önceden VII])

2) ANTLAŞMA CEMAATİNDE SEÇİM VE KUTSAL YAŞAM

Eski Ahit'te seçilmiş halkın üyesi olmakla Antlaşma'nın parçası olmak aynı şeydir.

İsrailliler, Sina Dağı'nda verilen Yasalar boyunduruğunu memnuniyetle kabul eder; bunun karşılığında Tanrı bu ulusu kendi 'öz halkı' ilan eder (Mısırdan Çıkış 19:5):

Siz, Tanrı'nız RAB için kutsal bir halksınız. Tanrı'nız RAB, özel halkı olmanız için, yeryüzündeki bütün halklardan sizi seçti ... Onun için, bugün size bildirdiğim buyruklara, kurallara, ilkelere uymaya dikkat edin. (Yasanın Tekrarı 7:6, 11)

Kuramsal açıdan, *de jure** ve *de facto*** seçimler arasında fark yoktur: Her Yahudi, seçilmiş kişidir. Ancak Kutsal Kitap zamanlarında Antlaşma'nın gözlemcileriyle İsrail'deki günahkârlar arasında ciddi bir uçurumun oluştuğunu görüyoruz. Doğuştan gelen hakları ellerinden alınmıyorduysa da sadakatsiz kişilerin günaha battıkları düşünülür ve bu nedenle Tanrı'nın çocuklarının cemaatinden, en azından geçici olarak çıkarılırlardı. Seçim kavramının en gelişmiş açıklaması, M.Ö. üçüncü yüzyılda Filistin Talmudu'nda, Celileli Rabbi Lazar tarafından özetlenir:

> İsrailliler, Kutsal Olan'ın buyruklarına uyduğunda, Tanrı onları kutsar ve onlar oğullar diye anılırlar. Ancak Tanrı'nın buyruklarına uymazlarsa, oğul diye anılmazlar. (Kiddushin 61c)

Kaçınılmaz biçimde, Kumran Essenileri açısından böylesi bir Antlaşma üyeliği düşüncesi fazla esnekti. Yasal sorunlara yaklaşımlarıyla tutarlı biçimde;

> Tanrı onlara seçilmişleri bahşetti
> ve onlara Kutsal Olanlar'ın kaderini bağışladı.
> Onların birliğini Cennetin oğullarına kattı
> Cemaat Kurulu olsunlar diye,
> Kutsallığın Binası'nın temeli
> ve bütün çağların daimi Yapı'sı.
>
> (IQS XI)

Dahası Esseniler, her üyenin bireysel seçimini şart koşarlardı. Sıradan bir Yahudi'nin cemaat üyeliği öncelikle doğuştan gelen bir haktı; ikinci olarak sekiz günlük bir Yahudi erkek çocuğunun sünnet edilmesi sembolik anlamda üyelik koşuluydu. Bir Esseninin, tarikatın herhangi bir koluna kabul edilmesi için, erginliğe ulaştığında kişisel bağlılığını bildirmesi gerekirdi. Bu nedenle, anımsanacağı üzere, evli üyelerin çocukları dahi, okulda eğitim alır ve Antlaşma'ya bağlılık yemini edebilmek için yirminci yaş günlerine kadar beklerlerdi. Ayrıca kutsal olayların önceden bilinebildiğine inanan Esseniler 'Tanrı'nın Kader'ine' bağlılıklarını O'nun lütfu olarak görürlerdi ve bunun, teker teker, hepsi için

---

Meşru, yasalara göre. (ç.n.)

**Kanuna aykırı veya kanundışı olmakla birlikte gerçekte kabulü zorunlu bir durum. (ç.n.)*

cennette tasarlanmış olduğunu düşünürlerdi. Seçilmiş kişilere, yani kendilerine, aydınlığa giden yolda, doğruluk ruhu rehberlik ederdi; diğerleriyse -Yahudiler ve yabancılar- karanlığın yollarında gezerlerdi. İki Ruh Yönergesi olarak bilinen Cemaat Kuralı bölümünde, bu iki grup -seçilmişler ve seçilmemişler- çarpıcı biçimde betimlenir:

Efendi, Işığın Oğulları'na rehberlik edecek ve onlara sahip oldukları ruha göre bütün adamların oğullarını ayırt edebilmeyi öğretecek...

Olan ve olması gereken her şey, Bilginin Tanrı'sından gelir. Onlar var olmadan önce, Tanrı onları tasarladı ve O'nun bir emriyle yaşam başladı. Tanrı'nın görkemli tasarımına göre onlar kendi görevlerini eksiksiz yerine getirirler...

Tanrı, adamı, dünyayı yönetmesi için yarattı ve Ziyaretine kadar adamlara izlemeleri için iki ruh sundu: Doğruluk ruhu ve adaletsizlik ruhu. Işık kaynağından fışkıran doğruluktan doğanlar ve karanlık kaynağından fışkıran adaletsizliğe doğanlar. Doğruluğun bütün çocukları, Işık Prensi tarafından yönetilir ve aydınlığın yolunda yürürler; adaletsizliğin çocuklarıysa Karanlıklar Prensi tarafından yönetilir ve karanlığın yolunda yürürler. Karanlıklar Prensi, doğruluğun çocuklarını yıldırmaya çalışır; ölümlerine kadar Doğruluğun çocuklarının bütün günahları, haksızlıkları, kötülükleri ve din dışı hareketleri onun egemenliğinden kaynaklanır...

Ancak İsrail'in Tanrı'sı ve Doğruluk Meleği, Işığın Oğulları'na yardım edecektir. Çünkü aydınlık ve karanlık ruhlarını yaratan, bütün hareketleri onlara uyduran ve izledikleri yoldaki hareketlerine karar veren Tanrı'dır. Tanrı, kendi yolunu izleyenlere sonsuz sevgi besler ve onları daima sevindirir; fakat diğerlerinin öğütlerini lanetler ve izledikleri yollardan nefret eder. (IQS III-IV)

Bu tür kanılara ve birey seçim ve yazgı kuramlarına ve doğruyu yanlıştan ayıran sınır hakkındaki kati bilgiye bakacak olursak, Esseniler, kitlelerin hoşgörüsüzlüğünün ve benmerkezciliklerinin Tanrı tarafından reddedildiğini düşünüyorlardı. Ancak Esseniler yazgısız kimselerin cezalandırılmasından çok, seçilmiş kimselerin kutsanmasına yoğunlaşmışlardı. Öte yandan, pişmanlık duymayıp yeni Antlaşma'nın dışında kalan Yahudilerin, kendi yazgılarından sorumlu olduklarını savunurlardı.

Fakat cemaatin ruhani liderleri, daha az bilgili kardeşlerini bekleyen kibir günahının tehlike arz ettiğinin farkındaydılar ve buna karşı üç cephede mücadele ediyorlardı. Kati sofuluğa tanık-

lık eden Kutsal Kitap, Mezmurlarının aksine (örneğin, Mezmur 26), Kumran ilahilerinde, sürekli biçimde müridin zayıflığı, liyakatsizliği ve Tanrı'ya mutlak bağlılığı anlatılır.

Kil ve çamurdanım
Sen istemezsen nasıl tasarlarım
ve Sen istemezsen nasıl düşünürüm?
Sen elimden tutmazsan
Nasıl güçlü kalabilirim
ve nasıl anlarım
benim için biçimlendirdiğin ruh olmadan?
(IQH XVIII [önceden X])

Yalnızca seçim değildir Tanrı'nın lütfu; O'nun yolunda gösterilen azim de yine O'nun yardımı ve desteği ölçüsünde sağlanır:

Günahkârlar Senin Antlaşmana karşı geldiğinde,
ve lanetliler Senin buyruklarına uymadığında,
kendi günahkârlığıma kapılarak dedim ki;
'Antlaşma, benden vazgeçti.'
Sonra Senin yardım elini
ve merhametinin büyüklüğünü hatırlayarak
doğruldum ve ayağa kalktım...
Senin merhametine ve acımana sığınıyorum...
(IQH XII [önceden IV])

Esseni öğretisinde sıkça üzerinde durulan diğer temalar; Tanrı'nın Yasalar'a sadık kalmaları için kullarına yardım elini uzatması ve Yasa bilgisinin cennetten sunulmuş bir hediye olduğudur. Essenilerin olağan üstü kavrayış yetenekleri ve erdemleri, Tanrı'dan gelir.

O'nun doğruluk kaynağındandır,
benim haklılığım
ve O'nun mükemmel gizindendir,
kalbimdeki ışık.
Gözüm gördü,
sonsuz olanı,
adamlardan gizlenen erdemi,
bilgiyi ve bilge tasarıyı,

adamların oğullarından gizlenen;
doğruluk kaynağını,
gücün haznesini,
aydınlığın pınarını,
Canların birliğinden gizlenen.
Tanrı, bunları seçkinlerine verdi
daimi mülk olarak
ve onların kaderini
Kutsallarınkiyle ortak kıldı.

(IQS XI)

İlahilerde anlatılan sevgi, minnettarlık, Tanrı'nın farkındalığı duyguları; gerçek dindarlığı ifade eder ve müritlere, yasalar ve kurallarla belirlenen yaşamlarını dinsel biçimcilikten ayrı tutmaları için rehberlik eder.

Beni mutlak hakikatle doğrulttun;
kutsal ruhunla onurlandırdın,
kalbimi açtın, bugüne kadar...
Bağışlayıcılığın bolluğu adımlarımla birlikte,
ve sonsuz merhametin, benimle ilgili hükmünden yana.
İhtiyarlığıma dek bana bakarsın;
çünkü babam beni bilmedi
ve annem beni sana terk etti.
Çünkü Sen babasın
doğruluğunun bütün oğullarına
ve bir anne yavrusunu nasıl şefkatle severse,
Sen de onlarla sevinirsin
ve bir baba nasıl kendi dizlerinde büyütürse bir çocuğu
Sen de bütün yaratılarına aynı şekilde bakarsın.

(IQH [önceden IX])

Sıradan bir Esseni'nin bu yüksek idealleri gerçekleştirip gerçekleştiremediğini bilemiyoruz: geçmiş ve güncel deneyimler, örgütlü dine göre tasarlanan kutsallık yollarının tuzaklarla dolu olduğunu gösterir. Önceden de belirtildiği üzere (s. 80-81, 4Q**477**), ahlaki kusurlar Essenilerce kaydedilirdi. Ancak müritlerin niyeti açıkça ortadadır. Antlaşmadaki kutsal yaşamın amacı, cennetin gizlerini dünyaya aktarmak ve öbür dünyada sonsuza kadar Tanrı'nın huzurunda kalabilmekti. 'Kutsal, kutsal, kutsaldır' diye ses-

lenen Serafları gören Yeşaya; kutsal taht arabasını süren kanatlı Keruvları izleyen Hezekiel ve rabbiler tarafından karşı çıkılmasına rağmen kendilerini bu kutsal tahtın, cennet saraylarının tasavvuruna adayan eski Yahudi gizemcileri gibi, Esseniler de benzeri gizemli bilgilere erişmek için çaba gösterirlerdi. Esseni müritlerinden biri görüsünde gördüğü 'Muhteşem Yüz'ün yöneticilerini şöyle betimler:

Keruvlar, O'nun önünde eğilirler ve şükrederler. Doğrulduklarında ilahi bir fısıltı duyulur ve övgü gürültüsü oradadır. Kanatlarını örttüklerinde, ilahi fısıltı oradadır. Keruvlar göğün üstündeki taht arabası imajını kutsarlar ve onun görkemli tahtının altında uzanan aydınlık göğe şükrederler. Tekerleri hareket ettiğinde, kutsallığın melekleri gidip gelirler. Onun görkemli tekerlerin arasında en kutsal ruhların ateşli görüntüleri belirir. Parıltılı pirince benzeyen ateş ırmağı ve... rengarenk, muhteşem, görkemli pigmentleri içinde ışıyan bir çalışma iç içedir. Yaşayan 'tanrıların' ruhları göz alıcı güzellikteki tekerlerin görkemiyle sürekli salınır. Fısıltılı kutsama sesi, hareketin gürültüsüyle karışır ve dönüş yollarında Kutsal Olan'a şükrederler. İlerlediklerinde görkemlidirler, durduklarında yine öyledir. Sevinçli şükran sesi durulur ve Tanrı'nın bütün kamplarında şükran fısıltısı vardır. (4Q**405** 20, ii-22)

3) ANTLAŞMA CEMAATİNDE İBADET

Kutsallık yaşamı boyunca Tanrı'ya sunulan ibadetin yanı sıra Kumran müridi, dinsel etkinliklerini, Musa'nın dile getirdiği davranış biçimleri ve zamanlar ölçüsünde gerçekleştirirdi. Dünyevi liturji, semavi tapınaktaki melekler korosu örnek alınarak gerçekleştirilirdi.

Takvim ve saatle ilgili ifadelerden, zamana büyük önem atfedildiğini anlıyoruz. Cemaat Kuralı'nda şöyle yazar: 'Tanrı'nın kendi zamanlarıyla ilgili hiçbir buyruğundan ayrılmayacaklar, belirli zamanlarına ne geç kalacak ne de erken davranacaklar, O'nun doğru yasalarından ne sağa ne de sola sapacaklar' (IQS I). Yine bu ibareye göre, kişi günün iki vaktinde, gün doğumunda ve gün batımında -yakmalık- sunuyu Tapınak'ta cemaate sunardı ve burada dakiklik önemliydi (Mısırdan Çıkış 20:30, Çölde Sayım 28:4); aynı zamanda müritten kendi liturjik takvimine de sıkı sıkıya uyması beklenirdi.

Tanrı'nın emrettiği zamanlarda dudaklarının sunusuyla O'na şükredecektir: ışığın egemenliğinde ve ışık belirlenmiş yerine çekildiği vakit; Tanrı'nın kapıları açıp onları dışarı gönderdiği karanlığın ilk saatlerinde ve karanlık, aydınlıktan önce dağıldığında; Kutsal mekândan cennetin ışıkları saçıldığında ve Görkemli yere çekildiklerinde; mevsimlerin başladığı yeni ay günlerinde ve bir mevsim yerini diğerine bırakırken...

(IQS IX, 26-X, 4)

Bu anlamda, Essenizm'in özgünlüğünü anlamak için diğer Musevilerce izlenen takvim üzerinde birkaç söz söylemek gerekiyor. Bu takvim asıl olarak ayın hareketlerine göre oluşturulmuştu; bir ay yirmi dokuz ya da otuz günden ibaretti ve bir yıl, on iki ay ya da 354 gündü. Doğal olarak bu ay yılı, güneşin ekinoks ve gün dönümü hareketleriyle belirlenen dört mevsimle uyuşmuyor. İki takvim arasındaki on günlük fark 'eklemeyle' telafi edilirdi; buna göre her otuz altı ayda bir, yılın on ikinci ayı Adar'ı (Şubat- Mart) 'ikinci Adar' takip ederdi.

Kumran Tarikat'ıysa ay takvimini reddederek, Jübileler ve I. Hanok Kitapları'nda da geçen güneş takvimini kullandılar; bu yeni hesaplamayla ilgili bütünlüklü veriler Kumran'daki takvim belgelerinde bulunur (4Q**320-30**). Yeni güneş takvimi mutlak bir düzen içindedir: yediyle bölünemeyen 354 günlük yıla karşı tam elli iki haftaya denk gelen güneş yılı, 364 günden oluşur. Her dört mevsimden biri, on üç hafta ve üç ay; her ay, otuz gündür. Mevsimler arasındaki 'anma' günü (IQS X) iki mevsimi birbirine bağlar (I3x7= 9I= 3x30+I). Ahenk içinde ilerleyen bu zaman 'Cennetin Yüce Işığı'yla (IQH XII) uyumludur ve 'ulusların bayramlarından' ayrışır (4QpHos=4Q**I7I**). Kumran, kendi takviminin 'Tanrı'nın ağzından çıkan Yasa'ya' uyduğunu düşünürdü (IQH XX [önceden XII]). Takvimin sürekli ahengi içinde yılın ve mevsimlerin ilk günü, haftanın aynı gününe denk gelir. Essenilere göre bu gün Çarşamba'dır; Tekvin I: I4-I9'da belirtildiği üzere ay ve güneş, dördüncü günde (Çarşamba) yaratılmıştı. Aynı biçimde, tekdüze süregeliş içinde her bayram, senelik olarak haftanın aynı gününe denk gelir: Fısıh Bayramı, ilk ayın on beşinci günü -Çarşamba günü- kutlanır; üçüncü ayın on beşinci gününe denk gelen Haftalar Bayramı, Pazar günü; yedinci ayın on beşinci gününe denk gelen Çardak Bayramı'ysa yine Çarşamba günü kutlanır, vs. Daimi düzene sahip bu güneş takviminin, astronomik hesaplamayla uyuşmasını bekleyemeyiz (astronomik hesaba göre I yıl;

365 gün, 5 saat, 48 dakika ve 48 saniyedir). Ancak şu ana kadar yayımlanmış Parşömenler'den, Essenilerin bu uyuşmazlıkla nasıl baş ettiklerini ya da bunun farkında olup olmadıklarını çıkaramıyoruz.

Esseniler ve diğer Yahudiler, farklı takvimler kullandıklarından, Essenilerin bayramları, diğerlerinin çalışma günlerine denk geliyordu. Bu sayede Günahkâr Kâhin, tarikatın Bağışlanma Günü'nde, Doğruluk Öğretmeni'nin sürgün yerine gidebilmişti (yukarıda s. 79) (kutsal günlerde seyahat etmek Musevi inancına göre günahtır). Büyük olasılıkla Essenilere zulmedenler, Esseni müritlerinin kendi 'Oruç günlerine', 'Şabat'a riayet etmelerini sağlamak; 'onların kafalarını karıştırmak ve şaşırtmak' için bu günü özellikle seçmişlerdi. Benzer bir hikâye Ata II. Gamaliel'in Mishnah'ında anlatılır; Gamaliel, Rabbi Joshua ben Hahaniah'a gönderdiği bir iletiyle onun gururunu incitmeyi hedefler: 'Adamlarını ve paranı yanına alarak, sizin takviminize göre Bağışlanma Günü'nde yanıma geldin' (Rosh ha-Shanah II, 9).

Tapınak Parşömeni'nde betimlenen liturjik takvimin bir başka özelliği, bir yılın yedi adet elli güne bölünmesidir -bu nedenle takvime pentecontad da denilir-. Her bir elli gün, tarımsal bayramlarla kutlanırdı; Yeni Şarap Bayramı, Yağ Bayramı, vs. Philo, *On the Contemplative Life* adlı kitabında benzer bir düzeni *Therapeutae*'yle ilişkili biçimde anlatır: Haftalar bayramıyla aynı zamana gelen Yeni Buğday Bayramı Essenilere/Therapeutae'ye göre, yılın ve daha önce de üzerinde durduğumuz Antlaşma'nın Yenilenmesi (s. 68) günüydü. Aynı takvimi izleyen Jübileler kitabında, Pentekost (Haftalar Bayramı) ve Antlaşma'nın Yenilenmesi Bayramı'nın, üçüncü ayın on beşinci gününde kutlandığı yazılır (Jub. VI; ayrıca bkz. 4Q**266**, böl. II ii; **270** böl. 7 ii). Bu kutsal günde düzenlenen -pişmanlığın, kutsamanın ve lanetlemelerin belirtildiği- törenin bir taslağı, Cemaat Kuralı'nda bulunur (IQS I-II; ayrıca bkz. 4Q**280**, **286-7**). Hizmetlerini sunmak için bir araya gelen müritler, hiyerarşik bir düzene girerler: sahip olunan statüye göre ilk olarak Kâhinler, sonra Levililer ve en son olarak 'düzendeki yerlerine göre bütün İsrailliler Binler, Yüzler, Elliler ve Onlar içindeki yerlerini alırlar; her İsrailli daimi tasarıma göre, Tanrı'nın Cemaati içindeki yerini bilmelidir' (IQS II). Tanrı'ya şükredildikten sonra; kâhinler, cemaate, Tanrı'nın İsrail'e beslediği sevgiyi anlatır; Levililer İsrail'in O'na karşı isyankârlığını anımsatırlardı. İşlenen bu suçun dile getirilmesinden sonra, cemaat hep birlikte Tanrı'ya pişmanlıklarını bildirirdi.

Yolundan saptık! İtaatsizlik ettik! Biz ve bizden önceki atalarımız günah işledik, gerçeğin ve doğruluğun kurallarından çıkarak kötü davrandık. Bu yüzden Tanrı bizi ve babalarımızı yargıladı; ancak bize daima merhamet etti. (IQS I-II)

Pişmanlığın bildirilmesinden sonra, kâhinler ağırbaşlılıkla İsrail'in dönmelerini kutsarlar; onlara bilgelik ve bilgi hediyelerini anlatırlardı:

O, sizi iyiliklerle kutsayacak ve bütün kötülüklerden koruyacak! Gönlünüzü yaşam gücü veren bilgelikle aydınlatacak ve sizi daimi bilgiyle onurlandıracak! Daimi mutluluk adına, merhametli yüzünü sizden yana dönecek! (IQS II)

Tanrı'nın Musa'ya, Harun ve oğullarına aktarmasını buyurduğu kutsamanın bu özet hali (bkz. Çölde Sayım 6: 24-26), geleneksel Yahudilikteki gündelik On Sekiz Kutsama'dan dördüncüsünü andırır. Bundan sonra Levililer, Beliyal'in birliğini lanetler ve kâhinlerle birlikte samimiyetsiz müritlere beddua ederlerdi:

Kendi yüreğinin ilâhları arasında yürürken Anlaşma'ya giren, yolunu kendi günahlarıyla kapatan ve kötü yola sapan adama lanet olsun! Bu Antlaşma'nın sözlerini dinlerken bile içinden kendisini kutsar ve şöyle der; 'Gönlümün inatçılığı yolunda ilerlesem bile, huzur benimle'. (IQS II)

Dördüncü mağaradan çıkarılan Şam Belgesi kaynaklarında, Cemaat'ten çıkarılma töreni anlatılır. Birliği denetleyen Kâhin, Tanrı'ya seslenirdi:

Sen, sınırı ihlal edenleri lanetledin; ancak bizler ona bağlıyız.

Bunun üzerine 'atılan adam ayrılacak ve her kim ki ona ait bir şeyden yerse ya da atılan adama selam verirse ve onun fikirlerini desteklerse, ... yargısı verilecek' ti. (4Q266, II ii; 270 böl. 7 ii)

Her kutsama ve lanetlemeden sonra bütün birlik, iki kez 'Amen' derdi.

Cemaat Kuralı'nda ve Şam Belgesi'nde ayrıntılı biçimde anlatılan tek tören, Antlaşmanın Yenilenmesi'dir; ancak Esseniler, Musa'nın Yasalar'ının gözetimi konusunda oldukça titiz davrandıkla-

rından, Musevi dininin ve ibadetlerinin diğer önemli etkinliklerini atlamış olmaları mümkün görünmüyor. Cemaat Kuralı, Musa Yasaları'nı ihlal eden kişinin bir daha geri kabul edilmemek üzere ihraç edileceğini kabaca bir biçimde anlatır; büyük olasılıkla tarikatın önde gelenleri Tevrat'a hâkim olduklarından, Cemaat Kuralı'nda ayrıntıya girmeye gerek duymamışlardı. Şam Belgesi ve Tapınak Parşömeni'ndeki, bilgi düzeyi daha düşük olan üyelerle ilgili yasamalar daha da düzensizdir. Örneğin Levililer 12:3'ün alıntılandığı bir yazıda; sünnet, kadının doğum sonrası kirliliğiyle birlikte anlatılır (4Q**266** böl. 6 ii). Bu, aynı zamanda 'şeytani eğilimin sünnet derisinin' kesilmesinin (IQS V) ya da muhtemelen Yabancı erkek hizmetkârlarla ilişkilendirilen 'İbrahim'in Antlaşması'nın hikâye edildiği bir metinde (CD XII-XVI) söz konusu edilir. Saflık yasaları, tarikatın önem verdiği başka bir hususdu; bunlarla ilgili uygulamalı yönergeler, IIQTS XLVI, 4Q**274-84** ve MMT'de sunulur. Yemekle ilgili yasalar; Şam Belgesi'nde, MMT'de ve Tapınak Parşömeni'nde anlatılır. Örneğin, (arı larvası, balık, çekirge gibi) 'canlı yaratıkların' yenmesi, CD XII, 11-15'te yasaklanır. MMT'de, hayvanların doğmamış bebeğinin yenilebilmesi için öncelikle kesilmesi gerektiği yazar (4Q**396** böl. 1-2I). Benzer yasalar, Tapınak Parşömeni XLVII-XLVIII'de geçer. Josephus, Essenilerin, kardeşlikten olmayan kimselerin hazırladıkları yemeği yemelerinin yasak olduğunu bildirir (*War* II, 143).

Kumran kaynakları, üç farklı konuda, daha az suskundur; törensel yıkanmalar, Tapınak ibadeti ve kutsal yemek. Tarikat yaşamı içinde anlatılan bu ayinlerin öğretisel önemleri üzerinde durmanız gerekiyor.

Anımsanacağı üzere Josephus; Essenilerin yemeklerden önce günde iki kez temizlendiklerini yazar (*War* II, 129,132). *'Vaftizle İlgili Liturji'* başlığı altındaki 4Q**414**, bu temizlenme ritüelini anlatır; ancak bu metin okunabilir bir çeviriye imkân vermeyecek derecede parçalıdır. Şam Belgesi'nde, temizlenmek için gerekli temiz suyun, insan bedenini kaplayacak miktarda olması gerektiği yazar (CD X). Tabii bu, Essenilerin buluşu değildir. Mishnah, temizlenmek için gerekli asgari temiz su miktarının kırk *sea* (yaklaşık 280 litre=120 galon) olduğunu belirtir. Uygulama yönünde, Mishnah kuralına bağlı kalan Esseni tarikatına göre; bu su 'insan boyunun seviyesinde olmalıdır' (Mikwaot VII, 1); ancak su seviyesini en ince ayrıntısına kadar ölçmek zorunlu tutulmaz. Temizlen-

me ritüelinin teolojik yönü daha ilginçtir: İnsanın iç temizliğiyle, temizlenme etkinliği birbirinden ayrı tutulur. Cemaat Kuralı'na göre, günahkâr kişi 'suya giremez... çünkü işledikleri günahlardan vazgeçmedikleri sürece bu kişiler arınamaz' (IQS V). Gerçek arınma 'kutsallık ruhundan' gelir ve asıl temizlik; ruhun, Tanrı'nın yasalarına 'mütevazı boyun eğişiyle' sağlanırdı (IQS III).

> Kişinin izlediği yollardan olan doğruluk ruhuna dönülmesiyle bütün günahlar bağışlanacak ... O, kutsallık ruhuyla bütün günahlarından arınacak ... doğruluk ve tevazu ruhlarıyla, kötülüğü bağışlanacak. Kişinin bedeni arındırma suyuyla temizlendiğinde ve kutsal suyla kutsandığında; Tanrı'nın yasalarına mütevazı biçimde boyun eğerek temizlenecek.
> (IQS III)

Arınma'nın bu ikinci koşulu, kişinin Tapınağa ve Tapınak sunusuna karşı tavrıyla ilgilidir. Bazı Esseniler, Musa'nın Yasaları'na bağlı kalacaklarına yemin etmelerine rağmen, Tapınağı ve (geçici süreliğine) burada düzenlenen törenlere katılmayı reddetmişlerdi (bkz. Philo, *Omnis probus* 75; Josephus, *Antiquities* XVIII, 19), Tapınağın yeniden adanacağı güne dek Tanrı'ya yalnızca kendi yerlerinde ibadet etmeleri gerektiğine inanıyorlardı. Cemaat Birliği, "Harun'un en Kutsal Meskeni" idi ve burada 'kurban eti ve sunu eti' olmaksızın, Tanrı'ya 'tatlı koku' sunulmalıydı ve dua, 'doğruluğun makul kokusu' idi (IQS VIII-IX). Cemaatin kendisi, İsrail'in günahlarından ötürü Tanrı'ya sunulan kurban olmalıydı (IQS VIII, 4Q**265** böl. 7 ii).

Cemaat Kurulu ve Tapınak arasındaki özdeşlik ilişkisi Habakkuk Beyanatı'nda (XII) geçen 'Lübnan' sözcüğünün ilginç bir yorumunda da ortaya koyulur. Eski Yahudi yorumcular, geleneksel anlamda 'Lübnan' sözcüğünü 'Tapınak'ı sembolize etmek için kullanırlardı. Örneğin; Yasanın Tekrarı 3:25'te geçen ifade, 'İzin ver de ... gideyim ve ... o güzel dağı ve Lübnan'ı göreyim'; Targum Onkelos'ta 'İzin ver de ... gideyim ve ... o güzel dağı ve Tapınağı göreyim' biçiminde değiştirilir. Habakkuk metnini açıklayan bir Kumran beyanatçısı şöyle yazar: 'Lübnan'daki zulmün altında ezileceksiniz' (Hab II, 17); bu görüşe göre Cemaat Kurulu, meşru olan tek Tapınaktır. Beyanatçı, daha sonra geleneksel tefsi-

ri okuyucularına anlaşılır kılmak için Lübnan'la Birliği doğrudan ilişkilendirir: Lübnan=Tapınak. Tapınak=Cemaat Kurulu; *ergo* Lübnan=Cemaat Kurulu.[1]

Tarikatın kurbanlık ibadetine sembolik yaklaşımı, Essenilerde uygulanan bekârlık kuralına yorulabilir. Tapınak hizmetinde bulunan tüm kâhinler ve cemaat üyeleri cinsel perhiz uygulardı; yasalara göre cinsel ilişkiye giren (ya da adet gören bir kadınla fiziksel temasta bulunan) kimse Tapınakta hizmet edemezdi. Ahitler arası ve rabbinik yazında da peygamberlik, benzeri bir perhizle ilişkilidir. Tanrı'nın çağrısına her an hazır olmak isteyen Musa, kendisini 'ölümlü dünyadan, yemekten, içmekten, kadınlarla cinsel ilişkiye girmekten uzak tutmuştu' (Philo, *The Life of Moses*, 68-9). Philo ve Josephus, tarikatın bekârlığını, kadın düşmanlığıyla açıklamaya çalışsalar da bu seçim daha makul biçimde açıklanabilir. Esseniler, bütünüyle ibadete ve peygamberliğin tasavvuruna adanan hayatların, tamamen saf tutulması gerektiğini düşünürlerdi.

Üçüncü olarak, Essenilere özgü ortak sofradan 2. bölümde söz etmiştik (bakınız s. 57); ancak burada sırası gelmişken bir ek yapmak istiyoruz: Günlük sofra ve Mesih'in sofrasıyla ilgili kurallar aynı olduğundan, Yeni Ahit'ten çıkarım yaparak, günlük sofranın, Mesih'in sofrasına ön hazırlık niteliğinde olduğunu iddia edebiliriz. Bilindiği üzere, Müjdeci Matta, Son Yemeğin büyük eskatolojik yemeğin modeli olduğunu söyler ve İsa'nın şu sözlerini aktarır:

> Size şunu söyleyeyim, Babamın egemenliğinde sizinle birlikte tazesini içeceğim o güne dek, asmanın bu ürününden bir daha içmeyeceğim. (Matta 26:29)

4) ANTLAŞMA CEMAATİNİN GELECEKTEN BEKLENTİLERİ

Eskatolojik mayalanmanın yaşandığı dönemde doğan Esseni Tarikatı, Peygamberlerin önceden bildirdikleri olayların gerçekleşmesini umuyordu. Doğruluk Öğretmeni ve cemaatin bilgeleri, karşılaştıkları sorunların çözümünde kutsal modelleri kullanarak, gelişmiş ve renkli bir gelecek imajı tasarlamışlardı; ancak bu tasarıyı, belirli ilişkilerden uzak olduğumuz için ve eski metinlerdeki boşluklar nedeniyle tam anlamıyla kavrayamıyoruz. Kendi hikâ-

[1] *Savaş Parşömeni'nde (4Q285 böl.5) alıntılanmış olan Yeşaya 10: 34'te, Lübnan'ın başka bir metaforik kullanımı (yabancı uluslar) bulunur.*

yelerinde, doğruluğun kurtuluşuyla ilgili peygamberliklerin gerçekleştiğini öngörürlerdi. 'İbrahim'in sadeliğinden' (4QpNah= 4Q**169** III, 4-5) kişilerin ve yeni Anlaşmayı kabul eden Yahudilerin (IQSa I, I-5; 4Q**471**[a]) toparlanmasıyla oluşan yeni grup 'Işığın Oğulları', 'Karanlığın oğullarına' karşı savaşacaktı. Cemaat ya da 'çöl sürgünleri'; 'anlaşmanın tanrıtanımazları' ile sembolize edilen Beliyal'in ordusunu ve Yahuda civarındaki yabancı müttefiklerini yenilgiye uğrattıktan sonra Kudüs'e girecek ve Kutsal Toprağı işgal eden Kittim ile savaşacaklardı. Bütün bu savaşların altı sene süreceği düşünülürdü. Savaşın ilk izin senesinde-yedinci yılda, Tapınak onarılacaktı.

Bundan sonraki otuz üç yılın dördü, izin senesi; geri kalan yirmi dokuz yılsa savaşlar dönemi olacaktı: Dokuz yıl 'Sam'ın oğullarıyla', on yıl 'Ham'ın oğullarıyla' ve yine on yıl boyunca 'Yafet'in oğullarıyla savaşılacaktı (IQM I-II). Şeytanın halkı 'Kittim Krallığı da bozguna uğratıldığında, Işığın Oğulları kazandıkları zafer için Tanrı'ya şükredeceklerdi.

Kalk, ey Kahraman!
Tutsaklarını harekete geçir, ey Görkemli Olan!
Ganimetlerini topla, ey güçlü işlerin Yazarı!
Düşmanlarının boğazını sık ellerinle,
ve katiller yığınını ez ayaklarınla!
Ulusları cezalandır, düşmanlarını
kılıcının vuruşuyla günahkârı yok et!
Görkemle doldur ülkeni,
ve kutsamanla mirasını!
Çayırlarını hayvanlarla doldur
ve saraylarını
altın, gümüş ve değerli taşlarla!

Ey Siyon, şenlik vakti geldi işte!
Yahuda'nın bütün kentleri, sevinin!
Kapılarınızı açın, ulusların sahibine,
içeri girecek olanlara.
Onların kralları size hizmet edecek;
ve bütün zalimler sizin önünüzde eğilecek;
ayaklarınızın tozunu yalayacaklar.
Sevinçle haykırın, ey halkımın kızları!
Parıltılı takılarla süsleyin kendinizi

ulusların krallığında hükmünüzü sürün!
Hâkimiyet, Rab'de olacak
ve daimi egemenlik İsrail'de. (IQM XIX)

Burada savaşın dünyevi boyutu mevzubahis edilir; ancak bu, kozmik niteliğe de sahiptir. 'Cemaat Prensi'nin' liderliğini yaptığı, Işığın Oğulları'nın birliğine; başmelek Mikail ya da Melkisedek adıyla da bilinen 'Işık Prensi'nin' melekler ordusu eşlik ederdi. Öte yandan İblisin, Beliyal'in ya da *Melkiresha*'nın liderliği altında 'Antlaşmanın tanrıtanımazları' ve onların yabancı yandaşları bulunurdu. Tanrı'nın şeytanı bozguna uğratmasıyla, bu iki karşıt taraf nihai olarak birleşecekti (IQM XVIII). Başka bir metinde, büyük son, prens Melkisedek, 'Tanrı'nın kutsal kullarını' ödüllendirirken ve Beliyal ve yandaşlarından 'Tanrı'nın yargısıyla intikam alırken' resmedilir (IIQMelkisedek II, 9, 13). Eğer başka bir kurtarıcı (messianic) olmayan metinle (4Q**246**) ilgili yorumum doğruysa; 'Tanrı'nın oğlu' ve 'En Yüce'nin oğlu' lakaplarını zapt eden sembolik düşmanın, Yüce Tanrı'nın yardımıyla daimi krallığı kuracak olan 'Tanrı'nın halkı'na yenileceği düşünülürdü.

İyiyle kötü arasında geçen mücadelede, Savaş Parşömeni'ne göre, kâhinlere ve Levililere düşen görev, savaş törenleri ve saldırı düzenlemek, geri çekilmek, tuzak kurmak gibi belirli savaş etkinliklerini yönetmekti. Ancak 'Cemaat Prensi' diye tanınan başkumandanın görevi bu kadar açık biçimde belirtilmez. IQM V'de başkumandanın kalkanı üzerinde kendisinin, İsrailli lerin, Levililerin, Harun Oğulları'nın, on iki kabilenin ve kabile şeflerinin adlarının yazılacağı anlatılır; ancak Savaş Kuralı'nda, Cemaat Prensi'nin Kral Mesih (Royal Messiah) görevi üzerinde fazla durulmaz. Tanrı, kurtuluşun mutlak failidir ve O'ndan sonraki en yetkili varlık Mikail'dir.

Aksine, başka parşömenlerde kurtarıcılık teması daha öndedir. Karmaşık ve *sui generis** bir metinde, Kurtarıcı kimse asil, Davudi ve muzafferdir (4Q**285**, 4Q**161** ve Şam Belgesi'nde -4Q**266** böl. II i,12- tek 'Mesih'in Harun Oğulları'na ve İsrail'e gönderildiği yazar; bazı durumlarda iki mesihten ve bir yerde üç mesihten söz edilir. 'Davud'un kolu', 'İsrail Mesih'i, 'bütün Cemaatlerin prensi', 'hükümdar asası' adlarıyla da anılan Kral-Mesih; tarikatın kutsama kitabına göre; 'halkının Krallığını kuracak', 'tanrıtanımazları ölümle cezalandıracak', 'ulusların krallarını yenecek' ve böylece

*Nevi şahsına münhasır. (ç.n.)

yeni bir çağ açacaktır (IQSb V). Yakın zamanda, 4Q**285**'te 'birliğin prensi ve Davut'un yardımcısı' diye tanımlanan Mesih'in işkence edilerek öldürüldüğü yönünde geliştirilen asılsız kuram, sözü edilen metnin içeriğiyle ve bu metinin dayandığı Yeşaya 10: 34; 11: 1 bölümlerinin yorumuyla uyuşmaz (bkz. 4Q**161**, böl. 8-10; IQSb V). Ancak yalnızca dini bir tarikatta olabileceği üzere, Kâhin-Mesih, öncelik sırasında en öndedir; bu kişi aynı zamanda "Harun'un Mesih'i", 'Yasa Yorumcusu', 'Kâhin' diye de çağırılır (IQSa II). Kral-Mesih, bütün yasal konularda Kâhin'e ve dini otoriteye danışmak durumundaydı: 'Ona öğretilenlere göre yargılar' (4Qplsa=4Q**161** böl. 8-11, 1.23). "Harun'un Mesih'i", 'son günlerde, doğruluğu öğretecek' son öğretmendi (CD VI). O, savaş liturjisini (IQM XV-XVI-XVIII) ve eskatolojik şöleni (IQSa II) yönetecekti. Aynı zamanda, eskatolojik Başkâhin'in, yüceltilmeden önce, acı çekeceğini ve küçük düşürüleceğini ima eden bazı pasajlar bulunmaktadır (bkz. 4Q**471b**, **491** böl. 11, **541**, böl. 9).

Üçüncü kişi, Peygamber, yalnızca bir yerde betimlenir: Onun gelişi, Harun ve İsrail'in Mesihlerininkiyle eşzamanlı olacaktır (IQS IX, 11). Öte yandan, Cemaat Kuralı'nın hiçbir dördüncü mağara elyazmasında Mesih'le ilgili bir bölüme rastlanmamıştır. Ahitler arası Musevilik inancına göre, Peygamber, Mesih'in müjdecisi olarak dönecek bir İlyas (Malaki 4:5; I. Hanok 90: 31, 37; Matta 11: 13, 17:12) ya da son günlerde İsrail'e gönderilecek olan ilahi bir rehberdi (I Mac. iv, 46; xiv, 41; Jn. i, 21); bu peygamber Tanrı'nın Musa'ya önceden haber verdiği kişidir ('Onlara senin gibi bir peygamber göndereceğim... Bütün buyruklarımı onlara bildirecek', [Yasanın Tekrarı 18:15-18; ayrıca bkz. Elçinin İşleri 3: 22-3; 7:37]). Mesih Seçkileri ya da Tanıklıkları adlı eserde, Kutsal Kitap'tan yapılan üç alıntı, Mesih'e tanıklık eden belgeler olarak değerlendirilir. Buna göre, Yasanın Tekrarı'nda geçen bir alıntıda, Peygamber, 'yeni Musa'dır. Balam'ın, Yakup'tan çıkacak bir yıldızla ilgili peygamberliği (Çölde Sayım 24:15-17) Kral Mesih'i, Musa'nın Levi'yi kutsayışını konu edinen üçüncü pasajsa (Yasanın Tekrarı 33:11) Kâhin-Mesih'i işaret eder.

Bu kısıtlı verilerden, Kurtarıcı (Messianic) Peygamberin, Krallığın kuruluşunun arifesinde ortaya çıkacak gerçekleri öğretmeyi amaçladığı sonucuna varacak olursak; büyük olasılıkla ona atfedilen bütün görevler, Essenilerin Doğruluk Öğretmeni'nden beklediklerileyle aynıydı da diyebiliriz. Bu durumda, Essenilerin yaşa-

dıkları dönemde peygamberi beklemiş olduklarını iddia etmek de yersiz olur; çünkü bu kişi zaten Doğruluk Öğretmeni'nde vücut bulmuştu.

Mevcut ipuçları, tarikatın Mesih'ten sonra yaşanacaklar hakkındaki düşünceleri üzerinden düzenli çıkarımlarda bulunulmasına olanak tanımaz. Cemaat Kuralı'ndan anladığımız kadarıyla, Esseniler bu dönemde bazı dönüşümlerin yaşanacağını bekliyorlardı -'Bilinen sona kadar, Yenilenmeye kadar'- (IQS IV). Ancak bununla Ezra Kıyamet Yazını (vii, 75) ya da Baruk'ta (xxxii, 6) geçen yeni yaratılış mı anlaşılıyordu, bilemiyoruz. Yine birçok elyazmasında betimlenen 'yeni Kudüs' (bkz. IQ**32**; 2Q**24**; 4Q**554-555**; 5Q**I5**; llQ**I8**); I. Honak (XC,28-29) ya da Vahiy xxi'deki Kutsal Kent tanımıyla uyum göstermez; ancak bu, ilahi mimarların taslaklarına göre yeniden inşa edilmiş dünyevi bir kent olabilir.

Kutsal Kitap çağında Museviler, ahiret ve ahiret mekânına fazla ilgi göstermiyorlardı. Eski çağlardaki ataları gibi, ölümden sonra, adil ya da günahkâr herkesin Sheol'de, yeraltında, aynı sefil ve karanlık varoluşu paylaşacaklarını düşünürlerdi; öyle ki burada Tanrı bile unutulurdu: 'Gel ya Rab, kurtar beni,' diye yakarır mezmurcu, 'çünkü ölüler arasında kimse seni anımsamaz; kim şükür sunar sana yeraltında?' (Mezmurlar 6:5, bkz. Yeşaya 38:I8, Mezmurlar 88:I0-I2, vs.). Genel beklenti, uzun ve zengin bir yaşam sürmek, çok çocuk sahibi olmak, ailenin yanında huzur içinde ölmek ve atanın kabrine gömülmekti.

Nihai olarak, bu içgüdüsel ölüm korkusu ve sonraki ilahi düşünürlerin, günahkârların yeryüzünde iyi bir yaşam sürmelerine, iyilerinse yoksulluk çekmelerine razı görünen kutsal adalet ile tatmin olmayışı; sürgün sonrası dönemde bu temel ikilemin çözülmesi için uğraşılmasını sağladı. Diriliş ya da ölümden sonra ruhla bedenin tekrar birleşeceği fikri ilk olarak Hezekiel'in görüsünde metaforik biçimde kullanılır. Buna göre; Babil istilasından sonra Yahudi ulusu tekrar doğmuştu; kuru kemikler yeniden canlanmıştı (Hezekiel 37; ayrıca bkz. 4Q**385** böl. 2-3). Antiochus Epiphanes'in zulmü altında şehit edilen Yahudilerle ilgili tarihsel deneyimden sonra; diriliş, Tanrı'nın ve kendi dinlerinin yolunda canlarını bağışlayan Musevilerin ödüllendirilmesini ifade etmekte kullanıldı (Daniel I2: 2; 2. Mac. vii, 9; xii, 44; xiv, 46; vs.). Aynı zamanda, Tanrı'nın doğruluk insanlarını koruyacağı ve bu kişilerin Tanrı'nın huzurunda sonsuza dek yaşayacakları inancı, ölümsüzlük fikri, aynı dönemlerde ortaya çıktı. Bu görüş, Yunanca Bilgelik Kitabı'nda ayrıntılı biçimde anlatılır (iii, I-V, I6).

Josephus, bize Essenilerin bu ikinci düşünce ekolüne dâhil olduğunu söyler. Ona göre, Esseniler, tamamen Helenistik bir kavramı kendilerine uyarlamışlardı, bedensel hapisten kurtulan ebedi ruhun, bu son göçünde, 'okyanusların ötesindeki meskende' sonsuz mutluluğa erişeceğine inanmışlardı (*War* II, 154-158). Bu anlamda dirilişi, ruhun bedene dönmesi biçiminde değerlendirmiyorlardı.

Yakın zamana kadar, Parşömenler kendi başlarına yeterli bilgi sunmuyordu. İlahiler, iki anlama gelen ibarelerle doludur; örneğin 'Bayrağını yükselt, ey sen çamurda yatan! Ey, solucanlı bedenler, bayrakları yükseltin...!' (IQH XIV [önceden VI]; bkz. XIX [önceden XI]) dizeleri, bedensel dirilişi akla getirebilir. Diğer taraftan, şairin kullandığı dil alegorik de olabilir. Aynı mısralarda, dirilişten ziyade ölümsüzlük de ima edilmiş olabilir. Bu anlamda, Josephus Yunan okuyucularını memnun etmek adına Essenilerle Helenizm arasında ilişki kurmayı amaçlamış olsa da bu tespiti teyit edilir. Doğrunun ve günahkârın mükâfatlarını tartışan Cemaat Kuralı'nda; doğruluk yolunu seçenlerin 'sonsuz yaşamları içinde mutlu olacakları, hiç sönmeyecek olan aydınlıkta görkem tacını takacakları ve kutsal giysiler giyecekleri' (IQS IV); günahkârlarınsa 'izbe karanlıklarda işkence ve acılar içinde sonsuza dek yanacakları' anlatılır (IQS IV). Ölümsüzlüğün tamamen yeni bir kavram olarak algılanmadığını, tersine Cemaate giriş anından itibaren bu durumun süreklileştiğine inanılması oldukça ilginçtir. Mürit, cemaate girdiği andan itibaren 'sonsuz yüksekliğe' erişmiş, 'sonsuz kurula' ve 'Cennetin oğullarının birliğine' katılmış olurdu (IQH XI [önceden III]).

Parşömenlerin 1991 yılındaki 'kurtuluşundan' kısa bir süre sonra erişilir hale gelen, genelde 'Diriliş bölümü' (4Q**521**) adıyla bilinen ve Yeşaya 61: l'i çağrıştıran bir şiirde, Tanrı'nın Mesih'in döneminde, yaralıyı iyi edeceği ve ölüyü dirilteceği anlatılır. Eğer bu şiir bir Esseni eseriyse ve geç Kutsal Kitap dönemine ait bir Mezmur değilse; şunu iddia edebiliriz: Yüzlerce Kumran elyazması arasından bu şiir, kati biçimde Essenilerin bedensel dirilişe inandıkları fikrini kanıtlar.

Son olarak, dini görüşleri ve amaçları temelinde resmedilen bir Kumran müridi, Musa yasalarının gözleminde oldukça titiz davranırdı, düşüncelerinin doğruluğundan ve nihai kurtuluşundan emindi. Kendinden emin kişilere özgü bu nitelikler, çağdaş okuyuculara çarpıcı gelebilir. Ancak burada, Her şeye Kadir Olana

gösterilen mutlak bağlılık ve adanmışlık gibi özelliklere tanıklık eden Esseni dualarında ve ilahilerindeki diğer gösterişli nitelikleri de göz ardı etmemek gerekiyor:

Sensiz hiçbir yol mükemmel değildir,
ve senin rızan olmadan hiçbir şey yapılamaz.
Bütün bilgileri öğreten Sensin
ve her şey Senin rızanla gerçekleşir.
Senden başka kimse öğütlerini eleştiremez
ya da kutsal tasarını anlayamaz
ya da hikmetinin derinliğine
ve gücünün sınırına akıl erdiremez.

Görkemine kim dayanabilir,
ve hangi insanoğlu
yaptığın mükemmel işlerin yarısını becerebilir?
Kadından doğan hangi kişi,
senin önünde sayılabilir?
Çamurdan yoğrulmuş,
onun meskeni, solucanların besisidir.
O yalnızca bir surettir, kilden şekil alan
ve toprağa meyleder.

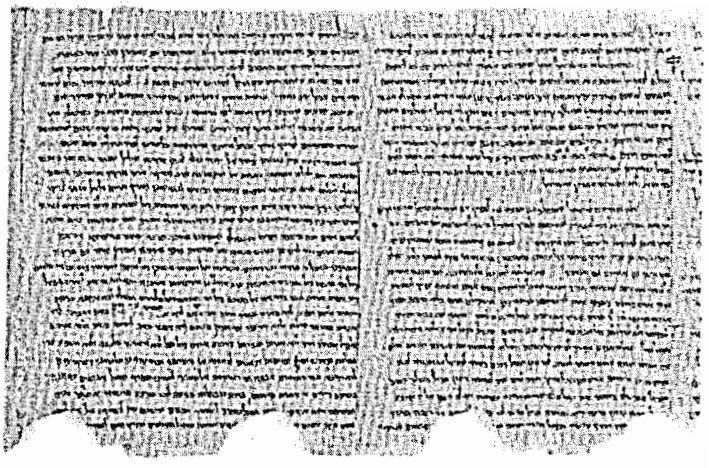
(IQS XI)

Kısaltmalar Listesi:

BAR	*Biblical Archaeology Review*
BASOR	*Bulletin of the American Schools of Oriental Research*
CBQ	*Catholic Biblical Quarterly*
CD	Kahire Şam Belgesi
DJD	*Discoveries in the Judaean Desert, Oxford, 1955-*
DSS	Ölü Deniz Parşömenleri
DSSU	R. Eisenman ve M. Wise, *The Dead Sea Scrolls Uncovered*, Shaftesbury/Rockport, Mass., 1992
Fr.	Fragment=Bölüm
H	*Hodayot*=İlahiler
HJP	E. Schürer, G. Vermes, F. Millar ve M. Goodman, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*, Cilt I-III, Edinburg, 1973-87
IEJ	*Israel Exploration Journal*
JBL	*Journal of Biblical Literature*
JJS	*Journal of Jewish Studies*
JNES	*Journal of Near Eastern Studies*
JQR	*Jewish Quarterly Review*
JSJ	*Journal for the Study of Judaism*
JSS	*Journal of Semitic Studies*
M	*Milhamah*=Savaş Kuralı
MMT	*Miqsat Ma'ase ha-Torah*=Yasanın Bazı Gözlemleri
MQC	J. Trebolle Barrera ve L. Vegas Montaner, der., *The Madrid Qumran Congress 1991*, Cilt I-II, Leiden, 1992

NTS	*New Testament Studies*
p	*pesher*=tarikata ait Kutsal Kitap beyanatı
Ps^a	Mezmurlar Parşömeni a=11QPs^a
Q	Kurman mağarası (1Q, 2Q, vs.=Kurman mağarası 1, 2, vs.)
RB	*Revue biblique*
RQ	*Revue de Qumrân*
S	*Serekh*=Cemaat Kuralı=1QS
Sa	*Serekh*: Ek a=Kurtarıcı (Messianic) Kural=1QSa
Sb	*Serekh*: Ek b=Kutsamalar=1QSb
S-D	Melez Cemaat Kuralı-Şam Belgesi (4Q265)
TS	Tapınak Parşömeni=11QTS
UDSS	*A Preliminary Edition of the Unpublished Dead Sea Scrolls* I-III, der. B. Z. Wacholder ve M. G. Abegg, Washington, 1991-5.

A. KURALLAR

'Disiplin Elkitabı'
İsrail Müzesi, Kudüs

Cemaat Kuralı
(IQS, 4Q255-64, 4Q280, 286-7, 4Q502, 5QII, I3)

Birinci mağarada keşfedilen, göreceli olarak daha iyi korunmuş on bir elyazması sütunu (IQS), ilk kez 1951 yılında M. Burrows tarafından *The Manual of Discipline (The Dead Sea Scrolls of St. Mark's Monastery,* II, New Haven) başlığı altında yayımlandı. Farklı okumaları da içeren on adet Kumran elyazmaları bölümü, 4. mağarada (4QS^{a-j}=4Q**255-64**) ve iki küçük bölüm daha 5. mağarada (5Q**II**=IQS II ve **I3** alıntı IQS III) bulundu. Diğer Cemaat Kuralı alıntıları, özellikle IQS VII'deki ceza kodu; diğer dördüncü mağara Şam Belgesi bölümlerinde (bak.4Q**266**, böl. 10 ve **270**, böl. 7) ve *melez* C-D (4Q**265**)'te bulunabilir. Son olarak 4Q**502**, böl. 16'da, IQS IV'ten alıntı yapılmıştır. Ayrıca, IQS VII'den alıntıya, *DJD* içinde IIQ29, XXIII, 433-4'ten bakınız.

IQ elyazmaları, editöryel uyarlamanın damgasını taşır. Örneğin, onuncu sütunda geçen 'Bilgiyi, sağduyuyla *saklayacağım*' cümlesi, 'Bilgiyi, sağduyuyla *açıklayacağım*' biçiminde değiştirilmiştir. IQS, VIII-IX sütunları arasındaki bölüm, düzeltmelerle ve satır arası eklerle doldurulmuştur; neyse ki 4QS'de bu tür müdahalelere rastlanmaz. 4QS^{e}=4Q**259**'da geçen aynı bölüm kısaltılmıştır; bu nedenle metin, IQS VIII'den IX'a atlar.

Cemaat Kuralı, muhtemelen tarikatın en eski elyazmalarındandır; bu metnin M.Ö. 100 civarlarında kaleme alındığı tahmin ediliyor, birinci mağara nüshasının bu tarihten sonraki çeyrek yüzyıl içinde yazıldığı sanılmakta. Cemaat'in öğretmenleri ve Efendileri ya da Gardiyanları için olduğu sanılan bu kopyalar, liturjik törenlerden seçme parçaları; doğruluk ve yanlışlık ruhlarıyla ilgili kuralların taslağını; tarikata katılım, ortak yaşam, örgütlenme, disiplin ve ceza kurallarını; son olarak Efendi'nin ve onun öğ-

rencilerinin temel dini görevleri ve Cemaat'in kutsal saydığı mevsimler üzerine yazılmış şiirsel bir denemeyi içerir.

Yazınsal çözümlemeye göre, temel belge IQS V'le başlar. Bu bölüm ayrıca 4QS^{d} (=4Q**258**)'in de başlangıcıdır. IQS I-IV'ten önceki sütunlar; liturjik bir metin olan Kural'ın (IQS I-III) ve iki ruhla ilgili ayrı bir açıklamanın (IQS III-IV) önüne eklenir. Dördüncü mağara elyazmalarından yalnızca 4QS^{b} (=4Q**256**), bütün IQS bölümlerinin parçalarını içerir. Diğer belgeler, IQS I-IV'ü ya da IQS V-XI'e aittir. 4Q**259**; IQS X-XI'le ilgili 4QOtot (4Q**319**)'ün suretidir.

Bildiğim kadarıyla, eski Yahudi kaynakları içinde Cemaat Kuralı'yla benzeşen başka bir metin yoktur; ancak benzer bir yazın türü, ikinci ve dördüncü yüzyıllar arasında Hristiyan cemaati içinde yaygınlık kazanmıştı. 'Kilise Düzenleri' başlığı altında geçen bu yazının bilinen örnekleri; *the Didache, the Didascalia, the Apostolic Constitution*'dır.

IQS içinde geçen konular, üç temel bölümde toplanabilir; ancak bu bölümler altında tasnif edilemeyen daha birçok alt başlık bulunur:

1. Antlaşma'ya katılım; iki ruhla ilgili yönergeler de bu bölüme dâhildir (I-IV).
2. Cemaat Kurulu'yla ilgili açıklamalar (V-IX).
3. Efendi ve Efendi'nin İlâhîsi için açıklamalar (IX-XI).

Dördüncü mağara elyazmalarında geçen çeşitli bazı okumalar bu çeviride aktarılıyor; ancak 4QS^{d} (4Q**258**)'de ve 4QS^{e} (4Q**259**)'daki farklı konularla ilgili bazı metinler IQS'ye eklenmiştir.

IQS'nin *editio princeps*i için bakınız M. Burrows *vd, The Dead Sea Scrolls of St. Mark's Monastery,* Cilt II, *Fasc.2: Plates and Transcription of Manuel Discipline,*I95I. Ek kaynaklar için bakınız J.H. Charlesworth *vd., eds., Dead Sea Scrolls I. Cilt: Rule of the Community and Related Documents,*I994, I-5I. S. Metso, *The Textual Development of the Qumran Community Rule* (I997).

IQS

I Efendi, azizlere Cemaat Kuralı'nın {Kitabına göre} (4Q**255, 257**) yaşamayı (?) öğretecek; böylece onlar, bütün içtenlikleriyle ve ruhlarıyla Tanrı'yı arayacaklar; O'nun, Musa ve diğer yardımcı

Peygamberler aracılığıyla ilettiği buyruklara göre, yine O'nun huzurunda iyi ve doğru olanı yapacaklar; O'nun seçtiklerini sevecekler ve O'nun reddettiği her şeyden nefret edecekler; bütün şeytanî işlerden uzak durup, iyi olan her şeye iki elleriyle sarılacaklar; dünya üzerinde gerçeği, doğruluğu ve adaleti hâkim kılacaklar; günahkâr kalpten, şehvetli gözlerden ve bütün şeytanî davranışlardan uzak duracaklar. O, ilkelerinin riayetine bütün kalpleriyle kendilerini adayan herkesi Lütuf Antlaşması'na kabul edecek; böylece onlar, Tanrı'nın öğüdüne bağlanacaklar ve kendi belirlenmiş zamanlarına göre O'nun huzurunda mükemmel bir hayat sürecekler; Tanrı'nın yarattığı halkın her üyesini, Işığın Oğulları'nı sevecekler ve Tanrı'nın intikamı için, bütün günahkârlardan, karanlığın oğullarından, nefret edecekler.

Kendilerini Tanrı'nın varlığına adayan herkes sahip oldukları bilgiyi, zenginliği ve gücü Tanrı'nın Cemaati'ne getirecek; böylece onlar, bilgilerini Tanrı'nın ilkeleriyle arındıracaklar, güçlerini O'nun mükemmellik yollarına göre düzenleyecekler ve zenginliklerini O'nun öğütlerine göre kullanacaklar. Tanrı'nın kendi zamanlarıyla ilgili hiçbir buyruğundan ayrılmayacaklar, belirli zamanlarına ne geç kalacak ne de erken davranacaklar, O'nun doğru yasalarından ne sağa ne de sola sapacaklar. Cemaat Kuralı'nı benimseyen herkes O'nun huzurunda Antlaşma'ya katılacak ve O'nun bütün buyruklarına itaat edecek; böylece Beliyalin hükümdarlığı süresince korku, karmaşa ya da ıstırap nedeniyle, Tanrı'nın yolundan ayrılmayacaklar.

Antlaşma'ya katılımda, kâhinler ve Levililer Tanrı'nın kurtarıcılığına ve merhametine şükredecekler; Antlaşma'ya girmekte olan herkes, onlardan sonra 'Amen, Amen!' diye tekrarlayacak.

Sonra kâhinler, Tanrı'nın icraatını ve iyiliklerini anlatacaklar, O'nun İsrail'e bahşettiği hayırlı lütfunu açıklayacaklar. Levililer ise İsrail'in çocuklarının adaletsizliklerini, Beliyalin yönetimi süresince işledikleri günahları ve isyankârlıklarını anlatacaklar. Onlardan sonra, Antlaşma'ya giren herkes pişmanlık içinde şöyle diyecek: 'Yolundan saptık! Sana itaatsizlik ettik! Biz ve atalarımız günah işledik! Doğruluğun ve gerçeğin ilkelerine karşı çıkarak günahkârca davrandık. Bu yüzden Tanrı bizi ve atalarımızı yargıladı; || ancak ezelden ebediyete kadar, O bize cömert lütfunu bağışladı.' Sonra kâhinler, Tanrı'nın yolunda ilerleyen halkın bütün insanlarını kutsayacak: 'O, sizi bütün iyiliklerle kutsayacak ve bütün kötülüklerden koruyacak! Kalbinizi yaşam gücü veren erdem-

le aydınlatacak ve size sonsuz bilgiyi sunacak! Ebedi mutluluğunuz için güzel Yüzünü sizden yana çevirecek!'

Levililer, Beliyalin birliğindeki bütün adamları lânetleyecekler: 'Bütün günahlarınız yüzünden size lânet olsun! O, size işkence edilmesi için sizi, cezalandıracak olan kişilerin eline verecek! Sizden intikam alacak kişilerin aracılığıyla, sizi yıkımla ziyaret edecek! Karanlık işleriniz (4Q**256**) yüzünden size lânet olsun! Daimi ateşin karanlık meskeninde size lânet olsun! Tanrı, O'na yalvardığınızda size yardım etmeyecek ve sizi günahlarınızın cezasından korumayacak! Sizden intikamını almak için öfkeli yüzünü sizden yana çevirecek! Atalarına bağlı olan kişilerin ağzından sizin için 'hayır duası' çıkmayacak!' Kutsama ve lânetlemeden sonra, Antlaşma'ya giren herkes 'Amen, Amen!' diye tekrarlayacak.

Kâhinler ve Levililer şöyle devam edecekler: 'Kendi kalbinin ilâhlarının peşinden giderken bu Antlaşma'ya giren ve kendi yolunu günahlarıyla kapattığı için doğruluk yoluna dönemeyenlere lânet olsun! Bu andın sözlerini duyan günahkâr kişi içinden, kendi kendini kutsar ve şöyle der: "Kendi isteklerim uyarınca yaşasam da güvenlik içinde olurum" (Yasanın Tekrarı 29: 18-19); ancak doğruluğun yokluğuyla kuruyan ve yalanlarla sulanan ruh cezalandırılacak. Günahkâr kişi sonsuz yıkımlar içinde, Tanrı'nın gazabıyla ve O'nun ilkelerinin savunucularıyla cezalandırılacak. Antlaşma'nın bütün lânetleri onun üzerinde toplanacak ve Tanrı onu işlediği günahlar yüzünden diğerlerinden ayıracak. Günahkâr kişi, Işığın Oğulları'nın arasından ayrılacak; kendi ilâhlarını O'na tercih ettiği için ve günahlarıyla kendi yolunu kapattığı için, onun kaderi, sonsuza dek lânetlenmiş diğer günahkârlarınkiyle aynı olacak.' Bu sözlerden sonra, Antlaşma'ya giren herkes yanıt verecek ve 'Amen, Amen!' diye tekrarlayacak.

Beliyalin hükümdarlığı sürdüğü müddetçe bu tören her sene tekrarlanır. Öncelikle kâhinler girecek. Onlardan sonra, sahip olunan ruhun mükemmelliğine göre Levililer; üçüncü olarak sırasıyla Binler, Yüzler, Elliler ve Onlar girecek; sonsuz tasarı içinde her İsrailli, Tanrı'nın Cemaati içindeki yerlerini bilecek. Kimse kendisine atanmış yerden ne daha alt kademeye ne de daha üste geçecek. Kutsal tasarıya göre, gerçeğin ve erdemli tevazunun cemaatinde herkes birbirine karşı sevgi besleyecek ve iyi niyetli davranacak; herkes sonsuz birliğin oğludur.

Tanrı'nın Antlaşması'na girmeyi reddeden kimse O'nun cemaatine de kabul edilmeyecek; çünkü bu kişi kendi kalbinin inat-

çılığı uyarınca yaşar, III onun ruhu âdil yasaların erdemini kavrayamaz. Hayatını dönüştürmek için ısrar etmediğinden, doğru kişiler arasında sayılmayacak. Sahip olduğu bilgi, güç ve zenginlik, Cemaat Kurulu'nca kabul edilmeyecek; çünkü günahkârlığın çamurunu sürenler de kirlenirler (?). Günahkâr kişinin kalbine göre meşru olan şeyler onu haklı kılmayacak; çünkü o, ışığın geldiği yönü ararken karanlığa doğru ilerler. O, mükemmelliğin içinde fark edilmeyecek; ne af dileyerek ya da saflık suyuyla temizlenerek aklanacak ne de denizlerle ve ırmaklarla kutsanacak; hiçbir yıkanma onu temizlemeyecek. Günahkâr kişi hep kirlidir. Tanrı'nın ilkelerini reddettiği sürece, Cemaat'ten O'nun öğüdüyle ilgili hiçbir şey öğrenmeyecek.

Kişinin günahları, seçtiği yola göre cezalandırılacağından, yaşamın aydınlığı üzerine düşünülmelidir. Kutsallık ruhu uyarınca yaşayan kişi işlediği günahlardan arındırılacak, adaletsiz hareketleri doğruluk ve küçük düşürme ruhlarıyla cezalandırılacak. Bu kişinin bedenine arındırma suyu serpildiğinde ve kutsama suyuyla yıkandığında, kişinin ruhu Tanrı'nın buyruklarına tevazu ile boyun eğecek ve günahlarından arınacak. Sonra bu kişi, adımlarını, Tanrı'nın onun için belirlediği zamanıyla ilgili buyruklarına göre {yürümek}(4Q**255**) için düzenleyecek, ne sağa ne de sola sapacak ve O'nun sözlerinin hiçbirini değiştirmeyecek; o, Tanrı'nın huzurunda hoşnut edici bağışlanma sayesinde kabul edilecek ve daimi Cemaat'in Antlaşması'na bağlanacak.

Efendi, Işığın Oğulları'nı eğitecek; onlara sahip oldukları ruha göre bütün insanları tanımayı, yaşamları boyunca yaptıkları işlerin belirtilerini; cezalandırılacakları ya da ödüllendirilecekleri zamanı öğretecek.

Olan ve olması gereken her şey, bilginin Tanrı'sından gelir. Hiçbir şey yokken Tanrı bütün tasarımı belirledi ve bir emirle her şey yaşam kazandı; Tanrı'nın görkemli tasarımı uyarınca kendilerine düşen görevleri yerine getirecekler. Bütün her şeyin yasası O'nun elindedir ve Tanrı onların bütün gereksinimlerini karşılar.

Tanrı, adamı dünyayı yönetmesi için yarattı ve kendi ziyaretine dek izlemesi için iki ruh belirledi: doğruluk ve adaletsizlik ruhları. Doğruluğa doğanlar, ışığın kaynağından fışkırırlar; fakat adaletsizliğe doğanlar, karanlığın kaynağından fışkırırlar. Doğruluğun bütün çocukları Işık Prensi tarafından yönetilir ve aydınlığın yolunda yürürler; ancak adaletsizliğin bütün çocukları, Karanlıklar Prensi tarafından yönetilir ve karanlığın yolunda yürürler. Karan-

lıklar Prensi, Işığın Oğulları'nın yoldan sapmaları için uğraşır; onların bütün günahları, haksızlıkları, suçları Tanrı'nın gizemi uyarınca Karanlıklar Prensi'nin yönetimi altında gerçekleşir. Onların çektiği bütün eziyetlerin, yaşadıkları ıstırap mevsimlerinin sebebi Karanlıklar Prensi'nin zulmünden kaynaklanır; çünkü ona adanan ruhlar, Işığın Oğulları'nın ayağını kaydırmaya çalışırlar.

Ancak İsrail'in Tanrı'sı ve Doğruluk Meleği, Işığın Oğulları'na yardım edecek. Çünkü Tanrı, ışığın ve karanlığın ruhlarını yaratan, onların bütün hareketlerini önceden bilen ve onların kaderini belirleyendir. O, (kendi yolundan gidenleri) **IV** daima sever ve onların yaptıklarından keyif alır; ancak diğerinin öğüdünü lânetler ve onun yollarından daima nefret eder.

Bu, adamın kalbinin aydınlanmasını sağlayan, dünyadaki yollarıdır; böylece gerçek doğruluğun bütün yolları onun önünde düzleşir ve kalbi, Tanrı'nın tüm yasalarının korkusuyla dolar: küçük düşme, ihtiras, merhamet, sonsuz iyilik ve zekâ ruhları; Tanrı'nın işlerine güvenen ve O'nun yüce şefkatine dayanan güçlü erdem ruhu; kavrayış gücü, âdil yasaların taraftarlığı, kutsal sabır niyeti, doğruluğun oğullarına merhamet etme, kirli ilâhlardan tiksinen saflık, kavrayış gücünden doğan mütevazı davranış ve gerçeğin gizlerini sadakatle koruma ruhu. Bunlar, dünyadaki doğruluğun oğullarına, ruhun öğütleridir.

Bu ruha göre yaşayan kişiler, sağlık, uzun ve huzurlu bir yaşam, zenginlik; ışığın hiç sönmediği ölümsüz yaşam içinde kutsanma ve sonsuz mutluluk, şeref tacı, kutsal giysiyle ödüllendirilirler.

Ancak yanlışlık ruhunun yolları şunlardır: açgözlülük ve hakikatin arayışında gevşeklik, günahkârlık ve yalan, kibir ve böbürlenme, hata ve hilekârlık, acımasızlık ve kötülük, hastalık, aptalca ve arsızca saygısızlık, şehvet ruhuyla yapılan tiksindirici hareketler, tutuk dil, görmeyen gözler, sağır kulaklar. Bu kişiler, karanlığın ve hilekârlığın yolunda ilerler.

Bu yolda gidenlerin sonu, yıkıcı meleklerin elinde işkence görmek, Tanrı'nın gazabıyla sonsuza dek cezalandırılmak, eziyet çekmek ve utanç duymak, karanlık yangınlarda sonsuz yalnızlık içinde kalmak olacaktır. Bu kişilerin soyu geriye tek bir kişi bile kalmayana kadar acılar ve sefalet içinde inleyecek, karanlığın felâketinde yaşayacak.

Adamların çocuklarının doğası, bu iki ruh tarafından yönetilir ve adamların birlikleri, yaşamları boyunca kendi payına göre dav-

ranır ve bu iki yolu izlerler. Kişilerin yaptıkları bütün işlerin mükâfatı, izledikleri yoldaki etkinliklerinin oranına göre belirlenir. Çünkü ruhları eşit biçimde yaratan ve ikisi arasındaki karşıtlığı belirleyen, Tanrı'dır. Doğruluk, adaletsizliğin bütün işlerinden tiksinir ve adaletsizlik, bütün doğruluk yollarından nefret eder. Ancak gizemli kavrayışından ve gizemli erdeminden dolayı, Tanrı adaletsizliklerin sona ermesini emreder; O, son ziyaret zamanı geldiğinde adaletsizliği tamamen yok edecek. Yargı zamanı gelinceye değin günahkârlığın boyunduruğunda yaşayan doğruluk, bundan sonra dünyaya hâkim olacak. Tanrı, insanlarının bütün işlerini kendi doğrularıyla arındıracak, insanlarının içinde kök salmış olan bütün adaletsizlik tohumlarını sökerek onları yeniden biçimlendirecek. O, bütün günahkârlık izlerini adalet ruhuyla silecek; insanlarını bütün adaletsizliklerden ve tiksindirici işlerden arındırmak için üzerlerine doğruluk ruhunu serpecek. Kişi, arınma ruhunun içine sokulacak; böylece Yüce Olanın bilgisine erişecek, cennetin oğullarının erdemini öğrenecek. Çünkü Tanrı onları daimi Antlaşma'ya seçti ve Âdem'in bütün görkemini onlara bağışladı. Bundan sonra hiçbir yalan olmayacak, bütün adaletsizlikler utanca boğulacak.

Doğruluk ve adaletsizlik ruhları insanların kalbinde birbiriyle mücadele eder; adam, erdemlilik ve aptallık yollarında yürür. Adam, doğruluktaki payına göre, adaletsizlikten nefret eder; adaletsizlikteki payına göre, günahkârdır ve doğru olandan nefret eder. İki ruhu eşit biçimde yaratan Tanrı, belirlenmiş zamana, Yenilenme gününe kadar yapılacak bütün işlerin mükâfatını önceden bilir. Tanrı, insanların iyiyi ve kötüyü ve bütün yaşayanların talihinin, içlerindeki ruha göre, son ziyaretinde belirleneceğini bilmelerini sağladı.

V *Bu Kural, özgür iradeleriyle kendilerini bütün yanlışlardan ayıran ve Tanrı'nın buyruklarına bağlanan Cemaat adamları içindir.*

Adaletsiz adamların birliğinden ayrılacaklar; Yasa ve mülkiyet uyarınca, Sadok Oğulları'nın, Antlaşma'ya sadık kalan kâhinlerin ve Antlaşma'ya bağlı kalan adamların yönetimi altında. Öğreti, mülkiyet ve adaletle ilgili her karar, onlar tarafından belirlenecek.

Onlar, yaptıkları bütün işlerde hep birlikte doğruluğu ve tevazuyu; bütün yollarında, adaleti ve dürüstlüğü, merhameti ve alçak gönüllülüğü izleyecekler. Hiçbir üye kendi yüreğinin inatçılığı

uyarınca yaşamayacak; böylece şeytanî gözlerden ve kalpten uzak duracaklar. Şeytanî eğilimin ve kibrin sünnet derisini kesecekler; bu sayede İsrail'de ve Antlaşma'nın cemaatinde doğruluğun temeli atılacak. Onlar, kendilerini özgür iradeleriyle kutsallığa adayan Harun Oğulları'na, yine özgür iradeleriyle kendilerini Kutsal Eve adayan İsraillilere ve cemaatte yaşamak için kendilerine katılanlara dua edecekler; ilkeleri değiştiren kişilerin sorgulanması, yargılanması ve mahkûm edilmesinde yer alacaklar.

Cemaat'e katılımda, bu, onların bütün bu ilkeleriyle ilgili davranış kodlarıdır.

Cemaat Kurulu'na yaklaşan kimse, kendilerini özgür iradeleriyle cemaate adayan kişilerin huzurunda Tanrı'nın Antlaşması'na girecek. Kişi, bütün kalbiyle ve ruhuyla Musa Yasaları'nın bütün buyruklarına uyacağına; Tanrı'nın doğruluğuna adanmış ve O'nun yolunda giden Sadok Oğulları'na, kâhinlere, Antlaşma'nın Koruyucularına ve O'nun isteklerini izleyenlere ve Antlaşma'daki bütün diğer üyelere bağlı kalacağına yemin edecek. Günahkârlığın yolunu izleyen adaletsiz adamlarla yolunu ayıracağını temin edecek.

Çünkü onlar, Tanrı'nın Antlaşması'nda sayılmazlar. Onlar ne Tanrı'nın yasalarını incelediler ne de onun peşinden gittiler; bu yüzden hatalarının günahını öğrenemediler, bildikleri yasalara karşı ise saygısızca davrandılar. Tanrı onları kendi gazabıyla cezalandıracak, Cemaat'in lânetlemeleri onların üzerine olacak, geriye kimse kalmayıncaya kadar büyük yıkımlarla yok edilecekler. Onlar, Kutsal adamların sofrasına oturmak için suya girmezler; çünkü günahlarından dönmedikleri sürece asla aklanamazlar: çünkü O'nun sözünü değiştirenler kirlidir. Cemaat'ten kimse, günahkâr kişinin yaptıklarıyla ya da mülkiyetiyle ilgilenmeyecek; yoksa O'nun cezalarına ortak olur. Bütün her şeyde ondan uzak duracak: *Yanlış olan her şeyden uzak duracaksınız* (Mısırdan Çıkış 23:7). Cemaat'ten kimse onun öğretilerini ve adaletini izlemeyecek, onunla yiyip içmeyecek, ondan bedelsiz hiçbir şeyi kabul etmeyecek, *Soluğu burnunda olan adamdan uzak durun, onun ne önemi var ki?* (Yeşaya 2:22). Çünkü O'nun Antlaşması'ndan sayılmayanlar, kendilerine ait bütün her şeyle beraber cemaatten çıkarılacak. Kutsallık adamları, kibirli işlerden uzak duracaklar: çünkü Antlaşma'yı tanımayanlar kibirlidir ve Tanrı kendi sözünü küçümseyen herkesi yeryüzünden silecek. Onların yaptığı bütün işler Tanrı'nın huzurunda kirliliktir ve bütün eşyaları kirlidir.

Ancak, bir adam bütün bu ilkeler uyarınca yaşamak ve Kutsal Birliğe katılmak için Antlaşma'ya girdiğinde, cemaatte O'nun Antlaşması'nı yeniden kurmak ve O'nun buyurduğu bütün ilkeleri uygulamak için özgür iradeleriyle kendilerini adayan Harun Oğulları'nın ve O'nun Antlaşması'na dönmek için kendilerini cemaate adayan İsrail halkının otoritesi altında, kavrayış gücünü ve Yasa'yı uygulayişını anlamak için bu kişinin ruhunu sınayacaklar. Kişiler, kavrayış güçlerine ve yapıp ettiklerine göre Cemaat üyeleri tarafından sıraya koyulacaklar, sıra içindeki herkes bir üstteki arkadaşına riayet edecek. Bu kişilerin ruhları ve icraatı senelik olarak değerlendirilecek, böylece kişi kavrayışındaki ve faaliyetlerindeki gelişmelere göre ya daha üst kademeye ya da hatalarından ötürü daha alt kademelere tayin edilecek. Kişiler doğruluk, tevazu ve merhametle birbirlerini eleştirecek. Kimse kötülük ruhundan kaynaklanan kıskançlık, inatçılık ya da düşmanlık hisleriyle (4Q**258**) birbirini eleştirmeyecek. Kimse, sünnet edilmemiş kalbi yüzünden diğerini azarlamasın; ancak aynı gün içinde onu uyarsın **VI** yoksa onun yüzünden günaha girer. Ayrıca, kimse tanıkların önünde bir diğerini azarlamadan önce, Birliğin huzurunda onu suçlamasın.

Bunlar, hepsinin yürüyeceği yollardır; her adam arkadaşıyla birlikte bu yolları izleyecek. Daha alt kademede olan üye, iş ve para konularında üstündekilere riayet edecek. Cemaat üyeleri birlikte yiyecek, birlikte dua edecek ve birlikte tartışacaklar.

Cemaat Kurulu'ndan en az on kişi bir araya geldiğinde, bir kâhin onlara katılacak. Bu grupta herkes kâhinin karşısında, cemaat içindeki konumuna göre oturacak ve ondan kendi işleriyle ilgili öğüt almak için yine konumlarına göre sırayla soru soracak. Sofra, yemek için hazırlandığında ve yeni şarap içmek için hazırlandığında, ekmeğin ve yeni şarabın ilk ürününü kutsamak için elini uzatan ilk kişi kâhin olacak.

On kişinin bulunduğu her yerde, aralarında sürekli, gece ve gündüz, bir adamın arkadaşıyla ilişkisi üzerine Yasa'yı inceleyecek biri eksik olmayacak. Birlik, yılın her gününün üçte birinde, Kitabı okuyacak, Yasa'yı çalışacak ve birlikte dua edecek.

Bu kural, bir Cemaat Buluşması içindir

Her adam kendi yerine oturacak: Öncelikle kâhinler oturacak, sonra yaşlı kimseler ve daha sonra Cemaat'in geri kalan üyeleri. Bu kişiler, Cemaat'e taşınan bütün öğütler ve sorunlar hakkında yasaya göre sorgulanacaklar, her adam bildiklerini Cemaat Kurulu'yla paylaşacak.

Kimse, arkadaşının sözü bitmeden araya girmeyecek, kendisinden daha üst konumda olan birinden önce konuşmayacak; herkes sırası geldiğinde konuşacak. Cemaat Buluşması'nda kimse Cemaat'in ya da Cemaat Gardiyanı'nın rızası olmadan konuşmayacak. Sırası değilken birliğe söylemek istediği sözü olan kimse ayağa kalkacak ve 'Birliğe söylemek istediğim bir şey var' diyecek. İzin verildiği durumda kişi konuşmasına devam edecek.

İsrail'e doğan ve özgür iradesiyle kendisini Cemaat Kurulu'na adayan herkesin kavrayış gücü ve icraatı, Birliğin başındaki Gardiyan tarafından sınanacak. Bu kişi, disipline uygun bulunursa Antlaşma'ya kabul edilecek, böylece adaletsizliklerden saparak doğru yola dönecek ve Gardiyan ona bütün cemaat kurallarını öğretecek. Birlik huzuruna çıkma vakti geldiğinde, bu kişinin durumunu tartışacaklar ve Cemaat Kurulu'nun kararına göre kişinin gruba kabul edilip edilmeyeceğine karar verecekler. Cemaat Kurulu'na giren kimse {tam}(4Q**256**) bir sene geçmeden ve ruhuna ve işlerine göre değerlendirilmeden önce Birliğin saf yemeğine dokunmayacak ve Birliğin mal varlığına ortak olmayacak. Bu kişi Cemaat'te bir sene geçirdikten sonra, Birlik, bu kişinin durumunu kavrayış gücü ve Yasa'yı gözlemleyişi üzerinden değerlendirecek. Eğer kişinin Cemaat'e girmesi kâhinler ve diğer Antlaşma adamları tarafından uygun bulunursa, kişinin tüm mal varlığı ve kazancı cemaat hazinedarına teslim edilecek. Hazinedar, bu zenginliği kayıtlara geçecek; ancak Cemaat harcamaları için bu kaynağı kullanmayacak. Kişi, cemaat adamları arasında geçireceği ikinci yıl boyunca, Cemaat İçkisi'ne dokunmayacak Ancak, ikinci yılın sonunda kişinin Cemaat'e katılması uygun görüldüğü durumda Yasa, Adalet ve Kutsanmış Yemek için kardeşleri arasındaki yerini alacak; sahip olduğu mülk Cemaat'in mülküyle birleştirilecek, cemaat içinde kendi önerilerini ve yargılarını açıklayabilecek.

Bu kurallar, Cemaat mahkemelerinde görülen davalarda uygulanacak kurallardır:

Eğer onlardan biri mal meselelerinde kasten yalan söylemişse, bir sene boyunca Birliğin Saf Yemeği'nden dışlanacak ve kendisine düşen yemek miktarı dörtte bir oranında azaltılacak.

Her kim ki arkadaşına dik başlılıkla karşılık vermiş ya da ona saygısızca davranmışsa, kendisinden üst kademede olan kardeşinin itibarını sarsacak biçimde karar verme yetkisini kendisi üstlenmişse, bir sene boyunca günahı için af dileyecek ve dışlanacak.

Eğer bir adam En Muhterem İsmi telâffuz etmişse **VII** farkında olmadan, heyecan esnasında ya da başka bir nedenle, Kitabı okurken ya da dua ederken; dışlanacak ve bir daha geri kabul edilmeyecek.

Kitapta adı geçen kâhinler hakkında saygısızca konuşmuşsa, bir sene boyunca günahı için af dileyecek ve ruhunun iyiliği için Birliğin Saf Yemeği'nden dışlanacak. Ancak bu kişi farkında olmadan konuşmuşsa, altı ay boyunca günahı için af dileyecek.

Her kim ki kasten yalan söylemişse, altı ay boyunca günahı için af dileyecek.

Her kim ki arkadaşını kasten haksız yere küçük düşürmüşse, bir sene boyunca günahı için af dileyecek ve dışlanacak.

Her kim ki arkadaşını kasten sözle ya da davranışıyla aldatmışsa, altı ay boyunca günahı için af dileyecek.

Eğer kişi arkadaşıyla ilgilenmemişse, üç ay boyunca günahı için af dileyecek. Ancak Cemaat'in mal varlığıyla ilgili işlerde kusur işlemişse ve mal kaybına neden olmuşsa, bu kaybı kendisi telâfi edecek. Kişinin bu açığı kapatacak gücü yoksa altmış gün boyunca günahı için af dileyecek.

Her kim ki arkadaşına kasten ve haksız yere kötü davranmışsa, altı ay/bir yıl boyunca günahı için af dileyecek. Benzer şekilde her ne nedenle olursa olsun intikam alan kişi de aynı cezaya çarptırılacak.

Her kim ki aptalca konuşmuşsa: üç ay.

Her kim ki arkadaşının sözünü bölmüşse: on gün.

Her kim ki Cemaat buluşmasında uyuyakalmışsa otuz gün. Yine her kim ki sebepsiz yere bir Cemaat buluşmasını üç kere terk etmişse on gün. Eğer kişi üyeler ayaktayken, toplantıyı terk etmişse, otuz gün boyunca günahı için af dileyecek.

Her kim ki arkadaşının önünden zorunlu kalmadığı halde çıplak geçmişse, altı ay boyunca günahı için af dileyecek.

Her kim ki elini giysilerinin altında hareket ettirdiğinde çıplaklığı görünecek biçimde kötü giyinmişse, otuz gün boyunca günahı için af dileyecek.

Her kim ki aptalca kahkaha atarsa, otuz gün boyunca günahı için af dileyecek.

Her kim ki konuşurken sol elini hareket ettirirse, on gün boyunca günahı için af dileyecek.

Her kim ki arkadaşına kara çalmışsa, bir sene boyunca Birliğin Saf Yemeği'nden dışlanacak ve günahı için af dileyecek. An-

cak her kim ki Birliğe kara çalmışsa, atılacak ve bir daha geri kabul edilmeyecek.

Her kim ki Cemaat otoritesi hakkında dedikodu çıkartmışsa, atılacak ve bir daha geri kabul edilmeyecek. Ancak haksız yere arkadaşı hakkında dedikodu çıkartan kimse, altı ay boyunca günahı için af dileyecek.

Doğruluğa ihanet ettiği ve kendi kalbinin inatçılığı uyarınca yaşadığı için Cemaat huzurunda ruhu sarsılan ve pişmanlık duyan kişi geri dönecek ve iki sene boyunca günahı için af dileyecek. Bu kişi ilk yıl boyunca Birliğin Kutsal Yemeği'ne dokunmayacak ve ikinci yıl boyunca Birliğin içkisine dokunmayacak ve Cemaat'in bütün adamlarının ardında oturacak. İki yılı dolduğunda, Birlik onun durumunu değerlendirecek ve eğer kabul edilirse, sırasına geri dönecek ve Yasa'yı düşünecek.

On sene boyunca Cemaat Kurulu'nda görev yapmış ve sonra inancı sarsılmış, dolayısıyla Cemaat'e ihanet etmiş ve onun yolundan saparak yüreğinin inadı uyarınca davranmış olan kimse bir daha geri dönememek üzere Cemaat Kurulu'ndan çıkartılacak. Dahası, Cemaat üyelerinden her kim onunla yemeğini ve Birliğin ... malını paylaşırsa, onunla aynı cezaya çarptırılacak ve ihraç edilecek.

VIII Cemaat Kurulu'nda on iki kişi ve üç Kâhin bulunacak, bunlar Yasa'ya mükemmel biçimde hâkim kişilerdir; doğruluk, gerçeklik, adalet, nezaket ve tevazu uyarınca çalışacaklar. Kutsal Toprak'taki imanı, çektikleri acıya rağmen, sadakatle ve uysallıkla koruyacaklar. Gerçeğin gereklilikleri ve zamanın şartları uyarınca, diğer üyelerle birlikte hareket edecekler.

Cemaat İsrail'e geldiğinde, Cemaat Kurulu daimi bir kuruluşun başlangıcını, İsrailliilerin Kutsallık Evi'ni, Harunluların mutlak Kutsallığını temsil edecek. Yargının doğruluğuna tanıklık edecekler. Onlar Kutsal Toprak için af dileyen seçkin kişilerdir; bu yüzden günahkâr kişilere hak ettikleri mükâfatı verecekler. Bu sağlam duvarın, *değerli mihenk taşı*nın temeli ne sallanacak ne de yıkılacak (Yeşaya 28:16). Bu, Harun için En Kutsal Mesken olacak, Adalet Antlaşması'nın daimi bilgisiyle, tatlı koku sunacak. Burası, daimi ilkelere göre Antlaşma'nın kurulabileceği İsrail'deki Mükemmellik ve Doğruluk Evi'dir. Onlar, Toprak için bağışlanma dileyen ve kötünün hükmünü belirleyen makbul sunu olacaklar ve kötülükler bitecek. Bu insanlar, Cemaat'in Kuruluşu'nda izledikle-

ri mükemmellik yolunda iki yıl boyunca sınandıktan sonra, Cemaat adamlarının Kurulu'nca kutsal sayılacaklar. Yorumcu, dinden çıkma korkusuna kapılmadan, İsrail'den gizlenen ve onun tarafından keşfedilenleri, onlara açıklayacak.

Bütün bu kurallar uyarınca, İsrail'de Antlaşma'nın üyesi olduklarında, adaletsiz kimselerin yaşam alanlarından ayrılacaklar ve O'nun yolunu hazırlamak için çöle çekilecekler; *Çöl'de... yolunu hazırlayın, bozkırda Tanrınız için düz bir yol açın* (Yeşaya 40: 3). Bu yol, O'nun Musa aracılığıyla buyurduğu Yasa'dır; onlar, çağlar boyunca açıklanmış olan her şeye göre ve Peygamberlerin O'nun Kutsal Ruhu'nun aracılığıyla açıkladıklarına göre davranacaklar.

Kasıtlı ya da kasıtsız biçimde buyruklardan sapan Cemaat Antlaşması üyesi, adaletsiz kişilerden tamamen kopana ve mükemmellik yoluna dönünceye dek kutsallık adamlarının Yemeği'ne dokunmayacak ve onların öğütlerini öğrenmeyecek. Sonra Birliğin yargısına göre, Kurul'a kabul edilebilecek ve düzen içindeki yerini alacak. Bu kural, Cemaat'e giren herkes için geçerli olacak.

Bunlar, mükemmel kutsallığın adamlarının, birbirleriyle alışverişlerinde uyacakları kurallardır.

Kutsallık Kurulu'na giren, Tanrı'nın buyruğu üzerine mükemmellik yolunda yürüyenlerin Kurulu'na giren kişi, kastî ya da kasıtsız biçimde Musa'nın Yasaları'ndan sözcük çıkartırsa Cemaat Kurulu'ndan atılacak ve geri dönmeyecek; hiçbir kutsallık adamı, bu kişinin mallarına ortak olmayacak ve hiçbir konuda bu kişinin tavsiyesine başvurmayacak. Ancak, kişi farkında olmadan bu suçu işlemişse, Saf Yemek'ten ve Kurul'dan çıkarılacak ve kuralı şu şekilde yorumlayacaklar: Bu kişi, iki yıl boyunca yargı sürecine katılmayacak ve öğüt almayacak; ancak bu süre boyunca yolu mükemmelleşirse ve birlik bu kişinin iki yıl içinde farkında olmadan günah işlemediğine karar verirse, soruşturma mahkemesine ve Kurul'a {geri dönecek} (4Q**258**). **IX** Kişi kasıt dışı işlediği bir günah işlediği için, iki yıl boyunca af dileyecek. Ancak kasten suç işleyen kişi geri dönmeyecek; yalnızca bilinçsiz olarak günah işleyen iki sene boyunca sınanacak, izlediği yol ve öğüdü Cemaat'in yargısı uyarınca düzeltilecek. Sonrasında, kişi Kutsallık Cemaati'ndeki yerine dönecek.

Bütün bu kurallar uyarınca İsrail'deki Cemaat'e katılan kişiler, daimi gerçeğe göre, mükemmellik ruhunu kuracaklar. İsyankârlık ve sadakatsizlik günahlarından ötürü bağışlanma dileyecekler; böylece sunu sunmadan ya da kurban kesmeden, Toprak için Tanrı'nın merhametini kazanacaklar. Doğru biçimde sunulan dua, doğruluğun makbul kokusu sayılacak ve yolun mükemmelliği, gönülden sunulan lezzetli sunu sayılacak. O zaman, cemaat adamları, en kutsal olanlarla birleşecek olan ayrı bir Kutsallık Evi inşa edecekler ve İsrail ve mükemmellik yolunda yürüyenler için bir Cemaat Evi kuracaklar. Adalet ve mülkiyetle ilgili bütün meselelerle yalnızca Harun Oğulları ilgilenecek; cemaat üyeleriyle ilgili bütün kararlar onların yargılarına göre belirlenecek.

Mükemmellik uyarınca yaşayan kutsallık adamları, sahip oldukları zenginliği adaletsiz kimselerin mülkiyetiyle birleştirmeyecekler; çünkü onlar kendilerini zorbalıktan ayırarak arınmayı ve mükemmellik uyarınca yaşamayı reddetmiş kişilerdir. Onlar, kendi gönüllerinin inatçılığı yolunda yürümek adına Yasa'nın öğütlerinden sapmayacaklar ve Peygamber ve Harun ve İsrail'in Mesihlerinin gelişine dek, Cemaat'in adamlarına öğretilen ilkelere göre yaşayacaklar.

Bunlar, her mevsimle ve her değerli adamla ilgili kurallar uyarınca, Efendi'nin bütün canlılarla ilişkilerini düzenleyen ilkelerdir.

O, çağdan çağa aktarılanlara göre Tanrı'nın isteğini yerine getirecek.

O, çağlar boyunca keşfedilen bütün bilgileri ve çağın ilkesini ölçecek.

O, doğruluğun oğullarını, ruhlarına göre ayıracak ve tartacak.

O, Tanrı'nın seçimi ve buyruğu uyarınca zamanın seçkinine sıkı sıkıya bağlı kalacak.

O, adamları kendi ruhlarına göre yargılayacak. Kişiyi elinin temizliğine göre kabul edecek ve onu kavrayış gücüne göre eğitecek. Benzer biçimde sevecek ve nefret edecek.

O, dipteki adamları azarlamayacak ve onlarla tartışmayacak.

O, Yasa'nın öğretisini adaletsizliğin adamlarından gizleyecek; ancak Yolu seçmiş kimselere gerçek bilgiyi ve asıl yargıyı açıklayacak. Sahip oldukları ruha ve zamanın kurallarına göre kişilere rehberlik edecek; böylece onlar, Cemaat'in adamlarının arasında, kendilerine açıklananların yolunda birlikte yürüyecek-

ler. Bu çöle giden yolun hazırlanacağı zamandır ve Efendi onlara, o zaman kendilerinden istenenleri yapmalarını ve adaletsizlikten dönmeyenlerden ayrılmalarını öğretecek.

Bunlar, sevgisine ve nefretine göre, bu zamanda Efendi'nin ilişkilerini belirleyecek kurallardır.

Gizlilik ruhu, lânetli adamlara karşı sonsuz nefret besler! Bir kölenin efendisine ya da bir yoksulun hükümdarına zenginliği ve kazancı sunması gibi, zenginliği ve kazancı onlara bırakacak.

İntikam Günü'nü bekleyen Efendi, o güne kadar ilkelerin savunuculuğunu yapacak. Bütün işlerinde Tanrı'nın isteğine göre davranacak ve hükümdarlığında O'nun buyruklarına göre davranacak. Üzerine düşen görevlerden zevk duyacak, Tanrı'nın isteklerinden başka hiçbir şey onu memnun etmeyecek. O'nun ağzından dökülen sözcüklerden hoşnut olacak ve O'nun buyruklarından başka hiçbir şey istemeyecek. Daima O'nun yargısını gözleyecek ve bütün iyilikleri için Yaratıcısı'na şükredecek ve bütün kötü olaylarda O'nun merhametini dileyecek.

Dudaklarının sunusuyla O'na şükredecek **X** O'nun buyurduğu zamanlarda: ışığın egemenliğinde ve ışık belirlenmiş yerine çekildiği vakit; Tanrı'nın kapıları açıp onları dışarı gönderdiği karanlığın ilk saatlerinde ve karanlık, aydınlıktan önce dağıldığında; Kutsal mekândan cennetin ışıkları saçıldığında ve Görkemli yere çekildiklerinde; mevsimlerin başladığı yeni ay günlerinde ve bir mevsim yerini diğerine bırakırken. Onların yenilenmesi, Kutsalların Kutsalı için büyük bir gündür ve gelecek bütün mevsimlerin başlangıcında, sonsuz merhametin sunulacağının işaretidir.

(Senelik) mevsimlerin aylarının başında
ve anmaya adanmış kutsal günlerde,
ve mevsimlerinde O'na şükredeceğim
dudakların sunusuyla
Gizli İlke'ye göre, daima:
yılların başlangıcında
ve mevsimlerinin sonunda,
belirli yasaları gerçekleştiğinde,
O'nun buyurduğu günde,
bir mevsim yerini diğerine bırakırken
-ilk hasat mevsimi yaz vaktine,
ekim mevsimi, çimen mevsimine,

yılların mevsimleri yılların haftasına-
ve hafta başlarında,
Jübile senesi için.
Yaşamım boyunca İlke dilimden düşmeyecek,
şükran ürünü
ve dudaklarımın payı.

Bilgiyle ezgi söyleyeceğim ve bütün müziklerim,
Tanrı'nın görkemi için olacak.
Lirim ve Arpım,
O'nun Kutsal düzeni için çalacaklar
ve dudaklarımın kavalını,
O'nun doğru ölçüsü için üfleyeceğim.
Gece ve gündüzün gelişiyle,
Tanrı'nın Antlaşması'na gireceğim,
akşam ve sabah bittiğinde,
O'nun emirlerini okuyacağım.
Bağlılığımı, onların içlerine yerleştireceğim.
O'nun günahlarımla ilgili yargısını açıklayacağım
ve hatalarım gözlerimin önünde olacak
gizli bir İlke gibi.
'Doğruluğum' diyeceğim Tanrı'ya
ve 'İyiliğimin Yaratanı' diyeceğim En Yüce'ye,
'Bilginin Kaynağı' ve 'Her şeye kadir ebedi Haşmetli'.
Bana öğrettiklerini seçeceğim
ve benimle ilgili yargısından hoşnut olacağım.

Adımımı atmadan önce,
O'nun Adını kutsayacağım.
O'na şükredeceğim, girip çıkmadan önce,
oturmadan ve kalmadan önce
ve döşeğime uzanırken.
O'nu kutsayacağım, dudaklarımdan dökülen sunuyla,
adamların arasında
ve elimi yemeğe uzatmadan önce,
yeryüzünün lezzetli meyvelerine.
Mükemmel işlerinden ötürü O'nu kutsayacağım,
korku ve dehşete kapıldığımda
ve ıstırabın ve viraneliğin içinde.

O'nun kudretini düşüneceğim
ve bütün gün O'nun merhametine yaslanacağım.
Bütün canlıların yargısının
O'nun elinde olduğunu bilirim
ve bütün işlerinin doğru olduğunu.
Istırabım dindiğinde O'na şükredeceğim
ve kurtarıcılığından ötürü O'nu yücelteceğim.

Kimseye kötülüğün ödülünü sunmayacağım;
onu iyilikle izleyeceğim.
Çünkü bütün canlıların yargısı Tanrı'dandır
ve adama ödülünü sunan O'dur.
Kötülük ruhuyla düşmanca davranmam,
ruhum zulmün zenginliklerini istemeyecek.
Viraneliğin adamıyla kavgaya tutuşmayacağım,
İntikam Günü gelinceye dek;
ancak kötülüğün adamına karşı öfkem dinmeyecek
ve yargı gerçekleşinceye dek sevinmeyeceğim.
Sapkınlıktan dönenlere karşı kin beslemeyeceğim;
ancak yoldan sapanlara merhamet etmeyeceğim.
Vurgunlara rahat vermeyeceğim,
doğru yola dönmedikleri sürece.

Beliyal'i gönlümde tutmayacağım
ve ağzımdan çıkmayacak
aptalca ya da sahtekar sözler,
hiçbir hile ya da yalan söylemeyecek dilim.
Kutsallığın meyvesi,
dilimden eksik olmayacak
ve hiçbir kirlilik bulunmayacak.
Şükran ezgileriyle açacağım ağzımı
ve dilim daima Tanrı'nın iyiliğini
ve adamların günahını anlatacak,
yollarından dönmedikleri sürece.
Dilimde kibirli sözler olmayacak
ve gönlümün bilgisinde,
kirlilik ve çarpıklık.

Bilgiyi ihtiyatla gizleyeceğim
ve dikkatle saracağım onu sıkı bir bağla,

yazgıyı ve güçlü yargıyı korumak için,
Tanrı'nın adaleti uyarınca.
İlkeyi dağıtacağım,
zamanların çekül ipiyle
ve... doğruluk
ve ezilene karşı sevecen,
korkulu kalbe karşı cesaret verici
XI hatalı ruha karşı anlayışlı,
dedikodu yapanlara anlayışı öğreteceğim,
kibirli ruhun karşısında
uysalca cevap versinler diye
ve tevazuyla
adaletsizliğin adamlarının karşısında,
kötü konuşanların
ve zenginliğe heves edenlerin karşısında.

Benim yazgım Tanrı'dandır.
Yolumun mükemmelliği O'nun elindedir
ve kalbimin doğruluğu.
Sapkınlığımı silecek O,
kendi doğruluğuyla.

Çünkü benim ışığım,
O'nun bilgisinin kaynağından fışkırdı;
gözlerim, O'nun harikulade işlerini izledi
ve kalbimin ışığını, gerçekleşecek gizi.
O, ebedi olan,
sağ elimin dayanağıdır;
adımlarımın yolu sağlam kayanın üzerindedir,
sarsılmayacak olanın;
çünkü adımlarımın kayası, Tanrı'nın doğrusudur
ve O'nun kudretidir,
sağ elimin dayanağı.

O'nun doğruluğunun kaynağındandır,
benim yazgım
ve O'nun harikulade gizlerindendir,
gönlümün ışığı.
Gözlerim seyreyledi daimi olanı,
adamlardan gizlenen bilgeliği

ve bilgiyi ve bilgelik tasarımını,
adamların oğullarından gizlenen;
doğruluk pınarını
ve kudret haznesini
ve görkem pınarını,
Canların birliğinden gizlenen.
Tanrı onları kendi seçkinlerine verdi,
daimi bir miras olarak
ve onların kaderini
Kutsal Olanlar'ınkiyle birleştirdi.
Onların birliğini Cennetin Oğulları'nın arasına kattı,
bir Cemaat Kurulu olsunlar diye,
Kutsallık Binası'nın temeli
ve gelecek çağların daimi Yapısı.

Günahkâr adamlardandım,
adaletsiz kişilerin birliğinden.
Kötülüklerim, isyankârlıklarım
ve günahlarım ve gönlümün sapkınlığı,
solucanların birliğine aittir
ve karanlıkta yürüyenlere.
Ancak insanlığın yolu yoktur
ve adam kendi adımlarını belirlemekten acizdir;
çünkü yargıyı belirleyen Tanrı'dır
ve yolun mükemmelliği O'nun elinden gelir.
Her şey O'nun bilgisi dâhilinde gerçekleşir;
her şeyi kendi tasarımına göre belirler
ve Onsuz hiçbir şey gerçekleşmez.

Eğer tökezlersem, Tanrı'nın merhameti
benim daimi kurtuluşum olacak.
Bedenin günahından ötürü sendelersem,
ebedi Tanrı'nın doğruluğuyla aklanacağım.
Istırabım çoğaldığında, ruhumu dipten kurtaracak
ve adımlarımı yola yöneltecek.
Merhametiyle beni yanına alacak
ve lütfuyla beni aklayacak.
Hakikatinin doğruluğuyla beni yargılayacak
ve iyiliğinin büyüklüğüyle
bütün günahlarımı affedecek.

Doğruluğuyla arındıracak beni adamların kirinden
ve adamların çocuklarının günahlarından.
Af dileyeceğim Tanrı'dan, En Yüce Olan'dan.

Şükürler olsun Sana, Tanrım,
Hizmetkârının kalbini bilgiye açana!
İnsanlığın seçkininin işlerini dürüst kıl ki,
Seni hoşnut etsin, Yarattığın oğlunu bağışla ki,
daima Senin huzurunda dursun.

Sensiz hiçbir yol mükemmel değildir,
ve senin rızan olmadan hiçbir şey yapılamaz.
Bütün bilgileri öğreten Sensin
ve her şey Senin rızanla gerçekleşir.
Senden başka kimse öğütlerini eleştiremez
ya da kutsal tasarını anlayamaz
ya da hikmetinin derinliğine
ve gücünün sınırına akıl erdiremez.

Görkemine kim dayanabilir,
ve hangi insanoğlu
yaptığın mükemmel işlerin yarısını becerebilir?
Kadından doğan hangi kişi,
senin önünde sayılabilir?
Çamurdan yoğrulmuş,
onun meskeni, solucanların besisidir.
O yalnızca bir surettir, kilden şekil alan
ve toprağa meyleder.

Dördüncü Mağara Cemaat Kuralı Elyazmaları
(I) 4QS^{d}=4Q258

Bu, on 4QS elyazması içinde, en iyi korunmuş metindir. Metnin yedi sütunu günümüze kadar ulaşabilmiştir ve bunlardan beşi tamdır. Sağ kenarında boşluk bulunan I. sütun, büyük olasılıkla Parşömen'in başlangıcıdır. Bu, IQS V'e tekabül eder. Tanımlanabilen son bölüm IQS XI'e denk düşer. (IQS IX'da ve X'da) 'Tanrı' (*'el*) sözcüğü eski-İbrani harfleriyle iki kere yazılmıştır. S^{d}'nin birinci ve ikinci sütunları (IQS V-VI) IQS'ye kıyasla Kural'ın daha kısa ve düzgün bir özetidir. Daha bölük pörçük durumda olan 4QS^{b} (=4Q**256**) güncel uyarlamayı önemli noktalarda

destekler. 4QS^{d} (=4Q**258**)'de, Kumran Tarikatı'na özgü 'tam' telâffuz karakterleri bulunmaz, bu metinde farklı bir başlangıç satırı kullanılır, "Kâhinler, Sadok Oğulları"ndan hiç söz edilmez. IQS, 4QS (ve 4QS^{b}) için alternatif bir okuma olan 'Cemaat'e (the congregation) *(ha-rabbim)* bakınız.

Editio princeps için bakınız P. S. Alexander, G. Vermes, *DJD*, XXVI, 83-I28. Ayrıca bakınız G. Vermes, 'The Leadership of the Qumran Community: Sons of Zadok-Priests-Congregation', Martin Hengel Festschrift *Geschichte-Tradition-Reflexion* içinde, ed.: P. Schafer (Tübingen, I996), 375-84.

I (=IQS V) Efendi (ya da: Yasa'nın adamlarının en üstünü olan Efendi) için Yasa'nın adamlarıyla, kendilerini bütün kötülüklerden dönmeye ve O'nun buyurduğu her şeye sadık kalmaya adayanlarla ilgili öğreti. Onlar, adaletsizliğin adamlarının cemaatinden ayrılacaklar; mülkiyet ve öğreti temelinde birleşecekler, mülkiyet ve öğretiyle ilgili her konuda Cemaat'in otoritesini kabul edecekler. Bütün işlerinde doğruluk, tevazu, adalet, sevecenlik ve alçakgönüllülük ilkelerine göre davranacaklar. Kimse kendi gönlünün inatçılığı uyarınca davranmayacak. Tersine, İsrail, Cemaat ve kendilerini özgür iradeleriyle Harun Oğulları'na ve İsrail'deki Doğruluk Evi'ne adayanlar ve Cemaat'e katılanlar için doğruluğu inşa edecekler. Cemaat Kurulu'na katılan herkes, bütün içtenlikleriyle Musa Yasaları'na ve Yasa'nın yorumuna bağlı kalacağına yemin edecek.

Cemaat adamlarının Kurulu'na katılan kişi, adaletsizliğin adamlarından ayrılacak ... Kutsallığın adamlarının saflığına dokunmayacak, onlarla birlikte cemaatte yemek yemeyecek. Cemaat adamları arasından kimse, onların hiçbir öğreti ve yargı hakkındaki kararlarını izlemeyecek. ... işin ... Kutsallık adamlarından kimse ... yemeyecek. Kibirli işlere yaslanmayacaklar; çünkü O'nun Antlaşması'nı bilmeyenler ve O'nun sözünü küçümseyenler kibirlidir ve Tanrı onları yeryüzünden silecek. O'nun nazarında bütün işleri kirlenmedir ve bütün malları kirlidir ... Yabancılar (?) ve onlar yemin, lânet ve dua ederler. Ancak bütün bu ilkeler uyarınca bir kişi kutsal Cemaat'e katılmak için Antlaşma'ya girdiğinde, bu kişinin ruhu, kavrayış gücüne göre sınanacak **II** (IQS V-VI) ve Yasa'yı uygulayışı, kendilerini özgür iradeleriyle Antlaşma'nın kurulmasına ve adanmış bütün İsraillilerin uyması için Tanrı'nın buyurduğu ilkelerin uygulanmasına adayan Harun

Oğulları'nın otoritesi altında sınanacak. Sıralarına göre kaydedilecekler, herkes Yasa'yı kavrayışına ve uygulayışına göre kaydedilecek, herkes birbirine itaat edecek, alt kademedeki kişi, üstlerine itaat edecek. Herkesin Yasa'yı kavrayışı ve uygulayışı senelik olarak değerlendirilecek; kavrayış gücü gelişen kimse daha üst kademeye atanacak, davranışlarında kusurlu görülen kişiyse daha alt düzeye inecek. Onlar birbirlerini sevecenlikle azarlayacaklar. Kimse arkadaşına öfkeyle, kızgınlıkla ya da düşmanlıkla konuşmasın. Ayrıca kimse, tanıkların önünde arkadaşını azarlamasın, Cemaat'in huzurunda onu suçlamasın. Bunlar, yaşadıkları yerde birlikte izleyecekleri yollardır. Daha alt kademede olan üye, iş ve para konularında üstündekilere riayet edecek. Onlar birlikte yemek yiyecekler, birlikte dua edecekler ve birlikte tartışacaklar. Cemaat Kurulu'ndan en az on kişi **III** (IQS VI) bir araya geldiğinde, bir kâhin onlara katılacak. Bu grupta herkes kâhinin karşısında, Cemaat içindeki konumuna göre oturacak ve ondan kendi işleriyle ilgili öğüt almak için yine sıralarına göre soru soracak. Sofra, yemek için hazırlandığında ve yeni şarap içmek için hazırlandığında, ekmeğin ve yeni şarabın ilk ürününü kutsamak için elini uzatan ilk kişi kâhin olacak. On kişinin bulunduğu her yerde, aralarında sürekli, gece ve gündüz, Yasa'yı inceleyecek biri eksik olmayacak. Cemaat, yılın her gecesinin üçte birinde Kitabı okumak için **IV** ... **V** (IQS VII) her kim ki elini giysisinin altında hareket ettirdiğinde ... **VI** (IQS VIII) ... günahkârlara mükafatlarını ödemek için. Bu sağlam bir duvar, değerli bir mihenk taşı olacak ve temeli asla yerinden oynamayacak; bu, Harun Oğulları'nın kutsal meskeni olacak, onların adalet Antlaşması bilgisiyle ve koku sunularıyla; bu mesken, daimi kurallar uyarınca Antlaşma'yı inşa eden İsrailliler için mükemmellik ve doğruluk evi olacak.

Onlar Toprak için bağışlama dileyecekler, günahkârlığın yargısını adil biçimde belirleyecekler. Bunlar, iki yıl boyunca Cemaat'in kuruluşu için mükemmellik yolunda hazırlandıktan sonra, Cemaat Kurulu adamları arasında kutsal sayılacaklar. İsrail'den saklanan; ancak yorumcu tarafından açıklanan her şeyi, bu yorumcu, dinden çıkma korkusuna kapılmadan onlara açıklayacak. Bunlar İsrail'deki Cemaat'in parçası haline geldiklerinde, adaletsizlik adamlarının yaşam alanlarından ayrılarak O'nun (ya da {gerçeğin}, 4Q**259**) yolunu hazırlamak için çöle çekilecekler. Bu, O'nun Musa aracılığıyla buyurduğu Yasa'nın, çağlar boyunca uygulanması için açıklanmış olan ve Peygamberlerin O'nun Kutsal

Ruhu sayesinde bildikleri her şeyin çalışmasıdır. Cemaat'in Antlaşması'nın adamlarından biri, kasten buyruklardan birine karşı gelirse kutsallık adamlarının saflığına dokunmayacak ve onların öğütlerini bilmeyecek; ta ki adaletsizliklerden arınarak mükemmellik yoluna dönünceye dek. Sonra Cemaat'in kararıyla onu tekrar Kurul'a kabul edecekler ve kişi konumuna geri dönecek. Bunlar, kutsallığın adamlarının izleyecekleri kurallardır. Cemaat Kurulu'na giren herkes ...**VII** (IQS VII-IX) onlar, bu kişiyi iki sene boyunca saflıktan, Kurul'dan ve yargıdan dışlayacaklar ve bu kişi bu iki yıl içinde tekrar günah işlemezse çalışmaya ve Kurul'a geri dönecek. Dikkatsizlik sonucu işlediği bir günah için iki sene boyunca af dileyecek; ancak kasten günah işlemişse, bir daha geri dönemeyecek. Ancak Cemaat'in kararı üzerine yolunun mükemmelliği ve öğütleri iki sene boyunca sınanacak ve Kutsallık Cemaati içindeki konumuna geri dönecek. Bu kurallar uyarınca İsrail'deki Cemaat'in parçası olduklarında, daimi gerçek için kutsallık ruhunu kuracaklar. İsyankârlıkları ve sadakatsizlik günahları için bağışlanma dileyecekler; böylece kurban kesmeden ya da sunu sunmadan toprak için kabul edilecekler. Doğru biçimde sunulan dua, doğruluğun makbul kokusu sayılacak ve yolun mükemmelliği, gönülden sunulan makbul hediye sayılacak. O zaman, Harun'un Evi'ni kutsallık için ve Tanrı'nın bütün ... için ayıracaklar ve mükemmellik yolunda yürüyen İsrail için bir Cemaat Evi ayıracaklar. Mülkiyet ve adaletle ilgili konularda yalnızca Harun Oğulları buyruk verecek. Mükemmellik yolunda ilerleyen kutsallık adamlarının mülkiyeti, mükemmellik yolunda yürümek için yollarını kötülüklerden ayırmayan yanlışlığın adamlarınınki ile birleştirilmeyecek. Kimse Yasa'nın öğütlerinden sapmasın; onlar Cemaat'in adamlarına öğretilmeye başlanan ilkelere göre yargılanacaklar. O, her adamı ruhuna göre yargılayacak ve elinin temizliğine göre kabul edecek **VIII** (IQS IX-X) ve kavrayış gücüne göre onu eğitecek ve buna göre onu sevecek ya da ondan nefret edecek. Dahası bir adamı azarlamayacak ve dipteki adamlarla tartışmayacak. Öğüdünü adaletsizliğin adamlarından gizleyecek; ancak gerçek bilgiyi ve doğru yargıyı, yolu seçenlere açıklayacak, herkese sahip olduğu ruha ve zamanın kuralına göre açıklayacak ve onlara bilgiyle rehberlik edecek. Cemaat'in adamları arasında, onlara gerçeğin ve mucizenin gizlerini öğretecek; böylece herkes kendilerine açıklananlar sayesinde mükemmellik yolunda yürüyecek. Bu, çöle giden yolun hazırlanacağı zamandır. O zaman yapılması gerekenleri onlara öğretecek.

O, adaletsizlikten sapmayan kişilerle yolunu ayıracak. Bunlar, zamanı geldiğinde Efendi'nin seveceği ve nefret edeceği kişilerle ilişkisini düzenleyecek kurallardır. O, gizlilik ruhuna sahip dipteki adamlara karşı sonsuz nefret besler. Bir kölenin efendisine, yoksul adamın hükümdarına kazancını bırakması gibi, malı kazancı ve emeğin karşılığını onlara bırakacak. Herkes ilkelere bağlı kalacak ve onun zamanı, ödeşme gününe dönüşecek. Başına gelenleri hediye olarak kabul edecek ve TANRI'nın isteği dışında, hiçbir şeyden hoşnut olmayacak. O'nun ağzının sözlerinden hoşnut olacak ve O'nun buyurmadığı hiçbir şeyi istemeyecek. O, daima TANRI'nın yargısını gözetecek, Yaratıcısına şükredecek, ... O'nun buyurduğu zamanlarda dudaklarının sunusuyla O'na şükredecek. Işığın egemenliğinin başlangıcı ve karanlığın ilk saatlerinde döngünün tamamlanmasıyla Işığın eski yerine döndüğü zamanlar. O, kapıları açarak karanlığı yeryüzüne gönderdiğinde, günün aydınlanmasıyla gecenin bittiği saatlerde. O'nun kutsallığının meskeninden ilahi ışık saçıldığında ve tekrar görkemin meskenine geri döndüğünde. Yeni aya göre mevsimlerin başlangıcında ve döngülerini tamamlayıp yerlerini diğerine bıraktıkları zaman; **IX** (IQS X) yenilenmeleri, Kutsalların Kutsalı için büyük bir gündür ve gelecek mevsimlerin başlangıcında yaşanacak mucizelerin işaretidir. Mevsimlerin ilk aylarının başlangıcında ve mevsimlerin kurallarıyla belirlenen hatırlama günlerinde, kutsal günlerde, daimi gizli ilkeler uyarınca dudaklarımın sunusuyla O'na şükredeceğim. Yılbaşlarında ve mevsimlerinin döngüsü tamamlandığında, birbirini izleyen günlerde belirlenmiş ilkelerini yerine getirdiklerinde, ilk hasat mevsiminde, yaz mevsiminde, ekim mevsiminde, çimen mevsiminde, yılların mevsimlerinde ve haftalarında ve haftalarının başında, jübile mevsimlerinde. Bilgiyle ezgi söyleyeceğim ve bütün müziğim TANRI'nın görkemi içindir. Lirimi O'nun kutsallığının düzenine ayarlayacağım ve dudaklarımın kavalını O'nun doğru ölçüsüne uyduracağım. Gece ve gündüzün gelişiyle, TANRI'nın Antlaşması'na gireceğim, akşam ve sabah bittiğinde, O'nun emirlerini okuyacağım. Bağlılığımı, onların içlerine yerleştireceğim. O'nun günahlarımla ilgili yargısının doğruluğunu açıklayacağım ve isyankârlığım gözlerimin önünde olacak, gizli bir İlke gibi. 'Doğruluğum' derim TANRI'ya ve 'İyiliğimin Yaratanı' En Yüce'ye, 'Bilginin Kaynağı', 'Kutsallığın Pınarı' ve 'Her şeye kadir ebedi Haşmetli'. **X** (IQS X) Bana öğrettiklerini seçeceğim ve benimle ilgili yargısından hoşnut olacağım.

Adımımı atmadan önce O'nun adına şükredeceğim ve elimi uzatmadan önce, yeryüzünün hoşnut eden meyvelerine. Korkuya ve dehşete kapıldığımda, ıstırabın ve viraneliğin dibinde, O'nun mucizesini dileyeceğim, O'nun gücüne ve merhametini düşüneceğim. Bütün canlıların yazgısının O'nun elinde olduğunu ve bütün yaptıklarının doğru olduğunu bilirim. Istırabın başlangıcında O'na şükredeceğim ve O'nun merhametine sığınacağım. Kimseye kötülüğün ödülünü sunmayacağım; onu iyilikle izleyeceğim. Çünkü bütün canlıların yargısı TANRI'dandır ve adama ödülünü sunan O'dur ... **XI** ... **XII** (IQS XI) Onların yazgısını Kutsal Olanların'kiyle birleştirdi ... **XIII** (IQS XI) ... O, bütün günahlarımı bağışlayacak. Kendi doğruluğuyla beni adamın kirliliğinden ve adamın çocuklarının günahlarından arındıracak; TANRI'dan af dileyeceğim ...

(2) $4QS^e$= 4Q259

Deri bir parşömenin üç sütununda, IQS VII-IX'un hasar görmüş bölümleri sunulur. Burada çevrilen metin, ikinci ve üçüncü sütuna aittir ve IQS (VIII-IX)'de geçen önemli bir öğreti metninin özeti halindedir. IQS içinde editöryal müdahaleler nedeniyle bazı satır araları atlanmıştır; ayrıca $4QS^e$ (4Q**259**) metni IQS VIII'den IX'a atlar; bu nedenle metin içinde 'Peygamber ve Harun ve İsrail'in Mesihleriyle' (IQS IX) ilgili bir ibareye rastlayamıyoruz. Öyle görünüyor ki bu elyazmasını çoğaltan kişi, 4Q**319**'u (*Otot*'un takvim belgesi), IQS X-XI' e tekabül eden metnin yerine kullanmıştı.

Editio princeps için bakınız P. S. Alexander, G. Vermes, *DJD*, XXVI, 129-52.

II (IQS VII-VIII) ... O, iki seneyi doldurduktan sonra, Cemaat onun durumunu tekrar değerlendirecek ve kişi konumuna geri dönecek ve sonrasında Yasa'yı inceleyecek. Cemaat Kurulu içinde onuncu senesini dolduran ve bu dönemden sonra kendi yüreğinin inadı uyarınca davranarak Cemaat'e ihanet eden ve Antlaşma'dan sapan kişi, Cemaat Kurulu'na bir daha geri kabul edilmez. Bu kişiyle saflığı ve malını paylaşan Cemaat üyeleri de onun suçuna ortak olacaklar ve Cemaat'te çıkarılacaklar. Cemaat Kurulu on iki adamdan ve üç kâhinden oluşacak, bu kişiler Yasa'yla ilgili her konuya mükemmel derecede hâkim olacaklar; birbirleriyle ilişkilerinde doğruluk, gerçeklik, sevecenlik ve alçak gönüllü-

lük ilkelerine uyacaklar. Sadakatle ve tevazuyla ve kırık bir ruhla, Topraktaki inancı koruyacaklar. Sınanmanın endişeyle ve adaleti uygulayarak, günah için bağışlanma dileyecekler. Diğer adamlarla birlikte gerçeğin gereklilikleri ve zamanın şartları uyarınca hareket edecekler. Bunlar İsrail'e geldiklerinde, daimi bir yapı, İsrail için bir kutsallık evi ve Harun için Mutlak Kutsallığın birliğini oluşturacaklar. Yargıda doğruluğa tanıklık edecekler, Toprak için af dileyen seçkin kişiler olacaklar ve kötüye mükâfatlarını verecekler. Sağlam duvar, *o değerli mihenk taşı* olacak. Ne sarsılacaklar ne de yerlerinden sökülecekler (Yeşaya 28:16). O, Harun ve adaletin Antlaşması için, tatlı koku sunulacak en Kutsal Mesken olacak. O, daimi ilkelere göre Antlaşma'nın kurulabileceği İsrail'deki doğruluk ve Mükemmellik Evi olacak. Sınandıklarında **III** (IQS VIII-IX ...) Cemaat'in temelinde, mükemmellik yolunda iki sene ... Cemaat'in adamlarının Kurulu içinde kutsal sayılacaklar. Yorumcu, dinden çıkma korkusuna kapılmadan, İsrail'den gizlenen ve kendisine açıklananları onlara anlatacak. Bunlar cemaati oluşturduklarında, adaletsiz adamların yaşam alanlarından ayrılacaklar ve Gerçeğin yolunun hazırlamak için çöle gidecekler; *Çöl'de ... yolunu hazırlayın, bozkırda Tanrınız için düz bir yol açın* (Yeşaya 50:3). Bu yol, O'nun Musa aracılığıyla buyurduğu Yasa'dır (Elyazması, IQS VIII'den, IQS IX'a atlıyor ve aynı satırda IX'dan devam ediyor.) Bunlar, her mevsimle ve her değerli adamla ilgili kurallar uyarınca, Efendi'nin bütün canlılarla ilişkilerini düzenleyen ilkelerdir.

Antlaşma'ya Katılım

(4Q275)

Önceden 4QTohorot B^a adıyla bilinen bu kısa bölüm, Cemaat Kuralı'nda da anlatılan (IQS) Antlaşma'ya Katılım belgesidir. Bu bölümde üçüncü ayda kutlanan bir bayramdan -Pentekost Haftaları Bayramı'ndan- söz edilir. Dördüncü mağara Şam Belgesi elyazmalarından birine göre (4Q**266**), bu bayram, Antlaşma'nın Yenilenmesi'yle aynı güne denk gelir.

Editio princeps için bakınız P. S. Alexander, G. Vermes, *DJD*, XXVI, 209-I6.

Sonra Gardiyan gelince ve yaşlılar ona katılır ... soya göre herkes sırasını alır ... ve soy kütüğüne göre girecekler ... Gardiyan tövbe etmeyen kişiyi lanetleyecek, şöyle diyecek: ' Tanrı'nın merhameti senden uzak olsun. ... ona lanet olsun ...' sonra Gardiyan onu mirasından kovacak ... yıkımı ziyaret ettiğinde ...

Cemaat'te Dört Sınıf

(4Q279)

Önceleri 4QTohorot D^a adıyla bilinen bu bölüm, Cemaat'in dört gruba ya da sınıfa bölünüşünü konu edinen üç kısa parçadan biridir; CD XIV, 5-6'da da ismi geçen sınıflar şunlardır; Kâhinler, Levililer, İsrailliler ve Dönmeler (Proselytes).

Editio princeps için bakınız, P. S. Alexander ve Geza Vermes, *DJD*, XXVI, 217-23.

... İlk grup kâhinlere, Harun Oğulları'na; ikincisi sahip oldukları ruha göre Levililere bağlıdır. Üçüncü grup, sahip oldukları ruha göre, İsrail'in çocuklarına bağlıdır. Dördüncü grup Dönmelere bağlıdır ...

Şam Belgesi

(CD, 4Q265-73, 5QI2, 6QI5)

Şam Belgesi'nin büyük bir kısmı üç Kumran mağarasında keşfedilmişti (4Q**265-73**, 5Q**I2**=CD IX, 6Q**I5**=CD IV-V-VI-VII ve CD içinde bağımsız bir metin). Bu metnin ortaçağa ait tamamlanmamış iki sureti 1896-7 yıllarında eski bir Kahire Sinagogu'nun mahzeninde (*genizah*) bulunmuştu. 1910 yılında S. Schechter tarafından basılan metin (*Fragments of a Zadokite Work,* Cambridge), J. A. Fitzmyer'in önsözüyle 1970 yılında yeniden yayımlandı. 1954 yılında Chaim Rabin'in (*The Zadokite Documents*, Cambridge), ve 1992 yılında, dördüncü mağara bölümlerinin yardımıyla, M. Broshi'nin editörlüğünde (*The Damascus Document Reconsidered,* Kudüs) yeniden basıldı. Ayrıca bakınız J. M. Baumgarten vd., J.H. Charlesworth vd. içinde*, eds.*, *The DSS* II: *Damascus Document...*, 1995, 4-79. *Editio princeps* için bakınız J. M. Baumgarten, *DJD*, XVIII, 1996.

Sırasıyla onuncu ve on ikinci yüzyıllara ait olan Kahire elyazmaları -A elyazması ve B elyazması- metinsel sorunlarla doludur; bunlar asıl yazının iki farklı suretidir. Bu sorunla elimden geldiğince baş edebilmek için dördüncü mağara bölümleriyle örtüşen A elyazmasını asıl metin kabul ederek, gerektiği yerlerde B elyazmasını parantez içinde ya da dipnotlarla kullandım. Okuyucunun da fark edeceği üzere A elyazmasının bittiği yerden sonra, tamamen B elyazmasından yararlanmak durumunda kalıyoruz. Dahası, iki adet dördüncü mağara elyazmasına göre (4Q**266** ve 4Q**268**), Kahire Belgesi'nin ilk sayfasından önce başka bir bölüm olmalı; ancak bu bölümün yalnızca başı ve sonu bulunmakta. Ayrıca, 4Q**266** ve **270**'e göre, CD XVI; CD IX'a denk gelen metnin önünde bulunmalıdır. Bu nedenle çeviri sırasında sayfa numaralarını yeniden düzenleyerek, on beşinci ve on altıncı sayfaları, dokuzuncu sayfanın önüne yerleştirdim.

'Şam Belgesi' başlığı, 'Şam ülkesinde' yapılan 'Yeni Antlaşma'ya göndermede bulunan Öğüt'ten türetilir. Kitabın üçüncü bölümünde el-yazmalarındaki kronolojik veriyle beraber, bu ibarenin önemi üzerinde durulmuştu. Bu belgenin M.Ö. 100 civarlarında kaleme alındığı savunulur ve bu hipotez, M.S. 70 yılında Kudüs'ü işgal eden Kittimin (Romalıların) tarihsel belgelerinde Şam Belgesi'nden söz etmemesiyle dolaylı biçimde desteklenir.

Bu yazıt, Öğüt ve Kurallar Listesi olarak iki bölüme ayrılır. Öğüt'te, vaiz -muhtemelen Cemaat Gardiyanı- 'oğullarına' tarikatın öğretilerini anlatır; bu bölümün büyük bir kısmı Cemaat Kuralı'nda da geçer. Vaiz'in amacı, tarikat üyelerinin sadakat göstermesini sağlamaktır; bunun için İsrail ve Cemaat tarihinden örnekler vererek sadakatin her zaman ödüllendirildiğini ve din değiştirmeninse cezalandırıldığını anlatır.

Şam Belgesi'ni kaleme alan kişi, savlarını desteklemek için, Kutsal Kitap alıntılarını alışılmadık biçimde kullanır. Kitabın dördüncü bölümünde evlilik yasaları beyanatlarının birinden bahsetmiştim (s 94-95); ancak 155. sayfada aktarılan Amos 5:26-7'nin tefsirinin anlaşılması zordur.

Kutsal Kitap'ta tehditkâr bir üslupla yazıkmış olan bazı satırlar, Şam Belgesi'nde farklı biçimde yorumlanır. Örneğin Tanrı'nın yasalarına riayet etmeyen İsraillilerin sürgüne gönderilmesiyle ilgili bir bölüm; *Kralınız Sakkut'u ve yıldız-tanrınız Kayvan'ı, kendiniz için yarattığınız imajlarınızı, beraberinizde götürün; çünkü sizi Şam'ın ötesine süreceğim.*', Şam Belgesi'nde bazı kelimelerin çıkartılması ve değiştirilmesiyle kurtuluş haberi biçiminde yorumlanır: 'Kralınızın çardağını (tabernacle) ve heykellerinizin temelini kendi çadırımdan çıkartıp Şam'a süreceğim.'

Bu yeni metinde üç temel ifade, şu şekilde sembolleştirilir: 'çardak'= 'Yasa kitapları'; 'kral'='cemaat'; 'heykellerin temelleri'='Peygamberlerin Kitapları'. Böylece: 'Yasa kitapları, kralın *çardağıdır*; Tanrı'nın da buyurduğu gibi, *Davut'un yıkık çardağını yeniden kuracağım* (Amos 9:11). *Kral*, cemaattir; *heykellerin temelleri*yse, İsrail'in hor gördüğü Peygamberlerin Kitaplarıdır.'

Kutsal Kitap'ta geçen 'yıldız-ilah' kavramı yerine, yeni bir 'yıldız' kullanılır; bu ilah 'Yasa yorumcusu' olan kurtarıcı ve onun 'Cemaat Prensi'dir. 'Yıldız, Şam'a gelecek olan yasa yorumcusudur; Kutsal Kitap'ta şöyle yazar; *Yakup'tan bir yıldız çıkacak, İsrail'den bir asa yükselecek* (Çölde Sayım, 24:17). Asa, bütün Cemaat'in prensidir...'

Şam Belgesi'nin ikinci bölümü, Kurallar, yasalar seçmesinden oluşur. Bu yasalar çoğunlukla, antlar, yeminler, mahkemeler, arınma, Şabat, kutsal saflık ve kirlilikle ilgili Kutsal Kitap buyruklarının yeniden yorumlanmış biçimidir. Cemaat'in örgütlenmesi ve kurumları, Kurallar

içinde ele alınan diğer konulardır. Şam Belgesi'ndeki bazı yasalar, Tapınak Parşömeni'nde de aktarılır (s. 207).

Öğüt; Yahudi ve Hristiyan dini liderlerinin kullandığı yazınsal bir *tür*ken (örneğin, İbranilere Mektuplar); Yasaların yöntemsel tasnifinde, eski bir Yahudi kodu olan Mishnah kullanılmıştır.

Kumran bölümlerinde geçen Kurallar, Cemaat'in Yenilenmesi Bayramı töreniyle aynı biçimde kaleme alınmıştır; belki de Şam Belgesi aslında bu bayramla ilişkiliydi. 4Q**266**'ya göre bu bayram üçüncü aya, yani Haftalar Bayramı'yla aynı zamana denk düşer. Tarikatın takviminde bu bayramın, üçüncü ayın on beşinci gününde kutlandığı belirtilir.

Şam Belgesi'ne eklenen bu dördüncü mağara bölümlerinin çevirisinden sonra, Kahire elyazmaları sunulacak.

Öğüt

I Şimdi[1] dinleyin doğruluğu bilenler ve Tanrı'nın işlerini düşünün; O'nun bütün canlılarla bir tartışması var; O, kendisini hor görenleri cezalandıracak.

Çünkü onlar Tanrı'ya ihanet edip O'ndan vazgeçtiklerinde, Tanrı, yüzünü İsrail'den ve Mabet'inden ters yöne çevirdi ve onları kılıçtan geçirdi. Ancak onların atalarıyla yaptığı Antlaşma'yı anımsayarak İsrail'de bir avuç insanı bağışladı ve onları kılıçtan geçirmedi. İsraillileri Babil Kralı Nebukadnessar'ın eline bıraktıktan üç yüz doksan yıl sonra, gazap çağında, onları ziyaret etti. İsrail topraklarında yeni bir kökün çıkmasını, Harun Oğulları'nın bu topraklarda yaşamalarını ve onların dünyanın güzellikleriyle zenginleşmelerini sağladı. Onlar yaptıkları haksızlıkları ve suçlu olduklarını fark ettiler, yine de yirmi sene boyunca yolunu bulmaya çalışan kör adamlar gibi davrandılar.

Tanrı, içtenlikle kendisine bağlı kalan İsraillilerin işlerini izledi ve onlara kendi isteği uyarınca yaşamaları için rehberlik edecek olan Doğruluk Öğretmeni'ni gönderdi. Öğretmen sonraki kuşaklara, son kuşağı, sahtekârların Cemaat'ini, yoldan sapanları hangi Tanrı'nın cezalandırdığını bildirdi. İsrail'i yalan seline boğan Alaycı'nın zamanında, *İsrail inatçı bir düve gibi inat etti* (Hoşea 4:16). Bu yüzden Tanrı onların ıssız çöllerde yollarını kaybetmelerini sağladı, doğruluk yolunu onlara kapattı, atalarının mesken tuttuğu toprakların sınırlarını kaldırdı; Antlaşması'nın lanetlerini onların üzerine yağdırdı ve onları Antlaşma'nın kılıcıyla ceza-

[1] *4Q268 ek: beni*

landırdı. Çünkü onlar basit şeylerin arayışındaydılar, yanılsamaları tercih ettiler (Yeşaya 30: 13), çatlakları aradılar (Yeşaya 30: 13), güzel boynu seçtiler; kötüyü haklı çıkardılar ve doğru olanı suçladılar, Antlaşma'yı bozdular ve İlkeler'e karşı çıktılar. Onlar doğruluk yaşamına karşı birleştiler (Mezmurlar 94: 21), mükemmellik yolunda yürüyenlerden nefret ettiler; onları kılıçlarla izlediler ve kavgadan haz duydular. Tanrı'nın öfkesi perçinlendi || onların Cemaat'ine karşı ve onlardan intikam aldı; çünkü onların bütün işleri Tanrı'nın nazarında kirlenmeydi.

Duyun şimdi, Antlaşma'ya girenler, kulaklarınızı açın ve günahkârın yollarıyla ilgili söyleyeceklerimi dinleyin.[2]

Tanrı bilgiyi sever. Bilgelik ve kavrayış gücü O'nunladır; öngörü ve bilgi O'nun hizmetindedir. Tanrı kendi yoluna dönenleri sonsuz bağışlama ve sevgiyle kutsar; ancak kendi yolundan sapanları ve İlkeler'e karşı çıkanları yıkım Melekleri aracılığıyla, gücü, iktidarı ve sonsuz gazabıyla cezalandırır. Onlardan geriye tek bir kişi bile kalmayacak. Çünkü Tanrı onları baştan seçmedi, onlar yaratılmadan önce yapacaklarını bildi ve onların soyundan nefret etti. Tanrı, soyları tükeninceye dek yüzünü Toprak'tan gizledi. O, günahkâr kuşağın vücut bulacağı anı, hüküm sürecekleri zamanı ve yok olacakları günü önceden beri biliyordu. Onların zamanında yaşanacak olayları da... Kendisi için onların arasından, adlarıyla[3] anılan bir avuç adamın yaşamını bağışladı ve yeryüzünün onların soyuyla dolmasını sağladı. Mesh edilmiş kişilerinin aracılığıyla Kendi Kutsal Ruhu'nu onlara bildirdi ve onlara gerçeği ilan etti. Ancak nefret ettiklerini, doğru yoldan saptırdı.

Dinleyin şimdi, oğullarım, Tanrı'nın işlerini görüp anlamanız için gözlerinizi açacağım; böylece O'nu hoşnut eden şeyleri seçecek ve nefret ettiklerini reddedeceksiniz; O'nun mükemmellik yollarında yürüyecek; kötü eğilimin ve şehvetli gözlerin düşüncelerini izlemeyeceksiniz. Çünkü bunlar yüzünden, büyük adamlar yoldan saptılar ve güçlü kahramanlar tökezlediler. Çünkü onlar, İlahi Gözcülerin düştüğü hataya kapılarak kendi gönüllerinin inatçılığı uyarınca yaşadılar, Tanrı'nın buyruklarına uymadılar. Onların sedir ağaçları kadar uzun, dağlar kadar güçlü oğulları da aynı hataya düştüler. Kuru topraklardaki bütün canlar görülmemiş biçimde helak oldular, çünkü onlar kendi isteklerine göre davrandılar, Yaratanlarının buyruğuna uymadılar; bu yüzden O'nun ga-

[2] *4Q266 bölüm 2 ii, 3 ek: ve günahkârların bütün yollarından uzak durun.*

[3] *ya da: arasından ... bir avuç*

zabını perçinlediler. **III** Nuh'un çocukları yoldan saptılar ve bütün akrabalarıyla birlikte yok edildiler. İbrahim, onların yolunu izlemedi, Tanrı'nın buyruklarına uyduğu için Tanrı'nın arkadaşı sayıldı, kendi isteği uyarınca hareket etmedi. İshak ve Yakup da İbrahim'le birlikte kaldı, Tanrı'nın arkadaşı ve sonsuz Antlaşma'nın üyeleri sayıldılar. Yakup'un çocukları, onlardan saptılar ve işledikleri suç yüzünden cezalandırıldılar. Mısır'daki oğulları, kendi gönüllerinin inadı uyarınca yaşadılar, Tanrı'nın buyruklarına karşı geldiler ve kendi nazarlarında doğru olana göre davrandılar. Onlar kanlı et yediler ve çölde kendi erkeklerini kestiler. Kadeş'te Tanrı onlara, *Gidin ve ülkeyi mülk edinin* (Yasanın Tekrarı 9:23) dedi. Ancak onlar kendi isteklerine göre davrandılar ve Yaratanlarının sözüne kulak asmadılar, çadırlarında dedikodu ettiler; bu yüzden Tanrı'nın öfkesi perçinlendi. Böylece oğulları yok edildi, kralları öldürüldü; güçlü kahramanları yok edildi ve ülkeleri harap edildi. Antlaşma'nın ilk üyeleri günahları yüzünden kılıçtan geçirildi; çünkü Tanrı'yla Antlaşmaları'na bağlı kalmadılar, kendi isteklerini tercih ettiler ve kendi gönüllerinin inatçılığı uyarınca yaşadılar, her biri kendi isteğine göre davrandı.

Ancak Tanrı kendi buyruklarına bağlı kalan bir avuç kişiyle, İsrail'le daimi bir Antlaşma yaptı, İsrail'in saptığı gizli şeyleri onlara duyurdu. Onlara kutsal Şabat'ını ve görkemli bayramlarını; doğruluğunun tanıklığını ve hakikatinin yollarını ve bir adamın yaşamak için uymak zorunda olduğu buyruklarını duyurdu. Onlar suyu bol bir kuyu kazdılar ve bunu hor görenler yaşamayacak. Ancak yine de adamın günahını ve kirli yolu izlediler ve şöyle dediler, 'Bu bizim yolumuz.' Ancak görkemli gizlerin sahibi Tanrı, onların günahlarını affetti ve hatalarını bağışladı; onlar için İsrail'de o güne kadar görülmemiş güçlü bir ev inşa etti. O'na bağlı kalanların yazgısı sonsuz yaşam olacak ve Âdem'in görkemi, onların olacak. Tanrı, Hezekiel Peygamberin aracılığıyla şöyle buyurdu; *İsrail beni bırakıp kötü yola saptığında tapınağımın hizmetinde bulunan Kâhinler, Levililer ve Sadok Oğulları* **IV** *bana yağ ve kan sunularını sunacaklar* (Hezekiel 44: 15).

Kâhinler, Yahuda ülkesinden ayrılan İsrail dönmeleridir; *Leviliers*e onlara eşlik eden kişilerdir. *Sadok Oğulları* İsrail'in seçkinleridir, zamanın sonunda ayakta kalacak olan ve adlarıyla anılan adamlardır. Bunların isimlerinin ve soylarının tam listesini, yaşadıkları zamanı, davalarının sayısını, konukluk sürelerini, işlerinin tam listesini...

Onlar Tanrı'nın bağışladığı, haklıyı aklayan ve kötüyü cezalandıran ilk kutsallık adamlarıydılar. Çağ sonlanıncaya dek ve bu yılların sayısına göre, onlardan sonra Antlaşma'ya girenler, ilk adamlara açıklanan Yasa'nın yorumuna göre yaşayacaklar. Tanrı, onların atalarıyla yaptığı Antlaşma uyarınca, nasıl atalarının günahlarını bağışladığıysa onlarınkini de bağışlayacak. Ancak çağ sonlandığında ve bu yılların sayısına göre, Yahuda evine kimse kabul edilmeyecek; her adam kendi saat-kulesinde duracak: *Duvar örüldü, sınır kaldırıldı* (Mika 7:11)

Bu süre boyunca Beliyal, İsrail'in üzerine salınacak; Tanrı, Amos oğlu peygamber Yeşaya'nın aracılığıyla şöyle buyurur: *Önünüzde tiranlık, çukur ve tuzak var, ey ülkede yaşayanlar* (Yeşaya 24:17). Yakup oğlu Levi'nin söylediği gibi, bunlar Beliyal'in üç tuzağıdır; bunları doğruluk yolu olarak gösterip İsraillileri tuzağa düşürecek. İlk tuzak zina, ikincisi servet ve üçüncüsü Tapınağa saygısızlıktır. İlk tuzaktan kaçan, ikincisine; ikinci tuzaktan kaçan, üçüncüsüne yakalanır (Yeşaya 24:18).

'İlkeyi' -'İlke', hakkında *Onlar mutlaka yalan söyleyecekler* (Mika 2:6) denilen bir Palavracıydı- , izleyen 'Duvarı örenler' (Hezekiel 13:10), ilki yaşarken ikinci kez evlenerek zina işleyecek; ancak yaratılış kuralı der ki, *Tanrı onları erkek ve kadın olarak yarattı* (Tekvin I: 27). **V** Dahası, Gemi'ye girenler, çiftti. Prensle ilgili şöyle yazar: *O çok kadın edinmeyecek* (Yasanın Tekrarı 17:17); ancak Davut Antlaşma'nın gemisindeki Yasa'nın mühürlü kitabını okumamıştı; bu yüzden Elezar'ın ve Yeşu'nun ölümünden ve Aştoret'e tapan yaşlılardan sonra, bu kitap İsrail'de açılmadı. Sadok'un gelişine kadar bu kitap gizlendi ve açıklanmadı. Sonra Davut'un soyu çoğaldı -öldürülen Uriya dışında- Tanrı onları Davut'a bağışladı.

Onlar tapınağa saygısızca davranırlar; çünkü Yasa uyarınca (temiz ve kirli olan arasındaki) ayrımı bilmezler, adet gören kadınla cinsel ilişki kurarlar.

Erkekler, erkek ya da kız kardeşlerinin kızlarıyla evlenirler; oysa Musa şöyle der; *Annenizin kız kardeşiyle cinsel ilişki kurmayacaksınız; çünkü o annenizin yakınıdır* (Levililer 18:13). Ensesti yasaklayan yasalar erkekler için yazılmış olsa da bunlar kadınlar içinde geçerlidir. Bu yüzden, bir erkek kardeşin kızı, kendi babasının erkek kardeşiyle cinsel ilişkiye girmeyecek; çünkü bu kız da onun yakınıdır.

Onlar kutsal ruhlarını kirletirler; Tanrı'nın Antlaşması'yla ilgili yasalar hakkında konuşurken ağızlarını küfürle açarlar ve şöyle derler: 'Bunlar sahte'. Yasalar hakkında tiksindirici sözler ederler; *onlar ateşi alevlendirenler, odunu yakanlardır* (Yeşaya 50:11), *ağları örümcek ağıdır ve yumurtaları engerek yumurtasıdır* (Yeşaya 59:5). Onlara yaklaşan kimse, suçtan kurtulamayacak, ne kadar yaklaşırsa o kadar suçlu olacak, ta ki bastırılıncaya dek. Eski zamanlarda, Tanrı onların yaptıklarını ziyaret etti ve onların işlerine karşı öfkesi perçinlendi; *çünkü bu halk akıllı bir halk değil* (Yeşaya 27:11) *Onlar anlayışsız bir ulustur, onlarda sezgi yoktur* (Yasanın Tekrarı 32:28). Çünkü eski zamanlarda, Musa ve Harun Işıklar Prensi'nin ellerinde büyüdüler; hilekâr Beliyal ise Yannis ile erkek kardeşini büyüttü, İsrail ilk alındığında.[4]

Ülkenin harabeye çevrildiği dönemde, İsrail'i doğru yoldan saptıran sınır yıkıcıları belirdi. Ülke harabeye çevrildi; çünkü onlar Tanrı'nın Musa aracılığıyla ilettiği buyruklarına ve seçkinlerine **VI** isyan ettiler ve İsrail'in Tanrı'nın yolundan sapması için onlara sahte peygamberlik ettiler. Ancak Tanrı onların atalarıyla olan Antlaşması'nı anımsadı; Harun Oğulları ve İsrailliler arasından sezgi gücü kuvvetli ve bilge adamlar seçti ve onlara seslendi. Onlar Kuyuyu kazdılar:[5] *prenslerin kazdığı kuyu, halkın asillerinin asayla kazdıkları kuyu* (Çölde Sayım 21:18).

Kuyu, Yasa'dır; onu kazanlarsa Şam ülkesinde yerleşmek için Yahuda'dan ayrılan İsrail dönmeleridir. Tanrı onları *prens* diye çağırdı; çünkü onlar Tanrı'yı aradılar ve onların itibarına kimse karşı gelmedi. *Asa*, Yasa yorumcusudur; Yeşaya onun hakkında şöyle der; *O, Tanrı'nın işi için alet yapar* (Yeşaya 54:16). *Halkın asilleri*, *Kuyu*yu asalarıyla kazmaya gelenlerdir; *Asa*, zamanın sonunda onlara doğruluğu öğretecek kişinin gelişine dek, onlara kötülük çağında yürümelerini buyurandır.

O'nun Antlaşması'na giren kimse, Tapınağa girip de O'nun sunağında boş yere ateş yakmayacak. Kapıyı kapatacaklar; Tanrı şöyle buyurur; *Aranızdan kim, kapısını kapatacak? Sunağımda boş yere ateş yakmayacaksınız* (Malaki 1:10). Onlar günahkârlık çağları boyunca Yasa'nın doğru yorumu uyarınca yaşamaya dikkat edecekler. Dipteki adamlarla yollarını ayıracaklar, onlar günahkârların kendi yeminleri uyarınca elde ettikleri kirli servetten

---

[4] *ya da: İsrail'e karşı ilk kez günahkârca davrandığında (4Q266, böl. 3 ii, 6-7)*

[5] *4Q266, böl 3 ii, 10 ek: Musa Şöyle der:*

ve tapınak hazinesinden uzak duracaklar; kendi yoksul halklarını dolandırmayacaklar, dulları av, yetimleri kurban yapmayacaklar (Yeşaya I0:2). Onlar, temiz kirliden ayırt edecekler; kutsal ve lanetli arasındaki farkı açıklayacaklar. Asıl yorumuna göre Şabat Günü'ne, Şam ülkesindeki Yeni Antlaşma üyelerinin bulgularına göre bayramlara ve Oruç Gününe bağlı kalacaklar. Kutsal şeyleri, onlarla ilgili yönergelere göre ayrı tutacaklar. Erkek kardeşlerini kendileri kadar sevecekler; yoksula, muhtaca ve yabancıya yardım edecekler.

Bir adam, erkek kardeşinin sağlığıyla ilgilenecek **VII** ve yakınına karşı günah işlemeyecek. Kural uyarınca zinadan uzak duracaklar. Birbirlerini buyruğa göre azarlayacaklar, öfkeleri bir günden fazla sürmeyecek. Yasalar uyarınca kirli olan nesnelerden uzak duracaklar. Kimse kutsal ruhunu kirletmeyecek; çünkü onu ayrı tutan Tanrı'dır. Kutsallık Kuralları'na ve Yasa'ya bağlı yaşayanların soyu, Tanrı'yla Antlaşmaları uyarınca bin yıllar boyunca yaşayacak (M.S. B: kitapta şöyle yazar; *O, kendisini sevenlerin, buyruklarına uyanların bininci kuşağına kadar antlaşmasına bağlı kalır*, Yasanın Tekrarı 7:9).

(M.S. B: eski zamanlarda olduğu gibi) kamplarda yaşıyorlarsa, ülkenin ve evlenmenin (M.S. B: Yasa geleneğine göre) ve çocuk yapmanın kuralına göre, Yasa ve bağlayıcı yeminleriyle ilgili ilkeye göre yaşayacaklar ve *bir adamla karısı ve bir babayla oğlu* (Çölde Sayım 30:I7) ile ilgili Yasa'ya göre. (M.S. B: Buyruklara ve kurallara) riayet etmeyenler, Tanrı Ülkeyi ziyaret ettiğinde, kötünün mükâfatıyla ödüllendirilecekler, Amos oğlu peygamber Yeşaya'nın kitabında yazanlar gerçekleştiğinde:[6] *O; seni, halkını ve babanın soyunu Efrayim'in Yahuda'dan ayrıldığı günden bu yana görülmemiş bir felakete uğratacak* (Yeşaya 7:I7). İsrail'deki iki ev bölündüğünde, İbrahim Yahuda'dan ayrıldı. Dinden sapanlar kılıçtan geçirildi; ancak (yasaya) bağlı kalanlar kuzeye kaçtılar, Tanrı'nın söylediği gibi, *Kralınızın çardağını (tabernacle) ve heykellerinizin temellerini kendi çadırımdan çıkartıp Şam'a süreceğim* (Amos 5: 26-7).

---

[6] *M.S. B.'den şöyle devam eder: Peygamber Zeharya'nın yazdıkları gerçekleştiğinde 'Uyan ey kılıç, çobanıma, kardeşime karşı, diyor Tanrı, Çobana vur da sürü darmadağın olsun. Ben de elimi küçüklere karşı kaldıracağım.'(Zeharya I3:7). Sürünün ağıbaşlısı, O'nu gözetenlerdir. Ziyaret zamanında onlar bağışlanacaklar; Harun'un ve İsrail'in Mesih'i geldiğinde diğerleri kılıçtan geçirilecek; önceki Ziyarette olduğu gibi. Tanrı, Hezekiel'in aracılığıyla şöyle buyurmuştu: Ah edip vah edenlerin alınlarına işaret koyacaklar (Hezekiel 9:4). Ancak diğerleri, Antlaşma'nın intikam kılıcından geçirildiler.*

Yasa Kitapları, kralın *çardağıdır*; Tanrı'nın söylediği gibi, *Davut'un yıkık çardağını doğrultacağım* (Amos 9:11). *Kral* cemaattir, *heykellerin temelleri* İsrail'in hor gördüğü Peygamberlerin Kitabı'dır. *Yıldız*, Şam'a gelecek olan Yasa Yorumcusu'dur; kitapta şöyle yazar; *Yakup'tan bir yıldız çıkacak, İsrail'den bir asa yükselecek* (Çölde Sayım 24:17). *Asa*, bütün cemaatin Prensi'dir; o geldiğinde *Şet'in çocuklarını helak edecek* (Çölde Sayım 24:17).

Önceki Ziyaret zamanında onlar bağışlandı; ancak din değiştirenler **VIII** kılıçtan geçirildi; Tanrı'yla Antlaşmaları'na (M.S. B: ilkelerin lanetine) bağlı kalmayan üyeler de onlarla aynı kaderi paylaşacak. Beliyal'in yıkımıyla ziyaret edilecekler. O gün Tanrı'nın ziyaret edeceği gündür. (M.S. B: O'nun söylediği gibi,) *Yahuda önderleri* (M.S. B: *sınırı kaldıranlara*) *benzedi; gazap dökülecek üzerlerine* (Hoşea 5:10). Onlar Tanrı'nın kendilerini iyi edeceğini umacaklar; ancak Tanrı onları cezalandıracak. Onların hepsi isyankârdır; çünkü onlar[7] hilekârların yolundan dönmediler, fahişeliğin ve kötü kazancın yollarında yuvarlandılar. Onlar birbirlerine kin güttüler ve kan akıttılar; birbirlerinden nefret ettiler, yakınlarına karşı günah işlediler, namussuzca davrandılar, servet ve kazanç uğruna kibirli hareket ettiler. Herkes, kendi nazarında doğru olan işleri yaptı ve kendi gönlünün inatçılığı uyarınca yaşadı. Halktan (M.S. B: ve onların günahlarından) uzak durmadılar, isteyerek Tanrı'nın haklarında *(onların) şarapları yılan zehri, kobraların öldürücü zehridir* (ya da başıdır) (Yasanın Tekrarı 32:33) dediği kötülerin yollarında yürüdüler.

Yılanlar, (bu) halkların krallarıdır; onların *şarabı*, izledikleri yoldur. *Kobralar başı*, onları cezalandıracak olan yunan krallarının şefidir. Ancak bütün bu, *duvar örenler ve üzerine sıva vuranlar* (Hezekiel 13:10) anlamadılar; çünkü fırtınalar estiren ve yalanlar yağdıran, onlara öğüt verdi (Mika 2:11) ve Tanrı'nın öfkesi, onların birliğine karşı alevlendi.

Musa onlar hakkında şöyle dedi; *Bu ulusları mülk edinmenizin nedeni, haklılığınız ya da gönlünüzün doğruluğu değil* (Yasanın Tekrarı 9:5); *Tanrı'nın atalarınızı sevmiş olması ve yeminini tutmasıdır* (Yasanın Tekrarı 7:8); bu yüzden o, halkın yolundan sapan İsrail dönmeleriyle beraber olacak. Tanrı kendisine tanıklık eden[8] ilk adamları sevdiği için onların soyunu da sevecek; çünkü

[7] *M.S. B. devam eder: Onlar pişmanlık Antlaşması'na girdiler; fakat geri dönmediler, vs.*

[8] *M.S B ek: ve halklara karşı tanıklık eden...*

babaların Antlaşması onlarındır. Ancak O *duvarı örenler*den nefret etti ve öfkesi (M.S. B: onlara ve onları izleyenlere karşı) alevlendi; Tanrı'nın buyruklarını reddeden ve kendi gönüllerinin inatçılığı uyarınca yaşayanlar onlarla aynı sonu paylaşacak. Bu; Yeremya'nın Neriya oğlu Baruk'a ve Elişa'nın hizmetkârı Gehazi'ye söylediği sözdür.

Şam ülkesinde Yeni Antlaşma'ya katılan (B **I**) ve ona tekrar ihanet eden ve yaşam sularının pınarından ayrılan kişi, halkın Birliği'nde yok sayılacak ve O'nun Kitabı'na kaydedilmeyecek, Cemaat Öğretmeni'nin öldüğü günden (B **II**) Harun ve İsrail'den Mesih çıkıncaya dek.

Mükemmel kutsallığın Cemaati'ne katılan; ancak doğruluğun gerekliliklerini yerine getirmeyen her adam, bu kurala göre yargılanacak. O, potada eriyen bir adamdır (Hezekiel 22:22); yaptıkları ortaya çıktığında, kaderi Tanrı'nın müritleriyle aynı olmadığından, cemaatten atılacak. Bilgi'nin adamları, bu kişi tekrar mükemmel kutsallığın adamlarının Birliği'nin huzuruna çıktığında, günahından ötürü onu azarlayacaklar. Ancak bu kişinin yaptıkları ortaya çıktığında, mükemmel kutsallığın adamlarının izlediği Yasa'nın yorumu uyarınca kimse para ya da çalışma adına onunla ilişki kurmasın; çünkü En Yüce'nin Kutsal Olanları, onu lanetlemiştir.

Bu kural, ilkeleri reddeden, ilahları gönüllerine yerleştiren ve gönüllerinin inatçılığı uyarınca yaşayan ilk ve son arasındaki herkes için geçerlidir; onlar Yasa'nın evinden pay almayacaklar. Alaycı'ya inanan arkadaşları nasıl yargılandıysa, onlar da aynı biçimde yargılanacaklar. Çünkü onlar doğruluğun ilkelerine karşı yanlış konuşmuş, Antlaşma'yı ve Şam ülkesinde bağlandıkları Paktı -Yeni Antlaşma'yı- hor görmüşlerdir. Ne onlar ne de akrabaları, Yasa'nın evinden pay alacaklar.

Cemaat'in Öğretmeni'nin öldüğü günden, Yalancı'yı terk eden savaş adamlarının sonuna kadar, kırk sene geçecek (Yasanın Tekrarı 2:14). Bu çağ boyunca, Tanrı'nın gazabı onlara karşı alevlenecek; O'nun söylediği gibi, *Adalete karşı gelecek hiçbir kral, prens, yargıç ve adam olmayacak* (Hoşea 3:4). Ancak Yakup'un günahından dönen, Tanrı'nın Antlaşması'na bağlı kalan her adam, adımlarının Tanrı'nın yoluna yönelmesi için arkadaşıyla, erkek kardeşiyle konuşacak. Tanrı onların sözlerine kulak verecek ve duyacak Tanrı'dan korkanlara açıklanacak olan doğruluk ve kurtuluş zamanı için, O'ndan korkanlar ve O'nun adına tapınan-

lar üzerine O'nun huzurunda bir Hatırlatma Kitabı yazılacak. *Ve siz bir kere daha, adili ve günahkarı, Tanrı'ya hizmet edeni ve etmeyeni birbirinden ayırt edeceksiniz* (Malaki 3:18); *O, binlere, kendisini sevenlere ve gözetenlere, bin kuşak boyunca sevecenliğini gösterecek* (Mısırdan Çıkış 20:6).

İsrail günah işlediğinde ve Tapınağa hakaret ettiğinde, Kutsal Kenti terk edip Tanrı'ya sığınan; ancak sonradan küçük meselelerde tekrar halkın yoluna dönmüş olan Ayrılık Evi'nin her bir üyesi, Kutsallık Kurulu'nda, ruhuna göre yargılanacak. Ancak Tanrı'nın görkemi İsrail'e duyurulduğunda, Yasa'yı ihlâl eden Antlaşma üyeleri, Yahuda'yı kınayanlarla beraber, mahkeme gününde, kamptan atılacaklar.

Ancak bütün bu ilkelere bağlı kalanlar, Yasa'ya göre hareket edenler, Öğretmenin sözünü dinleyenler, 'Antlaşma'nın ilkelerine karşı gelerek günah işledik, biz ve babalarımız; bizimle ilgili hükmün adalet ve doğruluktur,' diyerek Tanrı'nın huzurunda pişmanlıklarını dile getirenler, O'nun kutsal ilkelerine ya da O'nun haklı kurallarına ya da O'nun doğru tanıklıklarına karşı el kaldırmayanlar, Cemaat üyelerinin yargılandığı eski hükümleri öğrenenler; Doğruluk Öğretmeni'nin sesine kulak verenler ve bunları duyduklarında doğruluğun ilkelerini küçümsememiş olanlar sevinecekler ve gönülleri güçlenecek ve yeryüzünün bütün oğullarına galip gelecekler. Tanrı onları affedecek ve O'nun kutsal Adına sığındıkları için O'nun kurtarıcılığına nail olacaklar.[9]

Kurallar

... Kişi **XV** yemin ederken (O'nun ismini), *Aleph* ve *Lamed* (Elohim) ya da *Aleph* ve *Daleth* (Adonai) adlarını ağzına almayacak; ancak Antlaşma üzerine bağlılık yemini edecek.

Musa'nın Yasası'ndan söz etmeyecek ... yemin etmek için ve yeminini bozarsa, Adı kirletmiş olur.

Ancak yargıçların huzurunda Antlaşma üzerine bağlılık yemin etmiş ve sonra bu yemini bozmuşsa, suçlu sayılacak ve pişmanlık dileyecek ve suçunun bedelini ödeyecek; ancak büyük günahla suçlanmayacak.

---

[9] *CD içindeki Öğüt bölümü, 4Q**266**, böl. 4, satır 11-12'de, Mesih'e göndermede bulunan bir ibareyle devam ettirilir: 'Tanrı kendi halkı için bir çoban gönderecek ve onları otlakta besleyecek...'*

Antlaşma'ya girenler ve kendilerini İsrail'e adayanlar, üyelik yaşına gelen çocuklarının da Antlaşma'ya bağlılık yemini etmelerinden sorumludurlar. İşledikleri suçlardan pişmanlık duyup Antlaşma'ya katılanlar açısından, günahkârlık çağı boyunca bu kural geçerli olacak. O gün Cemaat'in Gardiyanı'na söz söyleyen kişi, Musa'nın İsrail'le yaptığı Antlaşma üzerine bağlılık yemini edecek; Musa Yasaları'na bütün içtenliğiyle bağlı kalacağını ilan edecek ve içinde yaşadığı zamanın bütün koşullarına uymayı kabul edecek. Gardiyan'ın huzuruna çıkıncaya dek kimse Antlaşma'nın kurallarını ona açıklamayacak; böylece o Gardiyan'ı aldatamayacak. Ancak Musa'nın Yasaları'na bağlı kalacağına yemin eden kişi sonradan bu sözünden cayarsa, üyeler suçlanmayacak. Yasa aracılığıyla kamp halkına açıklanan meselelerden birinde kusur işlerse, Gardiyan ona {rehberlik edecek}(4Q**266**, böl 8 i) ve ona talimatta bulunacak: o, bir sene boyunca çalışacak.[10] O'nun (Gardiyan'ın) bilgisi dâhilinde, {hiçbir deli, avanak, aptal, kör, sakat, kambur, sağır ve/ve ya ergin olmayan kimse Cemaat'e girmeyecek; çünkü Kutsallığın Melekleri onların arasındadır} (4Q**266**, böl. 8 i).

Çünkü Tanrı **XVI** sizinle ve bütün İsrail'le bir Antlaşma yaptı; bu yüzden bir adam Musa'nın Yasaları'na dönmek için bağlılık yemini edecek; onun içinde her şey ayrıntılarıyla anlatılır.

İsrail'in görmezden geldiği belirlenmiş zamanları, *Zamanların, kendi Jübilelerine ve Haftalarına Bölünmeleri Kitabı'nda* ayrıntılarıyla anlatılır. Bir adam Musa'nın Yasaları'na döneceğine yemin ettiği gün, Ceza Meleği onu takip etmekten vazgeçecek; çünkü o sözünü tutmuştur: Bu yüzden İbrahim vakti geldiğinde kendisini sünnet etti.

Yasa'da şöyle yazar; *sözünüze sadık kalın* (Yasanın Tekrarı, 23:24); ölüm pahasına da olsa kimse Yasa'nın buyruklarından çıkmasın, bağlılık yeminini bozmasın.

Yine ölüm pahasına da olsa kimse, Yasa'ya bağlı kalmayacağına dair yeminine sadık kalmasın.

Bir kadının yeminine dair

O, *kadının kocası, onun yeminini bozabilir* (Çölde Sayım 30:9) dese de, erkek, bu yeminin tutulması gereken durumlarda karısının yeminini bozmayacak. Bu yemin, Antlaşma'dan sapılmasına neden olacaksa, adam bunu geçersiz kılacak ya da yerine getirilmesini engelleyecek. Bu kural, kadının babası için de geçerlidir.

---

[10] *4Q**266**, böl 8 i, 6 ek: ve sonra yaklaşır.*

Gönülden sunulan sunuyla ilgili kurala dair

Kimse gayrimeşru yollarla elde edilen şeyleri sunağa adamayacak. Yine hiçbir Kâhin, gayrimeşru yollarla elde edilen şeyleri İsrail'den almayacak. Kimse evindeki yemeği, Tanrı'ya bağışlamayacak; çünkü şöyle yazar: *Kardeş kardeşi ağla* (ya da *adak-sunusuyla*) tuzağa *düşürüyor* (Mika 7:2). Kimse ... adamasın. Eğer kişi, Tanrı'ya kendi arazisinin bir bölümünü adamışsa ... bu adağı adayan cezalandırılır ... {parasının altıda biri oranıyla}(4Q**266**, böl. 8 ii) ...

IX[11] Yabancıların yasalarının yeminiyle, bir başkasının felaketi için yemin eden kişi öldürülecektir (bkz. Levililer 27:29). *Halkının çocuklarından öç almayacaksın, onlara karşı kin beslemeyeceksin* (Levililer 19:18) sözündeki gibi; eğer Antlaşma üyelerinden biri tanıkların huzurunda[12] arkadaşını uyarmadan suçlarsa, ona öfkeyle çıkışırsa ya da onu büyüklerine şikayet ederek küçük düşürürse; kin beslemiş ve öç almış olur; ancak açıkça şöyle yazar: *O, hasımlarından öç alır, düşmanlarına karşı kin besler* (Nahum, 1:2). Eğer kişi kardeşine bir günden diğer güne[13] sabırla yaklaşır, ancak sonra ona öfkeyle çıkışırsa, büyük bir suç karşısında kendi aleyhine tanıklık etmiş olur; çünkü Tanrı'nın buyruğuna karşı çıkmış olur: *Kardeşini azarlamayacaksın ve onun yüzünden günah içinde yanmayacaksın* (Levililer 19:17).

Yasa'yı kendi ellerine almayacaksın (I. Samuel 25:26) *buyruğuyla ilgili kurala dair*

Her kim ki Yargıçlar huzurundan başka bir yerde ya da onların rızası olmadan başkasına yemin ettirirse, Yasa'yı kendi ellerine almış olur. Bir şey kaybolduğunda ve bu şeyin çalındığı kamptan bu malın kimi çaldığı bilinmiyorsa, malın sahibi lanet okuyacak; bu laneti duyan ve hırsızın kim olduğunu bilmesine rağmen, bunu söylemeyen kişi suçlu sayılacak.

Sahibi bilinmeyen bir şey geri getirildiğinde, bunu bulan kişi kâhine giderek açıklama yapacak, bu kişi günah sunusu diye koç sunmadan, bu şeye sahip olacak.

Benzer biçimde, sahibi bilinmeyen her şey Kâhinlere götürülecek; çünkü bunu bulan, konuyla ilgili kuralı bilmez. Eğer sahipler ortaya çıkmazsa, bulunan şey onlarda kalacak.

---

[11] *4Q**266**, böl. 8 ii; **270**, böl. 6 iii, 15 ek: ve O şöyle der:*

[12] *ya da: tanıkların yanında (4Q**270**, böl. 6 iii, 18)*

[13] *(4Q**267**, böl. 9 i, 1) ek: bir aydan öbür aya*

Eğer Yasa'ya karşı suç işleyen biri, başka bir kişi tarafından görülürse ve işlenen suç büyük günahlardan biriyse, tanık Gardiyan'a giderek durumu anlatacak ve onun huzurunda suçlu kişiyi azarlayacak. Gardiyan bu suçu kaydedecek ve bu kişi aynı suçu bir başkasının önünde tekrar işlerse, bu kişi suçu tekrar Gardiyana bildirecek. Kişi bu suçu tekrar işlerse ve bir başkası bunu görürse, bu kişi cezalandırılacak.

Eğer iki tanık varsa ve farklı meselelerde ifade verirlerse ve bu kişiler güvenilirlerse ve suça tanıklık ettikleri aynı gün içinde Gardiyanı bilgilendirmişlerse, bu adam Saf Yemekten dışlanacak. Mal meselelerinde, iki güvenilir tanığı kabul edecekler ve sanığı, bir tanığın sözüyle kutsal Yemekten dışlayacaklar.

Hiçbir **X** Yargıç, üyelik yaşına gelmemiş ya da Tanrı korkusu taşımayan bir tanığın ifadesine dayanarak, ölüm cezası vermeyecek.

Kasten buyruklarını çarpıtan kişi, arınana kadar ve geri dönünceye kadar, güvenilir bir tanık olarak kabul edilmeyecek.

Bu kural, Cemaat'in Yargıçları için geçerli Kuraldır

Belirli bir süre için, Cemaat'ten on kişi seçilecek; dördü Levi ve Harun kabilelerinden, altısı İsrail'den. Bu kişiler Meditasyon Kitabı'na hâkim olacaklar ve yirmi beş ve altmış yaşları arasında olacaklar. Altmış yaş üstü kimse Cemaat Yargıcı olarak görevlendirilmeyecek; çünkü 'adam günah işlediğinde, yaşamı kısaltıldı; Tanrı yeryüzünde yaşayanlara öfkelendiğinde, onların ölmeden önce kavrayış güçlerini kaybetmelerini sağladı' (Jübileler, xxiii, 11).

Suyla arınmaya dair

Kimse, kirli ya da bir adamı sarmayacak derecede sığ olan suda yıkanmayacak. O, kendisini bir[14] tekne içindeki suyla arındırmayacak. Aynı şekilde kimse bir adamı sarmayacak derecede sığ bir kaya-havuzunda yıkanmayacak; kirli kişi bu havuzun suyuna dokunursa, suyu da kirletmiş olacak.

Şabat'ın, yasasına uygun biçimde gözetilmesine dair

Güneşin, kapıdan (battığı yerden) en uzak olduğu altıncı günde kimse çalışmayacak; çünkü Tanrı şöyle der, *Şabat Günü'nü tut ve kutsal say* (Yasanın Tekrarı, 5:12). Şabat Günü'nde kimse boş ya da aptalca sözler sarf etmeyecek. Kimse arkadaşına borç vermeyecek. Kimse, para ve kazanç konularında karar vermeyecek. Ertesi günün işi ya da çalışmasıyla ilgili hiçbir şey söylemeyecek.

---

[14] *ya da: herhangi bir (4Q270, böl. 6 iv, 2).*

Şabat Günü'nde kimse iş yapmak için arazide[15] gezmeyecek. Kimse Şabat Günü'nde kasabasından bin arşından fazla uzağa gitmeyecek.

Kimse Şabat Günü'nde önceden hazırlanmış yemek dışında bir şey yemeyecek. Arazide bulunan hiçbir şeyi yemeyecek. Kamp dışında hiçbir yerde içmeyecek. **XI** Eğer Şabat Günü'nde yolculuktaysa ve yıkanmaya gitmişse, bulunduğu yerde içecek, ancak bir tekneye su doldurmayacak. Şabat Günü'nde yabancı bir kimseyi kendi işi için dışarıya göndermeyecek. Kimse Şabat tozlu ya da dışarıdan getirilmiş giysi giymeyecek; bunlar önce suyla temizlenecek ya da üzerlerine koku sürülecek. Kimse Şabat Günü'nde kasten kalabalık bir ortama girmeyecek.

Kimse bir hayvanı otlatmak için kasabadan iki bin arşından fazla uzaklaşmayacak. O'na yumruk atmak için elini kaldırmayacak. İnatçı olduğu için, onu evinden çıkarmayacak.

Kimse evinden bir şey çıkarmayacak ve evine bir şey sokmayacak. Kişi alış veriş üzerindeyse, onun evden bir şey çıkarmasına ya da eve bir şey sokmasına izin vermeyin. Şabat'ta kimse mühürlü bir tekneyi açmayacak.

Kimse Şabat Günü'nde gezerken yanında güzel koku bulundurmayacak. Kimse meskenindeki taşı ya da tozu kaldırmayacak.

Kimse Şabat Günü'nde gezerken çocuk taşımayacak.

Kimse Şabat'ta[16], kadın ve erkek hizmetçilerini ya da işçilerini azarlamayacak.[17] Şabat Günü'nde kimse, bir hayvanın doğumuna yardım etmeyecek. Eğer o, bir çukura ya da kuyuya düşerse, kimse Şabat'ta onu çıkarmayacak.

Kimse Şabat'ta, Şabat'ı, Yabancılara yakın bir yerde geçirmeyecek.

Kimse Şabat Günü'nde, zenginlik ya da kazanç uğruna Şabat'a saygısızlık etmeyecek. Suya ya da ateşin içine düşen kişiyi; ip, halat ya da benzeri gereçler yardımıyla çekmeyin.

Kime Şabat Günü'nde, yakmalık sunu hariç, sunağa sunu sunmayacak; çünkü böyle yazmaktadır; *Şabat sunularınız haricinde*(Levililer 23:38).

Kimse, kirli bir kişiyle sunağa; yakmalık sunu, tahıl sunusu, koku ya da odun gönderip de, sunağı kirletmesine neden olmaya-

[15] *ya da: kendi arazisinde (4Q**266**)*

[16] *4Q**270**, böl. 6 v, l7, ya da Şabat Günü'nde*

[17] *ya da: (onlara) kötü davranmayacak (4Q**271**, böl. 5 i, 7)*

cak; çünkü böyle yazmaktadır, *Günahkarın sunusu kirliliktir; ancak adil kişinin duası, makbul bir sunudur* (Süleyman'ın Özdeyişleri 15:8).

İbadet evine giren kişi, kirli ve yıkanma ihtiyacı içinde gelmeyecek. Birlik için boru çalındığında, kişi oraya toplantıdan önce ya da sonra gidecek, bütün hizmetin sona ermesine sebebiyet vermeyecek; **XII** çünkü o, kutsal bir hizmettir.

Kimse, Mabet kentinde bir kadınla cinsel ilişkiye girip de kendi kirliliğiyle Mabet kentini kirletmeyecek.

Beliyal'in ruhlarının egemenliği altında dinden çıkmayı salık veren her adam, bir hayalet ya da benzeri bir ruhun etkisi altına girenlerle ilgili Yasa'ya göre yargılanacak (Levililer 20: 27).

Ancak Şabat'a ve bayramlara hakaret ederek yoldan çıkanlar, ölümle cezalandırılmayacaklar; onu kapatmak adamların görevi olacak. Eğer bu adam hatasından dönerse, onu yedi sene boyunca kapatacaklar ve sonra Birliğe geri dönecek.

Kimse servet ve kazanç uğruna bir Yabancının kanını akıtmak için elini kaldırmayacak. Kimse, küfretmedikler sürece ve İsrail Birliği'nin tavsiyesi dışında, onlara ait olan hiçbir şeye el koymayacak.

Kimse temiz hayvanları ya da kuşları Yabancılara satıp da bunları kurban diye sunmalarına neden olmayacak. Kimse kendi tahıl ambarından ya da şaraphanesinden aldığı malzemeleri yabancılara satmayacak. Kimse kadın ve erkek hizmetçilerini yabancılara satmayacak; çünkü onlar İbrahim'in Antlaşması'na bağlanmış kişilerdir.

Kimse arı larvasından suda sürünen yaratıklara kadar, canlı ve/veya sürüngen hayvanları yiyerek kendisini kirletmeyecek. Kimse kanı akıtılmamış ya da canlıyken kesilmemiş bir balığı yemeyecek. Çekirgeleri canlıyken ateşin ya da suyun içine atacaklar; çünkü doğaları bunu gerektirir.

Bir adamın pisliğiyle kirlenen bütün odunlar, taşlar ve toz, yağla lekelenmiş adam gibi sayılacak; her kim ki onlara dokunursa, onların kirliliğiyle kirlenecek. Ölü bir adama dokunan, evdeki her çivi ve askı, iş aletleri nasıl kirlenirse öyle kirli sayılacak (Levililer II:32).

İsrail'deki kasabaların birliği için geçerli Kural, bu ilkelere uygun olacak; böylece temizi ve kirliyi ayırt edecek, kutsalı adiden ayıracaklar.

Bunlar, her çağın kuralı uyarınca, Efendi'nin bütün canlılarla ilişkisinde izleyeceği ilkelerdir. İsrail'in soyu, bu ilke uyarınca hareket edecek ve lanetlenmeyecekler.

Bu, kampların birliği için geçerli Kuraldır

Harun'un ve İsrail'in Mesihi gelinceye dek, kötülük çağında bu kuralları izleyenler **XIII** en az on adamdan oluşan gruplar oluşturacaklar; *Binler, Yüzler, Elliler ve Onlar* (Çıkış 18: 25). Nerede on adam bir araya gelirse, Meditasyon Kitabı'na hâkim bir kâhin aralarından eksik olmayacak; onlar, onun tarafından yönetilecekler.

Ancak o, bu meselelerde tecrübeli değilse ve bir Levi bu konulara yetkinse, kamp üyelerinin ikinci kişinin sözüne göre hareket etmelerine karar verilecek.

Ancak bir adama cüzam yasasının uygulanması gerektiğinde, Kâhin gelecek ve kampın içinde duracak ve Gardiyan onu Yasa'nın doğru yorumu hakkında bilgilendirecek.

Kâhin aptal biri olsa da cüzamlıyı kapatacak kişi odur; çünkü yargı, onlarındır.

Bu, kampın Gardiyanı için geçerli kuraldır

O, Tanrı'nın işleri konusunda, Cemaat'e rehberlik edecek. O, onların Tanrı'nın güçlü işleri üzerine düşünmelerini sağlayacak ve onların açıklamasına göre sonsuzluğun bütün olaylarını anlatacak (4Q**267**, böl. 9 iv, 2). Bir baba kendi çocuklarını nasıl severse, o da onları aynı biçimde sevecek ve bir çoban koyununu nasıl taşırsa, o da acılı zamanlarında onları taşıyacak. Onları bütün zincirlerinden kurtaracak; böylece Cemaati'nin içinde ezilen ya da kırılan kimse olmayacak. O, Cemaati'ne katılan kişileri, işlerine, kavrayış güçlerine, iradelerine, hünerlerine ve zenginliklerine göre sınayacak; Işığın halkı içinde hak ettikleri yere yerleştirecek.

Hiçbir kamp üyesi, gardiyanın rızası olmadan Cemaat'e yeni bir üye kabul etme yetkisine sahip olmayacak.

Tanrı'nın Antlaşması'ndan kimse, bedeli ödenmeden, Şafağın (*şhahar*) [ya da: Dip (*shahat*)] oğullarından bir şey almayacak ya da onlara bir şey vermeyecek.

Kimse, kampın gardiyanını haberdar etmeden alış veriş için birlik oluşturmayacak, herkes onun tavsiyesine göre davranacak ve yoldan {sapmayacak. Benzer şekilde, evlenen}(4Q**266**, böl. 9 ii, 4) ... bir kadınla ... tavsiye ... Benzer şekilde, karısını boşayan da. Gardiyan, {oğullarına ve kızlarına, (tevazu) ruhu}(4Q**266**, böl.

9 ii, 6-7) ve sevecenlikle rehberlik edecek ve onlara {öfke} (4Q**266**, böl. 9 ii, 8) duymayacak ...

Bu Kural, bütün günahkârlık çağı boyunca kamplar birliği için geçerlidir ve bu kurallara bağlı kalmayanlar, Harun ve İsrail'in Mesihi'nin geleceği son gün günlerde, Kutsal Toprağa kabul edilmeyecekler.

Bunlar, Tanrı'nın dünyayı ziyaret edeceği güne kadar Efendi'nin bütün canlılarla ilişkisinde uyması gereken kurallardır. O, şöyle der; *Sizin, halkınızın, babanızın evinin günleri gelecek* **XIV** *Efrayim'in Yahuda'dan ayrıldığı günden beri yaşanmamış bir gün olacak bu* (Yeşaya 7:17); ancak kim bu (kurallara) göre yaşarsa, Tanrı'nın Antlaşması, onu Dibin bütün tuzaklarından korumak için sağlam duracak, aptalca hareket edenlerse cezalandırılacaklar.[18]

Bütün Kampların birliği için geçerli Kural

Onlar unvanlarına göre kaydedilecekler: öncelikle Kâhinler, ikinci olarak Levililer, üçüncü olarak İsrailliler ve dördüncü olarak dönmeler (Proselytes). Bunlar isimlerine göre sırasıyla kaydedilecekler: öncelikle Kâhinler, ikinci olarak Levililer, üçüncü olarak İsrailliler ve dördüncü olarak dönmeler (Proselytes). Bunlar düzenlerine göre oturacaklar ve her konuda sorgulanacaklar. {Başa}(4Q**267**, böl. 9 v, ii) atanan kâhin otuz ve altmış yaşları arasında olacak; Meditasyon Kitabı'na ve doğru biçimde telaffuz edebilmek için Yasa'nın yargılarına hâkim olacak.

Bütün kampların Gardiyanı otuz ve elli yaşları arasında olacak, insanların bütün sırlarını ve bütün klanların dillerini bilecek. Cemaat'e giren herkes onun sözü uyarınca davranacak. Bir yargıyla ya da durumla ilgili[19] söyleyecek sözü olan, bunu Gardiyan'a söyleyecek.

Bu, Cemaat'in, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için uyacağı Kural'dır

Onlar, aylık kazançlarının en az iki günlük bölümünü Gardiyan'a ve Yargıçlar'a teslim edecekler; bu geliri yetimlere, yoksullara, muhtaçlara, yaşlı hastalara, hastalıkla beli bükülmüş kimselere, yabancı kişilerin eline tutsak düşenlere, kimsesiz bakireye, yakını olmayan hizmetçilere ... dağıtacaklar.

Bu, Cemaat'in asıl açıklamasıdır ...

---

[18] *ya da: sapacaklar (4Q**267**, böl.9 v, 5)*

[19] *4Q**266**, böl. 10 i, 4, ek: Cemaat'e.*

Bu, onların günahlarını affedecek olan Harun ve İsrail'in Mesih'inin geleceği güne kadar uyulması gereken kuralların açıklamasıdır.

Her kim ki malvarlığıyla ilgili kasten yalan söylerse ... ve altmış gün boyunca günahı için af dileyecek ...

Her kim ki arkadaşına kara çalarsa ya da ona haksız yere kin beslerse bir sene boyunca günahı için af dileyecek ...

4. Mağara Şam Belgesi Elyazmaları

Üç Kumran Mağarası'nda bulunan el yazmaları, Kahire *Genizahı* metnini tamamlayıcı niteliktedir. Ancak 5. mağara (CD IX) ve 6.mağarada (CD IV-V-V-VI-VI-VII) keşfedilen bulgular; 4. mağara (4Q**266-273**) yazıtlarıyla karşılaştırıldığında, içeriksel açıdan gölgede kalırlar. 4Q**265**, Şam Belgesi'nin ve Cemaat Kuralının harmanlanmış halidir. Paleografik açıdan incelenen 4Q**266-73** metinleri, İsa'dan önce birinci yüzyıl ortalarına ve İsa'dan sonra birinci yüzyıl başlarına denk düşer.

4Q malzemeleri, (I) CD'de eksik olan önsözü (4Q**266**, böl. Ia-b; böl. 2 i, I-6 ve 4Q**267**, böl. I, **268,** böl. I) ve yine CD içinde geçen Kurallar bölümünün önemli bir kısmını içermektedir. Bu yasalar; (2) üyelerin kabulü ve ihracından (4Q**266**, böl. 5); (3) kâhinlerin görevlerinden çıkarılmalarıyla ilgili kriterlere (4Q**266** böl. 5; **267** böl. 5 ii; **273** böl. 2, 4 i), (4) cilt hastalıklarının teşhisi ve karantinayla ilgili ayrıntılardan (4Q**266** böl. 6, **272** böl. I); (5) hasat toplama ve tarım işlerine kadar (4Q**270** böl 3 ii-iii; **271**, böl. 2; **269**, 6 iii-iv) birçok konu hakkında bilgi sunar. Son olarak, (6) kısmen IQS VII'yle örtüşen ceza kanunları sunulur (4Q**266**, böl. I0; **270**, böl. 7 i; **269**, böl. II i-ii). İki temel elyazması (4Q**266**, böl. II ve **270**, böl. 7 i-ii), sadakatsiz üyelerin gruptan atılması için düzenlenen ayin; Antlaşma'ya katılım ve ihraç konularının işlendiği bölümlerle sonlandırılır. Üçüncü ayda kutlanan bu bayram, Haftalar Bayramı'yla (Pentekost) aynı tarihlere denk düşer. Son olarak, Cemaat Kuralı'nın ve Şam Belgesinin harmanlandığı *melez* S-D (4Q**265**); Cemaatin iki kuruluş belgesi arasında karşılaştırma yapmamıza olanak tanır.

Editio princeps için bakınız; J.M. Baumgarten, *DJD*, XVIII. 4Q**269** için bkz. H. Stegemann, *DJD*, XXXVI, 20I-II.

(I)4QD'YE GÖRE ŞAM BELGESİ'NE GİRİŞ (4Q266-8)

Üç adet 4. mağara Şam Belgesi elyazması (4Q**266**, böl Ia-b; böl. 2 i, I-6 ve 4Q**267** böl. I, **268** böl. I), metnin Kahire uyarlamasında bulunmayan bir önsözün bölümlerini içerir. Önsöz, 4QS^{d}'nin giriş bölümüne kabaca benzeyen bir başlığa sahiptir. İçerik eskatolojiktir ve Tanrı'nın 'Onun buyruklarını gözeten ve yolun mükemmelliğinde yürüyenler'e gönderdiği bir vahyi anımsatır. CD II, I; önsözün bittiği yerde, hikâyeyi kaldığı yerden devam ettirir.

4Q266, böl. Ia-b

Başkan için, Işığın Oğulları'na, günahkârlığın yollarından uzak kalmaları için rehberlik edecek ... adaletsizlik ruhunun ziyareti süresince, beklenen zaman gelinceye dek ... Tanrı, onun bütün işlerini yıkacak, ... sınırları kaldıranlar ve günahkarların birliğini yok edecek. Şimdi dinleyin beni, size Tanrının müthiş tasarımını ve görkemli, güçlü işlerini açıklayacağım. Size, adamdan yaşamı boyunca saklanan her şeyi anlatacağım ...

Bölüm 2 (4Q267, böl. I; 268; böl. I)

I beden ve yaratı ... onlara gelinceye dek; çünkü onlar, belirlenmiş zamanlarına ne geç kalacaklar ne de erken davranacaklar ... Tanrı, kendisini tanımayanları gazap çağına mahkûm etti ve O'nun buyruklarını izleyenler ve mükemmellik yolunda yürüyenler için iyi niyet zamanlarını belirledi. Onların gözlerini gizli şeylere açtı ve sırları duymalarını sağladı; gelecekte başlarına gelecekleri anlasınlar diye. Şimdi dinleyin, siz, doğruluğu bilenler ... (=CD, I, I).

(2)KATILIM KURALLARI
(4Q266, böl. 5)

Bu bölüm, Cemaat Kuralı'nda geçen üyelik kabulü ve ihracıyla ilgili yönergeleri ve CD'nin, Sadok Oğulları'nı, 'İsrail'in dönmeleri' diye tanımlayışını anımsatır.

I ...
... her birini, ruhuna ve yaptığı işlere göre yakınlarına alsınlar diye
...Gardiyan'ın hükmüyle atılacaklar (bkz. IQS VI)
... ve İsrail'in bütün dönmeleri, bu ilkelere göre hareket edecekler ... Sadok'un Oğulları, Kâhinler (bkz. CD IV); onlar, İsrail'in dönmeleridir ... son Yasanın yorumu ... Başkan, bütün İsrail'le ilişkilerinde bu kurallara göre davranacak (IQS IX); Tanrı kendisini izlemeyen ve mükemmelliğe giden yolu aramayan kişileri korumayacak...

(3)KAHİNLERİN GÖREVLERİNDEN ALINMALARIYLA İLGİLİ KURALLAR
4Q266, böl 5 ii (4Q267, böl. 5 ii; 273, böl. 2, 4 i)

Kutsal Yasa'nın bu bölümünde, Cemaat şu kuralları ortaya koyar: (I) Yalnızca akıcı ve açık konuşabilen kâhinler, halkın önünde Kutsal Kitabı okuyacaklar. (2) Savaşta esir düşen kâhinler, Tapınak hizmetinde bulunmayacaklar (3) Yabancı ülkelere göç eden kâhinler, önderlik konumundan uzaklaştırılacaklar ve kutsal şeylerde yer almayacaklar.

II Hızlı (ya da: sessiz, tuttuk, kelimeleri yuvarlayarak) ya da kesik ve söylediği anlaşılmayacak biçimde kelimeleri yutarak konuşan kişi, Yasa Kitabı'nı okumayacak; kişilerin önemli bir konuda hatalı davranmalarına sebep olmayacaklar. ... Uluslara tutsak düşen hiçbir Harun Oğlu ... onu kendi kirlilikleriyle kirletmek ... O, kutsal ibadete katılmayacak ... en kutsal şeyleri yemeyecek ... Ulusların hizmetine giren hiçbir Harun Oğlu ... onun halkına, halkının örgütlenme biçimini anlatan ve ihanet eden ... Adı Doğruluk'tan çıkarılan Harun Oğlu ... kendi gönlünün inatçılığı uyarınca davranan, İsrail'den ... kutsal yemeği yiyen ... Harun'un Oğulları'nın kurulu ... yiyen, kandan ötürü suçlu sayılacak. Bunlar, İsrail kasabalarındaki meskenler için geçerli kurallardır ... Kamplardaki ve kasabalardaki kutsallık adamları ...

(4)CİLT HASTALIĞININ TEŞHİSİ (4Q266, 269, 272, 273)

Kafa derisi ve yüzde görülen cilt hastalığının tanısıyla ilgili kurallar (Levililer 13: 29-37) Kahire elyazmalarında bulunmuyor; ancak bunlar 4Q**272**, **266** ve 4Q**269**, **273**'ün yardımıyla kısmen sunulabilirler. Levililer 13:33 bölümüne eklenen giriş formülünde 've bu konu hakkında şöyle söylenir' cümlesiyle başlayan alıntılara rastlıyoruz; büyük olasılıkla bu bölümden önce Levililer kitabına ait daha uzun bir pasaj bulunmaktaydı. Cilt hastalığı bölümünden sonra, doğumla ilişkilendirilen ve kirlenmeye yol açan çeşitli cinsel boşalımlarla ilgili yasalar sunulmakta.

Editio princeps için bkz. J. M. Baumgarten, *DJD*, XVIII, 50-51, 186-87.

4Q266, böl. 6 i (4Q272 I, 273 4 ii, 269 7)

I ... solgunluk ya da yara ya da parlak leke ... taş ya da tahta ya da benzer bir nesneye çarpma sonucu oluşan yara, ruhun damara girmesiyle kan akışı hızlanıp yavaşlıyorsa ve damar ... kandan sonra ...

Kâhin, ölü ve canlı deriye bakacak. Eğer ölü deri, canlı deriye yayılmışsa, hasta iyileşinceye kadar ve kan damara dönünceye kadar, kâhin onu karantinada tutacak; kâhin, onu gözleyecek ve yedinci gün onu tekrar muayene edecek; eğer yaşam ruhu hareket ediyorsa ve cilt eski haline dönüyorsa, veba geçmiş, yarası temizlenmiş demektir. Kâhin, vebalı et üstündeki deriyi muayene etmeyecek.

4Q266, böl. 6

I Ancak solgunluk ya da yara cilde nüfus etmişse ... ve kâhin, eti görebiliyorsa, bu deriyi kaplamış bir deri hastalığıdır (cüzam). Benzer bir kural ... kâhin onu yedinci gün muayene edecek. Eğer et ölü duruma gelmişse, cüzam hastalığı kötücüldür. Saç ya da sakal altındaki yarayla ilgili yasa: Kâhin, ruhun saça ve sakala girdiğini, damarı kuşattığını görecek; veba saçın altından yayılacak ve bunun rengini açık sarıya çevirecek; tıpkı bitkinin kökündeki bir solucanın bitkinin kökünü ısırıp da çiçeğinin solmasına neden olması gibi. Bu konu hakkında şöyle yazar; *Kâhin, onun başını yı-*

kamalarını emredecek; ancak yaraya dokunulmayacak (Levililer 13:33). Bu sayede kâhin, ölü saçla canlı saçı birbirinden ayırt edebilecek. Yedi gün sonra tekrar muayene ettiğinde uyuzun yayılıp yayılmadığını görebilecek. Eğer hastalık yayılmışsa, kişi kirlidir. Ancak ölü saç, canlı saç içinde yayılmamışsa; damarlara kan gelmiş, yaşam ruhu bedene dönmüş ve cüzam iyileşmiştir. Bu, Harun Oğulları için geçerli 'cüzam' yasası kuralıdır ...

Erkeklik salgılarıyla ilgili yasa. Bedeninden salgı üreten ya da şehvetlenmiş olan erkek ya da ... **II** kadın ... kadınla ilişkiye giren erkek, onun adet kanıyla kirlenir. Yedinci günden sonra kadın yine adet görüyorsa; kutsal yemeği yemeyecek ve Tapınağa girmeyecek, sekizinci gün, güneş batıncaya dek. *vacat*

Bir kadın hamile kalıp erkek çocuk doğurursa, adet gördüğü günlerdeki gibi yedi gün kirli sayılacaktır. Çocuk sekizinci günde sünnet edilecek. Kadın kanamasından paklanmak için otuz üç gün bekleyecek. Ancak kız çocuk doğurursa, adet gördüğü günler gibi iki hafta kirli sayılacak. Kanamasından paklanmak için altmış altı gün bekleyecektir (Levililer 12:2-5). Kadın, kutsal yemeğe dokunmayacak, Tapınağa girmeyecektir; çünkü bu büyük günahtır ... kadın kirli olduğu dönem boyunca, çocuğunu temiz olan bir bakıcıya verecektir ... *Eğer kadının kuzu alacak gücü yoksa, kumru ya da güvercin yavrusu getirecek* (Levililer 12:8) ve bunu kuzu yerine kurban edecektir ...

(5)HASAT TOPLAMA VE HARÇLA İLGİLİ KURALLAR **(4Q266, 269, 270, 271)**

III ... Tahıl toplamaya ve bağdan üzüm toplamaya dair. (Bir demette on meyve vardır.)

Bir '*bet seah*'lık (bir seah tohumun yeşermesi için gerekli alan) alanda bir *seah*a (hacim ölçüsü: on iki litre) kadar yetişen tahıl ... Ürün vermeyen toprak, yere düşen üzümler ve on taneli küçük salkımlar *terumah*-sunusu vergisine tabi tutulmaz. Hasat edilmiş zeytin ve zeytin ürünlerinin otuzda biri vergi olarak ödenir.

Ancak toprak tahrip edilmişse ya da yanmışsa ...

4Q270, böl. 3

Bir '*bet seah*'lık alanda bir *seah* ürün yetişiyorsa, ürünün onda biri verilecek. Eğer kişi günde bir *seah* ürün elde edebiliyorsa, *terumah*, bir *isaron* (=bir *seah*ın, yüzde otuzu) olacak. Toprağın

ekmeğini yiyen bütün aileleri (daha doğrusu, evleri) her sene *terumah* verecekler (bkz. Çölde Sayım 15: 19-20; Levililer 23:17). Bir somun, bir *isaron* olacak.

4Q266, böl. 6

IV Kutsal toprakta ve diğer kentlerde, üzüm bağlarının ve meyve veren ağaçların bütün kutsal sunuları, kâhinlere aittir. Kâhinler, bu sunuları ... satabilirler ... bir adam toprağını ekebilir; dördüncü yılda ektiği ürünü yiyemez; bunlar o sene kutsaldır...

4Q271, böl. 2 (4Q269, böl. 8 i-ii; 270, böl.3 iii)

... o, harman yerindeki hasadın her '*homer*'ından (hacim ölçüsü: 220 litre) onda bir oranında pay alır; bu pay, bir *ephah* ya da *bath*a (22 litre) denk düşer. *Ephah* ve *bath*, eşittir. Her bir *Homer,* tahılın bir '*ephah*'ının altıda biri ve bir *bath* meyvenin onda biri. Kimse, yüz kuzudan birini (Hezekiel 45:15, iki yüz kuzudan birini) sunup da kendini ayırmasın. Kâhinler gelip de ilk ürünü kutsamadan önce, kimse hasat yerindeki ya da bahçedeki yemişi yemeyecek ... bir adama ait bir ev ... bunu satabilir ve ... ve suçsuzdur ... Kimse kutsal yemeğine ... getirmesin. Kimse, ulusların tapındığı altından, gümüşten, bakırdan, kalaydan ya da kurşundan putları kutsal yemeğin yanına yaklaştırmayacak; ancak ateşten yeni çıkarılmış metal yemeğe yakınlaştırılabilir. Kimse iş için kullanılan deri, giysi ya da tekneyi taşımayacak. Bu eşyalara insan cesedi dokunduğunda da aynı kural geçerli olacak; ancak yasa uyarınca kutsal suyla temizlenen ceset kirli sayılmayacak. Günahkârlık çağı boyunca temiz kişiler, ölüleri saf suyla temizleyecekler. Birliğe katılma yaşına gelmemiş erkekler ...

(6)CEZA KANUNLARI VE ANTLAŞMANIN YENİLENMESİ TÖRENİ (4Q266, 270)

CD XIV, ceza yasalarına ait parça buçuk cümlelerle biter. Dördüncü mağara elyazmaları D^a ve D^e, kuralların ihlali durumunda uygulanan ihraç cezalarının ve farklı uzunluklardaki cezai yaptırımların listesini sunar. Bunlar, Cemaat Kuralı'nda (IQS VII) geçen ceza maddeleriyle oldukça benzerlik göstermektedir. Ancak kadınlarla (zina ve anneler

hakkında kötü söz söylemekle) ilgili ceza kuralı, iki metin arasındaki temel ayrışma noktasıdır. Dişil cinsle ilgili tüm konularda olduğu gibi, *Serekh*'in suskunluğu burada da devam etmektedir. Ceza kanunlarından sonra Antlaşma törenini konu edinen bir bölümle sonlandırılan Şam Belgesi'nin dördüncü mağara uyarlamasında, tarikatın ruhani liderinin sadakatsiz üyelerin gruptan ihracıyla ilgili sözlerine yer verilir. 'Yasanın son yorumu' misyonunu üstlenen bu pasajda, bayram birliğinin toplanma tarihi 'üçüncü ay'a tarihlenir.

Editio princeps için, bkz. J. M. Baumgarten, *DVD*, XVIII, 72-8, 162-70.

4Q266, böl. 10 (4Q270, böl. 7 i; 269, böl. II i-ii)

... II iki yüz gün için gruptan atılır ve yüz gün günahları için af diler. Ancak büyük bir günah işlemişse ve kin güdüyorsa; o zaman kişi bir daha gruba kabul edilmeyecek. Nedensiz yere kardeşini küçük düşüren üye, bir sene ihraç edilecek ve altı ay boyunca günahı için af dileyecek. (bkz IQS VII). Aptalca konuşan kişi, yirmi gün boyunca af dileyecek ve üç ay boyunca dışlanacak. (bkz. IQS VII). Kardeşinin sözünü yarıda kesen kişi, on gün boyunca günahı için af dileyecek. (IQS VII). Cemaat toplantısında uyuyakalan kişi ... otuz gün dışlanacak ve on gün boyunca günahı için af dileyecek. Benzer şekilde, kurul başkanının rızası olmaksızın bir toplantıyı üç kere terk eden kişi, on gün boyunca günahı için af dileyecek. Ancak diğer üyeler ayaktayken toplantıdan çıkmışsa, otuz gün boyunca af dileyecek. Kardeşinin ya da halkın önünde, evde ya da dışarıda çıplak gezen kişi altı ay boyunca dışlanacak ... (IQS VII). Giysisinin altından elini hareket ettirdiğinde çıplaklığı görünecek biçimde kötü giyinen kişi, otuz gün boyunca dışlanacak ve on gün boyunca af dileyecek (IQS VII). Sesi duyulacak biçimde aptalca kahkaha atan kişi otuz gün boyunca dışlanacak ve on beş gün boyunca işlediği suç için af dileyecek. Konuşurken sol elini hareket ettiren kişi, on gün boyunca af dileyecek (IQS VII). Kardeşine kara çalan kişi, bir sene boyunca saflıktan dışlanacak.

4Q270, böl. 7

I ve altı ay boyunca af dileyecek. Fakat Cemaat'e kara çalan kişi dışlanacak ve bir daha geri kabul edilmeyecek (IQS VII). Hak-

sız yere kardeşini suçlayan kimse, altı ay boyunca af dileyecek (IQS VII). Gerçeğe ihanet eden ve kendi gönlünün inatçılığı uyarınca hareket eden kimse, Cemaat otoritesi karşısında pişmanlığını bildirirse, iki yıl dışlanacak ve altmış gün boyunca günahı için af dileyecek (IQS VII). İki yıl sonra, Kurul, kişinin durumunu tekrar değerlendirecek; kişi gruba kabul edildiği durumda cemaat düzeni içindeki yerine dönecek ve yasayı çalışacak (IQS VII). Cemaat Yasası'na karşı gelen kişi ayrılacak ve tekrar geri dönmeyecek. Yasalar'a uygun olmayan biçimde başkasından yemek kabul eden kişi, bunu eski sahibine vermeyecek. *vacat* Yine yasalara uygun olmayan biçimde karısıyla cinsel ilişki kuran, zina yapan, kişi gruptan atılacak ve gruba tekrar kabul edilmeyecek. Babaları hakkında kötü söz söyleyen kişi atılacak ve geri dönmeyecek (bkz. IQS VII). Ancak kişi Anneler hakkında kötü söz söylerse, on gün boyunca af dileyecek. Çünkü Annelerin, Cemaat içinde *rwqmh* (ayrıcalığı ?) yoktur. *vacat*

Doğru yola dönen kişilerin izlemesi gereken kurallar bunlardır. Her kim ki kardeşini kâhine bildirirse

4Q266, böl. II (4Q270, böl. 7 i-ii)

II bu kişi, kendi isteğiyle O'nun yargısını kabul edecek; çünkü O'nun Musa aracılığıyla gönderdiği yasalara göre, dikkatsizlik sonucu günah işleyen ruh, günah-sunusu ve suç-sunusu sunacaktır. İsrail'le ilgili şöyle yazar; *Cennetin sonuna gideceğim ve beni hoşnut etmek için sunacağınız kokuyu duymayacağım* (Levililer 33: 31) Başka bir pasajda şöyle yazar; *ağlayıp yas tutarak Tanrı'ya dönmek için*, (Yoel 2: 12-13). Yine başka bir pasajda şöyle yazar, *giysinizi değil yüreğinizi paralayın* (a.g.e.). Her kim ki Musa Yasaları'ndaki ilkeleri takip eden bu ilkeleri reddederse, O'nun doğruluğunun oğullarıyla bir sayılmayacak; çünkü onun ruhu haklı ikazlara uymamıştır (bkz. IQS III). Bu isyankâr kişi, Cemaat'ten kovulacak. Cemaat'in başındaki Kâhin, bu kişi hakkında konuşacak. O, şöyle diyecek, "Şükürler olsun evrenin 'Rabbine'. Her şey Senin ellerinde, her şeyin yaratanı Sensin. Halkları, ailelerine ve uluslarının dillerine göre Sen yarattın. Onların hata yapmasını da Sen sağladın. Babalarımızı Sen seçtin ve onların soyuna doğruluğunun ilkelerini ve kutsal yargılarını verdin; bunlara uyarak, eğer uyarlarsa, yaşasınlar diye. Bizim için sınırları Sen çizdin ve bu sınırları ihlâl edenleri lanetledin. Biz, Senin kurtarıcılığının halkıyız

ve Senin çayırlarının sürüsüyüz. Sen, onu (sınırı?) ihlâl edenleri lanetledin; ancak biz onu koruyoruz." Kovulan kişi ayrılacak; her kim ki onun aşını paylaşır, ona selam (*shalom*) verirse, onunla fikir birliği kurarsa, yasaya göre Gardiyan tarafından sorgulanacak ve cezası kesilecek. Kamplarda iskân eden herkes üçüncü ayda bir araya toplanacak ve Yasa'dan sapanı lanetleyecekler. Bu, kamplarda ve kasabalarda yaşayanların, izledikleri yolda ve ziyaret edilecekleri gazap çağlarında izleyecekleri yasaların yorumudur. Yasa'nın son yorumu uyarınca, bütün bunları gözetin.

(7)MELEZ BİR CEMAAT KURALI - ŞAM BELGESİ METNİ (4Q265)

Muhtemelen M.Ö. birinci yüzyıl sonlarına ait olan on iki elyazması bölümü, Cemaat Kuralı ve Şam Belgesi'ne ilişkin bir yazıdan kesitler sunar; ancak bu iki belgede bulunmayan bölümler de melez metne dâhildir. IQS VI-VII'yi çağrıştıran I. bölüm, Cemaat'e giriş ve ceza yasasıyla; IQS VIII'in özeti niteliğindeki 7. bölüm, 7.- 10. satırlar, Cemaat Kurulu'nun tanımıyla ilgilidir. IQS VIII'de geçen 'on iki adam ve üç kâhin' ibaresi 'on beş adam' biçiminde kullanılır. CD XI'de geçen Şabat Yasaları, 7. bölümün I. ve 2. sütunlarında yer bulur ya da bu, Tapınak Parşömeni LII, 17-18'den alıntılanmıştır. IQS ve CD'ye yabancı olan ikinci bölümde, Yeşaya Kitabı'nın 54:1-2. bölümleri olduğu gibi aktarılır. Bölüm 7 ii'nin sondan dört satırı, Levililer 12:2, 4a, 5, 4b bölümlerinin yeniden kaleme alınmış halidir; ancak Levililer 7:3 pasajı, metnin yeniden yazıldığı sırada çıkarılmıştır. Bu alıntı, Aden Bahçesi'yle başlayan ve haftalara göre hesaplanan çağların betimlenişiyle ilgili bir hikâyenin bölümüdür.

Editio princeps için, bkz. J. M. Baumgarten, *DJD*, XXXV, 57-58.

I. Bölüm

...'ın Kitabı'nda yazıldığı gibi ... Peygamber Yeşaya'nın Kitabı'nda yazıldığı gibi: *Çocuk doğurmayan kısır kadın, sevinç çığlıkları at; Ey doğum ağrısı nedir, bilmeyen sen, Sevinçle haykır, bağır. Çünkü terk edilmiş kadının, evli kadından daha çok çocuğu olacaktır, diyor Rab. Çadırının alanını genişlet* ... (Yeşaya 54:1-2). Bunun yorumu ...

3. Bölüm

... Neden kişi, kardeşine ihanet eder ... hiçbir genç erkek ve kadın, Fısıh Bayramı'nın sunusundan yemesin ...

4. Bölüm

I ... on gün cezalandırılır ... otuz gün cezalandırılır ... bu süre boyunca cezalandırılır ve on beş gün boyunca yemeğinin yarısı ... üç ay boyunca yemeğinin yarısıyla cezalandırılır. Kendisinden daha üst konumda bulunan kişiden önce söz alan üye, altı ay süresince saflıktan uzaklaştırılır ve yemeğinin yarısı kesilir. *vacat* Kardeşini küçük düşüren kişi ... otuz gün cezaya çarptırılır. Bilerek kardeşini yanıltan üye altı ay boyunca dışlanır (IQS VII) ve bu süre içinde yemeğinin yarısı kesilir. Kasti biçimde herhangi bir konu hakkında yalan söyleyen kişi, otuz günle cezalandırılır *vacat* yine kasıtlı olarak mülkiyetle ilgili konularda yalan söyleyen kimse altı ay dışlanır. **II** Cemaat toplantısında uzanan ve uyuyakalan kişi otuz gün cezaya çarptırılır. Eğer ... Kitabı okurken, üç kere uyuyakalırsa ve toplantıdan dışarı çıkarsa, on gün ceza alır. Cemaat Kurulu'na katılmak isteyen kişi, Cemaat Gardiyanı tarafından sınanır. Eğer kişi uygun bulunursa, Gardiyan ona bir sene boyunca eğitim verir. Sonra kişi Cemaat huzuruna çıkar ve Kurul, kişinin durumunu tartışır (bkz. IQS VI). Kişi, bu düzene uygun bulunmazsa (bkz. IQS V), oradan ayrılır (IQS VI). Eğer kabul edilirse, Gardiyan, ona Yasa yorumunu öğretir. Bir sonraki yıl boyunca, kişi, Cemaatin Kutsal yemeğine dokunamaz (IQS VI). Süresi dolduğunda (IQS VI) kişinin mülkiyeti, Cemaat Gardiyanı'na teslim edilir ... Geldiğinde ...

6. Bölüm

... Şabat Günü'nde kimse çamurlu giysi giymeyecek (CD XI). Kimse üzerinde toz olan giysileri giymeyecek ya da ... Şabat Günü'nde. Kimse, Şabat Günü'nde çadırından tahta ya da tekne çıkarmayacak. Kimse Şabat Günü'nde, çukura düşen hayvanına yardım etmeyecek (CD XI). Ancak Şabat Günü'nde kişi suya düşerse, başka biri giysisini kullanarak onu su yüzüne çekecek; ancak başka bir alet kullanarak ona yardım etmeyecek (bkz. CD XI). Ordu ... **II ...** Şabat Günü'nde. İzin vermeyin ... Harun Oğulları

soyundan gelen kimse Şabat Günü'nde kutsal suyu (bkz. IQS III-IV) serpiştiremez. Şabat gününde hayvan güden kişi, kasabadan ancak iki bin arşın uzaklığa gidebilir (CD XI). Kusurlu hayvanlar Tapınak kentinden otuz stadya uzakta tutulacak (bkz. 2QTemple LII: 17-18) ... Yasa'da açıklanan kurallara (IQS VIII) mükemmel derecede hâkim olan, Cemaat Kurulu'nun on beş adamı ve Peygamberler bir araya geldiğinde, gerçek Cemaat Kurulu oluşacak (IQS VIII). Onlar, yargıda doğruya tanıklık edecekler, onlar iyi niyetin seçkinleridir. Onlar, Toprak adına af dileyen makbul bir sunu olacaklar (bkz. IQS VIII), bütün işlenmiş günahlar için ... O, adaletsizlik çağına son verecek (bkz. IQS IV) ...

7. Bölüm

... Şabat Günü'nde ... Şabat Günü'nde ... Harun soyundan gelen kimse, kutsal su serpeyecek ... büyük oruç gününde, Bağışlanma Günü'nde, kimse banyo yapmayacak ve giysilerini yıkamayacak. Hayvanlarını gütmek için dışarı çıkan kimse, iki bin arşından fazla uzağa gitmeyecek. Kimse, Tapınaktan otuz stadya mesafe içinde, kusurlu hayvan eti yemeyecek (IIQT V) ...

Tanrının kendi hizmetkarları, peygamberler, aracılığıyla söylediği gibi, Cemaat Kurulu'nda, on beş adam bir araya geldiğinde, gerçek Cemaat Kurulu kurulmuş olacak; bunlar Tanrının seçkinler ve gerçeğin tanıklarıdır, toprağın affı için sunulan tatlı koku ... yargıyla, adaletsizlik çağı sonlanacak ... (bkz. IQS VIII)

vacat İlk hafta Adem yaratıldı ... -e kadar Aden Bahçesi'ne gönderilmedi, kadını yaratmak için onun kemiklerinden biri alındı ... ancak onun (Hava'nın) adı yoktu; ta ki Adem'e sunuluncaya kadar ... Aden Bahçesi kutsal olduğundan ve her körpe fidan orada yeşerdiğinden, kitapta yazıldığı gibi, *Bir kadın hamile kalıp erkek çocuk doğurursa, adet gördüğü günlerde olduğu gibi yedi gün kirli sayılacaktır* (Levililer 12:2). *Kadın, kanamasından paklanmak için otuz gün bekleyecek* (Levililer 12:4). *Ancak, kız çocuk doğurursa, adet gördüğü günlerdeki gibi iki hafta kirli sayılacaktır. Kanamasından paklanmak için altmış altı gün bekleyecektir* (Levililer 12:5). *Pak sayılması için geçmesi gereken bugünler doluncaya dek kutsal bir şeye dokunmayacak, Tapınağa girmeyecek* (Levililer 12:4).

Kurtarıcı (Messianic) Kural (IQSa=IQ28a)

Kurtarıcı (Messianic) Kural ilk olarak 1955 yılında D. Barthélemy tarafından *DJD*, I'de yayımlanmıştı (Oxford, 1955, s. 107-108). Cemaat Kuralı'yla aynı Parşömen'de geçen bu kısa fakat tam metin, büyük oranda tahrifata uğradığı ve özensizce kaleme alındığından, çevirmen açısından üstesinden gelinmesi zor bir yazıttır.

Barthélemy, bu yazıtı 'Cemaatin Kuralı' diye adlandırmıştı; ancak aşağıda sıraladığım nedenlerden dolayı, metne yeni bir isim koymayı daha uygun buldum: Metin, (1) '*son günler*deki bütün cemaate' hitap eder, (2) uluslara karşı yürütülecek Kurtarıcı (Messianic) savaşın gerekliliklerine hazırlanan bir Cemaat için geçerli bir yasadır, (3) Kâhin'in ve İsrail'in Mesih'inin, Kurul'da ve 2. sütunda betimlenen Sofra'da bulunmalarına değinir.

Cemaat Kuralı'nın birinci mağara uyarlamasına ve Şam Belgesi'ne paralel biçimde, -ancak 4QS^{d} (=4Q**258**) ve 4QS^{b} (=4Q**256**) uyarlamalarının zıttına- 'Sadok Oğulları ve Kâhinler', tarikat içindeki üst yönetimi temsil ederler.

Kurtarıcı (Messianic) Kural'ın ilkeleri ve öğretisel kavramları, Savaş Kuralı'ndakileri gölgede bırakır. Bu metin, M.Ö. birinci yüzyıl ortalarına tarihlenir. Bu metne ait yüzlerce şifreli papirüs parçası dördüncü mağarada keşfedilmişti. Ancak, oldukça küçük parçalardan oluşan bu yazıtlar, kendi başlarına IQSa'nın metinsel eleştirisine katkıda bulunamazlar. Bkz. S. J. Pfann, 4Q**249a-h**, *DJD*, XXXVI, 515-74.

I *Bu kural, Sadok Oğulları Kâhinlerin, halkların yolundan dönmüş olan Antlaşma'nın adamlarının ve kötülüğün ortasında Antlaşma'ya sadık kalan Kurul adamlarının Yasaları uyarınca yürümek için Cemaat'e son günlerde katılacak olan bütün İsrail Cemaati için geçerli Kural'dır, Ülke için af dileyecekler*

Onlar geldiklerinde, kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere herkesi bir araya toplayacaklar. Onların kulaklarına Antlaşma'nın tüm ilkelerini okuyacaklar, kuralları açıklayacaklar; böylece onları dinleyenler hatalarından dönecekler.

Bu, cemaatin bütün halkları, İsrail'de doğan her adam için geçerli Kural'dır.

Gençliğinden itibaren ona Meditasyon Kitabı'nı öğretecekler ve yaşına göre Antlaşma'nın İlkeleri'ni anlatacaklar. O, on sene boyunca kurallara göre eğitilecek ...

O, yirmi yaşına geldiğinde, kendi ailesi içindeki sorumluluklarını üstlenecek ve kutsal birliğe katılacak. İyiyle kötü arasındaki ayrımı öğreneceği yirmi yaşına gelinceye kadar bir kadınla cinsel ilişki kurmayacak. Ancak yirmi yaşından sonra, yargılamalarda tanık olarak kabul edilecek ve duruşmalarda yardımcı olacak.

Kişi, yirmi beş yaşına geldiğinde, kutsal birlik kuruluşları (memurları) arasında yer alabilecek ve birliğe hizmet sunabilecek.

Otuz yaşına basan kişi, davalara ve yargılamalara katılabilecek; Binler, Yüzler, Elliler ve Onlar birliklerinin başkanları arasına girebilecek; Harun Oğulları'nın, Kâhinlerin, otoritesi altında onların ailesine katılabilecek. Birlik içinde aile reisi seçilmiş her üye, kavrayış gücüne göre görevini en iyi biçimde yerine getirmeye çalışacak ve izlediği yolun mükemmelliği uyarınca durumunu güçlendirmeye çalışacak. Kişi, işinde gösterdiği başarıya göre onurlandırılacak.

Seneler içinde yeteneğini kanıtlayan kişi, sahip olduğu güce göre, birliğe hizmet etmek için görevlendirilecek.

Hiçbir budala, duruşmalarda ve yargılamalarda ya da diğer konularda birliğe hizmet edemez. Bu kişi, uluslara karşı yürütülecek savaşta önemli bir görev üstlenmeyecek; onun ailesi, kişiyi orduya kaydedecek ve bu kişi yeteneğine uygun bir işle görevlendirilecek.

Harun Oğulları'nın otoritesi altında bulunan Levililer, düzen içindeki konumlarına göre yetkilendirilecekler. Onlar, birlikteki aile reislerinin -liderlerin, Yargıçların ve memurların- yönlendirmesi ve Sadok Oğulları'nın, Kâhinlerin otoritesi ve birlikteki tüm aile reislerinin doğrudan otoritesi altında cemaati yönetecekler. Bütün birlik; yargı, Cemaat Kurulu ya da savaş için toplandığında, üyeleri üç gün boyunca kutsayacaklar ve böylece bütün birlik hazırlanmış olacak.

Cemaat Kurulu'na çağrılacak olan erkekler şunlardır...

Birlikteki tüm erdem sahibi erkekler, eğitimli ve zeki olanlar, mükemmellik yolunu izleyenler ve yetenekliler, kabile şefleri, bütün yargıçlar ve memurlar, Binler, Yüzler, **II** Elliler, Onlar başkanları, Levililer, mevki sahibi erkekler; bunlar, Sadok'un Oğulları, kâhinler, huzurunda Cemaat Kurulu'nda toplanacak kişilerdir.

İnsan kirinden etkilenmiş kimse Tanrı'nın birliğine kabul edilmeyecek, cemaat için görevlendirilmeyecek. Bedeninde kusur olan, elleri ya da ayakları felçli, topal, kör, sağır ya da kambur, cemaat huzurunda ayakta duramayacak kadar yaşlı olan hiç kimse, birliğin itibarlı adamları arasında yetkilendirilmeyecek; çünkü kutsallık melekleri, onların yanındadır. Eğer bu kişilerden biri Kutsal Kurul'a söz söylemek isterse, onunla özel olarak görüşülecek; ancak bu kişi birliğin huzuruna çıkmayacak; çünkü kusurludur.

Cemaat Kurulu toplantısına çağrılacak saygın erkeklerin birliği

Tanrı, Kâhin-Mesih'i vücuda getirdiğinde[1], (Mesih) onlarla beraber bütün İsrail birliğinin başına geçecek; bütün erkek kardeşleriyle, Harun Oğulları'yla, Kâhinlerle, birliğe çağrılan saygın erkeklerle birlikte; onlar, saygınlık derecelerine göre onun huzurunda oturacaklar. Sonra İsrail'in Mesih'i gelecek. İsrail'deki klanların şefleri, kamplardaki ve toplantılardaki konumlarına ve saygınlık derecelerine göre, onun huzurunda oturacak. Onların önünde, yine saygınlık derecelerine göre, aile reisleri ve kutsal birliğin bilge adamları, saygınlık derecelerine göre oturacaklar.

Yemek ve yeni şarap içmek üzere ortak sofraya toplandıklarında; ortak sofra yemek için hazırlandığında ve yeni şarap içilmek üzere döküldüğünde, kimse Kâhin'den önce yemeğe ve şaraba el uzatmayacak; çünkü ekmeği ve şarabı kutsayacak ve elini ekmeğe uzatacak ilk kişi Kâhin'dir. Sonra, İsrail'in Mesih'i elini ekmeğe uzatacak ve bütün Cemaat birliği şükran duası okuyacak; her biri, saygınlık derecesine göre ...

Yemek için en az on erkek bir araya geldiğinde bu kurala uygun biçimde davranacaklar.

---

[1] *Kelimenin bu okunuşu (yolid), ben de içlerinde olmak üzere birçok kişi tarafından şüpheyle karşılanmıştı; ancak bilgisayar destekli çözümleme, bu okumayı destekliyor. Öte yandan, E. Puech'e göre (RQ 16, 1994, 361), bu kelime, yitgalleh; yani 'gösterilecek' biçiminde okunmalıdır.*

Savaş Parşömeni
(1QM, 1Q33, 4Q491-7, 4Q471)

Birinci mağaradan çıkarılan bu elyazmasına ait, tahrifata uğramış on dokuz sütun, ilk olarak E.L. Sukenik'in ölümünden sonra, 1954 yılında yayımlandı. 1955 yılında İngilizce önsözün de eklendiği yazıtlar, yeniden düzenlenerek *The Dead Sea Scrolls of the Hebrew University* (Kudüs) başlığıyla yayımlandı. 1Q**33** altında tasnif edilen bazı bölümler ve altı elyazması nüshası daha, dördüncü mağarada bulundu; bunlar 1982 yılında M. Baillet tarafından *DJD*, VII'de yayımlandı (4Q**491-6** ya da 4QM^{a-f}). 4Q**407** içinde Savaş Parşömenine ilişkin kısa bölümler bulunur. 4Q**471** ya da 4QM^{g}; 1QM'in özet halidir (bkz. E., H. Eshel, *DJD*, XXXVI, 439-45). 4Q**471** dışında bütün Savaş Parşömeni malzemeleri için bkz. J. Duhaime, J. H. Charlesworth vd., içinde, *The DDS II, Damascus Document, War Scroll and Related Documents*, 1995, 80-203.

Bazı 4Q bölümleri, I. Mağara metnindeki boşlukları tamamlamaktadır: M^{a}, M^{b}, M^{d} ve M^{e}; bu amaçla kullanılmıştır; özellikle de I., 14., ve 19. sütunlarda. Diğer yandan, M^{a} ve M^{c}, Savaş Kuralı'na farklı yorumlar katmaktadır. Bu elyazmalarının tipik bölümleri, kitap içinde ayrı sunuluyor.

Savaş Kuralı'nın içeriği şöyledir:
Kittim'e karşı savaş ilanı (I)
Tapınak ibadetinin yeniden örgütlenmesi (II)
Kırk yıl Savaşları'nın programı (II)
Borular (III)
Sancaklar (III-IV)
Ön oluşumların düzeni ve silahları (V)
Saldırı piyadelerinin hareketleri (VI)
Süvarilerin düzeni ve hareketleri (VI)
Askerlerin yaşı (VI-VII)

Kamp (VII)
Kâhinlerin ve Levililerin görevleri
(Öğüt ve boru işaretleri)
Hedefler ve savaş liturjisi duaları (X-XII)
Zafer Duaları (XIII)
Şükran Ayini (XIV)
Kittim'le mücadele (XV-XIX)

Metnin bütünselliği sorunu, son beş sütununun tekrardan ibaret olması nedeniyle bazı şüphelere yol açmakta. On dokuz sütunun tek bir kalemden çıktığını savunan kişiler şunları göz önünde bulundurmalıdır: I. sütuna eklenen önsözden sonra, 2.-14. sütunlarda genel giriş yazılarına ve 15.-19. sütunlarda son savaşa dair bir peygamberliğe yer verilir. Başka uzmanlara göreyse, 15-19. sütunlar, Kural'a (II-XIV) eklenen önsöz niteliğindedir.

İlk olarak J. van der Ploeg tarafından geliştirilen kurama önceleri ben de katılıyorum (*Le Rouleau de la guerre*, Leiden, 1959, 11-12). Elinizdeki metinde I ve XV-XIX sütunlarda kullanılan ve Kittim'le yapılan son savaşı konu edinen metnin ilk hali, Daniel 11: 40; 12: 3'ten esinlenerek yazılmış. Sonraki bölümlerde, yabancı uluslarla yapılacak olan kırk yıllık savaşla ilgili hikâyeye; askeri, dini hazırlık ve savaşla ilgili Kurallar'ın eklenmesiyle (II-XIV sütunlar) konunun kapsamı genişletilmiş. Bu durumda, elyazmalarındaki karmaşıklığı çözmek için önceki hipotezlerden daha ikna edici bir açıklamaya ihtiyacımız var. Dördüncü mağara elyazmaları metnine, özellikle M^a (4Q**491**) ve M^c (4Q**493**)'e bakacak olursak, Savaş Kuralı'nın farklı uyarlamaları eş zamanlı olarak Kumran Kütüphanesi'nde bulunuyordu.

Savaş Kuralı'nın tarihlendiği dönemi tespit etmek için elimizdeki ipuçlarını takip etmek durumundayız: Bu metnin yazarı, yazısında Daniel'in Kitabı'na göndermede bulunur. Öyleyse Savaş Kuralı M.Ö. 164 yılından sonraki dönemlerde yazılmış olmalı. Daha kesin bir tarih bulmak için, Parşömen'de tariflenen savaş stratejilerini ve taktiklerini inceleyebiliriz. Uzmanlar bu konuda iki farklı fikir öne sürüyorlar: Bir kesim bu stratejilerin Romalılar ya da Yunanlılardan esinlenerek geliştirildiğini; diğer kesimse Kutsal Kitap anlatılarından faydalanıldığını savunuyor. Kutsal Kitabın, metin üzerindeki etkisini göz ardı edemeyiz; ancak Yahudilere yabancı olan savaş taktikleriyle ilgili betimlemeleri de en azından güncel savaşla ilgili olanlarını, göz önünde bulundurmamız gerekiyor.

Y. Yadin ve diğer arkeologlar, tarihçiler gibi ben de Savaş Kuralı'nda betimlenen silahların ve taktiklerin, Yunan birliklerinden çok Ro-

ma lejyonu tarafından geliştirilen savaş sanatına ait olduğunu düşünüyorum. Özellikle piyadelerin kare biçimdeki kalkanı (*scrutum*), atlıların kalkanı (*parma* ya da *clipeus*), üçlü savaş düzeni (*acies triplex*), 'savaş kapıları' ve birlikler arasındaki boşluk (*intervalla*) Romalılara ait savaş terimleridir. Dahası, savaş parşömeninde süvarilerin dizlik giydiğinden söz edilir -bu giysi, ilk olarak M.Ö. birinci yüzyıl ortalarında Julius Caesar döneminde kullanılmıştı. Bu ve benzeri ayrıntılar; ayrıca Kittim'in dünyanın egemenleri olarak tasvir edilişinden, Savaş Kuralı'nın M.Ö. I. yüzyıldan sonra yazıldığı sonucunu çıkarabiliriz; Kittim 'kralı'nın yaşadığı dönem Emperyal çağa (M.Ö. 27'den sonrasına) denk düştüğünden; metin, M.Ö. I. yüzyıl sonlarına ya da M.S. birinci yüzyılın başlarına tarihlenebilir.

Bu eser, askeri çatışma el kitabı olarak tasarlanmamıştı; aksine teolojik bir yazıt niteliğindedir. Metinde tasvir edilen savaş, Işık ve Karanlıklar ruhları arasındaki ebedi mücadeleyi sembolize eder. Savaşın aşamaları, tasarısı ve süresi bellidir. Karşıt güçler eşit biçimde eşleştirilir; öyle ki ancak 'Tanrı'nın kutsal müdahalesiyle' aradaki denge bozulacak, 'Beliyal ve onun krallığının ev sahipleri süpürülecektir'.

I *Başkan için. Işığın Oğulları'nın Karanlılığın Oğulları'na; Beliyal'in ordusuna: Edom ve Moav'ın birliklerine, Ammonlulara, doğu ordularına, Filistinlilere, Asur Kittimi'nin birliğine ve onların yandaşlarına karşı mücadelelerine dair Savaş Kuralı.*

Levi, Yahuda ve Benyamin'in oğulları, çöldeki sürgünler, onlara karşı mücadele edecek ... Işığın sürgün çocukları, Halkların Çölü'nden Kudüs Çölü'ne döndüğünde; savaştan sonra oradan (Küdüs'e ?) ilerleyecekler.

Kittim Kralı, Mısır'a girecek, kuzey krallarına karşı mücadelesinde bozguna uğrayacak, postu parçalanacak ve İsrail'in boynuzu kırılacak. O zaman Tanrı'nın halkı için kurtuluş günü gelmiş olacak; Beliyal'in halkı yok edildiğinde, Tanrı'nın insanları hüküm sürecek. Yafet'in soyu karmaşa içinde kalacak ve Asurlular ülkelerinden olacak. Kittim egemenliği sona erecek, günahkârlık çağı kapanacak, karanlığın oğulları geriye tek bir kişi kalmayana dek cezalandırılacaklar. Doğruluğun Oğulları dünyaya güneş gibi doğacaklar, karanlık mevsimler geçinceye dek ve Tanrı'nın zamanlarında ışıldamaya devam edecekler. Tanrı'nın ebedi büyüklüğü sayesinde, Işığın Oğulları huzur, kutsama, zenginlik, mutluluk ve uzun bir yaşama kavuşacaklar.

Kittim düştüğü gün, İsrail Tanrısı'nın huzurunda büyük bir mücadele ve kıyım yaşanacak; karanlığın oğullarının yenilgiye uğrayacağı o gün önceden belirlenmiştir. Savaşta putların birlikleri ve insanoğlunun birlikleri çatıştığında büyük bir kıyım yaşanacak. İnsan çığlıkları, putların ve Tanrı'nın vekillerinin gümbürtüleri arasında; Işığın Oğulları, karanlıkların birliğine karşı mücadele edecek. O gün, Tanrı'nın koruduğu insanlar zafer kazanacak, ...

Kittim'e karşı savaştıkları gün kıyım yaşanacak. Işığın Oğulları, üç birlik halinde günahkârlara saldıracak ve Beliyal'in halkı üç birlik halinde, Tanrı'nın savaşçılarını püskürtmek için kendilerini çembere alacaklar. Piyadeler zayıf düştüğünde, Tanrı onlara, Işığın Oğulları'na, güç verecek. Tanrı'nın yedinci birliği, Beliyal'in ordusunu, onun krallığının meleklerini ve onun ordusundaki bütün insanları nihai bozguna uğratacak.

{... Kâhinler, Levililer ve kabile başları ... kâhinler ve Levililer ve} (4Q**464**) **II** cemaatteki elli iki aile reisi ...

Kâhin başları, Başkâhin ve onların vekillerinin altında konumlanacak. On iki kâhin başı, Tanrı'nın huzurunda günlük ibadetleri yönetecek; kutsal yirmi altı bölüğe yine kâhinler önderlik edecek.

Onların altında, her kabile için birer Levi yönetime geçecek. Onlar her gün Tapınağın kapısında toplanacaklar. Levililere bağlı diğer liderler; yeni ayda, Şabat'ta ve diğer önemli günlerde toplantıya katılacaklar. Bunlar, elli yaş üstü kişilerden seçilecek.

Bu kişiler, kurban kesilmesi ve güzel koku sunulmasından sorumludurlar; bu sayede, Tanrı'yı memnun edecekler, O'nun cemaati için bağışlanma dileyecekler ve kutsal sofrada kendilerini daima huzurlu hissedecekler. Bu etkinlikler, savaş yılları dışında düzenli biçimde örgütlenecektir.

Geri kalan otuz üç savaş yılı boyunca, Birlik'teki saygın kişiler, cemaatteki aile reisleriyle birlikte, ulusların bütün ülkelerinde, kendileri için savaşçı seçecekler. Savaş için bir araya geldikleri her sene, kendileri için, İsrail'in bütün kabilelerinden seçtikleri adamları silahlandıracaklar. Ancak dinlenme yıllarında, savaşa girmek için kimseyi silahlandırmayacaklar; çünkü bunlar, İsrail'in dinlenme Şabatları'dır. 35 yıllık hizmet süresinin altı yılında savaşacaklar; bütün cemaat birlikte savaşacak. Geri kalan yirmi dokuz yılda savaşta bölünecekler. İlk yıl, Aram-Nahanaim'e karşı savaşacaklar; ikinci sene, Lud'un Oğulları'na karşı; üçüncü sene, Aram'ın Oğulları'ndan hayatta kalanlara karşı ve Fırat Nehri'nin

ötesinde, Uz, Hul, Togar ve Meşa'ya karşı; dördüncü ve beşinci sene, Arpakşat'ın Oğulları'na karşı savaşacaklar; altıncı ve yedinci sene, Asur ve Fars Oğulları'na karşı ve Doğu'dan Büyük Çöle kadar; sekizinci sene, Elam'ın Oğulları'na karşı savaşacaklar; dokuzuncu sene İsmail ve Keturah'ın Oğulları'na karşı savaşacaklar. Takip eden onuncu senede, Ham Oğulları'nın klanlarına ve yaşam alanlarına göre birlik bölünecek ve savaşacaklar; geri kalan on yıl süresince, Yafet Oğulları'nın yaşam alanlarına göre bölünecekler ve onlarla savaşacaklar.

Çağrı ve tehlike boruları için kurallar

... Çağrı borusu çalındığında **III** savaş düzeni oluşturulacak ve piyadeler savaş kapılarını açmak için öne çıkacak. Katliam, tuzak; saldırı ve geri çekilmek için tehlike borusu çalınacak.

Cemaat'i çağıracak borunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Çağrısı.*

Kabile başlarını çağıracak borunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Prensleri.*

Saygın kişileri ve cemaatteki aile reislerini Birlik evine çağıracak borunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Çağrısıyla Kutsal Kurul'da Toplanıldı.*

Kampların borusunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın huzuru, Azizlerinin Kampında.*

Kampın savaşa girmesi için çalınacak borunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Kutsal Halkı, Düşmanları Bozguna Uğratacak; Doğruluğundan Nefret Edenleri Kovacaklar, O'ndan Tiksinenleri Utandıracaklar.*

Savaş düzeninin oluşturulması için çalınacak borunun üzerine şöyle yazacaklar; *Karanlığın Oğulları'ndan Tanrı'nın İntikamını Alacak Birliklerin Oluşturulması.*

Savaş kapılarının açılmasıyla piyadelerin düşman ordusuna saldırması için çalınacak borunun üzerine, şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Belirlediği Zamanda, O'nun İntikamının Alınacağının Belirtisi.*

Katliam borusunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Savaşa Müdahalesiyle Bütün Tanrıtanımazlar Yok Edilecek.*

Pusuya çağıracak borunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Giziyle Günahkârlık Yok Edilecek.*

Takibe çağıracak borunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı, Karanlığın Bütün Oğulları'nı cezalandırdı, Onlar Tamamen Yok Edilinceye dek Tanrı'nın Öfkesi Dinmeyecek.*

Geri çekilmeye çağıran borunun üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı Yeniden Toplandı.*

Kudüs'e ulaşmak için tekrar düşmana saldırmaları için çalınacak geri dönüş borusunun üzerine şöyle yazılacak; *Huzurlu Günlerde Tanrı'nın Sevinci.*

Bütün Birliğin sancaklarıyla ilgili kurallar

Halkın önünde duracak olan sancak üzerine İsrail Oğulları'nın, Harun Oğulları'nın ayrıca düzen içindeki sıralarına göre İsrail'deki on iki kabilenin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Halkı.*

Üç kabileden oluşturulacak kamp sütunlarının sancakları üzerine, ... kamp liderinin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın ...*

Kabile sancağı üzerine, kabile başlarının ve klan önderlerinin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın sancağı.*

Birlikler sancağı üzerine Birlikler ve Binler önderlerinin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın ...*

Binlerin sancağı üzerine, Binlerin ve Yüzlerin önderlerinin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın ...*

Yüzlerin sancağı üzerine ...

IV Merari'nin sancağı üzerine, Merari ve Binler'inin liderlerinin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Adak Sunusu.*

Binler sancağı üzerine, Binler başkanının ve Yüzler liderlerinin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Geriye Tek Kişi Kalmayıncaya Dek Beliyal ve Halkı, Tanrı'nın Gazabına Uğradı.*

Yüzler sancağı üzerine, Yüzler başkanının ve Elliler liderlerinin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Günahkâr Canlara Karşı Kazanılacak Zafer Tanrı'nın İşidir.*

Elliler sancağı üzerine, Elliler başkanının ve Onlar liderlerinin adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *Tanrıtanımazların Hükmü, O'nun Gücüyle Yıkıldı.*

Onlar sancağı üzerine, Onlar başkanının ve onun komutası altındaki diğer dokuz adamın adıyla birlikte şöyle yazacaklar; *On Telli Lirle Tanrı'ya Övgü.*

Savaşa yaklaştıklarında taşıyacakları sancak üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Doğruluğu, Tanrı'nın Adaleti, Tanrı'nın Görkemi, Tanrı'nın Yargısı.* Bu yazıdan sonra her cemaat üyesinin adı sıralanacak.

Savaşa girdiklerinde taşıyacakları sancak üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Sağ Eli, Tanrı'nın Belirlediği Zaman, Tanrı'nın Kargaşası, Tanrı'nın Gazabı.* Bu yazıdan sonra her cemaat üyesinin adı sıralanacak.

Savaştan döndüklerinde taşıyacakları sancak üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Onuru, Tanrı'nın Haşmeti, Tanrı'nın İhtişamı, Tanrı'nın Görkemi.* Bu yazıdan sonra her cemaat üyesinin adı sıralanacak.

Birliğin sancaklarıyla ilgili kurallar

Savaşa giderken taşıyacakları ilk sancak üzerine *Tanrı'nın Birliği,* ikinci sancak üzerine *Tanrı'nın kampları,* üçüncü sancak üzerine *Tanrı'nın Kabileleri,* dördüncü sancak üzerine *Tanrı'nın Klanları, beşinci* sancak üzerine *Tanrı'nın Bölükleri,* altıncı sancak üzerine *Tanrı'nın Birliği,* yedinci sancak üzerine *Tanrı'nın Çağırdıkları,* sekizinci sancak üzerine *Tanrı'nın halkı* yazacaklar. Bu yazıdan sonra her cemaat üyesinin adı sıralanacak.

Savaşa yaklaştıklarında taşıyacakları sancak üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Savaşı, Tanrı'nın İntikamı, Tanrı'nın Sınavı, Tanrı'nın Ödülü, Tanrı'nın Kudreti, Tanrı'nın Cezaları, Tanrı'nın Gizi, Tanrı'nın Kibirli Ulusları Yok Edişi.* Bu yazıdan sonra her cemaat üyesinin adı sıralanacak.

Savaştan döndüklerinde taşıyacakları sancak üzerine şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Kurtarıcılığı, Tanrı'nın Zaferi, Tanrı'nın Yardımı, Tanrı'nın Desteği, Tanrı'nın Neşesi, Tanrı'nın Şükranı, Tanrı'nın Övgüsü, Tanrı'nın Huzuru.*

Sancak Ölçüleri. Bütün birliğin sancak uzunluğu, on dört arşın; üç kabilenin sancağı, on üç arşın; kabilenin sancağı on iki arşın; Birlik sancağı, on bir arşın; Binler sancağı, on arşın; Yüzler sancağı, dokuz arşın; Elliler sancağı, sekiz arşın; Onlar sancağı, yedi arşın ...

V Bütün birliğin Prensi'ne ait kalkan üzerinde, sırasıyla onun adını; İsrail, Levi ve Harun'un adlarını; İsrail'deki on iki kabilenin ve kabile şeflerinin adlarını yazacaklar.

Yeterli kişi sayısına ulaşıldığında cephe oluşturmak için savaş düzeninin alınmasıyla ilgili kurallar

Yedişerli sıraya girecek ordu, bin kişiden oluşacak ve her savaşçı önündeki kişiyle aynı hizada bulunacak.

Onlar ayna gibi cilalanmış bronz kalkanlar taşıyacaklar. Kalkanın kavisli kenarları, saf altın, gümüş, bronz ve değerli taşlarla işlenmiş bir sanat eseri olacak. Kalkan, iki buçuk arşın uzunluğunda, bir buçuk arşın eninde yapılacak.

Savaşçılar, ellerinde mızrak ve kılıç tutacaklar. Mızrağın uzunluğu yedi arşın; sapı ve sivri ucu yarım arşın olacak. Sap; saf altın, gümüş ve bronzdan yapılmış kavisli, üç kabartmalı halkayla köşelendirilecek. Halkanın kenarlarındaki mısır başağı şeklinde kabartılmış işlemeler, değerli taşlarla -zanaatkâr tarafından yapılmış süslü şeritlerle- kaplanacak. Halkaların arasında kalan mızrak sapı bir sütun gibi işlenecek. Sivri uç, parlak beyaz demirden yapılacak; ortasında saf altından işlenmiş mısır başağı figürü, mızrağın ucunu işaret edecek.

Ateşte dövülerek inceltilmiş ve ayna kadar beyazlatılmış saf demir kılıçların iki kenarında (ağzında) saf altından işlenmiş mısır başağı figürleri, kılıcın ucunu gösterecek ve kılıcın her iki tarafında iki uzun şerit olacak. Kılıç, bir buçuk arşın uzunluğunda, dört parmak genişliğinde yapılacak. Kınının genişliği dört başparmak kadar olacak. (Kemerle) kın arasındaki uzunluk dört el ayası kadar olacak ve kın, kemere iki taraftan beşer el ayası uzunluğundaki şeritlerle bağlanacak. Kılıcın kabzası, boynuzdan işlenecek; üzerinde altın, gümüş ve değerli taşlardan yapılmış şeritler bulunacak ... *vacat*

... doğrulacak, ... yedi savaş bölüğü düzene girecek, bölükler peş peşe ... bölükteki askerler otuz arşın ...

VI yedi kez ... ve önceki konumlarına dönecekler.

Onlardan sonra üç piyade bölüğü öne çıkacak ve iki birlik arasında duracaklar; ilk bölük, düşman birliğine yedi mızrak fırlatacak. Mızrakların ucuna şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Gücünün Parlak Mızrağı.* İkinci bölüğün mızraklarının ucuna şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Gazabıyla Yok Edecek Kanlı Mızrak Uçları.* Üçüncü bölüğün mızrak ucuna şöyle yazacaklar; *Tanrı'nın Yargısıyla Yere Yıkılan Günahkârları Yok Edecek Kılıç Ağzı.* Bu birlikler, mızraklarını yedi kere düşmanların üzerine fırlatacak ve sonra eski yerlerine dönecekler.

Sonra iki piyade bölüğü öne çıkacak ve iki birlik arasında duracaklar. İlk bölük, mızrak ve kalkanla; ikinci bölük, kılıç ve kalkanla kuşanmış olacaklar ve Tanrı'nın yargısıyla günahkârları yere serecekler; Tanrı'nın gücüyle düşman birliğini saracaklar ve

günahlarının bedelini onlara ödetecekler. Böylece İsrail'in Tanrısı egemen kılınacak ve halkının azizleriyle büyük işler başaracak.

Yedi atlı birlik daha, ordunun sağ ve sol yanında duracaklar; birlikler burada ve orada konumlanacaklar; yedi yüz atlı sağ kanatta, yedi yüz atlı sol kanatta ... İki yüz atlı; bin kişilik piyade birliğiyle ilerleyecek; benzer biçimde kampın sağ ve sol taraflarında duracaklar. Toplamda dört bin altı yüz adam; ordu birliğiyle birlikte bin atlı bulunacak; her birliğe elli atlı düşecek. Piyadeler ve atlıların sayısı altı bini bulacak: her kabileden beş yüz savaşçı olacak.

Piyadelerle birlikte çatışmaya girecek süvarilerin altında aygırlar olacak; bunlar, rüzgâr kadar hızlı koşan, duyuları gelişmiş, savaş için eğitilmiş, gürültüye ve her türlü görüş alanına hâkim, en verimli çağındaki atlar arasından seçilecek. Süvariler; cesur, yetenekli, otuz ve kırk beş yaş arasında olacaklar. Süvariler ve atlar; göğüslük, miğfer ve kalkanla korunacaklar; atlılar, sekiz arşın uzunluğunda mızrak ve küçük kalkan taşıyacaklar. Piyadelerle birlikte öne çıkan süvarilerin yanında; ok, yay ve cirit bulunacak. Tanrı'nın ... ve günahkârların kanını dökmek ve ... için her zaman hazır bulunacaklar.

VII Ordu, kırk ve elli yaş arası erkeklerden oluşturulacak. Kamp denetçileri, elli ve altmış; memurlar, kırk ve elli yaş arasında olacak. Yağmacılar, ganimetçiler, bekçiler, temizlikçiler ve erzakçılar yirmi beş ve otuz yaş arasındaki erkeklerden seçilecek.

Kudüs'ten çıkış ve Kudüs'e dönüş arasında geçen süre boyunca hiçbir erkek çocuk ve kadın, bu kampa girmeyecek. Topal, kör, kambur olan ya da bedeninde kusur bulunanlar ve kirli kişiler orduya alınmayacak. İntikam gününe hazırlanan, bedeni ve ruhu kusursuz kişiler orduya gönüllü yazılacaklar. Savaş zamanında 'kaynağı' nedeniyle kirli sayılan kişiler orduya katılmayacak; çünkü o gün, kutsal melekler, savaşçıların yanında olacak. Kamplar arasında tuvalet ihtiyacı için iki bin arşın mesafe bırakılacak; böylece kimse, başka bir savaşçıyı çıplak görmeyecek.

Savaş birlikleri karşı karşıya geldiğinde Harun Oğulları'ndan yedi Kâhin, yerlerinden çıkarak iki ordu arasına doğru ilerleyecekler. Kâhinler; mavi, mor ve kırmızı iplerle işlenmiş beyaz ketenden cüppe, tunik ve pantolon giyecekler; başlarına mitred turban takacaklar. Ancak Kâhinler, savaş kıyafetleriyle Mabe'de girmeyecekler. İlk Kâhin, savaşçıların ellerini güçlendirmek için bir-

liğin önünden gidecek; diğer altı Kâhin, Çağrı borusu, İşaret borusu, Tehlike borusu, Saldırı borusu ve Geri Çekilme borusunu taşıyacaklar. Kâhinler iki ordu arasına geldiklerinde, yedi Levi ellerinde yedi koçboynuzuyla onların yanına gidecek; üç Levi memur, Kâhinlerin ve Levililerin önünde gidecek. Kâhinler, savaş kapılarının elli kalkan genişliğinde açılması için iki Çağrı borusunu çalacaklar; sonra elli piyade sağ taraftan, elli piyade sol taraftan hareket edecekler. Onların yanında, bütün bu kurallar uyarınca Levi memurlar da bulunacak.

Kâhinler boruları çaldıklarında, iki süvari bölüğü kapıdan hareket ederek, iki ordu arasına girecekler ... **VIII** Borular çalındığında, atıcılar yedi kez mızraklarını düşman ordusunun üzerine fırlatacaklar; sonra Kâhinler Geri Çekilme borularını çaldıklarında, onlar ilk birlikteki yerlerine dönecekler.

Kâhinler Çağrı borularını çaldıklarında üç süvari birliği kapıdan çıkarak, iki ordu arasına girecek; atlılar bölüğün sağ ve sol kanatlarında konumlanacak. Kâhinler, savaş düzenine girilmesi için boruyu sürekli çaldıklarında, gruplar sıraya girecek. Üçlü sıra oluşturulduğunda, Kâhinler, sürekli ve yumuşak tonda ikinci sinyali verecekler; bu sinyalden sonra birlikler düşmana yaklaşıncaya dek ilerleyecek. Silahlarını doğrulttuklarında, Kâhinler Altı Katliam borusunu keskin biçimde çalarak, savaşı yönetecekler. Levililer ve diğerleri koçboynuzunu üfledikleriinde, düşmanlar dehşete kapılacaklar. Aynı anda üzerlerine cirit yağdırılacak. Sonra boynuz sesleri kesilecek; ancak düşman birliğine yedi kez atış yapıldığı sürece Kâhinler boruyu keskin tonda çalarak savaşı yönlendirmeye devam edecekler. Sonra Geri Çekilme boruları hafif ve sürekli tonda çalınacak.

Bu kural uyarınca Kâhinler üç bölüğü yönetmek için boru çalacaklar. Kâhinler, ilk atışla birlikte savaşı yönlendirmek için Tehlike borusunu güçlü biçimde çalacaklar ve yedi atış tamamlandığında boru sesi kesilecek. Geri Çekilme borusu hafif ve sürekli tonda çalındığında; bölükler, birlik içindeki yerlerine dönecekler.

Kâhinler, Çağrı borusunu çaldıklarında iki piyade birliği savaş kapısından çıkarak iki ordu arasına girecek. Sonra Kâhinler katliam borusunu çalacaklar, Levililer ve diğerleri koçboynuzlarını güçlü biçimde çalacaklar **IX** ve onlar düşmanların üzerine saldıracaklar. Gürültü kesilecek; düşmanlar yenilinceye ve kaçıncaya dek Kâhinler Savaşı yönlendirmek için Katliam borularını çalmayı sürdürecekler.

Bu saldırıdan sonra, Kâhinler Çağrı borularını çalacaklar, ön birlikteki bütün piyadeler savaş alanına ilerleyecekler; altı birlik, savaştakiyle birlikte konumlarını alacaklar. Piyadeler, toplamda yedi bölükten oluşacak: yirmi sekiz bin savaşçı ve altı bin atlı.

Bütün savaşçılar, Tanrı'nın savaşında onu cezalandırmak için düşman ordusunun peşine düşecekler. Kâhinler, Takip borusunu çaldıklarında birlikler, düşmanı yok etmek üzere mevzi alacaklar ve bütün düşmanlar öldürülünceye dek süvariler düşmanları bütün kanatlardan sıkıştıracak.

Günahkârlar öldürüldüğünde, Kâhinler uzaktan boru çalacaklar; birlik günahkâr ulusların kanıyla kirlenmemek için uzağa çekilecek.

Savaşta; kuleli çember, kuleli hilal, kuleli ters hilal, merkezin ya da iki kanadın düşmanı korkutmak için öne ilerlemesiyle oluşturulan basık kuleli ters hilal pozisyonlarının alınmasıyla ilgili kurallar

Kulelerdeki kalkanların boyu üç arşın, mızrakların boyu sekiz arşın olacak. Kule, birliğin önünden ilerleyecek; her tarafında yüzer kalkan bulunacak; yani toplamda üç yüz kalkanla korunacak. Kulenin, sağında ve solunda bulunmak üzere, iki kapısı olacak. Kuledeki kalkanlar üzerine şöyle yazacaklar; ilk kuleye *Mikail*, ikinci kuleye *Cebrail*, üçüncü kuleye *Sariel*, dördüncü kuleye *Raphael*. *Mikail* ve *Cebrail* kulenin sağ tarafında; *Sariel* ve *Raphael*, sol tarafta bulunacak ... için tuzak kuracaklar ...

... **X** kampı ve bizi yakışık almayan ve günah olan her şeyden korumak için ...

Musa bize öğretti; 'Senin ustalığın bizimle. Güçlü ve Ürkütücü olan tanrımız Rab, önümüzdeki düşmanları kovacak.', ataları-mıza şöyle dedi: '*Savaştan önce Kâhin gelip askerlere seslenecek. Onlara şöyle diyecek: 'Ey İsrailliler, dinleyin! Bugün düşmanlarınızla savaşmaya gidiyorsunuz. Cesaretinizi yitirmeyin, korkmayın. Onlardan yılmayın, ürkmeyin. Çünkü sizi zafere kavuşturmak üzere, sizinle birlikte düşmanlarınıza karşı savaşmaya gelen Tanrınızdır.*' (Yasanın Tekrarı 20: 2-4).

Görevlilerimiz, savaşa hazırlanmış kişilere seslenecekler. Tanrı'nın gücüyle, adanmış gönülleri sağlamlaştıracaklar; bütün ürkek gönülleri çıkaracaklar; bütün cesur savaşçılara güç verecekler. Tanrı'nın, Musa aracılığıyla insanlarına ilettiği sözlerini tekrarlayacaklar: '*sizi sıkıştıran düşmana karşı ülkenizde savaşa çıktığınızda borazan çalın. O zaman, Tanrı'nız, sizi anımsayacak, sizi düşmanlarınızdan koruyacak*' (Çölde Sayım 10:9).

Ey İsrail'in Tanrı'sı, yeryüzünde
ya da gökyüzünde benzerin var mı?
Kim Senin gibi işlerin üstesinden gelebilir?
Hangi halk, yeryüzündeki halklar arasından
kendin için seçtiğin İsrail'e benzer,
Antlaşmanın azizlerinin halkına,
Yasa'yı bilene ve bilgeliğe hakim olana...
Haşmetinin sesini duyana
ve Kutsallık meleklerini görene,
kulakları duyana
ve derin şeyleri işitmiş olana?

Ey Tanrı, engin gökleri Sen yarattın
ve ilahi ışıkların halkını
ve ruhların işlerini
ve Kutsal Olanların hükümranlığını,
görkemin hazinesini
ve bulutların kubbesini.
Dünyanın yaratıcısı Sensin
ve onu çöle ve yeşile bölen yasaların;
tomurcuk veren her şeyin
ve türlerine göre bütün meyvelerinin;
denizlerin döngüsünün
ve nehirlerin buluşma yerlerinin
ve derinliklerin bölümünün;
hayvanların ve kuşların
ve Adem'in biçiminin
ve onun soyunun tohumlarının;
dillerin hatalarının
ve dağılan halkların
ve klanlardaki meskenlerin
ve ülkelerin mirasının;
kutsal mevsimlerin...
ve yılların döngülerinin
ve ebedi zamanın.

XI Savaş, gerçekte Senin savaşın! Onların bedeni Senin güçlü elinle parçalandı ve onları gömecek kimseleri kalmadı.

Gath'ın devini, cesur savaşçıyı, hizmetkârın Davut'a Sen gönderdin; çünkü o, kılıç ve mızrak yerine Senin adına sığındı; çünkü savaş,

Senin savaşındı. Birçok kez, Senin adınla, Filistinlilere karşı zafer kazandı. Birçok kez, krallarımızın aracılığıyla bize Sevgini gönderdin; bütün günahlarımıza, bütün isyankâr işlerimize rağmen ...

Savaş, gerçekte Senin savaşın ve gücün kaynağı Sensin! Güç bizde değil. Bizim ve ellerimizin gücü, Senin kudretin ve bize bahşettiğin cesaret olmasaydı hiçbir şey yapamazdı. Bize, eski zamanlarda şöyle seslenmiştin; *Yakup'tan bir yıldız çıkacak, İsrail'den bir asa yükselecek. Moavın tapınaklarını yıkacak, Şet Oğulları'nı katledecek. Yakup soyundan gelen kişi önderlik edecek, kentte sağ kalanları yok edecek. Düşmanı esir alacak ve İsrail büyük işler başaracak* (Çölde Sayım 24:17-19).

Senin varlığına tanıklık eden kutsal halkının eliyle bize savaş vaktini bildirdin. Senden güç alan yoksul insanlarının aracılığıyla Beliyal'in halkını, yedi günahkâr ulusu yerle bir ettin. Eriyen gönüllere umut kapısını açtın: Firavun'u ve Kızıl Deniz'deki savaşçı kaptanları nasıl bir felakete uğrattıysan, düşmanlarımızı aynı şekilde cezalandıracaksın. Ruhun çektiği ıstırabı alevlendireceksin; bütün tanrıtanımazlar küle dönüşünceye ve günahkârlıklar son buluncaya dek meşale yanmaya devam edecek.

Eski zamanlarda, bize Kittim'i cezalandıracağın anı bildirmiştin; *Asur yenik düşecek; ama insan kılıcına değil; hiçbir insan kılıcı onu yenemeyecek* (Yeşaya 31:8). Bütün ülkelerdeki düşmanlarını, yoksul insanlarının eline teslim edeceksin; toprağa meyledenler, onları küçük düşürecek; düşmanların önderi, günahkârların cezasıyla ödüllendirilecek; insanoğullarının arasında sonsuz adaletin egemen kılınacak; sevdiğin halk, Adını sonsuza dek yaşatacak ... Gog ve onun çevresinde toplanan halkları cezalandırdığın savaş, halkının gözünde kutsaldır.

Cennetten ... onlarla dövüşeceksin **XII** Çünkü, kutsal olanlar cennette Seninle beraberler, Meleklerin sahibi, Senin evinde, Sana dua ediyor. Kendin için seçtiğin insanlardan bir cemaat kurdun. Onların önderlerinin yeri Senin evindir; azizlerin Senin cennetinde yaşayacak. Onları kutsadın ve cemaatlerinde huzurlu yaşamalarını sağladın. Bütün çağlar boyunca, sonsuza dek onların yanında olacaksın. Seçilmiş insanlarının arasından, Binler ve Kalabalıklar halinde önderlerini toplayacaksın; bütün Meleklerinle ve Azizlerinle beraber, onlara savaşmaları için güç vereceksin. Onlar, yeryüzündeki isyankârları, Senin yargın uyarınca yok edecekler; cennetin seçkinleriyle zafer kazanacaklar.

Kutsal Krallığı'nda Senin öfkenden korkuyoruz. Seçkinlerin Birliği, bizi sonsuza dek koruyacak. Kralları hor göreceğiz, onların gücüyle alay edeceğiz; çünkü Rab'bimiz kutsaldır. Kutsal Kralımız, diğer seçkinlerle beraber bizim aramızda. Sahibimizin korkusuz savaşçıları, adamlarımızın arasında; savaşın Kahramanı bizimle; Ruhlarının sahibi, süvarilerimiz ve piyadelerimizle. Onlar, yeryüzünü saran yağmur bulutları; ekinlere yargını yağdıran yağmur seli gibiler.

Davran, ey Kahraman!
Tutsaklarının başını çek, ey Görkemli Olan!
Ganimetleri topla,
ey güçlü işlere Kadir olan! Düşmanlarının ensesine yapış
ve leşlerin yığının ez!
Ulusları helak et, düşmanlarını
ve kılıcınla cezalandır kötünün bedenini!
Ülkeni görkeme boğ
ve mirasını kutsamana!
Otlakların hayvanlarla dolup taşsın
ve sarayların, gümüş altın ve kıymetli taşlarla!

Eğlen ey Siyon!
Ey Kudüs, şenlikte göster kendini!
Sevinin, Yahuda'nın bütün kentleri,
kapılarınızı ardına kadar açın ki,
ulusların halkı içeri toplansın!

Onların kralları size hizmet edecek
ve zalimleriniz önünüzde eğilecek;
ayaklarınızın tozunu yalayacaklar.
Sevinç çığlıkları atın, ey halkımın kızları!
Görkemli takılar takının
ve ulusların krallıklarına hükmedin!
Hükümdarlık Rab'bindir
ve daimi egemenlik, İsrail'in.
...

... **XIII** Başkâhin gelecek. Kâhinler, Levililer ve ordudaki ihtiyarlar onun yanında duracak. Birlikte İsrail'in Tanrı'sına ve onun

doğru işlerine dua edecekler. Beliyal'e ve onun birliğindeki canlara beddua edecekler. Şöyle diyecekler;

Bütün kutsal amaçları ve doğru işleri için Tanrı'ya şükürler olsun! O'na doğruluk yolunda hizmet edenlere ve O'nu tanıyanlara şükürler olsun!

Bütün günahkâr amaçları ve şeytani yönetimi için Beliyal'e yazıklar olsun! Tanrıtanımaz amaçları ve kirli hizmetleri yüzünden onun birliğindeki tüm canlara yazıklar olsun!

Beliyal'in yandaşları, Karanlığın birliği; Tanrı'nın yandaşlarıysa Işığın...

Sen, atalarımızın Rab'bisin; Senin adını sonsuza dek kutsayacağız. Biz Senin mirasınız; atalarımızla Antlaşma yaptın, bu yüzden onların soyuyla da antlaşmanı yürüteceksin. Bütün ifadelerinde, Antlaşma'ndan geri kalan bizleri koruduğunu, aramızda olduğunu gösterdin. Bizler de Senin doğru işlerini ve yargılarını sayacağız.

Bizi Kendin için yarattın, ey Rab, sonsuza dek Senin halkın olarak kalacağız. Kendi doğruna göre bize Aydınlık kaderini bahşettin. Ezelden belirlediğin Işık Prensi'ni, bize yardım etmesi için gönderdin, doğruluğun bütün oğulları onun ellerinde, bütün doğruluk ruhları onun hâkimiyeti altında. Fakat Beliyal'i, Kötü Niyetli Meleği, Diptekiler için yarattın. O, karanlıklara hükmediyor; onun amacı suçları ve günahları hâkim kılmak. Onun birliğindeki bütün ruhlar, Yıkım Melekleri, Karanlığın ilkelerine göre yaşıyorlar; çünkü eğilimleri bu.

Fakat bizi, Doğruluğunun birliğini, sevindir; kurtarıcılığınla onurlandır; huzur ve mutluluk içinde yaşat. Ey İsrail'in Tanrısı, kim Senin gücünle kıyaslanabilir? Senin gücün, yoksulların yanında. Hangi melek ya da prens, bizi Senin gibi koruyabilir? Çünkü Sen ezelde, savaş gününü belirledin ... doğruluğun yardımına gelmek, günahkarlığı yok etmek, Karanlığı Aydınlıkla bastırmak için ... sonsuza dek hükmetmek, Karanlığın Oğulları'nı yıkıma uğratmak için ...

... **XIV** Mısır'ın ilahlarına karşı alevlenen azabının gibi.

Kampa dönmek üzere cesetlerin arasından çıktıklarında, hep birlikte Dönüş İlahileri söyleyecekler. Sabah olduğunda, savaş kıyafetlerini yıkayacaklar, kendilerini düşmanların kanından arındıracaklar. Sonra düşmanla savaştıkları yere dönerek, savaş konumlarını alacaklar ve orada İsrail'in Tanrısı'na şükredecekler. Sevinç içinde O'nun adını anacaklar ve şöyle diyecekler:

Şükürler olsun İsrail'in Tanrısı'na,
    beni Antlaşma'ya bağışlayana
ve kurtuluş zamanına,
    kurtardığı halkla beraber!

Sendeleyenleri çağırdı O,
    mükemmel güçlü işlere
ve ulusların birliğinde topladı,
    hepsini katletmek için.
Gönlünde korku olanı doğrulttu
    ve dilsizin dilini çözdü,
Tanrı'nın {güçlü} (4Q**491**) işlerine şükretsinler diye.
Zayıf olana savaşmayı öğretti
    ve titreyen dizleri sağlamlaştırdı
    ve vurgunun belini doğrulttu.
Yoksulların ruhunda güç var
    ve gönüllerinde,
yolun mükemmeliyle,
    günahkârlığın bütün uluslarının sonu geldi:
güçlü adamlarından kimse sağ kalmadı,
    Senin halkından geri kalanlar biziz.

{Şükürler olsun} (4Q**491**) Adına, ey merhametli Tanrı,
    babalarımızla Antlaşması'na sadık kalana.
Bütün kuşaklarımıza hediye ettin,
    görkemli lütuflarını,
halkının geri kalanlarına,
    Beliyal'in egemenliğinde.
Kötü niyetinin gizleri uyarınca,
    bizi Antlaşma'ndan saptıramadı.
Yıkım ruhlarını bizden uzağa sürdü,
    rehinlerinin ruhunu korudun Sen,
adamlar, kendi egemenliklerinde {günahkârca
    davrandıklarında} (4Q**491**).
Düşen kaldırdın Sen;
    ancak yüktarikatekileri yere serdin
    ve mağrurlu olana diz çöktürdün.
Onların gururlu adamlarına utanç hediyesini sundun,
    onların değersiz ruhlarını hiçe çevirdin.

Ancak biz, Senin kutsal halkın, Adını kutsayacağız,
doğruluğunun işlerinden ötürü.
Senin haşmetini öveceğiz, güçlü işlerinden ötürü,
bütün mevsimlerde ve belirli zamanlarda, daima,
gün doğduğunda ve karanlık çöktüğünde,
akşamüzeri ve sabahın sonlarında,
çünkü {Görkeminin tasarımı} (4Q**49I**) yücedir
ve kusursuz sırlarınınki, yükseklerdedir
huzurunda tozu dumana katacaksın
ve 'tanrılar'ı yere batıracaksın.

Davran, ey tanrıların Tanrı'sı, davran,
kendini doğrult gücünle, {Krallar Kralı} (4Q**49I**)!
Karanlığın bütün oğulları, huzurunda titresinler!
Yüceliğinin aydınlığı,
'tanrılar'ın ve adamların üzerine vursun.
Bu, dibin karanlık yerlerinde
yanan alevler gibi olacak
ve cehennemin dibinde,
bütün günahkarları yakacak,
ebedi bir yangında,
... bütün mevsimlerde.

Orada bütün savaş ilahilerini söyleyecekler. Sonra kamplarına dönecekler ... **XV** Bu, birliklerin, uluslara karşı savaşacağı ve İsrail'in ıstırap çekeceği zamandır. Tanrı'nın birliği kutsal topraklara dönecek; günahkâr uluslar yok edilecek.

Savaşa hazır birlikler yürüyüşe geçecek; Tanrı'nın kılıcıyla intikamını alacakları gün, Kittim kralının ve Beliyal yandaşlarının önünde kamplarını kuracaklar.

Sonra Başkâhin ileri çıkacak. Kâhinler, Levililer, onun kardeşleri ve bütün savaşçılar, onun yanında bulunacak. Kural kitabında yazılı olan Savaş Zamanı ilahisini yüksek sesle söyleyecek. Savaş kitabında yazıldığı üzere, bütün birlikleri, o yönetecek. İntikam Günü için atanan kâhin, kardeşleriyle birlikte savaşçıları cesaretlendirmek için şu sözleri söyleyecek;

Güçlü ve korkusuz olun, savaşçı olun! Korkmayın! İçinize kuşku düşmesine izin vermeyin! Ürkmeyin, onlardan çekinmeyin! Direnciniz kırılmasın ... çünkü karşınızda duran, günahkarların birliğidir; onlar Karanlığa meylederler. Hatalardan, kendilerine

barınak yaparlar. Sahip oldukları güç saman alevi gibidir. Cemaatlerindeki bütün insanlar ... bulunamaz. Budalaların işledikleri günahlar yok olacak, yaz güneşindeki çiçekler gibi ...

Tanrı'nın savaşı için cesur olun! Bugün, Tanrı, Beliyal'in halkıyla hesaplaşacak! İsrail'in Tanrısı, bütün günahkâr ruhları güçlü eliyle cezalandıracak. Savaş 'tanrıları', savaş için bir araya gelecekler; Kutsal Olan'ın birlikleri hazırlanacak, Ödeşme Günü için ... **XVI ...** İsrail'in Tanrısı, uluslara karşı savaş çağrısında bulundu ve seçkin halkının aziz insanlarıyla onları cezalandıracak.

Kittim'in kampı önünde duracakları gün bütün bu Kurallara riayet edecekler

Kâhinler, İşaret borusunu çaldıklarında, savaş kapıları açılacak; piyadeler ilerlemeye başlayacak ve sütunlar iki birlik arasına girecek. Kâhinler, onlar için 'Savaş Düzeni' işaretini verecek, sütunlar boru sesini duyduğunda mevzi alacak. Kâhinler, ilerlemeleri için ikinci işareti verdiklerinde ve bu birlikler Kittim'in ordusundan taş atışı mesafesine geldiklerinde, her savaşçı savaş silahını doğrultacak. Altı kâhin, savaşı yönlendirmek üzere Katliam borularını güçlü ve kesik tonda çalacaklar. Levililer ve diğerleri koçboynuzuyla savaş alarmını verecek. Bu gürültüyle, birlikler düşmanlara saldıracak. Sonra sesler kesilecek; ancak kâhinlerin Katliam borusu sesi duyulacak ve Kittim'le mücadele edilecek *vacat*. Beliyal, karanlığın oğullarıyla kendini çembere aldığında, Tanrı'nın hikmetiyle piyadeler düşmeye başladığında ve çatışmadaki askerler çetin bir mücadele içine girdiklerinde, kâhinler Çağrı borusunu çalacak ve yedek birlik, savaş alanına gelerek iki ordu arasına girecek. 'Geri Çekilme' işaretiyle önceki birlik eski yerine dönecek.

Sonra Başkâhin yanlarına gelecek ve birliğin önünde duracak. Tanrı'nın kudretiyle, savaşçıların gönlüne ve ellerine güç verecek. Başkâhin şöyle diyecek: ... eski çağlardan beri Tanrı'nın işlerini biliyorsunuz...

... **XVII** Tanrı, potada sınananların aracılığıyla, onları ateşle ödüllendirecek. Silahlarını bileyecek ve günahkâr uluslar tamamen yok edilinceye dek onlarla savaşacak. Harun'un oğulları Nadav ve Avihu'nun sonlarını anımsayın. Tanrı, onların yazgısıyla, İsrail'e büyüklüğünü kanıtlamıştı. Ancak Elezar ve İtamar, Tanrı'nın sonsuz Antlaşması'na girmişlerdi.

Güçlü olun, yılmayın! Düşmanlarınız, kaos ve karmaşa içinde olacaklar. Onlar, olmayan ve olmaması gerekenlerden güç alırlar. Olan ve olması gereken her şey, Tanrı'nındır. O, olacak bütün işleri bilir. Günahkârlık krallığı Prensinin bozguna uğrayacağı gün, bugündür. O, Mikail Krallığı'nın Prensi'yle, kendi halkına yardım edecek. O, İsrail'in çocuklarının üzerine ışık yağdıracak; huzur ve kutsama, Tanrı'nın birliğiyle olacak. İlahların arasında, Mikail'in krallığını kuracak. İsrail, bütün canların içinden yükselecek. Doğruluk şenlenecek; Tanrı'nın çocukları, sonsuz bilgi içinde sevinç çığlıkları atacaklar. Siz, Antlaşmanın oğulları, Tanrı'nın sınavında güçlü olun! Düşmanlarına son darbeyi vuruncaya dek, O, sizi ayakta tutacak.

Bu sözlerden sonra, Kâhinler bölüklerin oluşturulması için işaret verecekler; boru sesinin duyulmasıyla sütundaki her savaşçı düzen içindeki yerini alacak. Sonra kâhinler, birliğin ilerlemesi için ikinci işareti verdiğinde ve piyadeler, taş atışı mesafesinde kalan düşman ordusuna yaklaştığında, her savaşçı silahını hazırlayacak. Kâhinler, Katliam borusunu çalacaklar; Levililer ve diğer koçboynuzu üfleyicileri, savaş alarmı verdiklerinde, piyadeler Kittim ordusuna saldıracak; alarm sesiyle düşmanları yere serecekler. Gürültü kesildiğinde, Kâhinler Katliam borusunu çalmayı sürdürecekler ve Kittim'e karşı savaşılacak.

... üçüncü birlik ... Tanrı'nın yardımıyla düşmanlar ... **XVIII** Yedinci birlikle, Tanrı'nın eli, Beliyal'e, onun krallığının üzerine fırtına gibi indiğinde ve Meleklerin barışmaları arasında Asurluların peşine düşüldüğünde Yafet'in Oğulları bir daha doğrulmamak üzere yere serilecekler. Kittim'den geriye tek bir kişi bile kalmayacak, aralarından kimse kurtulmayacak.

O zaman, İsrail Tanrısı'nın eli Beliyal'in halkına kalktığında, Kâhinler altıncı boruyu, İşaret borusunu, çalacaklar; bütün savaş birlikleri onlara doğru ilerleyecek ve tüm Kittim kamplarını yerle bir etmek üzere bölünecekler. Güneş batmaya başladığında, Başkâhin öne çıkacak. Levililer, kabile şefleri ve ihtiyarlar, onun yanında duracaklar. Birlikte İsrail Tanrısı'na şükredecekler. Şöyle diyecekler:

Sana şükürler olsun ey tanrıların Tanrısı, Halkına yardım ettin! Bizimle yaptığın Antlaşmana sadık kaldın ve kurtuluş kapılarını bizim için defalarca açtın. Antlaşman adına, bizi sefaletten korudun, bize iyiliğini sundun. Adına uygun biçimde davrandın, ey doğruluk Tanrısı ... Bize mucizeler gönderdin, geçmiş zamanlar-

dan beri görmediğimiz kadar göz kamaştırıcı olan ... Önceden belirlediğin zamana bugün tanıklık ettik ... Düşmanı nihai yenilgiye uğratarak bize yardım elini uzattın. Düşmanlarımızı yok ederek bize güçlü elini gösterdin.

Zaman bizi onlara yaklaştırıyor ... Sen, korkusuz olanların yüreklerini söktün, bu yüzden ayakta duramıyorlar. Çünkü güç Senin ve savaş Senin ellerinde! ... **XIX** Bizim Hükümdarımız kutsaldır ve Görkemli Kral bizimledir; bu yüzden, ruhların yaratıcısı süvarilerimizle ve atlılarımızın yanında. Onlar, yeryüzünü saran yağmur bulutları ve ekinlerin üzerine yağan yağmur selleri gibiler.

Davran, ey Kahraman!
Tutsaklarının başını çek, ey Görkemli Olan!
Ganimetleri topla,
ey güçlü işlere Kadir olan! Düşmanlarının ensesine yapış
ve leşlerin yığınını ez!
Ulusları helak et, düşmanlarını
ve kılıcınla cezalandır kötünün bedenini!
Ülkeni görkeme boğ
ve mirasını kutsamana!
Otlakların hayvanlarla dolup taşsın
ve sarayların, gümüş altın ve kıymetli taşlarla!

Eğlen ey Siyon!
Ey Kudüs, şenlikte göster kendini!
Sevinin, Yahuda'nın bütün kentleri,
kapılarınızı ardına kadar açın ki,
ulusların halkı içeri toplansın!
Onların kralları size hizmet edecek
ve zalimleriniz önünüzde eğilecek;
ayaklarınızın tozunu yalayacaklar.
Sevinç çığlıkları atın, ey halkımın kızları!
Görkemli takılar takının
ve ulusların krallıklarına hükmedin!
Hükümdarlık Rab'bindir
ve daimi egemenlik, İsrail'in.

(IQM ve 4QM^{b}=4Q492)

Sonra, bir sonraki sabaha dek dinlenmek için, gece kampta toplanacaklar. Sabah olduğunda, Kittim ve Asur savaşçılarının ve onlara yandaşlık eden ulusların Tanrı'nın kılıcıyla öldürüldüğü yere giderek, cesetlerini gömecek kimseleri bile kalmamış düşmanlar arasında hayatta kalanların olup olmadığına bakacaklar. Sonra Kâhin ve onun vekili, Levililer, savaş prensi, birlik şefleri ve diğer birlik üyeleri, Kittim'in öldürüldüğü alanda bir önceki yerlerini alacaklar ve Yüce Tanrı'ya şükredecekler ...

Dördüncü Mağara Savaş Parşömeni (4Q491, 493)

M^a (4Q**491**)'de geçen iki bölümden ilki, IQM'nin 2., 6., 16. ve 17. sütunlarındaki bazı pasajları çağrıştırır; ancak bunlarla ilişkili olmayan pasajları da kapsar. Editör tarafından 'Mikail'in ve Adaletin Ezgisi' diye adlandırılmış ikinci bölüm, bir şiir, IQM'e eklenir.

M^c (4Q**493**) altında tasnif edilen günümüze kadar ulaşabilmiş bazı satırlar IQM'nin 7., 16., vs. bölümleriyle ilgilidir; ancak bu yazılardaki boşluklara denk düşmezler.

M^a = 4Q**491**, bölüm 1-3

... Kamp ve helâ arasında bin arşınlık mesafe bırakılacak; çevreden bakıldığında çıplaklık görünmeyecek. Düşmanı yenmek üzere savaş hazırlıklarına başladıklarında, gündelik işlerin yürütülmesi için her kabileden belirli sayıda savaşçı o günkü çatışmadan muaf tutulacak. O gün, bütün kabilelerden bazı kişiler kamplardan ayrılarak toplantı evine gidecekler ... Kâhinler, Levililer ve kamp başkanları onlara doğru ilerleyecek. Binler, Yüzler, Elliler ve Onlar ... önünde orayı geçecekler. 'Kaynağı' yüzünden kirli sayılan kişi, o gece savaşa katılmayacak; çünkü kutsal melekler birliğin yanında olacak ... Birlik, o gün yapılacak savaşta ... için çağrıldığında, üç birlik art arda dizilecek. Birlikler arasında boşluklar bırakılacak ve galibiyet kazanmak üzere savaşa gidecekler. Süvariler ve piyadeler yan yana duracak. Bunlar iki ordu arasına girecekler. Karşı taraf birliklere tuzak kurarsa, üç pusu birliği uzakta duracak ve savaşın ... kalkmayacak. Tehlike borularını duyduklarında, piyadeler düşmana saldıracak ve onları öldürecekler. Daha sonra, pusudaki birlikler saklandıkları yerden çıkacaklar ve eski düzenlerine girecekler. Yeniden düzen almak: sağ-

dan, soldan, arkadan ve önden; dört yönden ... imha savaşında. Düşmanla çatışmaya giren bütün birlikler bir arada duracak. İlk birlik çatışmaya girdiğinde, ikincisi ... bekleyecek. İlk birlik zamanı geldiğinde geri dönecek ve ... İkinci ... Savaş birleştiğinde. Sonra ikinci birlik, zamanı geldiğinde geri dönecek ve bekleyecek. Üçüncü ...

Başkâhin ve onun kardeşleri, Kâhinler, Levililer ve emir altındakiler duracaklar. Kâhinler borularını sürekli çalacaklar. ... ve mavi, mor ve kırmızı iplerle işlenmiş beyaz ketenden cüppe, tunik ve pantolon giyecekler; başlarına mitred turban takacaklar. Bu giysileri tapınağa sokmayacaklar; çünkü bunlar savaş içindir. Bütün bu kurallar uyarınca...

Savaşın Kitabı
(4Q285, IIQ14)

J. T. Milik tarafından *Serekh ha-Milhamah* ya da Savaşın Kitabı diye adlandırılan on kısa bölüm, Savaş Kitabına benzer niteliktedir ve muhtemelen ikinci metindeki boşlukları tamamlar. Bu metinlerde, IQM içinde de geçen baş melek Mikail'den (I0. bölüm), -Davut'un kolu diye tanımlanan Birlik Prensi'nden (4. ve 7. bölümler), Kittim'den ve onların yok edilişinden (2., 4. ve 7. bölümler) ve boruları çalan Levililerden (8. bölüm) söz edilir. Tahrifata uğramış kutsama bölümü (8. bölüm) IIQ**14**'ten yararlanılarak yeniden yapılandırılabilir; ancak iki metin arasında bazı farklılıklar bulunur. 4. bölümde -Eski Ahitte Gog diye adlandırılan (Hezekiel 39)- son düşmanın yenilgisi betimlenir; bu topluluk Kittim'le özdeş tutulur. Bazıları tarafından yanlış biçimde 'Delinmiş Mesih Metni' diye yaftalanan 7. bölüm, Yeşaya I0: 34; II: l'in yorumuna dayanır. Bu metin, dördüncü mağara Yeşaya Beyanatına ait 4Q**I6I**, 8-I0 bölümlerle ve Birlik Prensi'nin Kutsaması'yla (IQSb, V, 20-29) birlikte okunmalıdır. Son iki yazı, Kittim kralını öldürmesi beklenen Davut soyundan bir Mesih'in zaferini konu edinir. Elyazmaları arasında yalnızca I., 4., 7. ve 8. bölümler çevrilebilecek durumdadır.

Editio princeps için bakınız; P. S. Alexander, G. Vermes, *DJD*; XXXVI, 228-46. IIQ**14** için bkz; F. Garcia Martinez_vd., *DJD*, XXIII, 243-5I. Ön araştırma için bkz. Geza Vermes, 'The Oxford Forum for Qumran Reseach: Seminar on the Rule of War (4Q**285**)', *JJS* 43 (I992), 85-90.

4Q285, böl. I

... Senin adın yüzünden ve ... Mikail, Cebrail, Sariel, Raphael ... seçimiyle ...

4Q285, böl. 4

... günahkârlık yenilecek ... Birlik Prensi ve bütün İsrail ... Peygamber Hezekiel'in kitabında şöyle yazar; *Sol elinizdeki yayı ve sağ elinizdeki okları düşüreceğim. İsrail dağlarında düşeceksiniz* ... Kittim Kralı ... Birlik Prensi onları büyük denize kadar kovalayacak. ... İsrail'in önünden kaçacaklar ... O zaman ... onların önünde duracak ve onlar harekete geçecekler ... ve kuru toprağa dönecekler. O zaman ... onu (Kittim Kralı'nı?) Birlik Prensi'nin huzuruna getirecekler ...

4Q285, 7. böl.
Mesih, Davut'un Kolu

Yeşaya Peygamberin kitabında şöyle yazar, *Ormandaki çalılıkları baltaya keser gibi, kesip devirecek onları, Lübnan Güçlü Olan'ın önünde diz çökecek. İşay'ın kütüğünden yeni bir filiz çıkacak* ... Davut'un kolu ve onlar yargıya ... ve Birlik Prensi, Davut'un kolu onu öldürecek ... darbelerle ve yaralarla ... Saygın bir Kâhinin komutasında ... Kittim'in ölülerini ...

4Q285, 8. böl.

İsrail Oğulları'na şöyle yanıt verecek: En Yüce Tanrı'nın adına, kutsanacaksınız ... O'nun kutsal adı sonsuza dek kutsanacak. O'nun kutsal melekleri kutsanacak. En Yüce Tanrı, sizi kutsayacak. Yüzünü sizden yana çevirecek ve cennetteki hazinesini sizin için açarak, toprağınıza kutsama, çiy, yağmur, erken yağmur ve geç yağmur yağdıracak ki bolca mısırınız, şarabınız ve yağınız olsun. Toprakta sizin için meyveler yetişecek. Onları yiyecek ve besleneceksiniz. Toprağınız verimli olacak; topladığınız ürünlerde küf ya da mantar bulunmayacak. Birliğinizde hiçbir çocuk ölmeyecek ve kimse zor duruma düşmeyecek. Yabani hayvanlar, topraklarınızdan çıkacak ve veba hastalığı görülmeyecek. Tanrı sizinledir, O'nun kutsal melekleri birliğinizdedir, O'nun kutsal adı sizin üstünüzedir ... aranızda ...

IIQI4

İsrail'in Tanrısı adına onları kutsayacak. İsrail'in Oğulları'na, ... şöyle yanıtlayacak: Sonsuza dek kutsanacaksınız ve O'nun ...

kutsanacak ... ve kutsal Melekleri kutsanacak. En Yüce Tanrı, sizi kutsayacak. Yüzünü sizden yana dönecek ve cennetteki hazinesini sizin için açarak, toprağınıza kutsama, çiy, yağmur, erken yağmur ve geç yağmur yağdıracak ki bolca mısırınız, şarabınız ve yağınız olsun. Toprakta sizin için meyveler yetişecek. Onları yiyecek ve besleneceksiniz. Toprağınız verimli olacak; topladığınız ürünlerde küf ya da mantar bulunmayacak. Birliğinizde ne bir çocuk ölecek ne de biri zor duruma düşecek ve yabani hayvanlar topraklarınızdan çıkacak. Toprağınızdan kılıç geçmeyecek. Tanrı sizinledir, O'nun kutsal melekleri birliğinizdedir, O'nun kutsal adı sizin üstünüzedir.

Tapınak Parşömeni
(11QT=11Q19-21, 4Q365a, 4Q524)

1956 yılında ikinci mağarada keşfedilen Tapınak Parşömeni, ancak Haziran 1967 yılında yapılan Altı Gün Savaşı'ndan sonra yarı-gizlilikten sıyrılabilmiştir. Yaklaşık 86 cm. uzunluğundaki parşömen, Kumran Yazıtları arasındaki en uzun parşömendir. Bu, II. mağara (11Q**20**) ve dördüncü mağara (4Q**365a**) bölümleri, dışında altmış yedi sütundan oluşur.

Parşömen'in geniş bir bölümünde Tapınak ve tarikat ibadetleri; özellikle Şabat ve bayramlarda sunulan sunular konu edilir. Yasaların çoğu, doğrudan ya da dolaylı biçimde, Çıkış, Levililer ve özellikle Yasa'nın Tekrarına dayandırılır; ancak bunların yanı sıra, kutsal kitaptan bağımsız görünen yasamalar da bulunmaktadır. Elyazmasının giriş bölümleri oldukça tahrifata uğramıştır. Öyle ki; 3. ve 7. sütunlar hakkında ancak kutsal kitap anlatılarından yararlanılarak bazı çıkarımlarda bulunabiliriz (bkz. E. Qimron, *The Temple Scroll*, 1996). Bu bölümleri çevirmemeyi yeğledim; ancak aşağıda sıralanan özetler içinde bu metinlerin olası içeriklerinden söz edeceğim:

1. Tanrı'nın İsrail'le Antlaşması (II).

2. Tapınağın inşası; Mabet, Kutsalların Kutsalı, Özel Oda ve Sıra Sütunların ölçüleri (III-VII)

3. Şükran koltuğu, keruv, paravan, sofra, altın lamba vs. betimlemeleri (VII-XI).

4. Sunuların ve sunağın taslağı (XI-XII).

5. Günlük, haftalık, aylık sunular ve bayram sunuları (XIII-XXIX).

6. Tapınak alanındaki yapılar: merdiven evi, vaftiz kurnası (laver) evi, kutsal tekneler evi, mezba, vs. (XXX-XXXV).

7. Tapınak'taki üç alan; kâhinler, 20 yaş üstü Musevi erkekler, kadınlar ve çocuklar için (XXXVI-XLV).

8. Tapınakta ve Mabet kentinde arınmayla ilgili kurallar (XLVI-XLVIII).

9. İsrail kentlerinde arınmayla ilgili kurallar (XLVIII-LI).
10. Yargıçlar ve memurlar (LI).
11. Putperestlik ve sunuluk hayvanlarla ilgili kurallar (LI-LIII).
12. Antlar ve Yeminler (LIII-LIV).
13. Dinden Çıkmakla ilgili yasalar (LIV-LV).
14. Kâhinler ve Levililerle ilgili yasalar; Yahudi kralın ayrıntılı kuralları (LVI-LIX).
15. Kutsal görevler, putlar, tanıklar, savaş, isyankâr oğul, 'idamlık' suçlar, ensest ilişkilerle ilgili muhtelif yasalar (LX-LXVI).

Konu sıralaması açsından büyük oranda Kutsal Kitaba sadık kalınan bu yazıtlarda; kurallar düzenine, ahengine ve yeniden yorumlanmasına önem sarf edilmiştir. Elyazmasını tamamlayan bölümler; Tapınak yasamaları (III-XII-XXX-XLV), bayramlar (XVII-XXIX), Tapınak ve kentte kullanılan saflık malzemeleri (XLVI-XLVII) ve kralla ilgili (LVI-LIX) kurallardır. Düzeltmenin amacı, parşömen iletisini Kutsal Kitap yorumu biçiminde sunmanın ötesinde, bu metinde kurtuluşun aciliyetini vurgulamaktır; bu nedenle ek yasamalar Tanrı'nın buyrukları olarak tasarlanır ve kutsal Yazı'da geçen 'Rab=YHWH' yerine 'Ben' kelimesi kullanılarak, anlatı birinci ağızdan aktarılır.

Tapınak Parşömeni'nin Kumran Yazıtları'ndan ayrı değerlendirilmesi gerektiği yönündeki görüşün, tersi yönünde geliştirilen tez de sağlam bir zemine oturmaktadır. Bu yazıyla Şam Belgesi arasında; özellikle çok eşliliğin, amca ve yeğen evliliğinin yasaklanması ve Mabet kentindeki evlilik ilişkileri gibi konularda oldukça güçlü bir bağ vardır (CD IV, 20-V,11; XII, 1-2; TS LVII, 16-18; LXVI, 15-17; XLV, 11-12). Ayrıca, TS LXIV, 6-13 ve Nahum Beyanatı'nda (bkz. s. 492) hilekârların 'asılarak' (muhtemelen çarmıha gerilerek) idam edileceğinden söz edilir. Şam Belgesi ve Nahum Beyanatı büyük olasılıkla Tapınak Parşömeni'yle bağlantılı olduklarından; ikinci metin, M.Ö. ikinci yüzyıla tarihlenebilir. Ancak, metnin Kumran tarihinden önce yazılmış olma olasılığını da göz önünde bulundurmamız gerekiyor.

Önceden de sözünü ettiğimiz, okunamayacak derecede bozulmuş - paleografik incelemeye göre M.Ö. birinci yüzyıl ortalarına ait olduğu tespit edilen- beş bölümden (4Q**365a**) bazıları Yadin tarafından kullanılmıştır. Bu bölümlerden ilki Mayasız Ekmek Bayramı (IIQTS XVII, II); ikinci bölüm, IIQTS XXXVIII'le ilişkilidir. Diğer bölümlerse metnin bilinen uyarlaması içine yerleştirilemez.

Yigael Yadin tarafından düzenlenen bu metin 1977 yılında İbranice çevirisiyle ve Yadin'in ölümünden kısa bir süre önce İngilizce çevirisiyle basılmıştır (*The Temple Scroll*, I-III, Kudüs, 1983). Metni çevirirken bü-

yük oranda Yadin'in çalışmasından yararlandım. Ek kaynak olarak E. Qimron'un *The Temple Scroll: A Critical Edition with Extensive Reconstructions*'a (Beer-Sheva/Kudüs, 1996) başvurdum. 11Q**20-21** için bkz. F. Garcia Martinez vd., *DJD*, XXIII, 357-414. 4Q**365a** için bkz. S. White, *DJD*, XIII, 319-33. 4Q**524** için bkz. E. Puech, *DJD*, XXV, 79-114.

11 (Sizinle bir antlaşma yapacağım.)

Çünkü size yapacaklarım, korkunç olacak. Amor, Kenan, Hitit, Girgaş, Periz, Hiv, Yevus ülkelerinde yaşayanları süreceğim. Topraklarına gireceğiniz halklarla antlaşma yapıp, onların tuzağına düşmeyin. Onların sunaklarını yıkacak, sütunlarını devirecek, kutsal ağaçlarını kesecek, putlarını ateşe vereceksiniz. Altın ve gümüş uğruna tuzağa kapılmayın; çünkü onlar benim için tiksindiricidir. Çirkin putları evinize sokup da günaha girmeyeceksiniz. Onlardan uzak durun ve tiksinti duyun; çünkü onlar günahtır. Başka bir tanrıya ibadet etmeyeceksiniz; çünkü YHWH; Tanrınız kıskançtır. Ülke halklarıyla antlaşma yapmayacaksınız; tanrılarının peşinden zina yaptıklarında, onlara sunu sunduklarında ve sizi de davet ettiklerinde; onların sunularını yemeyeceksiniz, kızlarını kendi oğullarınıza almayacaksınız. Oğullarınız onların kızlarıyla zina yapmayacak ...[1]

XIII Sunakta sunacaklarınız şunlardır: her gün yakmalık sunu olarak kusursuz iki kuzu. İlk sunuyu sabah, ikincisini akşamüstü sunacaksınız ve bunların yanında, bir '*hin*'in çeyreği kadar ezilmiş yağla yoğrulmuş unun onda birini, Tanrı için yakılan koku sunusunu ve bir '*hin*'in çeyreği kadar şarabı, dökmelik sunu olarak sunacaksınız. Kâhin, yakmalık sunu olarak kestiği kurbanın derisini kendisi için alacak. Akşamüstü sunusunu, sabahkine benzer biçimde tahıl, içki ve koku sunularıyla birlikte sunacaksınız.

Şabat Günleri'nde, kusursuz iki koç ve **XIV** yağla yoğrulmuş bir *ephah* unun onda ikisini -tahıl sunusu- ve dökmelik sunuyu sunacaksınız. Gündelik sunuların ve dökmelik sununun dışında Şabat Günü'nde sunulacakları bunlardır. Her ayın ilk gününde, YHWH'ye kurban keseceksiniz: iki genç boğa, bir koç, kusursuz koçlar, bir efa unun onda üçüyle bir *hin* yağın çeyreğinin yoğrulmasıyla hazırlanan tahıl sunusu, dökmelik sunu için şarap, her genç boğadan yarım *hin* ve yağla yoğrulmuş undan hazırlanan tahıl sunusu, bir '*hin*'in üçte biri oranında koç yavrusu; ... yarım *hin* yağla yoğrulmuş unun onda biri -tahıl sunusu- ve şarap ve her

[1] *Kötü biçimde yıpranmış sütun III-XII'nin konu içerikleri için bkz. s. 207*

kuzudan yarım *hin* ... her ayın ilk gününde YHWH için koku sunusu. Bu, yılın her ayında sunulacak yakmalık-sunudur ... Yılın ilk ayının ilk günü; bu sizin için yılın ilk ayıdır. O gün, çalışmayacaksınız. Günah-sunusu olarak, teke kurban edeceksiniz. O, sizin günahlarınız için kurban edilecek. Kurban sunacaksınız: iğdiş edilmiş boğa, koç, yedi koç yavrusu, kuzu ... kusursuz ... yeni ayda sunulan yakmalık-sununun yanında, yağla yoğrulmuş undan hazırlanan tahıl-sunusunun onda üçü, her iğdiş edilmiş boğa için yarım *hin*; dökmelik sunu için şarap, her koç için bir *'hin'*in üçte biri, YHWH için koku sunusu, yağla yoğrulmuş unu onda ikisi, bir *hin*in üçte biri. Dökmelik sunu için şarap sunacaksınız, her koç için çeyrek *hin* ... kuzular ve tekeler için ... **XV** her gün ... yedi kuzu ve teke ... bu kurala göre. Kâhinlerin atanması için, her gün bir koç ve her koç için bir sepet ekmek, her koç için bir sepet ... Yedi günlük atama süresi boyunca, koçlar ve sepetler günlere eşit biçimde bölüştürülecek. YHWH'ye koçun sağ budunu, sakatat çevresindeki eti, iki böbreği ve onun çevresindeki eti, bel bölgesindeki ve belkemiğine yakın kuyruk etini, karaciğerin sarkıntılarını, tahıl ve içki sunularını sunacaklar. Sepetten mayasız çörek, yağlı ekmek ve yufka alıp, bunları sağ but sunusuyla beraber diğer etlerin üzerine koyacaklar. Koçları ve ekmek sepetlerini Tanrı'nın huzurunda sallamalık-sunu olarak sallayacaklar. Bu, Tanrı'nın huzurunda sunulan koku sunusu için kullanılan sunudur. Sunağın üzerine koydukları bütün bu sunuları yakacaklar; böylece atama süresi tamamlanacak.

YHWH'ye hizmet etmek üzere babasının Başkâhin cüppesini giyecek kişi, halk ve kâhinler için birer boğa kurban edecek. Öncelikle kâhinlere kurban sunacak. Yaşlı kâhinler, ellerini **XVI** onun başına koyacaklar; sonra Başkâhin ve diğer kâhinler aynı şeyi tekrarlayacak. Tanrı'nın huzurunda boğayı kesecekler. Yaşlı kâhinler, kurban kanından alarak, bunu parmaklarıyla sunağın başına ve dört köşesine serpecekler ... kandan tekrar alarak, bunu onun sağ kulak memesine, sağ elinin ve sağ ayağının başparmaklarına sürecekler. Sunaktaki kandan alarak, bunu, onun üzerine ve cüppesine serpecekler ... O, görevi süresince kutsal olacak. Ölü bir bedene yaklaşmayacak. Ölen kişi annesi ya da babası bile olsa, cesede yaklaşarak kendisini kirletmeyecek; çünkü o, YHWH, Tanrısı için kutsaldır ... Sunakta sunu sunacak ve ilk boğanın etini yakacak ... sakatatı çevreleyen eti, karaciğer sarkıntılarını, üzerindeki etle beraber iki böbreği, beldeki eti ve tahıl ve

yağ sunularını, kurallara uygun biçimde sunakta yakacak. Bu, Tanrı'nın huzurunda sunulan yakmalık-sunudur. Boğanın eti, derisi ve sakatatı, kutsal kentin dışında, günah-sunusu için tahsis edilen yerde, odun ateşi üzerinde yakılacak. Orada boğanın başını, bacaklarını ve sakatatını yakacaklar. Boğanın eti dışındaki bütün vücudunu yakacaklar. Bu, günah-sunusudur. Sonra halkı için ikinci boğayı getirecek. Bu boğanın kanı ve etiyle, birlikteki bütün insanların günahlarının bağışlanmasını dileyecek. Kâhinler için kurban edilen boğaya neler yapıldıysa; aynı şeyler, halk için kurban edilen boğaya da yapılacak. Kâhin, ikinci kurbanın kanını parmaklarıyla sunağın başına akıtacak; arta kalan kanı, sunağın dört köşesine serpecek; boğanın etini, tahıl sunusu ve dökmelik sunuyla birlikte sunağın üzerinde yakacak. Bu, birliğin günah-sunusudur. **XVII** ... halk sevinecek; çünkü günahlarından bağışlanmış olacaklar ... yaşadıkları her yerde, kuşaklar boyunca sürekli bir yasa olacak bu. Onlar sevinecekler ve ...

İlk ayın on dördüncü gününde, akşam karanlığıyla gece arasında YHWH'nin Fısıh Bayramı için hazırlansınlar. Akşamüstü sunusundan önce, onu kurban etsinler ... yirmi yaş üstü erkekler, onu hazırlayacaklar. Gece, kutsal alanlarda toplanıp onu yiyecekler. Sabah, erken vakitte kalkıp, onun çadırına gidecekler ...

İlk ayın on beşinci gününde, kutsal bir toplantı yapılacak. O gün, iş yapmayacaksınız; çünkü yedi gün sürecek mayasız Ekmek Bayramı başlamış olacak. Bayram süresince, her gün YHWH'ye kurban keseceksiniz: kusursuz iki genç boğa, bir koç, yedi koç yavrusu; ayrıca kurallara göre, her genç boğa, koç, kuzu ve teke için tahıl sunusu ve dökmelik sunu sunacaksınız. Yedinci gün YHWH için kutsal bir toplantı düzenlenecek. O gün, çalışmayacaksınız. **XVIII** ... günah-sunusu için teke ... kurala göre, bunun yanında tahıl sunusu ve dökmelik sunu hazırlanacak; bir efa ince unun onda biri, çeyrek hin yağla yoğrulacak ve dökmelik sunu için çeyrek *hin* şarap ... o, birlikteki insanların işledikleri suçların bağışlanması için af dileyecek ...Yaşadığınız her yerde, kuşaklar boyunca sürekli bir yasa olacak bu. Daha sonra, demetin sallandığı gün, bir koç kesecekler.

Sallamalık sunu için demeti salladığınız günden itibaren yedi Şabat Günü sayacaksınız. Yedinci Şabat'tan sonraki güne kadar sayacaksınız. Elli gün sayacaksınız. YHWH'ye, evinizden yeni tahıl sunusunu; ince undan yapılmış, taze, mayalı somun ekmeğini getireceksiniz. Buğday ekmeği, on iki çörek ve her çörek içinde

bir efanın onda ikisi oranında ince un ... bunlar YHWH'ye sunacağınız ilk ürünlerdir. ... İsrail kabileleri ... onlar **XIX** kuralara uygun biçimde, tahıl sunusu ve dökmelik sunu sunacaklar. Onlar, kâhinlerindir ve yeni tahıl sunularını, ilk üründen pişirilen ekmeği, alanın ortasında yiyecekler. Sonra ... olgunlaşmış başaktan pişirilen yeni ekmek ... kuşaklar boyunca sürdürülecek yasaya göre, o gün, kutsal toplantı düzenlenecek ve çalışılmayacak. Çünkü o gün, Haftalar Bayramı'dır, İlk Ürün Bayramı ...

İlk ürün ekmeğini, yeni tahıl sunusunu YHWH'ye sunduğunuz günden itibaren yedi hafta sayacaksınız. Yedinci Şabat'ın ertesi gününe dek saydığınız elli gün boyunca, Yedi Şabat geçecek. O gün dökmelik sunu getireceksiniz; İsrail'in bütün kabilelerinden dört *hin*, her kabile için bir '*hin*'in üçte biri.

O gün, şarabın yanında YHWH'ye on iki koç sunacaklar; bütün İsrail kabile şefleri ...

XX ... yasaya göre ... koçlar ve onlarla birlikte tahıl sunuları: yağla yoğrulmuş bir efa ince unun onda ikisi; her koç için bir *hin* yağın üçte biri; bu dökmelik sunuyla beraber... YHWH'ye yedi tane koç yavrusu ve bir teke ... birlik ... genç boğalar ve koçla ilgili kurallar uyarınca tahıl sunuları ve dökmelik sunuları ... Günün ilk çeyreğinde, koç ve yakmalık sunularını ... sunacaklar. Yakmalık sunu ... on dört koç yavrusu sunacaklar. Onları ... hazırlayacaklar ve etleri, sunak üzerinde yakacaklar; sakatat çevresindeki etleri, böbreklerle beraber karaciğer çevresindeki sarkıntıları, bel etlerini ve omurgaya yakın kuyruk etini ayıklayacak. Bütün bunları tahıl sunusu ve dökmelik sunuyla beraber, sunağın üzerinde yakacaklar; bu, YHWH'ye sunulan yakmalık sunudur. Her tahıl sunusunu dökmelik sunuyla birlikte sunacaklar. Günnükle ya da sade sunulan her tahıl sunusundan anma payı olarak bir avuç alacaklar ve sunuları sunakta yakacaklar. Geri kalanları, alanın ortasında yiyecekler. Kâhinler, mayasız sunu yiyecekler. Mayalı sunu yenilmeyecek. O gün içinde, güneş batmadan önce yenilecek. Bütün sunular tuzlanacak. Tuz antlaşmasına asla karşı gelmeyin.

YHWH'ye koçların ve kuzuların sağ budunu, göğsünü, avurdunu, karnını, omuz küreğine kadar uzanan ön bacağını sunacaklar ve sallamalık sunu olarak sallayacaklar. **XXI** Sununun budu, göğsü, Kâhin'in payıdır ... ön bacakları, avurtları ve karnı ... daima uyulacak bir kural ... İsrail'in çocuklarına ve omuz küreğine kadar uzanan ön bacak, Levililere verilecek. ... onlar ve onlardan

sonraki kuşaklar için ... Binler prensi ... koçlardan ve kuzulardan; bir koç ve bir koç yavrusu Kâhinlere; bir koç ve bir kuzu, Levililere ve İsrail'deki on iki kabileden her birine, birer koç ve kuzu düşecek. O gün içinde avlunun dışında bu sunuları yiyecekler.

... orada, sunuyu öncelikle Kâhinler ve sonra Levililer içecek ... öncelikle kabile şefleri ... saygın erkekler. Daha sonra bütün halk, düzen içindeki konumlarına göre yeni şarabı içecekler. Kimse, ham üzüm yemeyecek; çünkü bu gün, *tirosh* için af dileyecekler. İsrail'in çocukları, YHWH'nin huzurunda sevinecekler; yaşadıkları her yerde kuşaklar boyu sürecek bir yasa olacak bu. Bu gün, halk için sevindirici bir gün olacak; çünkü zehirsiz dökmelik sunuyu, yeni şarabı, YHWH'nin sunağına dökecekler ve bunu her sene tekrarlayacaklar.

Bu günden sonra, yedi hafta, yedi günün yedi katı, kırk dokuz gün sayacaksınız; yedi Şabat geçecek, yedinci Şabat'tan sonra elli gün sayacaksınız. Sonra, İsrail kabilelerinin çocukları, kendi evlerindeki yeni yağı sunacaklar; her kabile yarım *hin* yağ, yeni ezilmiş yağ ... kurban sunağının üzerindeki yağ, YHWH'ye ilk ürünler ... **XXII** ... bunlarla, YHWH'den, cemaatin tüm günahları için af dileyecek ... bu yağla, yarım *hin* ... YHWH'yi memnun edecek, yakmalık sunu, kurban, bu kurala göre ... Bu yağla, lambaları yakacaklar ... ile beraber Binler liderleri ... on dört tane bir yaşındaki erkek kuzunun yanında tahıl sunusu ve dökmelik sunu ... kuzular ve koçlar için. Levililer ... kesecekler ve kâhinler; Harun Oğulları, bütün ... çevresinde, sunağın üzerine kanını serpecekler ... kurban sunağının üzerinde, etlerini yakacaklar ... tahıl sunusu ve dökmelik sunuyla birlikte, etleri yakacaklar ... YHWH'yi hoşnut etmek için yakmalık sunu ... sağ budu ve göğsü ... avurtları ve karnı ... yasaya göre kâhinlere düşen paydır. Kürek etini Levililere verecekler. Daha sonra sununun geri kalanını İsrail'in çocuklarına verecekler; İsrail'in çocukları da Kâhinlere, bir koç ve kuzu; Levililere bir koç ve kuzu ve her kabileye bir koç ve kuzu verecekler. Daha sonra zeytin yiyecek ve yağla günahlarından arınacaklar; çünkü bu gün, YHWH'nin huzurunda, ülkedeki bütün yağlarla günahlardan arınma günüdür. Onlar, şenlenecekler **XXIII** ...

Başkâhin, öncelikle Levililer için kurban kesecek; daha sonra Yahuda kabilesine tüten kurban götürecek. Yahuda kabilesi, Başkâhini kurbanla birlikte gördüklerinde, onun önünde bir teke kesecekler. Başkâhin bu kurbanın kanını bir kap içinde sunağa taşıyacak ve bu kanı kurban sunağının dört köşesine ve kenarına par-

maklarıyla sürecek. Kanın geri kalanını, sunağın altına serpecek. Eti, sunağın üzerinde yakacak; sakatatı saran ve sakatat üzerindeki eti ... Karaciğer artıklarını, böbrekleri, bunları saran eti ve bel üzerindeki eti ayıklayacak. Bunları, kokuyla, tahıl ve dökmelik sunularla birlikte sunağa gönderecek. Bu, YHWH'yi memnun edecek yakmalık sunudur. **XXIV** ... kokulu et; YHWY'ye sunulan yakmalık sunudur. Bütün boğaları, koçları, kuzuları ve bunların uzuvlarını (?) ayıklayacaklar. Bunların üzerine tahıl sunusu ve dökmelik sunu koyacaklar; YHWH'nin huzurunda bütün kuşaklar boyunca sürecek kuraldır bu.

Bu sunudan sonra Yahuda kabilesi için kurban kesecek. Levililer için kestiği kurbana yaptıkları aynı şeyleri, Yahuda kabilesi için kestikleri kurbana da yapacak. İkinci gün öncelikle Benyamin için daha sonra Yusuf, İbrahim ve Manaşşe'nin Oğulları için kurban kesecek. Üçüncü gün Ruben ve Şimon için ayrı kurban kesecek. Dördüncü gün İssakar ve Zevulun için ayrı kurban kesecek. Yedinci gün Gad ve Aşer için ayrı kurban kesecek. Altıncı gün **XXV** Dan ve Naftali için ayrı kurban kesecek ...

Yedinci ayın ilk gününde dinleneceksiniz; boru sesini duyduğunuzda bir araya toplanacaksınız. YHWH'yi memnun etmek için ona yakmalık sunu sunacaksınız. Günahlarınızın affedilmesi için kusursuz bir boğa yavrusu, bir koç, yedi tane bir yaşında kuzu ve teke sunacaksınız; kurallar uyarınca bunların yanına tahıl sunusu ve dökmelik sunusu koyacak ve YHWH'yi memnun etmek için ona koku sunusu sunacaksınız. Bunların yanında daimi sunularınız ve yeni ay sunularınız olacak. Yaşadığınız her yerde kuşaklar boyunca sürecek bu yasa uyarınca, günün üçüncü bölümünde bu sunuları sunacaksınız. Bu gün sevineceksiniz ve çalışmayacaksınız. Bu gün, sizin kutsal dinlenme vaktinizdir.

Bu ayın onuncu günü, Bağışlanma Günü'dür. Kendinizi eleştireceksiniz. O gün kendisini eleştirmeyen kişiler aranızdan ayrılacaklar. YHWH'ye kurban sunacaksınız: günah sunusu olarak bir boğa yavrusu, bir koç, yedi koç yavrusu, bir teke ve bunların yanında kurallara göre tahıl sunusu ve dökmelik sunu sunacaksınız. Bağışlanmak için günah sunusu olarak iki koç kurban edeceksiniz. Başkâhin, kendisi ve babasının evi için iki kurban sunacak **XXVI** ... Başkâhin, biri YHWY diğeri Azazel'e sunulmak üzere iki koç seçecek. YHWH için kestiği kurbanın kanını, elinde tuttuğu altın kâsenin içine akıtacak ve boğa yavrusunun kanıyla yaptıklarını tekrarlayacak ve halkını günahlarını bağışlatacak. Buğulu

eti, tahıl sunusu ve dökmelik sunuyla birlikte, kurban sunağına gönderecek. Boğa yavrusunun yanında bu kurbanın da etini, derisini ve gübresini yakacak. Bu şekilde, birlikteki insanların günahlarını bağışlatacak. Sonra günah sunusundan eline ve ayağına bulaşan kanı temizleyecek; canlı keçinin başına gelecek; burada İsrail'in çocuklarının işledikleri bütün suçlar ve günahlar için bağışlanma dileyecek. Bunları, beklemekte olan adamla birlikte çöldeki Azazel'e göndermek üzere keçinin başına koyacak. Keçi, İsrail'in çocuklarının bütün günahlarını taşıyacak. **XXVII** ... İsrail'in çocuklarının işledikleri günahların bağışlanması için af dileyecek ... Daha sonra, boğa yavrusu, koç ve kuzular kurallara uygun biçimde sunağın üzerinde sunulacak; bu kural kuşaklar boyunca yaşatılacak. Her sene, bu gün hatırlanacak ve kimse çalışmayacak; çünkü bu gün Şabat; dinlenme vaktidir. Şabat'ta çalışan ve kendini eleştirmeyen kimse, diğerlerinin arasından ayrılacak. Kutsal dinlenme günü Şabat'ta bir araya geleceksiniz. Yaşadığınız her yerde bu anıyı kutsayacak ve çalışmayacaksınız.

Bu ayın on beşinci gününde **XXVIII** ... tahıl sunusu ve dökmelik sunuyla birlikte ... sunağın üzerinde, YHWY'yi memnun etmek için koku sunusu sunacaklar. İkinci gün: günah sunusu olarak on iki boğa yavrusu, iki koç, on dört kuzu ve bir koçun yanında tahıl sunusu ve dökmelik sunu sunulacak; YHWH'yi memnun edecek koku sunusu olacak bunlar.

Üçüncü gün, on bir boğa yavrusu, iki koç, on dört kuzu, kurallara uygun biçimde dökmelik sunuyla beraber sunulacak.

Dördüncü gün, günah sunusu olarak on boğa yavrusu, iki koç, on dört tane bir yaşında koç yavrusu ve bir teke; tahıl sunusu ve dökmelik sunuyla birlikte sunulacak **XXIX**. Beşinci gün ... tahıl sunusu ve dökmelik sunuyla birlikte ... adımın yaşatılacağı evde ... kurbanlar, bu yasa uyarınca her gün ... İsrail'in çocukları kendilerinin kabul ettirebilmek için bütün sunuları, dökmelik sunuları ve hediyelerinin yanı sıra kendi sunularını sunacaklar. Onları kabul edeceğim, onlar benim halkım olacak ve daima onlarla birlikte olacağım. Sonsuza dek onların arasında olacağım ve mabedimi kutsayacağım. Beytel'de Yakup'la yaptığım antlaşma uyarınca kendim için yarattığım mabedimi, ilk gününden itibaren kutsayacağım.

XXX ... yapacağınız evde ... merdiven için ... her kenar uzunluğu yirmi arşın, kare biçimindeki Mabed'in kuzeye bakan yönünde merdiven olacak. Bu merdiven, Tapınağın duvarından

kuzey batı yönüne doğru yedi arşın boyunda uzanacak; merdivenin eni dört arşın olacak ... Tapınak gibi ve bu yapının köşeleri arasındaki mesafe on iki arşın olacak; yapının merkezine, her bir kenarı dört arşın olan bir sütun dikilecek ve bu sütunun çevresinden yukarıya merdiven çıkılacak ... **XXXI** bu evin üst odasından çatıya açılan bir kapı yapacaksınız. Ayrıca üst odayla girişi birbirine bağlayan bir yol olacak. Bu merdiven evini, duvarları, kapıları ve çatıyı, sütunu ve merdivenleri; içten ve dıştan, altınla kaplayacaksınız. Her şeyi size tarif ettiğim biçimde yapın. Kuzey doğu yönünde, vaftiz kurnası için kare biçiminde bir ev yapacaksınız; sunaktan elli arşın uzaklıktaki bu yapının bütün duvarları yirmi bir arşın olacak. Duvarın genişliği, dört arşın; uzunluğu ise yirmi arşın olacak ... Bu yapının doğu, kuzey ve batı cephelerinde ana kapılar olacak. Bu kapıların eni dört arşın, uzunluğu yedi arşın olacak **XXXII** ... duvarlar girintili biçimde örülecek ve bunların içinde ... genişliği bir arşın ve yerden yüksekliği dört arşın ... İçeri girerken giyecekleri kıyafetleri koyacakları bu bölme altınla kaplanacak ... evinin üstünde ... tapınağı yönetmek için geldiklerinde ... Evinin yanında duran vaftiz kurnasının çevresine hendek kazacaksınız ve bu hendek, evin uzağında, içine suyun akacağı bir çukura bağlanacak. Kurban kanıyla karışan bu suya kimse dokunmayacak. **XXXIII** Kutsal cüppeler içindeki insanlarımı kutsayacaklar ...

Vaftiz kurnasının bulunduğu evin doğusunda yine aynı ölçütlerde başka bir ev yapacaksınız. Bu ev, vaftiz kurnası evinden yedi arşın uzaklıkta bulunacak. Bütün yapı ve bu yapının çatı kirişi, vaftiz kurnası evine benzer biçimde inşa edilecek. Yapının kuzey ve güney cephelerinde karşılıklı iki ana kapı bulunacak; bu kapıların ölçütleri, diğer evdekilerle aynı olacak. Evin duvarları arasında boşluklar bırakılacak; sunağı tutan engellerin ve ayakların genişliği ve derinliği ikişer arşın, boyuysa dört (?) arşın olacak. ... buhurla birlikte gönderdiklerinde **XXXIV**... Tekerleri kapatacaklar ve ... genç boğaları boynuzlarından halkaya bağlayacaklar ve halkayla ... Kurban ettikleri boğanın kanını, kâselere dolduracaklar ve bu kanı sunağın dibine dökecekler. Tekeri açtıktan sonra boğaların derisini yüzecek ve bunları parçalara ayıracaklar. Parçaları tuzlayacak, sakatatları ve butları yıkayacak ve tuzlayacaklar; daha sonra bunları kokuyla birlikte sunağa götürecekler. Parçalanmış boğa etlerinin üzerine tahıl sunusunu, dökmelik şarap sunularını koyacaklar. Kâhinler ve Harun Oğulları bunların hepsi-

ni sunaktaki ateşin içine atacaklar; bu yakmalık sunu YHWH'yi memnun edecek koku sunusudur. On iki sütunun çatı kirişinden aşağı sarkacak zincirler yapacaksınız **XXXV** ... yalancı kâhinler öldürülecek ve ... gelen kâhin ... ve kendisine verilen kutsal cüppeyi giymemiş olan kâhinler de ölüm cezasına çarptırılacak. Bunlar Tanrı'nın Mabedi'ne hakaret edemeyecekler; çünkü ölümcül bir suç işlemişlerdir. Sunağın çevresini, Tapınağı, vaftiz kurnasını ve sıra sütunları kutsayacaksınız ve bunlar sonsuza dek kutsal kalacaklar.

Suç sunuları ve günah sunuları için Tapınağın batı yönünde sıra sütunlar dikeceksiniz; bu sütunlar birbirinden ayrılacak; kâhinlerin günah sunuları, tekeler ve diğer insanların günah ve suç sunuları için ayrı sütunlar dikilecek. Bu sütunlar birbirinden ayrı dikilecek; böylece kâhinler, diğer kişilerin günah sunuları, suç sunuları olan koçları (?) birbirinden ayırt edebilecek.

Sunaklık kuşlar: üveyik hazırlayacak **XXXVI** ... köşesinden ... ana kapının köşesine kadar, yüz yirmi arşın. Ana kapı, kırk arşın genişliğinde olacak. Her kenar uzunluğu bu ölçülere uygun biçimde belirlenecek. Duvarının genişliği yedi arşın olacak, çatı kirişleriyle duvar arasında kırk beş arşın mesafe bırakılacak. Odaların köşeleri arasındaki mesafe yirmi altı arşın olacak. Giriş ve çıkış kapıları: Kapının genişliği on dört arşın; alt ve üst eşik arası yirmi sekiz arşın olacak. Üst eşikle çatı kirişi arasında on dört arşın mesafe bırakılacak. Çatısı sedir ağacından yapılan ana kapı altınla kaplanacak. Kapıları saf altınla kaplanacak.

Ana kapının girişteki köşesiyle ona paralel diğer köşe arasındaki uzunluk yüz yirmi arşın olacak. İç avluya açılan bütün giriş kapıları bu ölçüye göre hesaplanacak. Kapılar, avluya doğru açılacak. **XXXVII** İç avluya, kâhinler için özel koltuklar ve masalar döşenecek. Avlunun dış duvarının yanına dikilen sıra sütunlarda, kâhinler ve onların sunuları, ilk ürünler ve ondalıklar ve esenlik sunuları için özel yerler yapılacak.

Avlunun dört köşesinde ocaklar bulunacak ve bu ocaklarda kurbanlar ve günah sunuları haşlanacak. **XXXVIII** ... Orada ... kuşu, üveyiği ve güvercin yavrularını yiyecekler ...

İç avlunun çevresinde, yüz arşın genişliğinde, doğu tarafına doğru dört yüz seksen arşın uzunluğunda uzanan ikinci bir avlu yapacaksınız; bütün kenarlarının genişliği ve uzunluğu, aynı ölçülere göre hesaplanacak: güney, batı ve kuzey tarafına doğru ... Duvarların kalınlığı dört arşın; yüksekliği, yirmi sekiz arşın ola-

cak. Duvarların dışında inşa edilecek odaların arasında üç buçuk arşın mesafe bırakılacak. **XXXIX** ... İsrail birliğindeki bütün insanlar, huzurumda eğilecekler ... Kâhin kendisi için YHWH'ye yarım şekel fidye ödemediği sürece ... hiçbir kadın ya da çocuk buraya girmeyecek. Bulundukları her yerde sürekli bir yasadır bu. Bir şekel, yirmi '*gerah*'tır.

Ondan yarımşar şekel topladıklarında ... bana ... Daha sonra yirmi ve ... girecekler. Bu ana kapılara, İsrail'in çocuklarının adı koyulacak: Doğu kapısına, Şimon, Levi ve Yahuda; batı kapısına, Ruben, Yusuf ve Benyamin; güney kapısına, İssakar, Zevulun Gad; kuzey kapısına Dan, Naftali ve Aşer'in adları koyulacak. Her ana kapı arasındaki uzaklık: Kuzey doğu köşesiyle Şimon Kapısı arası doksan dokuz arşın; kapı, yirmi sekiz arşın. Şimon Kapısı'ndan Levi Kapısı'na doksan dokuz arşın; kapı yirmi sekiz arşın. Levi Kapısı'ndan Yahuda Kapısı'na **XL** ... Üçüncü bir avlu ... kızları ve ... doğan yabancılar ... orta avlunun çevresinde ... birbirine paralel iki köşe arsındaki uzaklık bin altı yüz arşın. Kenar ebatı bu ölçütlere göre hesaplanacak: doğu, kuzey, batı ve güney ... Duvar genişliği, yedi; yüksekliği, kırk dokuz arşın olacak. Yapının 'tacına' (=mazgallı siperine: Yadin) dek, bu kapılar arasında özel odalar yapılacak. Doğu, güney, batı ve kuzey cephelerinde üçer ana kapı bulunacak. Bu kapıların genişliği, elli arşın; yüksekliği, yetmiş arşın olacak. Ana kapılar arasında, üç yüz altmış arşın mesafe bırakılacak. Şimon Kapısı'ndan Levi Kapısı'na üç yüz altmış arşın. Levi Kapısı'ndan Yahuda Kapısı'na üç yüz altmış arşın. **XLI** ... İssakar Kapısı'ndan Zevulun Kapısı'na üç yüz altmış arşın. Gad Kapısı'ndan, kuzey köşesine üç yüz altmış arşın. Bu köşeden Dan Kapısı'na: üç yüz altmış arşın. Dan Kapısı'ndan Naftali Kapısı'na üç yüz altmış arşın. Naftali Kapısı'ndan Aşer Kapısı'na üç yüz altmış arşın. Aşer Kapısı'ndan doğu köşesine üç yüz altmış arşın. Kapılar duvardan dış cepheye doğru yedi arşın çıkacak; avluyla arasında otuz altı arşın mesafe olacak. Kapı girişi on dört arşın genişliğinde, üst eşiğe kadar yirmi sekiz arşın yüksekliğinde yapılacak. Kapı yolundaki (?) kirişler sedir ağacından yapılacak ve altınla kaplanacak. Kapılar, saf altınla kaplanacak. Ana kapıların içe bakan yüzlerinin arasında depo, **XLII** oda ve özel odalar bulunacak.

Odaların eni, on arşın; boyu, yirmi arşın; yüksekliği, on dört arşın olacak ... sedir ağacından ... duvar kalınlığı, iki arşın olacak. Deponun eni, on arşın; boyu, yirmi arşın olacak. Duvarı, iki arşın kalınlığında; üst eşiğe kadar on dört arşın boyunda olacak.

Girişi, üç arşın eninde olacak. Bütün depoları ve odaları bu şekilde yapacaksınız. Sıra sütunlar ... on arşın genişliğinde olacak. Her kapı arasında on sekizer depo ve oda bulunacak ...

Kapı duvarlarından sıra sütunlara uzanan bir merdiven yapacaksınız. Döner merdivenler, ikinci ve üçüncü sıra sütunlara ve oradan çatıya kadar uzanacak. İkinci ve üçüncü katlar, ilk kattakinin ölçütleri esas alınarak çıkılacak. Üçüncü katın çatısında, çardaklar için üzerleri kirişle kapatılmış sütunlar dikeceksiniz. Sekiz arşın yüksekliğindeki sütunların çatısına her sene çardak kurulacak. Her sene kutlanan Çardak Bayramı'nda, İsrail'deki baba evlerinin reisleri, binler ve yüzler liderleri kurbanlarını sununcaya dek burada kalacaklar. Her kapı arasında **XLIII** ... mısır, şarap (*tirosh*) ve yağın ilk mahsullerinin alındığı gün, odun sunusu bayramında ... Bu günlerde, ondalık yenilecek. Bunlardan geriye bir şey ayırmayacaklar. Bütün bu yemekleri yiyecekler. Mısır mahsulünün alındığı ilk günden itibaren, bütün sene boyunca bu tahılları yiyecekler. Şarap Bayramı'ndan bir sonraki seneye dek bu şarabı içecekler. Yağ Bayramı'ndan bir sonraki seneye kadar, yeni yağı sunakta sunacakları zamana kadar, bu yağı yiyecekler. Bayramlar'dan arta kalanlar, sunakta yakılacak. Bu şekilde kutsanan sunular yenilmeyecek. Tapınağa üç gün yürüyüş mesafesinde yaşayan kişiler yanlarında ne taşıyabilirlerse buraya getirecekler. Eğer bunları taşıyamazlarsa para karşılığında satacaklar. Bu parayla satın alacakları mısır, şarap, yağ, sığır ve koyunları, bayram günlerinde yiyecekler. Ancak, çalıştıkları günlerde, yorgun halleriyle bu yemekleri yemeyecekler; çünkü bunlar kutsaldır. Bu yiyecekler, kutsal günlerde yenilecek; ancak çalışma günlerinde yenilmeyecek. **XLIV** ...

Odaları ve özel odaları tahsis edeceksiniz. Şimon ve Yahuda Kapıları arasında kalan odalar kâhinlere tahsis edilecek ... Levi Kapısı'nın sağında ve solunda kalan yüz sekiz odayı, özel odaları ve çatıdaki iki çardağı, Harun Oğulları'na, kardeşlerinize tahsis edeceksiniz. Yahuda Kapısı ve ona paralel köşe arasında kalan alanı, Yahuda Oğulları'na tahsis edeceksiniz: elli dört oda, özel odalar ve çatı katındaki çardağı... Şimon kapısından ikinci köşeye kadar uzanan alanı, Şimon Oğulları'na tahsis edeceksiniz: odaları, özel odaları ve çardakları... Yahuda Oğulları'na ayrılan alanın bitişiğindeki köşeden Ruben Kapısı'na kadar uzanan alanı, Ruben Oğulları'na tahsis edeceksiniz: elli iki oda, özel odalar ve çardaklar. Ruben ve Yusuf Kapıları arsında kalan alanı, Yusuf, Efrayim

ve Manaşşe Oğulları'na tahsis edeceksiniz: Yusuf Kapısı'ndan Benyamin kapısına uzanan alanı Levililerden Kehat Oğulları'na tahsis edeceksiniz: Benyamin Kapısı'ndan ona paralel batı köşesine kadar uzanan alanı, Benyamin Oğulları'na tahsis edeceksiniz. Bu köşeden İssakar Kapısı'na kadar uzanan alanı, İssakar Oğulları'na tahsis edeceksiniz: İssakar Kapısı'ndan **XLV** ... ikinci (=gelen) kutsal birlik sol taraftan girecek...ve ilk (=çıkan) kutsal birlik sağ taraftan çıkacak. Bu birlikler ve tekneleri, birbiriyle karışmayacak. Her kutsal birlik, kendi yerine gelecek ve orada duracak. Sekizinci gün, birliklerden biri, kendilerine tahsis edilen yerden ayrılırken bir diğeri gelecek. İlk birlik ayrılmadan önce odalarını temizleyecek ve öyle çıkacaklar. Hiçbir karışıklık yaşanmayacak.

İhtilam olan kişioğlu, üç gün süresince Mabed'e girmeyecek. İlk gün üzerindeki giysileri yıkayacak ve banyo yapacak. Birinci ve üçüncü günlerde kıyafetlerini yıkacak ve banyo yapacak ve gün batımında Mabed'e girecek. Kimse kirliyken mabedime girip burayı da kirletmeyecek. Karısıyla cinsel ilişkiye giren kişi, üç gün boyunca adımın yaşatıldığı tapınak kentine girmeyecek. Kör kişi yaşamı boyunca tapınak kentine girmeyecek ve burayı kirletmeyecek; çünkü ben, YHWH, sonsuza dek İsrail'in çocuklarıyla birlikte olacağım.

Kişi, akıntısından arınmak için yedi gün bekleyecek. Yedinci gün, kıyafetlerini yıkayacak ve akan suda yıkanacak. Ancak bundan sonra tapınak kentine girecek. Cesetle bedensel temas kuran kimse, arınmadığı müddetçe buraya girmeyecek. Vebalı ya da bedeninde hastalık yarası bulunan kişi **XLVI** ... hiçbir kirli kuş mabedimin üzerinde uçmayacak. ... ana kapıların çatıları... dış avlu ... aralarında bulunduğum sürece, tapınağımda ...

Dış avlunun çevresinde, ana kapı girişleriyle aynı yükseklikte -on dört arşın- teras yapacaksınız. İsrail'in çocukları, tapınağıma girmek için bu terasa on iki basamak çıkarak ulaşacaklar. Tapınağımla kent arasında yüz arşın genişliğinde boş bir alan bırakacaksınız; böylece kimse aceleyle tapınağıma girip etrafı telaşa vermeyecek.

Kentin dışında, kuzey batı yönünde helâlar yapacaksınız. Bu helâların üzeri çatıyla kapatılacak ve dışkılar yerdeki delikten aşağıya akacak. Kentten görülmeyecek uzaklıkta -üç bin arşın- bulunacaklar.

Kentin doğusunda birbirinden ayrı üç alan bulunacak; burada vebalılar, cüzam hastaları ve ihtilam olan erkekler kalacaklar **XLVII** ...

Kentleri temiz olacak ... sonsuza dek. Adımın ve mabedimin yaşatıldığı bu kent kutsaldır ve burayı bütün kirlerden arındıracaksınız. İçindeki her şey temiz olacak. Buraya sokulan her şey temiz olacak: şarap, yağ, yiyecekler ve sulu yemekler. Diğer kentlerde kesilen kurban derileri tapınak kentine sokulmayacak. Bu deriler diğer kentlerde kullanılabilecek; ancak benim mabedime sokulmayacaklar; çünkü derinin temizliği, kesilen kurbandan kaynaklanır. Adımın ve mabedimin kutsandığı kenti kirletmeyeceksiniz. Ancak benim mabedimde kesilen kurbanlar için kentime yağ, şarap ve yiyecek getirecekler. Diğer kentlerde kesilen lekeli (=Tapınağa yaraşmayan) kurban derileriyle kentimi kirletmeyecekler. Hiçbir kenti benimki kadar temiz kılamazsınız; çünkü hayvan derisinin temizliği, hayvandan kaynaklanır. Mabedimde kesilen kurban yalnızca benim mabedimde temiz sayılır; sizin kentlerinizde kesilen kurbansa yalnızca sizin kentlerinizde temizdir. Tapınak için temiz olan ne varsa derisiyle birlikte buraya getirilecek; tapınağıma ve kentime lekeli deriler getirerek hakaret etmeyeceksiniz.

XLVIII ... karabatak, leylek, balıkçıl türleri, ibibik, yarasa ...

Yiyebileceğiniz uçan böcekler şunlardır: bütün büyük çekirge türleri, uzun başlı çekirge türleri, bütün yeşilçekirgeler, bütün çöl çekirgeleri. Bunlar, yiyebileceğiniz uçan böceklerdir: dört ayak üzerinde yürüyen, ayakları üzerinde sıçrayabilen ve kanatlı böcekler. Kuş ölüsü yemeyeceksiniz; ancak bunu yabancılara satabilirsiniz. Hiçbir tiksindirici hayvan eti yemeyeceksiniz; çünkü siz YHWH'nin, Tanrınızın kutsal halkısınız.

Siz, YHWH'nin, Tanrınızın oğullarısınız. Vücudunuzda derin yara açmayacak, yas tutarken perçeminizi yıkamayacak, dövme yaptırmayacaksınız; çünkü siz YHWH'nin, Tanrınızın kutsal halkısınız. Ülkenize hakaret etmeyeceksiniz.

Ulusların yaptıklarını siz yapmayacaksınız; onlar ölülerini her yere gömerler; hatta kendi evlerine bile ... Siz, ölülerinizi gömmek için kendi topraklarınızda bir alan bırakacaksınız. Dört kent arasındaki alanı, mezar yeri olarak kullanacaksınız. Her kentte, cüzam, vebalı ve hastalık yarası olan kimseleri ayrı bir yere götürün; onlar sizin kentinizde yaşamasınlar, onları küçümseyin. Ayrıca akıntısı olan kişiler, adet gören kadınlar, yeni doğum yapmış kadınlar da kentten ayrı bir alanda yaşayacaklar; böylece kendi kirliliklerini size bulaştırmayacaklar. Sürekli cüzam ya da veba hastalığına tutulan ve kâhin tarafından kirli ilan edilen hastalar

XLIX ... sedir ağacı, çördük otu ve ... cüzamlıyla birlikte kentiniz ve ... kirli sayılacaklar.

Kentinizde bir ölüm olayı yaşanırsa, bu erkeğin öldüğü ev yedi gün boyunca kirli sayılacak. Evdeki bütün eşyalar ve eve giren herkes yedi gün boyunca kirli sayılacak. Üzerine su dökülen bütün yemekler, nemlenen her şey kirli sayılacak. Bulaşık teknesi ve bunun içindeki tüm eşyalar, temiz erkekler için kirli sayılacak. İçinde ıslanmış tüm eşyalarla birlikte açık bulunan tekne, bütün İsrailliler için kirlidir.

Cesedin evden çıkarıldığı gün; evdeki bütün yağ, şarap ve rutubet kirleri temizlenecek. Evin tabanı, duvarları, kapıları ovulacak; evin sürmeleri, kapı pervazları, alt ve üst eşikler suyla yıkanacak. Cesedin oradan çıkarıldığı gün; ev, evdeki bütün aletler, havaneli, havan; tahta, demir ve bronzdan yapılmış bütün aletler ve temizlenebilen diğerleri kirden arındırılacak. Kıyafetler, çuvallar ve deriler yıkanacak. Bu evde yaşayan ya da bu eve giren kişiler aynı gün içinde suyla yıkanacak ve kıyafetlerini temizleyecekler. Üçüncü gün, bu kıyafetlerin üzerine su serperek bunları temizleyecek ve tekrar banyo yapacaklar. Evlerindeki bütün araçları ve giysileri yıkayacaklar.

Yedinci gün, bu eşyaların üzerine tekrar su serpecekler. Banyo yapacak, giysilerini ve eşyalarını yıkayacaklar; ancak bu şekilde ölünün kirinden arındıkları akşam vaktinde, saf eşyalara dokunabilecekler. ... hesabına temizlenmeyen kişi **L** kirli olduğunda ... Artık daha fazla ... yedinci gün, tekrar su serptiklerinde gün batımıyla temiz sayılacaklar.

Her kim ki arazide gördüğü cesedin kemiğine dokunur ya da kılıcını leşe dokundurursa; ölü bedene, ölünün kanına ya da mezarına dokunursa, bu kurallara göre kirinden arınacak. Ancak yasanın bu kuralına uygun biçimde temizlenmeyen kişi kirli kalmaya devam edecek. Bu kişiye dokunan herkes, kıyafetlerini yıkayacak, banyo yapacak ve ancak gün batımında temiz sayılacak.

Hamile bir kadının karnındaki bebek ölürse, ölü bebek kadının karnında kaldığı sürece bu kişi mezar gibi kirli sayılacak. Bu kadının girdiği her ev, içindeki eşyalarla birlikte yedi gün boyunca kirli sayılacak. Bu eşyalara dokunan herkes, gün batımına kadar kirli olacak. Kadınla birlikte eve giren kişi, yedi gün boyunca kirli sayılacak. Bu kişi, ilk gün kıyafetlerini yıkayacak ve banyo yapacak. Üçüncü gün, kıyafetlerinin üzerine su serpecek, onları yıkayacak ve tekrar banyo yapacak. Yedinci gün kıyafetlerinin üzerine tekrar su serpecek, onları yıkayacak ve banyo yapacak. Kişi, ancak gün batımında kirinden arınacaktır.

Yasanın bu kuralına uygun biçimde; bütün eşyaları, kıyafetleri, derileri, koç yününden yapılmış bütün eşyaları kirden arındıracaksınız.

Yerde yaşayan bütün canlıları kirli sayacaksınız: fare, bütün kertenkele türleri, duvar kertenkelesi, kum kertenkelesi, büyük kertenkele ve bukalemun. Ölüye **LI** ... onun bedenine ait şeylere dokunan kişi sizin için kirlidir. Ona dokunarak kendinizi de kirletmeyeceksiniz. Aksi durumda, kıyafetinizi yıkayacak, suyla banyo yapacaksınız ve ancak gün batımında arınmış olacaksınız. Ölü hayvanın kemiğini, leşini, derisini, etini ya da pençesini taşıyan kişi kıyafetlerini yıkayacak ve banyo yapacak. Ancak gün batımında kirinden arınmış olacak. İsrail'in çocuklarını bütün bu kirliliklere karşı önceden uyaracaksınız.

Onlar, bu dağda ilettiğim buyruklar uyarınca, bu kirli canlılara dokunup kendilerini de kirletmeyecekler.

Çünkü ben, YHWH, İsrail'in çocuklarıyla beraberim. Onları kutsayacaksınız ve onlar kutsal olacaklar. Kirli olduğunu buyurduğum tiksindirici şeylere dokunmayacaklar; çünkü onlar kutsaldır.

Yaşadığınız kentlere yargıç ve memurlar atayacaksınız ve bu kişiler, insanları adil biçimde yargılayacaklar. Yargılarında yanlı davranmayacaklar. Rüşvet almayacak, adaleti yanıltmayacaklar; çünkü rüşvet adaleti yanıltır, adil biçimde yürütülen işleri bozar, erdemli insanları köreltir, onları suça teşvik eder. Rüşvet, kutsal eve yöneltilmiş bir hakarettir. Yaşamınız süresince adaleti, yalnızca adaleti izleyeceksiniz ve ancak bu şekilde size vaat ettiğim topraklarda hüküm süreceksiniz. Rüşvet kabul eden ve adil yargıyı yanıltan kişi öldürülecektir. Onu cezalandırmaktan çekinmeyeceksiniz.

Ülkenizde, yabancılara benzer biçimde hareket etmeyeceksiniz. Onlar her yerde kurban keserler; kutsal ağaçlar, kutsal sütunlar dikerler; huzurunda eğilmek için kavisli taşlar yaparlar; ... inşa ederler **LII** ... Benim için yaptığınız sunağın yanına kutsal ağaç dikmeyeceksiniz. Tiksindiğim kutsal sütunları dikmeyeceksiniz. Önünde eğilmek için yapılan hiçbir kavisli taşı topraklarınızda bulundurmayacaksınız. Benim için kusurlu koyun ya da sığır kurban etmeyeceksiniz; çünkü bunlar, benim için tiksindiricidirler. Benim için hamile olan hiçbir sığırı, koyunu ya da keçiyi kurban etmeyeceksiniz. Bir inek ya da dişi koyunu, yavrularıyla aynı gün içinde kurban etmeyeceksiniz; anneyle yavrusunu öldürmeyeceksiniz.

Sığır ya da koyunun ilk erkek yavrularını benim için kurban edeceksiniz. Sığırınızın ilk yavrusunu çalıştırmayacaksınız ve onun yününü kırkmayacaksınız. Her sene, benim seçtiğim yerde bu kurban etini yiyeceksiniz. Kusurlu, topal ya da kör hayvanlarınızı bana kurban etmeyeceksiniz. Bu kurbanları, kendi kentlerinizde yiyeceksiniz. Aranızda, kirli ya da temiz, herkes bu eti bir ceylan ya da geyik etiymiş gibi yiyecek. Ancak bunun kanını içmeyeceksiniz. Kanı su gibi yere dökecek üzerini tozla örteceksiniz. Öküzünüz harman döverken ona burunsak takmayacaksınız. Öküz ve eşeğe birlikte çift sürdürtmeyeceksiniz. Tapınağıma üç günlük mesafede bulunan hiçbir kentte sağlıklı sığır, koyun ya da keçi kurban etmeyeceksiniz. Ancak benim mabedimde kurban kesebilir, esenlik sunusu sunabilirsiniz. Kusurlu ancak temiz hayvanları mabedimden otuz stadya uzaklığındaki evlerinizde yiyebilirsiniz. Eti lekeli olan kusurlu hayvanı, mabedimin yakınında kesmeyeceksiniz. Adımla kutsanmamış, mabedime girmemiş hayvanın etini yemeyeceksiniz. Hayvanı benim tapınağımda kurban edecek, kanını sunağın dibine dökecek ve etini yakacaksınız. **LIII** Size buyurduğum üzere sınırlarınızı genişlettiğinizde, tapınağa çok uzak bir yere yerleşirseniz ve 'et yiyeceğim' derseniz, bu özlediğiniz eti yiyebilirsiniz. Size sunduğum sığırları ve onların yavrularını kurban edebilirsiniz. Kurban etini, kendi kentlerinizde yiyeceksiniz. Aranızda kirli ya da temiz herkes bu eti bir ceylan ya da geyik etiymiş gibi yiyecek; ancak bu kurbanın kanını içmekten kaçınacaksınız. Kanı su gibi yere dökecek üzerini tozla örteceksiniz; çünkü kan, yaşamdır ve bu yüzden kanı etle yemeyeceksiniz; böylece siz ve sizden sonraki kuşaklarınız esenlik içinde yaşayacak. Benim huzurumda, benim -YHWH- için doğru ve iyi olanı yapacaksınız.

İsmimin yaşatıldığı topraklara geldiğinizde, hediyelerinizi ve şükran adaklarınızı beraberinizde getireceksiniz; yemininizi ve adağınızı anımsayarak bunları benim huzurumda kurban edeceksiniz. Verdiğiniz sözü yerine getirmek için zaman harcamayacaksınız; yoksa bunu sizden istediğimde suçlu duruma düşersiniz. Ağzınızdan çıkan her sözü tutacaksınız; çünkü bunu kendi iradenizle dile getirdiniz.

Bana söz veren ya da bağlayıcı yemin eden kişi, sözünden dönmeyecek. Ağzından çıkan her sözün arkasında duracak.

Babasının evindeyken, gençliğinde, bana söz veren ya da bağlayıcı yemin eden bir kadın; eğer verdiği sözü babasına duyurmuş-

sa ve babası sessiz kalmışsa, bu sözünden sorumlu tutulacaktır. Ancak bu kadının babası, kızının verdiği sözü duyduğu gün, buna karşı çıkarsa, kadının verdiği söz ya da bağlayıcı yemini geçerli sayılmayacak; bu kadını verdiği sözden muaf tutacağım; çünkü babası bu sözü duyduğunda **LIV** kızına karşı çıkmıştır. Ancak bu kadının babası, kızının sözünü duyduğu gün konuşmaz ve bir gün sonra bu sözü ertelerse, suçu kendi üzerine almış olacak: Çünkü sözü erteleyen kişi, bu kadının babasıdır. Bir kadının duası ya da bağlayıcı yemini, kocası tarafından onaylanacak ya da ertelenecek; böylece bu kadını verdiği sözden muaf tutacağım.

Ancak boşanmış ya da dul bir kadın verdiği sözden ve ettiği yeminden kendisi sorumlu olacaktır.

Bugün size buyurduğum sözlere uyun. Bu sözlere ne daha fazlasını ekleyin ne de bu sözleri eksiltin.

Eğer aranızdan bir peygamber ya da büyücü çıkar ve size bir alametten söz ederse ve bu alamet gerçekleştiğinde size dönerek şöyle derse; 'Gelin, şimdiye kadar bilmediğiniz tanrılar için ibadet edelim', bu peygamberin ya da büyücünün sözlerine kulak asmayın; çünkü tanrınız YHWH'ye bağlılığınızı sınamak için, onu size ben gönderdim. Yolundan gideceğiniz ve hizmet edeceğiniz tanrı benim, YHWH; korkmanız gereken, sözünü dinlemeniz ve bağlı kalmanız gereken tanrınızım ben. Sizi Mısır'dan çıkaran, kölelik evinden kurtaran YHWH'ye isyan etmenizi, benim yolumdan sapmanızı söyleyen peygamberi ya da büyücüyü öldüreceksiniz. Kendinizi, şeytandan koruyacaksınız.

Erkek kardeşiniz, babanızın ya da annenizin oğlu, kendi oğlunuz ya da kızınız, yakın arkadaşınız ya da onun karısı, size gizlice yaklaşır ve şöyle derse; 'Gidip, diğer tanrılara tapınalım.', ne siz **LV** ne de babalarınız; size ister yakın ister uzak olsun isterse dünyanın öbür ucunda olsunlar, diğer tanrılara tapmayacak; bu kişiyi dinlemeyecek, ona katılmayacak ve onu gizlemeyeceksiniz. Tam tersine onun gırtlağına sarılacak ilk el sizinkiler olacak ve sonra diğer insanların eli... Onu taşlayacaksınız; çünkü o, sizi Mısır'dan çıkaran, kölelik evinden kurtaran Tanrınızın yolundan saptırmaya çalıştı. Bu olayı duyan herkes korkuya kapılacak ve benzer bir olay bir daha sizin aranızda tekrarlanmayacak. Size vaat ettiğim kentlerden birinde yaşayan biri şu sözlerin söylendiğini duyarsa; ' Ey Halk, Beliyal'in Oğulları sizin aranızda ve bütün kent halkını şu sözlerle kandırdılar; "Gelin, şimdiye kadar bilmediğiniz tanrılara ibadet edelim!",' bu durumu dikkatle incele-

yip araştıracaksınız. İsrail'de böylesi tiksindirici bir olayın yaşandığı kanıtlanırsa, tereddüt etmeden bu kentte yaşayan bütün halkı kılıçtan geçireceksiniz. Bu yasağa karşı çıkan herkese kılıcınızı saplayacaksınız. Elinizdeki ganimetleri kent alanında toplayacak ve ateşe vereceksiniz; yakılan kent ve ganimetler, tanrınıza sunduğunuz günah sunusudur. Harabeye dönüşen kent bir daha asla yeniden kurulmayacak. Cezalandırılan her şey sizin elinizden çıkacak; böylece tanrınızın öfkesi yatışacak ve size merhamet edecek. Sözümü dinlediğiniz, bugün size buyurduğum emirlere uyduğunuz, tanrınızın, YHWH'nin huzurunda iyi ve doğru olanı yaptığınız sürece, atalarınızla yaptığım antlaşmaya sadık kalacağım ve soyunuzun çoğalmasını sağlayacağım.

Size verdiğim kentlerden birinde, ister kadın ister erkek olsun, sizin aranızda yaşayan biri antlaşmamızı bozup, benim gözümde yanlış olan bir şey yapar; gidip diğer tanrılara tapınır, onların ya da güneş ya da ayın önünde eğilirse ve siz bu olaydan haberdar olursanız, durumu dikkatle araştıracak ve inceleyeceksiniz. İsrail'de böylesi tiksindirici bir olayın yaşandığı doğrulanırsa, bu kadını ya da erkeği alacak ve onu ölene dek taşlayacaksınız.

LVI ... görev yerinde bulunan Levi kâhinlere ya da yargıçlara gidecek, onlara danışacaksınız. Onlar, size konuyla ilgili açıklama yapacaklar ve son yargılarını bildirecekler. Yasa kitabına göre size anlattıklarına sadık kalacak ve buna göre davranacaksınız. İsmimin yaşatıldığı yerde, size doğru olanı bildirecekler. Sizse öğrettiklerini harfi harfine yerine getirmeye ve onların kararlarına göre davranmaya özen göstereceksiniz. Size anlattıkları yasadan sapmayacaksınız. Benim huzurumda sizi yöneten kâhinlere ya da yargıçlara riayet etmeyen ve kendi aklına göre davranan kişiler öldürülecekler. Kendinizi, şeytandan koruyacaksınız. Bu olayı duyan herkes korkuya kapılacak ve İsrail'de benzeri bir durum tekrar yaşanmayacak.

Size verdiğim topraklara girdiğinizde, orayı mülk edinin ve şöyle deyin; 'Çevremizdeki bütün ulusların yaptığı gibi kendimize bir kral atayacağız!', sizin için seçtiğim kişiyi kralınız ilan edeceksiniz. Bu kişi, sizin aranızdan seçilecek. Sizden olmayan bir yabancıyı kralınız kabul etmeyeceksiniz. Kralınızın çok atı olmayacak; daha fazla at ve altın için sizi Mısır'a savaşa götürmeyecek; çünkü size geri dönmemenizi buyurdum. Kralınız kendisine birden fazla eş edinip benden uzaklaşmayacak. Gereğinden fazla altın ve gümüş almayacak.

Kralınız tahta geçtiğinde, kâhinlerden daha üstün olan bu kişi için bu yasayı yazacaklar. **LVII** Onun için yazacakları yasadır bu ... Yirmiyle altmış yaşları arasındaki İsrail'in bütün oğulları, başa geçtiği günden itibaren krallarını sayacaklar. Kral, bütün kentlere, binler, yüzler, elliler ve onlar başını atayacak. Kral, kendisi için her kabileden biner kişi seçecek: on iki bin savaşçı kralın muhafızlığını yapacak. Bütün bu seçilmiş savaşçılar; doğruluktan yana olacak, içlerinde tanrı korkusu taşıyacak, haksız kazançtan tiksinecek ve kahramanca savaşacaklar. Gece ve gündüz, krallarının yanında olacaklar. Kralı, bütün günahlardan ve uluslardan koruyacaklar. On iki prens, on iki kâhin ve on iki Levi, her daim kralın yanında bulunacaklar. Adalet ve yasalarla ilgili tüm konularda krala yardımcı olacaklar; böylece Kral bütün işlerinde onlarla birlikte karar alacak.

Kral, diğer uluslardan biriyle evlenmeyecek; ancak kendi babasının evinden, ailesinden evlenebilecek. Kral, hayatı boyunca kendisiyle yaşayacak bir kadınla evlenecek; ikinci bir evlilik yapmayacak. Ancak, kralın eşi ölürse; kral, kendi babasının evinden, ailesinden bir kadınla tekrar evlilik yapabilecek. Kral, adil olacak; rüşvet karşılığında adaleti yanıltmayacak; İsrail'deki hiçbir zenginliğe, eve, toprağa, üzüm bağına göz dikmeyecek. Kral **LVIII** ...

Kral, başka bir halkın ya da ulusun İsrail'e saldıracağını haber alırsa, İsrail kentlerinde oturan Binler ve Yüzler kaptanlarını onların üzerine yollayacak. Halkın onda biri, düşmanlarla savaşmak için kral ve kaptanların yanında gidecek. Ancak İsrail topraklarına giren düşman ordusu büyükse, savaşçıların beşte biri savaşa katılacak. Düşmanların kralı savaş arabaları, atlar ve büyük güçlerle birlikte gelirse, savaşçıların üçte biri savaşa katılacak; diğer iki bölükse, kenti ve kent sınırlarını düşman işgaline karşı koruyacak. Kral, savaşta zor durumda kalırsa, halkın yarısı savaşa gidecek; ancak diğer yarısı kentte kalacak.

Savaştan galip gelinir, düşmanlar yenilir, kılıçtan geçirilir ve ganimet toplanırsa; ganimetin onda biri, krala; binde biri, kâhinlere; yüzde biri, Levililere verilecek. Arta kalan ganimet, savaşçılar ve onların kente bıraktıkları kardeşleri arasında bölüştürülecek.

Kral, düşmanlarıyla savaşmaya giderken, halkın beşte biri, savaşçılar; kahraman erkekler ona katılacak. Onlar; kirli, utanç verici, günah ve suç sayılan her işten uzak duracaklar. Savaşçı, orduya katılmak için Başkâhin'in iznini alacak; Başkâhin karar vermek için Urim ve Tummim'i kullanacak. Savaşçı ve İsrail'in bütün ço-

cukları onun kararına göre hareket edecek. Kimse kendi gönlünün rızasına göre davranmayacak; Başkâhin'in Urim ve Tummim'i kullanarak onunla ilgili karar vereceği anı bekleyecek. Bundan sonra, kişi kendi hakkında verilen karar uyarınca en iyi biçimde yaşamaya çaba sarf edecek ve **LIX** ... ve ülkeleri fethedecekler. ... kendi elleriyle yaptıkları taştan ve tahtadan, gümüşten ve altından putlara büyük bir istekle ve itaatkarlıkla hizmet ederler. Bu süre boyunca, şehirleri harabeleşecek, alay konusu olacak ve çöplüğe dönecek; düşmanları onları bozguna uğratacak. Düşmanlarını ülkesinde azap çekecekler, ağır boyunduruğun yükü altında yakaracaklar. Yalvaracaklar; ancak onları dinlemeyeceğim. Benden medet umacaklar; ancak yaptıkları kötü işler yüzünden onlara yanıt vermeyeceğim. Yüzümü onlardan gizleyeceğim; onlar, düşmanlarına tutsak düşecekler, zenginlikleri yağmalanacak. Günahkârlıkları yüzünden kimse onlara yardım etmeyecek; çünkü onlar, benimle yaptıkları antlaşmayı bozdular, günahlar içinde boğuluncaya dek benim yasalarımdan nefret ettiler. Ancak sonra bütün içtenlikleriyle yasalara bağlanarak bana geri dönecekler. O zaman, onları düşmanlarından koruyacağım; düşmanlarının elinden kurtaracağım, atalarının topraklarına geri çağıracağım. Onları koruyacak, yükseltecek ve sevindireceğim. Onların Tanrısı olacağım; onlar da benim halkım olacaklar.

Gönül gözü benim buyruklarımdan sapan kral, asla atalarının tahtına geçirebileceği bir varis bulamayacak; çünkü onun soyunu kurutacağım ve ondan sonraki kuşaklar, İsrail'de hüküm süremeyecekler. Ancak o, benim kurallarıma göre hareket eder, buyruklarıma sadık kalır, bana göre doğru ve iyi olanı yaparsa; İsrail krallığına varis olabilecek hiçbir oğlunun canına kastetmeyeceğim. Onun yanında olacağım; onu, kendisinden nefret eden düşmanlarının elinden ve onu öldürmeyi amaçlayan kişilerden koruyacağım. Bütün düşmanlarını ona tabi kılacağım ve o, kendi keyfine göre düşmanlarını yönetecek; ancak düşmanları onu yönetemeyecek. Onu yükseklere çıkartacağım; alçaltmayacağım. O, baş olacak; ayak değil. Krallık dönemi onun ve oğullarının yaşamları boyunca devam edecek.

LX ... ve bütün koku-sunuları ... ve bütün doğan ilk erkek hayvanları ... bana sundukları bütün hayvanları ve kutsal hediyeleri ve bütün kutsal şükran hediyeleri ve kuş sunularının bir bölümü, vahşi hayvanlar ve kuşlar, avlarının binde biri ve sunmaları gereken bütün her şey, ganimetlerin bir bölümü ve yağmaları ...

Levililer öncelikle bana sunacakları mısır, şarap ve yağın onda birini alacaklar. Kesilen kurban etinin bir parçasını; ganimet, yağma, kuş, vahşi hayvan ve balıkların yüzde birini; güvercin yavrularının onda birini ve balın ellide birini alacaklar. Kâhinler, güvercin yavrularının yüzde birini alacaklar; çünkü kâhinlerinizin arasından onları ve oğullarını, bana hizmet etmeleri, sizi yönetmeleri ve adımı kutsamaları için seçtim. Eğer bir Levi yaşamakta olduğu bir İsrail kentinden görev almak üzere yanınıza gelirse, diğer Levililer ve kardeşleriyle aynı sorumluluğu paylaşacak. Babasından kalan miras dışında, diğer Levililerle aynı oranda yemek yardımı alacak.

Size adadığım topraklara girdiğinizde, o topraklarda yaşayan ulusların çirkin işlerine ortak olmayacaksınız. Aranızdan kimsenin kızı ya da oğlu ateş içinden geçmeyecek, sihir yapan ya da fal bakan kimselerle ilişki kurmayacak. Bunlar, benim nazarımda tiksindirici işlerdir; ulusları, bu işlerle uğraştıkları için sizin önünüzden sürdüm. YHWH'ye, Tanrınıza yaraşır biçimde yaşayacaksınız. Çünkü bu uluslar **LXI** ... buyruğum dışında benim adıma söz söyleyen ya da kendi tanrıları adına konuşan peygamber öldürülecek. Peygamberin benim adıma söyledikleri gerçekleşmediğinde, 'YHWH'nin söylemediklerini nasıl bilebiliriz?' diye düşünürseniz; bilin ki bu sözler bana ait değildir. Bu peygamber yalancıdır; ondan korkmayacaksınız.

Suç işleyen ya da günaha giren kişinin yargılanması için bir kişinin tanıklığı yetmez. Mahkemenin görülmesi için iki ya da üç tanığın ifade verecek. Kişinin aleyhine ifade veren bir tek tanık varsa; bu ikisi, benim, Kâhinlerin, Levililerin ve Yargıçların huzuruna çıkarılacak. Tanığın, kardeşi aleyhine yanlış ifade verdiği anlaşılırsa; bu tanık, kardeşine yönelttiği suçun cezasını kendisi çekecek. Bu kimseden kurtulacaksınız. Cemaat'e bu kişinin çarptırıldığı cezayı anlatın ki, bu olaydan ibret alsınlar ve benzer bir olay tekrar yaşanmasın. Bu kişiye merhamet etmeyeceksiniz: göze göz, dişe diş, kana kan.

Düşmanlarınıza karşı savaşmaya gittiğinizde; düşman ordusunun, atlarının ve savaş arabalarının sizinkinden daha büyük ve fazla olduğunu görürseniz korkmayın; çünkü sizi Mısır'dan çıkaran Tanrınız, yanınızda olacak. Savaş alanına yaklaştığınızda, ordunuza hitap etmek için aranızdan bir kâhin öne çıkacak ve şöyle diyecek; 'Dinleyin, İsrailliler ...'... **LXII** ve başka bir adam meyvelerini toplayacak. Bir kadınla nişanlanan; ancak onunla henüz

evlenmemiş olan erkek, evine dönecek. Aksi halde, bu kişi savaşta öldüğünde, nişanlandığı kadın başka bir erkekle evlenecek. Sonra, görevliler orduya nutuk çekmeye devam edecek; 'İçine korku düşen ve cesaretini yitiren bir savaşçı varsa, buradan ayrılsın ve evine dönsün ki kendi korkusunu diğer savaşçılara da bulaştırmasın.'

Yargıçlar, konuşmalarını bitirdikten sonra, ordu komutanlarını atayacaklar.

Düşman kentin yakınına geldiğinizde öncelikle onlara antlaşma önereceksiniz. Düşmanlarınız sizinle anlaşır ve şehrin kapısını size açarlarsa; bütün kent halkı sizin işçileriniz olacak ve size hizmet edecekler. Ancak kent, sizinle antlaşmayı reddeder ve sizinle savaşmayı tercih ederse, şehri kuşatacaksınız. Kenti sizin ellerinize sunacağım. Bu durumda, kentteki bütün erkekleri kılıçtan geçireceksiniz; ancak kadınlar, çocuklar, hayvanlar; kentte geri kalan ne varsa hepsi sizin ganimetiniz olacak. Size sunduğum düşman ganimetleri sizin olacak. Böylece size sunduğum toprakların ötesindeki kentlere kadar ulaşacaksınız. Ancak fethettiniz topraklarda, hiçbir canlıyı sağ bırakmayacaksınız. Size buyurduğum üzere; Hitit, Amor, Kenan, Hiv, Yevus, Girgaş ve Periz ülkelerinde yaşayan halkları helak edecesiniz ki; kendi tanrıları adına yaptıkları tiksindirici işleri size öğretmesinler.

LXIII ... ona hizmet etmeyen, boyunduruk altına girmeyen düve ... Kentin yaşlıları, bu düveyi, hiç ekilmemiş ve işlenmemiş, rüzgârlı bir koyağa götürecek ve burada düvenin boynunu kıracaklar.

Kâhinler ve Levililer, her tartışma ve suçlamada söz söyleyecekler; çünkü onları, sizi yönetmeleri ve adımı kutsamaları için seçen benim. Öldürülen adamın yanında duran kentin ihtiyarları, koyakta boynu kırılan düvenin başının üstünde ellerini yıkayacaklar ve şöyle diyecekler; 'Ne elimiz bu kanı akıttı ne de gözlerimiz bu olaya tanıklık etti. Kurtarıcısı olduğun İsrail halkının cezasını kabul et, ey YHWH, masum kanın suçunu, kendi halkının arasında bırakma. Bu kanın, onlar için cezalandırılmasına izin ver'. Suçlu İsraillileri, masum kandan ayıracaksınız; YHWH'nin, Tanrınızın huzurunda doğru ve iyi olanı yapacaksınız. Düşmanlarınızla savaşmaya gittiğinizde; onları, sizin elinize teslim edeceğim ve siz onlardan bazılarını tutsak alacaksınız. Rehineler arasında güzel bir kadın görür ve onu arzularsanız, onu kendinize eş alabilirsiniz. Onu kendi evinize götürecek, başını yıkayacak ve tırnakla-

rını keseceksiniz. Kadının tutsak alındığında üzerinde olan kıyafetlerini atacak, bir ay boyunca onun annesi ve babası için yas tutacaksınız. Süre dolduğunda kadına gidecek, onunla evleneceksiniz ve bu kadın eşiniz olacak. Ancak bu kadın yedi sene boyunca sizin için saf olan eşyalara dokunmayacak, esenlik sununuzdan yemeyecek. Ancak süre dolduğunda bu sunuyu yiyebilecek. **LXIV** ... erkekliğinin ilk meyveleri; ilk doğan onun hakkıdır.

Ebeveynlerinin sözünü dinlemeyen ve ebeveynleri tarafından azarlandığında onlara saygısızca karşılık veren oğullar, ebeveynleri tarafından kentin ileri gelen yaşlılarına, onun kapısına getirilecekler. Ebeveynler, yaşlılara şöyle diyecekler: 'Oğlumuz isyankâr ve bize itaat etmiyor; sözümüzü dinlemiyor. Oğlumuz, obur ve ayyaş.' Bunun üzerine kent halkı, onu recm cezasına çarptıracak; taşlayarak öldürecek; böylece halk, günahtan korunacak. İsrail'in çocukları bu olayı duyduklarında korkuya kapılacak. Halkını küçümseyen, onları yabancı bir ülkeye götüren ve onlara kötülük eden kişi, ölüm cezasına çaptırılacak ve ağaca asılacak. Büyük günahlardan birini işleyen ve yabacı bir ülkeye sığınarak kendi halkına lanet okuyan kişi de ağaca asılarak öldürülecek. Ancak bu kişinin bedeni bütün gece asılı kalmayacak; aynı gün içinde yakılacak. Çünkü asılan kişi, Tanrı ve insanlar tarafından lanetlenmiştir. Size bağışladığım toprakları kirletmeyeceksiniz. Eğer yakınınızın boğasını, koyununu ya da eşeğini başıboş görürseniz; onları sahibine götüreceksiniz. Ancak yakınınız uzakta yaşıyorsa ve onun kim olduğunu bilmiyorsanız, hayvanı kendi evinize götürecek ve sahibi çıkıncaya dek ona siz bakacaksınız. **LXV** ...

Yolunuzun üstünde, ağaçta ya da yerde kuş yuvasına rastlarsanız ve yuvanın içinde yumurta ya da yavru kuş varsa ve dişi kuş onlarla birlikteyse, dişi kuşu ve yavrularına dokunmayacaksınız. Dişi kuşun kaçmasına izin verecek ve yalnızca yavrularını alacaksınız. Böylece yavrular yanınızda güvende olacaklar ve ömrünüz uzun olacak. Yeni bir ev yaptığınızda, evin çatısını parmaklıkla çevreleyeceksiniz; böylece çatıdan düşen suçluyu evinize sokmamış olacaksınız.

Bir adam, evlenir, evlendiği kadınla cinsel ilişkiye girer, ondan hoşlanmaz ve onu asılsız yere suçlar ve şöyle derse: ' Bu kadını aldım, onunla cinsel ilişkiye girdim ve onda bekâret kanıtını bulamadım'; kızın babası ya da annesi, bekâret kanıtını alacak ve bunu ihtiyarların kapısına götürecekler. Kızın babası, yaşlılara şöyle diyecek; "Kızımı, bu adama karısı olsun diye verdim; ancak

o, kızımdan hoşlanmadı, 'Kızınızda bekâret kanıtını bulamadım' diyerek onu asılsız yere suçladı. Kızımın bekâretinin kanıtı buradadır." Giysiyi, kentin ihtiyarlarının önüne serecekler. Kentin ihtiyarları adamı çağıracak ve onu azarlayacaklar. Bu kişi, kızın babasına yüz gümüş verecek; çünkü o, İsrailli kızın namusunu zedelemeye yeltenmiştir. O, **LXVI** ... Bir erkeğe söz verilmiş bakire, kent içinde başka bir adamla cinsel ilişki kurarken yakalanırsa, bu adamla birlikte kentin girişine götürülecek ve burada taşlanarak öldürülecekler: Kız, kentte olmasına rağmen yardım istemek için bağırmadığı; erkekse komşusunun kızını kirlettiği için öldürülecek. Günahlarınızdan arınacaksınız. Bir adam, kentten uzak bir alanda bir kadına rastlarsa ve bu kadına tecavüz ederse, yalnızca kendisi ölüm cezasına çarptırılacak. Kıza hiçbir şey yapılmayacak; çünkü o, ölümü hak edecek bir suç işlememiştir. Çünkü komşusuna hakaret eden kişi, erkektir. Çünkü erkek kadını kentten uzak bir yerde görmüştür; kız, yardım çağırmıştır; ancak kimse onu kurtarmaya gelmemiştir.

Bir adam, söz kesilmemiş bir bakireye yaklaşırsa ve bu kız kurallar uyarınca erkeğe uygunsa ve bu kızla cinsel ilişkiye girerse, kızın babasına elli gümüş ödeyecek ve kız, onun karısı olacak. Bu kişi, kızın namusunu zedelediğinden, ömrü boyunca ondan boşanamayacak. Bir adam, babasının karısını almayacak ve babasının entarisini giymeyecek. Bir adam, erkek kardeşinin karısını almayacak; erkek kardeşinin, babasının oğlunun ya da annesinin oğlunun entarisini giymeyecek; çünkü o, kirlidir. Bir adam, babasının kız kardeşini ya da annesinin kız kardeşini almayacak; çünkü bu, ahlakdışıdır. Bir adam, erkek kardeşinin kızını ya da kız kardeşinin kızını almayacak; çünkü bu yakışıksızdır. Bir adam, **LXVII** ...

MMT (Miqsat Ma'ase Ha-Torah) - Bazı Yasa Gözlemleri (4Q394-9)

Dördüncü mağara elyazmalarına ait altı parçadan oluşan bu bölüm, uluslararası çapta kötü bir üne sahiptir. Kudüs mahkemesinde görülen bir davada, metnin telif hakkının, yine bu metni düzenleyen resmi editörlerden Elisha Qimron'a ait olduğu; Washington Kutsal Kitap Arkeolojisi Derneği'nden Hershel Shanks'in bu telif hakkını çiğnediğine karar verilmiş ve bu kişi 43.000 dolar tazminat bedeli ödemekle cezalandırılmıştı. Ancak İsrail Üst Mahkemesi'ne yapılan temyiz başvurusu nedeniyle, bu dava hala sürüncemededir.

Bu parçalı altı suret, toplam yüz yirmi satırdan oluşur. MMT'nin özgün haline uymayan biçimde bir tarikat takvimiyle (bölüm A) başlatılan belge, bazı özel kurallar dizisiyle devam eder (bölüm B) ve bir öğütle sonlandırılır (bölüm C). Uzun bir mektup olduğu düşünülen MMT, giriş ve sonuç cümlelerinin eksikliği nedeniyle daha çok yasal bir kural metnini çağrıştırır. Bu, Davut kralla karşılaştırılan önemli bir kişiye hitaben yazılmıştır. *Dramatis personae* (drama oyuncuları: çev); 'biz', 'siz' ve 'onlar'dan oluşur. Kendilerinden 'biz' diye hitap eden MMT yazarları, 'siz' liderini, 'onlar'ın öne sürdüğü yanlış fikirlerden kurtarmayı amaçlar. Editörlere göre, bu metin Doğruluk Öğretmeni tarafından Günahkâr Kâhin'e gönderilmek üzere kaleme alınmıştı; 'biz'in görüşleri, Sadduki-lerinkine; 'onlar'ın görüşleriyse, Ferisilerinkine benzetilir. Ancak bütün bunlar bir hipotezden fazlasını ifade etmiyor. Metin yazarının Doğruluk Öğretmeni olma olasılığı, 'siz'ler önderinin daha sonra Günahkâr Kâhin diye adlandırılacak kişi -muhtemelen Jonathan Maccabeus- olma olasılığından daha zayıf görünüyor.

MMT'yi yazıya döken, Kumran Cemaati'nin asıl çekirdeğinin Sadduki-lerden olduğu fikriyse öne sürülen başka bir iddiadır. Ancak burada gözden kaçırılan bir nokta var; metnin hiçbir yerinde kâhinlerden, Sa-

dok'un ya da Saddukilerin Oğulları diye söz edilmez; kullanılan ifade 'Harun oğullarıdır' (bkz, 4QS^{b} (=4Q**256**) ve 4QS^{d} (4Q**258**); s. II8). Sadduki ilişkisi, MMT içindeki listede geçen yirmiden fazla kuraldan yalnızca üçüne dayandırılır. Bu kurallar rabbinik yazında Saddukilere atfedilen halakhah fikirleriyle özdeş tutulurken, Ferisi tutumuyla zıtlaştırılır (bkz. mParah 5:4, MMT B I3-I7; mYad 4:7; mToh 8:9, MMT B 55-8; mYad 4:6, MMT B 72-4).

Tartışmanın temel hatları şunlardır: (I) takvim (eğer gerçekten MMT'nin bir parçasıysa). (2) Törensel temizlik (Yabancıların ikramlarının kabul edilebilirliği, kurban yasası, 'kızıl düve' töreni, körlerin ve sağırların dışlanması, cüzamlılar yasası, akan sıvıların temizliği, dört yıllık meyve, sığır aşarı, Kudüs'te köpek yasağı, ölü bedenlerle teması düzenleyen yasa). (3) Evlilik kuralları ve evlilik-arası kurallar ve (4) cemaate girişi düzenleyen maddeler. MMT, eski çağ yasa tartışmalarına kaynaklık etmesi açısından oldukça önemli bir metindir. Konusu itibarıyla Ölü Deniz Parşömenleri içinde eşsiz bir belge olan bu yazıt, daha sonraları rabbiler tarafından geliştirilecek ve uygulanacak olan *halakhic* süreci önceden haberdar eder.

Editio princeps için bakınız E. Qimron ve J. Strugnell, *Qumran Cave 4, V* (*DJD*, X, Clarendon Press, Oxford, I994).

I)MMT A = BİR TARİKAT TAKVİMİ (4Q394 I-2)

(Aslolarak on sekiz satırdan oluşan bu parçalı takvim, birbirine paralel beş sütun biçiminde sunulmaktadır. 4Q**394** 3-7 i başında biten bu takvimin sonu, Qimron-Strugnell tarafından I9.-2I. satırlarda sıralanmıştır. Öte yandan bu takvimin MMT'ye ait olup olmadığı konuysa muammalıdır.)

I İkinci ayın on altısı: Şabat
Yirmi üçü: Şabat
Otuzu: Şabat
Üçüncü ayın yedisi: Şabat
On dördü: Şabat
On beşi: Haftalar Bayramı.
Yirmi **II** biri: Şabat
Yirmi sekizi: Şabat
Şabat ertesi(=Pazar) ve ikinci gün (=Pazartesi) ve üçüncüsü eklenecek.

Böylece mevsim bitecek: doksan bir gün.
Dördüncü ayın ilki: Anma günü.
Dördü **III:** Şabat
On biri: Şabat
On sekizi: Şabat
Yirmi beşi: Şabat
Beşinci ayın ikisi: Şabat
Beşi: Şarap Bayramı, Şabat ertesi (Pazar).
IV dokuzu: Şabat
on altısı: Şabat
Yirmi üçü: Şabat
Otuzu: Şabat
Altıncı ayın yedisi: Şabat
On dördü: Şabat
Yirmi biri **V**: Şabat
Yirmi ikisi: Yağ Bayramı, Şabat ertesi (Pazar).
Daha sonra: Odun sunusu.

4Q394 3-7 i

(19) On ikinci ayın yirmi sekizi: Şabat.

Şabat ertesi (=Pazar) ve ikinci günden (=pazartesi) sonra bir gün daha geçecek; **(20)** böylece sene tamamlanacak: üç yüz altmış dört **(21)** gün. *Vacat*

2)MMT B = ÖZEL KURALLAR
(4Q395 ile tamamlanan 4Q394 3-7 i)

(1) Bunlar düşüncelerimizi (2) yansıtan bazı öğretilerdir ve hepsi saflıkla **(3)** ...

(4) ... dokundukları ... ve kirlettikleri ... yabancıların sundukları tahıl sunusu ... Yabancıların sunduğu **(5)** hiçbir şey kabul edilmeyecek ve bunlar Tapınağa sokulmayacak.

{Kurban}(4Q**395**) ile ilgili olarak ... **(6)** teknede pişirdikleri ... {içinde} (4Q**395**) **(7)** kurbanlarının eti ve onlar ... avluda ... {o} (4Q**395**) **(8)** kurbanlarının çorbasıyla...

Yabancıların kurbanıyla ilgili olarak ... onların, fahişeye benzeyen tanrıça için {kurban kestiklerini}(4Q**395**) **(9)** düşünüyoruz.

... {kurban} (4Q**395**) **(10)** esenlik sunusu ki bunu her gün ertelerler ... Ancak şöyle yazar (bkz Levililer 7:15) **(11)** kurban kestikleri

gün, yemek sunusunun, etle ve yağla birlikte {yenildiği}(4Q**395**) yazar. Kâhinlerin Oğulları **(12)** {bu sorumluluğu üstlenecekler} (4Q**395**); böylece **(13)** halkları günah içinde yanmayacak.

...{Günah sunusunun düvesinin saflığına dair} (4Q**395**) **(14),** bunu kesen, yakan, toplayan {küllerini ve serpen} (4Q**395**) saflık suyunu **(15)** -gün batımıyla **(16)** bütün bunlar {arınmış olacak} (4Q**395**) gün battığında ve böylece saf, kirliyi serpecek. Oğulları için

(4Q395 ile tamamlanan 4Q394 3-7 ii)

(17) {Harun'un} (4Q**395**) ...

Dahası **(18)** sığır ve koyun derisiyle ilgili olarak ... **(19)** derileri, tekneler ... bunları **(20)** Tapınağa sokmayacaklar ...

(4Q398 I-3 ile tamamlanan 4Q397 I-2)

(21) ...

Kirli hayvanların derileri ve kemikleriyle ilgili olarak; bu kemiklerden ve derilerden **(22)** tekne tutacağı ve ... yapmayacaklar.

Temiz bir hayvan ölüsünün **(23)** derisiyle ilgili olarak; bu leşleri taşıyan kişi kutsal saflığa dokunmayacak.

(24) ve ... ilgili olarak; **(25)** ...

(4Q397 3 ile tamamlanan 4Q394 3-7 ii)

oğulları **(26)** kâhinlerin, {bütün bu konularda} (4Q**397** 3) dikkatli davranacaklar ve **(27)** halkı, günahla yakmayacaklar.

Yazıldığı gibi; *Eğer bir adam kampta ya da* **(28)** *kamp dışında bir öküz, bir kuzu ya da bir keçi kurban ederse* (Levililer 7:13) ... {kampın kuzey tarafında} (4Q**397** 3) ... **(29)** Tapınağın toplantı çadırı, Kudüs'ün **(30)** {kamp ve *kamp*} (4Q**397** 3) *dışınınsa* (yani Kudüs dışı); kasabalar kampı **(31)** olduğunu düşünüyoruz. Kampın dışında ... sunağın küllerini **(32)** getirirler ve yakarlar ... Çünkü Kudüs, **(33)** O'nun {bütün İsrail kabileleri arasından} (4Q**397** 3) seçtiği yerdir ...

(4Q394 8 iii ve 4Q397 5 ile tamamlanan 4Q396 I-2 i)

(35) ...Tapınakta kurban kesmezler.

(36) Gebe hayvanlarla ilgili olarak şöyle {düşünüyoruz} (4Q**397** 5); anne ve doğmamış yavru aynı gün içinde kurban edilmeyecek.

(37) Yemekle ilgili olarak şöyle düşünüyoruz; doğmamış yavru **(38)** ... yenilebilir (kurban edilmişse) ... gebe hayvanla ilgili böyle yazar. *vacat.*

(39) Ammon{lular, Moavlılar} (4Q**394** 8 iii) ve {piç}(4Q**397** 5) ve testisleri zedelenen ve penisi kesilen ve cemaate katılan **(40)** kişiler ... kadın alacaklar, onlarla {tek}(4Q**397** 5) vücut olmak için ... **(41)** ...

(4Q396 I-2 i-ii ve 4Q397 5 ile tamamlanan 4Q394 8 iii)

(42) {kirlilikler.

Dahası düşünüyoruz}ki (4Q**397** 5) **(43)** onlar ... onlarla cinsel ilişkiye girilemeyeceğini düşünüyoruz.**(44)** ... onlarla {birleşmeyecekler} (4Q**397** 5) tek bir vücut **(45)** olmak için **(46)** ... bazı kişiler ... **(47)** ... **(48)** {bütün}(4Q**397** 5) cinsel birleşmelerden **(49)** ... {Tapınak korkusu için} (4Q**396** I-2 ii).

(4Q396 I-2 ii)

Dahası {kör} (4Q**394** 8 iv) ile ilgili olarak, **(50)** birleşmeleri nasıl ayırt edeceğini bilmeyenle

(4Q396 I-2 ii ve 4Q397 6-I3 ile tamamlanan 4Q394 8 iv)

(51) ve günah sunusu gerektiren birleşmeleri göremeyenle (ilgili olarak). **(52)** Dahası, yasaları, yargıları ve saflık kurallarını duyamayan ve İsrail yargılarından **(53)** bihaber olan sağır kişilergörmedikleri ve duymadıkları **(54)** şeyleri yapamayacağından, saf yemek için Tapınağa gelebilirler. *vacat.*

(55) Dökülen suyla ilgili olarak, bunun temiz olmadığını **(56)** söylüyoruz.

Akıtma, kirli olanı **(57)** {saf olandan}(4Q**397** 6-I3) ayırmaz; çünkü akıtılan sıvıyla kap içindeki **(58)** aynıdır.

{Köpekler} (4Q**397** 6-I3) kutsal kampa getirilmez; çünkü **(59)** bunlar, çevresinde hala et bulunan kemikleri yiyebilirler. Çünkü **(60)** Kudüs, {kutsal kamptır} (4Q**397** 6-I3) ve

(4Q394 8 iv ve 4Q397 6-I3 ile tamamlanan 4Q396 I-2 iii)

(61) O'nun, bütün İsrail kabileleri arasından seçtiği yerdir, çünkü Kudüs, başıdır **(62)** İsrail kamplarının.

İsrail topraklarında dikilen meyve ağaçlarına dair **(63)**: Bunlar, {kâhin}e(4Q**397** 6-I3) ayrılan {ilk ürünler}e (4Q**397** 6-I3) benzer. Sığırın **(64)** ve koyunların {ondalığı} (4Q**394** 8 iv) kâhinlerindir.

Cüzamlılarla ilgili olarak, biz **(65)** onların kutsal saf yemeğe dokunamayacaklarını söylüyoruz; çünkü onlar ... {ayrılacaklar}(4Q**397** 6-I3) **(66)** ...

Cüzamlı kişinin, banyo yaptıktan ve yıkandıktan sonra, dışarıda kalacağı **(67)** ... yedi gün için ... Bunlar, kirli oldukları sürece ... **(68)** evdeki kutsal saf yemeğe dokunmayacaklar. Bildiğiniz gibi **(69)**; ... ve bu, ondan saklanır, onun **(70)** {bir günah sunusu}(4Q**397** 6-I3) getirmesi beklenir.

Günah işleyenlerin Tanrıyı küçümsedikleri ve ona saygısızlık ettikleri yazar (bkz. Çölde Sayım I5: 30-3I) **(7I)** ... {cüzam kiri}(4Q**397** 6-I3), bu kişiler kutsal şeylerden yemeyecekler.

(4Q397 6-I3 ile tamamlanan 4Q396 I-2 iv)

(72) sekizinci gün, güneş batana dek

Kirliliğine dair **(73)** {bir adamın, diyoruz ki her} (4Q**397** 6-I3) kemik **(74)** -etli ya da etsiz- ölü ya da leşlerle ilgili yasalara göre değerlendirilecek. *vacat.*

(75) Zina yapan kişilerle ilgili olarak; bunlar kutsallık oğulları olacaklar; **(76)** şöyle yazar; {*İsrail*} (4Q**397** 6-I3) *kutsaldır* (Yeremya 2:3).

Onun temiz hayvanıyla ilgili olarak, **(77)** bunun başka bir cinsle çiftleştirilmeyeceği yazar.

Onun giysilerle ilgili olarak, bunların **(78)** farklı malzemelerden yapılmayacağı yazar.

Kişi, kendi arazisine ya da bağına farklı çeşitte tohum ekmeyecek. **(79)** Çünkü onlar kutsaldır ve Harun Oğulları en kutsal olandır. **(80)** Bildiğiniz gibi, bazı kâhinler halklarla karışırlar **(8I)** ve birleşirler ve kutsal tohumu kirletirler ve ayrıca **(82)** fahişelerle tohumlarını ...

(4Q397 I4-2I)

...

(4) Kadınlarla ilgili olarak ... şiddet ve ihanet ... **(5)** Çünkü bunlarda ... şiddet ve zina yüzünden yok edildiler ... **(6)** yerlerinden ...

Dahası, Musa'nın Kitabı'nda şöyle yazar; *Evinize tiksindirici şeyler sokmayacaksınız* (bkz. Yasanın Tekrarı 7: 26); çünkü **(7)** tiksindirici şey denenemez.

3)MMT C = ÖĞÜT
(4Q397 I4-2I'i takiben 4Q398)

Biliyorsunuz ki biz halkların arasından ayrıldık ... **(8)** ve bu konularda onlarla ilişki kurmaktan ve bu meselelerde onlarla bir araya gelmekten ... Aramızda hiçbir düzenbazlığı, yalanı ya da günahı bağışlamadığımızı **(9)** biliyorsunuz; çünkü biz bunlara ...

Dahası **(I0)** sizin için (bir ezgi) yazdık; {Musa'nın Kitabı'nı} (4Q**398** I4-I7 i), Peygamberlerin ve Davut'un kitabını ve bütün **(II)** çağların olaylarını anlamanız için. {Kitapta şöyle yazar}(4Q**398** I4-I7 i) ... sizin için **(I2)** ve {geçmiş günler}(4Q**398** I4-I7 i) için değil.

Dahası, yoldan sapacağınız ve başınıza kötü şeyler geleceği yazar (Yasanın Tekrarı 3I:29). {Şöyle yazar} (4Q**398** I4-I7 i),

(4Q398 I4-I7 i)

(I3) *ve bu* **(I4)** *gerçekleşecek, bütün bu* {*şeyler*}(4Q**397** I4-2I) *zamanın sonunda başınıza geldiğinde, kutsama* **(I5)** *ve lanet, sonra bunları anımsayacaksınız ve Ona döneceksiniz bütün kalbinizle* **(I6)** *ve bütün ruhunuzla* (Yasanın Tekrarı 30: I-2) zamanın sonunda **(I7)**. Musa'nın Kitabı'nda ve Peygamberlerin Kitaplarında ... **(I8)** ve kutsamanın ...

(4Q398 II-I3)

Davut oğlu Solomon'un devrinde geleceği yazar. Lanetler **(I9)** Nevat oğlu Yarovam'ın günlerinde geldi **(20)** Kudüs ve Yahuda kralı Sidkiya sürgün edilinceye dek ve O, onları ... Biz, bazı kutsamaların ve lanetlerin **(2I)**, ki bunlar Musa'nın Kitabı'nda yazar, gerçekleştiğini düşünüyoruz. Zamanın sonunda, İsrail'e geri gelecekler **(22)** ebediyen, ... ve geri dönmeyecekler. Günahkâr **(23)** günahkârca davranacak ve ...

İsrail'in krallarını anımsayın ve işlerini anlayın her birinin, **(24)** Tevrat'tan korkanların felaketlerden korunduğunu ve Yasa'yı gözetenlerin **(25)**, onların günahları

(4Q399 ile tamamlanan 4Q398 I4-I7)

bağışlandı.

Davut'u anımsayın, o dindar bir adamdı ve **(26)** o da felaketlerden korunmuş ve bağışlanmıştı.

Sizin için **(27)** Yasa'nın bazı gözlemlerini (*miqsat ma'ase ha-Torah*) yazdık; bunların sizin ve halkınız açısından yararlı olacağını düşünüyoruz; çünkü fark ettik ki **(28)** Yasa'nın öngörüsü ve bilgisi sizinledir.

Bütün bu konuları anlayın ve O'ndan isteyin güçlendirmesini **(29)** sizin öğüdünüzü, sizi Beliyal'in şeytani düşüncelerinden ve öğüdünden uzak tutmasını. **(30)** Size söylediğimiz bazı şeylerin doğru olduğunu anladığınız zaman sevineceksiniz. **(3I)** Kendi iyiliğiniz ve İsrail'in iyiliği için doğru olanı yaptığınızda, **(32)** bu işleriniz mükâfatsız kalmayacak. *vacat.*

Günahkâr ve Kutsal (4QI8I)

Editörü tarafından isimlendirilmemiş olan, bir dördüncü mağara belgesinin ilk bölümü (4Q**I8I**), lanetli ve seçilmiş kişilerin kaderini, Cemaat Kuralı IV'e benzer biçimde betimler. Bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 79-80; J. Strugnell, *RQ* 7 (I970), 254-5; J. T. Milik, *JJS* 23 (I972), II4-I8.

... onun halkının cemaatinin günahı; çünkü o, adamların oğullarının günahı içinde yuvarlandı ve bedendeki kötü hastalıklara ve büyük felaketlere yol açmıştı, Tanrı'nın kudretli işleri ve kendi günahkârlıkları uyarınca. Kirliliğin cemaati yüzünden, kötülük bitinceye dek, günahkârlığın cemaati diye bilinecekler.

Tanrı, kendi merhameti uyarınca ve iyiliği ve mükemmel görkemi uyarınca, yeryüzünün oğullarından bazılarını kendi yanına aldı ...'tanrılar'ın cemaatinde, kutsallığın cemaati olarak kendi yanında sayılsınlar diye, ebedi yaşama hizmet etsinler diye ve O'nun kutsallarının yazgısını paylaşsınlar diye ... her adam kendi yazgısıyla ... ebedi yaşam için ...

4QHalakhah A
(4Q251)

Paleografik açıdan M.Ö. birinci yüzyıl sonlarına tarihlenen ve oldukça tahrifata uğramış yirmi altı bölüm, Pentateuch'tan alıntılarla doludur; bu metinler asıl kitabın metinsel uyarlamalarını ve yorumlanmış özetlerini kapsar. Temel konu başlıkları şunlardır: Şabat, zararın telafi edilmesi, ilk ürünler, kâhinin yaşamı ve yasak evlilikler, vs.

Editio princeps için bkz. E. Larson, M. R. Lehman ve L. Schiffman, *DJD*, XXXV, 25-51.

Bölüm 1-2

... bir kuyudan su çekmek ... çekmek ... Şabat'ta kimse bulunduğu yerden, bir şey almayacak, dışarıdan evine bir şey sokmayacak ve evinden dışarıya ... onun için Şabat'ta Kitabı öğrenmek ve yorumlamak ...

Bölüm 4-7 i

... Adamlar kavga eder ve biri, diğerine taşla ya da yumrukla vurursa ve yaralanan kişi ölmez ancak yatağa düşerse ve sonra iyileşip ayağa kalkarsa, bu kişiyi yaralayan taraf suçlu sayılmayacak; ancak neden olduğu zaman kaybı ve tıbbi tedavi için bedel ödeyecek. *vacat.*

Kişi, kadın ya da erkek olsun, kendi kölesine değnekle vurursa ... (bkz. Mısırdan Çıkış 21: 18-20).

Bölüm 8

Bir adam, kadın ya da erkek olsun, kendi kölesinin gözüne vurarak ona zarar verir ya da dişini kırarsa, onu serbest bırakacak. Neden olduğu zaman kaybı ve kölesinin dişinin ya da gözünün iyileştirilmesi için bedel ödeyecek (bkz. Mısırdan Çıkış 21:26 ve 21:19). Bir öküz, kadını ya da erkeği teperse, bu öküz öldürülecek, onlar bu hayvanı taşlayacaklar ve etini yemeyecekler. Eğer bu öküz geçmişte birini tepmiş, bu öküzün sahibi uyarılmış almasına rağmen verdiği sözü tutmamış ve bu öküz, bir kadının ya da erkeğin ölmesine neden olmuşsa taşlanarak öldürülecek ve öküzün sahibi de öldürülecek. Eğer bu adamın tazminat ödemesine karar verilmişse, adam ... (bkz Mısırdan Çıkış 21: 28-30).

Bölüm 9

Ürünün en iyisi, ilk yemişleri kâhin tarafından sallanmadığı sürece, kimse buğday ya da yağ yemesin ve şarap içmesin. Kimse bu işi ertelemesin; çünkü şarap, ilk üründür ve buğday da öyle ... Meyve suyu ... (Mısırdan Çıkış 22:28). İlk ürün gününde getirilmesi gereken ilk ürünler, mayalı somun ekmekleridir. Bunlar ilk ürünlerdir: ilk ürün gününden önce ... kimse yeni tahılı yemesin ...

Bölüm 16

... Bir kadın bir kâhine verildiğinde, bu kadın kocasının yemeğini yiyebilir ... bir erkeğin para karşılığında satın aldığı bir başkası ve onun evinde doğan kişi, bu erkeğin yemeğini yiyebilir. Ancak bir fahişe ya da dine karşı saygısızlık eden bir kadın, kutsal yemeği yemeyecek. Bir adamın yapabileceği bütün aldatıcı işler ... yemek için ... bu tiksindirici olduğundan ... kurtarıcısı olmayan sahip ...

Bölüm 17

Ensest ilişkiye dair ... Kimse, babasının giysisine bürünüp babasının karısını almayacak. Hiçbir erkek, kız kardeşinin ya da erkek kardeşinin kızını almayacak. Hiçbir erkek babasının ya da annesinin kız kardeşini almayacak ... Hiçbir erkek ... Bir erkek, kendi kızını ... vermeyecek.

4QHalakhah B
(4Q264a)

Yasal bir belgeye ait üç bölümde -bunlardan ilki, 4Q**42I** bölümleriyle örtüşür- Şabat düzenlemelerine değinilir.

Editio princepts için bkz. J. M. Baumgarten, *DJD*, XXXV, 53-6.

Bölüm I i

I ... Hiçbir adam, Şabat'ta elyazmalarını okuyarak bir kitap parşömenini değiştirmeyecek ... Ancak bunu okuyup inceleyebilirler. Kimse ... Şabat Günü'nde karar almayacak. İş ya da kazanç ya da ... hakkında Şabat'ta konuşmayacak. Tanrı'nın kutsaması ve onun kitabında yazılan kelimeler dışında, başka hiçbir konu hakkında söz söylemeyecek. Yeme ve içme hakkında konuşabilir ...

4QTohorot (Saflıklar) A (4Q274)

Bu, saflık konusu üzerine kaleme alınmış on adet 4. mağara yazıtlarının ilkidir. Burada, belgenin birinci sütunu ve ikinci sütunun ilk cümlesi çevrilmiştir. 4Q**274**, beden akıntıları, kanamadan kaynaklanan kirlilik ve bu kirliliğin giderilmesini anlatır. 3. bölüme ait parçalarda, meyveden sızan sudan kaynaklanan kirlenme konu edilir.

Editio princeps için bkz. J. M. Baumgarten, *DJD*, XXXV, 99-109.

Bölüm I i

I ... Kimse kendi kaderini belirlemesin. O, ıstırap yatağında yatacak ve acılar sedirinde oturacak. Kendisine ayrılan evin kuzey batı kanadında, on iki arşın uzaklıkta, bütün kirleriyle birlikte yalıtılacak ve saf yemekten alıkoyulacak. Kirliliğin içindeki her adam ... yedinci gün olduğunda banyo yapacak, kıyafetlerini yıkayacak; ancak sonra (saf) yemeği yiyebilecek. Çünkü o şöyle demiştir; hastalığın etkisindeyken *o, kirliyim, kirliyim, diye bağıracak* (Levililer 13:45).

Adet gören kadın yedi gün boyunca bir adama, onun dokunduğu tekneye, üzerine oturduğu ya da uzandığı hiçbir eşyaya dokunmayacak. Ancak bu kadın, kendisine yasaklanan bu eşyalara dokunursa kıyafetlerini yıkayacak ve sonra yiyebilecek. Daha da önemlisi, kadın adet gördüğü yedi gün boyunca saf olan bir şeye dokunup da İsrail'in Kutsalının kamplarını kirletmeyecek. Uzun süre kan akıntısı olan başka bir kadına da dokunmayacak. Erkek ya da kadın olsun, kimse (yedi gün boyunca: bkz. Levililer 15:13) adetli kadına, kirliliği süresince dokunmayacak. Ancak bu kadın kirliliğinden arındığında dokunulabilir hale gelecek; çünkü adet

kanı buna dokunan kişi açısından da akıntıdır. Bedensel akıntıya ya da meniye dokunan erkek kirlidir. Bu kirli kişilere dokunan diğerleri de yedi gün süresince saf yemekten yemeyecek. Erkek, bir cesede dokunduğu için kirlenirse, kıyafetlerini yıkayacak ve sonra **II** yiyebilecek.

Bölüm 2 i

Onun üzerine ilk su serptiklerinde ... yemekten önce bu adam banyo yapacak ve giysilerini yıkayacak. Aynı şey, yedinci günde, Şabat'ta yaşanırsa bu kişinin üzerine su serpilmeyecek; çünkü O şöyle der; *Şabat Günü'nü tut* (Yasanın Tekrarı 5:12). Ancak bunu tekrarlamadığı müddetçe saf olan hiçbir şeye dokunmayacak. Meninin bulaştığı her şey, ister erkek isterse tekne olsun, suya girecek. Ancak ayrı bir kıyafeti olmadığından temizlenemeyen erkek, yıkanacak ve meninin bulaşmadığı herhangi bir giysi giyecek ve bu süre boyunca ekmeğine (yemeğe) dokunmayacak. Onun koltuğuna ya da yatağına dokunan kişi, üzerine meni bulaştırmamışsa, suyla arınacak. Ancak kıyafeti de meniye bulaşmışsa, bunu da yıkayacak. Erkek, kutsal yemeği yiyebilmek için kıyafetini yıkayacak ...

4Q274 3 i-ii

I ... Tanrı, onun gözlerini açar ve o, okur ... bütün yasalarını ... çünkü ... yiyen adam ... meyvenin suyu sızmamışsa bu meyveyi yiyebilir; ancak ezilen ve bu nedenle suyu sızan ya da kirli bir kişinin dokunduğu meyve yenmez. Ayrıca bütün yeşillikler ... ve olgunlaşmış salatalık ... Her kim ki ...

II ... mühürlü tekneler ... temiz adam açısından kirlidir. Üzerinde çiğ damlası bulunmayan her yeşillik yenilebilir. Eğer bu sebze yenilmemişse suya koyun. Eğer bir adam bunu yere koyarsa ve yağmur yağdığı zaman su seviyesi bu yemişe kadar yükselirse ve kirli bir adam buna dokunursa, bu kişi kirinden arınmadığı sürece bu sebzeyi yemeyecek ...

Topraktan yapılmış tekne ... onun içinde olan ... sıvı ...

4QTohorot B^a - B^b (4Q276-7)

Bu iki bölüm 'kızıl düve' ile ilgili kutsal yasayı konu edinir; bu kurbanın külü, ölü bir bedenle temas kurulduğu durumda temizlenmek için hazırlanan 'kirden arınma' suyu için kullanılırdı. Metin içinde, Çölde Sayım 19'dan bolca alıntıya rastlanılır. Aynı konu, MMT B 13 (4Q**394** böl. 3-7 i ve 16-20)'de de işlenir. Bu elyazması, M.Ö. birinci yüzyıl sonlarında yazılmıştır.

Editio princeps için bkz. J. M. Baumgarten, *DJD*, XXXV, 111-19.

4Q276

Kâhin, Tapınak yönetiminde bulunmadığı zaman giydiği kıyafetleri giyer ... kıyafetleri suça ... Tanrı'nın huzurunda kurban kesti. Sunağın yanına getirilmemiş, kilden bir kaptaki kurban kanını taşıyacak. Parmağıyla kanı alarak bunu buluşma çadırının önüne yedi kere serpecek. Sedir odununu, çördük otunu ve *kızıl* malzemeleri yakılan sununun içine atacak. Ceset kirinden arınmış olan ve bunu gömen erkek, kıyafetlerini yıkayacak, düvenin küllerini toplayacak ve bunları, İsrail'in çocuklarının günahlarından arınmaları için hazırlanan kutsal suyun hazırlanması için emanete verecek. Kâhin ...

4Q277

Kâhin, çördük otunu alacak ve ... Akşamüzeri bütün kirlerinden arınmış olan adam, düve küllerini toplayacak ve bunu, düvenin kanıyla günahlar için af dileyen kahine verecek ... kızıl düve kanıyla günah çıkarttıkları ... suda ... ve akşam üzerine kadar kir-

li olacak. Arındırma suyunun bulunduğu kazanı taşıyan adam kirlenir; bu kişi suyla yıkanacak ve kıyafetlerini yıkayacak. Bu adam, arındırma suyunu, kirli kişilerin üzerine serpecek; çünkü temiz bir kâhin ... onlarla ... kirlilik için bağışlanma dileyecek. Hiçbir ahlaksız adam kirli ... su serpmeyecek ... arındırma suyunu ... ve bu adamı suyun yanına getirerek, onu ceset kirinden arındıracak. ... Kâhin, kirli kişileri arındırmak için onların üzerine suyu serpecek ... böylece onlar arınacaklar, bedenleri temizlenecek ve ona dokunan herkes ... akıntısı ... ve elleri ıslanmamıştır. Yatağı ve evi kirlenir ... onun akıntısına dokunan kimseler; cesede dokunanlar kadar kirli sayılırlar; akşamüzerine dek kirlidirler. Bu adamın kıyafetlerini taşıyan erkek yıkanacak ve ancak akşamüzeri, kirinden arınmış olacak.

4Q Hasat Toplama (4Q284a)

Bir geç Hasmon-erken Herod Dönemi (M.Ö. birinci yüzyıl ortaları) elyazmasına ait olan dört bölüm, günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bu yazılar, meyveden kaynaklanan kirlilikle ilgilidir. 'Cemaat sıvıları' tamlaması, bu bölümü IQS VI'dan, IQS VII'ye bağlar.

Editio princeps için bkz J. M. Baumgarten, *DJD*, XXXV, 131-3.

Bölüm I

... sepet ... Kimse bunları toplamasın ... Cemaat'in sıvılarına dokunamaz; çünkü incir ve narlar sulanmışsa ya da bunlar cemaat üyesi olmayan biri tarafından toplanışsa, koyuldukları sepetle beraber kirlenirler. Zeytinler, zeytin sıkacağında ezilinceye dek, bunların temiz kalmasına dikkat edilecek. ... saflık ...

Başkanın Şafağın Oğulları'na Öğüdü (4Q298)

Bir elyazmasının sekiz parçası -taşıdıkları başlık dışında- şifreli bir dille kaleme alınmıştır. Burada, 'Başkan' (*maskil*), 'şafağın oğulları' diye anılan bir gruba öğüt verir. 'Şafağın Oğulları' (*bene ha-shahar*) adı, Şam Belgesi XIII, 14'te de geçer (bkz. M. Broshi, *The Damascus Document Reconsidered*, Kudüs, 1992, [35]: 'Antlaşma'nın hiçbir üyesi, bedeli ödenmeden Şafağın Oğulları'yla alışverişte bulunmayacak'). Bu tabirin daha eski hali, 'Dibin Oğulları'dır (*bene ha-shahat*). S. Pfann'a göre, 'Şafağın Oğulları' (henüz 'Işığın Oğulları' değil), tarikatın kuruluş sürecinde, bu gruba yeni katılmış olan kişilerdir. Bu öğüt, Şam Belgesi'nin ilk sayfalarını anımsatır. Bu başlığın, M.Ö. birinci yüzyılın ikinci yarısına tarihlendiği iddia edilir. Bölüm I-2 ve 3-4'ün büyük bir kısmı, çevrilecek düzeyde uzundur.

Editio princeps için bkz. Stephen Pfann ve M. Kister, *DJD*, XX, 1-30.

4Q298, böl. I-2 i

Efendi'nin, şafağın bütün oğullarına söylediği sözleri. Dinleyin beni, gönlün (=zekânın) bütün oğulları ve sözümü anlayın. Doğruluğu arayanlar, dudaklarımdan çıkan sözlerime kulak verin. Bilenler, bu meseleleri araştırdılar ve yaşamın yoluna geri döndüler ...

Bölüm 3-4 ii

... Şimdi dinleyin, Ey bilge adamlar, bilgili olanlar, duyun. Kavrayış gücünün adamları, güçlü ve tevazu sahibi olun, siz, yargıyı arayanlar. Yolu biliyorsunuz, gücünüzü arttırın ve hakikatin adamları, doğruluğu izleyin ve siz nezaketi sevenler, alçak gönüllü olun ... belirlenmiş zaman ... çağların sonunu anlayacaksınız ve ... bilmek için eski çağlara bakacaksınız ...

4Q Hata Yapan Adamlar (4Q306)

Üç kısa bölümde, İsrail'in Antlaşması'na sadık kalmayan bir gruba değinilir. Köpeklerle ilgili ifade, 4QMMT B, 58-9'u anımsatır.

Editio princeps için bkz. T. Lim, *DJD*, XXXVI, 249-54.

Bölüm I

Kurala uymayan ve ona karşı çıkan dıştakiler (?), onu, İsrail'in Antlaşması'nda geçen herşeyi gün be gün ve ay be ay ihlâl ederler ... etine ve tükürürler ... ve o sinirlenir. Köpekler, Tapınak'tan gelen kemikleri yerler. O, köpekleri Tapınak avlusndan çıkaracak ...

Kınamaların Kaydı
(4Q477)

Bir belgenin iki sütunundan bölümler, kurallara karşı çıktıkları için kınanan Cemaat Üyeleri'nin listesini içerir. Bu, üye isimlerinin yazıldığı tek parşömendir: Ar oğlu Yohanan, Hananiah Notos, Simon oğlu Hananiah. Editöre -Esther Eshel- göre burada sıralanan kınamalar, *mebaqqer* (ya da Gardiyan) tarafından topluluk önünde okunurdu; dolayısıyla bu yazıt, editörü tarafından 'Denetçinin Duyurduğu Kınamalar' biçiminde isimlendirilmiştir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, kınamalar; ilk olarak suça tanıklık eden kişilerce ortaya çıkarılmıştı: yasa ihlallerini Gardiyan'a bildiren kişiler, bu tanıklardı (bkz. CD IX, 2-4; 16-20). Hananiah'ın lakabı olan Notos, bir Masa'da yazıtındaki kullanımına benzer biçimde (no. 462: Shim'on bar Notos) 'Güneyli' anlamında kullanılmış olabilir (Y. Yadin ve J. Naveh, *Masada I*, Kudüs, 1989, s: 40). D. Flusser'den alıntı yapan Eshel'e göreyse, bu kelime Yunanca 'Nothos' (piç) kelimesinden türetilmiştir. Sütun II, l. 8'de geçen bir kelime farklı kişilerce faklı biçimlerde okunur: M. Broshi ve Eshel'e göre shyr=sh'r, bsrw=yakın akraba'dır. R. Eisenman ve M. Wise'e göre, shpk bsrw: bedeninin boşalımı'dır. J. M. Baumgarten'a göreyse (JJS 45 1994, s: 277) bu kelime swd bsrw biçiminde yazılır ve tam karşılığı ' erkeğin cinsel esası'dır.

Böl. I, 2 i, 3: bu metin çevrilemeyecek derecede bölük pörçüktür. Ancak metin içinde geçen önemli ibareler şunlardır: 'onların ihlâlini anımsamak', 'Cemaatin (?) adamları', 'kınamak', 'Cemaat'in kampları' ve 'kınadılar'.

Editio princeps için bkz. E. Eshel, *DJD*, XXXVI, 474-83.

Bölüm 2

II ... günahkârca davranan ... Cemaat ... Ar oğlu Yohanan ... azarlandı; çünkü sabırsızdı ... onunla ... onun günahı, ayrıca gurur ruhu onunlaydı ... *vacat* Hananiah Notos'u azarladılar; çünkü o ... Cemaati rahatsız etmek ... ayrıca ... karıştırmak ... azarladılar; çünkü kötü ... onunla beraberdi ve o ... değildi ... ve fiziksel var oluşunu sevdi (ya da yakın akrabalarını tercih etti) ... Simon oğlu Hananiah'ı azarladılar; çünkü o ... ve ayrıca iyiliği sever ...

(Din Değiştirme? Öncesi) Serzenişler (4Q471[a])

Herod harfleriyle yazılmış bu kısa bölüm, ikinci çoğul şahsa, günahkâr bir Yahudi topluluğuna yönelik serzenişlerle ilgilidir. İçerik savaştır. Bu yazıtın, dıştakilere hitap etmeyi hedeflemeyen Savaş Parşömeni'ne ya da Savaş Kitabı'na ait olması olası görünmüyor. Metnin editörlerine göre, eleştirilen tarikat karşıtları, Yahuda yönetici sınıfıdır (Hasmon ve belki de Saddukiler); ancak metin, bu sanıyı desteklemez. Öte yandan bu yazının ikinci bölümü, editörlerin tezini destekleyecek biçimde yorumlanabilir; burada anlatılan sahne, son savaştan hemen önce, sadakatsiz Yahudilerle yapılan konuşmayla ilişkilendirilebilir.

Editio princeps için bkz. Esther Eshel ve Menahem Kister, *DJD*, XXXVI, 446-9.

... zaman (?)... buyurdunuz. Onunla olan Antlaşmanızı ihlâl ettiniz ... Şöyle dediniz: Onun için savaşalım; çünkü O, kurtarıcımızdır ... Güçlü adamlarınızın kibri kırılacak ... Onun neyi hor gördüğünü bilmediler ... savaşta kendinizi güçlü göstereceksiniz ... Ölçüldünüz ... onun ölçü çizgisiyle(?). Doğru yargıyı gözeteceksiniz ve iş ... kendinizi öveceksiniz. Tanrı, onları seçti ... yakarış için ... ve döneceksiniz ... tatlı ...

B. İLAHİLER VE ŞİİRLER

'Şükran Parşömeni'
Kitap Sandığı,
İsrail Müzesi, Kudüs

Şükran İlahileri
(IQH, IQ36, 4Q427-32)

1954-55 yıllarında E. L. Sukenik tarafından yayımlanan İlahiler Parşömeni'nde (*The Dead Sea Scrolls of the Hebrew University*, Kudüs) geçen şiirleri anlamlandırmak ve başlangıç-bitiş yerlerini tayin etmek konularında zorluklarla karşılaşılır. İlahilerin düzenlenmesinde kullanılmış bir yöntem için bkz. E. Puech, 'Quelques aspects de la restauration du Rouleau des Hymnes', *JJS* 39 (1988), 38-55. Puech'in iddiasına göre, asıl İlahiler Parşömeni'nin ilk üç sütunu -bazı bölümleri dışında- kayıptır. Bu kayıp giriş bölümünü takip eden sütunlar şöyle sıralanır: XVII (1. sayfa), XIII-XVI (2. sayfa), I-IV (3. sayfa), V-VIII (4. sayfa) ve *editio princeps*'in IX-XII bölümleri. Arta kalan dört sütun (XXI-XXIV); sütun XVIII ve Sukenik tarafından yayımlanan bazı diğer bölümlerin yardımıyla düzenlenebilir. Puech, başka bölümleri düzenleyerek yeni iki sütun daha önerir (sütun XXV-XXVI).

Bu bölümdeki İlahiler, Puech'in tezine göre yeniden derlendi. Ayrıca Puech'in, sütun VI'da (ya da önceki adıyla sütun XIV) geçen şiir uyarlamasından da yararlanıldı (art. cit., 53-4). Sütun XXIV-XXVI, -parçalı olmalarından dolayı- tercüme edilmedi. Ancak sütun XXV'te, 'Başkan için. Bir Ezgi (?)' başlıklı yeni bir şiir başlar (bkz. IQH 8. bölüm). IQH'nin okunabilmesi için kullanılan bölümler, IQ**35**'te (ayrıca IQ**36**, **37-40**; bkz. *DJD*, I, 136-43) ve 4Q**427-32**'de geçer. İkinci bölümler için bkz. Eileen Schuller, *DJD*, XXIX, 69-232.

Parşömen'de geçen şiirler, kutsal Mezmurlarla benzerlik taşır. Bunlar, tinsel ve öğretisel ayrıntıların yoğun olarak kullanıldığı cemaat ayinlerinde okunan dualardan çok, şükran ilahilerinden ve bireysel dualardan oluşur. Bu şiirlerde işlenen iki ana tema, kurtuluş ve bilgidir. Mürit; kötünün 'kaderinden' ve kendisine sunulan kutsal gizleri sezebilme yeteneğinden dolayı Tanrı'ya sürekli olarak şükreder. O, 'topraktan yaratı-

lan', Yaratanı tarafından, aslında hak etmediğini düşündüğü lütuflarla ödüllendirilmiştir. Dualarında, kendi zaaflarını ve Tanrı'ya mutlak bağlılığını tekrarlar. Bazı İlahilerde, tarikat üyelerinin ortak duygu ve düşünceleri ifade kazansa da; diğerlerinde, özellikle nos. I, 2 ve 7-II'de, arkadaşları tarafından yalnız bırakılan ve düşmanlarınca cezalandırılan bir öğretmenin deneyimleri aktarılır. Bazı bilim insanları, bunların yazarlığını, Doğruluk Öğretmeni'ne atfederler; dahası bütün İlahilerin onun imzasını taşıdığına inanırlar. Bu hipotezin gerçeklik olasılığı bulunsa da, kesin bir yargıya varmak için henüz erken. Öyle ki bu metinlerin yazıldığı dönem hakkında dahi kesin bir şey söyleyecek durumda değiliz. Öne sürebileceğimiz tek iddia; bu yazıtların son biçimini aldığı dönemin, Hıristiyanlık çağının arifesi olduğudur.

Philo'nun, tefekkür içindeki Esseniler tarafından Pentekost Bayramı'nda düzenlenen şölenle ilgili ifadelerine atfen, bu İlahilerin Pentekost için yazıldıklarını düşünebiliriz. Yine Philo'nun ifadesine göre, bu toplantının Başkanı, Kutsal Yazıtlarla ilgili açıklamasından sonra doğrulur ve kendisine ait ya da eski bir ilahi söylerdi ve başkandan sonra, bütün kardeşler aynı ilahiyi tekrarlarlardı (*The Contemplative Life*, S 80). Yine, bu Parşömen'deki ilahilerin, Antlaşmanın Yenilenmesi Bayramı'nda, Gardiyan ve cemaate yeni katılan üyelerce okunmuş olmaları başka bir olasılıktır. 4. ilahi (önceden 2I. ilahi), Antlaşma yeminini anlatır; 5. ilahi (önceden 22. ilahi), Cemaate katılımı işaret eden liturjinin şiirsel bir açıklamasıdır. Ana temalardaki göreceli yoksulluk, bütün bu şiirlerin, özel bir vesileyle okunmuş olmaları gerçeğine atfedilebilir; şiirlerin kapsamındaki darlık da aynı nedene bağlanabilir.

Sütun I-III, kayıptır.

VI (önceden **XVII**) ...

I. İlahi (Önceden 23)

...
Musa'nın aracılığıyla buyurduğun üzere,
dönekliği, suçu ve günahı bağışlarsın,
başkaldırıyı ve sadakatsizliği affedersin.

Dağların temelleri eriyecek,
ateş, Cehennem'in dipsiz kuyularını yutacak;
ancak Sen koruyacaksın,

Senin yargılarınla ıslah edilenleri,
sadakatle Sana bağlanmaları için,
soylarının ebediyen huzurunda yaşamaları için.
Yeminine bağlı kalır
ve onları dönekliğini affedersin;
onların günahlarını silersin.

Adem'in bütün görkemine ve yaşamının uzunluğuna
varis kılacaksın onları.

2. İlahi (önceden 24)

Şükürler olsun Sana,
bana bahşettiğin ruhlardan dolayı!
Dilimden dökülen yanıt,
Senin doğru işlerini anlatmak için,
Hoşgörü ...
kudretli sağ elinin işlerini saymak,
atalarımızın günahlarını bağışlatmak için.
Günahlarım ve kötülüklerim için,
gönlümün sapkınlığı için
Senin merhametine sığınırım, Sana niyaz ederim;
çünkü kir içinde yuvarlandım,
Senin doğruluğunun öğüdünden saptım
ve ... için çalışmadım.
Çünkü doğruluk Senindir, bir tek Senin,
Adın sonsuza dek kutsansın!
Doğruluğun uyarınca
kurtar hizmetkarını
ve kötünün sonunu hazırla.

Çünkü anladım ki Sensin,
seçtiklerinin yolunu kuran;
seziş gücüyle kuşatırsın onu,
Sana karşı günah işlemesin diye
ve onun alçak gönüllülüğü,
Senin cezalandırmanla meyve verir.
Sınamalarınla arındırırsın onun gönlünü.
Koru kulunu, ey Tanrı,
günah işlemesin Sana karşı,

Senin isteklerinden sapmasın.
Kulunun kuşağını sık ki,
kötü ruhlara karşı direnebilsin,
Senin yollarından yürüsün,
nefret ettiklerini hor görsün,
Senin nazırında iyi olanı yapsın.
İçimdeki hükümranlıklarını yok et,
çünkü kulunun bedenindedir can ruhu.

3. İlahi (önceden 25)

Şükürler olsun Sana, ey Rab,
Kuluna bahşettiğin Kutsal Ruhtan dolayı...

V (önceden **XIII**)

...
Bütün bunlar, bilgeliğinin eseridir.
Bütün işlerini, onlar var olmadan önce belirledin:
Ruhlarının kaderini,
Kutsal Olanlarının Birliği'ni,
gökleri ve orada yaşayanları,
yeryüzünü ve üzerindeki her şeyi.
Denizlerle ve derinlerde ...
... ve daimi görev;
çünkü ezelden belirledin onları.

... işini ...
Hükümranlığın süresince
Senin görkemini sayacaklar;
çünkü onlara görmediklerini gösterdin;
bütün kadim olanları yıkarak ve yenilerini yaratarak,
ezelden yapılmış parçaları kırarak
ve şeyleri doğrultarak.
Çünkü ezelden beri varsın
ve sonu olmayan çağlar boyunca yaşayacaksın.
Bilgeliğinin giziyle belirledin bunları,
görkemini bildirmek için herkese.

Ancak hangi ruh kavrar bütün bunları,
Senin bilgeliğinin yüce tasarısını
hangi ruh anlar?
Bütün korkunç işlerinin ortasına
kadının doğurduğu oğul ...
O, topraktan bir binadır
suyla yoğrulmuş bir şey;
onun ezeli, kötülüktür,
ar eden bir çıplaklık
ve onun üzerindedir kirliliğin pınarı,
sapkın kuralların ruhu.
Eğer günahkârsa o, daimi bir işaret olacak
gelecek kuşaklara
ve korku unsuru,
bütün canlara.

Ancak Senin iyiliğinle doğru olabilir adam
ve merhametlinle güç verirsin ona.
İhtişamınla kuşatırsın onu,
daimi esenlik ve uzun bir yaşam bahşedersin ona,
bütün hoşnut edici şeylerinle beraber.
Çünkü Sen söz verdin
ve hiçbir sözünü geri almazsın.

Ben, Senin kulun,
bana verdiğin ruhla biliyorum,
sözlerinin doğruluğunu
ve işlerindeki adaleti
ve sözünden dönmeyeceğini
...

VI (önceden **XIV**)

...

4. İlahi (önceden 2I)

Şükürler olsun Sana, Ey Rab,
kulunun gönlüne kavrayış gücü verip de
bütün bunları anlamasını sağlayana

…,
kötülüğün işlerine karşı direnmesi için,
Senin isteğini seçenleri kutsa ki,
Senin sevdiklerini onlar da sevsinler
ve nefret ettiklerini lanetlesinler.
Kendi kuluna öğretirsin
… adamların ruhu …
çünkü iyi ve kötü arasındaki ruhlara göre belirledin
onların kaderlerini,
işlerini yerine getirmeleri için.
Senden gelen kavrayış gücü sayesinde tanıyorum,
adam için beslediğin iyi niyeti,
Kutsal Ruhu'nda onların yerinin büyüdüğünü
ve beni yakınlaştırdığını,
kendi anlayışına doğru.
Sana yaklaştıkça, kötülüğün işçilerine
ve sapkınlığın adamlarına karşı
öfkeyle doluyorum.

Çünkü Sana yaklaşan kimse
Senin buyruğuna karşı gelmez,
Seni tanıyan kimse
sözünü değiştirmez;
çünkü Sen doğrusun
ve bütün seçkinlerin de doğru.
Bütün adaletsizlikleri ve kötülükleri ebediyen yok edersin
ve bütün yaratılarının gözlerinin önünde
Doğruluğun yükselecek.

Senin yüce iyiliğin sayesinde biliyorum
ve Sana karşı günah işlemeyeceğim
ve Senin nazarında kötü olan hiçbir şey
yapmayacağıma yemin ettim.
Bu yüzden Birliğimin bütün adamlarını
cemaate getiriyorum.

Her adamı yakına getireceğim,
kavrayış gücüne
ve mirasının büyüklüğüne göre,
böylece onu seveceğim.

Kötü bir adamı onurlandırmam,
    rüşvetten ar ederim,
Senin doğrunu zenginliğe değişmem,
İlkelerinden hiçbirini rüşvetle takas etmem.
Her adamı konuşmasına (?) göre severim
    ve Kendinden uzağa sürdüğün adamdan nefret ederim;
Senin Antlaşmandan sapan kimseyi,
Doğruluğunun birliğine kabul etmem.

5. ilahi (önceden 22)

Sana şükürler olsun, ey Rab,
    kudretinin büyüklüğüne
    ve mucizelerinin çokluğuna şükürler olsun!
Sen merhametli bir Tanrısın ve iyiliklerin sonsuzdur;
    günahlarından pişmanlık duyanları affedersin,
    kötülerin günahlarını görürsün.
Doğrunun gönül sunusuyla hoşnut olursun;
    ancak kötülükten her zaman nefret edersin.
Kulunu yücelttin bilgi ruhuyla,
    doğruyu ve iyiliği seçmem için
    ve kötülüğün yollarını lanetlemem için.
Seni bütün kalbimle sevdim
    ve bilgeliğinin gizlerini düşünerek
Seni aradım.
Çünkü bu, Senin elinin yaratısıdır
    ve Senin isteğin olmadan hiçbir şey gerçek olmaz.
...

VII (önceden **XV**)

...
Seni bütün kalbimle
    ve ruhumla sevdim
    aklandım ...,
Senin buyruklarının bir tekinden bile sapmamak için.
... Birliğine bağlandım,
Senin yasalarının bir tekinden bile ayrılmamak için.

Senden gelen kavrayış gücüyle biliyorum,
doğruluğun elinde olmadığını bir canın,
adamın kendi yolunun efendisi olmadığını
ve fanilerin kendi adımlarını yönlendiremeyeceğini.
Bütün ruhların niyeti Senin elindedir bilirim;
bütün yolları onları yaratmadan önce kurdun,
adam nasıl değiştirebilir Senin sözlerini?
Adil kişiyi bir tek Sen yarattın
ve onu rahimde oluşturdun,
Senin antlaşmanı duyması
ve Senin yollarında yürümesi için,
lütuflarınla büyüklüğünü ona göstermek,
sıkıntılı ruhunu daimi kurtuluşa erdirmek için,
sürekli ve yenilmez huzura...
Onun görkemini canlar arasından doğrultursun.

Ancak gazabının zamanında yarattın kötü ruhu,
o rahimdeyken yemin ettin Kıyamet Günü için;
çünkü onlar iyi olmayan yolda yürürler.
Onlar Senin Antlaşmana karşı geldiler;
ruhları Senin doğruluğundan nefret etti;
buyruklarından zevk almadılar
ve Senin nefret ettiklerini yeğlediler.

Bilgeliğinin gizleri uyarınca,
bütün yaratılarının gözleri önünde
onları cezaya layık gördün;
bütün adamlar Senin görkemini
ve heybetli gücünü tanısınlar diye.

Ancak hangi can anlar bu şeyleri?
Topraktan yaratılan nasıl yönlendirir
kendi adımlarını?
Ruha şekil veren
ve ezelden onun işlerini belirleyen Sensin;
bütün canlıların yolu Senden geçer.
Hiçbir zenginlik Senin doğruna eş değildir bilirim,
bu yüzden Senin kutsallığının Kurulu'na girmeyi
isterim.

Bütün diğerlerinin huzurunda onları seçtiğini
ve onların Sana daima hizmet edeceklerini bilirim.
Kötülüğün uğraşları için rüşvet almazsın,
günahkârlığın işleri için fidye kabul etmezsin;
çünkü Sen doğrunun Tanrısısın
ve bütün kötülükleri ebediyen yıkarsın,
Senin huzurunda hiçbir kötülük ayakta duramaz.
...

VIII (önceden **XVI**)

...
Çünkü bütün bunları biliyorum,
dilimin sözleri yanıtlar.
Bütün sapkınlıklarımdan pişmanlık duyarak
Senin bilge ruhunu arıyorum;
kutsallık ruhuna yöneliyorum;
Antlaşmanın doğruluğuna bağlı kalacağım,
kalbimin bütün doğruluğuyla
Sana hizmet edeceğim,
Senin Adını seveceğim.

Şükürler olsun Sana, ey Rab,
Bütün şeylerin Yaratanı
ve işlerinde güçlü olana:
Bütün her şey Senin Eserin!
Kulunu ödüllendirmekten hoşnut olursun,
merhamet Ruhunla yücelttin beni
ve görkeminin aydınlığıyla.
Doğruluk Senindir, bir tek Senin;
çünkü bütün bunları yapan Sensin!

Adil ruhu gözettiğini biliyorum
ve bu yüzden ellerimi temiz tutmayı yeğledim,
Senin isteğin uyarınca:
Kulunun ruhu,
kötülüğün bütün işlerini lanetledi.
Sen olmadan adamın doğru olmadığını biliyorum,
bu yüzden bana bahşettiğin ruhla

Sana niyaz ediyorum;
kuluna bahşettiklerini mükemmel kılmak için,
Kutsal Ruhunla kendimi aklamak
ve Senin lütfunla Sana yakın olmak için.
...
Seni sevenler ve buyruklarına uyanlar için seçtiğin
ve ebediyete dek huzurunda olabilecekleri
merhametinin yeriyle ödüllendir beni.
...
Felaketin onun yanına uğrayıp da,
onu Senin Antlaşmanın yasalarından saptırmasına
izin verme.
...
Ey Rab; merhametli ve sevecen ve sabırlı,
lütuf ve doğruluktan yana olduğunu,
sapkınlığı ve günahı affettiğini bilirim.
Seni sevenlerin ve buyruklarına uyanların
ve sadakatle ve bütün kalpleriyle sana dönenlerin
ve sana hizmet etmek...
ve Senin nazarında iyi olan şeyleri yapanların
başına gelen kötülüklerden pişmanlık duyarsın.
Kulundan yüz çevirme.

6. İlahi (önceden I. ilahi)

IX (önceden **I**)

...
Yargılarında sabırlı
ve bütün işlerinde doğrusun.

Senin bilgeliğinle var olur bütün her şey
ve onları yaratmadan önce işlerini biliyordun.
Sen olmadan hiçbir şey gerçekleşmez
ve Sen istemezsen hiçbir şey bilinemez.
Bütün ruhları yaratan Sensin
ve bütün işleri için geçerli kuralı
ve yasayı Sen belirledin.
Kendi görkemin için
bütün gökleri Sen yarattın

ve kendi isteğine göre belirledin
    orada yaşayanları;
güçlü rüzgarları kendi yasalarına göre belirledin
    ve kutsallığın meleklerine dönüştü onlar;
... ve ebedi ruhları kendi egemenliklerinde,
    kutsal ışıkları kendi gizlerine göre,
yıldızları kendi yollarına göre,
    bulutları kendi işlerine göre,
yıldırımları ve şimşekleri kendi işlerine göre,
    bütün karların ve doluların hazinelerini kendi amaçlarına göre,
    ... kendi gizlerine göre belirledin.

Yeryüzünü Kendi gücünle yarattın
    ve denizleri ve derinlikleri Kendi kudretinle.
Orada yaşayanları kendi bilgeliğinle biçimlendirdin
    ve kendi isteğine göre belirledin içinde yaşayanları.

Yeryüzünde var ettiğin adamın ruhunun,
Ellerinin işlerine hükmetmesini sağladın,
    sonsuz günler ve sonu gelmeyen kuşaklar boyunca.
... zamanlarında,
    çağları boyunca yapmaları gereken işleri
ve belirlenmiş zamanlarındaki yargılarını,
    iki ruh kuralına göre Sen buyurdun.
Onların daimi yollarını Sen kurdun;
    ödüllendirilecekleri ve cezalandırılacakları zamanlarını
    onlara önceden Sen duyurdun;
    bütün kuşaklarına ve soylarına
Sen bölüştürdün bunları ...
Bilginin erdemi uyarınca,
    onlar var olmadan önce belirledin yazgılarını.
Her şey, Senin isteğin uyarınca gerçekleşir
    ve Senin yokluğunda hiçbir şey var olamaz.

Senden gelen bilgelikle biliyorum bunları;
    çünkü kulaklarımı açtın mucizevî gizlere.

Ancak yine de ben,
topraktan şekil alan
ve suyla yoğrulan,
bir utanç kaynağı
ve kirliliğin kökeni, günahın eritildiği pota
ve günahın yapısı,
sapkın ve alçak ruh,
kavrayış gücünden yoksun
ve doğru yargıdan korkan;
önceden bilinmeyen üzerine ne diyebilirim
ve önceden söylenmeyen üzerine ne söyleyebilirim?
Senin huzurunda, sonsuz çağlar ve yılların döngüleri
ve mevsimleri için geçerli her şey
bir Anımsatıcının üzerinde yazılı;
Senden saklı ya da kayıp değiller.

Bir adam ne diyecek
kendi günahı hakkında?
Günahları yüzünden
nasıl bağışlanma dileyecek?
Doğru yargıya nasıl yanıt verecek?
Çünkü bütün doğru işler
ve doğruluk öğüdü Senindir,
ey bilginin Tanrısı;
ancak kötülüğün işlerinin
ve aldatmacaların sahibi
adamların oğullarıdır.

Dilin nefesini yaratan Sensin
ve Onun sözlerini bilen;
var olmalarından önce
dudakların meyvesini Sen yarattın.
Ölçecek sözleri
ve dudaklardan akan nefesin
ölçüsünü Sen belirledin.
Gizlerine göre sözleri
ve hesabına göre dudaktan çıkan nefesi
Sen meydana getirdin;
bütün doğru işlerindeki
ve bütün haklı yargılarındaki mucizelerine

tanıklık etsinler diye;
adamların ağzıyla Adın kutsansın diye,
kendi kavrayış güçleri uyarınca Seni bilsinler
ve sonsuza dek şükretsinler diye.

Merhametin ve yüce iyiliğin uyarınca
güç verdin felaketle yüzleşen adamın ruhuna,
ve günahlarla kirlenmiş ruhu akladın;
bütün Yaratılarına Senin gizlerini açıklamaları için.
Cezasını çektiğim yargıları
basitlerin birliğine açıklayacağım
ve adamların oğullarına,
Adem oğullarının huzurunda
bana gösterdiğin gücünden kaynaklanan
mucizelerini anlatacağım.

Dinleyin, ey bilge adamlar ve bilgiyi tasavvur edin;
ey siz korkaklar, sadakat gösterin!
Seziş gücünüzü kuvvetlendirin,
ey siz basit kişiler; ey adil adamlar,
kötülükten uzak durun!
Antlaşmaya bağlı kalın,
ey yolu mükemmellik olanlar;
sefaletle ıstırap çekenler,
sabırlı olun ve doğru yargıya karşı gelmeyin!
...
Fakat gönlü budala olan
bunları kavrayamaz.
...

X (önceden **II**)

...

Sünnet edilmemiş dudaklarıma
Bir yanıt yerleştirdin.
Kuşağımı sıkıp,
ruhumu doğrulttun ve gücümü sağlamlaştırdın;
tanrıtanımazlığın egemenliğinde doğruldu adımlarım.

İsyan edenlere karşı bir tuzağım;
ancak pişmanlık duyanları iyi edenim,
basit kişilere karşı ihtiyatlı
ve gönlün korkusuna sadığım.
Hilekârlara karşı alaycı ve küçümseyen,
yolu doğru olanlar için
kavrayış gücü ve doğruluk öğüdü yaptın beni.
Kötülere karşı kötü oldum,
öfkeli ağızlarda kötü anıldım,
yalancılar dişlerini gıcırdattılar.
Hilekârlar arasında nam saldım,
kötülerin birliği bana karşı ayaklandı,
azgın denizler gibi kükrediler,
yüksek dalgaları çamur ve balçık tükürdü.
Ancak doğruların seçkinlerine sancak eyledin beni,
doğruluğu uygulayanları sınamam
ve ıslahı sevenleri değerlendirmem için
mükemmel gizlerin yorumlayıcısı kıldın beni.
Hatalı yorumculara karşı çıktım;
ancak doğru şeyleri görenlere dost oldum.
Basit şeylerin arayışındaki herkese,
suların kükreyiş sesi gibi öfkeli bir ruh oldum;
bu yüzden bütün hilekârlar bana kükrediler,
bütün düşünceleri şeytanî tasarılardı.
Sözünü doğru bildiğin,
sezginin bütün adamlarına bilginin pınarını
açması için
gönlüne öğreti ve seziş gücü yerleştirdiğin
adamın yaşamını Dibe doğru savurdular.
Sünnet edilmemiş dudaklar
ve seziş gücünden yoksun bir halkın
yabancı diliyle değiştiler onları;
sapkınlıkları yüzünden
felakete uğrayacaklar bu yüzden.

7. İlahi (Önceden 2)

Şükürler olsun sana, ey Rab,
beni yaşam kundağına koyup,

Dibin tuzaklarına karşı kuşattın.
Zorba adamlar yaşamıma kastettiler,
çünkü Senin Antlaşmana girdim.
Çünkü onlar, hilebazların birliği
ve Beliyal'in sürüsü,
beni doğrultanın Sen olduğunu
ve adımlarım Sana meylettiğinden,
ruhumu merhametinle koruyacağını bilmezler.
Yaşamıma kastetmeleri,
kötülerin yargısıyla yücelmen
ve adamların oğullarının önünde
benim üzerimden kendi gücünü bildirmen,
Senin işlerindir;
çünkü Senin merhametinle ayakta duruyorum.

Güçlü adamların, bana karşı kamp kurduklarını
ve bütün savaş silahlarıyla
beni kuşattıklarını söyledim.
Tedavisi olmayana doğru oklarını fırlattılar.
Mızraklarının bayrağı,
ağaçları yutan alevler gibi.
Çığlıklarının gümbürtüsü; suların haykırışı,
adamları yutan yıkım fırtınası gibidir.
Ahlaksızlıkları ve kibirleri
yıldızlara kadar yükselir.
Kalbim su gibi çözüldü;
ancak ruhum Antlaşmana bağlı kaldı,
benim için attıkları ağa kendi ayakları takıldı;
yaşamım için kurdukları tuzağa kendileri yakalandılar.
Adımlarım hala yere basıyor,
onların birliği yerine
Senin Adına şükrediyorum.

8. ilahi (önceden 3)

Şükürler olsun Sana, ey Rab;
çünkü Gözün üzerimde oldu.
Beni, yalancı yorumcuların öfkesinden
ve basit şeylerin arayışındakilerin birliğinden korudun.

Sana hizmet ettiği için
kanını akıtarak öldürmeyi tasarladıkları
bu yoksulun canını kurtardın.

Çünkü adımlarımı yönlendirenin
Sen olduğunu bilmediler,
yanlışlığın arayışındakilerin ağzında
beni eğlence ve alay konusu yaptılar.
Ancak Sen, ey Rab,
kendisinden daha güçlü olanlara karşı
muhtacın ve zavallı ruhun yardımına yetiştin;
ruhumu, güçlü olanın elinden kurtardın.
Aşağılamalarıyla beni küçük düşürmelerine,
tanrıtanımaz kötülerin korkusuna kapılıp da
Sana hizmet etmekten vazgeçmeme
ve sadık gönlümü budalalıkla
takas etmeme izin vermedin.

9. ilahi (önceden 4)

XI (önceden **III**)

...
Denizin açıklarında bir gemi,
zalimin önünde güçlü bir şehir,
doğum potasını acıyla dolduran
dayanılmaz ıstıraplar çeken,
ilk doğumunu yapan bir kadın eylediler beni.

Çünkü çocuklar Ölüm sancısıyla geldiler
ve adam doğuran kadın acılar içinde çalışır.
Çünkü kadın Ölüm sancıları içinde oğul doğuracak.
Cehennem acıları içinde,
kadının doğum potasından çıkacak,
Mucizevî Güçlü bir Avukat
ve bir adam doğacak sancıların içinde.

Ona gebe kalan bütün rahimler canlanacak
ve doğum anı geldiğinde dayanılmaz acılar içinde
kalacak;

çocuklu rahimler ıstırap çekecek.
O doğarken doğum potasına sancılar girecek.

Kötülük tasarlayanlar
korkunç acılara av olacaklar,
Dibin dölyatağı
felaketin işlerine av olacak.
Duvarın temelleri,
sudaki gemi gibi sallanacak,
gökler kükreme sesleriyle haykıracak
ve karada yaşayanlar
ve denizde yol alanlar
suların kükremesiyle sarsılacaklar.

Bütün bilge adamları,
uzaklardaki denizciler gibi olacaklar;
çünkü bütün bilgelikleri
inleyen denizin ortasında yutulacak.
Dipsiz kuyular,
suların kaynaklarında köpürecek
ve dev dalgalar, kükreyiş sesiyle yükselecek
ve yükseldiklerinde Cehennem
ve Ölüler Diyarı açılacak
ve Dipteki oklarla
onların sesi Dipsiz kuyulara taşınacak.

Cehennemin kapıları açılacak
kibirli işlerin üzerine,
Dibin kapıları,
kötülük tasarlayanların üzerine kapanacak
ve uzun direkler atılacak
Ahlaksız ruhların üzerine.

10. ilahi (önceden 5)

Şükürler olsun sana, ey Rab;
ruhumu kurtardın Dipten
ve Ölüler Diyarı'nın cehenneminden,
beni engin yükseklere çıkardın.

Sınırı olmayan düzlüklerde yürüyorum
ve mutlak Kurul için,
topraktan biçim verdiğin için,
umut olduğunu biliyorum.

Kutsal Olanlarla birlikte dursun,
Cennetin Oğulları'nın birliğiyle cemaate girsin diye
sapkın ruhu büyük günahtan arındırdın.
Şenliklerde Adını ansın
ve bütün işlerindeki mucizeleri saysın diye,
bilgelik ruhları arasından
ebedi bir yazgı bahşettin adama.

Ancak yine de ben,
topraktan yaratılan; ben neyim?
Suyla yoğrulan;
değerim ve gücüm nedir?
Kötülüğün içinde durdum
ve yazgım lanetliydi;
bu zavallının ruhu,
büyük sıkıntılara sürgündü.
İşkencenin sefaleti adımlarımı izledi,
Dibin tuzakları aralandı,
kötülüğün kapanı kuruldu
ve lanetli ağlar atıldı denizin üzerine;
Dibin bütün okları dur durak bilmeden atıldı
ve hiçbir umut bırakmadı,
yargının ipi sallandı
ve gazabın kaderi düştü terk edilenin üzerine
ve öfkenin ağzı aralandı hilekâra.
Beliyal'in gazap zamanıydı
ve umuda yer bırakmadı ölümün sıkı bağları.

Beliyal'in seli,
bütün dünyayı saracak.
Yollarına çıkan her şeyi alevlerle yutacak;
ağaçları, yeşillikleri ve kıraç toprakları,
işlerini bitirinceye dek
ateş dilleriyle kamçılayacaklar her şeyi,
yeryüzünün temellerini
ve uçsuz bucaksız çorak toprakları.

Dağların temelleri alev alacak
    ve kayaların kökü zift seline dönüşecek;
büyük Dipsiz Kuyu'ya kadar her şey yutulacak.

Beliyal'in işkenceleri Ölüler Diyarı'nda patlayacak
    ve savrulan çamurların gürültüsü arasında
Dibin Derinlikleri inleyecek.
Yeryüzüne düşen felaketler yüzünden feryat edecek
toprak
    ve derinlikler inleyecek.
Üzerindeki her şey bağrışacak
    ve büyük felaket içinde yok olacak.
Çünkü Tanrı'nın güçlü sesi duyulacak
    ve kutsal meskeni titreyecek,
    görkeminin doğruluğuyla.
İlahi yaratıları bağırdığında,
    yeryüzünün temelleri sarsılacak.
İlahi savaşçıların harbiyle yeryüzü cezalandırılacak
    ve benzeri görülmemiş ve daimi yıkım
sona erinceye dek durmayacak.

II. İlahi (önceden 6)

Şükürler olsun Sana ey Rab;
    bana güçlü bir duvar,
    zorbalara karşı demirden parmaklık oldun.
...
Adımlarımı kayaya...
Sonsuzluğun yolunda
    ve Senin seçtiğin toprak yolda yürümem için.
...

XII (önceden **IV**)

...

12. ilahi (önceden 7)
Şükürler olsun sana, ey Rab;
Antlaşman'la yüzümü aydınlattın,
...

Seni arıyorum
ve mükemmel bir Işık suretinde
bana görüneceğine eminim,
bir şafak gibi.
Yalanların öğretmenleri,
Senin halkını sözleriyle aldattılar
ve yalancı peygamberler,
onları yollarından saptırdılar;
işleri budalaca olduğundan,
sezgi gücü olmadan yok olacaklar.
Onlar tarafından hor görüldüğüm için
bana güvenmiyorlar,
benim aracılığımla
Gücünü göstereceğine inanmıyorlar.
Bir kuşun yuvasından sürülmesi gibi
beni toprağımdan ettiler,
bütün arkadaşlarım ve erkek kardeşlerim benden sürüldüler
ve kırık bir tekne için beni tuttular.

Onlar, yalanların öğretmenleri ve hatayı arayanlar,
bana şeytanî bir tuzak kurdular,
gönlüme kazıdığın Yasa'yı,
Halkına anlattıkları basit şeylere yeğlemem için.
Bilgi içkisini susayanlardan esirgiyorlar
ve susuzluklarını sirkeyle dindiriyorlar;
onların sapkınlıklarını, bayram günlerindeki aptallıklarını
ve kurdukları tuzaklara düşenleri izliyorlar.

Ancak Sen, ey, Rab,
Beliyal'in bütün tasarılarından tiksinirsin;
bunların yapılması Senin amacındır
ve Gönlündeki tasarı daimi kılınacak.

Onlarsa kendilerini gizlerler,
şeytanî tasarılar kurarlar.
Seni iki yüzlülükle ararlar
ve Senin doğruluğuna inanmazlar.
Tasarıları, zehirli kök salar
ve acı meyve verir;

gönüllerinin inadında yürürler
ve Seni putların arasında ararlar,
önlerinde günahlardan örülen duvarlar oluştururlar.
Seni yalancı peygamberlerin ağzından çıkan
aldatıcı sözlerde ararlar.
O peygamberler, yabancı bir dille konuşurlar kurnazca,
bütün işlerini budalalığa çevirmeleri için.

Çünkü onlar Senin sesini duymazlar,
sözüne kulak vermezler,
bilginin görüsü için 'Bu, belirsiz',
Gönlünün yolu için 'bu yol, yol değil' derler.
Ancak Sen, ey Rab;
putları ve işledikleri günahlar yüzünden
onları cezalandırarak yanıt vereceksin,
Senin Antlaşmandan sapanlar
kendi tuzaklarına yakalanacaklar.
Yalanların bütün adamlarını
Yargınla yok edeceksin,
geriye sahte haberci kalmayacak;
çünkü Senin işlerinde budalalık,
Gönlünün tasarısında düzenbazlık yoktur.
Ancak Seni hoşnut kılanlar,
daima Senin huzurunda duracaklar,
Senin gönlünün yolunda yürüyenler
ilelebet var olacaklar.

Sana bağlanıp doğruluyorum.
Beni hor görenlere karşı duracağım,
benimle eğlenenlere elimi kaldıracağım.
Çünkü Gücünü benim aracılığımla
göstereceğine itimat etmiyorlar.
Bana mükemmel bir Işık suretinde gösterdin kendini
ve yüzümü utanca boğmadın.
Antlaşma'da toplanan herkes beni soruyor,
Senin gönlünün yolunda yürüyenler beni dinliyor,
kutsalın Kurul'unda Senin için yer alanlar.
Onların yasasının ilelebet yaşamasını,
gerçeğin engellenmemesini sağlarsın.

Lanetlilerin tasarılarıyla
yollarından sapmalarına mani olursun.
Onların korkusunu Halk'ına duyurursun
ve bütün ülkelerin halklarına karşı
onları çekiç eylersin,
Sözünü saptıranlara Yargı'nı bildirmeleri için.

Birliğin yüzünü benim aracılığımla aydınlattın
ve bana sonsuz gücünü gösterdin.
Mucizevî gizlerinle bana bilgiyi bahşettin,
Mucizevî Birliği'nin arasında
Kendi gücünü içime yerleştirdin.
Kendi görkemin adına,
Cemaat'in önünde mucizeler yarattın,
kudretli işlerini bütün canlılara duyursunlar diye.

Ancak hangi can buna layık?
Topraktan yaratılan,
bu tansıkları yaratabilir mi;
rahim yatağında günaha batmışken
ve ihtiyarlığına dek sadakatsizlik etmişken?
Biliyorum ki doğruluk adamın değil,
yolun mükemmelliği adamın oğullarından değil:
bütün doğru işler En Yüce Tanrı'ya ait.
Adamların çocuklarına mükemmel bir yol kurmak,
Bütün yaratılarına Gücünü
ve oğullarına Merhametini göstermek için
Tanrı'nın yarattığı ruhtan başka bir yolu yoktur adamın.

Bedenim titrer ve bütün kemiklerim kırık;
kalbim ateşin önünde mum gibi erir
ve düzlükte akan su gibi
dizlerimin bağı çözülür.
Çünkü kendi günahlarımı
ve atalarımın sadakatsizliğini anımsıyorum.
Kötü, Antlaşma'na karşı geldiğinde
ve lanetli, Senin sözünü yadsıdığında,
günahkârca 'Antlaşma'yla bağışlandım' demiştim.
Ancak Senin elinin gücü
ve ihtirasının büyüklüğü aklıma geldiğinde,

ayağa kalkıp doğruldum,
ruhum cezayla yüzleştiğinde dirildi.

Senin merhametine sığınırım
ve lütuflarının çokluğuna;
çünkü günahları bağışlarsın
ve doğruluğun uyarınca
adamı işlediği suçlardan aklarsın.
Bunu, onun adına değil,
kendi görkemin için yaparsın.
Çünkü iyiyi ve kötüyü yaratan Sensin.
...

XIII (önceden **V**)

...

13. ilahi (önceden 8)

Şükürler olsun Sana, ey Rab;
günaha gömülen halkın arasında kaldığımda
benden vazgeçmedin.

Hatamdan ötürü beni yargılamadın,
kötü tasarılarımdan ötürü benden vazgeçmedin,
Yaşamını dipten kurtardın.
Suça yazgılı aslanların;
güçlülerin kemiklerini kırıp,
cesurun kanını içen dişi aslanların arasından
Kulunu çekip aldın.

Suyun yüzüne ağ atan balıkçıların
ve kötülüğün çocuklarını avlayanların arasına
koydun beni.
Beni adalet için gönderdin oraya.
Gönlümdeki doğruluk öğüdüne
ve onu arayanlar için Antlaşma'nın sularına
güç verdin.
Dişleri kılıç kadar keskin,
azı dişleri sivri mızrak,

ejderlerin zehri gibi olan
genç aslanların ağızlarını kenetledin.
Bütün tasarıları yağma onların
ve bu yüzden pusuda beklediler;
ancak ağızlarını açmadılar bana karşı.

Çünkü Sen, ey Rab;
beni adamların çocuklarından korudun
ve Yasa'nı gönlümde gizledin,
beni kurtaracağın zaman gelinceye dek.
Çünkü ruhum ıstırap içindeyken,
benden vazgeçmedin
ve ruhum acı çekerken feryadımı duydun;
inlediğim vakit, acılı serzenişimi anladın.
Yoksulun ruhunu,
dillerini kılıç gibi keskinleştiren aslanların ininde
korudun.
Onların dişlerini kenetledin, ey Rab;
yoksulun ve muhtacın ruhunu parçalamasınlar
diye.
Kılıcın kınına girmesi gibi,
dillerini geri çektirdin onlara;
kulunun ruhunu yok etmesinler diye.

Yoksul olanla ilgilendin,
adamların çocuklarının önünde,
Gücünü benim aracılığımla göstermek için.
Altının ateşe sokulması,
gümüşün arıtılmak üzere eritme potasına atılması
gibi,
onu eritme potasına soktun,
yedi kere arınsın diye.
Kötü ve öfkeli; bütün ıstıraplarıyla bana saldırdılar,
bütün gün ruhuma vurdular.
Ancak Sen, ey Rab;
fırtınayı esintiye çevirdin,
yoksulun ruhunu kurtardın;
bir kuşun yuvasından,
avın aslanın ağzından kurtulduğu gibi.

14. İlahi (önceden 9)

Sana minnet ederim: Şükürler olsun Sana, ey Rab;
ne öksüzlerden yüz çevirdin
ne de yoksulu hor gördün.
Çünkü Senin gücün sınırsızdır,
görkemin ölçülemez,
mükemmel Kahramanlar hizmet eder Sana;
vefakârın ayaklarının altındaki çamurdan
mucizeler yarattın,
doğruluğa heves edenleri
ve sevdiğin yoksulları,
ayak altında çiğnenmekten korudun.

Benimle tartışanlara kötülük,
arkadaşlarıma karşı tartışma ve kavga,
Antlaşmamın üyelerine gazap,
bütün dostlarıma sitem ve karşı çıkış oldum.

Ekmeğimi yiyen herkes benden uzaklaştı,
kuruluma katılanlar,
kötü sözleriyle benimle eğlendiler.
Antlaşmamın üyeleri bana isyan edip
beni çekiştiler;
fesatların çocuklarına gidip
dedikodu yaptılar,
içime gizlediğin sır hakkında.
Büyüklüğünün benim aracılığımla göstermek için
ve işledikleri suçlar yüzünden,
sezgi pınarını ve gerçeğin öğüdünü gizledin.

Kendi gönüllerinin fesatlığı uyarınca düşünüp
şeytanî tasarılarıyla, ejderin zehrinin aktığı
hain dillerini kınından çıkardılar.
Toz içinde sürünen sürüngenler gibi,
zehirli oklarını fırlattılar,
çaresi olmayan engerek zehrini akıttılar;
bu, Kulunun bedeninde telafisi olmayan acılar,
derin yaralar açtı; ruhunu zayıflatıp
ayakta duramayacak kadar gücünü kırdı.

Kaçacak yeri olmayan dar bir geçitte karşıma çıktılar,
sınanışımda bana huzur yok.
Arp çalarak beni yerdiler,
kanun çalarak beni çekiştirip hiddetlendiler.
Acı beni zapt eder,
doğum sancısı çeken bir kadının ıstırabı gibi
ve gönlüm sıkıntıya düşer.
Karalar giyindim,
dilim damağıma yapıştı;
çünkü gönüllerindeki fesatlıktan korktum.
Kötü niyetleri, benim karşımda daha da acılaşıyor.
Yüzümün aydınlığı karardı
ve parlaklığım soldu.

Çünkü Sen, ey Rab, gönlümü genişlettin,
onlarsa acıyla sıkıştırdılar
ve beni karanlıkla sardılar.
Figan ekmeğini yiyorum,
dinmek bilmez gözyaşları içiyorum,
gözlerim kederden söndü,
ruhumsa gündelik acılardan.
Öfke ve acı beni kuşatır,
rezaletler yüzümü örter.
Ekmeğim düşman oldu bana
ve içkim beni suçlar;
ruhumu yıldırmak
ve gücümü kırmak için
kemiklerime işlediler.
Günahın sırları uyarınca,
sapkınlıklarıyla Tanrı'nın işlerini değiştiriyorlar.

Çözülmez iplerle, kırılmaz zincirlerle bağlıyım.
Kalın bir duvar çevreliyor beni,
demir parmaklıklar ve bronzdan kapılar;
zindanım, kaçışı olmayan dipsiz kuyularla anılır.
...
Beliyal'in işkenceleri sardı ruhumu,
bana kaçış yolu bırakmadan
...

14. İlahi (önceden 10)

XIV (önceden **VI**)

...
Adilce eleştirenlerin ikazlarına
kulaklarımı tıkamadın.
...
Kötülerin cemaatinden
ve zorbaların birliğinden beni kordun;
...birliğine getirdin
ve günahtan arındırdın.
Sapkınlıktan dönenler için ve
günahtan vazgeçenler için
...
Senin gönlünün yolunda,
kötülükten uzak yürüyenler için
umut olduğunu biliyorum.
Halkların serzenişlerine
ve birleşen krallıkların kargaşasına teselli oldum;
çünkü kısa bir süre içinde,
Halkların arasından hayatta kalanları,
Mirasında yaşayanları kurtaracağını biliyorum.
Onları günahlarından arındıracaksın;
çünkü bütün işleri Senin nazarında doğrudur.
Onları sevecenliğinle, lütuflarının çokluğuyla
ve affınla yargılayacak, sözlerini öğretecek
ve doğruluğun uyarınca
onları Kurulu'nda toplayacaksın.

Bütün bunları kendi görkemin
ve kendin adına,
Yasanı ve doğruluğunu yüceltmek için,
adamların oğulları arasında, Kurulu'nun üyelerini
aydınlatıp,
bu olanları gelecek kuşaklara anlatmaları
ve Senin güçlü işlerini daima düşünmeleri için
yapacaksın.
Bütün uluslar Senin doğruluğunu kabul edecek
ve bütün halklar Senin görkemini sayacaklar.

Çünkü Kurulu'nun bütün adamlarını
ve Yüzün Melekleriyle
aynı yazgıyı paylaşanları kurtaracaksın.
Aralarından hiçbir aracı Sana dua etmeyecek,
hiçbir haberci yanıt vermeyecek;
Çünkü...
Senin görkemli sözlerinle yanıt verecekler,
Meleklerin birliğine prens olacaklar.

Bir tomurcuk gönderecekler,
kır çiçeklerine benzeyen
ve daimi Bitkinin dallarında
filizleri yeşertecekler.
Gölgesi bütün yeryüzünü saracak
ve tacı bulutlara değecek,
kökleri Dibe kadar inecek
ve Aden'in ırmakları sulayacak dallarını.
...
Bir ışık kaynağı,
ebedi bir pınara dönüşecek
ve kötülüğün bütün oğulları
parlak alevlerinde harcanacak;
bütün günahkâr adamları yutacak yıkım olacak bu.

Benim tanıklığımın bağına tutunanlar
yalanların öğretmenlerince aldatıldılar
ve doğruluğun hizmetine isyan ettiler.
Ancak Sen, ey Tanrım,
kutsallığın yolunda yürüyerek
kendi yollarını düzeltmelerini;
sünnetsiz, kirli ya da zorba adamların
bu yola girmemelerini buyurdun;
onlarsa Senin gönlünün yolundan saptılar
ve perişanlık içinde zayıf düştüler.
Onların gönlünde yatan Beliyal'in öğüdüdür
ve kötü yaratılışları yüzünden
günahın içinde yuvarlanırlar.

Kızgın denizlerin üzerinde duran
bir gemideki gemiciyim;

denizlerin dev dalgaları
bana karşı yükseliyor.
Kasırga dinmiyor, ruhumu düzeltmem için,
su yüzünde yolumu güçlendirecek
hiçbir çıkış bulamıyorum.
Derinlikler sesime karşılık veriyor,
ölümün kapılarında gezindi ruhum.

Fakat ben, yardım gelene dek,
güçlü bir kentte, yüksek bir duvarın ardında
sığınacak yer arayan biri gibiyim.
Senin doğruluğuna sığınıyorum, ey Tanrım.
Çünkü Sen, kayaların üzerine kurarsın temeli,
çerçeveyi adaletin ölçü ipiyle belirler,
sağlam taşları doğruluğun çekül çizgisine göre
belirlersin,
sarsılmayacak bir duvar örmek
ve oraya giren adamları korumak için.

Çünkü hiçbir düşman orayı işgal edemeyecek,
çünkü kapıları, hiçbir adamın geçemeyeceği
kapılar olacak,
parmaklığı sağlam olacak
ve hiçbir adam kıramayacak onları.
Hiçbir kalabalık, savaş silahlarıyla oraya giremeyecek,
kötülüğün savaşındaki bütün oklar bitinceye dek.

Sonra Yargı anı geldiğinde,
Tanrı'nın Kılıcı acele edecek
ve O'nun doğruluğunun oğulları uyanacaklar;
kötülüğü yıkmak için
ve günahın oğulları kalmayacak geride.
Kahraman yayını gerecek,
kalenin kapıları ardına kadar açılacak
ve kapılardan savaş silahları çıkarılacak.
Dünya'nın bir ucundan öbür ucuna kadar
güç kazanacaklar ve
mücadelelerinde gönlü kötü olanlar
medetsiz kalacaklar;
geriye bir tek kişi kalmayana dek
yok edilecekler.

Güçlerinin büyüklüğünde umut olmayacak,
güçlü savaşçıların sığınağı olmayacak;
çünkü savaş, En Yüce Tanrı'nın savaşıdır.
...
Bir bayrak yükselt,
ey sen toz içinde kalan!
Solucanların kemirdiği bedenler,
kötülüğün yıkımını işaret edin!
Tanrıtanımazlarla yapılacak savaşta
günahkârlar öldürülecek.
Öfkeli tufan yükseldiğinde kaleyi zapt etmeyecek
...

XV (önceden **VII**)

...
Dilim tutuk...
Kolum omzumdan çıkmış
ve ayağım batağa saplandı.
Kötünün gösterisiyle gözlerim kapandı
ve kulaklarım akan kanla.
Gönlüm, hain tasarıyla dehşete kapıldı;
çünkü kötü niyetlerindedir Beliyal.
Binamın bütün temelleri sallanıyor
ve kemiklerim çıkıyor birleşme yerlerinden;
şiddetli bir fırtınadaki gemi gibi kabarıyor içim
ve gönlüm ıstırap içinde.
Bir kasırga beni içine çekiyor,
günahlarındaki fesatlık yüzünden.

15. ilahi (önceden II)

Şükürler olsun Sana, ey Rab;
Gücünle beni doğrulttun.
Kutsal Ruhu'nu üzerime saçtın,
tökezlememem için.

Bana güç verdin
kötülüğün savaşlarında
ve bütün felaketleri boyunca
korkuya kapılıp da
Antlaşman'dan sapmama engel oldun.

Beni güçlü bir kale, yüksek bir duvar eyledin
ve binamı kayanın üzerine kurdun;
sonsuz pınarlar
benim toprağıma hizmet eder
ve bütün surlarım sağlam birer duvardır
asla sarsılmayacak.

Ey Tanrım, Kutsal Kurul'un dalları arasına
yerleştirdin beni;
ağzımı Antlaşman için yarattın
ve dilim Senin müritlerine benzer;
ancak felaketin ağzı yok
ve kötülüğün oğulları yanıtsız;
çünkü yalan söyleyen diller tutulacak.
Çünkü Yargı zamanında hükmünü vereceksin,
bana saldıranların;
bana göre ayırt edeceksin,
iyi ve kötü olanı.
Çünkü bir yaratının bütün niyetini bilirsin,
her yanıtı anlarsın.
Kalbimi, öğretine ve doğruluğuna göre belirledin,
adımlarımı doğruluğun yollarına yönelttin,
Senin huzurunda yürümem için,
canlıların toprağında;
adımlarımı görkeme ve ebedi huzura yönelttin,
sonu olmayan.
Çünkü kulunun niyetini bilirsin,
elimin işlerine güvenmediğimi
kendimi yüceltmek için
ve sığınak aramadığımı
kendi gücümde.
Bedende sığınak aramam,
Kulunun doğru işleri yoktur
kendisini bağışlanmaz Dipten kurtaracak.
Ancak Senin merhametine sığınırım
ve Lütuflarının büyüklüğüne,
kurtarman için çiçeği
ve büyütmen için dalı,
beni Kendi gücünde koruman
ve gönlümü yüceltmen için.

Çünkü doğruluğun uyarınca,
beni Antlaşmana atadın
ve ben Senin doğruluğuna bağlandım
ve Senin yollarında ilerledim.
Rahmetinin oğullarına baba eyledin beni,
tansığın adamlarına manevi bir baba;
küçük yavrular gibi açtılar ağızlarını...
dadısının kucağında oynayan bir çocuk gibi.
Beni küçümseyenlere karşı doğrulttun boynuzumu
ve bana saldıranlar,
ağaç dalları gibi devrilirler;
düşmanlarım rüzgârdaki saman çöpleri gibi
ve hükümranlığım kötülüğün oğullarının üzerinde.
Çünkü ruhumun imdadına yetiştin ey Tanrım,
boynuzumu doğrultun.
Yedi ışık huzmesinde parlayacağım
Görkemin için atadığın Kurul'da;
çünkü Sen ilahi ışığımsın benim
ve ayağımı yere bastırırsın daima.

16. ilahi (önceden 12)

Şükürler olsun Sana, ey Rab;
beni doğruluğunla aydınlattın.
Mucizevî gizlerinle
ve kibirli bir adama gösterdiğin sevecenliğinle
ve sapkın bir kalbe karşı merhametinle,
beni bilgiyle yücelttin.

İlahlar arasında benzerin var mı, ey Rab,
kim Senin doğruluğuna sahip?
Kim, yargılandığında,
Senin huzurunda haklı çıkar?
Çünkü hiçbir ruh Senin suçlamana yanıt veremez
ve Senin gazabının önünde duramaz.

Yine de doğruluğunun bütün oğullarını
bağışladın huzurunda,
hatalarından arınmaları için,
Senin yüce iyiliklerin sayesinde

ve merhametlerinin çokluğuyla
yaşatmak için onları
sonsuza kadar.

Çünkü Sen, ebedi bir Tanrısın;
bütün yolların belirli daima
ve eşin yoktur.
Hangi Ahlaksız ve Kibirli adam
Senin mucizevî güçlü işlerini idrak edebilir?

17. ilahi (önceden 13)

Şükürler olsun Sana, ey Rab,
kaderimi Kibirlilerin birliğiyle ortak etmedin,
yazgımı yerleştirmedin (4Q**428** 7)
hilekârların kuruluna.
Beni merhametine çağırdın,
bağışlayıcılığına getirdin beni
ve lütuflarının çokluğuyla
doğruluğun bütün yargılarına.
Bense kirli bir adamım
ve bana gebe kalan kadının rahminden bu yana
kirli bir adamım
ve bana gebe kalmış kadının rahminden bu yana
günahkâr suçun içindeyim,
annemin sütünden beri adaletsizlik,
dadımın göğsünden beri büyük kirlilik içindeyim.
Gençliğimden bu yana kan içindeyim
ve ihtiyarlığıma dek bedenin günahında.
Ancak Sen, ey Tanrım,
adımlarımı Kendi gönlünün yolunda yarattın
ve Senin mükemmel haberlerine açtın kulaklarımı
ve Senin doğruluğunu anlamaya gönlümü.

XVI (önceden **VIII**)

...
Çünkü kulaklarımı tıkamıştım Senin öğretine
... dek
... bilgisizce
benden kesti

ve görkem ...
benim için günahkarlığın dayanağı yok.
Çünkü kurtarıcılığını açıklarsın
ve Senin doğruluğun sağlamdır sonsuza kadar.
Çünkü adam, kendi yolunun efendisi değildir
çünkü kendi görkemin için yaptın bütün bunları.

18. ilahi (önceden 14)

Şükürler olsun Sana, ey Rab,
beni çorak bir toprakta,
çağlayanlar pınarının yanına koydun,
bir çölde,
sulak bir bahçenin yanına.

Çünkü bir fidanlık kurdun
selvi, çam ve sedirden, kendi görkemin adına,
gizli bir pınarın yanına hayat ağaçları,
diğer ağaçlardan sularla gizlenen
ve onlar filiz verirler daimi Bitki için.
Fakat bütün bunlardan önce,
kök saldılar suyoluna,
gövdesinin yaşam sularına açılması için
ve daimi pınarla birleşmesi için.

Ormandaki tüm hayvanlar,
onun yapraklı dallarından beslendi;
kökü çiğnendi yoldan geçenler tarafından
ve dalları, kuşlar tarafından.
Bütün ağaçlar suyla birlikte onun üzerine çıktı;
çünkü onlar kendi fidanlıklarında büyür;
ancak köklerini suyoluna salmazlar.

Kutsal dalın tomurcuğu
doğruluk Yapısının,
gizliydi ve görülmedi;
gizemi anlaşılamadı ve uzaklara sürüklendi.
Onun meyvesini doldurdun,
güçlü Kahramanların giziyle, ey Tanrı,
kutsallığın ruhlarının

ve ateşin parlayan alevlerinin giziyle.
Kimse yaşam pınarına yaklaşamayacak
ve kutsallığın suyundan içemeyecek
ebedi ağaçlarla birlikte,
cennetin Bitkisiyle meyve veremeyecek;
bakıp da fark edemeyen
ve yaşam pınarına inanmayan eliyle
daimi tomurcuğu geri çevirenler.

Azgın nehirlerce horlandım,
balçıklarını üzerime fırlattıklarında.

Ancak Sen, ey Rab,
susayan ağızlara yağan yağmur eyledin onu,
sonu olmayan bir hayat pınarı.
Aktıkları zaman kurumayacaklar,
yollarında akan sel ve dipsiz denizler gibi.
Sırla gizlenenler taşacak
ve Tufan suları gibi akacaklar ağaçlara doğru;
yeşilliklere ve kurak topraklara,
tüm hayvanlara ve kuşlara,
dipsiz çukur olacaklar.
Ağaçlar kurşun gibi batacak güçlü sularda
ve ateşle tutuşacaklar ve kuruyacaklar;
ancak meyve veren Bitki, sonsuz pınarıyla birlikte
görkemli Aden Bahçesi'ne dönüşüp,
hayat meyvesi verecek.

Benim elimle onlar için bir kaynak
ve hendekler açtın,
Suyollarını, ölçü çizgisiyle belirledin
ve ağaçlarını,
güneşin çekül çizgisine göre sıraladın,
dalları görkemli bir güzelliğe bürünsün diye.

Hendeklerini kazmak için elimi uzattığımda,
kökleri en sert kayaya kadar inecek
ve gövdesi … yeryüzüne;
sıcak mevsimlerde gücünü koruyacak.

Ancak elimi çekersem,
çöldeki devedikenine dönüşecek;
gövdesi tuzlu bir topraktaki ısırganlara dönecek,
deve dikenleri ve diken büyüyecek hendeklerinde
ve böğürtlen çalıları ve yabani güller.

Bak, hastalıkla uzaklara sürüldüm
ve felaketlerle haberdar edildim.
Acımla yalnız kaldım ...
ve güçsüzlükle.
Kederim daha acı ıstıraplarla çoğalıyor,
dermansız hastalığa dayanılmıyor;
kalbim içimde feryat ediyor,
Cehenneme düşenler gibi.
Ruhum ölüyle mahpus;
çünkü yaşamım Dibe ulaştı;
canımın takati kesiliyor içimde,
gece ve gündüz, rahat yüzü görmeden.

Yaram alevlenen yangın gibi parlıyor
ve kemiklerime işliyor;
alevleri yutuyor beni günlerin sonu için,
gücümü kesiyor zamanların sonu için,
etimi yağmalıyor mevsimlerin sonu için.
Acılar üzerime yağıyor
ve içimdeki ruh ölüme yaklaşıyor.
Gücüm bedenimden ayrıldı
ve gönlüm su gibi akıyor;
bedenim mum gibi eridi
ve gücümün yerini korku aldı.

Kolum yuvasından çıktı,
elimi kaldıramıyorum artık;
Ayağım prangalara vurulu
ve dizlerim kesiliyor su gibi;
yürüyemiyorum artık.
Adım atamıyorum rahatça,
kollarım ve ayaklarım zincirlere vurulu,
tökezletiyorlar beni.

Ağzımın içinde yarattığın güçlü dilim geri çekildi;
artık seslenemiyor.
Müritlerim için sözüm kalmadı,
tökezleyen ruhları diriltmek için
ve bitkin düşenlere söylemek için.
Sünnetli dudaklarım tutuk.
...

XVII (önceden IX)

...
Çünkü ölüm sancıları kuşatır beni
ve Cehennem yatağımda;
döşeğim feryat eder,
şiltem serzenişte.
Gözlerim, ocakta yanan ateş gibi
ve gözyaşlarım su nehirleri;
gözlerim beklemekten yorgun,
çünkü kurtuluşum benden uzak
ve yaşamım benden ayrı.

Ancak gör,
harabeden yıkıntıya ve ağrıdan sancılara kadar,
ruhum Senin mucizevî işlerini düşünür.
Merhametinden ötürü beni bir kenara atmadın;
her mevsimde, ruhum
Senin lütuflarınla hoşnut olacak.
Bana kara çalana yanıt vereceğim
ve bana zorbalık edeni azarlayacağım;
kararının haksız olduğunu açıklayacağım
ve Senin yargının doğruluğunu.

Çünkü Senin doğruluğunla biliyorum
ve Benimle ilgili hükmünü seçiyorum:
Acılarımdan hoşnudum;
çünkü sevecen olacağını umut ediyorum.
Kulunun diline yerleştirdin yalvarış sözlerini,
beklentilerimi karşılıksız bırakmadın
ancak acıyla yüzleşen ruhumu kurtardın.

Çünkü ruhumu yaratan Sensin
ve niyetimi bilirsin;
acımda beni rahatlattın.
Bağışlayıcılığınla hoşnut olurum
ve önceki hatalarımdan dolayı teselli bulurum;
çünkü Senin merhametinde umut
ve yüce kudretinde beklenti olduğunu bilirim.
Çünkü hiçbir adam Senin yargında adil,
Senin sınavında haklı olamaz.
Ancak bir adam diğerinden daha adil,
bir kişi diğerinden daha bilge,
bir fani topraktan yaratılandan daha görkemli olabilir;
yine de hiçbir güç Senin kudretinle kıyaslanamaz.
Senin görkeminin benzeri yok
ve Senin bilgeliğini ölçecek ölçü;
Senin doğruluğuna ...
ve ondan vazgeçen herkes ...
... ve bana zulmeden beni yenemeyecek.
Beni yutanlara bir engel,
bana karşı savaşanlara bir tuzak olacağım;
düşmanlarımı utandıracak
peşimden konuşanların yüzlerini kızartacağım.
Çünkü Sen, ey Tanrım ...
benim sebebimi sorarsın,
çünkü bilgeliğinin gizindendir beni azarlaman.

Zamanı gelinceye dek gizleyeceksin gerçeği
ve belirli zamanına dek doğruluğu.
Senin azarlamaların
beni sevindirip hoşnut edecek
ve çektiğim acılar,
dermanım olup bana huzur verecek.
Düşmanlarımın alayları, görkem tacına dönüşecek
ve tökezleyişim, daimi güce.

Çünkü Senin...
ve benim ışığım Senin görkeminde parlayacak.
Çünkü karanlıktan doğan bir ışık gibi
beni aydınlatacaksın.

Yarama merhem sunacaksın
ve tökezleyişime mucizevi bir güç
ve daralan ruhuma daimi huzur.
Çünkü Sen benim Sığınağım, yüksek dağımsın,
güçlü kayam ve kalemsin;
Sana sığınırım tanrıtanımazların bütün tasarılarından ötürü;
çünkü beni kurtarıcılığınla korursun.

Çünkü beni babamdan beri tanırsın
ve beni dölyatağındayken seçmiştin.
Annemin karnından beri bana şefkat gösterdin
ve bana gebe kalanın memesinden bu yana
merhametlerin benimle oldu.
Beni büyütenin kucağındayken lütufların benimleydi
ve gençliğimden bu yana
beni aydınlattın yargının bilgeliğiyle.

Beni kati doğrulukla doğrulttun
ve Kutsal Ruhun'la beni onurlandırdın
ve bu güne dek kalbimi açtın.
Senin haklı azarların hatalarıma eşlik eder
ve güvenli huzurun ruhumu kurtarır.
Bağışlayıcılığının bolluğu adımlarımla birlikte
ve sonsuz merhametlerin hükmüme eşlik eder.
İhtiyarlığıma dek benimle ilgilenirsin;
çünkü babam beni bilmedi
ve annem beni Sana terk etti.
Çünkü sen, doğruluğunun oğullarına bir babasın
ve yavrusunu seven bir kadın gibi onlarla sevinirsin;
kucağında bir çocuğu büyüten manevi bir baba gibi,
bütün yaratılarınla ilgilenirsin.

19. ilahi (önceden 15)

Şükürler olsun Sana, ey Rab
...

XVIII (önceden X)

... ve Senin isteğin dışında
hiçbir şey var olamaz;
kimse anlayamaz Senin derin sırlarını
ya da Senin gizlerini kavrayamaz.

Topraktan yaratılan,
kilden şekil alan ve toza dönen hangi adam
bu tansıkları anlayabilir
ve Doğruluğunun öğüdünü bilebilir?

Kilden ve tozdanım ben,
Sen istemedikçe ne tasarlayabilirim
ve Sen arzu etmedikçe
ne düşünebilirim?
Beni doğrultmadığın müddetçe
nasıl güçlü olabilirim
ve benim için şekillendirdiğin ruh olmadıkça
nasıl anlayabilirim?
Sen ağzımı açmadıkça ne söyleyebilirim
ve beni aydınlatmazsan
nasıl yanıt verebilirim?
Sen, ilahların Tanrısısın
ve efendilerin Kralı,
bütün ruhların Rabbi
ve bütün yaratıların Yöneticisi;
Sen olmazsan hiçbir şey yapılmaz
ve Senin isteğin dışında hiçbir şey bilinmez.
Eşin yoktur Senin
ve hiçbir şey Senin gücünle kıyaslanamaz,
görkeminin eşi yoktur
ve Gücünün pahası.

Büyük ve görkemli yaratılarının arasından
kim Senin görkeminin huzurunda durabilir?
Tozuna dönüşen kişi nasıl yapabilir bunu?
Yalnızca kendi ihtişamın için yaptın bütün bunları.

20. ilahi (önceden 16)

Şükürler olsun sana ey Rab;
merhameti ve lütufları bol olan Tanrı,
Bilgeliğini anlamamı sağladın,
mucizevî işlerini anlatmam,
ne gece ne de gündüz sessiz kalmamam için!

Çünkü Senin merhametine güvendim.
Yüce iyiliğinde ve merhametlerinin bolluğunda ...
Çünkü Senin doğruluğuna yaslandım
... Sen azarlamadıkça sendelenmez,
önceden bilmediğin acılar yaşanmaz;
Sen istemedikçe hiçbir şey gerçekleşmez.

Senin yollarına bağlanırım,
Senin doğruluğundan haberdarlığım uyarınca;
Senin ihtişamını düşünür,
Senin mükemmel işlerini anlatırım;
Senin iyiliğini anlar,
merhametlerinin çokluğuna yaslanırım
ve bağışlayıcılığından medet umarım.

Çünkü Sen kendin biçim verdin ruhuma
ve Kendi isteğin için yarattın beni;
ne kazanç sağlamam için destekledin beni
ne de gönlüm servetle hoşnut olur;
bana bedeni sığınak vermedin.
Savaşçıların gücü keyfe dayanır
ve tahıla ve şaraba ve yağa;
mülk ve zenginlikle onurlandırırlar kendilerini.
Ancak doğru kişi yeşil bir ağaca benzer
su sellerinin yanında duran,
yaprak açan ve dalları çoğalan;
çünkü onları adamın çocukları arasından seçtin,
topraktan beslenip büyüsünler diye.

Doğruluğunun çocuklarına vereceksin
sonsuz neşeyi ve daimi hoşnutluğu
ve bilgilerinin ölçüsüne göre
biri diğerinden daha fazla onurlandırılacak.
Yine adamın oğulları için

... onun payını çoğaltacaksın,
Doğruluğunun bilgisindeki
ve bilgisinin ölçüsüne göre onurlandırılacak ...
Çünkü Senin Kulu'nun ruhu zenginlikten
ve kazançtan tiksindi ve keyiften haz almadı.
Gönlüm Senin Antlaşman'la sevinir
ve Senin doğruluğunla hoşnut olur ruhum.
Zambak gibi çiçekleneceğim
ve gönlüm sonsuz pınara açılacak;
desteğim yüktarikateki güçten yana olacak.
Ancak ...
ve sıcağın karşısında çiçek gibi solar.
Gönlüm tiranlıkla sarsılır
ve içim çalkantıyla;
haykırışım dipsiz kuyulara kadar ulaşır
ve Cehennem'in odasında tutulur.
Senin yargını, güçlü Kahramanları
ve halkı sınadığını ve Kutsal olanlarını
... duyduğumda korkarım.
...

XIX (önceden **XI**)

...
Şükürler olsun Sana ey Rab,
topraktan olanla mükemmelce ilgilendin,
kilden yaratılanla! Şükürler olsun Sana,
Şükürler olsun!
Ben neyim ki bana Kendi doğruluğunu öğretecek
ve gizemli işlerini anlamamı sağlayacaksın;
ağzıma şükran ilahilerini
ve dilime övgü sözlerini yerleştirip,
sünnetli dudaklarımı sevinç tahtına dönüştüreceksin?

Senin lütuflarını söyler
ve Senin gücünü düşünürüm bütün gün.
Senin adını kutsarım daima.
Adamların oğulları arasında
Senin görkemini açıklarım
ve ruhum Senin yüce iyiliğinle hoşnut olur.

Sözünün gerçek
ve doğruluğunun Senin elinde olduğunu;
bütün bilgilerin Senden geldiğini
ve bütün güçlerin Senin kudretin olduğunu
ve bütün görkemlerin Senin olduğunu bilirim.
Bütün cezalar Senin gazabındandır;
ancak iyiliğinde sonsuz bağışlanma var
ve Senin iyi niyetinin oğulların içindir merhametin.
Çünkü onlara doğruluğunun öğüdünü bildirdin
ve mükemmel gizlerini öğrettin.

Kendi görkemin adına adamı günahtan arındırdın;
Sana kutsal olsun diye
tiksindirici kirlilikten ve günahkârlıktan arınıp;
Senin doğruluğunun çocuklarına katılsın
ve Kutsal Olanlarının yazgısını paylaşsın diye;
solucanların kemirdiği bedenler, tozdan doğrulup
Senin doğruluğunun öğüdüne erişsinler diye,
sapkın ruh Senden gelen kavrayış gücüne ulaşsın
diye;
sonsuz yazgısı ve kutsal ruhlarla birlikte
huzurunda dursun diye,
bütün canlılarla beraber yenilenip,
bilenlerle şenlensin diye.

22. ilahi (önceden 18)

Şükürler olsun Sana Tanrım,
hamdolsun Sana kayam!
...
çünkü doğruluğunun öğüdünü bildirdin bana
ve mucizevi gizlerini öğrettin;

Tansıklarını açtın bana.
{Senin mucizelerini} (4Q**427** böl I, i)
merhametinin çocuklarına gösterdim.
Doğruluğun Senin olduğunu
ve lütuflarında benim için umut olduğunu
ancak merhametinin yokluğunda
sonsuz yıkımlar yaşanacağını bilirim.

Ancak acı bir yas pınarı açılıyor bana
ve gözyaşlarım dökülüyor.
Istırap gözlerimden gitmiyor
adamın kötü niyetini düşündüğümde
ve onun toza dönüşünü,
günahı ve suçun ıstırabını {anlıyor ve gözlüyorum}
(4Q**427** böl I, iii).
Kalbime girip kemiklerime işliyorlar
...
ve acı veren düşünüşte düşünmek için.
Feryadın kanunuyla inlerim,
kederli yasta ve acı serzenişte,
kötülük ve günahkârlık bitinceye dek
ve hastalık getiren afet.
Sonra kurtuluşun kanununu çalarım ve şenlik arpını,
şükran darbukasını ve dua borusunu,
durmaksızın.

Bütün yaratıların arasından
kim Senin tansıklarını anlayabilir?
Adın kutsansın bütün adamların ağzında!
Sana şükretsinler, kavrayış güçlerine göre
ve dua sesiyle ansınlar Seni
Cennetin Oğulları'nın birliğinde!
Ne yas ne de şikâyet kalacak geriye
ve günahkarlık son bulacak artık;
Senin doğruluğun açıklanacak
sonsuz görkemde ve daimi huzurda.

Şükürler olsun Sana ey Rabbim,
kuluna erdemin bilgisini bahşedene,
Senin tansıklarını kavraması için
ve Senin ... sayması için,
bol olan merhametinde!
Şükürler olsun Sana,
ey lütuf ve şefkat Tanrısı,
kudretinin gücü ve Doğruluğunun büyüklüğü
ve iyiliklerinin bolluğu için
bütün işlerindeki!

Doğrunla kulunun ruhunu sevindir
ve doğruluğunla arındır beni.
Senin iyiliğinden medet umduğum
ve merhametini beklediğim için,
beni acılarımdan azat ettin
ve ıstırabımda beni teselli ettin,
Senin merhametine sığındığım için.

Şükürler olsun Sana, ey Rab,
çünkü bütün bunları yapansın Sen!
Şükran ilahilerini yerleştirdin kulunun ağzına
ve dilin yanıtını yarattın benim için.
...

23. ilahi (önceden I9)

XX (önceden **XII**)

...{sonsuz ruhlarla birlikte} (4Q**427**, böl. 3 ii, I.4)
güvenle meskeninde huzurun (4Q**427**, böl. 2, II.I-2)
güvenliğin ve kurtuluşun çadırlarında,
sessizlik ve sükunet içinde.

Senden korkanların arasında Adını kutsarım.
Duada yere çöküp Senin iyiliklerini dilenirim,
daima, mevsimden mevsime:

Işık, meskeninden çıktığında,
gün sona erdiğinde yasasına göre
cennetin Yüce Işığı'nın;
akşam çöktüğünde ve ışık kaybolduğunda,
karanlığın egemenliği başlarken
gece için belirlenen saatte ve gecenin sonunda,
gün yeniden doğarken
ve gölgeler çekilirken meskenlerine,
ışığın doğuşundan önce;
daima;
her dönemin yaratılışında
ve her çağın başlangıcında
ve her mevsimin başlangıcında,

kurallarına ve işaretlerine göre
her egemenliğin
ve Tanrı'nın ağzından çıkan mutlak yasanın,
olan ve olacak ilkenin,
daima ve durmaksızın.
Onsuz hiçbir şey olmaz ve olmayacak;
çünkü onu yaratan bilginin Tanrı'sıdır
ve Onun eşi yoktur.

Ben, Efendi, Seni bilirim ey Tanrım,
bana verdiğin ruh sayesinde
ve Senin Kutsal Ruhun sayesinde
kulak verdim sadakatle,
Senin mucizevî öğüdüne.
Bilgeliğinin gizi uyarınca
bilgiyi açtın bana
ve merhametin uyarınca
Gücünün pınarını sundun.

Senin huzurunda kimse adil ...
Senin bütün sırlarını anlayacak
ya da azarına yanıt verecek kadar.
Ancak Senin merhametinin çocukları
Senin ikazlarından hoşnut olacaklar
ve İyiliğini gözetecekler;
çünkü merhametinle onlara kendini göstereceksin
ve onlar seni bilecekler;
Senin görkeminin zamanında sevinecekler.
Yakına gelmelerini sağladın onların,
bilgileri uyarınca
ve onları kabul ettin
kavrayış güçlerine göre
ve görevlerinde Sana hizmet edecekler,
egemenlikleri boyunca,
Senden asla vazgeçmeden
ya da Sözünü saptırmadan.

Bak, topraktan yaratıldım ben
ve kilden biçimlendirildim,
kirliliğin kaynağı

ve ar eden çıplaklığım,
bir toz yığını suyla yoğrulmuş ...
ve karanlık evi,
toza dönüşecek kirden bir yaratı,
toprağa dönmek için atanmış zamanında.

Toprak, Yaratanına nasıl yanıt verecek öyleyse
ve nasıl anlayacak Onun işlerini?
Kendisini azarlayanın huzurunda nasıl duracak?
... ve Sonsuzluğun pınarı,
Görkemin Kuyusu ve Bilginin Kaynağı.
Harikulade Kahramanlar bile
Senin bütün görkemini açıklayamaz
ve Senin gazabının karşısında duramazlar,
Senin azarına karşılık verecek kimse yoktur onların arasında;
çünkü Sen adilsin ve kimse karşı gelemez Sana.
Toprağına dönen adam
nasıl yapabilir bunu?

Sessizliğimi koruyorum;
daha ne söyleyebilirim?
Bilgim ölçüsünde konuştum,
kilden yaratılana verilen doğruluğa göre.
Sen ağzımı açmadıkça nasıl söz söyleyeceğim;
bana öğretmezsen nasıl anlayacağım?
Gönlümü açmazsan nasıl arayacağım Seni
ve bana rehberlik etmezsen nasıl izleyeceğim doğru yolu?
Adımlarım nasıl duracak toprak yolda,
bana güç vermezsen
ve nasıl doğrulacağım ...

XXI (önceden **XVIII**, 16-33+böl. 3)

24. İlahi (önceden 25)

... Nasıl göreceğim
gözlerimi açmazsan?

Ya da duyacağım,
kulaklarımı açmazsan?

Kalbim hayret ediyor;
sünnetsiz kulağa söylenen sözden ötürü,
taştan bir kalp, doğru ilkeleri anladığı için.

Bütün bunlar Senin içindir,
kendin için yaptıkların, ey Tanrı;
yoksa hangi cana yaklaşırsın
böylesi bir görkemle?
Bunları yapmak Senin muradındır
kudretinle ve yaratmak,
kendi görkemin içindir.
Bilgi'nin halkını yarattın,
cana bildirmek için güçlü işleri
ve doğru ilkeleri, kadından olana.
Antlaşma'ya girmesini sağladın sapkın gönlün
ve topraktan kalbin görmesini,
günahtan korunması için
ve onu Yargı'nın tuzaklarından kurtardın
merhamet ederek ona.

Ben, topraktan yaratılan
ve suyla yoğrulan,
bir toz yığını ve taştan bir kalp,
neden buna layık görüldüm?
Topraktan bir kulağa fısıldadın yeni bir sözü
ve taştan bir kalbe kazıdın daimi olanları.
Sapkın ruhu geri döndürdün,
Seninle bir Antlaşma yapması için
ve huzurunda durması için daimi meskende,
ebediyen aydınlaması için kusursuz Işıkla
ve karanlıktan uzak,
sonu olmayan şenlikli mevsimler
ve sayısız huzur çağları boyunca.
...
Benim için; topraktan yaratılan, ...

3. bölüm

...
Toz yığını, fırtınanın karşısında nasıl dayanacağım?
... ve beni koruyacak O,
ve beni koruyacak O,
iyi niyetinin gizleri uyarınca.
Çünkü O bilir...
...
Kötülüğün tuzaklarını saklarlar
ve ağları, peşi sıra.
... hilekârlığın yaratılarının sonu gelir ...
...
Kötülükler boşa çıkar
ve suça meyilli niyet yok olur
ve hilekârlığın işleri silinir.
...
Benim için, kilden yaratılan ...
... nasıl güç kazanır Senin için?
Sen, bilginin Tanrısısın
...
Kendi suretinde yarattın onları
ve Sensiz hiçbir şey var olmaz.
Ben, topraktan yaratılan,
içime yerleştirdiğin ruh sayesinde tanıyorum ...
Adaletsizlik ve hilekârlık korkuya kapılır
ve küstahlık son bulur.
...
Kirliliğin işleri, hastalığa dönüşür
âfete ve yıkıma yol açan yargılar ...
XXII (önceden **XVIII** ii, 27-29+böl. I i+böl. 52 alt+böl. 4+böl. 47)
... kutsallığın ... cennette olan
... ve O mucize.
Ancak onlar Senin tansıklarını anlayamazlar
ve Senin bütün sırlarını bilmeye kadir değiller.
Toprağa dönen nasıl anlasın peki bunları?
Ben, günahın adamıyım
kirliliğin yollarında yuvarlanmış
ve günahkârlığın kötülüğüyle kirlenmiş.

Ben, gazap zamanında düştüm (?)
Nasıl doğrulabilirim yaralıyken
ve ... tutabilirim kendimi?
Ben, kilden yaratılan,
Senin sevecenliğine sığınırım
ve merhametinin bolluğuna, ey Tanrım.
Sözünün doğruluğunu
ve hükümsüz olmadığını bilirim.
Ben, yaşamım süresince
Senin Antlaşma'na güvenirim
ve kendimi desteğe yükseltirim
benim için yarattığın ...

4. bölüm

... Ben, Senin yargılarından korktum
...
Kim Senin yargında aklanır?
Adam, Senin huzurunda nedir ki?
Sen onu yargılarsın
ve o, toprağına döner.
... Tanrım.
Kendi anlayışın için gönlümü açtın
ve kulaklarımı açtın ...
Senin iyiliğine sığınmam için.
Gönlüm yas tutar ...
ve kalbim mum gibi erir,
günahtan ve suçtan ötürü. ...
Şükürler olsun Sana, bilginin Tanrısı,
... yaratan.
Bununla karşıladın kulunu, kendin için.
Çünkü Senin iyiliğini biliyorum
ve bütün varlığımla
Senin merhametini umarım
ve daima Senin adını kutsarım.
...
Istıraplı (?) zamanlarımda beni yalnız bırakma.
...
XXIII (önceden **XVIII**, I-16+böl. 57 i+böl. 2 i)
...

kulunun kulaklarına bildirildiler
... Senin mucizevî haberlerini duyurmak için
...
... Elini çekme
Antlaşmanla güç bulması
ve Senin huzurunda durması için daima.

Çünkü Sen, ey Tanrım, bir pınar açtın
kulunun ağzında.
Ölçü ipiyle gömdün
gizlerini onun diline,
kavrayış gücüyle öğüt vermesi için
bir yaratıya
ve benim gibi topraktan olana
bunları yorumlaması için.

Onun pınarını açtın,
kendi yolu için topraktan yaratılanı azarlasın diye
ve kadından doğanı,
işlerindeki kötülükten ötürü;
doğruluğunun kaynağını açması için,
gücünle doğrulttuğun yaratıya
ve Senin doğruluğun uyarınca,
iyiliğinin mevsiminde haberci olsun diye,
vefakara Senin yüce merhametinden
iyi haberler vermesi için
ve kurtuluşu bildirmesi için tövbekar ruha
ve sonsuz şenliği, yas tutanlara
...

2. bölüm

...
... Seni kutsamak için
ve Senin görkemini saymak için.
Ben neyim?
Topraktan alındım.
Ancak Sen, ey Tanrım,
bütün bunları kendi görkemin için yaptın.
Sevecenliğinin büyüklüğü uyarınca

Doğruluğunun muhafızını kölenin eline ver,
kurtuluşa kadar.
Bilginin yorumcuları, adımlarımda yanımda olsunlar
ve doğru karar verenler, yollarımda.
Çünkü bütün bunların arasında toprak...
Onların ellerinde kül var: başka hiçbir şey yok.
...
Sen, Kutsal Ruhunu, toprağın üzerine döktün.
...
'ilah'ların birliğine getirmek için onları
ve Cennetin Oğulları'yla bir araya getirmek için.
...
...
çünkü onlar, Senin doğruluğunda yaratıldılar.
...
Sen, Tanrım,
Sen yaptın bu harikulade işleri, kendi görkemin için.
...

4Q427 7 i-ii
(IQH, böl. 7, 46, 55, 56, 4Q428 I5, 4Q43I I)

I ...
Çünkü 'tanrılar'ın yanındadır yerim
ve ... saf altınla
... benim için görkem ya da haşmet ...;
altın ve saf altın, içimde ...;
... benim için duyurulmaz.
İlahi, ey Sevgili, görkemin Kralı için ezgi söyle.
Eğlen, Tanrının birliğinde.
Kurtuluşun çadırlarında şenlen.

Kutsallığın meskeninde şükranlarınızı bildirin,
daimi yazgıyla birlikte yücelin.
Tanrımızı övün, Kralımızı methedin,
güçlü dudaklarınızla Onun Adını kutsayın
ve muzaffer bir dille.
Bütün çağlarda sesinizi yükseltin,
sevindirici bir tefekkür duyulsun.

Daimi şenliklerde ileri atılın
ve genel toplantınızda yere kapanın.
Övülesi şeylerin kusursuz Yaratanına şükredin,
Elinin gücünü duyurana,
gizleri mühürleyene ve sırları açıklayana,
tökezleyenleri ve düşenleri doğrultana,
bilgiyi umut edenlerin ilerlemelerini sağlayana,
kibirlinin toplantılarını bozana,
ihtişamın gizlerini mühürleyene
ve görkemin mucizelerini yaratana.
Ey Yargıç, öfkesi yıkıcı olan,
... sevecenlik ve yüce merhamet,
... kaynağı ...
II ... kötülükler biter ... zorbalık son bulur,
tiranlık ortadan kalkar ... vefasızlık durur
ve anlamsız sapkınlıklar kalmaz.
Işık parlar ve sevinç coşar; yas tükenir
ve acılar uçup gider.
Huzur gelir, gazap biter.
Sonsuz bir kutsama için bir pınar açıldı
ve çağlar boyunca sürecek iyileşme için.
Günahkârlık son buldu
ve salgın hastalıklar geçti.
... içeriye toplandı ve ... artık.
Bildir ve söyle: Tanrı büyüktür, tansıkların Yaratanı.
Çünkü O, gururlularını kibrini kırar
ve yoksulları topraktan alıp yükseklere çıkartır.
Onu bulutlara yükseltir,
'tanrılar'la ortak bir birliği paylaşması için.
... ebedi yıkım için öfke
... Yerde tökezleyenleri rahatça doğrultur
ve Gücü, onların adımlarıyladır
ve ebedi şenlik vardır evlerinde,
sonsuz görkem, sonu olmayan.

Desinler ki: Şükürler olsun Tanrı'ya,
kusursuz mucizelerin Yaratıcısına,
kudretini ihtişamla bildirene
ve bütün yaratılarını bilgiyle yargılayana,
yüzlerindeki iyilik için.

O'nun sevecenliğindeki bolluğu bilirler
ve merhametlerinin çokluğunu,
doğruluğunun bütün çocuklarına gösterdiği.
Seni biliriz, ey doğruluğun Tanrısı
ve Senin ... kavrarız, ey ihtişamın Kralı.
Çünkü gücündeki gayreti gördük
ve işlerini gözledik;
merhametinin bolluğunu ve harikulade
bağışlayıcılığını.

Bunların yanında beden nedir ki?
Bütün bunları çağlar boyunca anlatan
ve kendilerini Tanrının huzurunda dik tutan
ve Cennetin Oğulları'yla sohbet eden
toprak ve külün ağırlığı nedir?
Hiçbir yorumcu, Senin ağzına göre yanıt veremez
ve ... Sana.
Çünkü bizi, kendi isteğine göre yarattın
... kötülüğün alanında
... Sana seslendik, ... bir düşünürüne değil.
Dilimizin meramına kulak verdin.

Duyurun ve söyleyin: Şükürler olsun Tanrı'ya,
kudretiyle cennetleri Yaratana,
gücüyle onların bütün aletlerini Tasarlayana
ve kuvvetiyle yeryüzünü ...

İlahi Benzeri bir Şiir
(4Q433a)

Paleografik açıdan M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısına tarihlenen bir papirüsün sol kısmında, Cemaat Kuralı'nın (4Q**255**) giriş bölümü yer almaktadır. Papirüsün sağ kısmında yazılı, Kumran İlahileri'ni ya da *Hodayot*u anımsatan bir şiirde cemaat, Tanrı'nın bahçesindeki bir bitkiye benzetilir.

Editio princeps için bkz. E. Schuller, *DJD*, XXIX, 237-45.

2. bölüm

... daimi mevsimler için.
Başkan için. ... görkemi hakkında bir benzerlik.
Hoşnut eden bir bitki, O'nun bahçesinde
ve üzüm bağında bir bitki.
İnce dalları meyve verir, dalları ... uzanır
ve dalları gökyüzündeki asil desteğe erişir;
ihtişamı, kendisini daimi kuşaklara sunar,
meyve vererek onu tadacak olan herkese.
Meyveleri arasında yabanıl üzümler yoktur.
Yeşillik, yaprak ve çiçek açar.
Hiçbir kökü ... için kınaçiçeği yatağından sökülmez.

Apokrifal Mezmurlar (I)
(IIQPs^{a}=IIQ5, 4Q88)

J. A. Sanders imzasıyla yayımlanan (*DJD*, IV, Oxford, 1965), eksik, II. mağara Mezmurlarında (IIQPs^{a}), kanonik Mezmurların yanı sıra yedi adet kanonik-dışı mezmur bulunmaktadır. Bunlardan biri (151. mezmur), Yunanca Mezmurlarda geçer. Dört adet mezmur, Süryani diline çevrilmiştir. Ayrıca önceden bilinmeyen üç şiir ve Sirach Ll'in İbranice uyarlamasından alıntılanan bir bölüm daha, Parşömen'de bulunur.

Mezmur 151A, B ya da Süryanice Mezmur I'de, çobanlık yapan Davut'un İsrail yöneticiliğine seçilmesi ve Golyat karşısında kazandığı zafer şiirsel bir dille hikâye edilir. 154. Mezmur ya da Süryanice Mezmur ii, bilgelikle ilgili (sapiential) bir ilahidir ve ilk ve son bölümleri Süryanicedir. Ancak 4Q**448**, sütun A'da (satır 8-10), 154. Mezmur 17-20'ye karşılık gelen bazı İbranice kelimeler kullanılmıştır (bkz. E. ve H. Eshel, A. Yardeni, 'A Qumran Composition Containing Part of Ps. 154 ...', *IEJ* 42 (1992), 201-14). 155. Mezmur ya da Süryanice Mezmur 3, bireysel bir serzenişi ve şükranı anlatır. Bu Mezmur'un bir bölümü akrostiktir; satırlar İbrani alfabesindeki ardıl harflere göre sıralanır. Giriş bölümü kayıp olan *Kurtuluş için Yakarış*, şahsi bir şükran ilahisidir. 1-3 ve 8-15 arasındaki satırları, bir dördüncü mağara mezmurlarında da geçen (4Q**88** VII-VIII) *Siyon Mezmur'u*, Kudüs'ün kutsanışı üzerine yazılan başka bir akrostik ilahidir. Son olarak, *Yaratılış Mezmur'u*, bu dizine eklenen diğer bir ilahidir.

IIQ**5**'in 27 sütununda, Davut'un şairane faaliyetleri yorumlanır. Davut'a atfen kaleme alınan 4050 yazı; Mezmurlar, günlük sunu için ezgiler, Şabat sunusu için ezgiler, bayramlar için ezgiler ve kötü ruhları kovmak için ezgiler olarak tasnif edilir. Güneş yılı takvimi esas alınarak yazılmış bu bölümlerde, elli iki Şabat ve 364 gün sayılır.

Toplam 4050 yazıdan oluşan bu külliyat, Solomon'a atfedilen eş değerdeki yazınsal başarıyla karşılaştırılabilir (Krallar I, 5:12; İbranice

metne göre 3000 özdeyiş ve 1005 ezgi; Septuaginta'ya göre 3000 özdeyiş ve 5000 ezgi). Josephus'a göreyse; Solomon, 1005 şiir *kitabının* ve 3000 mesel *kitabının* yazarıdır (*Antiquities* VIII, 44).

Yalnızca bu nesir biçiminde yazılmış katalog, kesinkes tarikata aittir. Mezmurların kendileri muhtemelen M.Ö. ikinci yüzyıla tarihlenir; ancak bu tarih M.Ö. 3. yüzyıla kadar da gidebilir.

Mezmur 151A

XXVIII Haleluya. İşay oğlu Davut.

1 Erkek kardeşlerimden daha küçük, babamın oğullarından daha gençtim.
Beni, sürüsüne çoban, çocuklarına yönetici yaptı.
2 Ellerim bir boru, parmaklarım bir lir yaptı.
Rab'be şükrettim; içtenlikle konuştum.
3 Dağlar ona tanıklık etmez, tepeler ondan haber vermez.
Ağaçlar sözlerime şükreder, sürülerse yaptıklarıma.
4 Kim söyleyip anlatabilir ve aktarabilir Tanrının işlerini?
Tanrı her şeyi gördü ve her şeyi duydu ve o her şeyi dinler.
5 Peygamberini yolladı beni kutsal yağla yağlasın diye ve Samuel'i, beni kutsasın diye.
Erkek kardeşlerim güzel biçimli, güzel görünüşlü adamla tanışmaya gittiler.
6 Onlar boylu poslu ve güzel saçlıydılar; yine de Rab onları seçmedi.
7 Beni sürünün ardından çekip aldı ve kutsal yağla yağladı, halkının prensi, Antlaşmasının oğullarının yöneticisi gibi.

Mezmur 151B

Tanrı'nın peygamberi tarafından yağlandıktan sonra Davut'un gücünün ilk kez kanıtlanışı.

1 Sonra düşman saflarında benimle alay eden Filistin'i gördüm...

Süryanice Mezmur ii=154. Mezmur

1 **XVIII** Yüksek sesle Tanrı'yı methedin. Halkların birliğinde,
O'nun haşmetini anlatın.
2 Adil olanların arasında onun adını övün ve sadık olanla
onun büyüklüğünü duyurun.
3 En Yüce'yi övmek için ruhunuzu iyiye ve mükemmele
adayın.
4 Kurtuluşunu tanıtmak için birleşin.
O'nun gücünü tanıtmakta gecikmeyin ve haşmetini, bütün
basit olanlara.
5 Çünkü bilgelik, Rabbin görkemini tanıtmak ve işlerindeki
büyüklüğü anlatmak için verildi.
Çünkü o adama verildi,
7 gücü basite açıklansın diye, kavrayış gücünden yoksun
olanlar ondaki yüceliği anlasınlar diye,
8 O'nun kapılarından uzak kalanlar, girişlerinden geri
dönenler.
9 Çünkü En yüce, Yakup'un Rabbidir ve O'nun heybeti,
onun işlerinin üzerindedir.
10 En Yüce'yi öven biri, onun nazarında sunu getirendir,
11 Tekeler ve buzağılar sunan biri, sunağın üzerini yakmalık
sunularla dolduran biri, doğrunun elinden makbul bir
buhur olsun diye.
12 Doğrunun kapılarından onun sesi duyulur ve dindarın
birliğinden, onun ezgisi.
13 Paylarını yediklerinde onu anarlar ve cemaatte birlikte
içtiklerinde.
14 Onların düşünüşü, En Yücenin Yasası üzerinedir ve
sözleri, gücünü bildirmek için.
15 Sözü günahkârdan ne kadar da uzak ve bilgisi,
küstah olandan.
16 Rabbin gözlerinde sevecenlik vardır iyiliğe karşı
17 ve kendisini övenlere merhamet eder; kötü zamanlarda
onların ruhunu korur.
18 Yabancıların elinden mütevazı kişiyi kurtaran Rab'be
şükredin,
19 Yakup'tan bir boynuz çıkarana ve İsrail'den bir yargıç.
20 Çardağının Siyon'da olmasını ister ve Kudüs'ü seçer,
ebediyet için.

Süryanice Mezmur iii = 155. mezmur

1 **XXIV** Ey Rab, Sana seslendim, duy beni.
2 Ellerimi açtım Senin kutsal meskenine doğru.
3 Kulak ver talebime ve isteğimi bağışla bana,
4 ve ricamı benden esirgeme.
5 Ruhumu inşa et ve onu uzaklara sürme
6 ve günahkârın karşısında onu yalnız bırakma.
7 Doğru yargı, kötülüğün ödülünü benden uzağa sürükler.
8 Rab, günahlarıma göre yargılama beni, çünkü hiçbir canlı adam, Senin huzurunda haklı değildir.
9 Rab, Senin Yasanı anlamamı sağla ve bana yargılarını öğret.
10 Kalabalıklar Senin işlerini duyacak ve halklar Senin görkemini onurlandıracak
11 Beni anımsa ve unutma, dayanılmaz sıkıntılara sokma beni.
12 Gençliğimin günahını benden uzak tut ki günahlarım benimle birlikte anılmasın.
13 Rab, beni kötü belalardan arındır, bana geri dönmelerini engelle.
14 İçimdeki köklerini kurut, yapraklarının içimde büyümelerini engelle.
15 Rab, Sen haşmetlisin; bu yüzden ıstırabım Senin huzurunda diner.
16 Kime yalvarayım ki onu bana bağışlasın? Adamların oğullarının gücü daha fazla ne başarabilir ki?
17 Senden gelir ey Rab, benim doğruluğum.
18 Uykuluydum ve uyudum; rüya gördüm ve uyandım.
19 Rab, kalbim sıkıntılıyken bana destek verdin ve ben Rabbi kurtarıcım bildim.
20 Şimdi onların utancını görüyorum; sana sığındığım için utanmayacağım. (Görkemini sun daima)
21 İsrail'i koru, Senin kıymetlini ey Rab ve Yakup'un evini, seçtiğini.

Kurtuluş için Dua

XIX Çünkü hiçbir solucan Sana şükretmez ve hiçbir kurtçuk Senin sevecenliğini saymaz.

Ancak yaşayan Sana şükreder, ayakları sendeleyenler Sana şükreder onlara kendi sevecenliğini duyurduğunda ve kendi doğruluğunu anlamalarını sağladığında.

Çünkü bütün canlıların ruhu Senin ellerindedir; bütün bedenlere Sen nefes verdin.

Ey Rab, iyiliğin uyarınca davran bize, merhametinin bolluğu uyarınca ve doğru işlerinin büyüklüğü uyarınca.

Rab, kendi adını seven herkesin sesini duyar ve sevecenliğini onlardan esirgemez.

Şükürler olsun Rab'be, doğru işler yapana, kıymetlilerini sevecenliği ve merhametiyle taçlandırana.

Ruhum Senin adını kutsamak için haykırır, neşeyle Senin merhametini kutsamak için,

Senin sadakatini kutsamak için; kutsamalarının sonu yoktur.

Günahlarımdan ötürü ölüme mahkûm edildim ve suçlarım beni Ölüler Diyarı'na sattı.

Ancak Sen beni kurtardın ey Rab, merhametinin büyüklüğü ve doğru işlerinin büyüklüğü uyarınca.

Ben de Senin adını sevdim ve Senin gölgene sığındım.

Senin kudretini anımsadığımda kalbim güç kazanır ve Senin merhametine sığınırım.

Günahlarımı bağışla ey Rab, beni kötülüklerimden arındır.

Sadakat ve bilgi ruhu bahşet bana; felaketle küçültme beni.

Beliyal'in bana hükmetmesine izin verme ne de kirli bir ruhun; acının ve kötü niyetin kemiklerime işlemesine mani ol. Çünkü Senin içindir, ey Rab, benim duam ve Senden medet umarım her gün.

Din kardeşlerim benimle sevinirler ve babamın evi Senin lütuflarınla şenlenir.

... daima Seninle sevinirim.

Siyon'a Sesleniş

XXII Seni anımsarım, Siyon, kutsamak için;
bütün varlığımla Seni seviyorum;
hatıran sonsuza kadar kutsanacak.
Umudun büyüktür ey Siyon;
Huzur ve beklenen kurtuluşun gelecek.
Kuşaklar yaşayacak sende,
kıymetli kuşak Senin hazinen olacak.

Senin kurtuluş gününü isteyenler,
görkeminin büyüklüğüyle sevinecekler.
Görkeminin bolluğuyla beslenecekler
ve güzel sokaklarında çınlayan sesler çıkaracaklar.
Peygamberlerinin değerli işlerinin anımsayacaksın
ve değerli olanların işleriyle kendini yücelteceksin.
İçinde yaşanan zorbalıklardan arın;
yalanlar ve kötülükler senden uzak olsunlar.
Oğulların seninle sevinecekler
ve sevgililerin sana katılacaklar.
Kurtuluşunu nasıl da umut ettiler
ve kusursuz olanların nasıl da senin için yas tuttular.
Senin umudun, ey Siyon, dinmeyecek
ve beklentin unutulmayacak.
Ölen bir adil adam var mı orada?
Günahından kurtulan bir adam var mı?
Adam, kendi yoluna göre sınanır,
herkes yaptıklarının karşılığını alır.
Senin zorbaların çevrenden silinecekler,
ey Siyon ve senden nefret edenler yok olacaklar.
Senin kutsaman hoşnut edicidir, ey Siyon;
bütün dünyada yükselir o.
Defalarca seni anımsarım kutsamak için;
bütün kalbimle sana şükrederim.
Sonsuz doğruluğa erişeceksin
ve asil olan seni kutsayacak.
Seni anlatan görüye bak
ve hayallerine peygamberlerin, seni arzulayan.
Kutsan ve yücel ey Siyon;
En Yüceye şükret, Kurtarıcına!
Ruhum senin görkeminle şenlenecek!

Yaratan'a İlahi

XXVI Rab yüce ve kutsaldır, bütün kuşaklar için En Kutsal olandır.

Haşmetli onun önündedir ve ardında sular vardır.

Sevecenlik ve doğruluk vardır yüzünde; gerçek, yargı ve doğruluk onun tahtının esaslarıdır.

Bütün melekleri onu gördüklerinde ezgi söylerler; çünkü o, onlara bilmediklerini gösterdi.

Dağları meyveyle taçlandırır ve iyi yemişle, bütün canlılar için.

Gücüyle dünyaya hükmedene, bilgeliğiyle yeryüzünü yaratana şükürler olsun.

Kavrayış gücüyle gökyüzünü gerdi ve ambarlarından rüzgâr estirdi.

Yağmur için simsekler çaktırdı ve yeryüzünün sonundan sis yükseltti.

Davut'un Şiirlerinin bir Açıklaması

XXVII İşay'ın oğlu Davut, bilgeydi ve güneş ışığı gibi parlaktı; Tanrı'nın ve adamların nazarında bütün yollarında zeki ve kusursuzdu.

YHWH, ona zeki ve yetenekli bir ruh verdi; Davut, gündelik sunular için yılın her gününde sunağın önünde söylemek için 3600 mezmur ve 364 ezgi yazdı; Şabat sunuları için 52 ezgi; Yeni Aylar, Bayram günleri ve Bağışlanma Günü için 30 ezgi yazdı.

Söylenen ezgiler 446, kötü ruhlarla hastalananlar için söylenmek üzere yazılan ezgiler 4 taneydi.

Toplamda 4050 taneydiler.

En Yücenin huzurunda kendisine verilen peygamberlik için bütün bunları söylerdi.

Apokrifal Mezmurlar (II)
(4Q88)

Bir dördüncü mağara Mezmurlar elyazmasının son dört sütununda (VII-X), üç apokrifal şiir bulunmaktadır. Bunlardan ilki (sütun VII-VIII), önceki sayfalarda sunulmuş olan 11Q5 XXII ile aynıdır (s. 311-12). Diğer iki şiirden ilki (sütun IX), son yargıya odaklanır ve ikincisi (sütun X) Yahuda'ya adanmış bir ilahidir.

Editio princeps için bkz. P. W. Skehan *vd.,. DJD*, XVI, 102-6.

IX ... Cemaat
ve kutsayacaklar
Rabbin adını,
çünkü o yapılan her işi yargılar
kötülüğü yeryüzünden kaldırmak için
kötülüğün oğulları yok olsun diye.
Gökler, çiğini verecek
    ve ...sınırlarıyla birlikte yok olacak.
Yeryüzü
    meyvesini verecek mevsiminde
ve ürünü bozulmayacak.
Meyve ağaçları...üzüm bağlarının
    ve...yalan söylemeyecek.
Yoksul doyacak
    ve Tanrıdan korkanlar doyurulacaklar.
...

X ...

...

Sonra yer ve gök birlikte bayram edecekler.
Akşamüstü karanlığının bütün yıldızları sevinsin.
Şenlen, Yahuda, şenlen!
Şenlen, şenlen, kıvanç duy!
Bayramlarını kutla ve yeminlerini tut
çünkü Beliyal senden uzak.
Elini kaldır ve sağ elini güçlendir!
Düşman yok edilecek
ve kötülüğün bütün işçileri dağıtılacak!
Ancak Sen, ey Rab, ebedisin Sen.
Senin görkemin daimidir.
Haleluya.

Apokrifal Mezmurlar (III) (11QapPs^{a}=11Q11)

Apokrifal mezmurların yazılı olduğu bir Parşömen'e ait, tahrifata uğramış ve kısmen kötü ruhları kovma konusunu işleyen beş sütun, II. mağarada bulunmuştur. Sütunların büyük bir bölümü, kopuk olduğundan, akıcı bir okumaya olanak tanımaz. Solomon'a atfedilen şiirlerden birini kapsadığı anlaşılan I. sütunda sıkça kullanılan 'iblisler' ve 'iyileştirme' terimleri, bu eserin türü hakkında fikir edinmemize de olanak tanır. 3. sütunda bahsi geçen 'güçlü melek', şeytanı yenilgiye uğratan ve onu 'büyük boşluğa' ve 'cehennemin dibine' sürendir. 5. sütun 3-13, Kanonik Mezmur 91'le aynıdır. 4. sütunda geçen bir kötü ruhları kovma şiirine ait kısa bölümler, bu sütundan önce gelirler ve sütun 've şöyle yanıt verecekler, Amen, Amen. Sela' sözleriyle sonlandırılır. 4. sütundaki bütün boşluklar, E. Puech tarafından, Fransızca bir sunuda, varsayımsal olarak tamamlanmıştır. Metin hakkında genel bir fikir vermek adına Puech'in çevirisini burada yeniden sunuyoruz; ancak ayrıntıların doğruluğunu garanti edemiyoruz.

Ön araştırma baskıları için bkz. J. P. M. van der Ploeg, 'Un Petit rouleau de psaumes apocryphes (11QPsAp^{a})', G. Jeremias *vd.* içinde, eds., *Tradition und Glaube* (K. G. Kuhn Festschrift) (Göttingen, 1971), 128-39; E. Puech, 'Les deux derniers psaumes davidiques du rituel d'exorcisme, 11QPsAp^{a} IV 4-V 14', D. Dimant ve U. Rappaport içinde, eds., *The Dead Sea Scrolls: Forty Years of Research* (Leiden, 1992), 64-89; özellikle bkz, s. 68-9. *Editio princeps* için bkz. F. Garcia Martinez vd., *DJD*, XXIII, 181-205.

III ...
Dünya üzerindeki bu işaretleri ve mucizeleri yapmış olan kim?
Kendi kudretiyle bunları yapan, Rab'dir.
O, huzurundaki bütün meleklerine ve kutsallığın bütün tohumlarına buyurur, bütün gökyüzü ve yeryüzü, adamlara karşı günah işleyenlere ve insanlara kötü davrananlara karşı tanıklık ederler.
O'nun mucizelerindeki sırları bilirler ve Rab'den korkarlar ... öldürmek ...
... Rab ... Rab ...
ve o büyük felaketten korkarlar.

IV ...
Rab, helak olman için ... seni büyük bir felaketle cezalandıracak
ve öfkesinde, bütün bunlara karşı ... sana merhamet etmeyecek,
seni büyük boşluğa ve cehennemin dibine sürecek olan ve Onun bütün kararlarını uygulayacak güçlü bir melek gönderecek.
... büyük boşluktaki karanlık ... yeryüzünden silinecek.
... daima ve ... Abaddon'un (cehennemin dibi) lanetiyle
... Rab'bin kızgın öfkesi ...

V ...
Rafael onları iyileştirdi. Amen, amen. Sela.
Davut'un ... Rab adına büyük bir sır ...
Cennet'e seslen her zaman;
çünkü gece olduğunda O sana gelir
ve sen O'na şöyle dersin:
Kimsin sen, adamdan olan ve kutsal olanların tohumu?
Yüzün, anlamsızlığın yüzü
ve boynuzların, rüyanın boynuzları.
Sen karanlıksın, aydınlık değil,
Adaletsizsin, doğru değil.
Halkın prensi, Rab,
seni cehennemin dibine gönderecek
ve bronzdan kapıları kapatacak,
ışık ve doğru olanın üzerine doğan güneş
seni aydınlatmayacak ... Şöyle diyeceksin ...

VI ...

Davut'a. Sihir sözleri üzerine. Beliyal sana geldiğinde
Rab adına cennete doğru haykır.
Ona şöyle de: Kimsin sen? Adamdan ve kutsal olanların
tohumundan kork.
Yüzün, hiçliğin yüzü ve boynuzları rüyanın boynuzları.
Sen karanlıksın, aydınlık değil; adaletsizsin doğru değil
Halkın prensi sana karşı; Rab seni cehennemin dibine
sürecek,
ışığın geçmesini engelleyen bronz kapılarla kapalı
ve doğrunun yüzünü aydınlatan güneş ışığı seni
aydınlatmayacak.
Şöyle diyeceksin: Doğruyu kötüye sürükleyen Satan'ın
yargılanma vakti geldiğinde, melek doğrunun yanında
olmaz mı?
Doğruluk ruhu onu karanlıktan korur; çünkü doğruluk
onun içindir.
... daima, Beliyal'in bütün oğulları. Amen, amen. Sela.

Kanon-dışı Mezmurlar (4Q380-8I)

Biri yedi, diğeri II0 bölümden oluşan, yıpranmış iki elyazması, Hodayot'a (IQH, kıyasla kutsal kitap Mezmurlarına daha çok benzeyen apocryohal İbranice dini şiirlerden oluşur. Bunlardan bazıları, kanonik mezmurların yeni derlemeleridir (örneğin; I5. bölümde, 86. ve 89. Mezmurlar; 24. bölümde, I8. Mezmur yeniden kullanılır). Bu yazıtlardan hiçbiri tam değildir; ancak bu uzunca ve vasat şiirlerin bir bölümü çeviriye uygundur. Bu yazıtları editörü Eileen Schuller, elyazmalarının Pers-Helenistik döneme ait olduklarını ve tarikat döneminden önce yazıldıklarını düşünür. Paleografik açıdan bu yazıt, M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısına tarihlenir. Tarihsel bilgilerden yoksun olan bu şiirlerin, birçok kutsal kitap Mezmurunda olduğu gibi, başlığı vardır; ancak bunlardan yalnızca üçü okunabilir durumdadır: "Ovadya'nın Mezmuru" (4Q**380** I II, 8); 'Tanrının Adamının İlahisi' (4Q**38I** 24, 4) ve 'Yahuda Kralı Manaşşe'nin Asur Kralı'na tutsak düştüğü zamanki duası' (4Q**38I** 33, 8). Bu başlıklarda, kuşkusuz takma adlar kullanılmıştır. Ovadya'nın peygamberliği ya da I. Krallar I8:3'te bahsedildiği üzere saray görevlisi olup olmadığı belirsizdir.

Editio princeps için bkz. Eileen Schuller, *DJD*, XI, 75-I72.

4Q380, I. bölüm

I ... Kudüs, Tanrı'nın seçtiği daimi şehir.
... kutsal olanlar;
çünkü Rabbin adı onunla anılır
ve görkemi Kudüs'ün
ve Siyon'un üzerinde görülür.

Kim Rabbin adını anar ve kim,
Onun bütün övgülerini duyurur?
Rab, iyiliği için onu anımsadı
ve ziyaret etti;
kutsal olanlarının başarısını ona göstersin
ve ulusunun hoşnutluğuyla sevinsin diye.
(bkz. 106. Mezmur 2, 4-5).

11 Senin için ... bir adam yaptı;
çünkü o, İsrail'in tüm oğulları için
söylediği sözlerini tuttukları kişidir ...
... elin seni kurtarmaz;
çünkü Tanrı'nın gücü iyi yapar.
Kötü niyetle dolu olanlar,
daha ne kadar kötü davranmaktan zevk alacaksınız? ...
vacat
Ovadya'nın mezmuru.
Tanrı ... doğru onun içinde ve onun sevecenliği ...

2. bölüm

... dağlar ve tepeler ...
Onun üzerinde yükselen her şey sallanacak ...
ve ıstıraplarında, Tanrı'ya yakaracaklar.
O, onları çektikleri acılardan kurtaracak;
çünkü Rab, değerli ... merhametlidir.
... adama ...

4Q381, 1. bölüm

... onun bilgeliğini açıkladım,
onun mucizesini düşünürüm
ve o, bana öğretmen olur.
Ağzımın ... yargısı,
ve basite ve anlarlar
ve duyarsıza ve bilirler.
Ey Rab, mucizeler... ne kadar güçlü,
günlerinde (?) göğü ve yeri yarattı
ve sözüyle ... nehir yatakları

O ...
gece ve yıldızlar ve takımyıldızları ...
ve onları ışıldattı ...
her ağaç ve üzüm bağının her meyvesi
ve topraktaki her ürün.
Onun sözlerine göre ... bütün ...
adam oğlu ve bütün bunlara,
yere ve bütün ürünlerine,
yeni aydan yeni aya, bayramdan bayrama,
günden güne onun meyvelerini yemeleri için ...
ve kuşlara ve onlara ait olan her şeye
ve her şeyin en iyisini yemeleri için ve
... onlarda ...ve bütün haklı ve melekleri ...
adama hizmet etmeleri ve ona hükmetmeleri ...
hükmetmeleri için onları, ruhuyla yarattı. ...

15. bölüm

... gönlümü ... çevirirsin ...
Bana dön ve bana merhamet et;
gücünü hizmetkârına ver
ve hizmetkârının oğlunu koru.
Bana lütfunun bir işaretini göster ki,
benden nefret edenler, Tanrım,
bana yardım ettiğimi görüp utansınlar (86. Mezmur, 16-17)
ve Senin için bir kurban hazırlayayım, Tanrım.
...denizin isyanına hükmeder,
dalgalarını yatıştırırsın.
Sen Rahav'ı leş gibi ezdin,
güçlü kolunla düşmanlarını dağıttın (89. Mezmur, 10-11).
Dünyayı ve onun üzerindekileri Sen yarattın (a.g.e. 12).
Kolun güçlüdür, elin kudretli,
sağ elin yüce (a.g.e. 14)
Göklerde olan kim Seninle kıyaslanabilir, Tanrım? ...
... Çünkü Sen, merhametinin görkemisin.
Ben, Senin meshedilmiş olanın, ... anladım.
Senin bilinmeni sağlayacağım; çünkü Sen bilmemi sağladın;
anlayışlı olacağım; çünkü Sen bana ... anlayış verdin.
Senin adını anacağız, ey Rab
ve Senin kurtarıcılığını bekleyeceğiz.
Onu giysi giyer gibi giyecekler
ve bir entari gibi ...

17. bölüm

... mükemmelliği içindeki Yahuda'ya bakacaksın ve ...
Tanrım, onları yutacaksın
ve yangın onları yok edecek ...

24. bölüm

Tanrı'nın Adamının Mezmuru ...
Rab, Tanrı ...
O, Yahuda'yı bütün acılardan kurtardı
ve İbrahim'den ...
... kuşak.
Onun sınavını geçenler, ona şükredecekler
ve 'Yüksel, ey Rab' diyecekler ...
Senin adın, kurtuluşumdur,
kayam, kalem ve sığınağım benim Tanrımdır (18. mezmur, 3).
...gününde, Rab'be sesleneceğim
ve O, beni yanıtlayacak,
yardımım ... benden nefret edenler ...
..., diyecek.
Onun huzurundaki yakarışım, kulaklarına ulaşacak
(18. Mezmur, 7).
Sesimi tapınağından duyacak.
Dünya sarsılacak ve dağların temelleri titreyecek
... çünkü o kızgın.
Burun deliklerinden duman çıktı (18. Mezmur, 7-9) ...

31. Bölüm

... gizledikleri ağın içinde ...
... ezgi söyleyeceğim.
Senin gizlerini düşüneceğim;
çünkü ... Senin Huzurunda ...
Beni ölümün çadırlarından çekip alırsın
... bütün ... önünde ...
Bütün yolları ... gelir
Kutsal bir yerde ... Sela. *vacat*
Yahuda Kralı ... Duası ...
Duy, ey Tanrım ...

Senden korkanların önünde anlatacağım ...
Kim anlayabilir Senin düşüncelerini?
Çünkü zorbalarım Senin önünde çoğaldılar.
Onları bildin ve ruhumun düşmanlarını
gözünün önünde tuttun.
Çünkü ben ... yaşarım
ve anlayışlı olanlardan gizlemeyeceksin günahlarımı.
Kurtuluşumun düşmanlarını yok edeceksin, ey Rab.
Var oluşumun günleri belirli.
Ancak bir adam nasıl 'buradayım' diyebilir?
Beni bekleyenleri, gazap gününde ...
diyenleri nasıl geçirirsin kılıçtan?
Başım için bir taç yaptılar.
Çünkü onların görkemi,
göz alıcı bir sütundur ...
... yaşam kitabından.
Benden korkanların kökleri kazınacak
ve düşmanlarım bitecekler ...
... bir ezgi ve şükran ...

33. bölüm

... göklerin üzerine yüksel, ey Rab
ve Tanrım ...
Bizi gücünle sevindir;
çünkü Senin sırların esrarlıdır.
... yerleştirirsin beni
ve Senin cezalandırman benim sevincim olur.
... daima ve beni yüceltmek için.
Çünkü işlediğim günahlar benim için çok fazla ...
Ancak Sen, Tanrım, Ruhunu ve merhametini
kendi hizmetkarının oğluna göndereceksin
ve sevecenliğini Sana yakın olan kuluna ...
Senden korkanların önünde
Seninle mutlu olurum;
çünkü doğruluğuna göre hizmetkarlarını yargılayacak
ve sevecenliğine göre ...
kurtarmak için ... Sana. Sela.
vacat
Yahuda Kralı Manaşşe'nin Asur Kralına
tutsak düştüğü zamanki duası.

... Tanrım ... Senin nazarında kurtuluşum yakındır ...
Yaklaşan varlığını beklerim
ve Senin huzurundayken,
günahlarımdan ötürü zayıf düşerim.
Çünkü Sen merhametini (?) çoğalttın,
bense suçlarımı katladım.
Bu yüzden...
daimi sevinçten
ve ruhum iyilik görmeyecek ...
Beni yükseğe çıkardı bir ulusun üzerinde ...
Kutsallığının yerinde Seni anımsamadım;
Sana hizmet etmedim ...

45. bölüm

... anlatacağım ...
Senden korkarım ve bana bilinen kirliliklerden
kendimi arıtırım.
Ruhumu veririm, Senin huzurunda eğilmesi için.
Günahlarını katladılar
ve beni tutsak etmek için tuzak kurdular.
Ancak Sana güvendim ...
Beni yargılama, Tanrım, ...
Bana karşı birleşenlerin
yalancı dillerini yok et ...

46. bölüm

... budalalar.
... Senin ilkelerin, ihtişamın ve güzelliğin ...
Ve bulut gibi dünyanın yüzüne dağılırlar.
... kadar dağıtılmış olacaklar.
Adam güçten kesilecek ve doğrulamayacak
... ve her şeyi sınadın.
Sunuların arınması gibi seçkini arındırırsın kendi huzurunda;
ancak kirliliği reddettiğin gibi
nefret ettiklerini de reddedersin.
Fırtınalı bir hava gibi ... onların uğraşları.
Senden korkanlar daima Senin huzurunda kalacaklar.
Boynuzları, kalabalıkları tepen demirden boynuzlardır
ve ... teperler.
Toynaklarını bronzdan yaparsın;
ancak günahkarlar, yerdeki gübre gibi ezilirler ...

69. bölüm

... Ülkedeki halkların günahkârca davrandıklarını gördüğünde,
... bütün ülke katıksız kirliliğe bulandı
ve başlangıçtan ... mükemmelce ... gönlüne danıştı,
ülkedeki halkın yok edilip yerine kutsal (?)
halkın yerleştirilmesini.
... sende ve sizi yönlendirecek
ve size öğretecek peygamberler verdi, ruhundan ...
... senin Tanrın (?) cennetten alçalıp, seni yönlendirmek
ve ülkede yaşayanların işlerinden geri çevirmek için
sana seslendi.
... ilkeler, yasalar ve buyruklar,
Musa'nın eliyle bir antlaşma yaptı.
... ülkeye yerleşti (?) Böylece temizlenecek ve ...
... onun olup olmayacağını düşünmek için ...
Ve öyle olmazsa, ...
Seninle yaptığı antlaşmayı bozmak
ve bir yabancıya dönüşmek için ve ...
... kötülüğün üzerinde ve kendi ağzından çıkan
sözleri değiştirmek için ...

Bölüm 76-7

... Kutsalların Kutsalı'nın birliği
ve Kralların Kralı'nın halkı ...
... sözlerim ve ağzımdan çıkan bilgelik sözlerini düşünürler.
... ve doğru bir yargı ve güvenilir tanık.
Onu yanıtlayacak gücün var mı içinde ...
... duymak.
... Aranızdan kim Onun azarına karşı durur? ...
... Çünkü birçok hâkiminiz ve sayısız tanıklarınız vardır.
Ancak ... yargı zamanında Tanrı sizin karşınızda oturacak,
hakça ve adilce yargılamak için ...
... onun ruhları, size doğru yargıyı açıklamak için.
... öğrenmek için anlayışın var mı?
... Efendiler Efendisi, güçlü, ihtişamlı ve benzersizdir.
O, sizi seçti, güçlü halklar yerine ve büyük uluslar,
bütün ... yönetecek olan ...
... gökyüzü ve yeryüzü
ve yeryüzündeki halklar arasında en yüce ...

Ağıtlar
(4QI79, 4Q50I)

Ağıtlar kitabından esinlenerek yazılmış bir şiire ait bazı bölümler, 4. mağarada bulunmuştur (4Q**I79**). Bir metnin yalnızca ikinci bölümü, anlaşılır bir çeviriye müsaade edecek uzunluktadır. Bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 75-7; J. Strugnell, *RQ* 7 (I970), 250-52. Benzer bir eser (4Q**50I**), M. Baillet imzasıyla yayımlanmıştır (*DJD*, VII, 79-80). Her iki metin de, M.Ö. birinci yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir.

4QI79, 2. bölüm

...
Şehir nasıl da ıssız,
...
Bütün halkların prensesi perişan,
    terk edilmiş bir kadın gibi;
bütün kızları terk edilmiş,
    kocası tarafından terk edilmiş bir kadın gibi.
Bütün sarayları ve duvarları,
    kısır bir kadın gibi;
korunan bir kadın gibi
    bütün toprak yolları;
bütün ...
    acılı bir kadın gibi
ve bütün kızları kocaları için yas tutan
    kadınlar gibiler;
bütün ...
    çocuklarından ayrı düşen kadınlar gibi.

Ağla, Kudüs, ağla
... göz yaşları yanaklarına akıyor,
... oğulları yüzünden.

4Q50I

Mirasımızı yabancılara verme,
mülkümüzü ellere verme.
Halkının terk edilenleri olduğumuzu anımsa
ve Senin mirasının terk edilenleri.
Antlaşmanın perişan çocuklarını anımsa ...
Senin adadığın ...;
onları geri getirecek kimseyle tartışmazlar;
onları bağlayacak kimseye kırılmazlar;
onları doğrultacak kimseden sapmazlar.
Halkının lanetlileri beni kuşattılar, yalancı dilleriyle.
... çevirdiler
ve Senin dallarını bir kadının soyuna.
Halkının(?) oğullarının utancına bak ve gör,
çünkü yanıyoruz, küfürbaz dilleri yüzünden,
ateşli hastalık kuşattı bizi.

Şabat Kurbanlığı İçin Ezgiler (4Q400-407, IIQ17, Masada 1039-200)

Kutsal ibadetle ilgili bir belgenin bölümleri ilk kez J. T. Milik tarafından 'The angelic liturgy' başlığıyla yayımlandı (*Congress Volume Oxford, Supplements to Vetus Testamentum*, VII, Leiden, 1960, 318-45). Yazıtların bütünü; 4. mağaradan çıkarılmış oldukça yıpranmış sekiz bölüm (4Q**400-407**), kısa II. mağara bölümleri (IIQ**17**) ve Masada'da bulunan uzun bir bölüm daha (1039-200), Carol Newsom'ın editörliğiyle yayımlandı (*DJD*, XI, 173-401). IIQ**17** için bkz. Garcia Martinez vd., *DJD*, XXIII, 359-304.

Paleografinin bakış açısına göre, bütün elyazmaları, M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısında yazıldığı anlaşılan Masada bölümü dışında, M.Ö. birinci yüzyıl tarihlidir. Bu ezgiler, ilk on üç şabatta; güneş yılının ilk çeyreğinde, Tanrı için okunan kutsal dualardan oluşur. Bu ezgiler, dünyevi ve semavi ibadetin eşzamanlılığını ortaya koyarlar. Şiirlerde anlatılan konular genelde belirsiz olsa da, semavi tapınak, taht-arabası, kutsal liturjide yer alan çeşitli gruplar ve yedi baş melek tarafından okunan kutsamalar bu şiirlerde konu edilirler.

Yazıtların temel esin kaynağı, Hezekiel Kitabı'dır. Kitabın I. ve 10. bölümleri, taht arabasıyla; 40-48 bölümlerse, semavi tapınakla ilgili anlatılara kaynaklık ederler.

Bu ezgilerde, yazıtın ele alınış tarihini ortaya koyacak bir bilgiye rastlanmaz; ancak elyazması temelinde öne sürülen zaman, M.Ö. birinci yüzyıldır.

Merkabah, ya da kutsal taht-arabası, antik ve ortaçağ Yahudi gizemciliğinde işlenen temel bir konuydu. Dolayısıyla bu erken kutsal kitap-sonrası bildirgesi, *Merkabah* mistisizmi ve *Hekhaloth* ('semavi saraylar') yazını çalışmasında büyük bir tarihsel öneme sahiptir. Dahası, Mishnah'a göre, tahtla ilgili Hezekiel pasajının kehanet amacı güdülerek

sinagogda okunması, hatta konuya hâkim bir bilgenin bulunmadığı özel toplantılarda bu meselenin tartışılması yasaktır (Hagigah II, I)

Bu Kumran belgesinin, Masada Kalesi'nde bulunması iki biçimde açıklanabilir: Ya bir grup Essenili devrimcilere katılıp, yanlarında bazı elyazmalarını da getirmişlerdi ya da Kumran yerleşkesi Cemaat tarafından boşaltıldıktan sonra isyancılar burayı işgal etmiş ve bazı Esseni elyazmalarını son direniş yerlerine götürmüşlerdi.

4Q400, böl. I i

Efendiye. Birinci ayın dördündeki birinci Şabat kurbanlığı için ezgi.

Mutlak kutsallığın 'tanrılar'ı (=*elohim*) ... Tanrısına şükredin; onun kutsal krallığında sevinin. Çünkü o, daimi kutsalın, Kutsallığın Kutsalı arasında mutlak kutsallığı yarattı; asil mabedindeki iç Tapınak'ta kâhinlik yapsınlar, en içteki görkemli Tapınak odasında, O'nun huzurunda yöneticilik yapsınlar diye. Bilginin bütün tanrılarının (=*elim*) birliğine ve Tanrı'nın bütün tanrılarının birliğine, ruhani işleri için ilkelerini ve bilginin temelini kuran herkes için haşmetli yargılarını bildirdi, onun haşmetli anlayışına malik olan halk, sonsuzluğun ... bilgisine yakın olan 'tanrılar', kutsallığın kaynağından mutlak kutsallığın mabedine ... iç Tapınağın kâhinleri, en kutsal Kral'ın varlığının yöneticileri ... onun görkemi. Daimi yedi kurulu oluşturmak için her hükümle büyüyecekler. Çünkü onları kendisi için yarattı, en kutsalı olsunlar diye. Kutsalların kutsalına yöneticilik yapanlar ... yolu saptıranları devam ettirme ... Onların tapınaklarında saf olan hiçbir şey yoktur. Onlara, kutsal hediyelerle ilgili ilkeleri bildirdi; bunlarla birlikte bütün kutsal olanlar kendilerini kutsasınlar diye. Yollarından sapanları cezalandırsınlar diye saf olanları yeniden arındıracak ... günahından pişmanlık duyanların cezasını affedecek ... bilgi ... iç tapınaktaki kâhinlerin arasında ve görkemli ... yargılarıyla beraber kutsal olanların öğretileri onların ağzından çıkar ... onun merhameti, daimi bağışlayıcılık için. Öfkeli intikamında ... kendisi için iç Tapınakta kâhinlik yapsınlar diye, tanrıların en kutsal ... , ... yakın olan yüceler yücesi kâhinler ...

4Q400 2 (4Q40I, I4. bölüm, 7-8)

... ihtişamını ilahi varlıkların arasında, Krallığın için okunan duaları el kutsalın arasında yüceltmek için. 'Tanrılardan' ve adamlardan daha görkemli biçimde, bütün 'tanrıların' kampların-

da yüceltilirler ve birliklerdeki adamlar, onlardan korkarlar. O'nun asil heybetini bilgileri ölçüsünde anlatırlar ve 'Tanrılar'ın Kralının görkemli ihtişamını, mevkilerinde anlatırlar ... onların arasında biz neye sayılacağız ki? Onların meskeninde bizim kâhinliğimiz neye sayılacak ki? Onların mutlak kutsallığıyla nasıl kıyaslanacak bizim kutsallığımız? Topraktan olan dilimizin sunusu, ilahi olanların bilgisiyle nasıl kıyaslanacak ... bizim sevincimiz. Bilginin Tanrısı'nı ... yüceltelim. Kutsalların Kutsalı ve O'nun anlayışı, bilgiye sahip olanların üzerinde ...

4Q402, 4. bölüm, 9-I0

... 'tanrılar' onun ziyaretine koşarlar ve bir kalabalık sesi ... cennetin savaşındaki 'tanrıların' ... olur.

4Q402 4, II-I5=MASADA BÖLÜMÜ I, I-7

... mükemmel yeni işler. Bütün daimi gizli şeylerle birlikte yaptığı bütün bu ... bilginin bütün sözleri; çünkü var olan her şey Bilginin Tanrısı'ndan gelir ve bütün belirli olan şeyler, O'nun tasarısından gelir. Önceki şeyleri belirli olan zamanlarında üretir ve sonraki şeyleri mevsimlerinde. Mükemmelce açığa çıkarılan şeyleri bilen kimse, gerçekleşmedikleri sürece onları anlayamaz. Onlar gerçekleştiğinde, doğru davranan kimse onun tasarısını anlayamaz; çünkü onlar görkemli işlerdir. Var olmalarından önce, onun tasarısında vücut bulurlar.

Efendi için. İkinci ayın sekizindeki altıncı Şabat'ın kurbanı için ezgi.

Tanrıların Tanrısı'na şükredin, yükseklerin yükseğinde yaşayanlar ... kutsalların kutsalı ve onun görkemini övün ... daimi tanrıların bilgisi ...

4Q403 I, i, I-29 (4Q404-5)= MASADA BÖLÜMÜ I039-200

Hükümdar prenslerden üçüncüsünün dilinden dökülen kutsama mezmuru, bir kutsama ... O, Tanrının yüce meleklerine, yedi kusursuz kutsamayla yedi kez şükredecek.

Bütün tanrıların üzerindeki Kudretli olan için dördüncünün dilinden dökülen kutsama mezmuru, yedi mükemmel güçlü uğ-

raş. O, güçlü Uğraşların Tanrısı'na, yedi ihtişamlı dua sözleriyle, yedi kez şükredecek.

Görkemin Kralı için beşincinin dilinden, yedi mükemmel şükranla birlikte dökülen şükran mezmuru. O, görkemin Tanrısına, yedi ihtişamlı şükran sözleriyle, yedi kez şükredecek.

İyiliğin Tanrısı için altıncının dilinden, yedi mükemmel övgüyle birlikte dökülen övgü mezmuru. İyiliğin Tanrısı'nın huzurunda, yedi mükemmel övgü sözleriyle, yedi kez övecek.

Hükümdar prenslerden yedincisinin dilinden dökülen ezgi mezmuru; Kutsallığın Tanrısı için güçlü bir ezgi ve yedi mükemmel ezgi. Kutsallığın Kralı'na yedi mükemmel ezgi sözleriyle birlikte yedi kez ezgi söyleyecek; şükranı için yedi mezmur, doğruluğunun yüceltilmesi için yedi mezmur, krallığının kutsanması için yedi mezmur, görkemine şükretmek için yedi mezmur, ihtişamlı işleri için yedi şükran mezmuru, gücünü övmek için yedi mezmur, kutsallığına ezgi söylemek için yedi mezmur, ... yedi kez yedi mükemmel sözle, Hükümdar Prenslerin övgü sözleriyle.

Tanrı'nın muhteşem adı için, hükümdar Prenslerden ilki ... kutsal mabedindeki bütün kurulları kutsayan yedi mükemmel sözle bütün ... kutsayacak ve daimi şeyleri bilenleri kutsayacak.

Onun doğruluğu adına, hükümdar Prenslerden ikincisi, yedi mükemmel sözle bütün makamlarını kutsayacak ve yedi mükemmel sözle kutsayacak. O, onun mucizelerinin yedi ihtişamlı sözleriyle Tanrı'yı öven herkesi, daima saf olanları kutsayacak.

Onun övülen krallığı adına, hükümdar prenslerin üçüncüsü, yedi övgü sözüyle, bilgili olanları kutsayacak, doğru bilgisinin ..., yedi ihtişamlı sözle kutsayacak, yazgısı doğruluk olan herkesi yedi mükemmel sözle kutsayacak.

Kralın haşmeti adına, hükümdar prenslerin dördüncüsü, yedi haşmetli sözle doğru yolda yürüyen herkesi kutsayacak. O, doğru bilgiye yakın duran bütün tanrıları, onun görkemli merhametini kazanmak için, yedi doğru sözle kutsayacak.

Görkemli işlerinin haşmeti adına, hükümdar Prenslerin beşincisi, övülen doğruluğunun yedi sözüyle, saflık ... herkesi kutsayacak. O'nun isteğini can atarak yerine getiren herkesi, yedi görkemli sözle kutsayacak. Sonsuza dek ona şükretmeleri için ondan af dileyen herkese, yedi haşmetli sözle kutsayacak.

Tanrıların güçlü işleri adına, hükümdar prenslerin altıncısı, görkemli güçlü işlerinin yedi sözüyle, bilgelikte güçlü olan herkesi kutsayacak. Yolunda mükemmel olan herkesi, aynı yolda de-

vam etmeleri için yedi görkemli sözle kutsayacak. İnce lütuflarına nail olsunlar diye kendisini bekleyen herkesi, yedi görkemli sözle kutsayacak.

O'nun kutsallığı adına, hükümdar prenslerin yedincisi, bilginin bütün kutsal inşacılarını, görkemli kutsallığının yedi sözüyle kutsayacak. O'nun ilkelerini övenlere sağlam bir kalkan olsun diye yedi görkemli sözle kutsayacak. Doğruluğa yazgılı olanları ve daima görkemli krallığına şükredenleri, daimi huzurun yedi görkemli sözüyle kutsayacak.

O'nun kutsallığı adına, bütün hükümdar Prensler, yedi katlı tanıklıklarında ilahi şeylerin Tanrısına şükredecekler. Doğruluğa yazgılı olanları ve bütün kutsanmış ... kutsayacaklar, ... onlar için daima kutsal olanlar ...

Şükürler olsun Rab'be, her şeyin Kralına, bütün kutsamaların ve duaların üzerinde olana. O, kendisine şükredenleri ve görkemi adına onu doğru bilenleri kutsayacak. Daima kutsal olanları kutsayacak.

4Q403 I, i, 30-46 (4Q405)

Efendi için. Ayın on altısındaki yedinci Şabat kurbanlığı için ezgi.

En yüce Tanrı'ya şükredin, bilginin bütün tanrılarından da yüce olanlar.

'Tanrılar'ın kutsal olanları, kendi kutsallığıyla bütün kutsal olanlarını kutsayanlar, görkemin Tanrısını kutsasınlar.

Ey bütün 'tanrılar'ın dualarının Prensleri, muhteşem duaların Tanrısı'nı kutsayın; çünkü O'nun krallığının görkemi, duaların ihtişamındadır.

Bütün 'tanrılar'ın duaları ve O'nun bütün krallıklarının ihtişamı, onun içindedir.

O'nun övgüsünü övün, ey 'tanrılar', tanrıların üzerindedir onun övgüsü ve görkemli ilahlığı yükseklerin yükseğinin de üzerindedir.

Çünkü O, tanrıların, yüce Prenslerin Tanrısı'dır, bütün daimi kurulların krallarının Kralı'dır.

Yüktarikat'taki bütün tanrılar, O'nun ağzından çıkan sözlerle ifade bulan iyi niyet sayesinde vücut bulurlar, dudakları açıldığında bütün daimi ruhlar, O'nun idrak edilen iyi niyetiyle var edilen bütün yaratıları.

Sevinin, ey O'nun bilgisiyle sevinenler, mükemmel 'Tanrılar'ın arasında bir sevinçle; bilgiyi anlatanların diliyle O'nun görkemini anlatın, O'nun mükemmel sevinci O'nun bilgisini anlatanların ağızlarında olsun. Çünkü O, daimi bilgiyle sevinenlerin Tanrısı'dır ve anlayış gücü olan ruhları kudretiyle yargılayan Hâkim'dir.

Haşmetin Kralı'nı kutlayın ey bütün kutlayan tanrılar; çünkü bilginin bütün tanrıları O'nun görkemini kutlarlar ve doğruluğun bütün ruhları O'nun doğruluğunu kutlarlar ve O'nun ağzının yargılarıyla bilgilerinin kabul edilmesine çabalarlar ve kutlamalarının, O'nun güçlü eli ödülün yargısını uyguladığında (?).

Kudretin Tanrısı'na kutsal ruhun sunusuyla birlikte, ilahi ve şen bir ezgi söyleyin ve bütün kutsalların arasında bir şenlik ve daimi sevinç için kusursuz bir ezgi.

Bunlarla birlikte, kutsallar kutsalının bütün temelleri şükredecekler, en yüce meskenin sütunları ve yapısının bütün köşeleri.

Gücü eşsiz olan Tanrı'ya ezgi söyleyin ... görkemli semayı yüceltmek için, O'nun kutsal tapınağının mutlak saflığını.

Şükredin O'na, ey ilahi ruhlar, en yüksek göklerin semasına daima şükredin, bütün ... ve duvarları, bütün yapısı ve şekli.

Kutsallar kutsalının ruhları, canlı 'tanrılar', bütün kutsalların üzerindeki daimi kutsallık ruhları; ... görkemli mucize, haşmet, güzellik ve mucize.

Tanrı, bilginin kusursun ışığında ... bütün görkemli tapınaklardadır.

İlahi ruhlar, doğruluğun ve Gerçekliğin Kralı'nın meskenini kuşatırlar; bütün duvarları ...

4Q403 I, ii, 6-29

... ateş korlarının görünmesiyle 'tanrılar' onların arasından çıkarlar ... çevresinde yürür, en kutsal ruhlar ... Kutsalların Kutsalı, ilahi ruhlar, daimi görünümler ... ve ilahi ruhlar, onun çevresini saran alevlerin biçimleri ... kusursuz ruhlar. Yüktarikat'a duran şef, O'nun krallığının görkemi ... iç tapınak ... Yedi asil kutsal meskeni kutsar. O'nun iç tapınak şeflerinden dua sesleri gelir ... Görkemli bir dua sesi ... Tanrı ('tanrılar') tarafından duyulur ve ... temeller ... kutsamanın ... İç tapınaktaki bütün süslemeler, görkemin ... iç tapınağındaki görkemli dualarla dağılır, bir iç tapınaktan diğerine, kutsal kalabalıkların sesiyle ve bütün süslemeleri ...

O'nun iç tapınağının arabaları birlikte dua ederler ve keruvları ve tekerleri 'tanrısal' figürlerin başkanlarına kusursuzca şükrederler ve kutsal iç tapınakta O'na şükrederler. *vacat*

Başkan için. İkinci ayın yirmi üçüne denk gelen sekizinci Şabat için kurbanın ezgisi.

Bütün en yüksek yüksekliklerin Tanrısı'na şükredin, bütün kutsal olanlar, daima,

İç Tapınaktaki kâhinler arasında ikinci olanlar, kusursuz meskendeki ikinci kurul, ... yedi sözüyle ... daima.

O'nu övün, ey hükümdar Prensler, onun görkemli payında, tanrıların Tanrısı'na şükredin, Ey O'nun iç tapınağındaki yedi kâhinlik.

... yükseklik, O'nun tapınaklarıyla ilgili ilkeyle yedi kusursuz alan ...

Kusursuz kâhinliğin hükümdar Prensleri ... kutsal tapınaktaki yedi kâhinlik, kutsallığın yedi kurulu için ... Prens, Tanrı'nın görkemli meskenlerdeki melekleri ... Kavrayış güçlerinin bilgisi, yedi ... iç Tapınağın kâhinlerinden Prens ... birliğindeki Kral'ın Cemaati'nin Prensleri ... ve Görkemin Tanrısı'nı öven dualar ve ... bir kulesi ... tanrıların Tanrısı, saflığın Kralı için. Dillerinin sunusu ... kutsallar Kutsalının yedi alanının kusursuz gizlerindeki bilginin yedi gizi ... İlkinin dili, ikincinin dilinden yedi kat daha güçlü olacak; ikincinin dili üçüncünün dilinden yedi kat daha güçlü olacak; üçüncünün dili dördüncünün dilinden yedi kat daha güçlü olacak; dördüncünün dili beşincinin dilinden yedi kat daha güçlü olacak; beşincinin dili altıncının dilinden yedi kat daha güçlü olacak; altıncının dili yedincinin dilinden yedi kat daha güçlü olacak; yedincinin dili sekizincinin dilinden yedi kat daha güçlü olacak ...

4Q405 14-15, i

... tanrıların benzerinden ... şükran dili, sevinçli olanların Kralı için dua eder ve onların görkemli duası, tanrıların tanrısı için ... onların rengarenk ... ve onlar ... söylerler ... girdikleri girişler, en kutsal iç Tapınağın ruhları ... canlı 'Tanrıların sureti, Kral'ın girdiği girişlere işlenmişlerdir, parıltılı ruhani figürler ... Kral, görkemli bir ışığın figürleri, kusursuz ruhlar; ihtişamlı ruhların arasında, görkemli renklerden oluşan sanat eserleri, canlı 'Tanrıların figürleri bulunur ... görkemli iç Tapınak odalarında,

Kral'ın iç odalarındaki en kutsal tapınağın yapısı, 'tanrılar'ın tasarımı ... benzerliği ... en kutsal ... Kral'ın tapınak odaları ... 'tanrılar'ın figürleri ve ... benzerliğinden ... Kutsalların kutsalının ...

4Q405 19 ABCD (IIQI7 vii, 5-6)

'Tanrıların' görünümleri O'na şükredecekler, görkemin ... en kutsal ruhları; en içteki görkemli odaların zemini, bütün ... Kral'ın en içteki odasındaki figürler, ihtişamlı semanın ruhani işleri tuzla arındırılırlar, bilginin ruhları, kutsalların kutsalındaki hakikat ve doğruluk, canlı 'tanrıların' biçimleri, parıltılı ruhların biçimleri. Bütün sanat eserleri görkemli biçimde birbirine eklenmişlerdir, rengârenk ruhlar, 'Tanrıların' sanatsal figürleri, görkemli tuğlaların üzerine işlenmiştir, haşmetin ve ihtişamın tuğlaları üzerindeki görkemli figürler. Bütün sanat eserleri, canlı 'Tanrılar'dır ve bütün sanatsal figürleri, kutsal meleklerdir. Görkemli iç odaların altından kısık bir ses gelir: 'Tanrılar' şükrederler ... Kral ...

4Q405 20 ii, 2I-2

... O'nun ihtişamlı arabaları ... gittiklerinde ... dönmezler ... ancak ... doğru ilerlerler.

Efendi için. Üçüncü ayın yirmi birine denk gelen on ikinci Şabat kurbanlığı için ezgi. Keruvlar O'nun önünde yere eğilip şükrederler. Doğrulduklarında kutsal bir fısıltı sesi duyulur ve bir dua gürültüsü. Kanatlarını kapattıklarında, kutsal bir fısıltı duyulur. Keruvlar, semanın üzerinde duran taht-arabası imajını kutsarlar ve O'nun görkemli tahtının altından, berrak semanın haşmetine şükrederler. Tekerler hareketlendiğinde, kutsal melekler gidip gelmeye başlarlar. O'nun görkemli tekerlerinin arasından, en kutsal ruhların ateşli görüsü belirir. Parlak pirinç benzerindeki ateş derelerinin belirmesi ve ... rengârenk, görkemli olan parlak ... eseri ustaca işlenmiştir. Canlı 'tanrıların' ruhları ihtişamlı arabaların görkemiyle birlikte devinirler. Şükran sesinin fısıltısı, onların ilerleyişiyle duyulan gürültüye eşlik eder ve dönüş yollarında Kutsal Olana şükrederler. İlerlediklerinde ihtişamla ilerlerler ve durduklarında doğrulurlar. Şen şükran sesleri kesilir ve Tanrı'nın bütün kamplarında 'tanrıların' şükran fısıltıları duyulur. Dua sesi ... bütün birliklerinden ... ve bütün sayılı olanlar dua ederler, her biri sırası geldiğinde.

4Q405 23 i

... onun bütün-sunusu. 'Tanrılar' yerlerini aldıklarında O'na şükrederler ve açık semanın bütün ruhları O'nun görkemiyle şenlenirler. O'nun semalarından konuşan bütün birliklerinden gelen bir kutsama sesi duyulur ve O'nun kapıları yankılanan bir sesle şükrederler. Bilginin tanrıları görkemli kapılardan girdiklerinde ve kutsal melekler kendi âlemlerine yöneldiklerinde, giriş kapıları ve çıkış kapıları Kral'ın görkemini duyururlar; Tanrı'nın bütün ruhları kapılardan girip çıkarken O'nu kutsar ve O'na şükrederler. Aralarından biri ne bir ilkeyi çiğner ne de ... Kral'ın sözüne karşı ... Ne yoldan kaçarlar ne de O'nun âleminden ayrılırlar. O'nun hizmeti için ne çok yüce ne de çok bayağıdırlar. Çünkü O, öfkesinde ve yıkıcı kızgınlığında sevecen olacak; ihtişamlı gazabının egemenliğinde yargılamaz. 'Tanrılar' Kralı'nın korkusu, bütün 'tanrıları' ürpertir, O'nun bütün hizmetlerini yine O'nun doğru buyruğuna göre yerine getirirler ve ... giderler ...

4Q405 23 ii

... Onların ihtişamlı meskenlerindeki ruhlar; bir dokumacının rengârenk eseri, göz alıcı bir işleme gibidirler. Kırmızının göz alıcılığının ortasında, en kutsal ruhani ışığın renkleri, Kral'ın huzurunda, kutsal meskenlerinde dururlar, beyazlığın ortasında katıksız renklerin canlılığı. Görkemli tinin sureti, parlak saf altından yapılmış bir sanat eserine benzer. Bütün işlemeleri, bir dokumacının sanat eserindeki gibi ustaca yapılmışlardır. Bunlar, hizmet için görkemli giysilere bürünmüş Prenslerdir, Krallığın Prensleri, O'nun görkemli krallığının yükseklerindeki bütün mabetlerin Kutsal Kralı'nın kutsal olanlarının krallığı. Sunulardan sorumlu Prenslerin dilleri bilgi dilleridir ve O'nun bütün görkemli işleri arasında bilginin Tanrısını kutsarlar ...

11Q17 viii

... sonsuzluğun Tanrısı'nın kudretiyle onların ihtişamlı mucizeleri ... ve Tanrı'nın güçlü işlerini övecekler ... İhtişamlı semanın dört temelinden sessizce (?) ilahi bir kehaneti bildirecekler ... duvar. Tanrıların Tanrısı'nı kutsarlar ve O'na şükrederler ...

Kudüs ve 'Kral' Jonathan Üzerine Şiirsel Bölümler (4Q448)

Esther ve Hanan Eshel'in editörlükleriyle hazırlanan, oldukça zor, yarı şifreli bir dille yazılmış bu metin, Ada Yardeni tarafından ustaca çözülmüştür.

On satırdan oluşan, ancak yalnızca ilk birkaç kelimesi okunabilen metnin üst kısmı ya da Sütun A, bilinmeyen bir Haleluya mezmurudur. Ancak E. Eshel ve M. Kister'e göre son üç satır, 154. mezmurun son dizelerinde ve II. mağara Mezmurlar Parşömeni'nde de geçer. Kısmen Süryani Kitabı'ndan uyarlanmış olan bu sütun (bkz. J. A. Sanders, *DJD*, IV, süt. XVIII, satır 14-16), Tanrı'nın Siyon ve Kudüs'teki varlığına gönderme yapar (bkz s. 312).

Dokuz satırdan oluşan Sütun B, eksiksizdir. Metnin giriş bölümünde 'Kutsal Kent', 'Kral' Jonathan'la ilişkili biçimde anlatılır; ancak ana tema, bütün İsrail halkınca Tanrı'nın krallığının ve adının kutsanmasıdır. Burada, sütun A'nın da Siyon ve Kudüs'e değinerek sonlandırıldığı unutulmamalıdır.

Dokuz satırından her birinin ikinci yarısı kayıp olan Sütun C; İsrail, Tanrı'nın adı ve krallığı ve muhtemelen bir 'savaş günü'nü konu edinir. Metnin editörleri, 8. satırda 'Jonathan' adının okunabildiğini söylerler; ancak bu okuma muğlâktır.

4Q**448**, tarihsel önemi açısından eşsiz bir Kumran metnidir. Editörlere göre Kral Jonathan, yine bilim insanlarının varsayımına göre Kumran Cemaati'ne düşman olan Hasmonlu hükümdarlardan biri, Alexander Jannaeus ya da Yannai'dir. Bu nedenle 4Q**448**'in tarikat yazısı olmadığını varsayarlar. Ancak ben, 'Kral' Jonathan'ı, politik-askeri kariyerinin başında Yahudilerin ve Kudüs'ün kurtarıcısı olarak görülen Jonathan Maccabeus'la; bu metni ise, Habakkuk Beyanatı VIII, 8-9'daki -'ilk başta' iyi bir yönetici olan ancak sonraları Günahkâr Kâhin unvanını alan kişiyle

ilgili- ibareyle özdeşleştirmeyi tercih ediyorum. 'Kral Jonathan' ve Jonathan Maccabeus'un aynı kişi oldukları yönündeki savımı E. Puech de desteklemektedir. 4Q**523**'te geçen 'Jonathan' kelimesi, metnin yıpranmışlığı nedeniyle bağlamsallığından kopuktur; bkz. E. Puech, *DJD*, XXV, 75-83. Ancak M.Ö. 150-125 tarihli bu metinde geçen isim, M.Ö. 103-76 yıllarında hükümdarlık yapmış olan Jonathan Maccabeus'tan ziyade Makabi kardeşlerden biri olabilir.

Editio princeps için bkz. Esther Eshel, Hanan Eshel ve Ada Yardeni, *DJD*, XI, 403-25; ayrıca bkz. G. Vermes, 'The So-called King Jonathan Fragment (4Q**448**)', *JJS* 44 (1993), 294-300.

Sütun A

Haleluya. Mezmur ... Bir baba gibi sevdin ... Bir prens gibi davrandın ... *vacat* Senden nefret edenler ... korku ... Kalabalıklar bildirir ... korku ... Kusursuz olanlar ... Rabbin gözleri iyiye karşı sevgiyle doludur ve O'nun merhameti, kendisini yüceltenlere karşı çoktur. Onların ruhlarını kötü zamanlarda kurtarır. Yoksulları zalimlerin elinden, kusursuz olanları kötülerin elinden çekip alır. Çardağının Siyon'da olmasını ister ve Kudüs'ü seçer ebediyen.

Sütun B

Kral Jonathan ve cennetin dört bir köşesinde duran halkın İsrail'in bütün birlikleri için Kutsal olan Kent. Onların huzuru Senin krallığında daimi olsun! Adın Kutsansın.

Sütun C

Ben ... Senin Sevginde ... gün boyunca ve akşam üzerine dek ... için yakınlaşmak ... bir kutsama için onları ziyaret etmek ... anılan adın üzerine ... kutsanacak krallık ... savaş gününde ... Kral Jonathan'a (?) ...

Övgü İlahileri A, B

Aynı şiirin iki farklı uyarlaması bulunmaktadır. Savaş Parşömeninin parçası olduğu düşünülen ilk şiir (M^a, 4Q**49I**, II. bölüm), editörü M. Baillet tarafından 'Mikailin ve Adil kişinin Ezgisi' olarak tanımlandı. İkinci metnin editörü Esther Eshel'e göreyse, bu şiirin anlatıcısı, 'tanrıların' ve 'kutsal olanların' görkemini paylaşmadan önce karşıtlarınca küçük düşürülen eskatolojik baş kâhindi. Son kâhinin zedelenen kariyerine, Aramca Levi'nin Ahiti kitabında da gönderme yapılır (4Q**54I**, 9. bölüm).

Editio princeps için bkz. M. Baillet, *DJD*, VII, 26-30 (4Q**49I**) ve E. Eshel, *DJD*, XXI, 42I-32 (4Q**47Ib**).

Övgü İlahisi A
(4Q49I, II. bölüm)

... doğru, O'nun gücünün kudretiyle övünür
ve kutsal olanlar
... sevinirler ... doğrulukta
... O'nu İsrail'de kurdu
Eski zamanlardan beri O'nun doğruluğu ve bilgeliğinin
sırları, bütün ... içinde oldu ... güç
... ve yoksulun kurulu, sonsuz bir birlikte
... mükemmel ... sonsuzluk, 'tanrıların' birliğinde
güçlü bir taht ...
böylece ne yaşlı kral oraya oturacak
ne de onun asil adamları ...
Benim görkemim eşsizdir ve benden başka kimse övülmedi.
Kimse yanıma gelmeyecek; çünkü cennette ... yaşarım ve ...
yoktur.

'Tanrılarla' anılırım ve meskenim kutsallığın birliğindedir.
Bedenden talebim yoktur ve değer verdiğim her şey ...
görkemindedir ... kutsallığın yerinde.
Kim benim nazarımda değersizdir
ve kim benim görkemimle kıyaslanabilir?
Kim ... genç (?) benim gibi?
Bana benzeyen bir arkadaş var mı? Yok!
Öğretildim ve hiçbir öğreti benimkine benzemez ...
Ağzımı açtığımda kim bana saldıracak?
Kim, dudaklarımın sözünü kavrayacak?
Kim kendi yargımla yok olmam için beni çağıracak?
Çünkü ben 'tanrılar'la anılırım
ve görkemim Kralın oğullarıyladır.
Hiçbir saf altın ya da Ofir'in altını ...

Övgü İlahisi B
(4Q47Ib)

'Tanrılarla' anılırım ve meskenim kutsallığın birliğindedir.
Kim benim gibi hakir sayılır ve kim benim gibi hakir görüldü?
Kim benim gibi adamlar tarafından terk edildi (Yeşaya 53:3)
ve bana benzeyen bir dost var mı?
Hangi talimat, benim talimatıma benzer?
Çünkü ben ... otururum.
Kim 'tanrılar' arasında benim gibidir?
Kim ağzımı açtığımda bana saldıracak?
Kim dudaklarımın sözünü anlayabilir?
Kim kendi yargımla yok olmam için beni çağıracak?
Çünkü ben Kral'ın sevdiğiyim, kutsal olanların arkadaşıyım.
Kimse ... ve kimse benim görkemimle kıyaslanamaz.
Çünkü yerim 'tanrılar'ın yanıdır
ve görkemim Kral'ın oğullarıyladır.
Ne saf altınla ne de Ofir'in altınıyla taçlandırılırım ...
... söyle.

C. TAKVİMLER, LİTURJİLER, DUALAR

'Ay'ın Evreleri'
İsrail Eski Eserler Departmanı

Kutsal Hizmetler Takvimleri
(4Q**320-30, 337**)

Paleografik incelemeye göre M.Ö. ikinci yüzyıl sonlarına tarihlenen on iki parça dördüncü mağara elyazması, Kumran Cemaati'ne ait -altı senelik dönemler halinde düzenlenmiş- 'güneş yılı' takvimlerini kapsamaktadır. Bu takvime göre bir yıl, on iki aya; bir ay otuz güne denk gelir; ayrıca dört mevsim arasına birer gün eklenir (bkz. s. 102-103). 4Q (**320** ve **321**) içindeki bu takvim; Şabat ve Cuma günleri arasında, Mabet'te düzenlenen kutsal hizmetler listesini sunar. Bu takvim aynı zamanda, kutsal hizmet haftalarının düzenlenmesinde temel alınan Dolunay zamanlarıyla, güneş yılına göre belirlenen aylarla ve ana akım Museviliğin temel aldığı ay takvimiyle (yirmi dokuz ya da otuz günden oluşan on iki ay= 354 gün) birleşir. Örneğin; Dolunay zamanı: 'Yedaya Haftası'nın beşinci günü; kameri ayını yirmi dokuzuncu günü ya da birinci güneş ayının otuzudur.' Yeni Ay zamanı, aynı zamanda 4Q**321**'de betimlenir. Örneğin; 'Miyamin Haftası'nın üçüncü günü, sekizinci ayın on ikisi, Yeni Aydır.' Farklı bir yoruma göreyse Yeni Ay, Dolunaydan sonraki gündür. Oldukça parçalı bir bölüm olan 4Q**321a,** büyük olasılıkla 4Q**321**'in suretidir.

Editio princeps için bkz. S Talmon ve J. Ben-Dov, *DJD*, XXI, 1-156.

Aşağıdaki tabloda; haftalık kutsal hizmetler, önemli 'güneş yılı' günleri, ay dönümleri ve bayram günleri arasındaki ilişki gösterilmektedir.

Altı senelik döngüde ilk senenin ilk ayı
Sigla: koyu yazılmış sayılar=bayram günleri; $^{+}$= Yeni Ay; $^{++}$=Dolunay

P	Pt	Sa	Çar	Per	C	Ct	*Haftalar*	*Bayramlar*
			1^{++}	2	3	4	Gamul	
5	6	7	8	9	10	11	Delaya	
12	13	**14**	15	16	17^{+}	18	Maazya	Fısıh
19	20	21	22	23	24	25	Yehoyariv	
26	27	28	29	**30**$^{++}$			Yedaya	Demet Sallama

Mishmarot A (4Q320)
Bölüm I i

I ... doğudan göstermek ... Akşam üzerinden gün doğana dek, yaratılışın temelinde, onun cennetin ortasında ışıldamasını sağlamak.

(Dolunay)

İlk yılın birinci ayında, Gamul Oğulları Haftası'nın 4. günü.

Yedaya Haftası'nın 5. günü; birinci güneş ayının otuzuna denk gelen kameri ayının yirmi dokuzu.

Hakkos Haftası Şabat'ı; ikinci güneş ayının otuzuna denk gelen kameri ayının otuzu.

Elyaşiv Haftası'nın ilk günü; üçüncü güneş ayının yirmi dokuzuna denk gelen kameri ayının yirmi dokuzu.

Bilga Haftası'nın üçüncü günü; dördüncü güneş ayının yirmi sekizine denk gelen kameri ayının otuzu.

Petahya Haftası'nın dördüncü günü; beşinci güneş ayının yirmi yedisine denk gelen kameri ayının yirmi dokuzu.

Delaya Haftası'nın altıncı günü; altıncı güneş ayının yirmi yedisine denk gelen kameri ayının otuzu.

Seorim Haftası Şabat'ı; yedinci güneş ayının yirmi beşine denk gelen kameri ayının yirmi dokuzu.

Aviya Haftası'nın ikinci günü; sekizinci güneş ayının yirmi beşine denk gelen kameri ayının otuzu.

Yakim Haftası'nın üçüncü günü; dokuzuncu güneş ayının yirmi dördüne denk gelen kameri ayının yirmi dokuzu.

II İmmer Haftası'nın beşinci günü; birinci güneş ayının yirmisine denk gelen kameri ayının yirmi üçü.

Yehezkel Haftası'nı altıncı günü; on birinci güneş ayının yirmi ikisine denk gelen kameri ayının yirmi dokuzu.

Yehoyariv Haftası'nın birinci günü; on ikinci güneş ayının yirmi ikisine denk gelen kameri ayının otuzu.

İkinci yıl:

Malkiya Haftası'nın ikinci günü; ilk güneş ayının yirmisine denk gelen kameri ayının yirmi dokuzu.

Yeşu Haftası'nı dördüncü günü; ikinci güneş ayının yirmisine denk gelen kameri ayının otuzu.

Huppa Haftası'nın beşinci günü; üçüncü ayın dokuzuna denk gelen kameri ayının yirmi dokuzu.

Pizzez Haftası Şabat'ı; dördüncü ayın on sekizine denk düşen kameri otuzu.

Gamul'un ilk günü; beşinci güneş ayının on yedisine denk düşen kameri ayının yirmi dokuzu.

Yedaya Haftası'nın üçüncü günü; altıncı güneş ayının on yedisine denk düşen kameri ayının otuzu.

Miyamin Haftası'nın dördüncü günü; yedinci güneş ayının on beşine denk düşen kameri ayının yirmi dokuzu.

Şekanya'nın altıncı günü; sekizinci güneş ayının on beşine denk düşen kameri ayının otuzu.

Bilga Haftası Şabat'ı; dokuzuncu güneş ayının on dördüne denk düşen kameri ayının yirmi dokuzu.

Petahya Haftası'nın ikinci günü; onuncu güneş ayının on üçüncü gününe denk düşen kameri ayının otuzu.

2. Bölüm

Yeşu Haftası'nın ilk günü; yedinci güneş ayının beşinci gününe denk düşen kameri ayının yirmi dokuzu.

Huppa Haftası'nın üçüncü günü; sekizinci ayın beşine denk düşen kameri ayının otuzu.

Hezir ayının dördüncü günü; dokuzuncu güneş ayının dördüne denk düşen kameri ayının yirmi dokuzu.

Yakin'in altıncı günü; onuncu güneş ayının üçüne denk düşen kameri ayının otuzu.

Yedaya Haftası Şabat'ı; on birinci güneş ayının ikisine denk düşen kameri ayının yirmi dokuzu.

Miyamin'in ikinci günü; on ikinci güneş ayının ikisine denk düşen kameri ayının otuzu.

Bölüm 3 i

II ...

Yıllar, Şabat yılları ve Jübileler, şabatları ve ayları. Gamul Oğulları Haftası'nın dördüncü günü.

Bölüm 4 iii

III *İlk yıl: bayramlar.* Maazya Haftası'nın üçü: Fısıh Bayramı.
Yedaya Haftası'nın ilk günü: Demet Sallama.
Seorim Haftası'nın beşi: İkinci Fısıh Bayramı.
Yeşu Haftası'nın ilk günü: Haftalar Bayramı.
Maazya Haftası'nın dördüncü günü: Anma Günü.
Jehoyahiv'in altıncı günü: yedinci ay, Bağışlanma Günü.
Yedaya Haftası'nın dördüncü günü: Çardak Bayramı.

İkinci yıl: bayramlar. Seorim Haftası'nın üçüncü günü: Fısıh Bayramı.
Miyamin Haftası'nın ilk günü: Demet Sallama.
Aviya Haftası'nın beşinci günü: İkinci Fısıh Bayramı.

4. Bölüm

IV Huppa Haftası'nın ilk günü: Haftalar Bayramı.
Seorim Haftası'nın dördüncü günü: Anma Günü.
Malkiya Haftası'nın altıncı günü: Bağışlanma Günü.
Miyamin Haftası'nın dördüncü günü: Çardak Bayramı.

Üçüncü yıl: bayramlar. Aviya Haftası'nın üçüncü günü: Fısıh Bayramı.
Şekanya Haftası'nın yirmi birinci (?) günü: Demet Sallama.
Yakim Haftası'nın beşinci günü: İkinci Fısıh Bayramı.
Hezir Haftası'nın birinci günü: Haftalar Bayramı.
Aviya Haftası'nın dördüncü günü: Anma Günü.
Yeşu Haftası'nın altıncı günü: Bağışlanma Günü.
Şekanya Haftası'nın dördüncü günü: Çardak Bayramı.

Dördüncü yıl: bayramlar.

V Yakim Haftası'nın üçüncü günü: Fısıh Bayramı.
Yeşavav Haftası'nın birinci günü: Demet Sallama.
İmmer Haftası'nın beşinci günü: İkinci Fısıh Bayramı.
Pizzez Haftası'nın birinci günü: Haftalar Bayramı.
Yakim Haftası'nın dördüncü günü: Anma Günü.
Huppa Haftası'nın altıncı günü: Bağışlanma günü.
Yeşavav Haftası'nın dördüncü günü: Çardak Bayramı.

Beşinci yıl: bayramlar.

İmmer Haftası'nın üçüncü günü: Fısıh Bayramı.
Pizzez Haftası'nın birinci günü: Demet Sallama.
Yehezkel Haftası'nın beşinci günü: İkinci Fısıh Bayramı.
Yehoyariv Haftası'nın birinci günü: Haftalar Bayramı.
İmmer Haftası'nın dördüncü günü: Anma günü.

VI Hezir Haftası'nın altıncı günü: Bağışlanma Günü.
Pizzez Haftası'nın dördüncü günü: Çardak Bayramı.

Altıncı yıl: bayramlar.

Yehezkel Haftası'nın üçüncü günü: Çardak Bayramı.
Gamul Haftası'nın birinci günü: Demet Sallama.
Maazya Haftası'nın üçüncü günü. İkinci Fısıh Bayramı.
Malkiya Haftası'nın birinci günü: Haftalar Bayramı.
Yehezkel Haftası'nın dördüncü günü: Anma Günü.
Yakin Haftası'nın altıncı günü: Bağışlanma Günü.
Gamul Haftası'nın dördüncü günü: Çardak Bayramı...

Mishmarot B (4Q321, böl. I)

...

I Yedinci ayın on ikisinde, Yedaya Haftası'nın ilk günü, Yeni Ay doğar.

Aviya Haftası'nın ikisi; sekizinci ayın yirmi beşi.

Sekizinci ayın on ikisinde, Miyamin Haftası'nın üçüncü günü, Yeni Ay doğar.

Dokuzuncu ayın yirmi dördü; Yakim Haftası'nın üçüncü günü. Dokuzuncu ayın on birinde, Şekanya'nın dördünde, Yeni Ay doğar.

Onuncu ayın on üçü; İmmer Haftası'nın beşinci günü.

Onuncu ayın onunda, Yeşevav Haftası'nın altıncı günü, Yeni Ay doğar.

On birinci ayın yirmi ikisi; Yehezkel Haftası'nın altıncı günü.

On birinci ayın dokuzunda Petahya Haftası Şabatı'nda, Yeni Ay doğar.

On ikinci ayın yirmi ikisi; Yehoyariv Haftası'nın ilk günü.

On ikinci ayın dokuzunda, Delaya Haftası'nın ikinci günü, Yeni Ay doğar.

İkinci yıl, ilk ay.

Birinci ayın on ikisi; Malkiya Haftası'nın ikinci günü.

Birinci ayın yedinci gününde, Harim Haftası'nın üçüncü günü, Yeni Ay doğar.

İkinci ayın yirmisi; Yeşu Haftası'nın dördüncü günü. .

İkinci ayın dokuzunda, Hakkos Haftası'nın beşinci günü, Yeni Ay doğar.

Üçüncü ayın on dokuzu; Huppa Haftası'nın beşinci günü.

Üçüncü ayın on altısında, Elyaşiv Haftası'nın altıncı günü, Yeni Ay doğar.

Pizzez Haftası Şabatı

2. Bölüm

II dördüncü ayın on sekizi.

Dördüncü ayın beşinde, İmmer Haftası'nın ilk günü, Yeni Ay doğar.

Beşinci ayın on yedisi; Gamul Haftası'nın ilk günü.

Beşinci ayın dördünde, Yehezkel Haftası'nın ikinci günü, Yeni Ay doğar.

Altıncı ayın on yedisi; Yedaya Haftası'nın üçüncü günü.

Altıncı ayın dördünde, Maazya Haftası'nın dördüncü günü, Yeni Ay doğar.

Yedinci ayın on beşi; Miyamin Haftası'nın dördüncü günü.

Yedinci ayın ikisinde, Seorim Haftası'nın beşinci günü, Yeni Ay doğar.

Sekizinci ayın on beşi; Şekanya Haftası'nın altıncı günü.

Sekizinci ayın ikisinde, Aviya Haftası Şabatı'nda, Yeni Ay doğar. Yedinci ayın on dördü; Bilga Haftası Şabatı.

Dokuzuncu ayın ilk günü, Yeni Ay doğar.

Dokuzuncu ayın yirmi birinde, Hezir Haftası'nın üçüncü günü, ikinci Yeni Ay doğar.

Onuncu ayın on üçü; Petahya Haftası'nın ikinci günü.

Onuncu ayın yirmi dokuzunda, Yakin Haftası'nın dördüncü günü, Yeni Ay doğar.

On birinci ayın on ikisi; Delaya Haftası'nın üçüncü günü.

On birinci ayın yirmi dokuzunda, Yehoyariv Haftası'nın altıncı günü, Yeni Ay doğar.

On ikinci ayın on ikisi; Harim Haftası'nın beşinci günü. On ikinci ayın yirmi sekizinde ya da Miyamin Haftası Şabatı'nda, Yeni Ay doğar. İlk ay. İlk ayın onuncu günü; Hakkos Haftası'nın altıncı günü.

3. Bölüm

III Birinci ayın yirmi yedisinde, Şekanya Haftası'nın ikinci günü, Yeni Ay doğar.

İkinci ayın onu; Yakim Haftası'nın ilk günü.

İkinci ayın yirmi sekizinde, Yeşavav Haftası'nın üçüncü günü, Yeni Ay doğar.

Üçüncü ayın dokuzu; İmmer Haftası'nın ikinci günü.

Üçüncü ayın yirmi altısında, Pizzez Haftası'nın beşinci günü, Yeni Ay doğar.

Dördüncü ayın sekizi; Yehezkel Haftası'nın dördüncü günü.

Dördüncü ayın yirmi sekizinde, Gamul Haftası'nın altıncı günü, Yeni Ay doğar.

Beşinci ayın yedisi; Maazya Haftası'nın beşinci günü.

Beşinci ayın yirmi dördünde, Harim Haftası'nın birinci günü, Yeni Ay doğar.

Altıncı ayın on yedisi; Malkiya Haftası Şabatı.

Altıncı ayın yirmi üçünde, Hakkos Haftası'nın ikinci günü, Yeni Ay doğar.

Yedinci ayın beşi; Yeşu Haftası'nın ilk günü.

Yedinci ayın yirmi ikisinde, Elyaşiv Haftası'nın dördüncü günü, Yeni Ay doğar.

Sekizinci ayın beşi; Huppa Haftası'nın üçüncü günü.

Sekizinci ayın yirmi birinde, Bilga Haftası'nın beşinci günü, Yeni Ay doğar.

Dokuzuncu ayın dördü; Hezir Haftası'nın dördüncü günü.

Dokuzuncu ayın yirmi birinde, Yehezkel Haftası Şabatı'nda, Yeni Ay doğar.

Onuncu ayın üçü; Yakin Haftası'nın altıncı günü.

Onuncu ayın on dokuzunda, Maazya Haftası'nın ilk günü, Yeni Ay doğar.

On birinci ayın ikisi; Yedaya Haftası Şabatı.

On birinci ayın on dokuzunda, Seorim'in üçüncü günü, Yeni Ay doğar.

On ikinci ayın ikisi; Miyamin Haftası'nın ikinci günü.

On ikinci ayın on sekizinde, Aviya Haftası'nın dördüncü gününde, Yeni Ay doğar.

Dördüncü yıl.

Birinci ayın ilk günü, Şekanya Haftası'nın dördüncü günüdür.

Birinci ayın on yedisinde, Yakim Haftası'nın altıncı gününde, Yeni Ay doğar.

Birinci ayın on üçü; Pizzez Haftası'nın beşinci günü.

İkinci ayın on üçü; Petahya Haftası Şabatı.

Ayın on yedisinde, Hezir Haftası'nın ilk gününde, Yeni Ay doğar. Delaya Haftası'nın ilk günü; ... yirmi dokuzu.

4. Bölüm

I beşinci ayın yedisi; Yakim Haftası'nın beşinci günü.

Beşinci ayın yirmi dördünde, Bilga Haftası'nın ilk gününde, Yeni Ay doğar.

Altıncı ayın yedinci günü; Hezir Haftası Şabatı.

Altıncı ayın yirmi üçünde, Petahya Haftası'nın ikinci gününde, Yeni ay doğar.

Yedinci ayın beşi; Yakin Haftası'nın ilk günü.

Yedinci ayın yirmi ikisinde, Delaya Haftası'nın dördüncü gününde, Yeni Ay doğar.

Sekizinci ayın beşi; Yehoyariv Haftası'nın üçüncü günü.

Sekizinci ayın yirmi birinde; Harim Haftası'nın beşinde, Yeni Ay doğar.

Dokuzuncu ayın dördü; Malkiya Haftası'nın dördüncü günü.

Dokuzuncu ayın yirmi birinde, Aviya Haftası Şabatı'nda Yeni Ay doğar.

Onuncu ayın üçü; Yeşu Haftası'nın altısı.

Onuncu ayın on dokuzunda, Yakim Haftası'nın ilk gününde, Yeni Ay doğar.

On birinci ayın ikisi; Yeşavav Haftası Şabatı.

On birinci ayın on dokuzunda, İmmer Haftası'nın üçüncü gününde, Yeni Ay doğar.

On ikinci ayın ikisi; Pizzez Haftası'nın ikinci günü.

On ikinci ayın on sekizinde, Yehezkel Haftası'nın dördüncü gününde, Yeni Ay doğar.

İlk ayın Gamul Haftası; Maazya Haftası'nın üçüncü günü: Fısıh Bayramı. Yedaya Haftası'nda: Demet Sallama. İkinci ayın ilk günü Yedaya Haftası'na denk gelir. Seorim Haftası'nda: İkinci Fısıh Bayramı. Üçüncü ayın ilk günü, Hakkos Haftası'na denk gelir.

V Yeşu'da: Haftalar Bayramı.

Dördüncü ay, Elyaşiv Haftası'nda başlar.

Beşinci ay, Bilga Haftası'nda başlar.

Altıncı ay, Yehezkel Haftası'nda başlar.

Yedinci ay, Maoziah Haftası'nda başlar. Anma Günü, Maoziah'a denk gelir. Bağışlanma Günü, Yehoyariv'e denk gelir. Çardak Bayramı, Yedaya'a denk gelir.

Sekizinci ay, Seorim Haftası'nda başlar.

Dokuzuncu ay, Yeşu Haftası'nda başlar.

Onuncu ay, Huppa Haftası'nda başlar.

On birinci ay, Hezir Haftası'nda başlar.

On ikinci ay, Gamul Haftası'nda başlar.

İkinci yıl.

İlk ay, Yedaya Haftası'nda başlar. Fısıh Bayramı, Seorim Haftası'na denk gelir. Demet Sallama, Miyamin Haftası'na denk gelir.

İkinci ay, Miyamin Haftası'nda başlar. İkinci Fısıh Bayramı, Aviya Haftası'na denk gelir.

Üçüncü ay, Elyaşiv Haftası'nda başlar ve Haftalar Bayramı, Huppa Haftası'na denk gelir.

Dördüncü ay, Bilga Haftası'nda başlar.

Beşinci ay, Petahya Haftası'nda başlar.

Altıncı ay, Maazya Haftası'nda başlar.

Yedinci ay, Seorim Haftası'nda başlar. Anma Günü, Seorim Haftası'na denk gelir. Bağışlanma Günü, Malkiya Haftası'na denk gelir. Çardak Bayramı, Miyamin Haftası'na denk gelir.

Sekizinci ay, Aviya Haftası'nda başlar.

Dokuzuncu ay, Huppa Haftası'nda başlar.

Onuncu ay, Hezir Haftası'nda başlar.

On birinci ay, Yakin Haftası'nda başlar.

On ikinci ay, Yedaya Haftası'nda başlar.

Üçüncü yıl.

Birinci ay, Miyamin Haftası'nda başlar. Fısıh Bayramı, Aviya Haftası'na denk gelir. Demet Sallama, Şekanya Haftası'na denk gelir.

İkinci ay, Şekanya Haftası'nda başlar ve İkinci Fısıh Bayramı, Yakim Haftası'na denk gelir.

Üçüncü ay, Bilga Haftası'nda başlar. Hezir Haftası'nda

Bölüm 4-5

VI Haftalar Bayramı.

Dördüncü ay, Petahya Haftası'nda başlar

Beşinci ay, Delaya Haftası'nda başlar.

Altıncı ay, Seorim Haftası'nda başlar.

Anma Günü, yedinci ayın Aviya Haftası'na denk gelir. Bağışlanma Günü, Yeşu Haftası'na denk gelir. Çardak Bayramı, Şekanya Haftası'na denk gelir.

Sekizinci ay, Yakim Haftası'nda başlar.

Dokuzuncu ay, Hezir Haftası'nda başlar.

Onuncu ay, Yakin Haftası'nda başlar.

On birinci ay, Yehoyariv Haftası'nda başlar.

On ikinci ay, Miyamin Haftası'nda başlar.

Dördüncü yıl.

Birinci ay, Şekanya Haftası'nda başlar. Fısıh Bayramı, Yakim Haftası'na denk gelir. Demet Sallama, Yeşavav Haftası'nda başlar.

İkinci ay, Yeşavav Haftası'nda başlar. İkinci Fısıh Bayramı, İmmer Haftası'na denk gelir. Haftalar Bayramı, Yakin Haftası'nda başlar.

Dördüncü ay, Delaya Haftası'nda başlar.

Beşinci ay, Harim Haftası'nda başlar.

Altıncı ay, Aviya Haftası'nda başlar.

Yedinci ay, Yakim Haftası'nda başlar. Anma Günü, Yakim Haftası'na denk gelir. Bağışlanma günü, Huppa Haftası'na denk gelir. Çardak Bayramı, Yeşavav Haftası'na denk gelir.

Sekizinci ay, İmmer Haftası'nda başlar.

Dokuzuncu ay, Yakin Haftası'nda başlar.

Onuncu ay, Yehoyariv Haftası'nda başlar.

On birinci ay, Malkiya Haftası'nda başlar.

On ikinci ay, Şekanya Haftası'nda başlar.

Beşinci yıl.
Birinci ay, Yeşavav Haftası'nda başlar. Fısıh Bayramı, İmmer Haftası'na denk gelir. Demet Sallama, Pizzez Haftası'nda başlar.

İkinci ay, Pizzez Bayramı'nda başlar. İkinci Fısıh Bayramı, Yehezkel'e denk gelir. Üçüncü ay, Delaya Haftası'nda başlar. Haftalar Bayramı, Yehoyariv Haftası'na denk gelir.

Dördüncü ay, Harim Haftası'nda başlar.

Beşinci ay, Hakkos Haftası'nda başlar.

Altıncı ay, Hakkos Haftası'nda başlar.

Yedinci ay, İmmer Haftası'nda başlar. Anma Günü, İmmer Haftası'na denk gelir. Bağışlanma Günü, Hezir Haftası'na denk gelir. Çardak Bayramı, Pizzez Haftası'na denk gelir.

Sekizinci ay, Yehezkel Haftası'nda başlar.

Dokuzuncu ay, Yehoyariv Haftası'nda başlar ve onuncu ay

5. bölüm

VII Malkiya Haftası'nda

On birinci ay, Yeşu Haftası'nda başlar.

On ikinci ay, Yeşavav Haftası'nda başlar.

Altıncı yıl.
Birinci ay, Pizzez Haftası'nda başlar. Fısıh Bayramı, Yehezkel Haftası'na denk gelir. Demet Sallama, Gamul Haftası'na denk gelir.

İkinci ay, Gamul Haftası'nda başlar. İkinci Fısıh Bayramı, Maazya Haftası'na denk gelir.

Üçüncü ay, Harim Haftası'nda başlar. Haftalar Bayramı, Malkiya Haftası'na denk gelir.

Dördüncü ay, Hakkos Haftası'nda başlar.

Beşinci ay, Elyaşiv Haftası'nda başlar. Altıncı ay, İmmer Haftası'nda başlar.

Yedinci ay, Yehezkel Haftası'nda başlar. Anma günü, Yehezkel Haftası'na denk gelir. Bağışlanma Günü, Yakin Haftası'na denk gelir. Çardak Bayramı Gamul Haftası'na denk gelir.

Sekizinci ay, Maazya Haftası'na denk gelir.

Dokuzuncu ay, Malkiya Haftası'na denk gelir.

Onuncu ay, Yeşu Haftası'na denk gelir.

On birinci ay, Huppa Haftası'na denk gelir.

On ikinci ay, Pizzez Haftası'na denk gelir.

Mishmarot D (4Q325)

1.Bölüm

... haftanın üçüncü günü, Fısıh Bayramı ... Birinci ayın on sekizinci günü, Yehoyariv Haftası Şabatı'dır ... akşamüstü

Birinci ayın yirmi beşi, Yedaya Haftası Şabat Günü'dür. Aynı haftanın Şabat'tan sonraki günlerinde, birinci ayın yirmi sekizinde, Arpa Bayramı kutlanır.

Yedaya Haftası'nın altıncı gününde ikinci ay başlar.

İkinci ayın ikinci günü, Harim Şabatı'dır.

İkinci ayın dokuzuncu günü, Seorim Şabatı'dır.

İkinci ayın on altıncı günü, Malkiya Şabatı'dır.

İkinci ayın yirmi üçüncü günü, Miyamin Şabatı'dır.

İkinci ayın otuzuncu günü, Hakkos Şabatı'dır. *vacat* Şabat'tan sonraki üçüncü ay

2.Bölüm

Bilga Haftası'nın altıncı günü. Beşinci ayın ikinci günü, İmmer Şabatı'dır. İmmer Şabatı'ndan sonraki, beşinci ayın ikinci günü, Yeni Şarap Bayramı'dır.

Beşinci ayın dokuzuncu günü, Hezir Şabatı'dır. Beşinci ayın on altıncı günü, Happises Şabatı'dır. Beşinci ayın yirmi üçüncü günü, Petahya Şabatı'dır.

Beşinci ayın on üçüncü günü, Yehezkel Şabatı'dır. Yehezkel Şabatı'ndan sonraki gün (=Pazar) altıncı ay başlar. Altıncı ayın yedinci günü, Yakin Şabatı'dır. Altıncı ayın on dördücü günü Gamul Şabatı'dır. Altıncı ayın yirmi birinci günü, Delaya Şabatı'dır. Altıncı ayın yirmi ikinci günü, Yeni Yağ Bayramı'dır. Yeni Yağ Bayramı'ndan sonra, Odun Sunusu Bayramı gelir.

Mishmarot F (4Q328)

... Beşinci yılda: Yehoyariv. Altıncısında: Happises.

Bunlar yılbaşlarıdır.

İlk yılda: Gamul, Elyaşiv, Maazya, Huppa.

İkincisinde: Yedaya, Bilga, Seorim, Hezir.

Üçüncüsünde: Miyamin, Petahya, Aviya, Yakin.

Dördüncüsünde: Şekanya, Delaya, Yakim, Yehoyariv.

Beşincisinde: Yeşevav, Harim, İmmer, Malkiya.

Altıncısında: Happises, ...

Takvimle İlgili Belge C
(4Q326)

Birinci ayın dördüncü günü, Şabat ...
Sekizinci günü, Şabat ...
On birinci günü, Şabat ...
On dördü, haftanın üçüncü günü, Fısıh Bayramı'dır.
On beşinci günü, haftanın dördüncü günü: Mayasız Ekmek Bayramı
On sekizinci günü, Şabat'tır.
Yirmi beşinci günü: Şabat.
Yirmi altıncı günü: Şabat'tan sonra Tahıl Bayramı.
Birinci ay, otuz gün.
İkinci günü: Şabat.
Dokuzuncu günü: Şabat.
On altıncı günü ...

Takvimle İlgili Belge D
(4Q394 I-2)

MMT (Bazı Yasa Gözlemleri) başına eklenen bu metin s: 233-234'te sunulmuştur.

Takvimle İlgili İşaretler (*Otot*) (4Q319)

Otot ya da 'İşaretler' belgesi, 4QS^{e} (4Q**259**)'un devamı niteliğindedir. MMT, 4Q**394** I-2 içinde geçen takvim belgesinin ve bu metnin özgünlüğü tartışma konusudur (bkz. s: 233-234).

4Q**319**, altı yıllık dönemler halinde düzenlenen, haftalık, yirmi dört kutsal hizmet takvimiyle ilgili bir düzendir. Bu düzen, ardışık altı Jübile; 294 yıl için tasarlanmıştır. Üç yılda bir tekrarlanan 'işaret', büyük olasılıkla, 354 günden oluşan ay yılının, 364 günden oluşan üç güneş yılına (3x364=1092) eşitlenmesi için fazladan 30 günün, ay yılına eklenmesini ifade eder (3x354+30=1092). Bu elyazması, paleografik incelemeye göre, M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısına aittir.

Editio princeps için bkz. J. Ben-Dov, *DJD*, XXI, 199-244.

Bölüm I-3

IV ...
... haftanın dördüncü gününde ...
Yaratılış Haftası'nın dördüncü gününde onun ışığı,
Gamul Haftası'nda.
Şekanya'nın işareti: dördüncü yılda.
Gamul'un işareti: serbest bırakma yılında
(ilk dinlenme yılı)

İkinci dinlenme döngüsü:
Şekanya'nın işareti: üçüncü yılda.
Gamul'un işareti: altıncı yılda.

Üçüncü dinlenme döngüsü:
Şekanya'nın işareti: ikinci yılda.
Gamul'un işareti: beşinci yılda.

Dördüncü dinlenme döngüsü:
Şekanya'nın işareti: serbest bırakma yılından sonra
Gamul'un işareti: dördüncü yılda.
Şekanya'nın işareti:
Serbest Bırakma yılında.

Beşinci dinlenme döngüsü:
Gamul'un işareti: üçüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: altıncı yılda.

Altıncı dinlenme döngüsü:
Gamul'un işareti: ikinci yılda.
Şekanya'nın işareti: beşinci yılda.

Yedinci dinlenme döngüsü:
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılından sonra
Şekanya'nın işareti: dördüncü yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılında
bu Jübile'nin sonunu işaret eder.
İkinci jübilenin işaretleri: 17 işaret.
Serbest Bırakma yılında: 2 işaret.

... yaratılışın ...
Şekanya'nın işareti:
İkinci yılında.
Gamul'un işareti: beşinci yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Gamul'un işareti:

Bölüm 2-5, 9, 23

V beşinci yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılında.

Gamul'un işareti: üçüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: altıncı yılda.

Gamul'un işareti: ikinci yılda.
Şekanya'nın işareti: beşinci yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Şekanya'nın işareti: dördüncü yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılında

Şekanya'nın işareti: üçüncü yılda.
Gamul'un işareti: altıncı yılda.
Şekanya'nın işareti
bu, üçüncü Jübile'nin sonunu işaret eder.

Üçüncü Jübile'nin işaretleri: 17 işaret.
Serbest Bırakma yılında: 2 işaret.

Şekanya'nın işareti: ikinci yılda.
Gamul'un işareti: beşinci yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Gamul'un işareti: dördüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: altıncı yılda.

Gamul'un işareti: ikinci yılda.
Şekanya'ı işareti: altıncı yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Şekanya'nın işareti:
Dördüncü yılda.
Gamul'un işareti: altıncı yılda.

Şekanya'nın işareti: üçüncü yılda.
Gamul'un işareti: altıncı yılda.

Şekanya'nın işareti: üçüncü yılda.
Gamul'un işareti: beşinci yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılından sonra
bu, Jübile'nin sonunu işaret eder.

Dördüncü Jübile'nin işaretleri: 17 işaret.
Serbest Bırakma yılında: 2 işaret.

Gamul'un işareti: dördüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Gamul'un işareti: üçüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: altıncı yılda.

Gamul'un işareti: ikinci yılda.
Şekanya'nın işareti: beşinci yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılında.

Şekanya'nın işareti: dördüncü yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılında.

Şekanya'nın işareti: ikinci yılda.
Gamul'un işareti: beşinci yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Gamul'un işareti: dördüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılında
bu, Jeshebab'da beşinci Jübile'nin sonunu işaret eder.

Beşinci Jübile'nin işaretleri: I6 işaret.
Serbest Bırakma yılında:

Bölüm 5-8

VI 3 işaret.

Gamul'un işareti: üçüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: altıncı yılda.

Gamul'un işareti: ikinci yılda.
Şekanya'nın işareti: beşinci yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Şekanya'nın işareti: dördüncü yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılında.

Şekanya'nın işareti: üçüncü ayda.
Gamul'u işareti: beşinci yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Gamul'un işareti: dördüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılında.

Gamul'un işareti: üçüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: altıncı yılda
bu, altıncı Jübile'nin sonunu işaret eder.

Altıncı Jübile'nin işaretleri: 16 işaret.
Serbest Bırakma yılında: 2 işaret.
...
Jübile için.

Gamul'un işareti: ikinci yılda.
Şekanya'nın işareti: beşinci yılda.
Gamul'un işareti: Serbest Bırakma yılında.

Şekanya'nın işareti: dördüncü yılda.
Gamul'un işareti: altıncı yılda.

Şekanya'nın işareti: ikinci yılda.
Gamul'un işareti: beşinci yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılından sonra.

Gamul'un işareti: dördüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: Serbest Bırakma yılında.

Gamul'un işareti: üçüncü yılda.
Şekanya'nın işareti: altıncı yılda.

Gamul'un işareti: ikinci yılda.
Şekanya'nın işareti: beşinci yılda
bu, Jübile'nin sonunu işaret eder.

Yedinci Jübile'nin işaretleri: 16 işaret.
Serbest Bırakma yılının işaretleri: 2 işaret.

Jübile'nin işaretleri,
Kutsal günlere göre Jübile yılı,
ilk Jübile Gamul'da,
ikincisi, Yedaya'da,
üçüncüsü, Miyamin'de; dördüncüsü, Şekanya'da.

'Horoskoplar' ya da Astrolojik Fizyonomiler (4QI86, 4Q534, 4Q56I)

Birisi İbranice diğer ikisi Aramca yazılmış -muhtemelen M.Ö. birinci yüzyıl sonlarına ait- üç adet dördüncü mağara belgesi, 'horoskopları' ya da daha açık bir ifadeyle; kişinin özellikleri, kaderi ve bu kişinin doğumu sırasında yıldızların konumlanışı arasında bir ilişki olduğunu ön gören astrolojik fizyonomi bölümlerini kapsamaktadır.

J. M. Allegro tarafından yayımlanmış olan İbranice metin (4Q**I86**), basit bir şifreyle yazılmıştır: Alışıla geldik biçiminde sağdan sola doğru yazılan İbranice metinlerin aksine, bu yazıt soldan sağa doğru okunur. İkinci olarak; bu metinde, 'köşeli' İbrani alfabesi yerine, eski İbranice (ya da Fenike dili) ve Yunanca yazıtlara ait harfler kullanılmıştır. Aydınlık ve Karanlık özellikleri, bu çalışmada sözü edilen üç kişinin tinsel niteliklerinin açıklanmasında esas alınır. İlk adam, günahkârdır: bir Aydınlığa karşı, sekiz Karanlık. İkinci adam, oldukça iyidir: üç Karanlığa karşı, altı Aydınlık. Sonuncusuysa neredeyse mükemmeldir: bir Karanlığa karşı, sekiz Aydınlık.

Kısa boy, şişmanlık ve fiziksel bozukluklar gibi özellikler, günahkârlıkla bağdaştırılırken; karşıt özellikler, kişinin erdemiyle ilişkilendirilir.

Bu belgede kullanılan astrolojik terimlerden 'ikinci Sütun' hiç kuşkusuz 'ikinci Ev' anlamına gelmektedir. 'Boğa ayağındaki' bir doğum günü, muhtemelen güneşin, Boğa takımyıldızının altında bulunduğu anı ifade eder.

J. Starcky'ye göre, ilk Arami 'horoskopu' (4Q**534**), sonuncu Cemaat Prensi'ne, asil Mesih'e aittir. Ancak bu metin Nuh'un mucizevî doğuşuna göndermede bulunduğundan, Nuh yazınları arasına yerleştirilmişti (bkz. s: 540-541). Aramca sureti de bulunan 4Q**56I**, oldukça kısa olduğundan, bu yazıt üzerinden bir kimlik saptaması yapılamaz; ancak söz konusu edilen vasat kişinin Nuh olma olasılığı zayıf görünüyor.

Tarikat üyelerinin horoskop aracılığıyla geleceği tahmin edip etmediklerini ya da bu horoskop benzeri yazıtları yalnızca yazınsal bir araç olarak kullanmış olup olmadıklarını bugünden kestirmek mümkün değil; öte yandan ben ikinci durumun daha olası göründüğüne inanıyorum. Parşömenler içinde böylesi metinlerin bulunmuş olması şaşırtıcı değildir. Yahudi cemaatinin büyük bir bölümü astrolojiyi tasvip etmezdi; öte yandan Helen taraftarı bir Yahudi yazar, Eupolemus, astrolojinin İbrahim tarafından keşfedildiğini iddia ediyordu! (bkz. G. Vermes, *Scripture and Tradition in Judaism*, Leiden, 1973, 80-82.)

Metinler için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 88-91; J. Strugnell, *RQ* 7 (1970), 274-6; P. S. Alexander, E. Schürer, G. Vermes, F. Millar, M. Goodman, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*, III, Edinburg, 1986, 364-6.

4Q186, böl. I

II ... kalçası düz ve uzun; ayak parmakları ince ve uzundur. İkinci Sütun dışındadır. Ruhu, Aydınlık Evi'nden altı parçadan; Dipteki Karanlık'tan üç parçadan oluşur. Doğduğu/doğacağı (?) günüdür bu: Boğanın ayağında. O, uysal biri olacak. Hayvanı, boğadır ...

2. Bölüm

I ... düzen. Kara gözleri parlaktır. Sakalı ... ve o ... Kibar bir sesi vardır ... Dişleri düzgün ve güzeldir. Boyu ne uzun ne de kısadır. O ... Parmakları ince ve uzundur. Kalçası düzdür. Ayak tabanı ... Ayak parmakları düzgündür. Ruhu, Aydınlık Evi'nden, ikinci sütundan, sekiz parçadan; Karanlık Evi'nden bir parçadan oluşur. Doğduğu/doğacağı günüdür bu: ... Hayvanı, ...

4Q561

... karışık olacak; ama çok değil. Gözleri, siyahla beyaz arasında olacak. Burnu, uzun ve güzel olacak. Dişleri, düzgün olacak. Sakalı ince olacak; ama çok değil. Kalçası düz ve küçük ve kalın ...

Ay'ın Evreleri
(4Q317)

Şifreli harflerle yazılmış yetmiş altı astronomi metni, dolunayın dörtte birine bölünen evreleri, 364 günden oluşan güneş takvimi esas alınarak tanımlamaktadır. J. T. Milik; I ii, 2-14 ve bazı küçük parçalardan yararlanarak, on dört satırlık yeni bir bölüm oluşturmuştu.

Metin için bakınız J. T. Milik; *The Books of Enoch: Aramaic Fragments of Qumran Cave 4* (Oxford, 1976), 68-9.

II ... Ayın beşinde, ayın on dörtte on ikisi karanlıkta kalır ve böylece ay, güne girer. Altıncı gün, ayın on dörtte on üçü karanlıkta kalır ve böylece ay, güne girer. Yedinci gün, ayın on dörtte on dördü karanlıkta kalır ve böylece ay, güne girer. *vacat* Sekizinci gün ... gökyüzü ... ışığı görünmez ... Şabat'tan sonraki gün (Pazar). *vacat* Dokuzuncu gün ayın on dörtte biri görünür ve böylece ay, geceye girer. Onuncu gün, ayın on dörtte ikisi görünür ve böylece ay, geceye girer. *vacat* On birinci gün, ayın on dörtte üçü görünür ve böylece ay, geceye girer. *vacat*

Bir Brontologion Beraberinde Bir Burç Takvimi (4Q318)

Çarpıcı, ancak maalesef parça buçuk bir takvim, Nisan ayıyla Adar ayı arasındaki ardışık aylar içinde, ayın farklı burç işaretlerinden geçişini gösterir. Bu bölüm, Tevet ayıyla başlatılır, Tishri ayıyla devam eder ve Adar ayıyla sonlandırılır. 8. sütunun son dört satırı *brontologion*'u -ayın belirli günlerinde duyulan gök gürültüsünün yorumlanmasıyla mucizelerin ve hastalık alametlerinin tahmin edilmesi- kapsamaktadır. Istırap zamanlarının tahmini, 8. ve 9. satırlarda sunulmaktadır. Kuraklık, yabancı bir ordunun ülkeyi işgal edişi, bu ıstırap zamanlarındandır.

Editio princeps için bkz. J. C. Greenfield ve M. Sokoloff, *DJD*, XXXVI, 259-74.

VII ... 13'ü ve 14'ü Balık; 15'i ve 16'sı Koç; 17'si ve 18'i Boğa; 19'u, 20'si ve 21'i İkizler; 22'si ve 23'ü Yengeç; 24'ü ve 25'i Aslan; 26'sı, 27'si ve 28'i Başak; 29'u ve 30'u Terazi *vacat Tishri* . 1'i ve 2'si Akrep; 3'ü ve 4'ü Yay; 5'i, 6'sı ve 7'si Oğlak; 8'i, 13'ü ve 14'ü Yengeç; 15'i ve 16'sı Aslan; 17'si ve 18'i Başak; 19'u, 20'si ve 21'i Terazi; 22'si ve 23'ü Akrep; 24'ü ve 25'i Yay; 26'sı, 27'si ve 28'i Oğlak; 29'u ve 30'u Kova. *vacat Shevat*. 1'i ve 2'si Balık; 3'ü ve 4'ü Koç; 5'i, 6'sı ve 7'si Boğa; 8'i ve 9'u İkizler; 10'u ve 11'i Yengeç; 12'si, 13'ü ve 14'ü Aslan; 15'i ve 16'sı Başak; 17'si ve 18'i Terazi; 19'u, 20'si ve 21'i Akrep; 22'si ve 23'ü Yay; 24'ü ve 25'i Oğlak; 26'sı, 27'si ve 28'i Kova; 30'u ve 31'i Balık. *vacat Boğa'da*, gök gürler ... ülkede ağır işçilik ve kralın davasında kılıç ve ... ülkesinde ... Araplara (?). ... açlık ve her birini yağma ederler ... *vacat İkizler takım yıldızında*, gök gürler; yabancılar çevrede terör estirir ve yağmalama ...

İlahi Görev Düzeni
(4Q334)

Dördüncü mağarada, altı sütundan oluşan bir liturjik çalışmaya ait yedi bölüm bulunmuştur. Bu metinde, ayın birbirini takip eden günlerinde, geceleri ve gündüzleri okunan dua ve söylenen ezgi sözlerinin numaraları sıralanmıştır. Yalnızca 2-4 bölümler, tutarlı bir metne dönüştürülebilirler. Yazıt, M.Ö. birinci yüzyılın sonlarına tarihlenir.

Editio princeps için bkz. U. Glessmer, *DJD*, XXI, 167-94.

Bölüm 2-4

Ayın sekizinci gecesinde: sekiz ezgi ve kırk- ... dua ve gün boyunca: ... ezgi ve on altı dua. Dokuzuncu gecesinde: sekiz ezgi ve kırk iki dua ve gün boyunca: ... ezgi ve ... dua. Onuncu gece: sekiz ezgi ve ... dua ve gün boyunca: ... ezgi ve yirmi dua ...

Semavi Işıkların Sözleri (4Q504-6)

Dördüncü mağara (4Q**504-6**)'da bulunan, parça halindeki üç elyazması, 'Semavi Işıkların Sözleri', haftanın günleri için yazılmış dualar koleksiyonudur; bunlar kutsal kitap hatırlatmalarıyla doludur. Bu metinler arasında en iyi durumda bulunan 4Q**504** yazıtı, özellikle Şabat'ın ve dördüncü günün üzerinde durmaktadır. Editörü, abartılı biçimde bu belgenin M.Ö. ikinci yüzyıl ortalarında kaleme alındığını savunur (*DJD*, VII, 1982, 137-75).

4Q504

I ... Amen! Amen!

... **II** ... Sana dua ediyoruz, ey Rab, bildiğince davran, Kudretinin büyüklüğü uyarınca, buyruklarına karşı gelen atalarımızı bağışlayansın Sen. Onları yok edecek derecede öfkeliydin; ancak onlara karşı duyduğun sevgin ve antlaşman adına -çünkü Musa onların günahları için af dilemişti- sonraki kuşakların, yüce kudretini ve merhametinin bolluğunu bilmeleri için, onlara acıdın. Bütün günahlarına rağmen, öfkeni ve gazabını İsrail halkından esirge. Yoksul halklar için gerçekleştirdiğin mucizelerini anımsa. Çünkü biz, Senin Adınla anıldık ... bütün içtenliğimizle pişmanlık duymamız ve Yasa'nı, bir daha bundan sapmamacasına- gönlümüze kazımamız için ... Bizi budalalıktan, körlükten ve kararsızlıktan ... kurtar. İşlediğimiz günahlar yüzünden satıldığımızı gördün ve bütün hatalarımıza rağmen bizi ... çağırdın. Sana ... karşı günah işlemekten bizi koru ve ... kanıtlarını görmemizi sağlarsın.

III ... uluslar, Senin yanında hiçtir; Senin huzurunda önemsiz ve değersizlerdir. Yalnızca Senin Adını andık. Bizi kendi gör-

kemin için yarattın ve bütün uluslar arasından bizi, oğulların olmamız için seçtin. İsrail'i 'Oğlum, ilk çocuğum' diye çağırdın ve bir babanın kendi oğlunu cezalandırması gibi, Sen de bizi cezalandırdın. Çağlar boyunca hastalık, susuzluk, salgın ve Antlaşma'nın ... kılıcıyla büyüttün bizi. Bütün dünya halkları arasından bizi, kendi halkın olarak seçtiğin için öfkeni, kıskançlığını ve gazabının kızgınlığını üzerimize yağdırdın. Veba kırbacınla bizi böldün, Musa ve diğer Peygamber hizmetkârlarının yazdıkları üzere, bize ... son günlerinde iblisi göndereceğini duyurdun.

IV ... Senin meskenin ... Kudüs'te bir dinlenme yeri. Bütün dünya üzerinde bu kenti, daima adının yaşatılacağı yer olarak seçtin. Bütün halklar arasından İsrail'i sevdin. Yahuda kabilesini seçtin, halkına çobanlık etmesi ve huzurunda sonsuza dek İsrail tahtında oturması için Musa ile Antlaşma yaptın. Senin görkemini bütün halklar görmüştü, İsrail halkının içinde Kendini kutsamıştın. Senin Yüce İsmine sunularını getirdiler; gümüş, altın ve değerli taşlarla birlikte ülkelerindeki bütün zenginlikleri sundular. Bunlar, Senin halkını, kutsal kentin Siyon'u ve Rabbimizin evini yüceltsin diye ... o zaman, ne düşmanlık ne de uğursuzluk yaşandı; aksine huzur ve kutsama ... ve yediler ve tatmin oldular ve geliştiler ...

V ... yaşam pınarının sularından vazgeçtiler ...ve ülkelerinde yabancı bir tanrıya hizmet ettiler. Toprakları düşmanlar tarafından yağmalandı; çünkü kıskançlığının ateşi içinde Senin öfken ve gazabının sıcaklığı taştı ve bu topraklar, hiçbir adamın varıp dönemeyeceği bir çöle dönüştü. Bütün bunlara rağmen, ne Yakup'un tohumundan geçtin ne de Antlaşmanı bozup İsrail'i yıktın. Çünkü var olan tek Tanrı Sensin ve senden başka tanrı yoktur. Antlaşmanı anımsadın, bizi uluslardan korudun ve bizden vazgeçmedin. Sürgüne gönderdiğin topraklarda, İsrail halkına sevecen davrandın; böylece onlar Sana döneceklerini ve hizmetkârın Musa aracılığıyla buyurduğun üzere Sözüne uyacaklarını anımsadılar.

Bize Kutsal Ruh'u bahşettin, bizi kutsadın; bütün acılarımızda Seni anacağız ve bizi cezalandırdığın zorlu sınavlarda Sana dua edeceğiz. Acıya boğulduk, felaketler yaşadık, zalimin gazabıyla sınandık. Çünkü işlediğimiz suçlarla Tanrı'yı da usandırmıştık, günahlarımızla Kaya'yı bıktırmıştık. Ancak kazanmamız için Sen, bizi yürümemiz gereken yola yönelten, bizi yıldırmadın. Biz yine de ... dinlemedik.

VI ... Bizi bütün hatalarımızdan kurtardın ve Kendin için bizi günahlarımızdan arındırdın. Doğruluk Seninledir, bir tek Seninle,

ey Rab; çünkü bütün bunlar Senin işindir! Yüreklerimizin tevazu ile dolduğu bugün, atalarımızın ve bizim günahlarımızın, sadakatsizliğimizin ve isyankârlığımızın bedelini ödüyoruz. Senin sınamalarını ve cezalarını reddetmedik; çektiğimiz bütün acılara karşın, Antlaşmanı bozacak denli isyankâr olmadık. Düşmanlarımızı üzerimize salan Sen, gizemli İşlerini sonraki kuşaklara aktarmamız için bize güç verdin. Sana dua ediyoruz, ey Rab; çünkü ezelden ebediyete dek mucizeler yaratırsın; bize karşı olan öfken ve gazabın diner. Çektiğimiz acıyı, çileyi ve ıstırabı gör; yakına ve uzağa, sürgüne gönderdiğin, Yaşam Kitabı'nda adı anılan bütün İsrail halkını serbest bırak ... Sana hizmet ... ve Kutsal adına minnet ...**VII** ... bizi, bütün acılardan kurtarana. Amen! Amen!

Şabat Günü için İlahiler

Şükürler ...
O'nun Kutsal Adını daima an
... kutsal semanın bütün melekleri
... cennetlerin üstünde,
Yeryüzü ve bütün derinlikleri,
Dipsiz cehennem çukuru ve Yıkım
Bütün sular ve içlerindeki her şey.
Bütün yaratıları O'nu kutsasın daima
Sonsuza dek. Amen! Amen!
... O'nun kutsal Adını an.
Tanrı'ya ... söyle ...

3.Bölüm

II ... Bize huzur veren Tanrı'ya şükürler olsun. Amen, amen. Dördüncü gün duası. Anımsa, ey Rab...

4. Bölüm

II ... Bize bahşettiğin Kutsal Ruh sayesinde bunları biliyoruz. Bizi yücelttin. Bize merhamet et, Eski adamların günahları ve dik başlılıkları yüzünden bizi cezalandırma. Bizi kurtar, kutsa, bütün günahlarımızı ve suçlarımızı bağışla.

6. Bölüm

II ... Anımsa, kutsa; biz Senin halkınız. Bizi kartalların kanatlarında taşıdın ve huzuruna getirdin. Yavrusuna kol kanat geren, kanatlarını açan, yavrularını kanatlarında taşıyan bir kartal gibi, yaşamlarımızı ayıracağız ve diğer uluslardan ayrı duracağız ve ... Ateş sütununda bizim yanımızdasın ve kutsallığının bulutunda önümüzden gidiyorsun, Senin görkemin bizim aramızda ...

8. bölüm, sağdaki sayfa

II ... Anımsa, ey Rab ... Babamız Âdem'i, Kendi görkeminin benzerinde biçimlendirdin; ona yaşam nefesi verdin; anlayış gücü ve bilgi sundun ... onu, kurduğun Aden Bahçesi'ne hükümdar kıldın ... görkemli topraklarda yürümesi için ... korudu. ... sapmaması için O'nun yanındaydın ... o, ettendi ve toprağa dönecek (?) ... ve Sen, ... Bilirsin ... kuşaklar boyunca ... yaşayan bir Tanrı ve Senin elin ... yollarında adam ... dünyayı şiddete boğmak ve masum kanı akıtmak ...

Liturjik Dua
(IQ34 ve *bis* 34)

J. T. Milik tarafından yayımlanan (*DJD*, I, 152-5) bu bölümler Musevi bayramlarında okunan dualardan bazılarını içermektedir. Bu bölümün başlığı kayıp; ancak Antlaşma'nın yenilenmesine yapılan göndermeye bakacak olursak elimizdeki bu metin, tarikata ait başka bir Pentekostal liturjiye aittir.

I ... günahkârı rehinimiz, sadakatsizi tutsağımız yapacaksın. Bizi, bütün zalimlerden kurtaracaksın ve biz sonsuza dek Senin Adını kutsayacağız. Bizi bunun için yarattın; şöyle dememiz için: Sana şükürler olsun ...

II ... gündüz için cennetin Büyük ışığı; gece için cennetin Küçük Işığı ... yasalarına karşı gelmeden ... ve bütün dünyaya egemendirler.

Ancak erkek tohumu, onlara bahşettiklerini anlamadılar ve Senin sözlerinde varlığını sezemediler ve her birinden günahkârca saptılar. Senin kudretine inanmadılar; bu yüzden onları reddettin. Çünkü günahkârlık Seni memnun etmez; Senin huzurunda tanrıtanımazlık var olamaz.

Ancak iyi niyetinin zamanında Kendin için bir halk seçtin. Antlaşmanı anımsadın ve bütün halklar arasından kutsal olanını yücelttin. Görkemli bir hayal, Kutsal Ruhu'nun sözleri, ellerinin işleri ve Sağ Eli'nin yazdıkları üzerine kurulu antlaşmanı, onlar için yeniledin; onlar sonsuza açılan merdivenleri ve görkemin temellerini öğrensinler diye ... Onlar için vefakâr bir çoban çıkardın ...

Bayramlar için Dualar (4Q507-9)

Dördüncü mağarada bulunan aşınmış üç elyazması (4Q**507-9**), birinci mağaradaki bazı metinlerle (IQ**34** ve *bis* **34**) örtüşmektedir. Aralarından ikisi Bağışlanma Günü'ne ve İlk Ürün Gününe ait olan bu metinler, bayram dualarını içerir. Editör M. Baillet, bunların M.S. birinci yüzyıl başlarına denk düştüğünü savunur (*DJD*, VII, 175-215).

4Q507, I. bölüm

Rahimden, göğüsten beri günahla kuşatıldık. Yaşarken, ... günah içinde yürüdük.

4Q508, I. bölüm (bkz. IQ34 *bis*)

Doğruluk ... büyümek için, gökyüzünün bulutlarına ve toprağın ürünlerine şükürler olsun, ... doğruyu, günahtan ayırmak için ... Günahkârı, cezamız kılacaksın; adil olanla bütün zalimlerimizi yok edeceksin. Adını daima kutsayacağız. Çünkü bizi bunun için yarattın ve şöyle yanıt veriyoruz: Şükürler ...

2. bölüm (bkz. IQ34 *bis*)

... Bağışlanma Günü için dua. Merhametler bayramını anımsa ey Rab ve dönüş (?) zamanını ... Onu, bizim için bir oruç bayramı diye seçtin ve daimi bir ilke ... Gizli olanı ve açıklanan şeyleri bilirsin.

3. bölüm

... Antlaşmanı, Nuh'la yaptın ...

4Q509, 3. bölüm (bkz. IQ34 *bis*)

Acımızı dindirerek bizi sevindirdin, ... bayramı için sürgünlerimizi bir araya getirdin. ... mevsimi için dağılan kadınlarımızı bir araya getireceksin ... Birliğimize merhametin, ekim mevsiminde toprağa düşen yağmur damlaları ... ve filizlenme mevsiminde çimler üzerindeki su ve ... gibidir. Mucizelerini, kuşaktan kuşağa aktaracağız. Bizleri sevindiren Rab'be şükürler olsun ...

132. bölüm

II İlk Ürün Bayramı için dua. Anımsa, ey Rab, ... bayramını ve ... işlerinin ilk ürünlerini Huzurunda sunmak ... buyurduğun, hoşnut edici, gönülden sunulan sunuları ...

Günlük Dualar
(4Q503)

Toplam 225 papirüs parçasından oluşan bir dördüncü mağara elyazması (4Q**503**), ayın her akşamında ve sabahında okunan kutsama dualarının listesini sunmaktadır (M. Baillet, *DJD*, VII, 105-36). İzlenen takvim, ay yılı takvimi olmalı; öyle ki burada akşamlar sabahtan önce gelir. Editör, bu metni M.Ö. birinci yüzyılın ilk çeyreğine yerleştirir.

III Güneş doğduğunda ... cennetin semasında, dua edecekler. Şöyle yanıtlayacaklar: İsrail'in Tanrı'sına şükürler olsun ... Bugün ... ışığının dördüncü kapısından ... Ayın beşinci gününün akşamında dua edecekler. Şöyle yanıtlayacaklar: ... saklayan İsrail'in Tanrısına şükürler olsun. ... görkeminin tüm bölmelerinde ... bugün on dördü ... gün ışığının ... Huzur sizinle olsun, İsrail ... Güneş, yeryüzünü aydınlatmak üzere yükseldiğinde şükredecekler ve görkemli zamana ve sevinç bayramına dek on bir gün geçecek; çünkü bu gün, ışığın kapılarının on beşincisinde ... Huzur seninle olsun, İsrail. Ayın altıncı gününün akşamında dua edecekler. Şöyle yanıtlayacaklar: İsrail'in Tanrısına şükürler olsun ... Güneş, yeryüzünü aydınlatmak üzere yükseldiğinde şükredecekler. Şöyle yanıt verecekler

Bölüm 7-9

IV ... Huzur seninle olsun, İsrail ... Ayın yedinci gününün akşamında dua edecekler. Şöyle yanıtlayacaklar: İsrail'in Tanrı'sına şükürler olsun ...

Bölüm II

Ayın on ikinci gününün akşamında dua edecekler ... (muhtemelen ayın yirmi altıncı gününe dek bu, tekrarlanacak.)

Sabahı ve Akşamı Kutlama Duası ya da İlahisi (4Q408)

Bu liturjik dua külliyatı içinde on beş ya da on altı adet, orta uzunlukta ve bir adet kısa uzunlukta parça bulunmaktadır; ancak bunlardan yalnızca biri çevrilmeye uygundur. Bu belge; 4Q**375**, **376** ve IQ**29**'la benzerlik taşır. Paleografik incelemeye göre, bu metin M.Ö. ikinci yüzyıl sonlarına yerleştirilir.

Editio princeps için bkz. Annette Steudel, *DJD*, XXXVI, 298-319.

I. bölüm

... Bütün yollarında doğru olan Rab, Sana şükürler olsun. Kudretli ol ... yargılarında. Sen, sadık olan ... Bütün zekanla anlarsın ... güç ... Sen, ... getirmek için ... günün başlangıcını işaret eden sabahı yaratan ... işleri için. Onları, Adının kutsanması için yarattın. Çünkü ışık iyi ... Sen ... karanlığın doğuşunu işaret eden akşamı yarattın ... işten ... Işığın iyi olduğunu gördüklerinde ve ... ilahi Adını kutsamaları için yarattın onları. ... karanlığın doğuşunu işaret eden akşamı yarattın.

Kutsamalar
(IQSb=IQ28b)

Bir kutsama külliyatında geçen bu parçalar asıl olarak, Cemaat Kuralı'nı ve Kurtarıcı (Messianic) Kuralı da içeren Parşömen'e aitti. Editörü tarafından başarılı biçimde derlenmiş olan bu parçalar, yine J. T. Milik'e göre M.Ö. birinci yüzyıl civarlarına tarihlenir (*DJD*, I, 118-29).

Muhtemelen kurtuluş çağını ya da yeni Cemaat'in kuruluş törenini anlatan bu kutsamalar, Efendi ya da Gardiyan tarafından okunurdu. Öte yandan bu kutsamalar, kurtuluş çağının gelişini öngören ya da simgeleyen bazı liturji toplantılarında da okunuyor olabilirdi. Öncelikle bütün Antlaşma üyeleri daha sonra cemaatin dini başkanı, Harun'un Mesihi, kutsanır. Sonraki kutsamalar, sırasıyla Sadok Oğulları, Kâhinler (ve Levililer?), Cemaat Prensi; İsrail'in Mesih'i için okunur. Belgenin geri kalanı kayıptır.

Ek bir parça için bkz. G. J. Brooke, J. M. Robinson, 'A Further Fragment of IQSb: The Schoyen Collection M.S. 1909', *JJS* 46 (1995), 120-33.

Sadık Kişinin Kutsanması

1 Kutsama sözleri. Başkan; Tanrı korkusu taşıyan ve O'nun istekleri uyarınca davrananları, Buyruklarına uyanları, kutsal Antlaşması'na bağlı kalanları, Doğruluğunun yolunda yürüyenleri, Tanrı'nın sonsuza dek devam edecek Antlaşması'na seçtiklerini kutsayacak.

Rab, sizi kutsal meskeninden kutsasın; sizin için cennetten, asla sarsılmayacak sonsuz bir pınar açsın!

...

O, sizi ilahi dualarla onurlandırsın; size Kutsal Olanların bilgisini öğretsin!

O, sizin için ebedi pınarı açsın; yaşam suyunu, susamış kişilerden esirgemesin!

...

Baş Kâhinin Kutsanması

II ...

III Rab, yüzünü sizden yana dönsün; kurbanlarınızın hoş kokusuyla hoşnut olsun!

Kutsal heyetinizde oturan kişileri seçsin; bütün kutsal sunularınızı bir yana yığsın ve ... mevsiminde ... tohumlarınızı!

Yüzünü, cemaatinizden yana dönsün!

Sizi taçlandırsın ... sonsuz görkemde; tohumunuzu sonsuza dek kutsasın!

Sizi ebedi huzurla ... ödüllendirsin!

Kötülerin soyu tükeninceye dek, Binlerin başında dövüşsün ... önünüzdeki halkı bağlamak ... dünyanın bütün zenginlikleri ...

Çünkü Tanrı, ... bütün temellerini kurdu, huzurunuzun temelini de kursun!

Kâhinlerin Kutsanması

Kutsama sözleri. Efendi, Tanrı'nın kendi antlaşmasını teyit ettirmek ve kendi halkının arasında bütün ilkelerini sorgulatmak ve buyurduğu biçimde onlara rehberlik etmelerini sağlamak için seçtiği ve Tanrı'nın Antlaşması'nı gerçeğin üzerine kurmuş olan ve sadakatle O'nun yasalarını izlemiş olan ve O'nun seçiminin yolunda yürüyen bütün kâhin Sadok Oğulları'nı kutsasın.

Rab, sizi kendi kutsal meskeninden kutsasın; sizi azizlerin cemaatinde, değerli bir mücevher gibi kılsın!

Sizin için, daimi kâhinliğin Antlaşması'nı yenilesin; Kutsallığın evi için sizi kutsasın!

Bütün önderleri, sizin işlerinizle yargılasın ve dudaklarınızın sözleriyle, halkların bütün prenslerini!

Size lezzetli şeylerin ilk ürünlerinden, payınıza düşeni versin; sizin elinizle, bütün canların öğüdünü kutsasın!

IV ... ebedi kutsamalar, başınıza taç olsun!

Sizi ... azizleri saymanız, halkınızı kutsamanız ... Tanrı'nın Kurulu'ndaki adamları, bir prensin değil kendi elinizle kutsamanız için seçti ...

... Tanrı'nın halklarının görkemine, Kutsallık Meskeni'ndeki bir Varlık Meleği gibi olun ...

Krallığın Tapınağı'nda hizmet edin ve Varlık Melekleri'yle beraber, birlikte yazgıya hüküm verin, Kutsal Olanlarla beraber, daimi çağlar ve sonsuz zamanlar boyunca; çünkü Onun bütün yargıları doğrudur!

O, halkın arasından sizi kutsal saysın ve dünyayı bilgiyle aydınlatmak ve Cemaat'in yüzünü erdemle ışıldatmak için sizi ebedi bir ışığa dönüştürsün!

O, sizi Kutsalların Kutsalına adasın! Çünkü siz O'nun için kutsalsınız ve O'nun adını yücelteceksiniz ve O'nun kutsallığını ...

V...

Cemaat Prensi'nin Kutsanması

Efendi, Cemaat Prensi'ni kutsayacak ... ve Halkı'nın daimi krallığını kurmak, yoksulları adil biçimde yargılamak, ülkedeki ezilenlerin arasında adaleti eşit biçimde hakim kılmak, (oğullarının) kendi yolunda yürümelerini sağlamak üzere, onun için Cemaat Antlaşması'nı yenileyecek; Prens, Tanrı'yı arayan acılı insanlar için, O'nun kutsal Antlaşması'nı hakim kılacak.

Rab, yüksek bir duvarın üzerinde duran sağlam bir kule gibi seni yükseklere eriştirsin!

Halkları, kudretli elinle cezalandır, asanı kullanarak dünyayla hesaplaş; nefesinle tanrıtanımazları yok et!

Tanrı, sana öğüt ruhunu, ebedi gücü, bilgi ruhunu ve Tanrı korkusunu bahşetsin; doğruluk, beline kuşak olsun; dizginlerin, sadakat olsun!

Tanrı, boynuzlarını demirden, toynaklarını bronzdan yapsın; sokaklardaki çamura benzeyen halkları genç bir boğa gibi tep ve ayaklarının altında ez!

Tanrı, seni asa gibi yarattı. Yöneticiler ... ve ulusların bütün kralları sana hizmet edecekler. O, Kutsal adıyla seni güçlendirecek, aslan gibi olacaksın; ... avını yutana dek dinlenmeyeceksin.

Takdisler
(4Q280, 286-90)

Liturjik kutsamaları ve lanetlemeleri içeren, her bölümü 'Amen, amen,' sözleriyle sonlandırılan, bir dördüncü mağara metninin parçalı beş suretinden biri olan 4QBerakhot[a] (4Q**286**), peş peşe sıralanan bölümlerden oluşur; bu metin üç tabaka üzerine resmedilmiştir (PAM 43.3II-I3). Cemaat Kuralı II ve Savaş Kuralı XIII ile paralellik gösteren, 4Q**286** ile aynı tarzda yazılmış olan bu metinler; Şabat için Kurbanlık ezgilerini (4Q**400-407**) akla getirir. 4QBerakhot'un, IQS II, 3-I7'de bulunan antlaşmanın yenilenmesi töreni metninin muhtemelen bağımsız bir uyarlaması olduğunu savunan Bilhah Nitzan ile aynı fikri paylaşıyorum. Asıl olarak Cemaat Kuralı ii'ye dayanan 4Q**280**'de, ilk metinden farklı biçimde, Satan'dan *Melkiresha'* (Kralım günahkârlıktır) ve *Melkisedek*'in (Kralım adalettir) rakibinden, Işığın Ordusu'nun efendisinden söz edilir (bkz. s: 532, 57I).

Editio princeps için bkz. B. Nitzan, *DJD*, XI, I-74 (4Q**286-90**) ve *DJD*, XXIX, I-8 (4Q**280**).

4QBerakhot[a]: *Kutsamalar* (4Q286)

Bölüm Ia ii

II İhtişamının tahtı, yüksek mevkiinde ayak bastığın tabure ve adım attığın kutsal yer. Görkemli tahtların, keruvları, tekereri ve bunların tüm sahipleri; alevlerin kaynağı, ışığın sancakları, merhametinin ışıltısı, alev fırtınaları, olağanüstü ışık cisimleri; merhamet, ihtişam, görkemli yükseklik, kutsal kaynak, merhametin kaynağı, kutsamaların ihtişamı, mükemmel işlerdeki büyüklük, iyileşme, mucizevi işler, erdemin kaynağı, bilgi örüntüsü, kavrayış gü-

cünün kaynağı, önsezinin kaynağı, kutsal öğüt, gerçek kaynak, bilginin hazine evi, doğruluğun inşası, yükseliş yeri, sevecenlikteki ve uysallıktaki büyüklük, gerçek sevecenlik, ebedi merhamet, tecelli eden mucizelerin gizi, belirlenmiş kutsal haftalar, ay kümeleri ... birbirini takip eden yılları ..., ... görkemli kutlama mevsimleri ... belirli zamanlarında...topraklardaki şabat seneleri, özgürlük zamanı ... sonsuzluk ... aydınlık ve karanlık ...

2. bölüm

... onların ... merhametlerinin gücü ve Mabet'e ... getirenlerin ruhları ... birliklerinde ve hükümranlıklarında, iktidar sahibi 'tanrıların' gücü ... *vacat* ... güçle yargılama isteği *vacat* ... Kutsal Adını cemaatlerinde kutsayacaklar. ... Kutsalların kutsalı ... lanetleyecekler ... kavrayış gücünün bilgisi ... *vacat* ... şen haykırış ...

3. bölüm

... yöneten melekler ... bütün hizmetlerinde ... kıvılcımlar ve ışıklar ... yağmur bulutlarının melekleri, kara bulutlar ve kalın bulutlar ve çiy taneleri ... ve bütün egemenliklerin ruhları ... yaratıldıklarında ... birbirini izleyen ...

5.bölüm

...yeryüzü ve üzerindekiler,
dünya ve bütün sakinleri.
Yer ve bütün araçları;
yeryüzü ve üzerinde yaşananlar.
Dağlar ve bütün tepeler;
ovalar ve koyaklar;
kuru toprak ve ... sedir ağaçları;
yerdeki odunlar ve bütün ıssız çöller
... ve ıssızlığı;
ve yapısının temelleri.
Çakallar ve ...
... uzun ağaçlar ve meyveleri
ve Lübnan'daki tüm sedir ağaçları ...
Tahıl, şarap ve bütün ürünler.
... ve dünya üzerindeki bütün sallamalık sunular
on iki ayda ...
... Sözlerin. Amen, amen.

Bölüm 7a i

I ...ve seçtikleri...
... şarkısını bilen herkes ...
Kutlama mevsimlerinde doğrunun kutsanması
... krallık, halkların arasına indirilecek
... saf 'tanrıların'birliği
Ebediyete dek Adını kutsayacak
ve sana ibadet edecek
bütün bilgililere. Amen, amen.

Bölüm 20+13+4Q288

Tanrı'nın cemaatinde herkes, kardeşini tevazu ve doğrulukla eleştirecek. Her kim ki doğru yola dönmekte kusur ederse buyruklar uyarınca azarlanacak. Onu azarlayacaklar ve bu kişi hatasından dönerse, ona merhamet edecekler. Kimse, kardeşine bir günden fazla kızgın kalmayacak. Kimse kardeşinden nefret edip de günaha girmeyecek. Kişinin hataları cemaat adamlarına bildirildiğinde, bu kişi merhamet sevgisiyle ve tevazuuyla uyarısın ki bu kişi hatalarından uzaklaşacak. Cemaat Gardiyanı, bu kişiyi tanıkların yanında azarlayacak ve bu kişinin günahlarından sıyrılması için ona kuralları açıklayacak. Kimse kendi adına başkasından intikam almayacak; yoksa (altı ay/bir yıl süresince ?) cezalandırılacak ... Kimse, kardeşinin emrini hiçe sayıp da yasaları kendi eline almayacak. Kimse kardeşine öfkeyle ve günahkârlık ruhunun ateşlediği düşmanlık duygusuyla çıkışmayacak; nedensiz yere kardeşini rencide etmeyecek.

4Q287, 3. bölüm

... Kutsallar kutsalı ... takdisleriyle Senin Kutsal adını kutsayacaklar. Bütün canlar Seni kutsayacak; Senin yarattığın ... hayvanlar, kuşlar, solucanlar, denizdeki balıklar ve bütün ... onları sen yarattın, ...

10. bölüm

... Onun Kutsal ruhunun mesh edilmiş olanlarına karşı ...

4QBerakhot^{b}: Beliyal'in Lanetlenmesi (4Q286-7)

Bölüm 7 ii

...

II Cemaat Kurulu, hep birlikte Amen, amen, diyecek. Daha sonra Beliyal'i ve onun günahkâr halkını lanetleyecekler. Şöyle diyecekler; Beliyal'in suretine, egemenliğindeki günahkârlığına lanet olsun. Halkı'nın bütün günahkâr ruhlarına ve düşüncelerindeki kirliliğe lanet olsun. Çünkü onlar karanlıkların halkıdır ve ebedi yıkımla ziyaret edilecekler. Amen, amen.

Egemenliği süresince günahkâr olanla ve ona hizmet eden Beliyal'in oğullarına, yok olacakları güne dek, lanet olsun. Amen, amen.

Şöyle devam edecekler: Lanet olsun Helak Meleği'ne, Yıkım Ruhu'na; bütün kötü niyetleriniz, yakışıksız işleriniz ve günahkâr tasarınıza lanet olsun ... Amen, amen.

Günahkâr tasarılarını gerçekleştirenlere, gönüllerine iblisi yerleştirenlere, Tanrı'nın Antlaşması'na karşı davrananlara ... doğru yargıları, budalalıkla değiştirenlere lanet olsun.

4QTakdisler: "*Melkiresha'*"nın Lanetlenmesi (4Q280)

2. bölüm

Tanrı, işlediği günahlar yüzünden onu Işığın Oğulları'ndan ayıracak; çünkü o, Tanrı'nın yolundan sapmıştır.

Şöyle devam edecekler: Bütün kötü niyetlerin yüzünden sana, Melkishra', lanet olsun. Tanrı, sizi zalim İntikamcıların eline teslim edecek. O'nun adını andığınızda Tanrı sizi dinlemeyecek. Öfkeli yüzünü sizden yana dönecek. Atalarına bağlı olan kimse, sizin için 'huzur' duası etmeyecek. Hepiniz cezanızı çekeceksiniz; sığınacak yer bulamayacaksınız!

Günahkâr tasarılarını gerçekleştirenlere, gönüllerine iblisi yerleştirenlere, Tanrı'nın Antlaşmasına karşı davrananlara lanet olsun, ... Doğruluğunu görenler ...

Her kim ki O'nun Antlaşması'na katılmayı reddeder, kendi gönlünün inatçılığı ...

Pişmanlık Töreni
(4Q393)

Birinci çoğul şahıs ağzından yazıya dökülen, işlenen günahlardan duyulan pişmanlığın dile getirildiği törene ait parçalı yazıtlar, kullanılan üslup bakımından Mezmur 51, Yeremya ve Yasanın Tekrarı Kitapları'nı; ayrıca Ezra 9:5-15, Daniel 9:4-19 ve IQS I, 1 içinde geçen pişmanlık dualarını çağrıştırmaktadır. Son metindeki pişmanlık duası, aynı zamanda Antlaşmanın Yenilenmesi töreninin parçasıdır. Bu elyazması, M.Ö. birinci yüzyıl ortalarında kaleme alınmıştır.

Editio princeps için bkz. Daniel Falk, *DJD*, XXIX, 45-61.

I ... Sözünle doğrulanan ... bütün günahlarımızla döküldük ... tutuk boyunlular ... Tanrımız, Yüzünü günahlarımızdan sakla, bütün suçlarımızı yok et, bizi yeni bir ruh içinde yarat, ey Rab, ... sadakatten vazgeçen ... ve isyankârlara ... günahkârları Sana getirmek için ... Yıkılan ruhu kendinden esirgeme, Ey Tanrı. Halkına göre ... için ... ve daima ... uluslar ve krallıklar ... sözleri ... için Senin halkına ...

II ... Antlaşmana sadık kalanlara, Seni sevenlere sevecenliğini ve Musa'ya ilettiğin buyruklarına bağlı kalanlara ... Halkından ve Senin mirasından vazgeçme. Kimsenin kendi gönlünün inatçılığı uyarınca davranmasına izin verme. Ey Tanrı, iyi niyetinde ... halkın ve mirasın yalnız kalmayacak; kimsenin kendi gönlünün inatçılığı uyarınca davranmasına izin verme. Nerede Kudret? Işığını, kirinden arınmamış kimsenin yüzüne vurur musun? Onlar kutsanacaklar ve her şeyin üzerine yükseltilecekler. Geçmiş zamanda atalarımızı seçen Sensin, ey Rab. İbrahim'le yaptığın Antlaşmanı onların soyuna ileten Sensin; ... onuruna ... güçlü adamlar, iktidarlı olanların sahipleri, ... dolu evleri verip ... su, asma bahçeleri ve zeytin ağaçları ve ... halkın mirası ...

Arınma Töreni A
(4Q512)

Dördüncü mağarada bulunan bu aşınmış papirüs parçaları (4Q**512**); çeşitli kirliliklerden arınmak için okunan duaları içermektedir. M. Baillet (*DJD*, VII, 263-86), bu yazıt için M.Ö. birinci yüzyıl başları tarihini önerir.

Bölüm 29-32

VII Orada, İsrail'in Tanrısı'na şükredecek. Şöyle diyecek: Sana, İsrail'in Tanrısı'na şükürler olsun. ... bayramında Senin huzurunda duruyorum ... Sen ... saflık için beni ... ve yakmalık sunusu ve kutsayacak. Şöyle diyecek: beni günahlarımdan kurtaran, yakışıksız durumlardan arındıran Sana, İsrail'in Tanrısı'na şükürler olsun. Beni bağışladı ve ben ... arınma ... İyi niyetinin yakmalık sunusunun kanı ve memnun eden anı ...

II. Bölüm

X yedi günlük arınma süresini tamamlarken ... kıyafetlerini suyla yıkayacak ve bedenini temizleyecek ve kıyafetlerini giyecek ve tekrar dua edecek ... İsrail'in Tanrısı ...

Arınma Töreni B
(4Q414)

4Q**415** yazıtının soluna yazılmış ve oldukça aşınmış otuz altı parça, bir arınma törenini ve duaları sunar. Bu yazıt, yüzyılın sonlarına aittir. Bazı satırları, 4Q**415** böl. 42-44 ii, 2-5'le paralellik gösterir.

Editio princeps için bkz. E. Eshel, *DJD*, XXXV, 135-54.

Bölüm 2 ii 3-4

... ve kutsallık ilkelerine göre bizi arındıracaksın ... birinci, üçüncü ve yedinci ... Antlaşma'nın doğruluğuyla ... kirliliğinden arınmak için ... Sonra o, suya girecek ... Şöyle yanıtlayacak; 'Sana, İsrail'in Tanrısı'na şükürler olsun; bütün arınmalar senin buyruğundur: arınma suyuyla paklanamayan suçlu adamların kirinden ayrılmak için ...

Liturjik Bir Eser
(4Q392-3)

Bu dinsel metin, muhtemelen liturjik; ancak büyük oranda Şükran ilahilerinin üslubuyla aynıdır.

Editio princeps için bkz. D. Falk, *DJD*, XXXIX, 23-44.

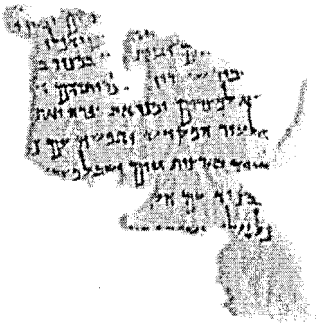
I.bölüm

... hepsi Tanrı'yla birleşecek ve hiçbir ... sapmayacak ... Ruhları, O'nun Antlaşması'na bağlanacak ve ... ağzından kelimeler ... Tanrı ... yukarıdaki cennet ... ve kalplerinde (?) hiçbir sır bırakmadan bütün er oğullarının yolunu öğrenmek ... O, karanlığını ve aydınlığını yarattı, en mükemmel ışık O'nun meskenindedir ve bütün karanlıklar O'nun önünde kaybolur. Aydınlık ve karanlık arasındaki ayrım O'nun için değildir; er oğulları için bu ayrımı koyan O'dur: güneş, günü; ay ve yıldızlar, geceyi aydınlatır. Gizemli ışık Onunladır ve Bilgisi, sonsuzdur; Tanrı'nın işleri sayısızdır (?). Biz, etten (adamlar), bunu göz ardı edebilir miyiz? Bizimle ... sayısız işaret ve tansık ... rüzgar ve aydınlık ... en kutsal yerin hizmetkârları ... ışık saçan cisimleri aydınlatandır, O ...

2. ve 5. bölümler (4Q393 I i)

... belirtilerine ve tansıklarına aldırmadılar ... bu güne dek hiçbir kralın görmediği felaketler ve ... Bizi, sayılmadan Mısır topraklarından getirdi. Zorlu suların arasından yol yaptı ... dipsiz uçurumlar ve onu derin ... bir taş gibi yok etti ...

D. TARİH VE KIYAMET YAZINI

"Mısır'ın ve Kudüs'ün Fethi
ya da bir Yunan Kralının Etkinlikleri"

Kıyamet Tarihdizini ya da Apokrifal Haftalar (4Q247)

Paleografik incelemeye göre M.Ö. birinci yüzyıl sonlarında kaleme alındığı anlaşılan, yedi satırdan oluşan bu yıpranmış bölüm, Kudüs Tapınağı'nı merkez alan ve yılların haftasına bölünen bir dünya tarihinin kıyamet anlatımını sunmaktadır. Bu metin akıcılıktan yoksun olmasına karşın, taşıdığı önemli ayrıntılar nedeniyle bu cilde eklenmiştir.

Editio princeps için bkz, M. Broshi, *DJD*, XXXVI, 187-91.

... belirli son ... Beşinci haftaya gelindiğinde ... Mısırdan Çıkış'ın üzerinden dört yüz seksen sene geçtikten sonra, Solomon, (Tapınağı inşa etti; bkz. I. Krallar 6:1) ... Tapınak, Yahuda kralı Sidkiya zamanında yıkılmıştı ...

... Levililer ve ülkenin halkı tarafından yeniden inşa edildi ... Son aşama ... Kittim Kralı ...

Tarihsel Metin A
(4Q248)

Parça buçuk on satırlık bu bölümde anlatılan hikâye, Mısır'ı işgal eden ve Kudüs'ü kötü yönetimi altına alan 'Kuzeyin Kralı'nın' (Antiochus IV Epiphanes) konu edildiği Daniel Kitabı'nın dokuzuncu bölümünü anımsatmaktadır.

Editio princeps için bkz. M. Broshive E. Eshel, *DJD*, XXXVI, 192-200.

... Mısır'da, Yunanistan'da ve ... Bu nedenle ... kuşatması altında oğullarını ve kızlarını ... yiyecekler.

Rab, kendi rüzgarını onların avlusunda estirecek ve ... o, Mısır'a gelecek ve toprağını satacak ... Tapınak kentine ve bütün ... birlikte burayı kuşatacak ... Kutsal halkın gücü tükendiğinde ... Bütün bu olaylar gerçekleştiğinde, İsrail'in çocukları ... dönecekler.

Tarihsel Metinler C-E
(Önceden, Mishmarot C^{a-c})
(4Q331-3)

Bu yıpranmış, üç takvim belgesi, Yahudi ve Romalı kişilere göndermede bulunur; (Shelamzion/Salome Alexandra, Alexander Jannaeus'un karısı; 2. Hyrcanus, Shelamzion'un oğlu; başkâhin Yohanan, muhtemelen I. John Hyrcanus; Kittim (Romalılar) ve Aemilius (kuşkusuz M. Aemilius Scaurus, Suriye hükümdarı). Bu kişilerin yaşadığı dönem, M.Ö. birinci yüzyılın ikinci ya da ilk yarısıdır. Bu yazıtlar, Megillat Taanit adıyla bilinen eski bir takvimi anımsatır (Bkz. *HJP*, II4-5).

Editio princeps için bkz, J. A. Fitzmyer, *DJD*, XXXVI, 281-9.

Metin C (4Q331)
Bölüm 1 i

... kâhin ... Johanan ... getirmek ...

Bölüm 2 ii

... Shelamzion ...

Metin D (4Q332)
2. bölüm

... Arapların arasında onu onurlandırmak için ... Shebat'ın yedisinde- ... ayının yirminci günü ... Shelamzion geldi ... karşı çıkmak ... Hyrcanus isyan etti ... karşı çıkmak ...

3. bölüm

... Kittim'in ... öldürdü ... Yedaya Haftası'nın beşinci gününde- bu ...

Metin E (4Q333)
I.Bölüm

Yehezkel Haftası ... Aemilius öldürdü ... yedinci ayda ... Gamul Haftası ... Aemilius öldürdü ...

Tarihsel Metin F
(4Q468e)

Tarihsel bir belge içinde geçen yalnızca bir bölümde, sıra dışı bir ad olan *Pwtl'ys* sözcüğü bulunmaktadır. Metnin editörü M. Broshi, bu adı, Ptollas -İbranice bir isim olan Putiel'in Helenik uyarlaması- biçiminde telaffuz eder. Ptollas, muhtemelen Herot'un oğlu Archelaus'a Roma yolculuğu sırasında eşlik eden kişidir (M.Ö. 4). Bu yolculuğun öncesinde Kudüs'te çıkan bir halk ayaklanmasının ordu tarafından bastırılması sonucu yaklaşık üç bin kişi yaşamını kaybetmişti (Bkz, Josephus, *Ant.* xvii, 213-18; *War* ii,8-14). D. R. Schwartz ve W. Horbury adlı iki araştırmacı (bkz, *JJS* 50, 308-11) bu adı, Peitholaus biçimde telaffuz eder. Peitholaus; M.Ö. birinci yüzyılda yurttaşlarının katledilişinden sorumlu tutulan Roma yanlısı bir Yahudi'dir (bkz, *Ant.* xiv, 84-5; *War*, i, 162-3).

Editio princeps için bkz, M. Broshi, *DJD*, XXXVI, 407-11.

... adamları öldürmek ... Potlaus/Potlays. ... kişiler ...

Doğruluğun Zaferi ya da Sırlar (1Q27, 4Q299-301)

J. T. Milik'in 'The Book of Mysteries' başlığı altında topladığı bu metinler (*DJD*, I, 102-5) iyi ve kötü arasında süregelen bilindik mücadeleden söz eder; ancak bunların doğası hakkında saptamada bulunmak zor görünüyor. Belki de bir vaazdan ya da bir kıyamet yazınından aktarılmışlardır. Üç elyazması (**4Q299-301**) içinde geçen aşınmış bazı bölümler daha, aynı yazına aittir. 4Q**300** 3 ve 4Q**299**, bazı yerlerde 1Q**27** ile örtüşmektedir. Daha önceki bir pasaj, 4Q**300** ve 4Q**299** metinlerinden derlenmiştir.

Editio princeps için bkz. L. H. Schiffman, *DJD*, XX, 31-123.

4Q300 böl. 3 ve 4Q299 böl. 1 ile birleşen 1Q27

1 ... hepsini {böylece iyi ve kötü arasındaki farkı bilecekler} (4Q**300**) günahın sırları ...{bütün erdemleri } (4Q**300**).

Ne gerçekleşecek sırları bilirler ne de geçmiş şeyleri anlarlar. Ne başlarına gelenleri bilirler ne de ruhlarını gerçekleşecek sırlardan korurlar.

Bu şeylerin yaşanacağını işaret eden alametlerdir bunlar.

Günahkârlığın soyu tükendiğinde; aydınlık karanlığı nasıl yok ederse, doğruluk da günahları aynı şekilde silecek. Sis kaybolduğunda, günahkârlık da sonsuza dek yok olacak ve doğruluk, yeryüzünü aydınlatan güneş gibi doğacak. Günahın sırlarına inananlar öldürülecek; yeryüzü bilgiyle dolacak ve budalalık sona erecek.

Bu sözler gerçekleşecek; bu peygamberlik doğrudur. Bununla beraber, sözün geri alınmayacağını bileceksiniz.

Bütün halklar günah içinde yaşamıyor mu? Bunu yayanlar da kendileridir. Doğruluğun adı, ulusların ağzından hiç düşer mi? Yi-

ne de buna bağlı kalan hiçbir ağız ya da dil yok. Hangi ulus, kendisinden daha güçlü başka bir ulus tarafından ezilmek ister ya da zenginliğinin kötü ellere geçmesini diler? Yine de kendi dışındaki bir ulusu ezmemiş ya da onların zenginliğine el koymamış bir halk yok ...

4Q299, böl. 3a 4-6 (4Q300 5)

... hangi adam ... erdem ve doğruluk; çünkü adamın ... yoktur ... ne de gizli erdem, günahkarın erdemini korur ve ... tasarısını ... dışında tekrarlanmayacak bir iş ... Yaratıcısı'nın sözü ... Yaratanının sözüne karşı gelen ... hangi adam ... yapabilir; onun adı bütün ... ağzından çıkarılacak. Dinleyin, gerçeğe (?) tutunanlar ... sonsuzluk ve varoluş tasarıları ve düşünceler ... her giz ve her tasarıyı belirler. O, gerçekleşecek her şeyin yaratanıdır. O, ezelden beri vardır. 'O' ve Onun adı ve daima ...

4Q300 1a-b ii 4=4Q299 2 i 14

... büyücüler, günah ehlileri hikâyeyi anlattılar ve muammayı açıkladılar. ... düşündüyseniz bileceksiniz ... ve cennetin beyanını ... budalalığınız; çünkü görünün mührü, sizden gizlendi. Ebediyetin sırlarını düşünmediniz ve anlayış gücünü idrak edemediniz. Sonra şöyle diyeceksiniz ... çünkü bilgeliğin kökenini düşünmediniz. Görüyü açsanız da, o sizden gizli kalacak ... bütün bilgeliğiniz ... sizin için ... onun adı, gizli bilgelik ...

4Q301
I. bölüm

Ruhumun akmasını sağlayacağım ve sözlerimi, türlerinize göre sizin için böleceğim ... bir mesel ve bir muamma. Kavrayışın kökenlerini arayanlar ve olağan üstü sırlara bağlı kalanlar ... aptallar, bütün işlerinde hilekarlığa baş vuranlar ...

Doğruluğun Zamanı (4Q215a)

Önceleri Naftali'nin Ahiti (4Q**215**) içinde tasnif edilmiş olan, 4Q**215a**'nın dört bölümü -ki bunlardan yalnızca biri çevrilebilir- şiirsel bir eskatoloji eserine aittir. Günahkârlığın son buluşu ve nihai kutsanış, bu metinde işlenen konulardır.

Editio princeps için bkz, E. Chazon ve M. Stone, DJD, XXXVI, 172-86.

Bölüm I ii

... ve zorluk ve çetin sınav ... doğruluğun seçkinleri olmak için bunlarla arınacaklar ve O'nun sevecenliği sayesinde bütün günahları ortadan kaldırılacak (?). Çünkü günahkarlık devri sona ermiş ve bütün adaletsizlikler geçmiş olacak. Çünkü doğruluk zamanı gelmiş ve yeryüzü, Tanrı'nın kutsamasıyla ve bilgiyle dolmuş olacak. ... günlerinde, huzur devri gelmişti; Tanrı'nın yollarını ve O'nun işlerinin gücünü doğruluğun ilkeleriyle ve gerçeğin tanıklığıyla ... Her ... O'nu kutsayacak ve her adam O'nun huzurunda yere kapanacak. Gönülleri bir olacak. Çünkü O, insanların kaderini onları yaratmadan önce belirlemişti ve kendilerinden sonraki kuşaklara ... doğruluğa hizmetlerini önceden belirlemişti. Doğruluğun/iyiliğin egemenliği kurulduğundan, O, krallığın tahtını yükseltecek, zeka övülecek; öngörü ve esenlik O'nun kutsal tasarısıyla ... sınandı.

Yenilenmiş Yeryüzü
(4Q475)

Paleografik açıdan M.Ö. birinci yüzyıl sonlarında kaleme alındığı varsayılan bir şiir bölümünde, Kutsal Topraklardaki eskatolojik mutluluğa değinilir.

Editio princeps için bkz, T. Elgvin, *DJD*, XXXVI, 464-73.

... O, Siyon'u seçti ve doğru yaşamda ...
O'nun ilkelerini unuttular ve onları gözetmediler.
Ülke ...
... Elleri onların arasında ... onlara yasaları? açıkladı.
... bütün dünya ... böylece bir daha ülkede ne suç işlenecek ne de ...
... yıkım ve bütün tiksindirici şeyler ve bütün dünya, bir düve gibi olacak.
Yeryüzündeki bütün halklar ...
... ülke sonsuza dek sükun içinde olacak,
Yeryüzündeki bütün halklar ...
Onlar, sevilen oğullar olacaklar ve bütün bunlara uyacaklar,
ve doğruluk ...

Kurtarıcı (Messianic) Kıyamet (4Q521)

'Diriliş Bölümü' adıyla bilinen bu yazı, toplam on altı parçadan oluşur. Bu elyazması, M.Ö. birinci yüzyıl başlarında kaleme alınmıştır. Metin için kullanılan 'Kıyamet' tabirinin uygunluğu tartışma konusudur: Bu yazı, geç kutsal kitap döneminde kaleme alınan şiirleri anımsatır. Metin içinde açıkça tarikatla ilgili bir ize rastlanmaz. Muhtemelen tekil halde olan 'Mesih' terimi, Harun ve İsrail kelimelerinden bağımsız biçimde kullanılmıştır. Büyük parşömenlerde geçmeyen 'hasidim' ismi, bu metnin 5. ve 7. satırlarında geçmektedir. 'Lord' (metin içinde Rab olarak çevrilmiştir: çev.) Tetragram'ı değil (dört harfli sözcük: çev.) Adonai'yi (dört kere) ifade eder. Bu şiir, Mezmur 146: 6-7 ve Yeşaya 61:1 bölümlerini içerir; ikinci bölüm aynı zamanda Yeni Ahit'te de geçmektedir (Luka 4:18). Müjdeler'de olduğu gibi; iyileşme ve diriliş, Tanrı'nın Krallığı fikriyle bağdaştırılır. 12. satır, ölünün dirilmesine dair kesin bir kanıt sunar. Aynı konuya değinilen 7. bölüm, 6. satırda Tanrı, 'Halkının ölüsünü diriltecek' olandır.

Editio princeps için bkz, E. Puech, *DJD*, XXV, 1-38; G. Vermes, 'Qumran Forum Miscellanea I', *JJS* 43 (1992), 303-4.

2. bölüm

II ... yer ve gök, O'nun Mesih'ini dinleyecek, orada bulunan hiç kimse kutsal olanların buyruklarından dışarı çıkmayacak.

Rabbi arayanlar, O'nun hizmeti için kendinizi güçlendirin!

Gönlünde umut olanlar, Rabbi bunda bulmayacak mısınız?

Çünkü Rab dindarları (*hasidim*) gözetecek ve doğruyu adıyla çağıracak.

O'nun ruhu, yoksulları koruyacak ve gücüyle vefakârı yenileyecek.

Ebedi krallığın tahtında, dindarı yüceltecek.

Tutsakları özgür kılan, körlerin gözünü açan, iki büklüm olanları doğrultan (Mezmur 146: 7-8).

Sonsuza dek umutlu olana bağlı kalacağım ve onun merhametiyle ...

Meyve ... kimseden esirgenmeyecek.

... önceden hiç olmadığı kadar ... Rab, görkemli işler yapacak ...

O, yaralıları iyileştirecek, ölüleri diriltecek ve yoksula iyi haberler getirecek (Yeşaya 61:1).

O, diptekileri çıkaracak ve açları zengin edecek ...

7. bölüm

... yeryüzü ve üzerindekiler;

ve deniz ve denizin içindekiler, bütün göller ve nehirler

...

Rab'bin huzurunda iyi işler yapanlar ...

Yaşam veren, halkının ölülerini dirilttiği zaman ölüme mahkûm edilecek ve lanetlenecek olanlar gibi ...

Biz şükredeceğiz ve Rabbin doğruluğunu beyan edeceğiz ...

E. BİLGELİK YAZINI

‘Ayartan Kadın’,

Ayartan Kadın
(4QI84)

Dördüncü mağarada bulunan, göreceli olarak daha iyi durumdaki uzun bir Bilgelik şiirinde (4Q**I84**), fahişe metaforuyla, yanlış öğretinin tehlikeleri ve çekiciliği anlatılır. Paleografik inceleme sonucu M.Ö. birinci yüzyılda kaleme alındığı ortaya koyulan bu metin, daha erken bir döneme de -Kumran tarikatının kuruluşundan önceki bir tarihe- ait olabilir.

Editio princeps için bkz, M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 82-5. Ayrıca bkz, *RQ* 7 (I970), 263-8.

... beyhude konuşur
Ve ... hatalar.
O kadın ayartıcı sözlere hazırdır,
alaycı biçimde yaltaklanır,
günahkâr dudağından dökülen sözler sahtedir.
Kalbi tuzaktır,
böbrekleri (şefkati), kuş avcısının ağıdır.
Gözleri günahla bürünmüştür,
elleriyle Dibe tutunur.
Bacakları günahkârlığa iner
ve yanlış işlere doğru yürürler.
... karanlığın kaynağıdır
ve günahlarla doludur eteği.
... gecenin karanlığıdır
ve kıyafetleri ...
Giysileri alacakaranlığın gölgeleridir
ve mücevherleri yağmalanan eşyalardır.

Sözleri yıkım yatağıdır
ve ... dibin derinlikleridir. Evleri karanlığın sözleridir
ve egemenliği gecenin ortasındadır.
Meskenini karanlığın temeli üzerine kurar,
sessizliğin çadırında kalır.
Sönmeyen ateştir onun mirası,
parıldayanların arasında değildir.
O, bütün günahkârlık yollarının başıdır.
Istırap ve felaket, ona sahip çıkanların üzerine olsun!
Ona tutunanlar perişan olsun!
Çünkü onun yolları ölüm yoludur,
patikaları günah yoludur
ve tuzakları günaha açılır,
sapa yolları isyankâr işlerdir.
Kapıları ölüm kapısıdır,
evinin kapısı yeraltına açılır.
Oraya girenin dönüşü yoktur
ve ona sahip çıkanlar dibe batarlar.
O, gizli yerlerde pusuya yatar,
...
Kentin alanlarında gizler kendisini
ve kasaba kapılarında bekler.
Fahişelikten hiç usanmaz,
gözleri oraya buraya bakar.
Göz kapaklarını haylazca aralar;
itibarlı adamlara bakıp onları ayartmak için,
namuslu adamları yoldan çıkarmak için,
seçilmiş kişileri buyruklardan saptırmak için,
Sadakatli kişileri ahlaksızlığa itmek için
ve namus yolunda yürüyenlerin
yasayı değiştirmelerini sağlamak için;
vefakârları Tanrı'ya karşı kışkırtmak için,
adımlarını adaletin yolundan geri çevirmek için,
gönüllerine saygısızlık tohumu ekmek için
-namus yolunda yürümesinler diye-
adamları Dibe giden yola saptırmak için,
er oğullarını yalan sözlerle kandırmak için.

Bilgeliği Arama Öğüdü (4QI85)

Bir öğretmenin kendi 'halkını', 'oğullarını', 'Mütevazı kişileri' bilgeliğe çağırdığı bir Bilgelik şiirine ait uzun bölümler, dördüncü mağarada bulunmuştur (4Q**I85**). Elyazmasının geç Hasmon dönemine- M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısına tarihlendiği sanılır. Bilgelik yazınında sıkça başvurulan bir yöntem, bu şiirde de kullanılır: Atalar ve Musa döneminde yaşanan olaylar, didaktik amaçlar gözetilerek şiir içinde anlatılır.

Editio princeps için bkz, J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 85-7. Ayrıca bkz, J. Strugnell, *RQ* 7 (I970), I69-73.

I ...
Adamların oğulları, vay halinize!
Çünkü o (adam), çimen gibi toprağından filizlenir
ve zarafeti çiçek gibi tomurcuk verir.
Görkemi kaybolur ve çimeni kuruyup gider,
rüzgâr çiçeklerini uzaklara savurur.
...
ve bir daha bulunamaz ...
onu arayacaklar; ancak bulamayacaklar,
onun için umut tükenmiştir artık;
günleri yere vuran gölge gibidir.
Dualarınızı bana duyurun, ey halkım;
bana kula ver, ey sen, Sade kişi;
Tanrı'nın gücüyle bilgelik kazan.
O'nun Mısır'daki mucizelerini anımsa
ve Ham'ın ülkesindeki tansıklarını.
Gönülleriniz O'nun korkusuyla titresin,

II O'nun isteği uyarınca davranın ...
... O'nun zarafetine göre ruhlarınızı ...
kendiniz için yaşama açılan bir yol arayın,
... açılan bir yol,
sizden sonraki oğullarınız için bir miras.
Neden ruhlarınızı boş işlere adadınız,
... yargıya?
Sözlerime kulak verin, ey oğullarım,
YHWH'nin sözlerine karşı gelmeyin.
... yürümeyin;
O'nun Yakup için açtığı yolda
ve İshak'a buyurduğu yolda yürüyün.
... iyi değil midir bu gün, ...
O'nun korkusu,
korkuya ve avcının ağına kapılmamak (?) için.
O'nun meleklerinden ayrı düşmek,
ne karanlık ne de kasvet var ...
ve siz, ... anladığınız,
O'nun huzurunda kötü...tüm halklara geri döner.
Kendisine bilgelik bahşedilen adam sevinir bu yüzden,
... kötü,
ne de günahkârı böbürlendir şu sözlerle:
bana verilmedi o ve ...
Çünkü Tanrı onu İsrail'e verdi
ve Tanrı onu ölçer
ve bütün halkını korur
ve kendi erdeminden tiksinenleri ölüme mahkum eder.

Onu ara ve onu bul; onu kavra ve onu sahiplen!
Günlerin uzunluğu onunladır ve kemiğin eti,
gönüllerdeki sevinç ve ...
Onu öğrenen adam mutludur
...
Onu aramayan ... hilenin
... ne de acıyla ona tutunur.
Atalarına ait olan onun mirasıdır,
onun gücüyle bağlan ona
ve bütün ölçülemeyen ...
ve bunu oğullarına miras bırakacak.
... iyiliği için nasıl çalışacağımı biliyorum

III ...

...

Tanrı, bütün rahim odalarını gözetler
ve içindekileri sınar.
Tanrı, dile şekil verir
ve onun sözlerini bilir.
Tanrı eli yaratır
ve onların işlerini (?) anlar ...

Bir Uyarı Meseli (4Q302)

On sekiz adet aşınmış papirüs parçasından oluşan bu metin, paleografik incelemeye göre M.Ö. ikinci yüzyıl sonlarına tarihlenir. Birinci bölümün başlığı, diken veren devasa 'iyi' ağaçtır.

Editio princeps için bkz, B. Nitzan, *DJD*, XX, 135-41.

Bölüm 2 ii

II Bilge kişiler, buna dikkat edin.
Eğer bir adamın göklere kadar uzanan
dalları toprakların sınırlarına ulaşan (?)
buna karşın dikenli meyveler (?) veren bir ağacı varsa
... önceki ve sonraki yağmur ...
ve susuz ...
...

Bölüm 3 ii

... saptığın için Tanrı senden intikam alacak ... tasarıların ... ve seni azarlamak ya da seninle tartışmak için karşına dikilmeyecek, O. Tanrı'nın tahtı cennettedir ve hükümdarlığı yer yüzünde ve denizlerde ...

Bilgelikle İlgili Öğretici Eser A (4Q412)

Bu aşınmış bilgelik yazıtı dört bölüm halinde kaleme alınmıştır; ancak yalnızca bir cümlesi çevrilebilir.

Editio princeps için bkz, A. Steudel, *DJD*, XX, 164-7.

I. bölüm

Dilinize kilit vurun ve çenenizi tutun ...

Bilgelikle İlgili Bir Eser (i)
(4Q413)

İki bölümde, bir Bilgelik yazınına ait bir sütunun ilk dört satırı bulunmaktadır; yazı, çağın başlangıcında kaleme alınmıştır. 'Tanrı' sözcüğü, ikinci ve dördüncü satırlarda eski-İbrani harfleriyle yazılmıştır.

Editio princeps için bkz, E. Qimron, *DJD*, XX, 169-71.

... size bilgiyi (?) ve bilgeliği öğreteceğim,
Adamların yollarını
ve oğullarının işlerini anlayın.
Adama karşı sevecen olan Tanrı,
doğruluğunun bilgisiyle mirasını genişletmişti,
ve kötü adamları reddeden Tanrı,
kendi gördüklerine ve duyduklarına göre davrananları yaşatmayacak.
Şimdi O'nun sevecenliği ... eski,
bütün kuşakların çağlarını düşünürler,
Tanrı'nın açıkladığı... göre.

Bilgelikle İlgili Bir Eser (ii) (4Q415-18, 423, 1Q26)

M.Ö. ikinci yüzyılda kaleme alındığı tahmin edilen önemli bir Bilgelik yazıtı, parçalı altı elyazmasından oluşmaktadır: Bunlardan biri (1Q**26**) birinci mağarada; yer yer birbiriyle örtüşen beşi (4Q**415**, **416**, **417**, **418a** ve **b** ve **423**) dördüncü mağarada bulunmuştur. M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısında yazıya dökülen sonuncu elyazması dışında bu başlık altında tasnif edilen diğer bölümler, erken Herod Dönemi'ne (M.Ö. 30-1) aittirler. Cemaat Kuralı'nda, Şam Belgesi'nde ve Şükran İlahileri'nde de geçen bu yazıt içindeki terimler, eserin Kumran Cemaati'ne özgü olduğunu kanıtlar. Asıl metni yeniden düzenlemiş olan T. Elgvin; yazının konularını şu şekilde sıralar: bir komşuyla yapılan tartışma, seçilmiş kişinin Tanrıyla ve adamla ilişkisi, Tanrı'nın bütün yaratılarını geçindirmesi, iş ahlakı; sade yaşam; borcun geri ödenmesi; adil adamın umudu; incelenecek ilahi sırlar ve Tanrı'nın adının kutsanması; ebeveynlere, (kadın) eşe ve çocuklara karşı takınılacak davranış biçimleri, bilgenin Tanrı'nın öfkesinden kaçması, Tanrı'nın günahkârları sürekli yargılaması, ilahi yaratıların ve ışıklı cisimleri yaratan Tanrı, adil kişinin ve günahkârın kaderi, dinsel yaşam; Tanrı'nın ilk oğullarının O'nu kutsaması; ön görünün kullanımı; Tanrı'nın daimi varlıkları: azizler; Tanrı'nın ilahi takdiri; seçilmiş kişilere düşen payların dağıtımı; çiftçi ve Aden bahçesi; Uyarı: Tanrı'nın adamı sınaması. Bkz, T. Elgvin, 'The Reconstruction of Sapiential Work A', *RQ* 16 (1995), 559-80.

Editio princeps için bkz, J. Strugnell ve D. J. Harrington, *DJD*, XXXIV, 1-503 (4Q**415-418c** ve 1Q**26**); T. Elgvin, a.g.e. 505-33 (4Q**423**).

4Q416, 1. bölüm (=4Q418, 2. bölüm)

O, günahkârların işlerini cennetten yargılar
ve doğruluğun bütün oğulları ... kabul edilirler
... sonuna dek
ve onun içine sürüklenenler
korkuya kapılıp haykıracaklar.
Çünkü cennet ...
Sular ve cehennem çukurları korkutucu olacaklar
ve bütün bedenlerin ruhları çıplak bırakılacak.
Cennetin Oğulları ... yargısı ...
bütün adaletsizlikler sona erer
ve doğruluk çağı tamamlanır
... ebediyette...
doğruluğun Tanrısı, ... yıllarının başlangıcından ...
İyi ve kötü arasında doğruluğu kurmak için.
...
Çünkü o, bedensel bir eğilimdir
ve dayanağı ...

4Q416, bölüm 2 ii (4Q417 2 ii, 4Q418 8, 21, 22, 4Q418a)

çünkü O merhametini ... açar
...
ve bütün canlıları doyurmak için.
...
Elini sıkı tutarsa
bütün bedenlerin ruhları içerde toplanır.
... alma
...
borçlu ... borcunu hemen ödesin
ve sen, onunla birlikte kal;
para kesene göz kulak olmalısın.
Arkadaşın adına alacaklını gözet;
bütün yaşamını ona adamıştın.
O'nun olanı hemen ona ver ve para keseni al.
Sözlerinle ruhunu alçaltma;
kutsal ruhunu hiçbir zenginliğe değişme;
çünkü hiçbir servet ona eş değer değildir ...
Çünkü hiçbir adam sana güvenmez tekrar.

Sevgiyle ara O'nun yüzünü
ve O'nun diline göre konuş;
böylece huzur bulacaksın
... yapma
İlkelerinden ödün verme
ve sırlarınla koru kendini.
O, sana bir iş buyurursa
buyruklarını yerine getirinceye dek dinlenme,
gözlerini dinlendirme
... ekleme.
Burnu sürtülürse ...
Gözlerini aç ve çabasını gör;
çünkü gönül, bütün ... daha aldatıcıdır.
O'nun asil bilgeliğinin de yardımıyla O'nun hizmetine bağlanırsın
... onunla görüşlerinizi paylaşırsınız.
O'nun ilk oğlu olursun
ve O sana sevgi besler
bir adamın tek oğlunu sevmesi gibi;
çünkü sen O'nun hizmetkârı ve seçilmiş adamısın.
... güvenme
ve ... yüzünden uyanık kalma
ve ... kölesi ol.
Kendinden güçsüz olana el kaldırma;
günaha girmemek ve küçük düşmemek için.
Zenginlik için kendini satma,
ruhunun köleliği senin için daha iyidir.
Efendine gönülden hizmet sun
ve onurunu bedel karşılığı satma.
Mirasını kurtarmak için para ödeme,
bu senin bedenini küçültür.
Giysin yokken ekmekle doyma.
Yemek yokken şarap içme.
Ekmeğin yokken lüks arama.
Yoksulken kendini yüceltme;
bu senin yaşamını alçaltır.
Eşinin (karının) teknesini de hor görme
...

4Q4I7, bölüm 2 i (=4Q4I6 bölüm 2 i)

... her seferinde ... böylece seni dolduramaz
ve ruhuna göre konuş ona karşı
... azarlamadan.
Vefakârı bağışla ve
... onun ruhunu yutmayacaksın;
Çünkü ... fısıldayarak konuşmuştun.
Azarını ... hızlıca tekrarlamıştı.
Günahını ört pas etme;
çünkü o da senin kadar doğrudur.
O prensler arasında prenstir
... yapar.
... bütün işlerinde eşsizdir.
Adaletsiz kişiden yardım alma
ne de nefretle dolu ... işlerindeki kötülükler dışında
... ziyaretinde.
Onunla ... nasıl yürüyeceğini bil.
Gönlünden öğretiyi çıkarma,
Tanrı seninledir, senin için.
Genişlet ... yoksulluğunda
kim yoksul adamdan daha önemsizdir?
Yas tutarken sevinme
hayatın boyunca çabalamamak için.
Yaklaşan sırrı izle,
kurtuluşun kaynaklarını (ya da: onu doğuranı) kavra.
Zarif kişiyi ve zalimi tanı.
Onlar ...
ve ebedi mutluluktur yasları
...
İşlerinin savunucusu ol ... bütün günahların.
Adil bir hükümdar gibi dillendir yargılarını.
... alma
ve günahlarını ört pas etme.
Tartıştığın yoksul gibi davran;
O'nun yargısını ... al.
Tanrı bunu görür ve öfkesi diner,
günahlarını bağışlar ...
O'nun öfkesinin önünde
duramaz kimse;

O'nun yargısında haklı olan kimdir?
Bağışlanma dilemeyen hangi yoksul dik durabilir
O'nun huzurunda?
Sen, yemeğe ihtiyacın varsa,
ihtiyacın ve çok ... zenginleştirirsin,
O'nu hoşnut et
ve O'ndan mirasını al
ve tekrar ... ekleme.
O'nun sözleriyle gerçekleşir her şey
ve sana sunduklarıdır yiyeceğin.
Yaşamının ... *vacat.*
Muhtaçken insanlardan borç alırsan
... gündüz ve gece ...
ruhun rahat yüzü görmez
borcunu ödeyinceye dek alacaklına.
O'na yalan söyleyip de günaha girme.
Dahası ... serzeniş yüzünden ...
komşuna güvenmezsin.
Muhtaç kaldığında sana yardım etmez.
Gücün ...
Darbe alırsan ... sana vurandan saklanma;
böylece utancını açığa vuramaz ...

4Q416 2 iii (4Q417 2 ii 26, 4Q418 9-10)

...
... yoksul olduğunu anımsa.
Sende olmayan, ... bulamazsın.
Biri sana emanet bırakmışsa,
ona el sürüp de elini yakma
ve bedenini onun alevlerine atma
Onu aldığın gibi geri ver;
sorumluluğunu taşımıyorsan, sevin.
Tanımadıklarından bir şey kabul etme,
yoksulluğunu perçinlemesin diye.
Ancak sana sapladıysa bunu, ölümüne dek borç bil;
ancak ruhunu bozma bununla.
Sonra doğrulukla yatarsın
ve öldüğünde ruhun çiçek açar
ve neslin sevinir.

Yoksulsan, mirasından başka bir şey talep etme,
hududunu değiştirip de onunla mahvolma.
Ancak O, zenginliğini yeniden bağışlarsa sana,
onunla yaşa
ve yaklaşan sırda onun gelişini gözet.
O'nun mirasını tanırsın ve doğru yolda yürürsün.
Tanrı bütün yollarında Yüzünü aydınlatacak.
Seni yücelten Tanrı'yı onurlandır ve O'nun adına daima şükret.
Başın, dağ doruklarının da üzerindedir,
O sana kutsalların arasında taht vermişti
ve zengin mirası üzerinde hüküm sürmeni sağlamıştı.
Daima O'nun memnuniyetini gözet.

Sen yoksul bir adamsın. Yoksul olduğum için
bilgiyi izlemeyeceğim, deme.
Bütün görevlerini üstlen ve bütün ... ile
ruhunu arındır ve düşüncelerini bilgiyle arıt.
Yaklaşan sırrı izle
ve doğruluk yollarını düşün
ve adaletsizliğin tasavvurlarını fark et.
Böylece erkek için acı olanı
ve insanlık için iyi olanı tanırsın.
Yoksulluğunda babanı onurlandır
ve adımlarında anneni ...
Çünkü onun babası adamın Tanrısı,
annesiyse insanlığın hükümdarı gibidir.
Çünkü onlar doğduğun pota gibidirler,
Tanrı onları senin hükümdarın,
ruhun (?) kalıbı eyledi; bu yüzden hizmet et onlara
ve O, sana yaklaşan sırrı açıkladığından,
kendi onurun adına onları onurlandır
ve yaşamın ve günlerinin uzunluğu için
yüzlerinin aydınlığını ...
ve ... kadar yoksulsan
kuralsız ...
Yoksulluğunda bir kadın almıştın,
... çocuğu ...
yaklaşan gizden
... birleştiğinizde.
Bedeninin yardımcısıyla beraber yürü ...

4Q416 iv (4Q418 10 5-10)

... babası ve annesi ... ve karısına bağlanır
ve tek beden olurlar.
O, erkeği kadına hâkim kıldı
ve o (kadın) ...
babasını hâkim kılmadı ona
ve bu kadını annesinden ayırdı
ve o, sana meyleder
ve seninle bütünleşir.
O, kızını başkasına verir
ve oğullarını ...
Eşinin karısıyla bir beden olursun;
çünkü o, senin çıplaklığının bedenidir
ve ona senden başka hükmeden,
kendi yaşamının hududunu değiştirmiştir.
Seni, kadının ruhuna hâkim kılandır O;
bu yüzden o senin hoşnutluğun için çalışır.
Onun yemin etmesine ve kendisi adına sunu ... izin verme,
o kadının (?) ruhunu keyfince yönet
ve dudağından çıkan sözle boz,
onun bütün bağlayıcı yeminlerini.
ve isteğinle, durdur onu ...
dudağının ... kendin için bağışla onu.
... çoğaltmasın.

4Q417 1 i (4Q418, bölüm 43-45 i)

... ve sen, anlayış adamı, ...
Bak ...
ve huşu içinde kavra Tanrı'nın olağanüstü sırlarını
...
Yaklaşan sırları gör
ve eski işler ...
... olmuş ve olacak ...
... her işte ve ... iş ...
gece ve gündüz, yaklaşan sırları düşünür o
ve daima bunu inceler.
Böylece gerçeği ve adaletsizliği tanırsın,

bilgelik ve budalalık ...
... bütün yollarında,
ziyaretleriyle beraber,
bütün çağlar ve sonsuz ziyaret için.
Böylece bilirsin,
iyi ve kötü arasındaki farkı.
Bilginin Tanrısı gerçeğin kaynağıdır
ve yaklaşan sırla,
bu kaynağı ayırdı O,
ellerinin işi ...
... ve saf anlayışla açıklandı
... aklındaki gizler.
Bunları heyecanla gözetin daima
ve sonuçlarını anlayın.
Böylece ebedi güzelliği anlarsınız,
ihtişamlı sırlarını ve işlerindeki gücü.
Ödülünüzün doğuşunu anlarsınız
gelen zamanın hatırasında.
Gömülü olandır yasa ve bütün ziyaretler belirlidir.
Çünkü Tanrı'nın yasası
Şit Oğulları'nın günahlarının üzerindedir.
Hatırlatıcı kitap O'nun huzurunda yazıldı,
O'nun sözünü tutanlar için.
Hatırlatıcı kitabın tasavvurundan doğan
düşüncedir bu.
O, insanlığa ve ruhun halklarına
miras bıraktı bunu.
O, kutsal olanlar gibi biçimlendirildi;
ancak tefekkür fani ruhlar için değildir artık;
çünkü o, ruhunun yargısına göre
iyi ve kötüyü ayırt edemez.
Sen, anlayışın oğlu, bak ... yaklaşan sırra
ve tüm canlıların mirasını tanı.
Onun teması ve ziyareti ...
geniş ya da küçük ...
günaha bulaşma ...
ona dokunan kimse
masum olamaz.
İçindeki mirasa göre,
günahkârdır o ...

Zekânın oğulları,
Gizlerini düşün
Ve ... kaynağını

4Q418, 55. bölüm

... ihtiyat gönlümüzdedir ...
ve güven yollarımızda ... *vacat*
... bilgi,
anlayışı aramamışlardı
ve ... seçilmemişti. *vacat*.
O, bilginin Tanrısı değil mi,
gerçeğin ...
bütün anlayış yollarını kuran?
varislerine verdi,
Doğruluğun varislerine adamıştı O,
... ihtiyat ...
Huzur ve sükunet ...?
... bilmiyor muydunuz?
Kutsal melekler ... cennette
ve ... gerçek.
Anlayışın kökenlerini ararlar
ve ... izlerler. Bilgilerine göre onurlandırılırlar,
biri diğerinden daha fazla,
zekasına göre
... daha da onurlandırılır.
... adam gibi duranlar melekler mi (?)?
kişi oğulları gibi sessiz midir onlar?
Sonsuzluk ... değiller mi,
ebedi mülkiyetin varisleri?
... görmemiş miydiniz?

4Q418, 69. bölüm (4Q417 5 I-5)

II ...
ve şimdi, siz, ahmak gönüller,
... olan için iyi midir?
Sessizliğin ne önemi vardır var olmayan için
ve yargı nedir, temelsizse?
... neden figan eder ölüler?

... biçimlendirildin
ve sonsuz yıkım içindir, geri gelişin.
Çünkü uyandıracak ... günahın
Karanlık, isyankârlığın yüzünden gürler.
Bütün ebedi varlıklar
ve gerçeği arayanlar, senin yargın için gelirler
ve böylece bütün ahmak gönüller yok edilir
ve haksızlığın oğulları tükenirler
ve günahkarlığın destekçileri utanca boğulurlar.
Yargındaki ilahi çığlığın temeli
ve bütün ... gürler.
Sen, gerçeğin seçkini
ve doğruluğu ve yargıyı izleyenler
... tüm bilgilerin muhafızları,
nasıl şöyle dersiniz:
anlayış için çalışıyoruz
ve bilgiyi izlemek için uyanık kalıyoruz
... ve geçen yıllarla yorgun düşmeme
... gerçeği sonsuza dek sevmez mi o
ve bilgi ...
ebedi yaşamın mirasçıları, cennetin oğulları,
şöyle derler mi:
gerçek için çalıştık yıllar boyu
ve bitkin düştük.
Ebedi ışıkta yürümezler mi onlar,
ihtişamı ve görkemi sahiplenmezler mi?
...
Sen, ey anlayışın oğlu ...

4Q418, 81. bölüm (4Q423 8)

Kutsalı kutsayan pınarın ağzıdır dudakların
ebedi pınarda kutsamıştın
Kutsal ... bedene (bağlı) her ruhtan ayırmıştı seni.
Sen, O'nun nefret ettikleriyle ayır yolunu,
ruhun kirliliklerinden kaçın.
Çünkü O, hepsini yaratandır
ve kişilerin mirasını belirleyendir.
Senin payındır O, kişioğulları arasındaki mirasındır;
seni kendi mirasına hükümdar kılandır.

Hükümdarlığında O'nu yücelt ve kendini ada O'na.
O, seni bütün dünyada kutsalların kutsalı
eylediğinde,
bütün bunların arasından seni seçti.
Senin adını yüceltmişti
... arasından ilk çocuğu saymıştı seni
... ve İyiliğimi veririm sana.
İyiliğim senin için değil mi?
Sadakatinde yürümüştü O, daima.
... işlerin.
Sana ithamda bulunanlardan O'nun hükmünü ara,
bütün ... sev O'nu,ve ebedi sevecenlikle
ve O'nun sözünü tutanlara gösterdiğin merhametle.
O'nun isteği ...
O, sana anlayışı verdi
ve Hazinesine hükümdar kıldı seni
... doğruluğun haznesini bahşetti sana
... seninle,
senin ellerinle iyi niyetli adamlardan öfkeyi saklamak
için
ve seninle ... ziyaret etmek için,
O'nun elinden mirasını almadan önce,
kutsal olanlarını yücelt (?);
ve ... önce ...
... O, kutsal olanların pınarını açmıştı
ve ... O'nun adıyla kutsal diye çağrılan,
... bütün çağlarla,
güzelliği ve ihtişamı ölümsüzleştirmek ...
... dünyanın varisleri ... yürür.
Çünkü cennette ...
Sen, fikir adamı, O,
seni el hünerine hakim kılmışsa
ve bilgi ...
bütün ölümlü adamlardan gizli (?).
Oradan izlersin avlarını
Ve ... anlarsın.
Bütün rehberlerinle arttır bilgini.
... yoksulluğundan ... getir,
mutluluğu arayanlara.
Böylece ... kurarsın,

... dolarsın
ve memnun edilirsin eşyalarla.
Hünerli ellerinle ...
Çünkü Tanrı, canlıların mirasını belirlemişti
ve erdemli kişiler ... ustalaşmışlardı.

Bölüm 103 ii

... Çünkü hepsi kendi zamanlarını beklerler
ve ... memnuniyetine göre her adam ...
gizemli hayat suyu pınarı gibi ...
... ile eşyalarını karıştırma,
Neden o da bir katır gibi kırma olsun,
uyumsuz giysiler giyen biri gibi durasın,
ketene ve yüne bürünmüş
ve eşekle öküze beraber çift sürdüresin?
Ürünlerin de, karma tohum eken adamınkiler gibi olurdu.
Asma bahçesinin tohumunu ve mahsulünü ve ürününü
kutsal say
...

4Q423, bölüm I, 2

... ve olgunlaşan her meyve,
memnun eden ve
fikir veren her ağaç.
Bu, istenilen ve memnun eden bir bahçe değil midir,
daha fazla fikir veren?
O'na hükmet diye yarattı seni (Adem),
ekip biçmen ve koruman için onu. *vacat*
... toprak sana diken ve devedikeni verir
ve gücünü vermez sana,
sadakatsizliğin yüzünden. *vacat*
... o (Havva) çocuk verdi
... alan onun bütün duyguları
... bütün sırların ... ve bütün işlerin.
Bu yüzden sana ... her şeyi verir o
... iyiyi ve kötüyü bilen ...

4Q423, 5. bölüm

... Karoh'un yargısını ... için sakın ...
O, kulağını ... tıkadığından
... ve halkının prensi ...
Bütün hükümdarların mirasını bölmüştü O
ve bütün işler O'nun elindedir.
O, yapılan işlerin mükâfatını bilir
ve onları adil yargılar.
Oğulları ve babaları,
yerlileri ve yabancıları (din değiştirenleri) ziyaret eder.
... söyler.
Eğer çiftçiysen,
yaz mevsiminin dönemlerini izle
ve ürününü zamanında topla
ve ... döneminde
... iyiyle kötü
Ürününü ve işini gözle,
İşinde ... iyiyle kötüyü,
zeki adamla ahmağı ayır ...

Bilgelikle İlgili Bir Eser (iii): Doğruluğun Yolları (4Q420-2I)

Bir Bilgelik kompozisyonun aşınmış iki suretinde, dürüst adamın davranış biçimleri, evrensel biçimde resmedilir. Ancak 4Q**42I** metnindeki sözcükler, Cemaat Kuralı'nda geçen terimleri anımsattığından; bütün metin tarikate özgü yazıtlar içinde tasnif edilebilir.

Editio princeps için bkz, T. Elgvin, *DJD*, XX, 173-202.

4Q420, I. bölüm (4Q42I, bölüm I ii)

II Tanrı'nın yollarında dürüstlüğü hâkim kılmak için (4Q**42I** I ii).
... ne dinlemeden yanıt verecek
ne de fikir sahibi olmadan konuşacak.
Samimiyetle karşılık verecek ve ... söz söyleyecek.
Doğruyu ve yargıyı gözetecek
ve dürüstlüğü gözeterek onun sonucuna ulaşacak.
Mütevazi ve alçak gönüllü bir adam
... dek geri dönmeyecek
Vefakar bir adam dürüstlük yolundan sapmayacak
Ve ... gönül vermeyecek
ve el kemiklerini ...
Dürüstlükle kurtulacak;
ve ... fikirle ... topraklarını.
Sınırı ...
dürüstlük için ...

4Q42I, bölüm Ia i

... Bilgeliğini, bilgisini, fikrini ve iyi şeylerini Tanrı'nın Cemaatine taşıyacak ... (bkz IQS I) bütün (yerleri) peş peşe düzenlemek için ... ilk halk düşer. Bu yüzden, onlar ... kuracaklar (bkz. IQS II).

Bilgelikle İlgili Bir Eser
Yönerge Benzeri Kompozisyon
(4Q424)

Bu şiirsel kompozisyonun temel amacı; adil adamı, bilgeliğin yayılması görevini uygunsuz kişiye vermemek yoluyla, bilgeliği korumak konusunda bilgilendirmektir. Paleografik incelemeye göre bu eser; M.Ö. birinci yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir.

Editio princeps için bkz, S. Tanzer, *DJD*, XXXVI, 333-46.

I. bölüm

... ve onu inşa etmeyi seçer,
ve duvarına sıva vurur.
O da ... yağmur yüzünden gevşer.
Riyakârlar cemaatinin ilkelerini öğrenme.
Yalpalayan biriyle fırının başına gitme;
çünkü o, kurşun gibi eriyip gider,
... ateşe dayanamaz.
Hassas işlerinizde uykulu adamlara güvenme;
çünkü işini dikkatle yapmaz o
... öğrenen (?) ... gönderme;
çünkü o, yollarınızı düzleştirmez.
Paraya ihtiyacınız olduğunda ... bir şikayetçiyi
gönderme,
iki yüzlü insanlara güvenme;
çünkü yargınızı kendi sözleriyle çarpıtacaktır.
Onun tutkusu gerçeği izlemez,
tatlı sözleriyle ...
Cimri bir adama para sorumluluğu verme,
... gönlüne göre ver yemeğini ...

çok ... getirenler ...
ancak toplama zamanında tanrıyı tanımazlar.
Çabuk öfkelenen ... basit,
... onları yutacaktır.

3. bölüm

... ve işini tartarak yapmaz.
Sorup soruşturmadan yargıya varan bir adam,
... -meden inanan biri,
bilgiyi izleyenleri yargılamasın;
çünkü onların davranışlarını anlamaz,
haklıyı ve haksızı ayıramaz,
kendisi de küçük düşer.
Adil adamlara görüş sunması için kör bir adamı gönderme;
ağır işiten birini yargıyı incelemekle görevlendirme;
çünkü o, kişiler arasındaki anlaşmazlığı çözemez.
... rüzgara karışan biri gibi,
... denemeyen,
dinlemeyen kulağa seslenen,
ve derin uykudaki biriyle konuşan biri gibidir.
'Kalın kafalı' adamı (ahmağı) düşünceleri öğrenmesi için yollama;
çünkü onun gönlündeki bilgelik gizlidir
ve gönlünden mesul değildir,
bilgeliği bulamaz elleriyle.
Zeki bir adam, fikir sahibi olur,
bilen adam bilgeliği bulur ...
dürüst adam adaletten hoşnuttur,
gerçeğin adamı ... ile sevinir,
güçlü adam ... heveslidir
O, sınırları değiştirenlerin karşısındadır,
... yoksulları için dürüstlük ...
O, sınırları değiştirenlerle uyuşmaz.
Merhametli bir adam yoksula yardım eder.
O, mülksüzleri düşünür;
Dürüstlüğün oğulları ...

İki Yol
(4Q473)

Yasa'nın Tekrarı II: 26-28 ile benzerlik taşıyan bu parçalı metin, paleografik açıdan M.Ö. birinci yüzyıl sonlarına tarihlenir. Bu yazıt, aynı zamanda Cemaat Kuralı içinde geçen İki Ruh Yönergesi bölümüyle de (IQS III) ilişkilidir.

Editio princeps için bkz, T. Elgvin, *DJD*, XXII, 289-99.

... O, size biri iyi diğeri kötü olan iki yol sundu. İyi yolu seçerseniz; O, sizi kutsayacak. Fakat kötü yolda yürürseniz; O, sizi lanetleyecek ... ve çadırlarınızda ve ... toz, kar, buz ve dolu ... her şeyle sizi lanetleyecek.

Kutsa, Ruhum
(Barki nafshi^{a-e}, 4Q434-438)

Dördüncü mağaradan çıkarılan, şiirsel bir kompozisyon içinde geçen beş elyazması (4Q**434-438**), ilk bölümde *Barki nafshi* ya da 'Kutsa, Ruhum' sözüyle başlatılır. Ayrıca altıncı bir elyazmasının da bu elyazmalarına benzediği düşünülür. Çevrilen bölümler, Şükran İlahileriyle benzerlik taşımalarına karşın, tarikate özgü niteliklerden yoksundurlar.

Editio princeps için bkz, M. Weinfeld ve D. Seely, *DJD*, XXIX, 255-334.

4Q434, I. bölüm

Kutsa, ruhum, Rabbi;
çünkü tansıkları sonsuzdur O'nun
ve adı kutsaldır.
Çünkü O, yoksulun ruhunu kurtardı
ve mütevazı kişiyi küçük düşürmedi
ve yoksunların ıstırabını unutmadı.
Acı çekenleri gördü
ve öksüzlerin haykırışlarını duydu
ve onların çığlıklarına kulak verdi.
Zarafetiyle, sevecen davrandı sade kişilere
ve Kendi yollarını görmeleri için gözlerini açtı onların
ve kulaklarını, Telkinini duymaları için ...
O, gönüllerinin sünnet derisini kesti
ve onları kurtardı nezaketiyle
ve adımlarını yola yönlendirdi.
Onları ne acılarında unuttu
ve zalimlerin ellerine bıraktı

ne de günahkârlarla beraber yargıladı.
Ne onlara öfke duydu
ne de yok etti onları, gazabıyla.
Öfkeli gazabı yatışmadığında bile,
onları alevleriyle yargılamadı;
merhamet etti onlara.
Gözlerindeki yargıyla sınardı onları
ve ulusların arasında merhamet etti onlara
ve adamların elinden kurtardı onları.
Uluslardan bir tek onları cezalandırmadı
ve halkın arasında yargılamadı.
ancak ... onları sakladı
Onların önünde karanlıkları aydınlığa çevirdi
ve yeryüzünü düzledi,
Tanrı onlara huzuru ve hakikati sundu.
Ruhlarını ölçüye göre yarattı
ve sözlerini tartarak var etti
ve flüt gibi çalmalarını (?) sağladı.
Onlara kusursuz bir kalp verdi
ve onlar, O'nun kalbinin yolunda yürüdüler
ve Tanrı, onları kendi kalbinin yoluna yakınlaştırdı.
Çünkü ruhlarını tutsak aldılar.
Tanrı, onları gönderdi ve kuşattı
ve hiçbir vebanın onları etkilememesini sağladı.
O'nun meleği, çevrelerinde kamp kurdu;
onları düşman (?) saldırılarından korudu.

Bölüm I ii

II ... sefilliklerinde ve ıstıraplarında,
Tanrı onları çektikleri acılardan kurtardı.
Kişi oğullarına karşı onlardan yanaydın
ve kendin için onları kurtardın
... babalarının ve kendilerinin günahları için
af dilediler
Ve ... suda arındılar
... senin yargınla ve tekrar öğrettiğin yol'a ...

2. bölüm

... yoksul kadını teselli etmek için ...
... ulusları yıkıma ... ve
O, halkları yerle bir edecek.
Günahkâr ...
Cennetin ve yeryüzünün işlerini yenile,
onlar sevinecekler ve yeryüzü O'nun ihtişamıyla dolacak
Günahları için af diler ve iyilik rahatlatır onları.
... meyvesini yer ve iyilik ...
Annesinde teselli bulan adam gibi,
Tanrı da onları Kudüs'te huzurlu kılar.
Gelinle güveyi gibi, Tanrı o topraklarla birlikte olur.
Çünkü tahtı ebedidir ve görkemi ... bütün ulusları.
... cennetin orduları orada olur ve güzel ülkeleri ...
... kutsarım.
Yüce Olanın adına şükürler olsun ...

Bölüm 7[b]

... çölden umudun kapısına kadar, onların payı ...
Tanrı, onlarla bir antlaşma yaptı,
cennetin kuşlarıyla yeryüzündeki hayvanlar arasında barış sağlansın diye.
Onların düşmanlarını gübre yığınına çevirdi, Esav'ı ve Moav'ı yere batırdı ...

(4Q435 i ile tamamlanan) 4Q436

I tövbekâr kalbi ve içindeki ebedi ruhu güçlendiren; acılı zamanlarında güçsüzleri avutan ve düşenleri ellerinden tutup kaldıran; bilgi araçları yapan; bilgenin ve adil kişinin kavrayış gücünü perçinleyen bilgiyi sunan fikir; böylece geçmiş çağlarda ve bütün kuşakların döneminde yaptığın işleri anlarlar. Önümde ... ebedi kavrayış gücü, ... Yasa'na uyarsın, bana Antlaşmanı emanet etmiştin. Yolundan yürüme(ler)i için ... gönüllerini güçlendirdin. Gönlümü ziyaret etmiştin ve böbreklerimi (bağlılığımı) sağlamlaştırmıştın; böylece Kurallarını unutmayacaklardı. ... Yasa'nı ... böbreklerimi açtın ve yollarını izlemem için ... beni güçlendirdin.

Ağzımı keskin kılıcınla açtın ve dilime kutsal sözleri yerleştirdin. Adamın hareketlerini düşünmemeleri için onlara bir disiplin sundun; onun mırıldanışlarında ... adımlarımı güçlendirdin ve elinle sağ elime güç kattın. Beni doğru yola gönderdin.

... kovdun. Yerine saf bir kalp yerleştirdin ve ... kötü niyeti kovdun.

...

II Kalbime kutsallık ruhunu yerleştirdin ve fahişe gözleri söküp attın benden. Yollarının ... baktın; tutuk boynumu alıp yerine alçak gönüllülüğü koydun. Öfkenin isyanını bastırıp, sabır ruhunu yerleştirdin içime [4Q**435**, I. bölüm]. Gururlu kalbi ve azgın gözleri ... benden ... bana. Yalan ruhunu yok edip [4Q**435** i] ... verdin bana.

(4Q434-5 ile tamamlanan) 4Q437

Bölüm 2 i

I ... arayanların birliğinden ...
Beni yakalamak için gizli bir ağ kurdular ve ruhumu izlediler.
... kılıçları kalplerine saplandı ve okları kırıktı.
Bu yüzden yaşamım süresince adını kutsayacağım; beni halklar ... ulusların tuzağından kurtardığın için.
Merhametin beni saran kalkandır ve
... ulusların arasında ruhumu korudun.
Arkadaşlarımın benden utanç duymalarına engel oldun.
Senin ilkelerini unutmadım.
Ruhum acı çekerken benden vazgeçmedin
ve sana yalvardığımda yüzünü dönmedin benden.
Bütün yakınmalarımı ve günahlarımı ... gördün.
Ruhum solup giderken, sesimi duydun.
Beni okluğunda gizledin ve ... beni.
Sivri uçlu bir ok yaptın benden
ve avucunun içinde sakladın beni.
... çamurun içine saplanmaktan kurtardın beni
ve uzaklara sürükleyecek olan düşman fırtınasından
...

ve ... ve derinliklerine gömüldüm.
Ruhumu cehennemden çıkardın.
Bana yaşam verdin
ve tansık adamlarının birliğini önüme dizdin.
Doğruluğun oğulları arasında huzur verdin bana.
Yargınla ruhumu sevindirdin ve adaletinin ölçüsüyle
kalbime neşe kattın.
Rab'be bütün içtenliğimle şükredeceğim
ve gönlümdeki sevinçle O'nun iyiliğine
şükrediyorum.
Seni anımsarım, ey Rabbim,
senin huzurundayken kalbim dayanıklıdır.
Beni kurtaracağını umut ettim, ey Rabbim ...
anımsadım.
Kalbim neşelendi ve boynuzum sana yönelir.
Ruhum susuyor. Ruhum Sana meyleder. İşlerini
düşünürüm.
Gece boyunca yatağımda Seni düşündüm.

Bir Önderin Feryadı (4Q439)

Mevki sahibi bir kişinin şiirsel feryadını içeren bir yazıtın yalnızca iki bölümü günümüze kadar ulaşabilmiştir. Ancak bu bölümlerin kısalığı nedeniyle, bu sözlerin ya da pseudepigraphic (uydurma?) sözlerin, bir tarikat cemaati başkanına ait olup olmadığı konusunda saptamada bulunamıyoruz.

Editio princeps için bkz, M. Weinfeld ve D. Seely, *DJD*, XXIX, 335-41.

Bölüm I i

I ... halkımın dürüst insanlarını birleştirmek ve ...
yaşam yolunu kurmak için ...
Mirasım ... birliğimin erkeklerini antlaşmaya katmak
...
Bu nedenle gözlerimden yaşlar akar ... terbiye ...
ve onların arkasında duranlar ...
Kentim ... dikenine dönüşmüştü.
Bütün yargılarım aptalca ...
basit fikirli ... bilge adamlarım ... hilekârlar ...

Kötü Ruhlarla Mücadele (4Q444)

Yalnızca altı bölümü bulunan bu duayı okuyan kişinin temel amacı, günahkâr ruhları lanetlemekti. Bu dua, 4Q510-11 ile aynı türdedir.

Editio princeps için bkz, E. Chazon, *DJD*, XXIX, 367-78.

Bölüm 1-4 i

1 Tanrı'dan korktuğum için O ağzımı açtı,
Kutsal ruhuyla ... bütün bunlar için doğru olanı ...
Ruhlar bedenimin içinde çatıştılar,
... İlkeleri ... bedenimden ...
Tanrı gönlüme bilgi ve kavrayış gücü,
doğruluk ve adalet ... ruhlarını yerleştirdi.
Tanrının ilkeleriyle güçlendir kendini
Günahkârlık ruhlarıyla mücadele etmek için ve ...
O'nun yargılarını. ... lanet olsun.

Bilgenin Ezgileri (4Q510-11)

Dördüncü mağaradan çıkarılan iki elyazmasına ait parçalar (4Q**510-11**), bilgelikle ilgili Mezmurlardan ve kötü ruhları kovma şiirlerinden oluşmaktadır. Editörü, M. Baillet, bu yazıtların M.Ö. birinci yüzyıl sonlarında ya da M.Ö. birinci yüzyılın başlarında yazıya döküldüğünü öne sürer (*DJD*, VII, 215-62). İlk bölümde, iblislerin adlarının ilginç bir sıralaması bulunur.

4Q510

... şükranlar. Görkemin Kralı için takdisler. ... Bilginin Tanrısı'na, gücün İhtişamına, tanrıların Tanrısına, kutsalların Rabbine ... mezmurlardaki şükran sözcükleri. Hükümranlığı, bütün güçlü olanların üzerindedir ve O'nun kudretinden korkup kaçacaklar ve azametli meskeninin ihtişamından kaçışacaklar. Ben, Başkan, yıkım meleklerinin ruhlarını ve piçlerin ruhlarını, iblisleri, Lilit'i, havlayan hayvanları (?) ... korkutmak ve dehşete düşürmek için, kavrayış ruhuna isyan edenleri ... gönüllerini sarsmak için, günahkârlığın egemen olduğu dönemde ve Işığın Oğulları'nın hor görüleceği zamanlarda, günahın egemen kılındığı çağlarda; ebedi yıkımla cezalandırmak için değil; ama onları günahlarından ötürü horlamak için O'nun merhametini haşmetini duyuracağım. Yücel, ey adil, mucizeler Tanrısı. Adil ... içindir Mezmurlarım. Yolu mükemmel olanlar, onu yüceltin.

4Q511, I. bölüm

... yeryüzünde ve onun hükümranlığındaki tüm ruhlarda. Denizler ve içindeki canlılar kutsasın onu. ... güzelliğini ... duyurur-

lar. Adalet Tanrısı'nın huzurunda kurtuluş naraları atarak sevinsinler; çünkü topraklarında zalim kalmayacak ve hiçbir günahkârlık ruhu girmeyecek oraya. Çünkü Bilginin Tanrısı'nın görkemi onun sözlerine vurduğundan, hiçbir günahkâr oğul sağ bırakılmayacak.

2. bölüm

I Başkan için. İlk Ezgi. Kutsallığının adına şükredin, adaleti tanıyanlar ... onu yüceltin. Egemenliğine son verdi ... ebedi mutluluk ve sonsuz yaşam; aydınlatmak için ... halkı Yakup'un en iyisidir ve Tanrı'nın mirası ... İsrail'in ... halkının azizleri için Tanrı'nın yolunu ve onun kutsallığının patikasını koruyanlar ... Tanrı'nın bilgisini idrak ederek, İsrail'i on iki kampa böldü ... Tanrı'nın halkı ve O'nun görkemiyle aydınlanan melekleri ... O'nun adıyla kutsamalar ... bayram yılı ve ortak yönetim için kurdu; böylece görkemli Tanrı'nın yazgısına göre yaşayacaklar ve tahtında duran hakla birlikte ona hizmet edecekler. Çünkü ... Tanrısı ...

8. bölüm

Başkan için. İkinci Ezgi, ... onu korkutanları dehşete düşürmek için.

18. bölüm

II Bütün kirli işlerden nefret ettim. Çünkü Tanrı bilgiyle aydınlattı gönlümü. Adil infazcılar huysuzluğumla uğraşırlar ve sadık yargıçlar günahkâr suçlarımla ... çünkü yargıcım Tanrı'dır ve O, bir yabancının eliyle ...

Bölüm. 28-9

... Tanrı'yla sevinecekler. Sana şükredeceğim; Görkeminle ... tozumun temellerini bilgiyle güçlendirdiğin ... sana şükretmek için ... kilden şekil aldım ve ... yoğruldum ve ... bedenimin uzuvlarında günah ...

30. bölüm

... yeryüzü... damgaladın ve onlar derindirler. Cennetler ve cennetlerin cennetleri ve dipsiz çukurlar ve dünyanın karanlık yerleri ... Sen, ey Tanrım, onları mühürledin ve ... onları açacak kimse yok. İnsan eliyle ölçülür mü büyük okyanusların suyu? Cennetler karış boyuyla tahmin edilebilir mi? Yeryüzünün toprakları ve dağları ve tepeleri bir ölçünün üçte birine sığdırılabilir mi? Bunları ölçemedi adam. O, Tanrı'nın ruhunu nasıl ölçebilir?

35. bölüm

... bütün bedenlerde Tanrı ve günahkârlığı yıkacak olan ödeşme yargısı ve yedi kere arınmış olanlara yönelen Tanrı'nın öfkesi için ... Tanrı kendisi için daimi mabedi nasıl kutsadıysa, (bazı) kutsalları da kutsayacak ve temizlenenlerin arasında saflık hâkim kılınacak. Görkemli mucizelerle kutsayacaklar onu. ... adını yüceltmek için, bütün 'piç' ruhları onun gücüyle dehşete düşürmek için, onun korkusuyla onları dize getirmek ... Tanrı korkusunu bütün kuşaklara aşılarım.

Bölüm 63-4

II ... adını kutsarım ve belirli zamanlarda mucizelerini anlatırım ve bunları görkemli kutsamalarının ilkeleri olarak kabul ederim. Bilen gönlün her düşüncesinin başında ibadete hazır dudakların sunusuyla ve bütün ... ile ...

63. bölüm

III Dilim, Senin doğruluğunu yüceltecek; çünkü onu kurtaransın sen. Dilime şükran pınarını; gönlüme insanların yaptıkları işlerin sırrını ve mükemmel yolda yapılan işlerin sonucunu ve onların hizmetlerinin yargılarını yerleştirdin; Senin doğruna göre adil olanı destekleyenlerin ve suçları yüzünden günahkârları mahkûm edenlerin... Antlaşma'nın adamlarına barış ilan etmek için ve onun ihlâl edildiği durumlarda acıyla haykırmak için ... **IV** bütün işlerini sürekli kutsarlar, adın sonsuza dek kutsansın. Amen, amen.

Gerçek Mutluluklar (4Q525)

Paleografik açıdan M.Ö. birinci yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen ve çoğunluğu kısa, elli parçadan oluşan bu bilgelik şiirinin başlığı sıkça kullanılan 'Kutsadı' (ya da kutsa) (*'ashre*) kelimesinden türetilmiştir. Bu şiir aynı zamanda Mezmurlar I:I ve Yeni Ahit'in Gerçek Mutluluk bölümünü (Matta 5:3-II) çağrıştırır. Matta ve 4Q**525** arasındaki temel yapısal farklılık şudur: İlk yazında, sürekli biçimde, kutsanmış kişilerin ödüllendirileceği anlatılır; öte yandan 4. mağara metni, sıradan, çoğunlukla tezat benzerlikler sunar.

2. bölüm

II Ne mutlu yüreği temiz ...
ve sözleriyle kara çalmayanlara!
Ne mutlu onun bilgeliğinin ilkelerine bağlı kalanlara
ve günahkârlığın yolunda ilerlemeyenlere!
Ne mutlu onunla sevinenlere
ve budalalık yolundan gitmeyenlere!
Ne mutlu temiz elleriyle onu arayanlara
ve hain kalpleriyle onu izlemeyenlere!
Ne mutlu bilgeliğe ulaşan adama
ve en Yüce'nin yasalarına göre yaşayanlara!
Gölünü onun yoluna adar o
ve onun öğütleriyle dizginler kendisini
ve daima onun cezalarından memnuniyet duyar.
Ne ıstıraplıyken geçer ondan ne de zor zamanlarında.
Korktuğunda unutmaz onu
ve ruhu acı içindeyken onu küçümsemez.

Çünkü her zaman onu düşünür
ve acısında onu (?) anımsar.
...
Budalalığın yoluna sapmamak için
onu gözünün önüne koyar.
...

5. bölüm

...
Mirasını ne uluslara devret
ne de yabancılara ... payını.
Erdemli ... tatlılıkla öğretir.
Yüreğinde Tanrı korkusu taşıyanlar,
onun (Bilgeliğinin) yollarını izleyin
ve onun ilkelerine göre yürüyün
ve onun önerilerini reddetmeyin.
Zeki ... getirir
ve mükemmellik yolunda yürüyenler
adaletsizlikten saparlar;
ancak onun öğütlerini reddetmezler
ve onu ... taşırlar.
Duyarlı olan onun yollarını fark eder
ve onun derinlikleri üzerine düşünür(?).
... bakar.
Tanrı sevgisi taşıyanlar ... bilgeliği bırakırlar.

Bölüm 14 ii

II ... ayakların açık bir alanda yürürler
ve düşmanının yüksek topraklarında ilerlersin.
Bütün kalbinle ve ruhunla seversin Tanrı'yı
ve O, kötülüklerden korur seni.
Terör gelmez sanan ... O sana sahip çıkar.
Günlerini iyilikle doldurur
ve huzur içinde yürürsün. ... ihtişamı sahiplenirsin.
Ebedi dinlenme yerine ... ulaşırsın.
Seni tanıyanlar, öğretilerini izleyerek seninle beraber yürürler;
beraber yas tutar ve yaptığın işleri anımsarlar.

Çünkü sen ... iyiydin.
Şimdi dinle beni, ey anlayışlı adam, sözlerime kulak ver.
Bilginin kalbine (daha doğrusu: karnına) girmesine izin ver ...
Sözlerini ağırbaşlılıkla aktar ve ... verme.
Arkadaşının sözlerine karşı gelme; sana ...
Seni dinleyen kişiye aynı biçimde yanıt ver.
... dikkat et.
Onlarını sözlerini ... dinlemeden düşüncelerini açıklama.
Öncelikle onları dinle ve sonra yanıt ver.
... sabırla anlat onlara ve adamların arasında sorularını doğru yanıtla.
... dudağınla ve tutuk dilinle ...
... çirkin sözler ... benden ve ... çevrildiler.

F. TEFSİR

"Eyüp'ün Aramca Tercümesi"

Giriş Notu

Beş tür kutsal kitap beyanatı, Kumran mağaralarından çıkarılmıştır.

Tefsirin ilk ve en az gelişmiş biçimi, bazı dönemlerde yeniden derlenmiş ve düzenlenmiş, geleneksel kutsal kitap benzeri yazıtlardan oluşan 'Pentateuch Uyarlaması' metinleri içinde sınıflandırılır. 4Q**158**, **364-7**, **422**, **382**, vs. bu grubu meydana getiren diğer yazıtlardır. Aynı zamanda, 4. ve 7. mağaralarda bulunmuş bazı kısa Yunanca Kutsal Kitap bölümlerinin yanı sıra, Tapınak Parşömeni (IIQ**19-20**), İbranice Kitabın *Targumimi* ya da Aramca tercümeleri de, bu başlık altında sıralanabilirler.

Tekvin Apocryphon ile temsil edilen ikinci grupta, Kutsal Kitap hikâyesini daha anlaşılabilir ve çekici kılmak adına, uzlaşmaz görünen ifadeler arasındaki ilişki açıklanır; çağdaş ölçütler ve inanışlar ışığında, sert bir üslupla yazılmış pasajlar yeniden yorumlanır. Dördüncü mağaradan çıkarılmış bir Tekvin Beyanatı'nda (2Q**252**), benzer biçimde, Tufan olayının yaşandığı tarih, Kumran Cemaati'nin kullandığı takvime uyarlanır.

Üçüncü beyanat türü, Kutsal Kitap metninden farklıdır; ancak burada, yine kutsal kitapta geçen bazı pasajlardan yararlanılarak yeni bir hikâye yaratılır. Tekvin, Yasanın Tekrarı, Hezekiel ve Daniel Kitapları'ndan esinlenilerek kaleme alınmış olan bazı metinler -Tufanla ilgili İhtar (4Q**370**,**185**), Musa'nın Sözleri (IQ**22**), Yeni Kudüs Metinleri (4Q**554-5** ve 5Q**15**, vs.) ve Nabonidus'un Duası (4Q**242**)- bu grup içinde sıralanırlar.

En yaygın tefsir biçimi olan dördüncü tür, peygamberlik metinlerini; tarikatın geçmişine, bugününe ve geleceğine uyarlar. Beyanatçı, normalde bir kutsal kitabı -örneğin Yeşaya (4Q**161-4**); Nahum (4Q**169**); Habakkuk (IQpHab); Mezmurlar (4Q**171**, **173**), vs.- cümle cümle açıklar. Ancak

bazı eserlerde -Son Günler üzerine bir Tedris (4Q**174**), Semavi Kral Melkisedek (IIQ**13**)- Kutsal Kitap'ın farklı bölümleri geleneksel biçimde bir araya getirilerek, belirli bir tema oluşturulur.

Son olarak, Kutsal Kitap'ı model alarak yazıya dökülmüş birçok serbest yazı -örneğin Jübileler (4Q**216-28**), Hanok ve Devler (4Q**201-12, 530-33**)- ya da Kutsal Kitap'la örtüşen yazılar -örneğin Daniel Kitabı benzeri bölümler (4Q**243-5**) ve Nuh'a atfedilen çalışmalar (IQ**19**, vs.), Levi Atalar (4Q**213-14, 537-41**), Musa (4Q**374-7, 390**), vs.- beşinci tefsir türünü oluştururlar. Aposifa'ya ait Aramca ve İbranice elyazmaları ve Tobit'in kitabı da kısmen, bu türe eklenebilirler.

Kutsal Kitabın Aramca Tercümeleri (*Targumim*)

İbranice Kutsal Kitap'ın Aramcaya çevrilmiş iki bölümü, mağaralarda bulunmuştu. II. mağarada bulunan, yüz dokuz santimetre uzunluğundaki kısa bir parşömende, Eyüp '*targum*'unun son yedi bölümünün büyük bir kısmı, Aramcadır. Ayrıca göreceli olarak daha kısa olan yirmi yedi yazıtta daha, Eyüp kitabının 17., 14-36 ve 33. bölümlerinden kesitler bulunmaktadır. Dördüncü mağarada bulunan Levililer Kitabı'na ait kısa bölümler (4Q**156**=16:12-21, alta bakınız) ve bir Eyüp Kitabı bölümü (4Q**157**=3:5-9, 4: 16, 5: 4), Kutsal kitabın Aramca en eski uyarlamalarıdır. Eyüp Kitabı'nın çevirisi, çoğu yerde İbranice Kitap'la uyumsuzluk gösterir; ancak bu farklılığın nedeni hakkında kesin bir saptamada bulunmak zor görünüyor: Şiir çevirisinde karşılaşılan zorluklar ya da bilinen Yazıtla, İbranice bir asıl (orijinal) kitap arasındaki uyuşmazlık, olası nedenler olabilir.

İbranice	***Eyüp Kitabı 40:12 (11QarJob)***
Gururluya bakıp onu yere ser kötüyü bulundukları yerde ez.	Ve her gururlu ruhu ez, onların altında, ve kötüyü bastır.

Öte yandan, Eyüp Kitabı'nın nesir biçiminde yazılmış bölümlerinde (42: 9-11), bu uyuşmazlık sürdürülmektedir:

İbranice	***Eyüp Kitabı 42***
(9) Temanlı Elifaz, Şuahlı Bildat, Naamalı Sofar, gidip Rab'bin söylediğini yaptılar ve Rab, Eyüp'ün duasını kabul etti.	(9)... ... ... Tanrı. Tanrı Eyüp'ün sesini duydu ve onun için arkadaşlarının günahlarını bağışladı.

(10) Eyüp dostları için dua ettikten sonra, Rab onu eski gönencine kavuşturdu ve ona önceki varlığının iki katını verdi.
(11) Bütün erkek ve kız kardeşleri, eski tanıdıklarının hepsi Eyüp'ün yanına geldiler, evinde onunla birlikte ekmek yediler. Acısını paylaşıp Rab'bin başına getirmiş olduğu felaketlerden ötürü onu avuttular. Her biri ona bir parça gümüş (ya da: koyun) ve birer altın halka verdi.

(10) Tanrı Eyüp'e merhametle karşılık verdi ve sahip olduklarının iki katını verdi.
(11) Bütün arkadaşları, erkek kardeşleri ve tanıdıkları Eyüp'ün yanına geldiler. Tanrı'nın başına getirmiş olduğu bütün sefaletlerden ötürü onu rahatlattılar. Her biri ona dişi kuzu ve birer altın halka verdi.

Bu nedenle, aşağıda sunulan çeviri (Eyüp 37:11-42:11) Tevrat'ta geçen bölümle beraber okunmalıdır. Bu karşılaştırmalı okumada göz önünde tutulması gereken hususlar şunlardır: Eyüp kitabının 39:24 bölümü, Aramca uyarlamada bulunmamaktadır. 42:3, 40:5 ile yer değiştirmiştir. Eyüp 38:7'de geçen 'melekler' sözcüğü yerine 'Tanrı'nın oğulları' ifadesi kullanılır; ancak Yahudiler Tanrı'nın çocuğu olduğu düşüncesini reddettiklerinden, bu ifade öğretisel açıdan sakıncalıdır. Aynı yer değiştirme, Yunanca Septuagint ve rabbinik Yahudilikte* kullanılan Eyüp Tercümesi'nde de görülmektedir. Benzer biçimde, Levililer 16:14 ve 26:20'nin Aramca çevirilerinde (4Q**156**), sonraki Tercümelerde olduğu gibi, 'Kutsal' ifadesi, 'Kutsallığın Evi' ya da 'Mabed' isimlerinin yerine kullanılır. Kısacası, Kumran Tercümeleri bir yere kadar, sonraki Tercümelerle benzer biçimde yazılmışlardır; ancak bunlarda, Filistin tercümelerindeki gibi açıklayıcı eklere yer verilmez.

11Q**10**' un *editio princeps*i için bkz. J. P. M. van der Ploeg vd., *Le Targum de Job de la grotte XI de Qumrân* (Leiden, 1971); yeni bir düzelti için bkz. F. Garcia Martinez, E. J. C. Tigchelaar ve A. S. van der Woude, *DJD*, XXIII, 79-180. Levililer ve Eyüp Tercümeleri (4Q**156**, **157**) için bkz. J. T. Milik, *DJD*, VI, 85-91.

*Rabbinik Yahudilik (Rabbinic Judaism): Yazılı ve sözlü Torah yorumunun, özellikle yasal ve ahlaki meselelerde, Rabbilerin ve öğretmenlerin himayesi altında bulunduğu bir Yahudilik biçimi. İkinci Tapınağın yıkılmasından ve kâhinlik kurumunun eskimesinden sonra Rabbinik Yahudilik, egemen (ancak tek değil) Yahudilik biçimi haline geldi.

Eyüp'ün Tercümesi (11Q10, 4Q157)

XXVIII (*Eyüp* 37: 24-30)
(24) Onlara gösterdiği işlerinin büyüklüğünü anımsa
(25) Her adam O'na bakar ve uzaklardaki er oğulları O'nu arar.
(26) Dinleyin, Tanrı büyüktür ve O'nun yaşamı tasavvur edilemez. O'nun yılları sonsuzdur.
(27) Dinleyin, o, yağmur bulutlarını çağırır ve yağmur yağdırır.
(28) Bulutlardan düşen su damlalarını insanların üzerine yağdırır.
(29) Eğer, O, gürlemesiyle bulutları dağıtan ve Işığını ... yayan ... ve örter.
Çünkü onlarla yargılar insanları ...

XXIX (*Eyüp* 37)
(11) Suyla yükler bulutları. Buluttan şimşek saçar.
(12) O'nun sözlerini dinlerler ve işlerini görürler. Tanrı yeryüzündeki yaratılarının üzerine yollar onları:
(13) yeryüzünü cezalandırmak ya da ödüllendirmek için;
kuraklık ya da yokluk için;
ya da onun iyiliği için.
(14) Dinle Eyüp ve doğrul!
Tanrı'nın gücünü gör.
(15) Tanrı'nın onların üzerine ne koyduğunu ve buluttan ışığı nasıl saçtığını biliyor musun?

(16) Bulutları güçle nasıl kuşatacağını biliyor musun?
(17) Çünkü senin giysin ...
O, ... bilgisine sahip olduğundan ...
(18) Bulutu nasıl döveceğini ve ondan nasıl
ayna yapacağını biliyor musun?
(19) O ... bilir.

XXX (*Eyüp* 38)
(3) Erkek gibi kuşağını beline vur, lütfen. Ben sorayım, sen yanıtla.
(4) Ben dünyayı yarattığımda sen nerdeydin? Bilgeysen açıkla bana.
(5) Onun ölçülerini saptayanı biliyor musun? Kim çekti üzerine ipi?
(6) Peki temeli nereye atıldı onun, Mihenk taşını kim koydu,
(7) sabahyıldızları birlikte ışıldarken ve Tanrı'nın bütün melekleri birlikte haykırırken?
(8) Deniz, dipsiz çukurların rahminden fışkırdığında kapılarını kapatabilir misin,
(9) bulutlar yüklendiğinde ve sisler giysilerine kuşandığında
(10) ... sınırını çizebilir misin?
(11) 'Buraya kadar' mı dedin?
Dalgaların ... ötesine gitmeyeceksin.
(12) Ömründe sabaha buyruk verdin mi?
...
(13) ... yeryüzünün kanatları ...

XXXI (23) ...
kavga ve savaş günü için.
(24) ... rüzgârın nereden eseceğini
ve yeryüzünde O'nun huzurunda eser mi?
(25) Yağmurun yağacağı zamanı kim belirledi
ve hızlı bulutların akacağı yolu
(26) insansız, boş topraklara yağmur yağdırsın,
(27) alçak ve ıssız yerleri doyursun, üzerinde
ot bitirsin diye.
(28) Yağmurunu babası var mı, çiy tanelerini yaratan kim?

(29) Buz, kimin rahminden çıktı
...
(30) Suları taşa dönüştürdü O, dipsiz kuyuların (?)
yüzünü ...
(31) ... Ülker yıldızları ya da Oryon bağları ...

XXXII (*Eyüp* 39)

(1) dağ keçileri ve doğum sancıları ...
(2) ... geçen aylarını ve doğuracakları zamanı biliyor musun,
(3) yavrularına kavuşacakları ve onları salacakları zamanı ..., çektikleri doğum sancısını dindirebilir misin?
(4) Yavrularını büyütür ve sonra bırakırlar. Gider yavrular ve geri dönmezler.
(5) Kim serbest bıraktı yaban eşeğini, ipini kim çözdü,
(6) kime mesken eyledim çölü ve tuzlu toprakları kime ev yaptım.
(7) Kentteki kargaşaya güler O, başkanın bağrışlarını duymaz.
(8) Otlayacak dağ arar kendine, yeşillik arar.
(9) Yaban öküzü sana kulluk etmek ister mi? Senin ahırında kalır mı?
(10) Yaban öküzüne boyunduruk takabilir misin? Ardın sıra ovada çift sürer mi(?)?
... misin?
Çok güçlü diye ona bel bağlar mısın?

XXXIII

(20) Onu (atı) güçlü bir ... ile korkutabilir misin, onun ... korku ve dehşet.
(21) Ovalarda gezinir o, ürperir ve sevinir,
Kılıca doğru cesurca koşar.
(22) Korkuya güler ve geri çekilmez,
kılıçtan kaçmaz o.
(23) mızrak, cirit ve keskin bir kılıç asılıdır üzerinde,
(25) boru sesini duyduğunda 'Hi!' diye kişner ve uzaklardan savaşın kokusunu alır. Kılıç sesleriyle ve savaş naralarıyla coşar.

(26) Atmaca senin bilgeliğinle sevinir, kanat açar mı rüzgâra?
(27) Kartal senin buyruğunla yükselir mi, av kuşu yükseklere kurar mı yuvasını?
(28) Kaylarda konaklar o, ... yuva kurar.

XXXIV (*Eyüp* 40)

...
(6) ... ve bulutların içinden Eyüp'ü şöyle yanıtladı:
(7) Erkek gibi kuşağını beline vur, lütfen. Ben sorayım, sen yanıtla.
(8) Yargıma karşı mı geleceksin; kendini haklı çıkarmak için beni mi suçlayacaksın?
(9) Sende Tanrı'nın bileği gibi bilek var mı? Sesin onunki gibi gürleyebilir mi?
(10) Gururu ve kibri bir yana bırak, lütfen İhtişam, görkem ve onurla kuşan.
(11) Gazabını ateşini bir yana bırak, lütfen Gururlu adamları gör ve onları küçümse.
(12) gururluya bakıp onu çökert, kötüleri bulundukları yerde ez.
(13) Hepsini toprağa göm ve ... küllerle ört.

XXXV

...
(23) ... Ürdün ... kenarı,
O (suaygırı) onu alacağına güvenir.
(24) gözlerini açtığında kim ona dayanabilir, ... kancayla burnunu ...
(25) Timsaha çengel takabilir misin ya da onun dilini iple bağlayabilir misin?
(26) ona burunsalık takabilir misin? Bıçakla çenesini delebilir misin?
(27) Seninle tatlı tatlı konuşur mu? Sana yalvarır mı?
(28) Seninle antlaşma yapar mı ya da onu sonsuza dek kölen yapabilir misin?
(29) Kuşla oynar gibi oynayabilir misin onunla? İple bağlayabilir misin onu, kızların için?
...

XXXVI (*Eyüp 41*)

...
(8) Sımsıkı geçmiştir birbirine. Aralarından hava bile geçmez.
(9) birbirlerine kenetlenmişlerdir. Ayrı değildirler.
(10) Aksırması ateş saçar gözlerinin arasından,
şafağın (?) ışığı gibi.
(11) Ateş kümeleri çıkar ağzından,
Yangın alevleri gibi dağılırlar.
(12) Yanan dikenden ve tütsüden tüten duman gibi duman çıkar burun deliklerinden.
(13) Nefesi kömür saçar ve ağzından kıvılcımlar fışkırır.
(14) Boynu güçlüdür ve kuvveti önünden gider.
(15) Etinin katmerleri birbirine kenetlenmiştir ve onu demir gibi sarar.
(16) Kalbi ... taş gibi
...

XXXVII (*Eyüp 41-42*)

(26) ...
Bütün sürüngenlerin kralıdır o.
(1) Eyüp, Tanrı'yı şöyle yanıtladı:
(2) Senin her şeyi yapabileceğini biliyorum; gücün ve bilgeliğin sonsuzdur.
(40:5) Bir kez konuştum ve sözümden geri dönmem,
ikinci kere konuştuğumda yeni bir şey söylemem.
(42:4) Lütfen dinle, konuşayım;
Ben sorayım, bana yanıt ver.
(5) Kulaktan duymaydı bildiklerim senin hakkında,
şimdiyse gözlerimle gördüm seni.
(6) Bu yüzden eriyorum ve çözülüyorum. Toza ve küle ...

XXXVIII

(9) ... Tanrı Eyüp'ün sesini duydu ve onun için arkadaşlarının günahlarını bağışladı. (10) Tanrı Eyüp'e merhametle karşılık verdi ve sahip olduklarının iki katını verdi. (11) Bütün arkadaşları, erkek kardeşleri ve tanıdıkları Eyüp'ün yanına geldiler. Tanrı'nın başına getirmiş olduğu bütün sefaletlerden ötürü onu rahatlattılar. Her biri ona dişi kuzu ve birer altın halka verdi.

Levililerin Tercümesi (4Q156)

1. Bölüm

...

O (Harun) boğanın kanını alıp parmağıyla merhamet koltuğunun üzerine serpecek. Merhamet koltuğunun önünde -doğuya doğru- yedi kez parmağıyla bu kanı serpecek (Levililer 16:14) ...

2. Bölüm

... Kutsallık evini, buluşma çadırını ve sunağını arındırdıktan sonra, canlı bir keçi sunacak (Levililer 16: 20). ...

EK

(A) KUTSAL KİTABIN YUNANCA ÇEVİRİLERİ (4Q**II9-22**; 7Q**I-2**)

İki Kumran mağarasında -dördüncü ve yedinci mağaralar- bulunan Yunanca belgeler, İbranice ve Aramca elyazmalarıyla karşılaştırıldıklarında sayıca azdır; öyle ki bu yazıtlar, Kumran Cemaati'nin kültürel kimliği üzerine düşünürken göz ardı edilebilirler. Tanımlanabilen Yunanca el yazmalarının, kutsal kitabın Yunanca çevirisine, çoğunlukla da Pentateuch'a ait olduğu anlaşılır. Biri deri üzerine (4Q**II9**) diğeriyse papirüse (4Q**I20**) yazılmış iki Levililer Parşömeni; ayrıca Çölde Sayım (4Q**I2I**) ve Yasanın Tekrarı (4Q**I22**) parşömenleri, dördüncü mağaradan çıkarılmışlardır. M.Ö. ikinci ve birinci yüzyıllarda kaleme alınan bu yazıtlar, asıl Septuagint metniyle neredeyse aynıdırlar; aralarındaki farklılık, benzer anlamlara gelen kelimelerden kaynaklanır. Örneğin; 'biçmek' yerine 'harman dövmek', 'ulus' yerine 'halk' sözcükleri kullanılır. Ancak 4QLXX kodlu Çölde Sayım metni (4Q**I2I**); bölüm LXX'le İbranice Pentateuch arasındaki ilişkiye tanıklık eder. Bu çeviri, asıl metinle büyük oranda örtüştüğünden, bunu yeniden üretmek gereksiz görünüyor. Ancak Levililer 4:27'de (4Q**I20**, böl. 20, 4) kutsal YHWH adı yerine, fonetik yönden benzer bir ad, *Iao*, kullanılır. Daha yakın tarihlerde yazılacak olan çevirilerde, bu isim, Yunanca *Kurius* (ya da Lord-Rab) adıyla anılacaktır.

Yedinci mağarada bulunan on dokuz Yunanca metinden -ki bu mağaradaki bütün yazıtların dili Yunancadır- yalnızca ikisi tanımlanabilmiştir. Bunlardan ilki (7Q**I**), Mısırdan Çıkış 28:4-7 bölümünden; ikincisiyse (7Q**2**), 43-4 bölümlerinden alıntılardır.

(B) DİĞER YUNANCA BÖLÜMLER (4Q**I26-7**; 7Q**3-I9**)

Dördüncü mağarada bulunan diğer iki Yunanca metin, İsa dönemine aittirler. Ancak bu metinlerden ilki (4Q**I26**) tanımlanamamıştır; Fira-

vun'dan, Musa'dan ve Mısır'dan söz eden ikinci metinse (4Q**I27**), ya Mısırdan Çıkış kitabından bir bölümdür ya da İsraillilerin Mısır'da bulunduğu dönemi anlatan anonim bir yazıta aittir.

Yedinci mağaradan çıkarılan on dokuz adet Yunanca bölümden on yedisinin tanımlanamadığı, editörleri tarafından açıklanmıştır. Ancak bütün benzerliklerine karşın, bunlardan bazıları, sansasyonel; hatta devrimci fikirlerin savunusunda kaynak olarak gösterilmişlerdir; öyle ki bu savunulardan en bilineni, bu metinlerin Yunanca Yeni Ahit kitabının ilk örnekleri oldukları yönündedir.

Bu tartışma, 1972 yılında İspanyol bir Cizvit, Jose O'Callaghan, tarafından başlatılmıştı. O'Callaghan'ın iddiasına göre, bu okunması zor parşömen parçaları, Yeni Ahit'in altı bölümüne aitti: Markos 4:28 (7Q**6** I), 6:48 (7Q**I5**), 6:52-3 (7Q**5**), 12:17 (7Q**7**); Elçilerin İşleri 28:38 (7Q**6** 2); I. Timoteus 3:16, 4:1, 4:3 (7Q**4**); Yakup 1:23-4 (7Q**8**) ve hatta Yeni Ahit'in son bölümlerinden biri olan 2. Petrus 1:15 (7Q**I0**). Bunlar arasından olasılığı en yüksek kitap bölümü Markos 6:52-3'tür. Ancak gerçek durum şudur: Söz konusu edilen yazıtların ebatı 3.3 cm.'ye 2.3 cm.'dir. Bu yazıtlar dört satır uzunluğundadır; ancak satırların başı ve sonu bulunmadığından, satır uzunlukları üzerine bir saptamada bulunamıyoruz. Bu yazıtın başında, tanımlanamayan bir harf vardır. *Editio princeps* bölümünde aralarından ancak dokuzu bilinen on yedi harf tanımlanmıştır. Okunabilen yalnızca bir sözcük vardır; o da Yunanca *kai* kelimesidir; yani 've'!

Alanın önde gelen uzmanları, Oxford'dan C. H. Roberts ve Alman Kurt Aland, O'Callaghan'ın kuramını tereddüt etmeden bir yana attılar. Robert, bana şakayla karışık biçimde, eğer zamanını boş yere harcamak isterse, 7Q**I5**'in -kutsal kitapla ilgili ya da değil- eski bir Yunanca metne ait olduğunu 'savunabileceğini' söylemişti. Yine de bu olasılık dışı ve kanıtlanamayacak kuram 80'li yıllar boyunca, C. P. Thiede ve diğerleri tarafından desteklendi; ancak bu kişiler, kendilerinden on sene kadar önce gözden çıkarılan O'Callaghan ile aynı kaderi paylaştılar.

4Q ve 7Q malzemelerinin *editio princeps*i için bkz. P. W. Skehan ve E. Ulrich, *DJD*, IX (Öküzford, 1992), 161-97, 219-42; M. Baillet vd., *DJD*, III (Oxford, 1962), 142-6. 7Q ile Yeni Ahit arasındaki ilişkiyi savunan kuram için bkz. J. O'Collaghan, *Los papipros griegos de la cueva 7 de Oumrân* (Madrid, 1974) ve C. P. Thiede, *The Earliest Gospel Manuscripts* (Londra, 1992); *Re-Kindling the Word* (Valley Forge, Pa, 1996). Bu kuramı savunan ve buna karşı çıkan görüşlerin sunulduğu bir sempozyumun tutanağı için bkz. B. Mayer, ed., *Christen und Christliches in Qumran?* (Regensburg, 1992). Kurama karşıt bir eleştiri için bkz. C. H.

Roberts, 'On Some Presumed Papyrus Fragments of the New Testament from Qumran', *Journal of Theological Studies* 23 (1972), 446-7; K. Aland, 'Neue neutestamentlische Papyri III', *New Testament Study* 20 (1973-4), 357-81. Son yetkin görüşler için bkz. G. Stanton, *Gospel Truth?* (Londra, 1995); E. Puech, 'Des fragments grecs de la grotte 7 et le Nouveau Testament?', *RB* 102 (1995), 570-84; M.-E. Boismard (bu bölümün şifresini çözen ilk kişi), 'A propos de 7Q5 et Mc. 6, 52-53', a.g.e., 102-4.

Pentateuch Uyarlaması (4QI58, 4Q364-7)

Pentateuch uyarlaması olarak sınıflandıran, yıpranmış beş elyazmasının bir bölümünde, Tevrat'ta geçen pasajlar yeniden düzenlenmiş ya da asıl metne yorumlayıcı ekler konulmuştur. Bu eklerin uzunluğu, birkaç kelimeyle yedi-sekiz satır arasında değişir. En önemli; ancak kopuk olan örnek, Miryamın Ezgisi'ne eklenen satırlardır (4Q**365** 6a ii, c). Görünüşe göre önemli bir yazıt olan bu Pentateuch Uyarlaması, belki de Kumran Cemaati'ne ait en uzun parşömendi. Paleografik açıdan bu metinler M.Ö. birinci yüzyıl tarihlidirler. Burada sunulan yazıtlarda, az ya da çok, anlaşılabilir ek bölümler italik harflerle belirtilmiştir.

Pentateuch Uyarlamasına ait *editio princeps* için bkz. J. M. Allegro, *DJD*, V, I-6 (4Q**I58**) ve E. Tov ve S. White, *DJD*, XIII, I87-35I (4Q**364-7**).

4QI58, böl. I-2 (Tekvin 32: 24-32; Çıkış 4:27-28+Ek)

... Yakup orada yalnız kaldı. Bir adam onunla güreşti. Yakup'u yenemeyince, onu uyluk kemiğinden yakaladı ve güreşmeye devam ederlerken Yakup'un uyluk kemiği çıktı. Sonra adam, Yakup'a 'Adın ne?' diye sordu ... Yakup adını söyledi. Adam şöyle dedi: 'Artık sana İsrail denilecek; çünkü sen Tanrıyla ve insanlarla güreş tuttun ve yendin'. Yakup 'Lütfen söyle, adın nedir?' diye sordu. Ama adam 'Neden adımı soruyorsun?' dedi ve orada Yakup'u kutsadı. Sonra şöyle devam etti, 'Tanrı seni bereketli kılsın ve seni çoğaltsın. Sana bilgi ve kavrayış gücü versin. Seni başına gelecek felaketlerden korusun ve ... bugüne dek ve ebediyete kadar'. Adam Yakup'u orada kutsadıktan sonra yoluna gitti ve o ... Yakup Penil'den ayrılırken üzerine güneş doğdu, uyruğundan ötürü aksı-

yordu ... bu gün. Sonra şöyle dedi; 'Bugüne dek uyluk kemiğinin iki boşluğu üzerindeki kalçanın sinirlerini öldürmeyeceksin'. (Çıkış 4). Sonra Rab, Harun'a şöyle dedi, 'Musa'yla buluşmak üzere çöl git'. Böylece Harun Tanrı'nın dağına çıktı ve orada Musa'yı bulup onu öptü. Musa, duyurması için Tanrı'nın kendisine söylediği bütün sözleri ve gerçekleştirmesini buyurduğu bütün belirtileri Harun'a anlattı. *Rab bana şöyle dedi: 'Halkı İsrail'den çıkardığında ... köle gibi gitmeleri için ... dört yüz otuz yıl ...*

4Q364, 3. bölüm
(Ek+Tekvin 28:6)

II onu göreceksin ... huzurluyken göreceksin ... ölümünde. Gözlerinle ... *Neden ikinizden de yoksun kalayım?* (Tekvin 27:45) İshak, karısı Rebeka'yı çağırdı ve bütün bu sözleri ona anlattı ... Yakup'tan sonra, oğlu ... Esav, İshak'ın Yakup'u kutsadığını ve Paddan-Aram'da evlenmesi için oraya gönderdiğini gördü ...

4Q365, böl. 6b, 6a ii, 6c
(Çıkış 15:16-21+Ek+15:22-6)

Bölüm 6b

...

Senin halkın, ey Rab, sahip olduğun bu halk geçinceye dek.

Halkını içeri alacaksın ve onları kendi dağına, kendi meskenine, ellerinle kurduğun tapınağa sokacaksın, ya Rab. Rab sonsuza dek egemen olacak. Firavun'un atları, arabaları ve süvarileri denize dalınca, Rab suları onların üzerine çevirdi; ancak İsrail halkı denizin ortasından, kuru topraktan yürüdüler. Su, onların sağında ve solunda kalan duvar oldu (Çıkış 14:22, 29). Harun'un kız kardeşi Miryam peygamber, tefi eline aldı; bütün kadınlar tef çalarak ve oynayarak Miryam'ın peşi sıra dışarı çıktılar. Miryam onlara şu ezgiyi söyledi: Ezgiler sunun Rab'be; çünkü zafer kazandı o, atları, atlıları denize döktü.

Bölüm 6a ii, 6c

... hor gördün ...
Gurur için ...
Sen büyüksün, bir kurtarıcı ...
Düşmanın umudu yok oldu ve ... durdu ...
Güçlü sularda yok oldular, düşman ... yükseklerine çıkar.
Fidye verdin ...
... kibirli davranan ...

Musa, İsraillileri suyun öte yüzüne çıkardı. Şur Çölü'ne vardılar, su bulamadılar. Mara'ya geldiklerinde, buradaki suyu içemediler; çünkü su acıydı. Bu yüzden oraya Mara adı verildi. Halk, 'Ne içeceğiz?' diyerek Musa'ya yakındı. Musa, Rab'be yakarınca, Rab, ona bir dal gösterdi. Musa onu suya atınca, sular tatlı oldu. Orada Rab onlar için bir kural ve ilke koydu, onları sınadı. Şöyle dedi: 'Ben, Tanrınız Rabbin sözünü dikkatle dinler, gözümde doğru olanı yapar, yasalarıma ve yargılarıma kulak verir ve buyruklarıma uyarsanız; Mısırlılara verdiğim hastalıkların hiçbirini size vermeyeceğim. Çünkü size şifa veren Rab benim.'

23. bölüm
(Levililer 22:42, 24:2 +Ek)

Yedi gün çardaklarda yaşayacaksınız; bütün yerli İsrailliler çardaklarda yaşayacak. Öyle ki gelecek kuşaklar, Mısır'dan çıkardığım atalarınızın çardaklarda yaşadıklarını bilsinler. Tanrınız Rab benim. *vacat* Musa, İsrail halkına Rab'bin bayramlarını bildirdi. *vacat* Rab, Musa'ya şöyle dedi: İsrail'in çocuklarına buyruk ver. *Size verdiğim topraklara girdiğinizde ve oraya güven içinde yerleştiğinizde; bu topraklarda benim için kuracağınız Evin bütün hizmetleri için yakmalık sunu olarak odun getirecek ve bunu yakmalık sunu sunağının üzerine koyacaksınız ve buzağılar... Fısıh Bayramı kurbanlığı, esenlik sunuları, şükran sunuları, gönülden verilen sunular ve günlük yakmalık sunular için ... Yağ Bayramı, on iki kabile, odun sunacak ... Birinci gün Levililer sunu sunacaklar ... üçüncü gün Ruben ve Simon, dördüncü gün ...*

Tekvin ve Çıkış Kitapları'nın Bir Özeti (4Q422)

Hasmon harfleriyle yazılan bir elyazmasının dokuz bölümü (M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısı), Tekvin I-4, 6-9 bölümlerinin özeti biçimdedir. Bu metinlerde, Tanrı'nın buyruğuyla dünyanın yaratılışından, canlılara ve bu canlılara hükmeden adamın yaratılışına, bilgi ağacının yasak meyvesine ve Tanrı'ya isyan edenlerin tufanla cezalandırılmasına kadar birçok konuya değinilir. Onuncu bölümde İsrailli oğlanların Nil Nehri'ne atılmasından, Musa'nın yetkilendirilmesinden, yanan çalılara bakışından, Musa'nın ve Harun'un Firavunla ve Mısır'daki hastalıklarla karşılaşmalarından söz edilir. Bu metin üç sütun halinde düzenlenebilir. Tanımlanmamış, haliyle bu kitapta yer verilmeyen parçalar A ve T harfleri arasında tasnif edilirler. Birinci sütunun 12. satırında geçen *ywsr* kelimesinin anlamı 'heves' ise, 'şeytani heves' tabiri, kutsal kavramın ilk tasdikidir.

Editio princeps için bkz. T. Elgvin ve E. Tov, *DJD*, XIII, 417-41.

I ...

... Yer ve gök, O'nun sözüyle vücut buldular. Tanrı, bütün işlerinden sonra, yedinci gün dinlendi. Kutsal ruhu ... bütün canlı ve sürüngen yaratıklar ... Adamı, dünyayı yönetmesi ve yerin meyvelerini yemesi için oraya koydu ... iyilik ve kötülük bilgileri ağacından yemeden ... Adam, Tanrı'ya karşı geldi ve unuttular ... şeytani hevese kapılarak ve ... işleri için ... esenlik/ödeme ...

II ... Nuh'la karısını ve oğullarının karılarını Tufan'ın sularından ... Tanrı, onların ardından ... kapattı ve bütün göklerin ardında gökyüzünün pencereleri açıldı ... kırk gün kırk gece boyunca yağmur sularıyla, su seviyesinin yükselmesi için ... En Yücenin görkemini tanımak için ... ebedi kuşaklar için belirtiler ... yer yü-

zü bir daha tufanla yıkılmayacak ... günler ve geceler ... yerde gökte parıldayacak ... III ... oğulları ırmağın içine ... Tanrı, Musa'yı onlara gönderdi ... gözünde ... belirtiler ve tansıklar ... Tanrı, onları Firavun'a gönderdi ... hastalıklar ... Mısır için mucizeler ... ve halkını serbest bırakmak için Tanrı'nın sözünü Firavun'a ilettiler. Ancak Firavun günah işlemekte inatçılık etti; İsrail'in adamları bunu böyle bilecekti. Tanrı, onların sularını kana çevirdi. Bütün toprakları, alanları kurbağalarda dolup taştı; evleri sivri sinekle doldu ve bunlara ... saldırdılar. Bütün sürüleri ve hayvanları hastalığa tutuldu ve öldüler. Tanrı, karanlığı onların topraklarının üzerine çöktürdü; göz gözü görmesin diye onların evlerini kararttı. Tanrı, onların topraklarına dolu yağdırdı ve kırağı çaldırttı; böylece bütün ürünleri yok oldu. Tanrı, bütün toprakları çekirgelerle doldurdu; bunlar tarlalardaki yeşillikleri yesinler diye ... Firavun inatçılık etti ve onları salmadı ... ve mucizeleri arttırmak için ... O, ilk çocuklarını ve güçlerinin başlangıcını ... yok etti.

Tekvin Apocryphon (1QapGen, 1Q20)

I. mağarada bulunan; N. Avigad ve Y. Yadin tarafından bir bölümü yayımlanmış olan (*A Genesis Apocryphon*, Kudüs, 1956) bu parçalı metin (1QapGen), toplam yirmi dört adet Aramca bölümden oluşur (ayrıca bkz. 1Q**20**). Yine bu yazına ait başka bir sütun, 'The Apocryphon Col. XII', J. C. Greenfield ve E. Qimron'un editörlükleriyle basıldı (*Studies in Qumran Aramaic, Abr-Nahrain*, Ek. 3 (1992), 70-77). Gelişmiş kızıl ötesi teknoloji yardımıyla şifresi çözülmüş olan, yayımlanmamış diğer malzemelerin çevriyazısı ve çevirisi M. Morgenstern, E. Qimron ve D. Sinan tarafından basıldı ('The Hitherto Unpublished Columns of the Genesis Apocryphon', *Abr-Nahrain* 33 (1995), 30-52).

Elyazmasının giriş bölümü yoktur. Bu tabakanın 5. sütunu *pe*; 10. sütunu *sade*, 17. sütunuysa *qoph* harfleriyle; yani İbrani alfabesinin 17., 18. ve 19. harfleriyle işaretlendiklerinden; yazıtın başında 16 sütun daha bulunduğunu anlıyoruz; ancak on altıncı sütunun yalnızca sonu bu güne kadar ulaşabilmiştir (bkz. M. Morgenstern, 'A New Clue to the Original Length of the Genesis Apocryphon', *JJS* 47/2 (1996), 345-7). Eğer durum gerçekten böyleyse, bu yazıtta konu edinilen Nuh hikâyesinden önceki kayıp kısımlarda, yaratılış, Âdem ve Havva, Hanok ve Nuh dönemine kadar gelişen olaylar anlatılıyor olmalıydı. Sütun 2-5'te Nuh'un mucizevî doğumu (Nuh için bkz. 1Q**19** ve 19 *tekrar* içindeki kısa parçalar) ve babası Lemek'in, karısının günahkâr bir melekle ilişkisinden şüphe etmesi hikâye edilir. Ancak kadın, Lemek'i ikna edemez. Bunun üzerine Lemek, babası Metuşelah'ın yanına varır ve babası Hanok'tan gerçekleri öğrenmesi için cennete gitmesini ister. Sütun 6-5'te, Nuh'un Tufan deneyimi ve yaptığı yolculukları anlatılır. 10. sütunda, Tufan'dan sonra Nuh'un kurban kesmesinden söz edilir. 11. sütunun konusu Tanrı'nın Nuh'la antlaşma yapmasıdır; buna göre kanlı et yemek yasaklanır.

12. Sütunda, Nuh'un asma bahçesini biçmesi ve şarabı tatması tasvir edilir. Yıpranmış sütun 13-15'te, ağaçlar ve bu ağaçların betimlemeleri anlatılır. Başka iki sütun (16, 17), Nuh'un oğulları arasında dünyanın bölüştürülmesiyle ilgilidir. 18. sütun kayıptır. Tekvin 12:15'i anımsatan sütun 19-22, İbrahim'in Mısır'a gidişinden ve Kenan ülkesine dönüşünden, işgalci Mezopotamya krallarıyla yapılan savaştan ve İbrahim'in söz verdiği oğlunun bağışlanmasından söz edilir. Büyük oranda tarikat yanlılığından bağımsız bir şekilde ifade bulan bu çarpıcı anlatı, Ahitler Arası Kutsal Kitap yorumuna ışık tutar. Bu; Tercüme, Tedris, yeniden yazılan Kutsal Kitap ve öz yaşam öykülerinin bir derlemesidir. Birçok araştırmacı, bu elyazmasının M.Ö. birinci yüzyılın sonlarına ya da M.S. birinci yüzyılın ilk yarısına ait olduğunu savunur. Bunun, M.Ö. ikinci yüzyıl ortalarında yazıya dökülmüş olan Jübileler Kitabı'yla ilişkisi genel kabul görür; ancak bu yazıtın Jübileler Kitabı'nın bir parçası olup olmadığıysa tartışmalı bir konudur. Bana göre, bu yazıtın Kumran'dan önceki uyarlaması Jübileler Kitabı'ndan daha önceki bir dönemde yazılmıştır; dolayısıyla bu yazıt için belirlenecek tarih, en azından, M.Ö. ikinci yüzyılın ilk yarısı olmalıdır.

... **II** daha sonra içimden, bu fikrin, Gözcülerle, Kutsal Olanlarla ... Devlerle ... ve bu çocuk yüzünden endişeye kapılmıştım. Sonra ben, Lemek, aceleyle karım Bathenosh'un yanına gittim ve ona şöyle dedim; 'En Yücenin, Ulu Rab'bin, Dünyalar Kralı'nın, cennetin oğullarının hükümdarının ..., bana gerçeği açıklayıncaya dek, eğer ... gerçekleri açıkla bana ... gerçeği anlatıncaya dek, dünyaların Kralı'yla ...'

Sonra karım Bathenosh, kızgınlıkla bana çıkıştı ve şöyle dedi; 'Ey kardeşim, ey efendim, birlikte yattığımız zaman ... zevkimi anımsa ve hislerimi. Sana gerçeği söylüyorum.'

Bu sözlerle ikirciklendim. Karım Bathenosh, yüz ifademin değiştiğini fark edince ... öfkesi yatıştı ve bana şöyle dedi; 'Ey efendim, ey kardeşim, aldığım zevki anımsa! Kutsal Olanın, cennetlerin Kralı'nın üzerine yemin ediyorum, ... bu döl senindir; senden hamile kaldım. Bu meyveyi sen ektin ... Öyleyse neden yüz ifaden değişti, ikirciklendin? ... sana gerçeği söylüyorum.'

Bu sözler üzerine ben, Lemek, babam Metuşeleh'in yanına vardım, olanları ona anlattım. O'na, kendi babası Hanok'a gidip, gerçekleri ondan öğrenmesini rica ettim. Çünkü o, sayılan biriydi ve meleklerin bilgisine sahipti. Metuşeleh, sözlerimi dinledikten sonra ... gerçekleri öğrenmek için babasının yanına gitti.

Babasını Parwain'de buldu ... ona şöyle dedi, 'Babam, ey efendim, ... buraya geldiğim için bana kızmayasın diye sana anlatıyorum ...

VI Haksızlıklardan uzak durdum. Ana rahmindeyken bile gerçeği aradım. Doğduğum andan itibaren, gerçeğe adadım kendimi. Bütün yaşamım boyunca daimi gerçeğe göre davrandım. Kutsal olan her zaman benimleydi. Karanlık ... yalana karşı, yürüdüğüm yolda beni uyarmak için. Gerçek ve bilgelik uyarınca kuşağımı sarındım ... şiddetin yollarında. *Vacat* Sonra ben, Nuh, erkek oldum. Gerçeğe bağlı yaşadım ... onun kızını, Amzara'yı, karım saydım. Karım gebe kaldı ve bana üç çocuk doğurdu. En Yüce Olanın insanlığa buyruğu uyarınca, oğullarımı, kardeşlerimin kızlarıyla evlendirdim; kızlarımı, kardeşlerimin oğullarına verdim. *Vacat* Hesabıma göre ... on jübile yaşadım ve oğullarımın kendilerine eş edinme zamanları geldi ..., Hayalimde bana, cennetin oğullarının yaptıkları anlatıldı ... bu sırrı sakladım ve kimseye anlatmadım. *vacat* ... bana ... büyük bir ... Kutsal Olanın bir iletisi ... hayalimde bana seslendi ... karşımda durdu ...

... Kutsal Olanın iletisi bana duyuruldu: 'Sana şöyle derler, ey Nuh, ...' ve yeryüzündeki bütün oğulların davranışlarını anladım. Onlara bildiklerimi anlattım ... iki hafta ... Sonra Devlerin döktüğü kanı ... Rahatladım ve ... dek bekledim ... kızlarıyla birlikte kutsal olanları ... sonra ben, Nuh; merhamet, büyüklük, gerçek ... buldum.

...cennetin kapılarına dek...adamlara ve sığırlara, vahşi hayvanlara ve kuşlara...

VII ... üzerindekiler; yeryüzü ve üzerindekiler, denizde ve dağdakiler ... bütün gök cisimleri; güneş, ay ve yıldızlar ve bütün Gözcüler ...

... seni ödüllendireceğim ... *vacat* Kutsal Olan. Cennetin Efendisi'nin sözleriyle sevindim ve ... haykırdım.

o ... hepiniz Efendinize ... yeryüzünün ebedi Kralı ... *vacat* Gemi, Ararat (HWRRT) dağına oturuncaya dek ... Büyük bir yangın ... Bütün yeryüzü için bağışlanma diledim. ... başlangıcı ... eti ateşe atıp yaktım. İkincileyin, ... kanlarını, sunağın dibine serptim. Üçüncüleyin, kumruları ... sunu olarak sunağın üzerine ... yemek sunusu olarak, üzerine yağla ve güzel kokuyla yoğrulmuş un koydum ... Bunların üzerine tuz ektim. Sunumun kokusu göklere kadar yayıldı. *Vacat* ...

XI ... dağlar ve çöller ...

... dört ... *vacat* Sonra ben, Nuh, dışarı çıkıp, yeryüzünde enine ve boyuna dolaştım ... meyvelerine ve yapraklarına ... toprak; otlarla, şifalı bitkilerle ve ürünlerle kaplıydı. Bu mükemmel işleri yapan, göklerin Rabbine şükrettim. O, ebedidir; O'na şükürler olsun. Yeryüzüne lütfettikleri; yalancıları, saldırganları ve günahkârları yeryüzünden sildiği ve adil adamları kurtardığı için O'na yeniden şükrettim. ... Tanrı, cennetin Efendisi bana seslendi: 'Korkma, Nuh. Daima, senin ve senin gibi olan oğullarının yanında olacağım. Yeryüzünün ve ona hükmedenlerin yanında ... çöllerin, dağların ve bütün her şeyin üzerinde ... Bütün bunları, yeryüzündeki ürünleri, yemeniz için, sana ve oğullarına veriyorum. Ancak asla kanlı et yemeyeceksiniz. Korkun ve yeminin ... daima.' ...

XII Ararat (HWRRT) dağlarında ... Sonra diz çöktüm ... ben ve oğullarım ve oğullarımın oğulları ... Tufandan sonra, yeryüzü harabeye dönmüştü. Tufandan iki sene sonra, ilk oğlum Sam'ın oğlu, Arpakşat doğdu. Sam'ın oğulları; Elam, Asur, Arpakşat, Lud ve Aram'dı ve beş kızı vardı. Ham'ın oğulları: Kush, Misrain, Put ve Kenan ve beş kız. Yafet'in oğulları: Gomer, Magog, Med, Yavan, Tuval, Meşek, Tiras ve dört kız. Ben ve oğullarım yeryüzünde yayılmaya başladık. Lubar dağında, büyük bir asma bahçesi yaptım. Bahçe, dördüncü yılda bana şarap verdi...İlk bayram geldiğinde, ... ayındaki ilk bayramın birinci gününde ... bu kavanozu (?) açtım ve ... beşinci yılın ilk gününde bunu içmeye başladım. Aynı gün, oğullarımı, erkek torunlarımı, karımı ve bütün gelinlerimi, kızlarımızı çağırdım; bir araya geldiğimizde ... gittik. Bizi helak olmaktan kurtaran, göklerin Rabbine, En Yüce Tanrı'ya, Yüce Olana şükrettim.

XIII ... altın, gümüş, taş ve kili parçalayıp; bunların parçalarını kendileri için alıyorlardı. Altın, gümüş ... demir gördüm; bütün ağaçları kesip bunları kendileri için taşıdılar. Güneş, ay ve yıldızların kestiklerini ve bazılarını kendilerine aldıklarını gördüm. Zeytin ağaçlarını gördüm; göğe doğru uzuyorlardı, saatlerce ... yaprakları ... göründü. Bu zeytin ağaçlarını izlerken yapraklarının çoğaldığına tanık oldum ... ağaca bağlıydılar. Bu zeytin ağacını ve yapraklarını izlerken hayrete kapıldım. Göğün dört rüzgârı sertçe esiyordu; bu rüzgârla zeytin ağacının dalları koptu ve etrafa savruldular. İlk olarak batı rüzgârı esti; ağacın dallarını ve meyvelerini salladı ve bunları savurdu. Sonra ...

XIV... dinle ve duy! Sen, büyük sedir ... bir düşte, önünde duran ... dağların üzerinde ...

... gerçek. Burada kök salan söğüt yükseklere uzanırlar (bu üç) oğul ... Bu, gördüğün ilk söğüt, sedirin gövdesine ulaştı ... ve bir dalı ... yaşadığı sürece, seninle olacak. Bunun türünden ... diye anılacak, ... doğruluk ağacı kök salıp ... daima ayakta duracak. Sedir ağacının gövdesine yetiştiğini gördüğün bu söğüt ...

... son söğüt ... *vacat* ... dalları, ilk söğüdün dallarına girmişti (ya da dolanmıştı?), sondaki iki ... İlk ... dallarına giren, gördüğün diğer dallar ... sırrı ona açıkladım.

XV ... bütün bu gördüklerin ... gezinirler, bunları çoğu kötüdür. Bu gördüğün, güneyden gelen, oraklı adam, ateşle birlikte ... ülkenin güneyinden gelen ... Kötülükleri ateşe atacaklar, bütün ... arasından gelecek ... Dört melek ... bütün ulusların arasından. Bütün hepsi ibadet edecek ve ... utanacaklar. Ben, Nuh, uykumdan uyandım ve güneş ...

XVI ... Tina Nehri ... kadar ... bütün kuzey toprakları ve üzerindekiler ... yükselene dek ... bu sınır, Büyük Denizin sularını ... dek geçecek ... Yafet'in ve soyunun edebi mirası olacak. *vacat* Sam'a ve oğullarının payına düşen ikinci alan ... Tina Nehri'nin suları ... Tina Nehrine kadar ... büyük Tuzlu denize ... Sınır, buradan ... doğuya

XVII ... Oğlum Sam, mirasını, kendi oğulları arasında bölüştürdü. Dicle Nehri'nin sularından Kızıl Deniz'e kadar uzanan ve batıda Asur topraklarına kadar uzanan kuzey toprakları Elam'ın payıydı. Aram'a düşen toprak, iki nehir arasından Asur dağlarına kadar uzanıyordu. Bu Öküz Dağı ve batı yönünde Magog'a kadar uzanan ... doğu ... kuzeyde ... denizde, bu üç toprağın birleştiği yerden Arpakşat'a ve oradan güneye yönelen sınıra kadar uzanan, Fırat ile sulanan bütün topraklar ve bütün ... bunların arasında kalan bütün ovalar ve vadiler, körfezin ortasında kalan ada ... Gomer'in oğulların ... Amana'dan Fırat'a kadar ... babası Nuh'un böldüğü ve kendisine verdiği pay ... *vacat* Yafet, mirasını, oğulları arasında böldü. İlk olarak, Tina Nehrine kadar uzanan toprakları Gomer'e verdi; sonra Magog'a, Med'e, Yavan'a (Yunanlılar), Lud'un yanındaki adaları verdi. İkinci körfezi, Tuval'a verdi ... toprağında. Mesek'e ... deniz ... Tiras ... Ham'ın Oğulları'nın sınırına kadar uzanan ... vacat ...

XVIII ...

XIX ... Şöyle dedim; 'Sen ...'...'... bugüne kadar Kutsal Dağ'a gelmedin.'

Ben (Avram) ... ayrıldım ve güneye gittim. Hevron kurulurken buraya geldim, burada iki sene kaldım.

O zamanlar kıtlığın baş gösterdiği bu topraklardayken Mısır'ın verimli olduğunu duydum ... Mısır ülkesine ... gittim. Nil Nehri'nin kollarından biri olan Karmon Nehri'ne ulaştım ... Nehrin yedi kolunu geçtim ... Topraklarımızı geçtik ve Ham'ın Oğulları'nın topraklarına, Mısır ülkesine vardık.

Mısır'a ulaştığımız ilk gece ben, Avram, bir düş gördüm. Düşümde bir sedir ve hurma ağacı ... Sonra adamlar geldi. Sedir ağacının kökünü almak için bu ağacı kesmeye yeltendiler. Bu arada hurma ağacı haykırdı ve şöyle dedi; 'Bu sediri kesen adamlar lanetlenecek.' Böylece sedir, hurma ağacı sayesinde kurtuldu ve ölmedi.

O gece rüyamdan uyandım ve karım Saray'a rüyamı anlattım; 'Bir düş gördüm ... ve bu düş yüzünden korkuya kapıldım.' Karım, 'Gördüğün düşü anlat bana' deyince ben de anlatmaya başladım ... rüyanın yorumu ... '... beni öldürmeye kalkacaklar; ancak ... seni koruyacak ... Onlara benden söz et, 'O, benim kardeşim' de, senin sayende hayatım kurtulacak ve senin sayende karım yaşayacak ...'

Anlattıklarım yüzünden karım o gece ağladı ...

Sonra Soan'a doğru yola çıktık, ben ve karım ... onun yaşamı ... kimse onu görmeyecek ...

Aradan beş sene geçtikten sonra, Soan firavunun emri üzerine, Mısır prenslerinden üç adam, benim ve karımın işlerini denetlemek için geldi ... iyilik, bilgelik ve gerçek ... verdiler. ... kuraklık yüzünden ... onlara yakındım. ... daha fazla yemek ve içecek ... şarap ... söz verdiler.

(Mısırlılar, bu ziyaretleri sırasında Saray'ı görmüş ve krala ondan söz etmiş olmalılar.)

XX ... '... ne güzel bir yüzü var! Saçları ne kadar da güzel! Gözleri ne kadar da büyüleyici! Burnu ve yüzünün parlaklığı ne kadar da çekici! Göğüsleri ne kadar zarif, beyazlığı ne kadar güzel! Kolları ne kadar hoş, elleri ne kadar da mükemmel! El hareketleri ne kadar büyüleyici! Avuçları ne kadar zarif, parmakları ne kadar uzun ve düz! Ayakları nasıl da alımlı, kalçaları nasıl da kusursuz! Gerdek odasına girmiş hiçbir bakire ya da gelin onun kadar güzel olamaz; o, bütün kadınlardan daha güzel. Diğerlerin-

den daha alımlı. Bütün bu güzelliğinin yanı sıra bilge bir kadın; bu yüzden yaptığı bütün işler mükemmel(?).' Kral, aynı ağızdan konuşan Harkenosh ve iki yol arkadaşının sözlerini dinledikten sonra, bu kadını arzuladı ve onu almak için yola çıktı. Kral, onun güzelliği karşısında tutuldu. Onu kendisine aldı ve beni öldürmeye yeltendi. Ancak Saray, krala 'O, benim kardeşim' deyince, ben, Avram, onun sayesinde ölmekten kurtuldum.

Bütün gece, Saray zorla benden alındığı için ben, Avram, yeğenim Lut'la birlikte ağladık. O gece dua edip yalvardım ve niyaz ettim. Gözlerimden yaşlar boşalırken, acı içinde şöyle dedim; 'Kutsal olan, ey Büyük Rabbim, dünyaların Efendisi, yeryüzündeki bütün kralları yöneten ve onları yargılayan! Mısır Kralı, Soan firavunun yaptıkları yüzünden senin huzurunda ağlıyorum. O, karımı zorla aldı benden. Benim için onu cezalandır ki, ona ve onun ailesine kalkan güçlü elini göreyim. Benden ayırdığı karımı kirletmesin bu gece. Ya Rab, yeryüzündeki bütün kralların üzerinde olduğunu görsünler.' Ağladım, acı çektim.

O gece Yüce Tanrı, onu cezalandırmak için bir ruh, ailesine kötü bir ruh gönderdi. Kral ve ailesi cezalandırıldılar. Kral, karımla geçirdiği iki sene boyunca ona yaklaşamadı.

Geçen iki senenin sonunda, kralın ve ailesinin çektikleri acı ve ıstırap arttı. Kral, kendisinin ve ailesinin başına musallat olan bu belalardan kurtulmak için, Mısır ülkesindeki bütün azizlere, büyücülere ve şifa veren kimselere başvurdu. Ancak hiçbir bilge, büyücü ya da şifacı, cezalandırıcı ruhun etkisi altına giren kralı kurtaramadı ve hepsi kraldan kaçtı.

Bunun üzerine Harkenosh yanıma geldi; benden kral için dua etmemi, onun yaşaması için elimi onun üzerine koymamı istedi; çünkü Kral, rüyasında böyle görmüştü. Ancak yeğenim Lut, Harkenosh'a şöyle dedi; 'Saray, kralın karısı olduğu sürece amcam, Avram, Kral için dua etmeyecek. Bu yüzden krala gidip, Saray'ı amcama geri vermesini söyle. Ancak bundan sonra amcam krala dua edecek ve kralın hayatı kurtulacak.'

Harkenosh, Lut'un sözlerinden sonra kralın yanına varıp şöyle dedi; 'Kral hazretlerimin başına gelen bütün bu felaketler, Avram'ın karısı Saray yüzündendir. Saray'ı, Avram'a geri verirseniz, bütün bu çektiğiniz acılardan ve üzerinize çöken kötü ruhtan kurtulacaksınız.'

Sonra Kral, beni çağırdı ve şöyle söyledi; 'Saray, yüzünden başıma ne işler açtın? Bana, aslında karın olan Saray'ın kız karde-

şin olduğunu söylemiştin; bu yüzden onu kendime eş edindim. İşte karın Saray! Mısır ülkesini terk edeceksin. Şimdi benim ve evim için dua et ki üzerimize çöken bu kötü ruhtan kurtulalım.'

Böylece onun ... için dua ettim; elimi onun başının üzerine koyduğum zaman, çektiği acılar dindi, içindeki kötü ruh bedeninden ayrıldı ve kral (eski) yaşamına geri döndü. Kral bana şöyle dedi; ... bana ... söz verdi; karıma altın, gümüş, ketenden elbiseler ve mor ... verdi. Hacer de ... ve Mısır'dan çıkana dek benimle yolculuk edecek adamları yanıma verdi. Ben, Avram, yanımda büyük bir yükle, altın ve gümüşlerle ve yeğenim Lut'la beraber Mısır ülkesinden ayrıldım. Lut'un da beraberinde ağır bir yük vardı. Kendisi için Mısır ülkesinden eş edindi.

Sunak kurduğum Beytel'e varıncaya dek önceden konaklamış olduğum yerlerde **XXI** tekrar konakladım. Sonra burada ikinci bir sunak yaptım. Sunağın üzerine bir kurban ve Yüce Tanrı için bir sunu koydum. Orada, dünyaların Rabbinin adını andım, Tanrı'nın adını kutsadım ve O'na şükrettim. Bana bahşettiği bütün servet ve iyilikleri için dua ettim. Çünkü Tanrı bana iyilikle yaklaşmıştı ve beni bu ülkeye getirerek huzurlu olmamı sağlamıştı. Ertesi gün, Lut, sürülerimize bakmak için yanımdan ayrıldı. Lut uzaklarda, Ürdün ovasına yerleşti, ona verdiklerimle beraber bütün yükünü de yanında götürdü. O, koyunlarıyla beraber Sodom'a kadar gitti ve orada yerleşti. Bense Beytel Dağı'na yerleştim; ancak yeğenim benden ayrıldığı için üzüntülüydüm. Tanrı, bir gece, düşümde bana seslendi; 'Beytel'in kuzeyinde bulunan Ramat Hazor ülkesine git. Orada durup doğu, batı, güney ve kuzey yönlerine bak. Göreceğin bütün toprakları yurt edin ve soyun burada çoğalsın.'

Ertesi sabah, Ramat Hazor'a gittim ve bu yüksek yerde, Mısır Nehri'nden Lübnan'a ve Senir'e; Büyük Deniz'den Havran'a, Kadeş'e kadar uzanan Geval ülkesine, Havran'ın kuzeyindeki Büyük Çöle ve Fırat'a kadar uzanan Senir'e baktım. Sonra Tanrı bana seslendi; 'Bütün bu gördüğün toprakları senin soyuna vereceğim; burası sonsuza dek sizin olacak. Soyunu, burada sayılamayan toz taneleri kadar çoğaltacağım; öyle ki kimse soyundan olan insanları sayamayacak. Doğrul ve git! Bu topraklara, enine boyuna bak; çünkü burası senin yurdun ve senden sonra, burayı soyuna vereceğim.'

Ben, Avram, bu toprakları gezmek için bulunduğum yerden ayrıldım. Öncelikle Gihon Nehri'ne vardım; sahil boyundan Boğa (Taurus) Dağı'na geçtim. Sonra Büyük Tuzlu Denizi izleyerek,

Boğa Dağı'nın doğusundan ilerledim; bu toprakları boylu boyunca geçtim ve Fırat Nehri'ne ulaştım. Doğudaki Kızıl Deniz'e (Farsi Körfezi) kadar bu nehri izledim, Kızıl Deniz sahilini geçtim ve Sazlık Denizi'nin (ya da çağdaş adıyla Kızıl Deniz) ağzına ulaştım. Oradan güneye yönelerek Gihon Nehri'ne geçtim. En sonunda verimli ve huzur dolu topraklarıma geri döndüm. Hevron'un kuzey doğu yakasındaki Mamre Meşeliğine yerleştim. Burada bir sunak yaptım; Yüce Tanrı için sunağın üzerine bir kurban ve adak koydum. Orada yiyip içtim. Evimdeki bütün adamlar, Mamre, Ornam ve Eshkol'a gönderdiklerim, Amorlu kardeşler ve arkadaşlarım da benimle yiyip içtiler.

Bugünlerden önce Elam kralı Kedorlaomer; Babil Kralı Amrafel, Kaptok kralı Ariok ve iki nehir arasında yaşayan halkların kralı Tidal ile bir araya geldi. Bunlar, Sodom kralı Bera, Gomora kralı Birşa, Adma kralı Şinav, Sevoyim kralı Shemiabad ve Bela kralına karşı savaş ilan ettiler. İki ordu, Siddim vadisinde karşı karşıya geldi; Elam kralı ve yandaşları, Sodom kralını ve beraberindekileri yenilgiye uğratarak, bunları vergiye bağladılar.

Onlar, on iki sene boyunca Elam kralına vergi ödediler; ancak on üçüncü sene Elam kralına karşı ayaklandılar. On dördüncü senede, Elam kralı müttefiklerinin başına geçti ve bunlar Çöl Yolu boyunca ilerleyerek, Fırat Nehri'nden ötesini yıkıp yağmaladılar. Aşterot Karnaim'deki Refaim, Ammon'daki Zumzamim, Şave-Kiryatayim'deki Emim, Geval dağlarındaki Horlular'a saldırdılar ve böylece Çöldeki El Paran'a ulaştılar. Sonra geri ... Haseson Tamar ...

Sodom kralı; Gomora, Adma, Sevoim ve Bela krallarıyla birleşerek, Siddim Vadisi'nde Elam kralı Kedorlaomer ve yanındaki krallara karşı savaştı. Ancak Sodom kralı yenilgiye uğrayarak kaçtı, Gomora kralı ... çukura düştü. Elam kralı Sodom, Gomora ... ganimetlerini topladı ... Sodom'un yanında bulunan Lut'u **XXII** Avram'ın yeğenini, diğer ganimetlerle beraber yanlarında götürdüler.

Avram'ın Lut'a verdiği sürülerden birine çobanlık yapan kişi esirlerin arasından kaçarak, o zamanlar Hevron'da yaşamakta olan Avram'ın yanına geldi. Bu adam, Avram'a, yeğeni Lut'un esir düştüğünü ve bütün servetine el konulduğunu; ancak Lut'un hala hayatta olduğunu; ordunun, (Ürdün'deki) Büyük Vadi'den geçerek kendi ülkelerine dönerken önlerine çıkan her şeyi yıkıp yağmaladıklarını ve Şam topraklarına doğru ilerlediklerini anlattı.

Avram, yeğeni Lut yüzünden ağladı. Ancak sonra kendisini cesaretlendirerek doğruldu; kölelerinin arasından savaşa hazırlıklı üç yüz seksen adam seçti. Ornam, Eshkol ve Mamre de, Avram'ın ordusu el konulduğunu; ancak Lut'un hala hayatta olduğunu; ordunun, (Ürdün'deki) Büyük Vadi'den geçerek kendi ülkelerine dönerken önlerine çıkan her şeyi yıkıp yağmaladıklarını ve Şam topraklarına doğru ilerlediklerini anlattı.

Avram, yeğeni Lut yüzünden ağladı. Ancak sonra kendisini cesaretlendirerek doğruldu; kölelerinin arasından savaşa hazırlıklı üç yüz seksen adam seçti. Ornam, Eshkol ve Mamre de, Avram'ın ordusuna katıldılar. Avram, Dan'a kadar bu ordunun izini sürdü ve ordunun Dan'da konaklamış olduğunu gördü. Gece olunca dört koldan ordunun üzerine saldırdılar. Avram, bu orduyu Şam'ın kuzeyinde bulunan Helbon'a kadar kovaladı; bütün esirleri, ganimetleri ve ağmaları kurtardı. Yeğeni Lut'u ve onun servetini de alarak bütün esirlerle beraber geri döndü.

Sodom kralı, Avram'ın, esirlerle ve ganimetlerle geri döndüğünü duyunca, onu görmek üzere Kudüs'teki Şalem'e gitti. Avram, Sevah'ta, Kral Beth-ha-Kerem vadisinde konakladı; Şalem kralı Melkisedek, Avram'a ve yanındaki adamlara yiyecek ve içecek getirdi. O, Yüce Tanrı'nın rabbisiydi. İbrahim'i kutsayarak şöyle dedi; 'Yüce Tanrı, göklerin ve yeryüzünün Efendisi Avram'ı kutsasın! Düşmanlarını eline düşüren Yüce Tanrı'ya şükürler olsun!' Bunun üzerine Avram, Elam ve müttefiklerine ait olan ganimetlerin onda birini Melkisedek'e verdi.

Sonra Sodom kralı Avram'ın yanına gelerek şöyle dedi; 'Efendim Avram, bana ait olan canları, Elam kralına esir düşenleri bana geri ver; bütün ganimetler sende kalsın.'

Avram, Sodom kralına şöyle yanıt verdi; 'Bu gün, Yüce Tanrı'ya, göklerin ve yeryüzünün efendisine el kaldırdım! Sana ait bir şeyi almayacağım. Ne bir ayakkabı bağcığına ne de ayakkabı kayışına el koyacağım. Böylece, Avram, benim servetim sayesinde zengin oldu, diye konuşmayacaksın! Benimle gelen kişilerin ve üç adamın yolda yedikleri dışında sana ait olan hiçbir şeyi almayacağım. Ancak yolda harcanmış olan servetinin sana geri ödenip ödenmeyeceğine onlar karar verecekler.' Bu sözlerden sonra Avram, bütün ganimetleri ve esirleri, Sodom kralına geri verdi. Kral, ülkesindeki bütün esirleri serbest bıraktı ve onları geri gönderdi.

Bütün bu olaylardan sonra Tanrı, bir gece Avram'ın rüyasında göründü; 'Haran'dan çıktığından beri on yıl geçti. İki senedir bu

topraklarda yaşıyorsun ve yedi sene Mısır'da kalmıştın ve Mısır'dan buraya dönünceye kadar bir yıl geçmişti. Şimdi sahip olduğun şeyleri say ki, Haran'dan buraya taşıdığın zenginliklerinin ikiye katlanmış olduğunu gör. Şimdi korkma; senin yanındayım; sana yardım edeceğim ve güç vereceğim. Ben senin kalkanın ve zırhınım. Zenginliğin ve eşyaların bundan sonra daha da artacak.' Ancak Avram, Tanrı'ya şöyle karşılık verdi; ' Tanrım Rab, zenginim ve çok eşyam var; fakat bunların bana ne iyiliği dokunacak? Çıplak ve çocuksuz öleceğim. Mirasım, evimden bir çocuğa devredilmeli ... oğlu Eliezer, varisim olsun.' Tanrı, Avram'a şöyle dedi; 'O, senin varisin olamaz. Senin canından biri varisin olacak.' ...

Tekvin Beyanatları (4Q252-254a)

Tekvin hikâyesinin bu kopuk özetine ait dört bölüm, burada yeniden üretilir; diğer ikisiyse tarikat yorumlarıdır. İlk bölümde, Tufan hikâyesinin tarih dizini, Kumran Cemaati'nin kullandığı güneş takvimine uyarlanmıştır. Aynı metin içinde, Tekvin'de anlatılagelen bazı olaylar sorgulanır; örneğin Nuh, kendisine karşı saygısızca davranan Ham dururken neden diğer oğlunu, Kenan'ı lanetlemişti? *Pesher*den farklı olan bu bölümdeki tefsir daha çok 'yeniden yazılan Kutsal Kitap' biçimlerine; örneğin Tekvin ve kısmi olarak rabbilerin yorumu olan *peshat*a, ya da 'sade' biçime benzer.

İkinci metnin konusu Yahuda'nın; Davut'un kabilesinin kutsanmasıdır. Tarikat beyanatçısı (beşinci satırda 'cemaatin adamı' diye söz edilen kişi) iktidarın daima Davut soyunda kalacağı anlatır; dolayısıyla Davut soyundan gelmeyen çağdaş Hasmonlu kâhin-kralların meşru olmayan biçimde tahtı ele geçirdiklerini ima eder. Bu durumda; elimizdeki metin M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısında yazılmış olmalı. Ancak 4Q**254** içinde geçen dört kısa bölüm daha eski zamanlara aittirler. I. bölümde, Gemi'den söz edilir. Üçüncü bölümün ilk sütununda, Malaki 3: 16-18'den alıntı yapılır. Çevrilebilen tek bölüm de budur. 4Q**254** içinde tasnif edilen on beş kısa parçada Nuh Hikâyesi ve Ataların kutsanmasına değinilir. Bunlar arasından da yalnızca I. ve 5. bölümler çevrilir. I. bölümün 2-4 satırları 4Q**252** ii 1,6 ile örtüşür.

Editio princeps için bkz. G. J. Brooke, *DJD*, XXII, 185-212, 217-36.

4Q252, I. bölüm (Tekvin 4:3-15:17)

I Nuh, dört yüz sekseninci yaşındayken onların (Nuh Tufanı öncesi insanlığının) sonu geldi. Tanrı şöyle dedi; '*Ruhum adamda*

sonsuza dek kalmayacak, Adamın ömrü yüz yirmi yıl olacak (Tekvin 6:3)- Tufan'ın sonuna dek. *Nuh altı yüz yaşındayken, ikinci ayın on yedisinde* -haftanın ilk günü- *Tufan başladı. Göklerin bütün kapakların açıldı, enginlerin kaynakları açıldı. Kırk gün kırk gece boyunca yağmur yağdı* (7:11-12) üçüncü ayın yirmi altısına, haftanın beşinci gününe dek. *Sular yüz elli gün boyunca yeryüzünü kapladı* (7:24) -yedinci ayın on dördüne, haftanın üçüncü gününe dek. *Yüz elli günün* sonunda, *sular dindi* -iki gün, dördüncü ve beşinci gün; altıncı günde- *gemi* Hurarat (ya da Turarat) *dağlarına oturdu*, yedinci ayın on yedinci günü (8:3-4) *Onuncu aya, ayın ilk gününe dek sular dinmeye devam etti* -haftanın dördüncü günü- *ve dağların tepesi göründü* (8:5). *Kırk günün sonunda* -dağların tepesi göründüğünde- *Nuh geminin penceresini açtı* (8:6) -on birinci ayın onu. *Suların dinip dinmediğini anlamak için güvercini dışarı saldı* (8:8); *ancak kuş, konacak yer bulamayınca Nuh'a, gemiye geri döndü* (8:9). *Nuh yedi gün daha bekledikten sonra kuşu tekrar saldı* (8:10). *Kuş, gagasında bir zeytin dalıyla geri geldi* (8:10-11) -on birinci ayın yirmi dördü, haftanın ilk günü. *Böylece Nuh, yeryüzünden suların çekilmiş olduğunu anladı* (8:11). Aradan bir yedi gün daha geçtikten sonra güvercini tekrar bıraktı ve bu kuş geri dönmedi (8:12) -on ikinci ayın biri, haftanın ilk günü. Nuh'un kuşu salmasından üç hafta sonra *-ki bu kuş geri dönmemişti; yeryüzündeki sular kurumuştu. Nuh, geminin kapağını kaldırıp dışarı bakınca toprağın kurumuş olduğunu gördü* (8:13). Bu *birinci ayın ilk günüydü.* Bu olay yaşandığında **II** *Nuh altı yüz bir yaşındaydı, ikinci ayın on yedinci günü yeryüzü kurumuştu* (8:14) -haftanın ilk günü. O gün, *Nuh*, gemiden *çıktı* (8:18) üç altmış dört günün sonunda, haftanın ilk günü, ikinci ayın on yedisi *vacat* ve altı *vacat* Bir senenin sonunda Nuh gemiden çıktı *vacat Nuh, ayılınca küçük oğlunun kendisine ne yaptığını anlayıp şöyle dedi; ' Kenan'a lanet olsun. Köleler kölesi olsun kardeşlerine* (9:24-25). Ancak Ham'ı değil yalnızca oğlunu lanetledi; *çünkü Nuh'un oğullarını kutsamıştı. Onu, Sam'ın çadırlarında yaşatsın* (9:27). Toprağı, sevdiği Avram'a verdi. Terah, yüz kırk beş yaşındayken, *Kildaniler'in Ur kentinden ayrıldı ve Harran'a geldi* (11: 31). O zaman Avram, yetmiş yaşındaydı ve beş yıl boyunca Harran'da dolaştı. Daha sonra Kenan topraklarına geçti. Altmış beş yıl ... *düve, keçi ve koç* (15:9) ... *arasından geçerken alevli meşale* (15:17) ...

(Tekvin 36:12)

IV *Timna, Esav'ın oğlu Elifaz'ın cariyesiydi.* Ona *Amelek'i doğurdu* (36:12). Tanrı'nın Musa'ya buyruğu üzerine Saul Amelek'i cezalandırmıştı; *Amelek'in anısını gökler altından sileceksiniz* (Yasanın Tekrarı 25:19).

Yakup'un Kutsanması (Tekvin 49:3)

Ruben, sen benim ilk oğlum, kudretimin ilk ürünüsün. Saygı ve güç bakımından üstünsün. Ancak su gibi dengesizsin; üstün olmayacaksın artık. Çünkü babanın yatağına girip onun döşeğini kirlettin ... (49:3). Bunun yorumu şudur; Ruben, babası cariyesi olan Bilha'yla uyurken onu küçük düşürdü ve babası şöyle dedi; '*İlk çocuğum* ... (a.g.e.) Ruben ... ilk çocuk ...'

(Tekvin 49:10)

V *Asa, Yahuda'dan ayrılmayacak* ... (49:10). İsrail'in yönetimi boyunca, *tahtta oturan Davut soyunun ardı arkası kesilmeyecek* (Yeremya 33:17). Çünkü hükümdarın asası (49:10) krallığın Antlaşması'dır ve İsrail klanları, bölüklerdir[1], Davut Kolundan Doğruluk Mesih'i gelinceye dek. O ve soyu ebediyete kadar halkının üzerinde Krallık Antlaşması'na sahip çıkacaklar ... Cemaat adamlarıyla arasındaki Yasa, ... adamlarının birliği ...

[1] *Samiriye Pentateuch'unda geçen* dglyw *(sancaklar=bölükler) kelimesinin geleneksel karşılığı* rglyw *(ayaklar)'dır.*

Tekvin Beyanatı C
(4Q254)

I. Bölüm (Tekvin 9:24-5)

...

Söylediği ... kapılarda ve ... *Nuh, ayılınca küçük oğlunun kendisine ne yaptığını anlayıp şöyle dedi; ' Kenan'a lanet olsun. Köleler kölesi olsun kardeşlerine* (Tekvin 9:24-5).

Bölüm 5-6 (Tekvin 49:I5-I7)

Yüklemek için omuzlarını eğdi ve angaryaya katlandı (Tekvin 49:I5). Bunun yorumu ... *Dan, bir İsrail kabilesini yargılar gibi kendi halkını yargılayacak. Dan; atın topuklarını ısıran, yol üzerinde bir yılan, toprak yolda bir engerek olacak* (Tekvin 49:I5-I7) ...

Tekvin Beyanatı D
(4Q254a)

3. Bölüm

... ayının on yedisinde ... sene dolduğunda Nuh, gemiden dışarı çıktı ... bir kuzgun ve dışarı çıktı, son kuşağa açıklamak için geri döndü ... onun önünde; çünkü kuzgun gitti ve geri döndü ...

Yeşaya Beyanatları (4QI6I-5, 3Q4)

Dört Yeşaya Beyanatı'na ait çevrilebilir bölümler, 4. mağarada bulunmuşlardı (4QpIsa^{a-d}=4Q**I6I-4**). Beşinci bir beyanat (4QpIsa^{e}=4Q**I65**), çevrilemeyecek kadar parça buçuktur. İlk belgede, Kittim'in yenilgisinden ve Yeşaya II'de geçen kurtarıcı peygamberlikten söz edilir. Bu, aynı zamanda 4Q**285** ile de bağlantılıdır (bkz. s. 203). İkinci ve üçüncü belgeler, tarikatın Yahudi düşmanlarını hikâye eder. Yeşaya 54'e dayanan dördüncü metinde, Cemaat, Yeni Kudüs olarak adlandırılır. Bütün bu külliyat, M.Ö. birinci yüzyılda kaleme alınmış olabilir. 3. mağaradan çıkarılan kısa bir bölüm (3Q**4**), Yeşaya I:I'in açıklamasıdır; ancak bu akıcı bir metin değildir.

Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, II-30.

4QI6I, bölüm 5-6

... halkların çölünden döndüklerinde ... Cemaat Prensi ve daha sonra ... onlardan ayrılacak ... *Ayat kentine gelip buradan Migron'a geçti. Ağırlığını Migmas'ta bırakıp, Maabarah'ı aşıp geceyi Geva'da geçirdiler. Rama kenti titredi; Saul'un Geva halkı kaçıştı; Bath Gallim bağırdı; 'Layşa, dinle ve yanıt ver, Anatot, Madmena kaçışıyor; Gebim halkı sığınak arıyor. Bugün o, Nov'da duracak ... Siyon kızının dağına, Kudüs tepelerine doğru yumruğunu sallıyor* (I0:28-32).

Bu yasa, son günlerin yaklaştığına işaret eder ... savaşmak için Akko Vadisi'nden ilerlediğinde ... titrer ... 'kimse onun gibi değildir ve ... bütün şehirlerinde ... Kudüs civarlarına kadar ...

Bölüm 8-10

... uzun ağaçlar kesilecek, gururlular baltayla yere serilecekler. Lübnan, Güçlü Olanın önünde diz çökecek (10:33-4).

Bunun yorumu, İsrail'in evini yıkacak olan Kittim ve vefakâr ... bütün ulusların ve yiğitlerin cesareti kırılacak ve gönülleri eriyecek. O şöyle der; '*Uzun ağaçlar keşilecek*, bunlar, Kittim'in yiğitleridir ... *Ormanın kalbi baltayla düşürülecek*, onlar ... Kittim'in savaşı için ... *Lübnan güçlü olanın önünde diz çökecek* (10:34). Bunun yorumuna göre, büyük olanın eline düşen Kittim ... İsrail'den kaçarken ...

vacat

İşay'ın kütüğünden yeni bir filiz çıkacak; kökünden bir Dal uzayacak. Rabbin ruhu, bilgelik ve anlayış ruhu, öğüt ve güç ruhu, bilgi ve Rab korkusu ruhu onun üzerinde olacak. Rab korkusu hoşuna gidecek. Gözünün gördüğüyle yargılamayacak, kulaklarının duyduklarına göre karar vermeyecek; yoksulları doğrulukla yargılayacak ve dünya üzerinde ezilenleri adil biçimde değerlendirecek (11:1-3).

Bu, son günlerde doğrulacak Davut kolunu anlatır ... Tanrı, onu kudret ruhuyla doğrultacak. Ona görkemli bir taht, kutsallık tacı ve renkli giysiler ... verecek. Eline bir asa tutuşturacak ve o, bütün uluslara hükmedecek. Magog ... ve kılıcı, bütün ulusları yargılayacak.

O, şöyle der; *Gözünün gördüğüyle yargılamayacak, kulaklarının duyduklarına göre karar vermeyecek*: Yani bu, şu anlama gelir ... Kâhinler ... ona öğretilenler uyarınca yargılayacak ve onların buyruğuna göre hüküm verecek. Sayılan kâhinlerden biri dışarı çıkacak ve ... giysileri ... elinde olacak.

4Q162

Çünkü on dönümlük bağ ancak bir bat *şarap, bir* homer *tohum ancak bir* efa *tahıl üretecek* (5:10)

Bu sözler, son günlerin gelişine, ülkenin kılıçlarla ve açlıkla harap edilişine işaret eder. Ülke Ziyaret edildiğinde, *sabah erken vakitte içki peşinde koşanların, akşam vakti şarapla tutuşana dek oyalananların vay haline! Onların şölenlerinde lir, çenk, tef ve kaval çalınır; içki içilir; ancak onlar, Rabbin işlerini önemsemezler ve Elinin yaptıklarını görmezler. Bu yüzden halkım bilgisizlik-*

leri yüzünde sürgüne gidecek, saygın kişileri açlıktan ölecek ve kalabalıklar susuzluktan kırılacak. Bu yüzden cehennem, boğazını ardına kadar açtı; Kudüs'ün saygın adamları, sıradan halkı ve gürültülü bir şekilde eğlenenleri oraya inecek (5:11-14).

İşte Kudüs'teki bu Alaycılar, *Rabbin yasasını küçümsediler, İsrail'in kutsalının sözlerini küçümsediler. Bu yüzden Rabbin halkına karşı öfkesi alevlendi, elini kaldırıp onlara vurdu. Dağlar titredi, cesetler çöp gibi sokaklara serildi. Bütün bunlara karşın Rabbin öfkesi dinmedi, eli hala havada* (5:24-5).

Bu Kudüs'teki Alaycıların birliği...

4QI63

Bu yüzden Rab, İsrail'in Kutsal Olanı şöyle dedi; 'Bana dönerseniz kurtulacaksınız; huzur ve adalet bulacaksınız.' Ancak bunu yapmıyorsunuz. Şöyle dediniz; 'Hayır. Atların üzerinde kaçacağız, hızlı atları süreceğiz.' Bu yüzden sizi izleyenler de hızlı olacaklar. Bir kişinin tehdidiyle bin kişi kaçacak; beş kişinin tehdidiyle hepiniz kaçışacaksınız. Dağ başında bir bayrak direği, tepede bir işaret gibi kalana kadar kaçacaksınız. Ancak Rab size lütfetmeyi bekliyor, size merhamet göstermek için kendisini yükseltiyor. Çünkü Rab, adaletin Tanrısı'dır. Ne mutlu onu bekleyenlere! (30:15-18).

Son günlere değinen bu sözler, Kudüs'te bulunan basit şeylerin arayışındakilerle ilgilidir. ... Yasayı küçümseyen ve Tanrı'ya itimat etmeyen ... birini gözetleyen dolandırıcıların yalan söylemesi gibi ... Yasa'nın sözlerini küçümsediler.

Ey, Kudüs'te yaşayanlar, Siyon halkı, artık ağlamayacaksınız. Tanrı ağlayış seslerinizi duyduğunda size merhamet edecek; yakarışlarınızı duyduğunda sizi yanıtlayacak. Rab, size zorbalığın ekmeğini ve ıstırabın suyunu vermesine rağmen, Öğretmeniniz artık gizlenmeyecek ve gözleriniz, Öğretmeninizi görecek ... (30:19-20)

4QI64

Taşlarınızı rastık taşına dikeceğim (54:11b).

Bu sözün yorumu ... bütün İsrail, göze saran rastık taşı gibidir.

Temellerinizi safirle atacağım (54:11c)

Bu sözler, Cemaat Kurulu'nun temellerini atan kâhinlerle ve insanlarla ilgilidir ... O'nun seçkinlerinin cemaati, diğer taşların arasında safir gibi (ışıldayacak).

Kale burçlarınızı akit taşından yapacağım (54:12a)

Bu, Urim ve Tuttim'in yargısıyla aydınlanacak olan on iki kâhin şefini anlatır. ... güneşin ışığından, ayın ... yoksun olması gibi onlarda eksik olan ...

ve bütün kapılarınızı mücevherden (54:12b)

Bu sözler, İsrail kabilelerinin şeflerini ...

Hoşea Beyanatları (4QI66-7)

Hoşea'nın yorumlarının bulunduğu iki parçalı elyazmasının (4Q**I66-7**) ilkinde, sadakatsiz kadına benzetilen İsrail halkının, oynaşları; yani Yabancılar tarafından baştan çıkarılışı anlatılır. İkincisindeyse, Nahum Açıklaması'nda da sözü edilen 'kızgın genç aslan' ve 'Efrayime başkaldıracak ... Kâhin' hikâye edilir.

Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 31-2.

4QI66

II *Kendisine yeni şarap ve yağ verenin, Baal için harcadığı altın ve gümüşü sağlayanın ben olduğumu bilmedi* (2:8).

Yorumu; onlar yemek yiyip doydular; ancak ... Tanrı'yı unuttular. Tanrı'nın, hizmetkârları olan peygamberler yoluyla gönderdiği buyrukları göz ardı edip, kendilerini ayartanları dinlediler. Onlara itimat ettiler; körlüklerinde, onları tanrı sanıp korktular.

Bu yüzden zamanında tahılımı, mevsiminde yeni şarabımı geri alacağım. Çıplak bedenini örten yapağımı, ketenimi çekip alacağım. Oynaşlarının önünde ayıbını ortaya çıkaracağım; kimse elimde alamayacak onu. (2: 9-10).

Yorumu; Tanrı onları açlık ve çıplaklıkla cezalandıracak; öyle ki güvendikleri ulusların nazarında utanacaklar ve küçük düşecekler. Sefaletlerinden kurtulmak için kimseden yardım alamayacaklar.

Bütün sevincine, bayramlarına, yeni ay törenlerine, Şabat Günleri'ne, dinsel bayramlarının tümüne son vereceğim (2:11).

Yorumu; onlar Yasa'nın hükmünü reddedip, ulusların bayramlarını kutlamışlardı. Ancak sevinçleri tükenip yasa dönüşecek. *Viran edeceğim asmalarını, incir ağaçlarını; hani 'bunlar, oynaşlarımın bana verdiği ücrettir' dediği. Çalılığa çevireceğim onları, yem olacaklar yabanıl hayvanlara* ...(2: 12).

4QI67, 2. bölüm

...ve yaraların iyileşmeyecek (5:13).

Yorumu; ... kızgın genç aslan ...

Çünkü ben Efrayim'e bir aslan, Yahuda evine genç bir aslan gibi olacağım (5:14a).

Yorumu; Efrayim'e vurmak için elini kaldıracak olan son Kâhin ...

Gidip yerime döneceğim, onlar suçlu hissedinceye ve yüzümü arayıncaya kadar; sıkıntıya düşünce beni arayacaklar (5:15).

Yorumu; Tanrı kendi yüzünü ... sakladı ve onlar ... dinlemedi ...

Bölüm 7-9

Fakat onlar, Adem gibi, Antlaşma'yı bozdular (6:7)

Yorumu; ... Tanrı'ya karşı geldiler, Yabancıların işlerine göre hareket ettiler ...

Mika Beyanatı
(1Q14, 4Q168)

I. mağaradan çıkarılan bu kısa bölümlerde (1Q**14**), Mika yorumundan kesitler sunulur. Peygamberin sözleri, Samiriye'yi ve Kudüs'ü kınama niteliğinde olsa da, tarikat anlatıcısı Samiriye'yi Kumran'ın düşmanları 'Palavracı' ile ilişkilendirirken; Kudüs'ü ve Yahuda'yı Doğruluk Öğretmeni ve onun Cemaatiyle birlikte anlatır. 4Q**168** (*DJD*, V, 36) içinde sınıflandırılan Mika 4: 8-12'nin başlığı 'Mika (?) Beyanatı'dır; ancak bu metinde ne *pesher* kelimesi ne de başka bir yorum ifadesi bulunduğundan, elyazması kutsal kitapla ilgili olabilir.

Editio princeps için bkz. J. T. Milik, *DJD*, I, 77-80.

Bütün bunlar Yakup'un isyanı ve İsrail evinin günahları yüzünden. Yakup'un isyanından kim sorumlu? Samiriye değil mi? Yahuda'nın yüksek yeri neresi? Kudüs değil mi? Samiriye'yi taş yığınına çevireceğim. Kudüs'te üzüm bağları yapacağım (I: 5-6).

Yorumu; bu, Basiti yoldan saptıran Palavracıyla ilgilidir.

Yahuda'nın yüksek yeri neresi? Kudüs değil mi? (I:5)

Yorumu; yasayı kendi birliğine anlatmış olan Doğruluk Öğretmeni ve Cemaat Kurulu'nda yasa uyarınca yaşamak üzere kendilerini Tanrı'nın seçkinlerine adayan ve Yargı Gününde kurtarılacak ... kişiler ima edilir.

Nahum Beyanatı
(4QI69)

Bir Nahum Beyanatı'nın büyük bir bölümü, dördüncü mağarada bulundu (4Q**I69**). Bu parçalar, kutsal kitabın birinci ve ikinci bölümlerinin tamamını, üçüncü bölümününse ilk on dört satırını kapsar. Elinizdeki kitabın üçüncü bölümünde (s. 79-86), bunların tarihsel önemi üzerinde durulmuştu. Buradaki anlatıcı yalnızca şifreli isimlerden (örneğin Kittim, kızgın genç aslan vs) değil; aynı zamanda bilinen kişilerden de (Demetrius, Antiochus) söz eder. 'Canlı insanları asan kızgın genç aslana' yapılan gönderme, 'asmak'; muhtemelen çarmıha germek fiilinin, bir tür yaptırım biçimi olarak uygulandığını gösterir. Yine Tapınak Parşömeni'ndeki anlatıya bakacak olursak (LXIV, 6-I3) bu, hilekârların çarptırılacağı ölüm cezasıydı. Kutsal yasaya göreyse, ancak infaz edilmiş ölü bir beden asılırdı ve örnek olsun diye halka teşhir edilirdi (Yasanın Tekrarı 2I:2I).

Bu elyazması, paleografik temelde, M.Ö. birinci yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir.

Editio princeps için bkz. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 37I-42.

Bölüm I-2

Yolunda kasırgalar ve fırtınalar eser, ayaklarının tozudur bulutlar (I:3).

Yorumu; ... kasırgalar ve fırtınalar, Tanrı'nın yarattığı yerin ve göğün giysisidir.

O, denize kızar ve onu kurutur (I:4a).

Yorumu; Deniz, ... Kittimdir. Onları yargılamak ve egemenlikleri sona erdirilecek olan bütün yandaşlarıyla beraber yeryüzünden silmek ...

Başan ve Karmel soldu; Lübnan'ın pınarı kuruyor (I:4b).

Yorumu ... içinde yok olacak, ... için kötüler doruğu ... Karmel ve yandaşlarına ... Lübnan ve Lübnan'ın filizi; kahin, Sadok'un oğulları ve kurullarının adamlarıdır ve ... önünde yok olacaklar ... seçkin ... bütün dünya halkları ...

Dağlar onun önünde titrer, erir tepeler. Yer sarsılır huzurunda. Dünya ve üzerinde yaşayanların tümü titrer. Kim onun gazabına karşı durabilir? Kim dayanabilir kızgın öfkesine? (I:5-6a).

Yorumu ...

I *Aslanların ini, yavru aslanların mağarası nerede?* (2:II).

Yorumu; ... tanrıtanımaz hakların meskeni ...

Aslan nereye giderse yavrusunu da yanında götürür. Kimse zarar veremez onlara (2:IIb).

Yorumu; bu sözler, basit şeylerin arayışında olan kimselerin öğüdü üzerine Yunan kralı Demetrius'un Kudüs'e girmesiyle ilgilidir. Ancak Tanrı, kentin, Yunan krallarının eline geçmesine izin vermedi; Antiochus'un zamanından Kittim hükümdarlarının gelişine kadar. Bundan sonra ... ayaklarının altında titredi şehir.

Aslan, yavrularına yetecek kadar avlanır, dişileri için avını boğazlar (2:I2a).

Yorumu; bu sözler, kızgın genç aslanın, büyük adamlarıyla ve kurulundaki adamlarla ayaklanması anlatır.

Dişileri için avını boğazlar; mağaralarını avla, inlerini kurbanlarıyla doldurur (2:I2a-b).

Yorumu; basit şeylerin peşinden gidenlerden intikam alan ve onları canlıyken asan kızgın genç aslanın, ...: daha önce İsrail'de olan ... Ağaçta canlı asılan adam yüzünden şöyle der; 'sana karşıyım, diyor halkın Rabbi'.

Halkını ateşte yakacağım, dumanları tütecek. Kılıçla katledilecek genç aslanların. Avını yeryüzünden sileceğim (2:13).

Yorumu ... *halkın,* onun ordu birliğidir ... ve *onun genç arslanları ... avı,* Kudüs kâhinlerinin yağmaladığı zenginliklerdir; ... İsrail alınacak ...

Habercilerininin sesi duyulmayacak artık (2:13b).

Yorumu **II** ... onun *habercileri,* ulusların arasında sesleri kesilecek olan elçilerdir.

Kanlı şehrin vay haline! Yalan talanla dolu (3:1a-b).

Yorumu; bu, Efrayim'in, son günlerinde basit şeylerin arayışında olanların ve yalan ve yanlışların peşinden yürüyenlerin şehridir.

Başıboş, geri kalmıyor. Kamçı sesleri, tekerlek sesleri, koşan atlar, sarsılan arabalar, yüklenen atlılar, alevler ve parıldayan kılıcımlar, katledilenler, ceset kümeleri ... Ölenlerin ardı arkası kesilmiyor, ölülerine takılıp tökezliyorlar (3:1c-3).

Bu sözler, birlik içinde basit şeylerin peşinden gidenlerin egemenliğini ve onların üzerine inecek olan ulusların kılıcını ifade eder. Esirlik, yağmalama ve yangınlar yaşanacak onların arasında. Düşman, acıyla sürgüne gidecek. Yaşamları boyunca suçluların cesetlerini görecekler. Katliamın ardı arkası kesilmeyecek. Kötü öğütleri yüzünden cezalandırılan bedenlere takılıp tökezleyecekler.

Alımlı fahişenin ayartmaları, ayartan kadın yüzünden; fahişeliğiyle ulusları satan, ayartmalarıyla aileleri satan (3:4).

Bu sözler; yanlış sözleriyle, yalan dilleriyle ve hilekâr ağızlarıyla, Efrayim'i ve diğerlerini kralları, prensleri, kâhinleri, halkları ve onlara katılan yabancıları yoldan çıkaranlarla ilgilidir. Onların öğütleri yüzünden şehirler ve aileler yıkılacak. Onurlu adamlar ve yöneticiler, kendi dillerinin hükmüyle yok olacaklar.

Sana karşıyım -Halkların Rabbinin kâhini- eteklerini yüzüne kadar çekeceksin ve çıplaklığını uluslara göstereceksin ve utancını, krallıklara (3:5)

Yorumu ... doğudaki şehirler ... Çünkü *etekler* ... **III** ve uluslar ... açık saçık tanrıçaları ...

Üzerine kir akıtacağım ve seni hor görüp küçük düşüreceğim; öyle ki seni gören herkes kaçışacak (3:6-7b).

Bu sözler; basit şeylerin arayışında olan ve zamanı geldiğinde İsrail'de yaptıkları kötü işleri su yüzüne çıkacak olan kişiler içindir. Çoğu, onların kötülüklerinin farkına varacak; küstahlıkları yüzünden onları hor görecekler. Yahuda'nın görkemi yükseldiği vakit, Efrayim'in sıradan adamları kendi birliklerinden kaçacaklar. Kendilerini yoldan saptırandan uzak durup İsrail'e katılacaklar.

Şöyle diyecekler; Harabeye döndü Ninova. Kim dövünecek onun için? Nereden bulayım seni avutacak birini?

Bu sözler, basit şeylerin arayışında olanlar içindir. Onların kurulu dağılacak; birlikleri yok olacak. Birliği bir daha yoldan çıkaramayacaklar; sıradan adamları onlarını kurulunu desteklemeyecek.

Nehirlerin arasında uzanan Amon'dan daha mı iyisin? (3:8a).

Yorumu; *Amon*, Manaşşe'dir. *Nehirler*, Manaşşe'nin büyük adamları, ... onurlu adamlarıdır.

Hangisi sularla çevriliydi ve kimin siperi denizdi ve sular, kimin duvarıydı?(3:8b)

Yorumu; bunlar onun cesur adamları, yürekli savaşçılarıdır.

Etiyopya ve Mısır, onun sınırsız gücüydü (3:9a).

Yorumu ...

Put ve Luv, yardımcılarındı (3:9b).

IV Yorumu; bunlar Yahuda'nın, Manaşşe'ye katılan Ayrılıkçı Evin günahkârlarıdır.

O, sürgüne gitti, tutsak düştü... Çocukları, bütün sokak başlarında parçalandılar. Onurlu adamları için kura çektiler; büyük adamları, zincire vuruldu (3:10).

Yorumu; bu, krallığı İsrail tarafından yıkılacak olan Manaşşe'nin son dönemlerini anlatır. ... karıları, çocukları, yavruları tutsak düşecekler. Cesur ve onurlu adamları kılıçtan geçirilecekler.

Sarhoş olup sersemleşeceksin (3:11a).

Yorumu; bu, Efrayim'in kötülerini ... kaseleri Manaşşe'den sonra gelecek olan ...

Düşman yüzünden şehirde sığınacak yer de arayacaksın (3:IIb).

Yorumu; bu ... şehirdeki düşmanları ...

Senin kalelerin, meyveleri yeni olgunlaşan incir ağaçları gibi olacak (3:I2a).

Habakkuk Beyanatı
(IQpHab)

Habakkuk Kitabı'nın ilk iki bölümünün bu iyi korunmuş ve ayrıntılı tefsiri, I. mağaradan çıkarıldı ve 1950 yılında basıldı (M. Burrows, *The Dead Sea Scrolls of St Mark Monastery*, I, New Haven, 1950, LV-LXI).

Elyazmasının paleografik tarihi (M.Ö. 30-1), radyo karbon testleriyle doğrulanmıştır (M.Ö. 120-5; bkz. yukarıda s. 36-37). Habakkuk Açıklaması; Kumran Cemaati'nin kökenlerinin, Esseni Kutsal Kitap tefsirlerinin ve tarikatın peygamberlikle ilgili görüşlerinin incelenmesinde temel alınan önemli yazıtlardan biridir. Bu belgenin tarihsel ve öğretisel yönleri, üçüncü ve dördüncü bölümlerde çözümlenir.

I *Peygamber Habakkuk'un görümü. Ya Rab, daha ne kadar Senin yardımını çağıracağım ve Sen beni duymayacaksın?* (I:1-2).

Yorumu; bu, son kuşağın başlangıcını ... ifade eder.

Ya da Sana 'Şiddet' diye bağıracağım ve Sen duymayacaksın? (I:2b) ...

Neden kötülüğü görmemi ve belaya bakmamı istedin? Viranlık ve şiddet var önümde (I:3)

... felaket ve sadakatsizlikle Tanrı ... zenginlikleri yağmalarlar.

Kavgalar ve çekişmeler var (I:3b).

...

Yasa zayıfladı ve adalet işlemiyor (I:4a-b).

Yorumu; bu, Tanrı'nın Yasası'nı hor görenlerle ilgilidir ...

Kötü, doğruyu kıskaca almış (I:4c).
Kötü, Günahkâr Kâhindir. *Doğru*ysa, Doğruluk Öğretmeni ...

Böylece *adalet saptırılıyor* (I:4d).
...

Bakın uluslara. Mucizeleri görüp hayrete kapılacaksınız; zamanında öyle bir iş yapacağım ki ... söylendiğinde inanamayacaksınız **II** (I:5).

Yorumu; bu sözler, yalancıyla ve sadakatsizlik edenlerle ilgilidir. Onlar, Doğruluk Öğretmeni'nin kendilerine ilettiği, Tanrı'nın ağzından çıkan sözleri dinlemediler. Bu sözler, Yeni Antlaşmaya sadık kalmayanlar içindir. Onlar, Tanrı'nın Antlaşması'na inanmadılar, Onun Kutsal Adını küçümsediler. Benzer şekilde, bu sözler, zamanın sonu geldiğinde, Antlaşmayı küçümseyecek kişiler içindir. Onlar; şiddetin adamları ve Antlaşmayı bozanlar, son kuşağın başına gelecekleri duyduklarında, bunlara inanmayacaklar. Tanrı, kendi hizmetkârları olan peygamberlerin sözlerini anlayabilmesi için Kâhin'in gönlüne anlayış gücünü yerleştirdi. Bu sayede Kâhin, Tanrı'nın halkının ve ülkesinin yaşayacaklarını önceden görebildi.

O acımasız ve saldırgan Kildaniler'i doğrulltum (I:6a).

Yorumu, bu sözler, savaşta hızlı ve cesur olan ve kıyım yapan Kittim'i anlatır. Bütün dünya Kittim'in egemenliğine girecek ve kötü ... Tanrı'nın yasasına inanmayacaklar ...

Kendilerine ait olmayan meskenlerin mülkiyetini ele geçirmek için dünyayı boylu boyuna geçenler kim? (I:6b).

... **III** ovayı aşıp, dünya üzerindeki şehirleri yağmalayacaklar. Tanrı'nın da dediği gibi; *Kendilerine ait olmayan meskenlerin mülkiyetini ele geçirmek için*

Dehşet verici ve korkunçturlar; gururları ve heybetleri kendilerinden ileri gelir (I:7).

Yorumu; bu sözler, bütün ulusları korkuya ve dehşete düşüren Kittim'le ilgilidir. Bütün kütü tasarılarını bilerek gerçekleştirirler; bütün uluslara kurnazlıkla ve hileyle yaklaşırlar.

Parslardan daha çeviktir atları; akşamüzeri kurtlarından daha hızlı. Korkusuzca ilerliyor atları; avını yutacak kartal gibi kanat açıyorlar uzaklardan. Saldırmak için geliyorlar,; yüzleri, doğu rüzgârı gibi (I: 8-9a).

Yorumu; bu sözler, atlarıyla ve hayvanlarıyla dünyayı ayaklarının altında çiğneyen Kittim'i anlatır. Onlar *uzaklardan* denizin adalarından gelirler; doymak bilmeyen *bir kartal* gibi halkları yutmak için. Bütün halklara; öfke, gazap ve kızgınlıkla saldırırlar. Tanrı'nın dediği gibi; *yüzleri, doğu rüzgârı gibi.*

Tutsaklarını, kum gibi yığarlar (I:9b).

...

IV *Krallarla eğleniyorlar; prensler, alay konularıdır* (I:10a).

Yorumu; bu sözlerle, büyüklerin küçümsendiği, saygın kimselerin hor görüldüğü anlatılır. Krallarla ve prenslerle dalga geçerler. Güçlüleri alay konusu yaparlar.

Kalelere gülüyorlar. Toprak yığıp ele geçiriyorlar onu (I:10b).

Yorumu; bu sözlerle, halkların kaleleriyle alay eden ve bunları küçümseyerek gülen Kittim kumandanları anlatılır. Onları tutsak almak üzere, güçlü bir birlikle kuşatırlar onları. Korku ve dehşet saçarak, onları ele geçirirler. Orada yaşayanların işledikleri günahlar yüzünden onları yok ederler.

Rüzgâr esip geçiyor. Onların ilahları, kendi güçleridir (I:11).

Yorumu; bu sözler, Suç Evi'nin öğüdü üzerine, yeryüzünü birbirinin ardı sıra talan eden Kittim kumandanlarını anlatır. *Onların ilahları, kendi güçleridir.* Bu sözlerle ... bütün halklar ...

Ya Rab, ey Tanrım; ezelden beri benim Kutsalım değil misin? Ölmeyeceğiz. Onları yetkilendirdin, ya Rab, **V** *yargı için; cezalandırmak için, ey Kaya, onları yarattın. Gözleri, kötü işler yapamayacak kadar zavallı. Istıraba bakamazsın* (I: 12-13a).

Yorumu; bu sözler, Tanrı'nın kendi halkını, ulusların eliyle cezalandırmayacağını anlatır. Tanrı, kendi seçkinlerinin eliyle ulusları yargılayacak. Halkının kötü insanları cezalandırıldıkları zaman, kötülüklerinden ötürü pişmanlık duyacaklar ve Tanrı'nın buyruklarına uyacaklar. *Gözleri, kötü işler yapamayacak kadar zavallı* sözleri, onların, kötü çağlar boyunca azgınca bakmadıklarını ifade eder.

Ey hilekârlar; kötü, kendisinden daha doğru olanı yutarken neden seyirci kalıp susuyorsunuz? (I: 13b).

Bu sözlerle; Doğruluk Öğretmeni cezalandırılırken sessiz kalan ve bütün cemaatin ortasında Yasayı küçümseyen Yalancının karşısında ona yardım etmeyen Avşalom'un Evi ve kurul üyeleri anlatılır.

Adamlarla, denizdeki balık, sürünen şeyler gibi ilgilenirsin; onlara hükmetmek için. Balık oltasıyla avlıyorlar onları, ağlarıyla çekiyorlar ve salma ağ içinde topluyorlar. Bu yüzden, ağlarına kurban kesiyorlar. Bu yüzden sevinip şenleniyorlar, kendi salma ağlarına buhur yakıyorlar; çünkü bunlar sayesinde paylarına düşen fazla ve yemekleri zengin (I: 14-16).

...**VI** Kittim ... *Denizdeki balık gibi* ganimetlerini ve servetlerini toplayacaklar. Tanrı şöyle dedi; *Bu yüzden kendi ağlarına kurban kesiyorlar ve salma ağlarına buhur yakıyorlar;* kendi sancakları için kurban keserler ve savaş silahlarına ibadet ederler. *Çünkü bunlar sayesinde paylarına düşen fazla ve yemekleri zengin*: Ülkeleri yağmalayarak, halklardan elde ettikleri yağmaları ve haraçları -*yemekleri*- her sene bölüşürler.

Bu yüzden kılıçları, ulusları acımasızca katletmek üzere havada duruyor (I: 17).

Bu sözler; gençleri, yetişkinleri, kadınları ve çocukları kılıçtan geçiren; rahimdeki yavruya bile acımayan Kittimi anlatır.

Kalemde durup izleyeceğim. Tanrı'nın bana söyleyeceklerine, şikâyetimi nasıl yanıtlayacağına bakacağım. Rab, beni yanıtladı ve şöyle dedi; 'görünü yaz; bunu levhalara işle ki; okuyanlar, hızlı okusunlar (2: 1-2).

...**VII** ve Tanrı, Habakkuk'a, son kuşağın başına gelecekleri yazmasını söyledi; ancak ona bu olayların ne zaman yaşanacağını bildirmedi. *Okuyanlar, hızla okusunlar* sözleriyle, Tanrının hizmetkârları olan Peygamberlerin sözlerindeki gizleri Tanrı tarafından anlaması sağlanan Doğruluk Öğretmeni ima edilir.

Bu olayların zamanı için başka bir görü olacak. Sonla ilgili olacak bu ve yalan söylemeyecek (2:3a).

Son çağ uzatılacak ve bütün Peygamberlerin anlattıklarını aşacak bu; çünkü Tanrı'nın gizleri şaşırtıcıdır.

Gecikse de bekle, olacaklar. Kesin olacaklar; gecikmeyecekler (2: 3b).

Bu sözler; olayların yaşanacağı zamanda, Yasa uyarınca yaşayan, doğruluğun hizmetinde elleri yorulmayan doğruluk insanlarıyla ilgilidir. Çünkü Tanrı'nın bütün çağları, yine kendi hikmeti uyarınca, onlar için sona erecek.

Bakın şu övünen kişinin ruhuna; oysa o doğru biri değil (2: 4a).

Bu sözler, kötülerin işledikleri suçların ikiye katlanacağını, yargılandıkları vakit bağışlanmayacaklarını ... anlatır.

Ancak doğru kişi sadakatiyle yaşayacaktır (2: 4b).

VIII Bu sözler, Yahuda'nın evinde yasalar uyarınca yaşayanları anlatır. Tanrı, çektikleri acı ve Doğruluk Öğretmeni'ne bağlılıkları yüzünden onları Yargı Evi'nden alacak.

Dahası, kibirli adam dur durak bilmeden zenginliklere el koyar. Cehennem ve ölüm gibi genişletir boğazını; doymak bilmez. Bütün uluslar ona katılır; bütün halklar onunla birleşir. Kimse ona karşı çıkıp da alay etmez mi şu sözlerle; 'Kendisine ait olmayanları yüklenenin vay haline! Daha ne kadar rehin alacak kendisine? (2:5-6).

Bu sözler, ilk zamanlarında doğruluğun adıyla anılan Günahkâr Kâhin'i anlatır. Ancak bu kişi, İsrail yönetimine geçtiğinde kibirlendi. Tanrı'yı küçümsedi. Servet uğruna, O'nun ilkelerine ihanet etti. Tanrı'ya isyan eden saldırgan adamların servetlerine el koydu. Ulusların malını alarak kendisini günaha soktu. Yaşamı boyunca tiksindirici işler yaptı, her tür kirliliğin içinde yaşadı.

Zorbaların doğrulup, sana zulmedecekler uyandığında, onların avı olmayacak mısın? Ulusları soydun; bu yüzden halkların geri kalanları da seni soyacaklar (2: 7-8a).

Bu sözler, Tanrı'nın ilkelerine karşı gelen ve onları ihlâl eden Kâhin'i anlatır. **IX** Kötülüğün yargısıyla cezalandırmak için ... Bu yüzden kötü hastalıklara kapıldı, onun bedeninden intikam alındı. *Ulusları soydun; bu yüzden halkların geri kalanları da seni soyacaklar* Bu sözler, halkları soyarak onların parasına ve servetine

el koyan Kudüs'ün son Kâhinini anlatır. Ancak son günler geldiğinde, onların zenginlikleri ve ganimetleri, Kittim ordusunun eline geçecek; çünkü onlar *halkların geri kalanı*dır.

Akıtılan kan; ülkeye, kente ve orada yaşayanlara yapılan zulüm yüzünden (2:8b).

Bu sözler Tanrı tarafından düşmanlarının eline düşülen Günahkâr Kâhini anlatır; çünkü o, Doğruluk Öğretmeni'ne ve onun kurulundaki adamlara karşı suç işlemişti. Bu yüzden felakete uğratılan Kâhinin ruhu acılar içinde kaldı; O'nun seçkinlerine günahkârca davranmıştı.

Evini haksın kazançla dolduranın, kötülüğün elinden kurtulmak için yuvasını yükseklere kuranın vay haline! Evini utanca boğdun: halkı yıkıma uğratarak kendi ruhunu küçülttün. Duvar taşları haykıracak, ahşaplar yankılanacak (2:9-11).

Bu sözler, ... Kâhini **X** ... zulüm sırasında taşlar düşecek ve yağmalama sırasında ahşaplar yankılanacak. Tanrı'nın söylediği gibi; *halkı yıkıma uğratarak kendi ruhunu küçülttün*: Bu sözler, Tanrı tarafından halkın arasında yargısı açıklanacak olan zanlı evi anlatır. Tanrı, onu yargılamak üzere halkın arasına getirecek ve onu suçlu ilan edecek. Sonra onu kükürt ateşiyle cezalandıracak.

Kanla şehir inşa edenin, yanlışlar üzerine kasaba kuranın vay haline! Halkların bütün emeklerinin yanması ve ulusların çabalarının boşa çıkması Halkların Rabbinin işi değil mi? (2:12-13).

Bu sözler, halkları aldatan Palavracıyı anlatır. O, kan dökerek kibir kenti inşa etmeyi ve yalan sözlerle bir cemaat kurmayı amaçlar. Bu sayede halkları, sırf onun ihtişamı için gurura hizmet edecekler ve yanıltıcı işlere gebe kalacaklar. Ancak işleri boşa çıkacak. Tanrı'nın seçkinlerine isyan edenler ateşle yargılanacaklar.

Çünkü sular denizi nasıl dolduruyorsa, dünya da Rabbin yüceliğinin bilgisiyle dolacak (2:14).

Bu sözler, ... döndüklerinde ... **XI** yalanlar ... Sonra onlara denizlerin suyu kadar bol olan bilgi sunulacak.

Komşularına içki içirenin, onların şölenlerini izlemek için kendi zehrini akıtıp da onları sarhoş edenin vay haline (2:15)

Bu sözler, zehirli öfkesiyle Doğruluk Öğretmeni'ni şaşırtmak üzere, onu sürgündeki evine kadar izleyen Günahkâr Kâhini anlatır. Bu yüzden o, Bağışlanma Günü'nde onları ayartmak için karşılarına çıktı; Şabat zamanında, Oruç Günü'nde onları zor duruma düşürdü.

Yücelikten çok rezaletle doldurdun kendini. Bunu da iç ki sersemleş! Tanrı'nın sağ elindeki kâse sana doğru gelecek. Görkemin utanca boğulacak (2:16).

Bu sözler, rezaleti yüceliğinden de büyük olan Günahkâr Kâhini anlatır. Çünkü o, kalbinin sünnet derisini kesmedi. Susuzluğunu bastırmak adına sarhoş oldu. Ancak Tanrı'nın gazap kâsesi onu sersem edecek, ... çoğaltacak ... acısı ...

Lübnan'a yapılan zulüm seni de boğacak. Sürülerin katli **XII** *seni dehşete boğacak; akıtılan kan; ülkeye, kente ve orada yaşayanlara yapılan zulüm yüzünden* (2:17).

Bu sözler Kâhin'i anlatır. O, yoksullara nasıl muamele ettiyse aynı biçimde ödüllendirilecek. Çünkü *Lübnan*, Cemaat Kurulu; *sürüler* ise Yasa'ya uyan, Yahuda'nın sıradan insanlarıdır. O, nasıl yoksulları yıkıma uğrattıysa, Tanrı'da onu yıkımla cezalandıracak. Tanrı'nın söylediği gibi; *Kentte akıtılan kan ve ülkede yapılan zulümler yüzünden*: *Kent*; Günahkâr Kâhin'in kirli işler yaptığı ve Tanrı'nın Mabedini kirlettiği Kudüs kentidir. *Ülkedeki zulüm*: Kâhin'in, Yoksulların malına el koyduğu Yahuda kentleridir.

Kendisine şekil verenin yaptığı put, dökme imaj, yalan söylemekten başka ne işe yarar ki? Zanaatkâr, dilsiz bir put yaptığında, kendi yaratısına inanır (2:18).

Bu sözler, ulusların putlarını anlatır. Uluslar, ibadet edecekleri ve tapınacakları putları kendileri yaparlar. Ancak, Yargılanma Günü geldiğinde, putlarını beraberlerinde getiremeyecekler.

Tahtaya 'Uyan', dilsiz taşa 'Kalk' diyenin vay haline! Böylesi bir şey rehberlik edebilir mi hiç? O, altın ve gümüşle kaplıdır; ancak içinde ruh yok. Oysa Kutsal Mabedindedir Tanrı: **XIII** *sussun bütün dünya O'nun önünde*(2:19-20).

Bu sözler, taşa ve tahtaya tapınan bütün ulusları anlatır. Ancak Yargı Günü geldiği vakit, Tanrı, yeryüzündeki bütün putperestleri ve kötü adamları yok edecek.

Sefanya Beyanatı
(1Q15, 4Q170)

Sefanya Kitabı'nın 1:18-2:2 bölümlerini kapsayan ve kutsal adın eski-İbrani harfleriyle yazılı olduğu bu parçalar, kötü biçimde yıpranmıştır. Bu yazıtta geçen uzunca bir alıntı, *pesher* (yorum) sözcüğüyle devam ettirilir. Metin içinde geçen ve bir peygambere ait 'Yahuda'nın ülkesi' tabiri, Yahudalılara yöneltilen öfkeli sözleri ifade eder. Dördüncü mağarada bulunan iki bölüm, Sefanya I: 12-13 satırlarını tamamlar; kutsal kitapta geçmeyen bu birkaç kelime, kitabın girişinde ya da *pishro*'sunda (yorumunda) bulunur; ancak asıl açıklama kayıptır. Bu iki bölüm, kutsal metin içindeki yerlerine göre sunulmuşlardır.

Editio princeps için bkz. D. Barthélemy ve J. T. Milik, *DJD*, I, 80; J. M. Allegro, *DJD*, V, 42.

4Q170

Rab ne iyilik ne de kötülük edecek. Eşyaları yağmalanacak ve evleri viraneye dönecek. ... yapamaz ... (Sefanya 1:12-13).

Yorumu ...

1Q15

... Onun kıskanç gazabının ateşinde bütün dünya yanacak. O, yeryüzünde yaşayanların hepsini korkunç bir sona uğratacak (1:18). *Bir araya toplan, ey arsız Ulus, saman çöpü gibi savrulmadan, Rabbin kızgın öfkesi üzerinize gelmeden önce toparlan* (2:1-2). Bu sözler, Yahuda topraklarında yaşayan herkesi ...

Malaki Beyanatı
(Önceden, Tekvin Beyanatı B)
(4Q253a)

Malaki 3:16-18'in yeniden üretildiği bu belge, yine bu Kutsal Kitap bölümünün tefsiriyle sürdürülür.

Editio princeps için bkz. G. R. Brooke, *DJD*, XXII, 212-5.

Sonra Rab'den korkanlar birbiriyle konuştular; o, konuşulanlara kulak kabarttı ve bunları dinledi. Rab'den korkanlar ve onun adını düşünenler üzerine, O'nun huzurunda bir anı kitabı yazıldı. 'Onlar benim olacak' der halkların Rabbi, 'harekete geçeceğim gün onlar mülkiyetim olacaklar. Bir baba kendisine hizmet eden oğlunu nasıl ayırırsa, ben de onları ayıracağım. Böylece yine doğru olanı ve günahkârı; Tanrı'ya hizmet edenleri ve etmeyenleri birbirinden ayırt edeceksiniz (Malaki 3: 16-18). Bu sözler ... doğru olan ve ...

Mezmurlar Beyanatı (1Q16, 4Q171, 4Q173)

Mezmurlar 57 ve 68'e ait bir açıklamanın bazı parçaları I. mağarada bulunmuştu. Bu parçaların büyük bir bölümü, tutarlı bir çeviriye el vermeyecek kadar kısadır; ancak 9. ve 10. bölümlerde Kittim'den (Romalılardan); yani son düşmandan söz edilir. Daha da önemlisi, dördüncü mağaradan çıkarılan ve Herod harfleriyle yazılmış iki el yazmasında (4Q**171**, 4Q**173**), Mezmurlar yorumları geçmektedir. Mezmur 37 üzerine yazılmış metinde, adil ve kötü kişilerin kaderleri; tarikat ve düşmanlarının hikâyesiyle, özellikle de Doğruluk Öğretmeni ve Günahkâr Kâhin arasındaki mücadeleyle ilişkilendirilir. Ayrıca Mezmurlar 45 ve 127'nin önemli parçaları da günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Editio princeps için bkz. J. T. Milik, *DJD*, I, 81-2; J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 42-53.

4Q171

I ... *Rabbin huzurunda sessiz dur, sabırla bekle. Tasarılarını gerçekleştiren adama, başarı kazanana kızma* (37: 7a).

Bu sözler, yalan sözleriyle kişileri kandırıp da onların anlamsız şeyleri yeğlemelerine ve ... için bilgiyi yorumlayana kulak asmamalarına neden olan Yalancıyı anlatır. **II** ... kılıç, açlık ve hastalıkla yok edilecekler.

Kızma, gazaptan kaçın. Öfkelenme, yalnızca kötülüğe sürükler bu seni. Çünkü kötünün kökü kazınacak (8-9a).

Bu sözler, Yasa'ya dönen herkesi ve kötülüklerinden dönmeyi reddedenleri anlatır. Kötülüklerinden dönmeyi reddedenlerin, bu yüzden, kökü kazınacak.

Ancak Rabbi bekleyenler, ülkeye sahip olacaklar (9b).

Bu sözler, O'nun isteği uyarınca davranan Seçkinlerinin cemaatini anlatır.

Yakında kötülük sona erecek. O'nun yerine doğru bakacağım; ancak o artık orada olmayacak (10).

Bu sözler, bütün kötüleri anlatır. Onlar, kırk senenin sonunda yok edilecekler. Yeryüzünde tek bir kötü adam bile kalmayacak.

Ancak vefakâr olan ülkeye sahip olacak ve huzurla hoşnut olacak(11).

Bu sözler, bağışlanma mevsimini kabul edecek ve Beliyal'in tuzaklarından kurtarılacak olan Yoksulun birliğini anlatır. Daha sonra, yeryüzünün sahipleri memnun olacaklar ve lezzetli yemeklerle ödüllendirilecekler.

Kötü, doğruya düzen kurar, dişlerini gıcırdatır ona. Rab kötüye güler; bilir sonunun geldiğini (12-13).

Bu sözler, Yahuda'nın Evi'ndeki, Antlaşma'yı ihlâl edenleri; yasa uyarınca yaşayan Cemaat Kurulu üyelerini yok etmeyi tasarlayanları anlatır. Ancak Tanrı, onları düşmanlarının eline düşürmeyecek.

Kötüler; yoksulları ve muhtaçları yıkmak, doğru yolda olanları öldürmek için kılıçlarını kaldırırlar, yaylarını gererler. Ancak kılıçları kendi kalplerine saplanacak, yayları kırılacak (14-15).

Bu sözler, Efrayim'in ve Manaşşe'nin kötülerini anlatır. Onlar, Kâhin'e ve onun birliğindeki adamlara el uzatmaya yeltenecekler. Ancak Tanrı ellerinden kurtaracak onları. Daha sonra kötüler, yargılanmak üzere ulusların zalimlerinin eline düşürülecekler.

vacat Doğrunun azıcık varlığı, birçok kötünün servetinden daha iyidir (16).

Bu sözler, ... yasaya uyanlar ... *Çünkü kötülerin kolları kırılacak; ancak Rab, doğruyu koruyacak* (17).

Rab, yetkinlerin günlerini gözetir; onların payı sonsuza dek sürecek. Kötü zamanlarda utanmayacaklar (18-19a).

III ... kurtarılan, bin kuşak boyunca var olacak, Adem'in görkeminin varisleri olan çöl tövbekârlarına ...

Kuraklık zamanında doyacaklar; ancak günahkârlar yok olacaklar (19b-20a).

Bu sözler, onların kuraklık dönemi boyunca korunacağını; ancak birçoğunun, O'nun seçkinlerinin Birliğine katılmak için oradan ayrılmamış olanların kuraklık ve salgın hastalıkla tükeneceklerini anlatır.

Rabbi sevenler, kır çiçekleri gibi olacaklar (20b).

Bu sözler, sürülerinin ... önderlik edecek olan, Tanrı'nın seçkin kişilerinin cemaatini anlatır.

Duman gibi yok olacak hepsi (20c)

Bu sözler, Tanrı'nın kutsal kişilerini ezen kötülük prenslerini; rüzgârla savrulan duman gibi yok edilecek kişileri anlatır.

Kötü, aldığı borcu geri ödemez. Doğrularsa cömertçe verir. Rabbin kutsadığı insanlar ülkeyi miras alacaklar; lanetledikleriniyse kökü kazınacak (21-2).

Bu sözler, bütün dünyanın varislerini, Yoksulların birliğini anlatır. Onlar sonsuza dek, İsrail'in yüksek dağına sahip çıkacaklar. Onun Tapınağında, daima hoşnut olacaklar. Ancak *kökü kazınacak* olanlar; uluslara zulmeden İsrail'in kötü kişileri yıkıma uğratılacak ve sonsuza dek yok edilecekler.

Rab, adama doğru adım attırır ve onun yollarından hoşnut olur. O tökezlese de düşmez; çünkü Rab onun elinden tutar (23-4).

Bu sözler, Tanrı'nın kendi huzurunda doğrulttuğu Kâhin'i, Doğruluk Öğretmeni'ni anlatır. Rab, Öğretmeni, kendisi için ... birliğini kursun diye seçti.

Gençtim ve şimdi yaşlandım; ancak yine de doğru kişinin terk edildiğini, çocuklarınınsa ekmek için dilendiğini görmedim. O hep cömertçe ödünç verir; çocuklarını kutsar (25-6).

Bu sözler ...

IV *Adaletsiz kişiler sonsuza dek yok edilecekler; kötülerin çocuklarının kökü kazınacak* (28).

Bunlar, zulmeden ...

Doğru kişiler, ülkeye sahip olacaklar; sonsuza dek orada yaşayacaklar (29).

Bu sözler, ...

Doğrunun ağzından bilgelik akar, dili adaleti anlatır. Tanrı'nın yasası gönlündür; ayağı kaymaz (30-31).

Bu sözler ...

Kötü, doğruyu arar, onu öldürmeye çalışır. Ancak Rab, onu günahkârın eline düşürmez, sınanırken mahkûm etmez (32-33).

Bu sözler, Doğruluk Öğretmeni'ni, kurduğu düzen ve kendisine gönderilen yasa yüzünden öldürmek için izleyen Günahkâr Kâhin'i anlatır. Ancak Rab, *onu düşürmez; sınanırken mahkûm etmez.* Tanrı, onu, ulusların zalimlerinin eline düşürerek ödüllendirecek; böylece onu yargı uyarınca cezalandıracaklar.

Rabbi bekle, Onun yolunu gözle. Ülkeye sahip olman için yükseltecek seni. Kötünün silindiğini göreceksin (34).

Bu sözler ... kötünün yargılandığını görecek, gerçeğin mirasıyla sevinecek olan ...

Lübnan sediri gib i... çöken bir kötü adam gördüm. Onun önüne geçtim. Ancak orada değildi, aradım, bulunamaz oldu (35-6).

Bu sözler, ... Tanrı'nın seçkinine ... yalancıyı ve ... sonu gelen ... anlatır.

Masum adamı gözle, doğru kişiye bak. Çünkü gelecek barışseverindir (37).

Bu sözler ... barış ...

Ancak dönenler yok edilecek; kötülerin geleceği olmayacak (38).

Bu sözler ... yok edilecek ve Cemaat Birliği'nin arasından kökleri kazınacak ...

...kötülerin elinden kurtarır onları ve korur; çünkü kendisine sığınırlar (40).

Bu sözler ... Tanrı onları koruyacak ve kötülerden kurtaracak ...

Müzik şefi için: Zambaklar'a göre. Korah oğulları için. Maskil. Bir aşk ilahisi (Mezmurlar 45:I).

Bu sözlere göre, bunlar, İsrail tövbekârlarının yedi bölüğü ...

Yüreğim güzel sözlerle taşıyor. Krala söylüyorum eserimi.(45:I).

Bu sözler ... için kutsal ruh .... kitapları ...

Dilim, usta bir yazarın kalemidir (45:I).

Bu sözler ... Doğruluk Öğretmeni ... Tanrı, yanıtlayan diliyle ...

4QI73

... boşuna erken kalkıp geç yatıyorsunuz. Zahmetle kazandığınız ekmeği yiyeceksiniz; Rab uykusunda kendisini sevenleri besleyecek (I27: 2).

Bu sözler, ... Doğruluk Öğretmeni ... çağının sonunda kâhin ... arayacaklarını anlatır.

Tanımlanamayan Bir Metnin Beyanatı (4QI83)

Pesher yazınında sıkça geçen 've onun söylediği gibi' giriş ibaresiyle birlikte sunulan bir kutsal kitap açıklamasına ait bu üç bölüm, J. M. Allegro tarafından basılmıştı. Alıntılardan hiç biri bugüne kadar ulaşamadı; ancak ifade biçimi ve tarihsel göndermeler Habakkuk Beyanatı'nı ve diğer *pesharim*i anımsatır. Kutsal isimler 'Tanrı' (*el*) ve 'Rab' (*Yhwh*) eski-İbranice harflerle yazılıdır. Yalnızca ikinci bölüm çeviriye uygundur. 4Q**I72** (*DJD*, V, 50-l) de, tanımlanamayan metinler üzerine yazılmış açıklamanın bir bileşimidir; ancak bölümler, toptan bir çeviriye eklenemeyecek kadar kısadırlar.

Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, 8I-2.

II düşmanları ... Onların mabetlerini kirlettiler ... onlardan. Onun antlaşmasına karşı, peş peşe savaşa girdiler. Tanrı, ... korudu ve kurtardı ... iyi niyet ... Kendi doğruluğunun yolunda yürümeleri için onlara tek bir kalp verdi. Onlar, kötülüğün bütün servetini küçümsediler ve kötülüğün yolundan kaçındılar ... yanlış ruh ve doruluğun diliyle ... darbeleriyle ... günahları ... günahları için af dilediler. *vacat* Ve onun söylediği gibi ...

Son Günler Üzerine Bir Florilegium ya da Tedris (4QI74)

2. Samuel ve Mezmurlar Kitapları'ndan derlenmiş ve diğer kutsal pasajlarla bir araya getirilmiş olan bu metinler bütünü; Cemaatle Mabedi özdeşleştiren tarikat öğretisini ifade eder ve iki Mesih'in - 'Davutun Kolu' ve 'Yasanın Yorumcusu'- gelişini bildirir. Dördüncü mağaradan çıkarılan ve 'Florilegium' olarak da bilinen bu yazıt (4Q**I74**), muhtemelen M.Ö. birinci yüzyıl sonlarında yazıya dökülmüştür.

Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 53-7.

I ... *Halkım İsrail için bir yer atayacağım ve onları bu topraklara yerleştireceğim; bir daha düşmanları tarafından rahatsız edilmeyecekler. Halkım İsrail'e hakimler atayacağım günden itibaren hiçbir kötünün oğlu onlara tekrar saldıramayacak* (2. Samuel 7:10).

Musa'nın kitabında yazıldığı üzere; *Ellerinle kurduğun Mabette, ya Rab, sonsuza dek hüküm sürecek Rab* (Çıkış 15: 17-18). Tanrı'nın son günlerde onlar için yaptığı evdir bu. Bu; kirli kişilerin, sünnetsizlerin, Ammonlunun, Moavlının, kırmanın, yabancının asla giremeyeceği evdir; çünkü benim Kutsal Olanlarım orada olacaklar. Onun görkemi sonsuza dek var olacak; daima onun üzerinde bulunacak. Yabancılar, önceleri İsrail'in Tapınağını günahlarıyla kirlettikleri gibi artık kirletemeyecekler burayı. Tanrı kendisi için, adamların Mabedinin inşa edilmesini buyurmuştu; buhur dumanı gönderir gibi yasa işlerini göndermeleri için buraya.

Tanrı'nın Davut'a söylediği gibi; *Seni bütün düşmanlarından kurtaracağım* (2. Samuel 7:II): Tanrı onları Beliyal'in bütün çocuklarından kurtaracak. Beliyal'in çocukları, onları aldatırlar; kendi hataları yüzünden yok olmalarını isterler. Kendi yollarından sapıp Beliyal'in egemenliğine girmeleri için, Işığın Oğulları'na şeytani bir tasarıyla gelmiş, onlara tuzak kurmuşlardı.

Rab, sizin için bir Ev kuracağını açıklıyor (2. Samuel 7: IIc). *Sizden sonraki tohumlarınızı büyüteceğim* (2. Samuel 7:I2). *Onun krallığının daimi tahtını kuracağım* (2. Samuel 7:I3). *Ben ona baba olacağım, o bana oğul olacak* (2. Samuel 7: I4). O, zamanın sonunda, Siyon'u yönetmek üzere Yasanın Yorumcusuyla beraber gelecek olan Davut'un Koludur. Yazıldığı üzere, *Davut'un yıkık çadırını doğrultacağım* (Amos 9:II). Yani *Davut'un* yıkık *çadırı,* İsrail'i kurtarmak için gelecek olandır.

Kötünün öğüdünün peşinden gitmeyen adama ne mutlu! (Mezmur I:I) sözünün açıklaması. Yorumu; bu sözler, halkın yolundan sapanlarla ilgilidir; son günler üzerine peygamber Yeşaya'nın Kitabı'nda yazıldığı üzere; *Tanrı, beni güçlü eliyle tutarak bu halkın yoluna gitmekten alıkoydu* (Yeşaya 8: II). Bunlar, Hezekiel Peygamberin kitabında sözü edilenlerdir; *Levililer, benden uzaklaşarak kendi ilahlarının peşi sıra gittiler* (Hezekiel 54:I0). Onlar, kendi öğütlerini izleyen ve Cemaat Kurulu yerine kendi heveslerini izleyen Sadok Oğulları'dır.

Neden uluslar ayaklanıyor; halklar beyhude işler üzerine düşünüyor? Neden dünyanın kralları kargaşa içinde, prensler neden Rab'be ve Onun Mesihine karşı birleşiyor? (Mezmurlar 2: I). Bu sözler; son günlerde, İsrail'in seçkinlerine karşı ayaklanacak olan ulusların krallarını anlatır. **II** ... kusursuzlaştırmak için Yahuda'nın Evi'nin sınanacağı zamandır. Beliyal ve halkın geri kalanı; kendilerine biçilen kadere göre terk edilecekler; ... Musa ... bütün yasalarına uyacaklar. Bu, Daniel Peygamberin kitabında sözü edilen zamandır: *Ancak kötüler yine kötü davranacaklar ve anlamayacaklar. Doğrularsa kendilerini arındıracaklar ve aklanacaklar* (Daniel I2:I0). Tanrı'yı tanıyan halk güçlü olacak. ... anlayan başkanlardır onlar.

Tanıklıklar ya da Kurtarıcı (Messianic) Seçkiler (4QI75)

Dördüncü mağarada bulunan bu kısa belge (4Q**I75**), M.Ö. birinci yüzyıl başlarında kaleme alınmıştır. Biçimsel açıdan Hıristiyan tanıklıklarını (testimonia) ya da Mesih ile ilgili kanıt-metinlerin derlemesini andıran bu yazıt, dört bölüm halinde sınıflandırılmış beş alıntı içerir. Bunlar arasından ancak sonuncusu bir yorumla devam ettirilir.

İlk bölüm, Musa'ya benzer bir peygamberin anlatıldığı Yasanın Tekrarı kitabına ait iki metinden meydana gelir. İkinci bölüm, Balam'ın Kral Mesih hakkındaki peygamberliğini tasvir eder. Üçüncü bölüm, Levililer'in ve Kâhin-Mesih'in kutsamasıdır.

Son bölümün başında geçen Yeşu'dan bir mısra, tarikate özgü bir Yeşu Mezmuruyla açıklanır (bkz altta 4Q**379**, s. 533). Birçok uzman, kutsal kitap alıntısını da göz önünde bulundurarak, anlatıcının üç kişiden söz ettiğini savunur: bir baba ('lanetli adam') ve iki oğlu. Ancak ikinci cümlede geçen 'doğruldu' fiili tekil halde kullanıldığından, bu metinin yalnızca iki erkek kardeşi anlattığını söylemek daha doğru olur.

Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 57-60.

Rab, Musa'ya şöyle dedi:

Bu insanların sana söylediklerini duydun. Onların söyledikleri doğrudur. Keşke hep böyle olsaydı gönülleri; benden korksalardı ve buyruklarıma daima uysalardı. O zaman kendilerine ve çocuklarına sürekli iyilik gelirdi (Yasanın Tekrarı 5:28-9). *Onlara, kendi kardeşleri arasından sana benzer bir Peygamber göndereceğim. Onun diline kendi sözlerimi yerleştireceğim. Kendisine buyurduklarımın hepsini onlara aktaracak. Benim adıma sözlerimi aktaracak olan Peygamberi dinlemeyenlerle hesaplaşılmasını isteyeceğim* (Yasanın Tekrarı 18:18-19).

Sonra sözü o aldı:

Beor oğlu Balam'ın kehaneti. Gözü açılan adamın kehaneti. Tanrı'nın sözlerini duymuş olanın, En Yücenin bilgeliğini bilenin Her Şeye Gücü Yetenin görümünü görenin Kehaneti; yere kapananın gözleri açıldı. Onu görüyorum; ama şimdi değil. Ona bakıyorum; ama yakından değil. Yakup'tan bir yıldız çıkacak; İsrail'den bir asa yükselecek. Moav'ın tapınaklarını yıkacak. Şetlerin çocuklarını öldürecek (Çölde Sayım 24:15-17).

Levi için de şöyle dedi:

Tummim'ini Levi'ye ver. Urum'ini dindara ver. Onu Massa'da sınamış, Meriva sularında onunla tartışmıştın. O, annesine ve babasına 'Sizi saymıyorum' dedi. Kardeşlerini tanımadı, oğullarını bilmedi. Çünkü onlar Senin sözünü dinlediler ve Senin Antlaşmana bağlandılar. İlkelerini, Yakup'un; Yasalarını, İsrail'in önünde yaşatacaklar. Senin burnuna doğru gönderecekler buhuru, sunağına bir yakmalık sunu koyacaklar. Onun gücünü kutsa, ey Rab, onun ellerinin yaptığı işlerden hoşnut ol. Onun karşıtlarının belini kır, bir daha ayağa kalkamasın düşmanları (Yasanın Tekrarı 33:8-11).

Yeşu, şükranını sunduktan sonra şöyle dedi:

Bu kenti yeniden kuran adama lanet olsun! Bu kişi, ilk çocuğu pahasına kentin temelini atacak, en küçük oğlunun üzerine kapısını kuracak (Yeşu 6:26). Lanetli bir adam, Beliyal'in adamı, halkını tuzağa düşürmek, komşularına felaket getirmek için doğruldu. Erkek kardeşi yalanlarla hükümdarlık etti; her ikisi de şiddete hizmet etti. Bu şehri yeniden kurdular. İsrail'deki tanrıtanımazlar için duvar ördüler etrafına ve kuleler yaptılar. Efrayim'de ve Yahuda'da bir korku... ülkede tiksindirici bir iş yaptılar. Yakup'un çocukları arasında küfrettiler. Siyon'un surlarında ve Kudüs'te su gibi kan döktüler.

Kurallar ya da Kutsal Yasa Beyanatları (4Q159, 4Q513-14)

Dördüncü mağaradan çıkarılan ve muhtemelen çağın sonunda kaleme alınmış üç elyazması (4Q**159**, 4Q**513-14**), birçok kutsal yasanın yeniden yorumlanmış biçimlerini sunar.

İlk kuralda, Yasanın Tekrarı 23:25-6'dan çıkarım yapan anlatıcı; yoksul birinin başkasına ait toprakta bulunan başakları yiyebileceğini; ancak bunları evine götüremeyeceğini anlatır. Ancak bu kişi harmandaysa, hem buradaki yiyecekleri yiyebilir hem de ailesi için bunları toplayabilir.

İkinci kuralda, yirmi yaşına basan her İsraillinin, ibadet yerinin bakımı için yarımşar şekel vergi ödemesi gerektiği ifade edilir. Bu pasajda yorumlanan İsrail geleneği, her İsrailli erkeğin ödemesi gereken senelik vergiyle ilgilidir (Bkz. Nehemya 10:32; Matta 17:24-7; ayrıca Mishnah içinde geçen *Shekalim* ya da *Şekel Ödemeleri* incelemesine bakınız.) Ancak Kumran kuralları, kutsal yasayla aynı biçimde tek bir ödemeyi ön görür ve Kudüs'teki Mabedin düzenli desteğini şart koşar. Burada, 4Q**513** böl. 2-4 ve 4Q**514**, kısmen birbiriyle örtüşürler.

Üçüncü kuralda (4Q**159**, böl. 2-4) bir İsraillinin köle olarak satılmasının yasaklanmasıyla (bkz. Levililer 25:39-46); on iki sulh yargıcının bulunacağı davalarla, kadın ve erkek giysilerinin yasaklanmasıyla (bkz. Yasanın Tekrarı 22:5) ve bir adamın bir kadınla evlendiği vakit onu bakire olmamakla itham etmesiyle (Yasanın Tekrarı 22:13-21) ilgilidir.

Son olarak, 4Q**513** böl. 2-4 ve 4Q**514**'te saflık kurallarıyla ilgili düzenlemeler açıklanır.

Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 6-9; M. Baillet, *DJD*, VII, 287-98.

4QI59

II ... oraya bir harman ya da üzüm cenderesi kurmuş olan ... harmana varan her muhtaç İsrailli, orada yemek yiyebilir, kendisi ve ailesi için gıda toplayabilir. Ekin tarlasına giren kişi buradaki yemişleri yiyebilir; ancak bunları evine götüremez.

... bir adamın kendi yaşamına karşılık ödediği paranın değeri yarım şekel ... Bunu, yaşamı boyunca yalnız bir kere ödeyecek. Mabet şekeline göre yirmi gera, bir şekel eder (bkz. Mısırdan Çıkış 30: I2-I3) ... 600.000 kişi için yüz talant; 3000 kişi için yarım talant (=30 *minah*), 500 kişi için 5 *minah*, 50 kişi için yarım *minah*; yani yirmi beş şekel (bkz. Çıkış 38: 25-6) ...

4QI59, böl. 2-4

İsrail'in önünde ... Yabancılara hizmet etmeyecekler; çünkü onları Mısır ülkesinden çıkaran Tanrı'dır; O, kimsenin köle olarak satılmamasını buyurdu ... on adam ve iki kâhin ... ; bu on iki ... huzurunda yargılanacaklar. İsrail'de bir kişiye karşı ithamda bulunan ... onlara göre inceleyecekler. ... isyan eden kimse, kasti biçimde hareket ettiği için öldürülecek.

Hiçbir kadın, yaşamı boyunca erkek kıyafeti giymeyecek. Hiçbir erkek, kadın mantosu ya da tuniği giymeyecek; çünkü bu tiksindiricidir.

Eğer bir adam; bir İsrailli bakireyi bakire olmamakla suçlarsa ve bu kadınla evliyse, konuşsun; böylece kadının namusunu sınayacaklar. Eğer adamın yalan söylemediği anlaşılırsa, kadın ölümle cezalandırılacak. Ancak bu adam yalan söylemişse, iki *minah* ödeyecek ve yaşamı süresince bu kadını boşamayacak. ...

4Q5I3

... mabedinin şekeline göre, yirmi gera bir şekel eder. Yarım şekel, on iki *meah*; iki *zuzim* ... kirliliğin kaynakları da ... *Efa ve bath,* kirliliğin kaynakları, aynı kapasitededir; on *'issaron* (ondalıklar). Bir *bath* şarap, bir efa tahıla denk düşer. Bir *seah*, $3^{1}/_{3}$ *'issaron*dur, kirliliğin kaynakları, bir efanın onda biri bir *'issaron*dur. ...

4Q514

1 ... bütün kirli ... yemeyecek ... yıkanmak için yedi gün ... arınma gününde temizlenecek ve yıkanacak. Arınmaya kendi 'pınarından' başlamayan kişi yemek yemeyecek. İlk kirliliğinde de yemek yemeyecek. Geçici olarak kirlenen herkes, arınma günlerinde yıkanacak; kıyafetlerini suyla temizleyip arınacak. Daha sonra saflık yasası uyarınca ekmeklerini birlikte yiyecekler. Arınmaya kendi 'pınarından' başlamayan kişi yemek yemeyecek. Hala ilk kirliliğinde olanlar yemek yemeyecekler. Geçici olarak kirlenen herkes, arınma günlerinde yıkanacak; kıyafetlerini suyla temizleyip arınacak. Daha sonra saflık yasası uyarınca ekmeklerini birlikte yiyecekler. ... hazırlayanlarla kimse yiyip içmeyecek.

Semavi Prens Melkisedek (11Q13)

On bir parçadan oluşan; Melkisedek'in gizemli görünümünü tasvir eden bu M.Ö. birinci yüzyılda kaleme alınmış II. mağara belgesi, ilk olarak 1965 yılında A. S. van der Woude tarafından basılmıştı. Bu yazıt, zamanın sonunda tutsakların özgür bırakılacağını (Yeşaya 61:1) jübile yılında mülkiyetin yeniden bölüşülmesini (Levililer 25:13) ve borçların affedileceğini (Yasanın Tekrarı 15:2) duyuran eskatolojik bir tedris biçimindedir.

Semavi kurtarıcı, Melkisedek'tir. Baş melek Mikail ile özdeşleştirilen Melkisedek, 'Cennetin oğullarının' ya da 'Adaletin tanrılarının' başıdır. Onun için kullanılan diğer isimler *elohim* ve *el*dir. Aynı terminoloji, Şabat Holokostu için Ezgilerde de geçer. Bu İbranice kelimelerin asıl anlamı 'Tanrı'dır; ancak Yahudi geleneğinde *elohim* sözcüğü 'yargıç' anlamında da kullanılabilmektedir. Bu metinde Melkisedek, şeytani düşmanını, Beliyal'i / Satanı, Karanlıklar Prensi'ni ve (başka bir yerde) "Melkiresha'"yı (bkz. s. 385, 556) yargılarken resmedilir. Büyük kurtuluşun, onuncu Jübilenin sonunda, Bağışlanma Günü'nde gerçekleşeceği düşünülür.

Bu elyazması, İbranilere Mektup 7'ye; ayrıca Yeni Ahit ve erken Hıristiyanlık döneminde geliştirilen kurtarıcı kavramına ışık tutar.

Editio princeps için bkz. Garcia Martinez, E. J. C. Tigchelaar ve A. S. van der Woude, *DJD*, XXIII, 221-41.

Bölüm 1-4

II ... Tanrı'nın söylediği gibi; *Bu Jübile yılında her biriniz onun mülküne döneceksiniz* (Levililer 25:13); yine, *Borçları bağışlama işini şöyle yapacaksınız: Her alacaklı, komşusuna verdiği borcu bağışlayacak. Komşusunu ya da erkek kardeşini zor-*

lamayacak; çünkü Tanrı'nın borçları bağışlama günü açıklanmıştır (Yasanın Tekrarı 15:2). Zamanı geldiğinde tutsaklarla ilgili açıklama da yapılacak, Onun söylediği gibi; *tutsakları serbest bırakmak için* (Yeşaya 61:1) . Bu sözler, Tanrı'nın onları Cennetin Oğulları'na, Melkisedek'in mirasına bağışlayacağını ifade eder. Çünkü Tanrı Meliksedek'in payları arasından onları kurayla çekecek. Onları esaretten kurtarıp geri gönderecek ve bütün günahlarını, kötü işlerini bağışlayacak.

Bu şey, dokuz Jübileden sonraki Jübilenin ilk haftasında gerçekleşecek. Onuncu Jübilenin sonu, Bağışlanma Günü'dür. O gün, bütün Işığın Oğulları ve Melkisedek'in halkının adamları bağışlanacak. Onların ödüllerini açıklayan yasaya göre; bu zaman, Melkisedek için Lütuf Yılı'dır. O, kendi kudretiyle Tanrı'nın kutsallarını yargılayacak; Davut'un ilahisinde yazıldığı üzere yargıyı yürütecek: *ELOHİM, yerini aldı kutsal kurulda, yargısını açıklıyor ilahların arasında* (Mezmurlar 82: 1). O şöyle söyledi; halkların birliğini *kendi üzerlerindeki yükseğe çıkart;* EL (*tanrı*) *halkları yargılayacak* (Mezmurlar 7: 7-8). Onun söylediği gibi, *Ne zamana kadar haksız karar verecek, kötüyü kayıracaksınız? Sela* (Mezmur 82:2); bu sözlerle, Beliyal ve ... Tanrı'nın ilkelerinden saparak isyankârlık eden ruhlar anlatılır. Melkisedek, Tanrı'nın yargısı uyarınca intikamını alacak ... onları, Beliyal'in ve onun halkının ruhlarının ellerinden alacak. 'Adaletin tanrıları', Beliyal'i yıkıma uğratmak için onun yardımına koşacaklar. *Yükseklik* ... Tanrı'nın bütün oğulları ... bu ... Bu gün, Tanrı'nın Yeşaya Peygamber aracılığıyla açıkladığı Barış/Kurtuluş günüdür; *barışı açıklayan, iyi haberler getiren, kurtuluşu bildiren ve dağları aşıp gelen müjdecinin ayakları ne güzeldir. Siyon'a şöyle der: ELOHİM'iniz egemenlik sürüyor* (Yeşaya 52:7). *Dağlar,* peygamberlerdir ... *müjdeci,* mesh edilen ruhtur. Daniel Peygamber onun hakkında şöyle demişti; *mesh edilen biri, bir prens* (Daniel 9:25) ... *İyi haberler getiren, kurtuluşu bildiren*: ... kitabında yazılan ... *Yas tutanların hepsini avutmak, Siyon'da yas tutanlara yardım etmek için* (Yeşaya 61:2-3). *Yas tutanların hepsini avutmak için*: ... bütün zamanları anlamalarını sağlamak için ... Doğrulukta ... Beliyal'den dönecekler ... Tanrı'nın yargısıyla; onunla ilgili yazılana göre, *Siyon'a şöyle der: ELOHİM'iniz egemenlik sürüyor; Siyon* ... Antlaşma'ya bağlı kalanlar, halkların yolunda yürümekten vazgeçenler ... *ELOHİM'iniz,* onları Beliyal'in elinden kurtaracak olan Melkisedek'tir.

Tanrı şöyle dedi; *Sonra bütün ülkedeki borular ülke dışına gönderilecek* (Levililer 25:9) ...

Avuntular ya da Tanhumim
(4Q**I76**)

J. M. Allegro tarafından I968 yılında düzenlenen bir dördüncü mağara elyazmasına ait birçok kısa bölüm (4Q**I76**),. ilahi avuntu temasını işleyen bir kutsal yazın seçmesidir. Bu yazıtta geçen her alıntının sonunda tefsir bulunmaktaydı; ancak bunların birçoğu günümüze kadar ulaşamamıştır. Bu eski yazıların büyük bir kısmı Yeşaya 40-55'e aittir (Mezmur 79:2-3; Yeşaya 40:I-5, 4I:8-9, 49:I3-I7, 43:I-2, 4-6; 5I:22-3, 52:I-3, 54:4-I0, 52:I-2; Zeharya I3:9). Mezmur 79:2-3'ü temel alan bu çevrilen bölüm, Yeşaya Kitabı'ndan yeni bir başlıkla -Teselliler- ve Yeşaya 40'ın giriş paragrafından bir alıntıyla sürdürülür. Dört yıldız işareti, elyazmasında nokta işaretiyle simgelenen Tetragram yerine kullanıldı.

Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 60-67.

I Halkının arasında Senin doğruluğunu ve mucizelerini yayacak. Onlar ... Senin mabedin ... Kudüs ... kanının üstüne kurulu krallıklarla tartışacaklar. ... kahinlerinin bedenlerini görecekler ... *onları gömecek kimse yok* (Mezmur 79:3). Yeşaya Kitabı'ndan: Teselliler *Avut, avut, -diyor Tanrınız- Kudüs'ün kalbine seslen, ona köleliğinin sona erdiğini haykır, cezası tamamlandı ... işlediği günahların ... **** elinden iki katıyla aldı* (Yeşaya 40:I-3).

Catenae ya da Son Günler Üzerine Yazılmış Kutsal Kitap Metinlerinin Yorumu (4Q**I77**, 4Q**I82**)

Bu iki belge, tutarlı bir metin oluşturmaya el vermeyen otuzdan fazla parçadan oluşur. Bu parçalar arasındaki bağlayıcı tema eskatolojidir; 'günlerin sonunda' tabiri metin içinde altı kere kullanılır. Alıntıların büyük bir bölümü Mezmurlardandır (Mezmurlar 6, II, I2, I3, I6). Ancak 'Yasa Kitabı' (ya da muhtemelen 'İkinci Yasa') (4Q**I77**, böl. I-4, I. I4), 'Hezekiel Peygamberin kitabı' (4Q**I77**, böl. 7, I. 3) ve 'Peygamber? Nehemya'nın Kitabı'na da (4Q**I82**, böl. I, I. 4) değinilir. Alıntılar, 'yazıldığı gibi' ibaresiyle; açıklayıcı bölümlerse *pesher* kelimesiyle başlar. Ayrıca bu metin içinde tarikata özgü ifadeler de bulunmaktadır: 'ışığın taraftarı' (böl. I-4, I. 8), 'onun kurulunun üyeleri' (a.g.e. I, I6), 'basit şeylerin arayışındakilerin birliği' (böl. 9, I. 4), 'Beliyal'in adamları' (böl I0-II,I. 4), 'Yasa Yorumcusu' (a.g.e.I. 5), 'Işığın Oğulları' (böl. I2-I3i, II. 7, II), 'Çemaat Kurulu' (böl. I4, I. 5).

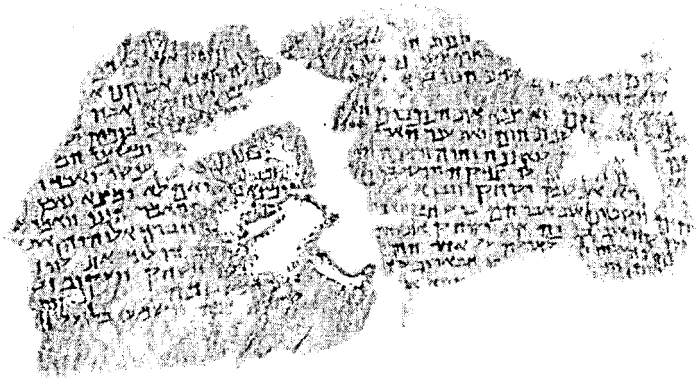
Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 64-74, 80-8I; bkz. J. Strugnell, *RQ* 7(I970), 236-46, 256.

4QI77 böl. I0-II, 7, 9, 20, 26 (Strugnell'in düzenlediği haliyle)

... Bu sözlerin yorumu, adamlarının gönüllerinin arınmasıyla ilgilidir ... onları denemek ve arıtmak için ... ruhla ve saflıkla ve arınmış ... Bununla ilgili şöyle dedi, *Düşman 'Ona üstün geldim' demesin diye* (Mezmur I3:5) ... Bu, ... basit şeylerin arayışındakilerin birliğidir ... yıkmaya uğraşana kadar ... kıskançlıklarıyla ve düşmanlıklarıyla ... Bu sözün yorumu ... Peygamber Hezekiel'in Kitabı'nda yazan ...

Bu sözlerin yorumu, ...onlara karşı bir araya gelineceği son günlerle ilgilidir.

G. KUTSAL KİTAP TEMELLİ APOKRİFAL ESERLER

'Jübileler'

Jübileler
(4Q216-28, 1Q17-18, 2Q19-20, 3Q5, 4Q482(?), 11Q12)

Kumran keşiflerinden önce Etiyopya çevirisinin bütünü ve Yunanca, Latince ve Süryanice çevirilerinin bir bölümü bilinen bu pseudepigraphon'un İbranice aslına ait birçok kısa parça, beş Kumran mağarasında bulunmuştu. Bu eser, melekler tarafından Musa'ya iletilen bir vahiy biçimindedir. Metinde, Tekvin ve Mısırdan Çıkış'ın başlangıcı tedris biçiminde yeniden hikâye edilir. 1-3Q ve 11Q arasında bulunan -4Q parçaları dışında- bu bölümler çevrilemeyecek derecede kısadır. Bu metinlere atfedilen önem, kitabın uyarlamalarıyla örtüşen İbranice aslının varlığını kanıtlıyor olmalarından kaynaklanır.

4. mağarada bulunan bölümler, çeviriye el verecek kadar uzundurlar. Editörleri tarafından pseudo-Jubilees diye de adlandırılan ve takdir edileceği üzere yalnızca muadil bir belge olarak kabul edilebilecek 4Q**225**, genel anlamda Jübileler'e ve Hıristiyanlık öncesi özellikleriyle öne çıkan İshak'ın kurban edilişi hikâyesine bir dereceye kadar katkıda bulunabilir.

Belki de Jübileler Kitabı'nının aslına ait olan ve paleografik açıdan M.Ö. ikinci yüzyılın son çeyreğinde yazıldığı kabul edilen 4Q**216** yazıtları, Jübileler Kitabı'nın giriş bölümlerini sunar (Etiyopya uyarlamasında geçen I. ve 24 bölüm, I-II arasındaki bölümler). Bu yazıtın başlığı, Jübileler kelimesinin İbranice karşılığı olan 'Zamanların Bölümleri Kitabı'dır; diğer dördüncü mağara bölümlerinde de tekrarlanan bu kelime, aynı zamanda Şam Belgesi'nde de geçer (XVI, 3). On bir papirüs parçasından oluşan 4Q**217** ve tek bir deri parçasını içeren 4Q**218**, muhtemelen Jübileler Kitabı'nın giriş bölümlerine aittiler. Yine yıpranmış parçaların bulunduğu 4Q**219**, XXI, 1 - XXII, 1 bölümleri arasından önemli kesitler sunar. Bu bölümün tek önemli katkısı şudur: Metnin 2. sütununun 35-36 satırlarında, İbrahim'in, yaratılıştan sonraki kırk üçün-

cü jübilede öldüğü yazar. Bu tarih, Etiyopya kitabında, kırk dördüncü jübile olarak değiştirilmişti. 4QJub^{e} 4Q**220**; Jübileler kitabının 21: 5-10 bölümlerini içerir. M.Ö. birinci yüzyılın son otuz yılına ait olduğu düşünülen bu kitap Herod harfleriyle yazılmıştır; 4Q**219**'la bazı yerlerde örtüştüğünden, metin içindeki iki boşluğun doldurulmasında da kullanılmıştır. Geri kalan dört 4QJub elyazması, yine çevrilemeyecek derecede parçalıdır. Otuz yedi küçük parçadan oluşan 4Q**221**; Jübileler 21:22-39:9 arasında geçen kısa ve tanımlanamayan parçaları kapsar. 4Q**222** içinde geçen altı bölüm, Jübileler 25:9-12; 27:6-7 ve 49:5(?)'i; 4Q**223-4**'teki parçalanmış -bazı yerlerde tanımlanabilen- papirüs parçaları ise Jübileler 32:18-41:10'u anımsatır.

İbranice üç elyazmasının parçaları (4Q**225-7**), Jübilelere ya da bunun tutarsız bir uyarlamasına benzer. Her iki durumda da editörleri tarafından metne koyulan başlık 'pseudo-Jübileler', yanlış bir isimdir. Paleografik açıdan 4Q**225** çağın başlangıcına; 4Q**226**, yüzyılın ikinci yarısına; 4Q**227** ise, M.Ö. birinci yüzyılın son on yıllarına aittir. Bu üç bölümden ilki ve üçüncüsü oldukça parçalıdır; ancak ikinci bölümün büyük bir kısmı korunabilmiştir. Yazar, burada İshak'ın kurban edilişi ayrıntılı biçimde anlatır; ancak Tekvin hikayesinden farklı olan bu anlatı Filistin çevirileriyle (Sütun II.4 içinde Tekvin 22:10'da Jonathan ve Neofiti Mezmurları; Tekvin 22:11'de Jonathan Mezmuru ve yine sütun II.1'deki aynı pasajda geçen Pirqe de-Rabbi Eliezer 105c), Akedah'ı ya da İshak'ın bağlanılışını anlatan Kutsal Kitap sonrası hikayelerle benzerlik gösterir. Kurban ediliş sırasında meleklerin de bulundukları, çevirilerde sıkça tekrarlanır. 4Q**225**'te İshak'ın kendini kurban edişinden söz edilir; bu durumun, Yeni Ahit yazarları tarafından öne sürülen İsa'nın kendini kurban edişi öğretisine model oluşturduğu düşünülür. Bkz. G. Vermes, *Scripture and Tradition in Judaism* (Brill, 1961), 193-227; 'New Light on the Akedah from 4Q**225**', *JJS* 47 (1996), 140-46.

On dört bölümden oluşan 4Q**226** ya da PsJub^{b} metinlerinin yarısı tanımlanamamıştır. İlk altı bölümde Mısır'dan, çölden, Yeşu'nun Ürdün'ü geçişinden ve Kenan ülkesinden söz edilir. 4Q**225** 2, ii'ye oldukça benzeyen ve bu belgelerin en uzunu olan 7. bölümde, İshak'ın kurban edilişinden sonra gelişen kötü olaylar anlatılır. 4Q**227**'nin 2. bölümünde melekler tarafından bilgilendirilen Hanok, çağdaşlarına karşı ifade verir; burada sözü geçen melekler Gözcüler diye adlandırılır. Burada, Hanok'un yazma eylemi ve doğru kişilerin yoldan sapmaması için kullanılan astronomik bilgiler anlatılır. 4Q**227**'de geçen iki kısa bölümde, Musa'ya ve Hanok'a (bkz. Jübileler 4:17-24) göndermede bulunulur. 4Q**228**, bir uzun, sekiz kısa bölümden mürekkeptir. Bu

bölümlerden birinde (böl I, I. 9) geçen ibare şudur: 'Zamanların bölümü kitabında yazar'. Bu nedenle metnin, Jübileler kitabından alıntılar yapan, yine de tam olarak çözülememiş bir eser olduğu düşünülür.

4Q**216-28**'le ilgili *editio princeps* için bkz. J. C. VanderKam ve J. T. Milik, *DJD*, XIII, I-I85. IIQ**12** için bkz. F. Garcia Martinez vd., *DJD*, XXIII, 207-20.

4Q220, böl. I

(Jub xi, 5-I0)

İlahların ve ... peşinden gitme, yabanıl ya da evcil ya da uçan kuşun kanlı etini yeme ... yakmalık sunu olarak bir esenlik sunusu kurban edersen; bunu Tanrı'nın hoşnutluğu için yap. Kanını, sunağa serp. Bütün yakmalık sunu etini, yemek sunusu yağıyla karıştırılmış unla birlikte sunağa sun. ... sunağın üzerindeki her şeyi Tanrı'nın huzurunda ateş sunusu, hoşnutluk buhuru olarak sunacaksın. Sunağın üzerindeki ateşte ... esenlik sunusunu sunacaksın. ... üzerindeki yağı, sakatatların ve böbreklerin üzerindeki yağı ve üzerlerindeki yağı...(bkz. 4Q**219**). ... karaciğer loblarını ve böbrekleri ayıracak ve ... sunacaksın (bkz. 4Q**219**) ... sunusuyla ve içkisiyle ...

... o gün ve ertesi gün ...

4Q225 (4Q226) böl. 2

I ... o ruh yok edilecek ... Haran'da yirmi sene (Jübileler XII, I2, I8'de geçtiği gibi on yedi sene değil) kaldı. İbrahim, Tanrı'ya şöyle dedi; 'Bak, ben çıplağım (çocuğum yok); bu, Eliezer, evimin oğlu, benim varisim olacak.' *vacat*

Rab İbrahim'e şöyle dedi, 'Gözünü aç ve yıldızlara bak, deniz kıyısındaki kumları ve yeryüzündeki tozları say; bak bakalım sayabiliyor musun ... İbrahim Tanrı'ya inandı; bu, onun doğruluğunu gösteriyordu. Daha sonra İbrahim'in bir oğlu oldu; İbrahim, oğluna İshak adını koydu. Prens Mastemah, Tanrı'nın yanına vardı ve İshak yüzünden İbrahim'i suçladı. Bunun üzerine Tanrı, İbrahim'e şöyle dedi: 'Sevdiğin tek oğlunu, İshak'ı al ve sana bildireceğim ... dağlarından birinde, onu bana yakmalık sunu olarak sun.' İbrahim kalktı ve suyolundan Moriya Dağına çıktı... İbrahim gözünü kaldırdığında **II** ateş gördü. İshak'ın

üzerine odun koydu ve birlikte gittiler. İshak, babası İbrahim'e şöyle dedi; 'Bak, orada ateş ve odun var. Peki, yakmalık sunu için kuzu nerede?' İbrahim, oğlu İshak'a şöyle dedi; 'Tanrı, kendisi için bir kuzu bulur.' İshak, babasına şöyle dedi; 'Beni sıkı bağla' (Mezmurlar J, N xxii, I0'da) ... sunağın üzerinde duran ve ağlaşan kutsal melekler ... yeryüzünden oğulları ... Mastemah'ın melekleri ... sevinç içinde şöyle diyorlardı; 'Şimdi İshak ölecek ... İbrahim'in Tanrı'ya bağlı kalacak mıymış, yoksa zayıf mı düşecekmiş göreceğiz.' Bunun üzerine Tanrı seslendi, 'İbrahim, İbrahim.' İbrahim, 'Buradayım.' dedi. O, şöyle dedi, 'Şimdi, İbrahim'in daha sevgi dolu olamayacağını biliyorum (olmadığının yalan olduğunu biliyorum?)'. Tanrımız Rab, İshak'ın yaşamını kutsadı (4Q**226** 7.3). İshak'ın oğlu oldu (Yakup), Yakup'un oğlu oldu (Levili), üçüncü kuşak (bkz. 4Q**226** 7.5) İbrahim'in, İshak'ın, Yakup'un ve Levili'nin yaşamı ... sene. Prens Mastemah bağlandı ve kutsal melekler (bkz. 4Q**226** 7.6) ... prens Mastemah ve Beliyal ... dinlediler.

4Q226, 7. bölüm

İbrahim'in Tanrıya bağlılığı kanıtlandı ve ... hoşnut ... Rab, İshak'ın yaşamını kutsadı. İshak'ın oğlu oldu (Yakup), Yakup'un oğlu oldu (Levili), üçüncü kuşak. İbrahim'in, İshak'ın, Yakup'un ve Levili'nin yaşamı ... sene. Kutsal melekler ... burada oruç tut.

4Q227, 2. bölüm

... Hanok, onlar/biz ona öğrettikten sonra ... altı jübile yılı ... adamların çocuklarına doğru yeryüzü ... . Onlara karşı tanıklık etti ... ve Gözcülere karşı. Göğün ve halkının yollarının ve ayların ... hepsini yazdı ... doğru olan, yoldan sapmasın diye ...

Enoş ve Hanok'un Duası (4Q369)

Üçü uzun toplam on bölüm, Herod harfleriyle yazılmış bir elyazmasına aittir; bunlar, görüşüne göre dua kayıtlarıdır. Ağızlarından bu sözlerin döküldüğü kişilere açıktan gönderme yapılmaz. Ancak bu duaların içeriklerine bakacak olursak, ilk bölüm, Tekvin 4:26'ya göre Rabbin adını anan ilk insan olan Enoş'la ilişkilendirilebilir. I. bölümün 2. sütunun 10. satırında Hanok'tan söz edildiği için; bu metnin editörleri, I. bölüm, 2. satırda geçen duanın Hanok'a ait olduğunu iddia ederler. 2. bölümde, ülkelere karşı açılan bir savaş anlatılır. 3-9 bölümlerse, okunamaz durumdadır.

Editio princeps için bkz. H. Attridge ve J. Strugnell, *DJD*, XIII, 353-62.

I. bölüm

I ... yaşamları boyunca bütün bayramları ... Senin mucizelerinin ...; bütün daimi buyruklar arasından, kararlaştırılan yargının çağına kadar, onlar için onun yargısını belirledin. Kenan, dördüncü kuşaktan; oğlu Mahalalel, beşinci kuşaktandı. ... oğlu Yeret. Oğlu Yeret altıncı kuşaktandı ve oğlu Hanok. Hanok, yedinci kuşaktı ...

II Adının orada yaşatılması için, adını ona miras bıraktın ... O (Kudüs?), Senin topraklarının görkemidir ve onun üzerinde Sen ... Gözlerin onun üzerinde ve orada görünecek Senin ihtişamın ... onların kuşağına, daimi bir miras olarak ve bütün ... Senin iyi yargıların ... için onu arındırdın ... sonsuz ışık içinde. Senin ilk çocuğun olsun diye yarattın onu ... bütün ülkende prens ve

yönetici olsun diye ... göklerin tacını ve bulutların görkemini ona bağışladın ... ve esenliğinin meleğini, onun birliğine ve ... bir baba kendi oğluna nasıl aktarırsa doğru kuralları, Sen de ona aynı biçimde aktardın ... Ruhun, onun sevgisine bağlanır ... onların arasından görkemli ... yarattın ...

Hanok'un Kitabı
(4Q201-2, 204-12)

Önemli Pseudepigrapha metinlerinden biri olan Hanok'un Kitabı'nın Aramca aslı ilk olarak Kumran mağaralarında bulundu. Daha önceleri, bu kitabın tam Etiyopya çevirisi, I-XXXII, XCVII-CI, CVI-CVII bölümlerinin bulunduğu Yunanca uyarlaması ve Bizanslı yazar George Syncellus tarafından alıntılanan VI-XV bölümleri biliniyordu. 4. mağarada bulunan yedi suret, Etiyopya uyarlamasının benzeridir. Devlerin Kitabı'na ilişkin diğer dört nüsha; parçaları I. ve 6. mağaralarda da bulunmuş olan Hanok'un Kitabı'nın 6. bölümüyle bağlantılıdır. Paleografik açıdan, bu metinlerin hepsi M.Ö. ikinci yüzyıla ve Hıristiyanlık öncesi çağın sonlarına aittir. Bu metinler arasındaki faklılıklar, kısmen eserin yapısından kaynaklanır: Etiyopya Kitabı'nın LXXII-LXXXII bölümlerinden üretilmiş metne kıyasla bazı diğer bölümlerde, astronomik parçalar daha fazla geliştirilmiştir. Meseller Kitabı'nda (XXXVII-LXXI bölümler) geçen Adamın Oğlu tartışması, hiçbir Kumran yazıtında konu edilmemektedir. Bu önemli biçimsel farklılıklar; Etiyopyalı çevirmenin çalışmasından ziyade tek bir Hanok Kitabı'nın bulunmayışına yorulabilir.

Bu bölümlerin bütünü, çevrilemeyecek ölçüde kısadır. Kumran yazıtlarındaki birçok boşluğu tahmini biçimde doldurmuş olan J. T. Milik'in editörlüğünü yaptığı Etiyopya ve/ve ya Yunanca metnin Aramca çevirisinin çevirisini sunmak tamamen anlamsız. Bu ciltte sunulan pasajlar, kendi başlarına anlam ifade edenlerdir. İlk parçada (4Q**204**), günahkâr meleklerin yirmi önderlerin Aramca adları sunulur. Nuh'un mucizevî doğumundan söz eden ikinci parça (4Q**204**), Tekvin Apocryphon sütun II ve Nuh'un Kitabı Bölümleri'nde (1Q**19** ve 4Q**534**) anlatılagelen hikâyelerle karşılaştırılabilir. Üçüncü ve dördüncü parçalar (4Q**206**), Etiyopya uyarlamasına karşılık gelen; ancak dikkat çekecek ölçüde bundan farklı olan bir düzeltiye aittir. Beşinci bölüm (4Q**209**), Ast-

ronomiyle ilgili Kitap, -önceden de belirtildiği gibi- Etiyopya kitabından daha uzundur. Etiyopya Kitabı'nda bulunmayan Devler Kitabı; diğer yandan Manichaean, Tevrat'la ilgili yazında ve ortaçağ Yahudi yazınında kullanılmıştı.

Bir ön araştırma için bkz. J. T. Milik, *The Books of Enoch: Aramaic Fragments of Qumran Cave 4*, Oxford, 1976. Ayrıca bkz. 4Q**201** 2-8, **203** ve **206** 2-3; L. Stuckenbruck, *DJD*, XXXVI, 3-48. 4Q**208-9** için bkz. E. J. C. Tigchelaar ve F. Garcia Martinez, *DJD*, XXXVI, 95-171. Etiyopya nüshası için bkz. M. A. Knibb ve Edward Ullendorff (yardımcı), *The Ethiophic Book of Enoch* I-II, Oxford, 1978. Genel bir giriş için: *HJP* III, 250-68.

4Q201 I=En^{a} (IEn. Vi, 7-vii, 1)

III

... Bunlar, onların önderlerinin isimleridir. Shemihazah onların başıydı; Arataqoph (bkz. En^{b}) ikincisi; Ramtael üçüncüsü; Kokhabel dördüncüsü; ... el, beşincisi; Ramael, altıncısı; Daniel, yedincisi; Ziqiel (Bkz. En^{a,c}) sekizincisi; Baraqel, dokuzuncusu; Asael, onuncusu; Hermoni (En^{c}), on birincisi; Matarel, on ikincisi; Ananel, on üçüncüsü; Stawel, on dördüncüsü; Shamshiel, on beşincisi; Shahriel, on altıncısı; Tummiel, on yedincisi; Turiel, on sekizincisi; Yomiel, on dokuzuncusu; Yehaddiel, yirmincisi. Bunlar, onlar şeflerinin önderleridir. Bütün bunlar, seçtikleri arasından kendilerine eş seçtiler, onların yanına gitmeye başladılar (En^{b}) ve onlarla kendilerini kirlettiler. Onlara büyücülük ve sihirbazlık öğretmek için (En^{b}) ... Onlardan hamile kalıp devleri doğurdular ...

4Q204=En^{c} (IEn. Cvi, 19-cvii, 2)

II

... bunlardan sonra, yaşamları boyunca edecekleri kötülüklerden daha büyük bir kötülük gelecek. Çünkü Rab'bin gizlerini biliyorum; bunları kutsal olanlar anlattı bana ve gösterdiler; ilahi tabletlerde okudum bunları. Tabletlerde; kuşakların bir biri ardı sıra bu yolda kötülük yapacaklarının, doğruluk kuşağının vakti geldiğinde kötülüğün sona ereceğinin, kötülüğün ve günahların biteceğinin, iyi olan yeryüzüne geldiğinde zorbalığın ortadan kalkacağının yazdığını gördüm. *vacat* Şimdi, oğlun Lemek'in yanına git ve ona, bu çocuğun onun oğlu olduğunu söyle, yalansız ...

4Q206 ı xxii (IEn. xxii, 3-7)

... adamın bütün oğullarının ruhu ... Hapislerinin tuzağıdır bunlar. Yargılanacakları güne kadar, kendilerine dayatılacak olan büyük yargının son gününe kadar var olacaklar. *vacat* orada, ölü bir adamın ruhunun yakındığını gördüm; bağırışı göklere kadar yükseliyordu; ağlıyor ve yakınıyordu ...

4Q206 ı xxvi (IEn, xxxii, I-3)

... kuzeydeki dağların ardında, doğu tarafında başka dağlar olduğunu gördüm; bunlar, sümbül, dereotu, tarçın ağacı ve biberle örtülüydü. *vacat* Buradan, dağların doğu yönüne doğru uzaklaştım, yeryüzünün doğusuna doğru ilerledim, Kızıl Deniz'e ulaştım ve sonra buradan uzaklaşıp karanlıkların arasından geçtim. ... Doğruluğun Cenneti'ne geldim.

Hanok'un Astronomi Kitabı
4Q209 7. bölüm (bkz. IEn. Lxxiii, ı-Lxxiv, 90)

... **II** ...ve sonra bu gece boyunca ayın yedide üçü parlar; bu gün içinde ayın yedide dört buçuğu görünür hale gelir ve sonra ay batar ve yerine girer ve günün geri kalanında ayın yedide iki buçuğu karanlıkta kalır. Yirmi dördü gecesinde, ayın yedide dört buçuğu karanlıkta kalır ve yedide dört buçuğu parlamaz. Daha sonra ay, yerinden çıkar ve gecenin geri kalanında ayın yedide iki buçuğu görünür. Gün içinde ayın yedide beşi görünür hale gelir ve sonra batar ve yerine girer ve gecenin geri kalanında ayın yedide ikisi karanlıkta kalır. *vacat* gece olunca, yirmi beşinde, ayın yedide beşi karanlıkta kalır ve yedide beşi görünmez. Gün içinde ayın yedide beş buçuğu görünür. Daha sonra ay batar ve ikinci yerine girer ve günün geri kalanında ayın yedide bir buçuğu karanlıkta kalır. *Vacat* Yirmi altısı gecesinde ayın yedide beş buçuğu görünmez ve yedide beş buçuğu karanlıkta kalır.

Daha sonra ikinci yerinden çıkar ve bu gecenin geri kalanında ayın yedide bir buçuğu görünür. Gün içinde ayın yedide altısı görünür hale gelir. Daha sonra ay batar ve girer ve gecenin geri kalanında yedide biri karanlıkta kalır *vacat* Yirmi yedisi gecesinde ayın yedide altısı karanlıkta kalır ve yedide altısı görünmez. Daha sonra ay yükselir ve bu gecenin geri kalanında yedide biri parlar.

Gün içinde ayın yedide altı buçuğu görünür. Daha sonra ay batar ve girer ...

III ve sekizinci gecesinde ayın yedide dördü parlar. Daha sonra ay batar ve girer. Bu gece güneş ilk yerin bütün bölümlerindeki (?) döngülerini tamamlar ve döngülerine girip çıkmaya yenide başlar. Daha sonra ay batar ve girer. Gece boyunca ayın yedide üçü kararır. Gün içinde ayın yedide dört buçuğu görünür. Daha sonra ay yükselir günün geri kalanında ayın yedide iki buçuğu görünür *vacat* Dokuzu gecesinde ayın yedide dört buçuğu görünür. Daha sonra ay batar ve girer. Bu gece ay, evrelerinden geçer. Daha sonra ay batar ve beşinci yerine girer ve gece boyunca ayın yedide iki buçuğu kararır. Bu gün ayın yedide beşi görünür ve yedide beşi ... tamamlanır. Daha sonra beşinci yerinden çıkar ...

Devler Kitabı
(1Q23-4, 2Q26, 4Q203, 530-33, 6Q8)

Devler kitabı, Hanok'un Etiyopya uyarlamasında bulunmaz; ancak bunun Manichaean arasında dolaşımda olduğu bilinir (W. B. Henning, 'The book of Giants', *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* II, 1943-46, 52-74). Bu kitap aynı zamanda Tevrat yazınında ve ortaçağ Yahudi yazınında da geçer (bNid. 61a ve Tedris Shemhazai ve Azael) bkz. J. T. Milik, *The Books of Enoch: Aramaic Fragments of Qumran Cave 4*, Oxford, 1976, 298-339.

Bu kitabın bazı özellikleri, Daniel'in kitabını anımsatır.

4Q530-33'le ilgili *editio princeps* için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXI, 9-115.

4Q530

Bölüm 2, 6-12

11 ... ruhumuzun ölümü hakkında. Bütün dostları geldiğinde Ohiyah onlara Gilgamesh'in kendisine söylediklerini anlattı ve Hobabis haykırdı ve onunla ilgili yargı açıklandı. Kötü olan, prensleri lanetledi; ancak devler sevindiler, o tekrar lanetlendi ve bunu kabul etti. Sonra aralarından ikisi hayal gördüler ve uyku gözlerinde kaçtı ... ve uyandılar ve gözlerini açtılar ve babaları Shemihazah'ın yanına vardılar. Dostlarının arasında bir hikâye anlattı Nephilin: ... O gece rüyamda bir mucizenin gerçekleştiğini gördüm. Bütün ağaç türlerinin bulunduğu büyük bir bahçe vardı. Bahçıvanlar, bahçedeki her bir ağacı suluyorlardı ... Diplerinden kökler dışarı çıktı. Her bir ağaç üç filiz verdi. Olanları izliyordum, ta ki gökyüzünden ateş dilleri ininceye dek. ...suyla

kaplandı ve yangın, meyve bahçesindeki bütün ağaçları sardı. Ancak yangın, yıkılan bir ağaca ve topraktaki filizlerine dokunmadı ... rüyam burada bitti. ... Devler, bu düşü açıklayamadılar. O, şöyle dedi ... bu rüyayı Hanok'a, yorumcu katibe, anlatacaksın ve o da bize bu rüyayı yorumlayacak. Daha sonra kardeşi Ohiyah, devlere şöyle dedi, Bu gece ben de rüyamda bir mucize gördüm. Göklerin hükümdarı yeryüzüne indi ve tahtlar kuruldu ve Yüce Olan oraya oturdu. Yüzlercesi O'na hizmet ediyordu. Binlercesi ... O'nun huzurunda duruyordu. Sonra kitaplar açıldı ve yargı okundu ve yargı ... yazılıydı ve imzalıydı. Yüce olan bütün canlılara ve bedene ve bütün yöneticilere hükmeder. Rüyam burada bitiyor. *vacat* Dehşete kapılan devler Mahawai'yi çağırdılar; o, Nephilin'in (?) cemaatine geldi. Devler, onu Hanok'a gönderdiler ... ve şöyle dediler, O'na git ... önceden onun sesini duydun ve ona rüyaları yorumlamasını, ancak bu şekilde bizim rahata kavuşacağımızı söyle ...

4Q53I

22. bölüm

... kendimi güçlü gösterdim ve kuvvetli kolumun kudretiyle ve gücümün dinçliğiyle bütün bedenlere karşı durdum ve onlara savaş açtım. Ancak ben ... bul ... beni güçlendirecek; çünkü karşıtlarım, göklerin melekleri cennettedirler ve kutsal yerlerdir onların meskenleri ve ben ... çünkü onlar benden daha güçlüdürler.

vacat yabanıl hayvanların ... geldi ve ülke halkı bağrıştı ... Ohiyah ona anlattı. Rüyam beni bunalttı ve gördüğüm görü yüzünden uyku gözlerimden kaçtı. Uyuyamayacağımı ve onlar için acele edemeyeceğimi biliyorum ... Sonra Gilgamesh şöyle dedi, Senin Rüyan ...

Tufanla İlgili Bir İhtar
(4Q370, 4QI85)

4Q**370**, Tekvin 6-9'da anlatılan Nuh hikâyesinin bir uyarlamasıdır. İki bölümü bilinen bu yazıtın ancak ilk kısmı çeviriye uygundur. Paleografik açıdan bu metin Hasmon dönemine, M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısına, tarihlenir; ancak metnin kendisi, Kumran öncesi döneme aittir. Metinde, Tetragram (YHWH) ve *'el* adları geçer. Kötü biçimde tahrifata uğramış 2. sütunda; anlatıdan, ahlak ve öğütle ilgili bölüme atlanır. Bu sütunun bir bölümü 4Q**I85**'ten yararlanılarak tamamlanabilir.

4Q**370**'le ilgili *editio princeps* için bkz. Carol A. Newsom, *DJD*, XIX, 85-97.

4Q370 (4QI85)

I O, dağları ürünle taçlandırdı ve üzerlerine yemiş döktü ve her ruhu iyi meyveyle doyurdu. 'Her kim ki benim isteğimi yerine getirirse, yiyip doysun' der Rab. 'Adımı kutsasınlar. Ancak, unutmayın ki benim nazarımda günah olan şeyler yaptılar,' dedi Rab. Yaptıklarıyla Tanrı'ya isyan ettiler (?) ve tanrı onları bütün yollarına göre yargıladı, günahkâr gönüllerinde yatan kötü düşüncelere göre. Güçlü olan onlara haykırdı ve dünyanın bütün temelleri sallandı ve dipsiz kuyulardaki sular fışkırdı. Göğün bütün pencereleri açıldı ve dipsiz kuyulardan çıkan güçlü sular sele dönüştü. Göğün pencerelerinde yağmurlar boşaldı ve O, Tufanla onları yok etti ... Bu nedenle kuru toprak üzerindeki her şey helak oldu ve adamlar ve hayvanlar, kuşlar ve kanatlı yaratıklar öldü. Devler kaçmadı...Tanrı bir işret verdi...antlaşmayı anımsamak için bulutların arasına bir yay yerleştirdi ... tufan suları bir daha yeryüzünü sarmasın diye ... ve su selleri yükselmesin diye ...

II (4Q**185**'le birlikte) ... kötülükleri ... iyi ve kötüyü nasıl ayırt edeceklerini anladıklarında ... Çünkü çimen gibi fışkırdılar; ancak onların yeryüzündeki günleri bir gölgedir. Şimdi beni iyice dinleyin, ey halkım; kulak verin bana, O size daima merhamet ... Rabbin gücü. Mısır'da gerçekleştirdiği mucizeleri, Ham'ın ülkesindeki tansıklarını anımsayın. Kalbiniz onun korkusuyla titresin ve ruhunuz onun iyi lütuflarıyla sevinsin ...

Yaratılış Çağları (4QI80)

Kötü biçimde yıpranmış bir 4. mağara elyazması, J. M. Allegro tarafından bu başlık altında yayımlandı. J. Strugnell ve J. T. Milik, daha sonraları bu metni daha ileri düzeyde çözümlediler ve yorumladılar. Tekvin 6:I-4 bölümleriyle temellendirilen ve I. Hanok Kitabı'yla geliştirilen, anlam tutarlılığı arz eden tek bölümde, düşkün melekler ve adamların kızlarıyla ilgili mit hikaye edilir. Milik'in düzenlemesini doğru kabul edersek, bu eserde, insanlık tarihi, yetmiş yıl haftasına (70x7 yıl) bölünür; ilk on yıl haftası, Nuh'la İbrahim arasında geçen süredir. Strugnell'in iddiasına göre bu elyazması, M.Ö. birinci yüzyıl tarihlidir.

Editio princeps için bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 77-9; bkz. J. Strugnell, *RQ* 7 (I970) 252-4; J. T. Milik, *JJS* 23 (I972), II0-24.

Tanrı tarafından yaratılan çağların yorumu; bütün olayların, geçmişin ve geleceğin belirlendiği çağların yorumu. Tanrı onları yaratmadan önce, çağdan çağa ... işleri belirledi. Bu, ilahi tabletlerin üzerine işlendi ... egemenliklerinin çağları. Bu Nuh'tan İbrahim'e kadar yaşamış olan adamların sırasıdır; ta ki İbrahim'in oğlu, İshak, olana kadar; on yıl haftası.

Bu yorum; adamların kızlarına gelen Azazel ve meleklerle ilgilidir; kızlar onlara dev doğurdular. Azazel ... ve kötülük, kötülüğün varisi olmalarına neden oldu ... yargılar ve cemaatin yargısı.

Nuh'un Kitabı
(1Q19, 1Q19 *bis*, 4Q534-6, 6Q8, 19)

Bu kısım; I. 4. ve 6. mağaralarda bulunan bazı kısa bölümlerin derlenmesiyle oluşturulmuştur. Jübileler 10:13 ve 21:10'da bahsi geçen Nuh'un kitabının, Tekvin Apocryphon'u 11ff. ve Hanok 106 içinde Aramca bir özeti bulunur (bkz. J. T. Milik, *DJD*, III, 116-19, 136). 1Q**19** ve **19**^{bis}, İbranice bir uyarlamanın parçalarıdır; 6Q**8** ve **19** ise Aramca bir Nuh anlatısına aittirler.

1Q**19**, 6Q**8** ve 1QapGen, Nuh'un mucizevî doğuşunu anlatırlar. Aynı konuyu işleyen 4Q**534** ise bazı bilim insanlarınca Kral Mesih'in doğuşunu konu edinen bir belge olarak düşünülmüştü (bkz. s. 370). 1Q**19** böl I'de, Tufan'dan önce insanlığın içinde bulunduğu sefil durum; 3., 13-14 bölümlerde, Nuh'un doğuşu mucizevi işaretlerle birlikte konu edilir.

4Q**534-6** ile ilgili *editio princeps* için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXI, 117-70.

1Q19, 3. bölüm

... babasına ... Lemek (Nuh'un babası) ... çocuğun, evin odalarını güneş gibi aydınlattığını ... korkutmak için ...

Bölüm 13-14

... senin görkeminin ihtişamı için ... Tanrı'nın görkemi için ... görkemli merhamete taşınır ... cennetin oğulları arasında onurlandırılır ve ...

4Q534

[... elinin: onun iki dizi. Başında kırmızı bir doğum lekesi. Yüzünde (?) bir mercimek şekli olacak. İki yıl sonra bir şeyin diğerinden nasıl ayırt edileceğini sezecek. Gençliğinde ... gibi ... üç kitabı öğrenmemiş olduğu müddetçe hiçbir şey bilmeyen bir adam gibi olacak. Daha sonra onur kazanacak ve anlayış gücüne sahip olacak ... erdemli kişiler ona gelecek, onun dizlerine. Babasıyla ve atalarıyla ... kardeşlerinin ... onu incitecek. Öğüt ve ihtiyat onunla olacak ve o, adamın sırlarını bilecek. Bilgeliği bütün halklara ulaşacak ve o, bütün canlıların sırlarını bilecek. O'nun için tasarladıkları boşa çıkacak ve o, bütün canlılara hükmedecek. O'nun bütün tasarıları gerçekleşecek ve ruhunun nefesi ... ve onun tasarıları daimi olacak ...

4Q536 (4Q534, 7. bölüm)

... Kendi oğullarına bilgelik öğretisini öğreten bütün adamlar kutsansın. Çünkü o, kötü günlerde ölmeyecek. Yazık sana, ey budala; çünkü ağzın seni ... ile aldatacak ... ölüm cezası ... Kim bu sözlerimi dayanıklı bir kitaba yazacak ve bu sözümü yok olmayacak bir parşömende (?) koruyacak? Bak ... ve kötünün hoşnutluğu ebediyen sona erecek ...

Baş Melek Mikail'in Sözleri (4Q529, 6Q23)

Bu kötü biçimde muhafaza edilmiş Aramca bölümde, anlatıcı, Mikail, bir görü hakkında genel olarak meleklere ve 4. satırda, Cebrail'e seslenir. Nuh'un oğulları Sam ve Ham'a ve kötülüklerle dolu bir kentin inşasına değinen bu bölümün konusu muhtemelen Babil Kulesi'nin inşasıdır. Eğer her yönde (doğu, batı, kuzey ve güney) ikişer dağ varsa, metinde anlatılan dokuzuncu dağ özel olmalıdır: Siyon ya da Sina?

Editio princeps için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXI, 1-8.

I. bölüm

Mikail'in meleklere yönelttiği kitap sözleri ... Şöyle dedi: Orada ateş bölümleri buldum ... ve orada yedi dağ gördüm: ikisi doğuda, ikisi batıda, ikisi kuzeyde ve Ikisi güneydeydi. Orada Cebrail meleği gördüm ... bir görü gibi. Sonra ona görüyü gösterdim. Bana şöyle dedi: ... Efendimin, dünyanın Rabbinin kitabında şunlar yazar: Bak, ... Ham'ın oğulları ve Sam'ın oğulları arasında. Efendim, dünyanın Rabbi ... onlar ... gözyaşı ... Efendim, dünyanın Rabbi adına bir şehir kuruldu ve orada, Efendimin, dünyanın Rabbinin gözleri önünde kötülükler yapılacak ... Efendim, dünyanın Rabbi, yaratısını anımsayacak ... ve efendim, dünyanın Rabbi ona merhamet edecek ve ona ... adam, uzak diyarlarda olacak ... o ve ona şöyle diyecek: Buna bak ... benim için gümüş ve altın ... Şöyle diyecek: ... ve adil adam ...

Levili'nin Ahiti (i)
(4Q213-14, 1Q21)

Aramca Levili'nin Ahiti kitabını meydana getiren, M.Ö. birinci yüzyıl ortalarına tarihlenen kısa bölümler arasında bulunan iki 4Q**213a** sütunu, Levili'nin duasından kesitler sunar. Aynı metnin en iyi bölümü, Mt Athos'ta bulunan Yunanca bir elyazmasında da geçtiğinden (Koutloumous Manastırı, 39. cilt, on birinci yüzyıl), bu duadaki boşlukların büyük bir bölümünü tamamlamak mümkün hale gelir. Levili'nin Ahitine ait diğer Aramca kısa bölümler, başka konuların yanı sıra 'yüksek kâhinliğin krallığı'ndan söz eder ve bunlar 1Q**21** altında listelenir (Bkz. J. T. Milik, *DJD*, I, 87-91).

Editio princeps için bkz. M. E. Stone ve J. C. Greenfield, *DJD*, XXII, 1-71. On iki Atanın Ahitleri içinde Levili'nin Ahiti için bkz. *HJP* III, 767-81.

4Q**213a**

1 Sonra gözlerimi ve yüzümü göğe doğru çevirdim ve ağzımı açtım ve konuştum. Ellerimin parmaklarını araladım ve ellerim ... doğru için kutsal olana doğru ve dua ettim ve şöyle dedim, Rab, Sen her gönlü tanırsın ve yalnızca Sen, gönlün bütün düşüncelerini bilirsin. Şimdi oğullarım yanımdalar. Bana doğruluğun bütün yollarını ver ve benden uzaklaştır, ey Rab, kötü ruhu, kötü niyeti, ahlaksızlığı ve gururu. Bana öğüt ver ve doğruluk ve bilgi ve güç; Seni memnun eden şeyleri yapmam için ve Senin huzurunda merhamet bulmam ve benimle ilgilendiğin için sana şükretmem için, ey Rab, Senin için iyi ve güzel olanı yapmam için. Beni, Senin yolundan saptıracak düşmanlarımın bana hükmetmelerine izin verme. Merhamet et bana, ey Rab ve beni

yakınına al ki || Senin hizmetkârın olayım ve Senin iyi bir yöneticin olayım ...

Sen, ey Rab, babam İbrahim'i ve annem Saray'ı kutsadın ve onlara, sonsuza dek kutsanacak iyi bir tohum vereceğini söyledin. Bu nedenle hizmetkarın Levili'nin duasına kulak ver ... daima doğru yargıda bulunması için ... hizmetkarının oğlunu huzurundan sürme ... Sonra ... gittim ... babam Yakup'a. ... Abel-Mayin'den ... Sonra durdum ve ... yerleştim.

4Q2I3
(Kahire Geniza'sından tamamlandı)

Bölüm Ii

... ve size anlatıyorum oğullarım, size gerçeği göstereceğim, sevdiklerim. Bütün işlerinizin başı doğruluk olacak ve bu daima sizinle olacak. Doğruluk ve gerçek ... kutsanmış mahsullere getireceksiniz. İyilik eken iyilik biçer; ancak kötülük ekene ektiği geri döner. Oğullarınıza harfleri öğretin, öğreti ve bilgelik, bilgelik daima yanınızda olur. Bilgeliği öğrenen onurlandırılır; ancak bilgeliği küçümseyenler hor görülür ve aşağılanır. Oğullarım, kardeşim Yusuf'a bakın, görkem ve yücelik adına harfleri ve bilgelik öğretisini öğrendi o ve krallar için ... Bilgeliği öğrenmekten geri kalmayın ... Bilgeliği öğrenen herkes ... gittiği her ülkede ve bölgede kardeşçe ... ne bir yabancıdır ne de ... herkes onu onurlandırır; çünkü bilgelik öğrenmek isterler. Onun sevenleri çoktur ve onun iyiliğini isteyenler sayıca kalabalıktır. Onun bilgelik sözlerini duyabilmek için onu onur tahtına oturturlar. Bilgelik, onu bilenler için büyük bir zenginliktir ve onu satın alanlar için iyi bir hazine. Eğer kudretli krallar gelirlerse ve yanları sıra büyük bir kalabalık ve atlı adamlar ve arabalar getirirlerse ve oradaki her şeyi yağmalarlarsa, bilgelik hazinelerine dokunmazlar ve ... bulamazlar ...

4Q2I3b

Yedi, benden ayrıldı ve uykumdan uyandım. Sonra şöyle dedim, 'bu bir görüydü ve bu görü yüzünden çok heyecanlıyım.' Bunu içime gömdüm ve hiç kimseye açıklamadım. Sonra babam

İshak'a gittik ve o da bizi kutsadı. Sonra babam Yakup, sözü uyarınca sahip olduklarının onda birini verdi ve ben kahinliğin başında ilktim ve bana, oğullarından birine, bir hediye verdi ... Tanrı'ya ve bana kâhin giysisini giydirdi ve beni atadı ve ben ebedi Tanrı'nın kahini oldum ...

4Q2I4, 2. bölüm

Sunağın duvarlarına kan serpmek için. Kana bulanan ellerini ve ayaklarını tekrar yıka ve tuzlanmış kısımları sunmaya başla. Öncelikle kelleyi sun ve onu yağla kapla ve kurban edilen boğanın üzerinde kan görünmesin. Daha sonra boynunu ve ön bacaklarını ve göğsünü ve göğsünün yanlarını ve uyluk etini ve belindeki omurgasını. Uyluk etinden sonra yıkanmış arka bacaklarını ve bağırsaklarını. Daha sonra yağla yoğrulmuş ince unu ve en sonunda bunların üzerine şarap dök ve üzerlerinde buhur yak ve bütün bunları kuralına göre yap.

4Q2I4a, I. bölüm

Bunlar, sunaktaki yakmalık sununun altında sunulmaya uygun olduğunu söylediği sunulardır. Bu odunları sunakta sunduğunda ve ateş tutuşmaya başladığında ...

Bölüm 2-3 i 3-6

Kırkıncı yaşımın yedinci/dördüncü ayında o doğdu. O'nunla birlikte oldum ve o hamile kaldı ve bana bir kız çocuk doğurdu ve ona Yok evet adını koydum. 'O, İsrail'in onuru adına bana gönderildi' dedim. Altmış dördüncü yaşımda doğdu, yedinci ayın birinde.

4Q2I4b, bölüm 2-6

... odunu böl ve öncelikle içinde kurtçuk olup olmadığına bak ve sonra sun; çünkü babam İbrahim'in buna dikkat ettiğini gördüm. O, bana dumanı güzel kokan on iki ağaçtan her birinin sunakta sunulmaya uygun olduğunu söyledi. Bu ağaçların adı şunlardır: sedir, ardıç, badem ağacı, köknar, çam, dişbudak, servi, ..., zeytin ağacı, defne, mersin ... Bunlar, sunaktaki yakmalık

sununun altında sunulmaya uygun olduğunu söylediği sunulardır. Bunlardan birini sunakta sunduğunda ve ateş bunu yakmaya başladığında, sunağın duvarlarına kanı serpmeye başlayacaksın. Kana bulaşan ellerini ve ayaklarını tekrar yıkayacaksın ve tuzlanmış uzuvları sunmaya başlayacaksın. Kelle ...

Ataların Ahitleri: Levili'nin Ahiti ya da Yakup'un Ahiti (4Q537 ve 540-41)

Büyük bir kısmı dördüncü mağarada bulunmuş olan Aramca bir eser, On İki Ataların Ahitleri arasından Levili'nin Ahiti'ne benzer. Metnin başkişisi Levili'dir; ancak ahit büyük olasılıkla Levili'nin babası Yakup'undur. Bu nedenle 4Q**537**, Yakup Apocryphonu diye de bilinir. Paleografi'nin bu metin için önerdiği tarih M.Ö. ikinci yüzyıl sonlarıdır. Pseudepigraphic Levili'nin Ahiti XVII-XVIII'i anımsatan 4Q**537** ve **541**'de eskatolojik kutsal bir kişiden söz edilir. Bu kişinin misyonu, çağdaşları tarafından engellenir. 4Q**537**'de, Yakup'un Beytel'de gördüğü rüya tasvir edilir. 4Q**540**'ın üç bölümü, anlamlı bir çeviriye müsaade etmeyecek derecede kopuktur.

Editio princeps için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXI, 171-90 ve 225-56.

4Q537

12. Bölüm

... ve binanın nasıl olacağı ... ve kahinlerin nasıl giyinecekleri ve ellerini nasıl temizleyecekleri ve sunakta nasıl sunu sunacakları ve yeryüzünde nasıl daima kurbanlarını yiyecekleri ve şehirden gelen suyu nasıl içecekler, duvarın dibinde ...

4Q541, 9. bölüm

1 ... ve bilgeliğini oğullarına aktaracak. Kendi kuşağının bütün oğulları için bağışlanma dileyecek, halkının oğulları için gönderilmiş olan. Sözü, cennetin sözü; öğretisi, Tanrı'nın isteği uyarıncadır. Daimi güneşi parlayacak ve ateşi dünyanın sonuna

kadar ulaşacak ve karanlığın üzerinde parıldayacak. Karanlık, yeryüzünün üzerinden; dipsiz karanlık kuru topraklardan çekilecek. O'na karşı konuşacaklar ve ... O'nun hakkında uydurma hikâyeler anlatacaklar ve onun onurunu zedeleyecek sözler söyleyecekler. Kötülük, onun kuşağının alt üst edecek; çünkü ... ve yalanlar ve zorbalıklar onun bedenini zapt edecek ve onun yaşamı süresinde halk yoldan çıkacak ve allak bullak olacaklar.

4Q541, böl. 24 ii

... çulun içinde yas tutma ... ve ... gizli ya da bilinen hatalar da olsalar ... güvercinle iletilenleri gözet ve bil, felaketlerle ve dertlerle bitkin düşmüş kişiye vurma ... Baban için kutlu bir isim yaparsın, erkek kardeşlerin için sağlam bir temel kurarsın. Ebedi ışığı görüp sevinirsin ve düşmanlarla bir sayılmazsın. *vacat*

Yahuda'nın ve Yusuf'un Ahiti (4Q538-9)

Aramca bir esere ait dört kısa bölümün (4Q**538**) Yahuda'nın Ahiti oldukları ilk olarak J. T. Milik tarafından anlaşıldı ('Ecrits préésséniens de Qumran: d'Hénoch à amram', *Qumrân Sa piété, sa théologie et son milieu* içinde, ed. M. Delcor (1976), 91-106). Elyazması, M.Ö. birinci yüzyıl ortalarına tarihlenir. Yusuf Ahiti'nin beş bölümü (4Q**539**) çeviri için fazla kısadırlar. Ancak 3. bölümde Yusuf'u köle eden adamların babası 'amcam İsmail'le ve Yusuf'u İsmailliler'den satın alan Firavun'un yöneticisi Pentephres'le (Potiphar adının Yunancası, 4. bölüm) ilgili ibareler, Milik'in tezini doğrular niteliktedir.

Editio princeps için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXI, 191-211.

Bölüm 1-2

... eğer içlerinde bana (Yusuf) karşı kötülük besliyorlarsa. *vacat* Ben ... ve bana geldiler ... çantalar getirdiler ve Yusuf'un karşısında yere eğilip ona saygı gösterdiler. Böylece o, içlerinde kötülük beslemediklerini anladı ve ... onlardan şüphelenmedi ... ve daha fazla ... Erkek kardeşlerine büyük bir ziyafet verdi ... omuzlarımda (daha doğrusu boynumda) ve beni kucakladılar.

Naphtali'nin Ahiti
(4Q215)

İki kopuk bölümden oluşan bu İbranice Naphtali'nin Ahiti metni, çağın başlangıcında yazılmıştır. Metin, Yunanca uyarlamayla benzerlik taşır. I. bölüm, bazı yerlerde TNaphtali I, 9, II-12 ile örtüşür; fakat bunun sureti değildir. Başka bir tarikata de ait olabilecek ikinci bölümde, zamanın sonunun kutsallığı anlatılır.

Editio princeps için bkz. M. E. Stone, *DJD*, XXII, 73-82.

I. Bölüm

... Bilha'nın babasının kız kardeşleriyle (ya da: Ahiyot'la) ... Rebeka'yı emziren Debora ... O, tutsak düştü ve Lavan onu kurtardı ve ona kadın hizmetkârlarından birini, Hanna'yı, verdi. Hanna hamile kaldı ve bir kız çocuk doğurdu ve onun tutsak alındığı kentin adını koydu kızına: Zilfa. O, hamile kaldı ve annem Bilha'yı doğurdu ve Hannah ona Bilha adını koydu; çünkü annem doğduğunda emzirilmek için acele etmişti. 'Ne? Kızım acele mi ediyormuş' dedi Hanna ve ona tekrar Bilha diye seslendi. *vacat* Babam Yakup, erkek kardeşi Esav'dan kaçıp Lavan'a geldiğinde ve sonra ... annem Bilha'nın babası ... Lavan, annemin annesi Hanna'yı ve onun iki kızını ... ve birini Lea'ya, diğerini Rahel'e verdi. Rahel'in erkek çocuk doğuramadığı anlaşılınca, ... babam Yakup ... ve ona annem Bilha'yı verdi ve o, erkek kardeşim Dan'ı doğurdu ...

Anlatı ve Şiirsel Yazı[a-c] (Önceki adı; 'Bir Yusuf Apocryphonu') (4Q371-3)

4Q**371-3**, Atalar ve Musa dönemiyle ilgili, oldukça tahrifata uğramış İbranice bir anlatı arz eder. Paleografik açıdan bu yazılar, M.Ö. birinci yüzyılın ikinci yarısına tarihlenirler. Gerizim Dağı'ndaki tapınağın I. John Hyrcanus zamanında (M.Ö. 134-104) yıkıldığını ifade eden Samiriye karşıtı metinler, 4Q**372** altında derlenmişlerdir. Bu yazıtta, tarikata özgü nitelikler bulunmaz. Levili, Yahuda ve Benyamin kabilelerine 14. satırında gönderme yapan bu yazıt, 1QM I, II ile paralellik gösterir. Yine 2Q**22** ile benzeşen 4Q**373**'te, Yahudi bir kahramanla Başan Kralı Og arasındaki mücadele anlatılır (bkz. Çölde Sayım 21:21-35). Bu hikâye, Davut'la Golyat arasındaki dövüşü anlatır.

Editio princeps için bkz. Eileen Schuller ve M. Bernstein, *DJD*, XXVIII, 155-204.

4Q372, I. bölüm (4Q371-2)

... ve pagan kâhinler ve putlara tapanlar ... En Yüce ve onları, uluslara teslim etti ... ve onları bütün ülkelerde darmadağın etti ve onları savurdu ... ve gelmediler ... İsrail ... Onları ülkede yıkıma uğrattı ... ve uluslar onlar için Görü Vadisi'nde bir çadır direği bile bırakmadılar...ve Kudüs'ü harabeye çevirdiler ve Yahuda da onun yanındaydı ve yolda beklediler ... iki erkek kardeşiyle birlikte olmak için. Bütün bu olanlar yüzünden, Yusuf bilinmeyen topraklara, yabancı bir ulusa sürüldü ve kuzeyli İsrail halkı bütün dünyaya dağıtıldı. Onların yokluğunda bütün dağları çöle döndü ... ve topraklarına budalalar yerleşti. İsrail halkına nispet olsun diye kendilerine yüksek bir dağda yer yaptılar. Yakup'un oğullarının ... sözlerini söylediler ve ağızlarını sözleriy-

le tiksinti uyandırdılar ve Siyon'un Çadırına hakaret ettiler. Levili'yi, Yahuda'yı ve Benyamin'i hiddetlendirmek için yalan yanlış konuştular. Bütün bunlar yüzünden, kemiklerinin kırılması ve takatinin kesilmesi için Yusuf'u yabancıların eline verdiler, ta ki ölene dek. O haykırdı ... ve kendisini yabancıların elinden kurtarması için Tanrı'nın adını andı. 'Babam, Tanrım, beni ulusların eline düşürme. Bana yargını bildir ki, bu vefakâr ve yoksul helak olmasın. Hiçbir ulusun ya da halkın yardımına ihtiyacın yoktur. Bir parmağın dahi, dünya üzerindeki her şeyden daha büyük ve güçlüdür. Çünkü Sen doğruluktan yanasın ve Senin elinde zorbalık yoktur. Seni arayanlara merhamet eder ve sevecen davranırsın. Toprağımı, benden ve bana katılan erkek kardeşlerimin elinden aldılar. Düşman bir ulus yaşıyor orada ... ve Senin dostuna, Yakup'un oğullarına karşı öfkeyle açıyorlar ağızlarını, ... onları yeryüzünden sileceğin vakit ve onlar ... verecekler. Yargıyı ve doğruluğu hakim kılmak için davranacağım...Yaratıcımın isteklerini yerine getirmek ve ... Tanrım ... kurban sunmak için. Senin lütuflarını anlatacağım...Sana şükredeceğim, ey Rab, Tanrım ve Sana dua edeceğim...ilk şeyler ve Senin ilkelerini kötülere, Senin yasana karşı gelenlere öğreteceğim. ... ve kötülük, böylece Senin ifadelerin beni utandırmayacak ve Senin haklılığını bildirmek için ... Çünkü Sen büyük, kutsal, kudretli, güçlü, heybetli ve mükemmel bir Tanrısın ... gökyüzüne yeryüzü ve okyanusun derinliklerinde merhamet ve ... bilirim ve anladım ve ...'

3. Bölüm

Anlayış gücü öğreten bir gönül ve yargıyı açıklayan bir ağız.

Çünkü sözlerim baldan ve iyi şaraptan daha tatlıdır.

Dilim doğrudur ve ağzımın bütün sözleri doğruluktur.

Onların şahitlikleri yıkamaz ve onların hisseleri yok olmayacak.

Çünkü hepsi ...

Rab ağzımı açtı ve dilimin sözleri Tanrı'dandır ve ... açıklamak için benimle konuşurlar

... O'nun lütufları.

Ne O'nun ilkelerini başka bir ulusa verir ne de her yabancıyı taçlandırır; çünkü ... O'nun Yakup'la yaptığı antlaşma ... daima O'nun halkı olacaklar. İsrail'i bir felaketle ziyaret ..., ulusların eliyle onları cezalandırmak için. O'nun Midyan'a yaptıklarını gör,

... biri-Salu'nun oğlu Zimri'ydi (Çölde Sayım 25:14)- ve Midyan'ın beş kralı öldürüldü ...

4Q373, (2Q22 i 1-4; 4Q373, böl. 19 1-4)

... bütün köleleri. Og ...

Uzunluğu ... arşın ve eni iki buçuk arşın ... sedir ağacı gibi bir mızrak ... bir kule gibi kalkan ... İyi ayaklı ... yedi stadya uzunluğunda. ... durmadı. Tanrımız Rab için ona tekrar vurmadım ve kılıçla ... yaralamak için sapanlar yaptım ... savaş için ... kaleleri zapt etmek ve ... şaşırtmak için ...

Kehat'ın Ahiti
(4Q542)

Aramca bir eser olan Kehat'ın Ahiti iki sütundan oluşur; ancak bunlardan ilki tamdır. On İki Ataların Ahitlerine benzeyen bu yazıt ölümdöşeği yazınına tipik bir örnek teşkil eder; ancak Levili'nin ve Amram'ın Ahitlerinde olduğu üzere kutsal bir perspektife sahiptir. Bu elyazması paleografik açıdan M.Ö. ikinci yüzyıl sonlarına aittir; ancak 1990 yılında radyokarbon testine tabi tutulmuş olan bu metne biçilen tarih M.Ö. 388-353 ya da daha büyük olasılıkla M.Ö. 303-235 olmuştur. Bu, tarikata ait bir yazı değildir. Burada metnin yalnızca zarar görmemiş bölümleri çevrilmiştir.

Editio princeps için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXI, 257-82.

I ve tanrıların Tanrı'sı, daima. Senin üzerine ışıyacak O ve O'nun yüce Adını bilmeni sağlayacak. Sen O'nun, Ebediyetin Tanrı'sı, bütün işlerin Efendi'si, kendi iyi niyetine göre ilgilendiği her şeyin Hükümdarı olduğunu bileceksin. O, seni ve oğullarını sevindirecek, doğru kuşaklar boyunca, ebediyen. Şimdi, oğullarım, atalarınızın size verdiği mirasa sahip çıkın. Mirasınızı yabancılara, hilekârlara verip de onların gözünde küçük düşmeyin; onlar aranızda geçici olsalar bile şefiniz olabilirler. Atanız Yakup'un sözünü tutun, İbrahim'in yasalarını, Levi'nin ve benim doğruluğumu gözetin. Cemaat içinde kutsal olun ve bütün zinalardan arının. Hakikate uyun ve doğru yolda yürüyün; sahte değil saf bir kalple ve iyi ruhla. Böylece kendi aranızda bana iyi bir ad vereceksiniz, Levi'ye şenlik, Yakup'a mutluluk, İshak'a haz, İbrahim'e görkem; çünkü atalarınızın sizlere bırakmış olacakları mirası gözetecek ve onun yolunda yürüyeceksiniz: hakikat, doğruluk, adalet ve mükemmellik ve saflık ve kutsallık ve kahinlik yolunda; si-

ze buyrulmuş(?) olanlara göre, **II** şimdiden ebediyete kadar, size doğrulukla öğreteceklerime göre...bütün doğru sözler söylenecek size...daimi kutsama sizin üzerinize olacak ve sizin için...bütün çağlar boyunca kalacak ve artık...sizin ıslahınızdan ve ...üzerinde yargınızı duyurmak için birleşeceksiniz...ve bütün çağların günahkârlarının hatalarını görmek için...ateşe atılmak için ve ummana ve bütün çukurlara...hakikatin kuşaklarında. Günahkarlığın bütün oğulları...Şimdi Amram, oğlum, sana öğretiyorum...ve senin oğulların da kendi oğullarına. Sana öğretiyorum...ve onlar babam Levi'ye vermişler ve Levi, babam (onu/onları) bana verdi...bütün şahitlik kitapları ve bunlar aracılığıyla farkında olacaksın...ve bunlara uygun biçimde yaşadığında, bunlarda kendin için birçok fazilet bulacaksın. *vacat*

Amram'ın Ahiti
(4Q**543-9**)

Beş ya da altı (?) parçalı sureti bulunan Aramca bir belgede, Musa'nın babası Amram'ın, çocuklarına öğüdü aktarılır. Metnin kapsamı, Çıkış Kitabı'ndakiyle aynıdır; ancak görüler ve öğretiler, yazarın kendisine aittir. Amram'ın öldüğü zamanki yaşı (137) Çıkış 6:20'dekiyle aynıdır. Sürgünün 152. yılına denk gelen bu olay, İsrail'in Mısır ülkesinde geçirdikleri süreye göre belirlenmiştir. Sürgün süresi, ne 430 sene (Çıkış 12.40) ne de 400 senedir (Tekvin 15:13); öne sürülen zaman 210 yıldır. Bkz. J. Heinemann, '210 Years of Egyptian Exile', *JJS* 42 (1971), 19-30. Metnin yazılış tarihi, M.Ö. ikinci yüzyılın ikinci yarısı (4Q**543**, **544**, **547**), M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısı (4Q**545**, **546**) ve M.Ö. birinci yüzyılın ikinci yarısı (4Q**548**, **549**) arasında değişir.

Kötü biçimde tahrifata uğramış bir metinde anlatılan bir görüde, Amram'ın Karanlıklar Meleği Melkiresha' (bkz. s. 394-5) ile karşılaşması anlatılır. Ayrıca, adı metin içindeki boşluklarda kaybolan Işığın Ordusunun önderinden de söz edilir. Ancak onun 'üç isminden' biri muhtemelen Melkisedek'tir (bkz. s. 519-522).

Editio princeps için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXI, 283-405.

4Q543, I. bölüm (4Q545, 546)

1 İsraillilerin Mısır'daki sürgünlüklerinin yüz elli ikinci yılında, yüz otuz altı yaşındayken ölen, Kehat oğlu ve Levili oğlu Amram'ın, kendi oğullarına açıkladığı ve tembih ettiği her şeyin yazılı olduğu görü kitabının sureti ... en küçük erkek kardeşi Uzziel'i çağır ... ve onun kızı Miryamla evlendi ve ona şöyle dedi, 'Sen otuz yaşındasın.' Yedi gün boyunca süren bir şölen düzenlediler. Şölen süresince yediler, içtiler ve eğlendiler. Şölen bit-

tiğinde, oğlunu Harun'u çağırmaya gönderdi ve oğlu yirmi yaşlarındaydı ve ona şöyle dedi: 'Oğlum, ... evindeki erkek kardeşlerini, habercileri çağır.'

4Q544, I. bölüm (4Q543, 545-7)

Kehat, orada kalmak, yerleşmek ve ... inşa etmek için gitti ... amcamın oğulları ... bir adamla ... ölü gömülünceye dek yapılacak çok işimiz vardı. *vacat* Başladığım sene, savaş haberleri endişe verici hale geldiğinde, önerim üzerine birliğimiz Mısır ülkesine geri döndü ve ben onları gömmeye gittim ve babalarımız için türbe inşa etmediler. Babam Kehat ve karım Yokevet orada kalmam ve bina inşa etmem ve Kenan ülkesindeki ihtiyaçlarını karşılamam için beni bıraktılar. Bina inşa ederken Hevron'da kaldık. *vacat* Filistinliler ve Mısırlılar arasında savaş patlak verdi ve Filistinliler ve Kenanlılar, Mısırlıları yenilgiye uğrattılar ve Mısır'ın sınırlarını tuttular. Karım Yokevet, kırk bir sene boyunca Mısır'dan Kenan ülkesine gelemedi. Biz de Mısır'a dönemedik. Bu yüzden biz...Mısır, Kenan ülkesi ve Filistin arasındaki savaş ... Bu zaman boyunca, karım Yokevet, Mısır ülkesinde, benden uzaktaydı ... dayanağım ... çünkü o, yanımda değildi. Başka biriyle evlenmedim. *vacat* Kadınlar ... hepsi ... barış sağlandığında Mısır'a dönebilmek ve karımın yüzünü görebilmek için. Görümde, bir rüya görüsünde Gözcüleri gördüm *vacat* İkisi kendi aralarında, benim hakkımda tartışıyorlardı ... ve benim yüzümden kavga ediyorlardı. Onlara sordum: 'Siz, benim hakkımda ne ...?' Beni yanıtladılar ve şöyle dediler: 'Biz başkandık ve bütün adam oğullarına hükmediyorduk.' Bana şöyle dediler: 'Aramızdan kimi seçiyorsun ...'

Gözlerimi doğrulttum ve onlardan birini gördüm. Bakışları, bir engerek yılanınkiler kadar korkutucuydu ve alacalı bir kıyafet giymişti ve aşırı koyu bir rengi vardı ...

Daha sonra ... baktım ve gördüm ... görünüşüyle ... ve yüzü, yılanın yüzüne benziyordu ve ... bürülüydü ve gözlerinin üzerinde ...

2. Bölüm

...Gözcü: 'Kim o?' Bana şöyle dedi: 'Bu Gözcü ... ve onun üç adı, Beliyal, Melkirasha' ve Karanlıklar Prensidir.' *vacat* Şöyle dedim: 'Rabbim, hangi kural ...' Bana şöyle dedi ... bütün yolları

karanlıktır ve bütün işleri karanlıktır ve o ... karanlıkta ... görürsün. O, karanlıklara hükmeder ... ve ben aydınlıklara hükmederim ve bütün ...

4Q545 (4Q543a, 546d)

Bölüm Ia i

I İsrail'in Mısır'daki sürgünlüklerinin yüz elli ikinci yılında, yüz otuz altıncı yılda -bu onun öldüğü senedir- ... Kehat oğlu ve Levili oğlu Amram'ın, kendi oğullarına anlattıklarının ... Amram'ın sözlerinin yazılı olduğu görü kitabının sureti. Ona geldi ... ve en küçük kardeşin Uzzizel'i çağır ... ve ona otuz yaşındaki kızı Miryam'ı karısı olsun diye verdi. Onun için yedi günlük evlilik şöleni düzenledi ve onun evlilik şöleninde yedi ve içti ve eğlendi. Sonra, evlilik şöleni günleri sona erdiğinde, yirmi yaşlarındaki oğlunu, Harun'u çağırması için gönderdi ve ona şöyle dedi: 'Oğlum, ... evindeki erkek kardeşlerini, habercileri bana çağır'

4. bölüm

VI ... ve sana adlarını açıklayacağım ... Musa için yazdığı ... Ayrıca Harun hakkında ... sana, onun ibadetinin gizini anlatacağım. O, En Yüce Tanrı'nın kutsal kâhinidir. Ayrıca, onun soyu da ebedi çağlar boyunca kutsal olacak ... Tanrının iyi niyetinin adamlarının yedincisi diye anılacak ve ... denilecek ve daimi bir kâhin olarak seçilecek ... *vacat*

4Q548

... Sana, zor olan yolu bildiriyorum. Seni ... hakkında bilgilendireceğim. Çünkü Işığın Oğulları parlayacak ve Karanlığın Oğulları karanlık olacak. Çünkü Işığın Oğulları ... ve onlar, bütün bilgileriyle ... ve Karanlığın Oğulları ... Çünkü her budala ve günahkar, karanlık olacak ve her bilge ve adil kişi parıldayacak. Çünkü Işığın Oğulları, ışığa gidecekler ... ve Karanlığın Oğulları ölüme doğru gidecekler ve ıstırap ... Halk, aydınlanacak ... ve onlara ... açıklayacaklar ...

Musa'nın Sözleri (IQ22)

Kötü biçimde tahrifata uğramış bir birinci mağara belgesine ait dört sütun, J. T. Milik tarafından ustaca düzenlenmiştir. Yasanın Tekrarı'nda geçen çeşitli pasajlardan esinlenerek yazılmış bu bölümler, Musa'nın veda sözlerini içerir. Bunlar, Yasa'nın özel öğretmenlerinin ya da yorumcularının (Levililer ve kâhinler) atanmasıyla ilgili sundukları bilgi nedeniyle de oldukça önemlidir. Son iki sütun, çevrilemeyecek derecede bölük pörçüktür. İki vasat kısımdan oluşan, tahmini biçimde 'Bir Musa Apocryphonu' olarak adlandırılan ve Musa'ya atfedilen bir duayı da kapsayan başka bir belge (2Q**2I**), J. T. Milik tarafından yayımlanmıştır (*DJD*, III, 79-8I).

Editio princeps için bkz. J. T. Milik, *DJD*, I, 9I-7. (Sf.574)

I İsrail'in çocuklarının Mısır'dan çıkışının kırkıncı yılında, on birinci ayın birinci gününde Tanrı, Musa'ya seslendi:

'Bütün birliği topla ve Nevo dağına gidin ve orada durun, sen ve Harun oğlu Elezar. Sana Sina Dağı'nda bildirdiğim Yasa'nın sözlerini, Levili ailelerin başlarına ve kâhinlere yorumla ve İsrail'in çocuklarına bildir. Onlardan istediğim her şeyi dikkatle kulaklarına duyur. Gökyüzünü ve yeryüzünü onlara karşı tanıklık etmeleri için çağır; çünkü ne onlar ne de çocukları, yeryüzündeki yaşamları süresince, onlardan yapmalarını istediğim şeylerden hoşnut olmayacaklar.

Çünkü benden vazgeçeceklerini ve ulusların kirliliklerini, ilahlarını ve felaketlerini seçeceklerini söylüyorum. Kendileri için bir tuzak ve tehlike olan sahte tanrılara hizmet edecekler. Sana bu gün tutmanı buyurduğum özel günlere, Şabat'a ve Antlaşma'ya karşı günah işleyecekler.

Bu yüzden, sahip olmak için Ürdün'ü geçerek ulaştıkları topraklarda, onları güçlü bir rüzgârla cezalandıracağım. Başlarına her türlü felaket geldiğinde ve bunlara yakalanarak yıkıldıklarında ve savrulduklarında, hak ettikleri gerçeğin yaşandığını anlayacaklar.'

Sonra Musa, Harun oğlu Elezar'ı ve Nun oğlu Yeşu'yu çağırdı ve onlara şöyle dedi: '... halklara şu sözleri aktarın:

Uyan II ey İsrail ve duy! Bu gün, Tanrı'nın, sizin Tanrınızın halkı olacaksınız. Bu gün size uymanızı söyleyeceğim yasalarıma, tanıklıklarıma ve buyruklarıma uyacaksınız. Ürdün'ü geçtiğinizde, size, büyük ve güzel şehirler, memnun edici şeylerle dolu evler, hiç ekmediğiniz şaraplar ve zeytinler ve kazmadığınız kuyular vereceğim; ancak bunlardan yiyip doyduğunuzda böbürlenmeyeceksiniz ve size bu gün buyurduklarımı unutmayacaksınız. Çünkü size uzun bir yaşam sağlayacak olan, bunlardır.'

Musa, İsrail'in çocuklarına seslendi ve şöyle söyledi:

'Ancak bir başıma sizin yüklerinizi ve mesuliyetinizi ve anlaşmazlıklarınızı nasıl taşıyacağım? Antlaşmayı kurduğumda ve izlemeniz gereken yolları size duyurduğumda, aranızdan size yasanın tüm sözlerini açıklayabilecek bilge adamlar seçin. Bunlara uymaya dikkat edin; yoksa Tanrı'nın öfkesi ateşlenir ve gazabı sizi yakar ve üzerinize yağan yağmurları ve size ürün veren yeryüzü sularını durdurur.'

Musa, İsrail'in çocuklarına seslenmeye devam etti. 'Tanrı'nın size uymanızı buyurduğu buyruklara uyun ...'

Çıkış Üzerine Bir Vaaz ve Kenan Ülkesi'nin Fethi (4Q374)

Bir metnin on altı bölümünden -M.Ö. birinci yüzyılın son otuz yılına tarihlenen, Mısırdan Çıkış ve Kenan ülkesinin fethi konularını işleyen- yalnızca biri, anlamlı bir çeviri sunacak kadar uzundur.

Editio princeps için bkz. Carol Newsom, *DJD*, XIX, 99-110.

2. Bölüm

II ... Uluslar öfkeyle doğruldu ... hareketlerinde ve kirli ... işlerinde ... ve onlardan geriye kimse kalmadı ve kimse kaçamadı ve onların nesilleri için ...

Bütün ülkeler arasından en istenilen ülkede, bizim için, seçkinleri için bir yapı inşa etti ... Kendisini güçlünün üzerinde bir tanrı, Firavun'un gazabının nedeni ... onlar eridiler ve gönülleri titredi ve içleri çözüldü. O, ... merhamet etti. Onları iyileştirmek için yüzünün aydınlığını onların üzerine düşürdüğünde, gönülleri bir kaz daha güçlendi ve bilgi ... Seni bilmeyenler eridiler ve sarsıldılar ...

Bir Musa Apocryphonu[a] (4Q375)

Pentateuch'la aynı biçimde yazılmış ve I. mağarada bulunan Musa'nın Sözleri metnini (1Q**22**) anımsatan 4Q**375**, I. bölüm, I. sütunda; peygamberliğini ilan eden bir kişinin nasıl değerlendirileceği anlatılır. Halka din değiştirmelerini öğütleyen bu kişi infaz edilecektir. Ancak, kabilesi ona yardım etmek için tapınak kentine gelecek ve mesh edilmiş peygamberin canının bağışlanması için yalvaracaklardır. Levililer 16'da geçen Bağışlanma Günü ile aynı terminolojiyi paylaşan ve yıpranmış olan 2. sütunda, kurban kesme töreni anlatılır. Bu elyazması, erken Herod; yani M.Ö. birinci yüzyıl sonlarında yazılmıştır.

Editio princeps için bkz. John Strugnell, *DJD*, XIX, III-19.

I. Bölüm

I ... Tanrı'nın kendi peygamberinin ağzından size buyurduğu her şeye uyacaksınız. Bütün bu ilkelere uyacaksınız ve bütün kalbinizle ve bütün ruhunuzla Tanrınız Rab'be döneceksiniz. Tanrı, içinde bulunduğunuz sefaletten sizi kurtarmak için, büyük öfkesinin gazabından vazgeçecek. Aranızdan çıkacak ve sizi dinden çıkmaya ve Tanrı'dan saptırmaya çalışacak peygamber öldürülecek. Ancak kabilesi onun için gelip de 'Onu öldürmeyin, çünkü o doğrudur, o gerçek bir peygamberdir' derse, siz, ihtiyarlarınız ve yargıçlarınız, o kabileyle birlikte, Tanrı'nın, başına kutsal yağ dökülen peygambere görünmek için kabilelerinizin arasından seçeceği yere geleceksiniz.

Bir Musa Apocryphonu[b]
(4Q376, IQ29)

IQ**29**'la kısmen örtüşen bu M.Ö. birinci yüzyıl ortalarında yazılmış metin, Mısırdan Çıkış 28: 9-12'nin uyarlamasıdır. Metnin konusu, baş kâhinin liturjik giysisinin (ephod) omuzlarındaki işlemeli taşlardır. Başka bir bölümde, cemaatin dünyevi önderi, 'bütün birliğin Prensi' (bkz. IQM V, I; CD VII, 20, vs.), İsrail'in düşmanlarıyla mücadele eder ya da onların şehirlerinden birine saldırır.

Editio princeps için bkz. John Strugnell, *DJD*, XIX, 121-36.

I. Bölüm

II üzerine ışık saçacaklar. Onunla, ateş dilleriyle beraber dışarı gidecek. Sol tarafındaki sol el taşı, kendisini, bütün birliğin gözlerine gösterecek, kâhin konuşmasını bitirinceye dek. Daha sonra ... yukarı gitti ... Size söyleyeceği her şeye bağlı kalacaksınız ve bunlara göre davranacaksınız. Peygamber ...

... isyanı telkin eder ...

III bütün bu yargıya göre. Bütün birliğin Prensi kamptaysa ve ... düşmanını ve İsrail onun yanındadır ya da kuşatmak üzere ya da başka bir nedenle bir kente doğru yola çıktıklarında ... Prense ... uzak topraklar ...

Bir Musa Apocyphonu[c] (4Q408)

Aralarından yalnızca biri kısmen çevrilebilen, orta uzunlukta bir bölüm ve on altı kısa bölümde, liturjik dualar yazılıdır. Bu belge, 4Q**375**, **376** ve IQ**29**'la benzerdir. Paleografik açıdan M.Ö. ikinci yüzyıl sonlarına tarihlenir.

Editio princeps için bkz. Annette Steudel, *DJD*, XXXVI, 298-319.

Bölüm 3 + 3a

... Şükürler olsun sana, ey Rab, bütün yollarında doğru olana. Kudretin güçlü ... yargılarında. Sen, sadık olan ... Bütün bilginle anlarsın ... güç ... Sen, ... getirmek için ... sabahı, aydınlığın egemenliğinin bir işareti, günün sınırı olsun diye yaratan ... onların işleri için ... Senin adını kutsasınlar diye onları yarattın. Çünkü ışık iyidir ... Sen ... karanlığın egemenliğinin işareti olsun diye akşamı yaratan ... çalışmaktan ... Işığın güzel olduğunu gördüklerinde Senin adını kutsasınlar diye onları yarattın ve ... Akşamı, karanlığın egemenliğinin belirmesini işaret etsin diye yarattın ...

Apokrifal Pentateuch B
(önceki adıyla 'Bir Musa Apocyphonu^{c}')
(4Q377)

İsraillilerin Sina'da ve çölde yaşadıkları olayları hikâye eden bu yazıt *apokrifaldir*. Bölüm 2 ii'de, Elibah adlı bir ihtiyar, Sina Dağında Musa'ya bildirilen yasayı gözetmeyen İsraillileri lanetler.

Editio princeps için bkz. J. VanderKam ve M. Brady, *DJD*, XXVIII, 205-17.

Bölüm 2 ii

II ... Musa'nın ilkelerini anlayacaklar. Elibah yanıtladı ve şöyle dedi: Kulak verin sözlerime, ey Rabbin cemaati, dinleyin, bütün birlik! ... Bize Sina Dağı'ndan emreden babalarımızın Tanrısının, kutsal kişisi Musa'nın aracılığıyla bildirdiği buyruklara uymayan ve bunları uygulamayan adama lanet olsun! Bir adam kendi arkadaşıyla nasıl yüz yüze konuşursa, O da İsrail halkıyla öyle konuştu ... Göğün altından, yok eden yangını izletti bize. Kendisinden başka tanrının ve Onun kadar güçlü başka bir varlığın olmadığını anlamamız için, yeryüzünde, dağın üzerinde durdu. Bütün birlik ... ve Tanrı'nın görkemi ve mucizevi seslerle sarsıldılar ... ve uzakta durdular. Tanrı'nın adamı Musa, Tanrı'yla birlikte bulutların arasında duruyordu ve bulutlarla kaplanmıştı. Çünkü ... kutsandığında ve ağzından çıkan sözleri, bir meleğin sözlerine benziyordu. Hangi haberci ona eştir? ... lütfun adamı ... ebediyet için yaratılmayan ...

Bir Musa (ya da Davut) Apocyphonu (4Q373, 2Q22)

2Q22 metniyle kısmen örtüşen üç kısa 4. mağara yazıtı, M. Baillet tarafından yayımlanmıştır (*DJD*, III, 81-2). İsimsiz bir anlatıcının ağzından aktarılan bu tarihsel anlatıda adı anılan tek kişi Başan kralı Og'dur (bkz. Çölde Sayım 21:33-5; Yasanın Tekrarı 3:4-5, 11). Baillet ve 4Q373'ün editörü Eileen Schuller'e göre, anlatıcı, Davut; metnin konusuysa Davut'un Golyat'la dövüşüdür. Ancak metnin, I. Samuel 17'yle bazı benzerlikler arz etmesi nedeniyle öne sürülen bu kuram, dev Golyat'la (bkz. I. Samuel 17:4) ancak uzunlukları bakımından kıyaslanabilecek Og'dan (bkz. Yasanın Tekrarı 3:11) söz edilmesini açıklamakta yetersiz kalır. Öte yandan, S. Talmon'a göre, bu bölümün konusu, Targum, Tedris ve Tevratta da da sıkça geçen bir konu; yani Og'un Musa karşısındaki yenilgisidir (bkz. L. Ginzberg, *The Legends of the Jews* I, 160; III, 340-47; V, n. 181; VI, 667-8, 684-700). İkinci seçenek, ilkine göre biraz daha olasıdır.

Editio princeps için bkz. E. Schuller ve M. Bernstein, *DJD*, XXVIII, 199-204.

4Q373 1-2 (2Q22)

... bürün hizmetkarları Og ... boyu ... buçuk arşın ve eni iki arşındı ... sedir ağacı gibi bir mızrak ... kale gibi bir kalkan. Çevik adımlı ... onları gönderen ... yedi stadya. ... durmadım ve değişmedim. Tanrımız Rab, onu yendi. Yaralamak için sapanları ve yayları hazırladım ve ... kirli kentleri kuşatmak ve ... bozguna uğratmak için savaş ...

Yeşu'nun Peygamberliği (4Q522, 5Q9)

Bir anlatının kötü biçimde yıpranmış iki sütunu ve daha birçok kısa parçasında, Kudüs'ün gelecekteki fethi ve/ve ya bölünmesi anlatılır. Bu metinler, Yeşu'nun adının geçtiği ve J. T. Milik tarafından yayımlanmış olan (*DJD*, III, 179-80) 5Q**9** metniyle ilişkilidir. 4Q**522**'nin I. sütununda, Yeşu 15-21'de (örneğin; Beer Şeva, Bealot, Keila, Adullam) ve Hâkimler 1'de (örneğin; Aşkelon, Kitron) geçen bazı yerellerin adı sıralanır. 2. sütunda, Davut'un Siyon'u fethi ve Tapınağın inşası öngörülür. 2. sütun 4, 7'de Tanrı, üçüncü tekil şahıstır; ancak satır 9-10'da, anlatıcının kendisidir.

4Q**522**'nin *editio princeps*i için bkz. E. Puech, *DJD*, XXV, 39-74.

9. Bölüm

II ... İşay'ın bir oğlu oldu, Peres'in oğlu, Yahuda'nın oğlu ... Siyon'un Kayasını alacak ve Amorlulara hükmedecek ... Rab, İsrail'in Tanrısı için bina inşa edecek. Altın ve gümüş ... sedir ve servi ağaçları getirecek Lübnan'dan, bu binayı inşa etmek için. Rab, onu güvenli bir yerde tutacak ... Cennetin Rabbi daima onun yanında olacak. Ancak şimdi orada Amorlular yaşıyor ve Kenanlılar ... suçlu gördüğüm insanlar ve senden ... gözetmediklerim. Şilolular ve ... onu köle yaptım ... ve şimdi ... uzakta ... Elazar ...

Bir Yeşu Apocryphonu (i) ya da Yeşu'nun Mezmurları (4Q378-9)

Genelde, yanlış biçimde 'Yeşunun Mezmurları' diye isimlendirilen bu kötü biçimde tahrifata uğramış yazı, Yeşu'nun hikâyesinin yeniden kaleme alınmış biçimidir. Herod harfleriyle yazılmış 4Q**378**, çoğu kısa, yirmi yedi kısımdan oluşur. Geç Hasmon dönemine tarihlenen 4Q**379** ise kırk bir bölümdür. Bu bölümlerin çoğu, çevrilemeyecek ölçüde kısadır. Carol Newsom'a göre, yazı, Yeşu'nun veda konuşmasıdır. Bu yazıt; öğütler, lanetlemeler, dualar (örneğin, 'günahlarımız için dua', 4Q**378** 6 i, 1.4, İsrail'deki on iki kabilenin listesi -ancak okunabilen isimler, Levili, Ruben, Gad ve Dan'dır- 4Q**379** 1) ve ezgilerden ('şükran ezgileri', 4Q**379** 22 ii, 7 ve İbrahim, İshak, Yakup, Musa, Elezar, İtamar'dan söz eden bir şükran, 4Q**379** 17) oluşur. Kullanılan kutsal kitap metni, Septuagint'i ve Samiriye Pentateuch'u anımsatır. Kutsal hikâyedeki sıralamayla uyuşmayan bu bölümlerin sayfa numaraları, büyük olasılıkla keyfîdir. 4Q**379** 22 ii, 4QTestimonia (4Q**175**) içinde aktarılır.

Editio princeps için bkz. Carol Newsom, *DJD*, XXII, 241-99.

4Q378 14

... İsrail'in çocukları, Moav'ın düzlüklerinde Musa için ağlaştılar (Yasanın Tekrarı 34:8), Şeria Irmağı boyunca, Beyt-yeşimot'taki Eriha'dan Avel-Şittim'e kadar (Çölde Sayım 33:48-9), otuz gün boyunca ve sonra Musa için ağladıkları ve yas tuttukları günler bitti (Yasanın Tekrarı 34:8). İsrail'in çocukları ... için Tanrı'nın yaptığı antlaşma ...

... korkuya kapılıp ürktüler ...

4Q378 II

... Tanrınız Rab için ... söylediği sözleri gerçekleştirmek için ... İbrahim'e güzel ve verimli bir ülke, ovalarında ve tepelerinde ırmakların, pınarların ve kaynakların aktığı bir ülke, buğday, arpa, asma ve incir ve nar ağaçlarıyla dolu bir ülke, zeytin ağaçları ve balın bulunduğu bir ülke vereceğine dair ettiği yemin (Yasanın Tekrarı 8:7-8). Çünkü bu, üzerinde süt ve bal akan bir ülke olacak; ... taşları demirden olan ve tepelerinden bakır çıkarabileceğiniz bir ülke (Yasanın Tekrarı 8:9) ...

4Q378 22 i

... Musa, ey Tanrım. Onları, günahları yüzünden yok etmedi ... Senin halkını, hizmetkarın Musa'nın yardımcısı, Yeşu'nun eliyle ... Senin halkının iyiliği için Musa'nın (?) eliyle Yeşu'ya ... İbrahim'le yaptığın antlaşma ...

... binlercesine karşı sevecen

4Q379 I2

... Mısır ülkesinden çıkışlarının kırkıncı yılının ilk ayında (bkz. Yeşu 4:I9) Şeria ırmağının kurumuş yatağından geçtiler (Yeşu 4:22). Jübile yılında, Kenan ülkesine girdiler. ... buğday hasadına dek dördüncü (?) aydan itibaren Şeria Irmağı yatağından taşar.

4Q379 22 ii (4QI75, satır 2I-30'la beraber)

Rab'be, İsrail'in Tanrısına şükürler olsun ...

Yeşu, şükranı sırasında şükranını sunduktan sonra şöyle dedi: Bu kenti yeniden kuracak olan adama lanet olsun! Temellerini, ilk çocuğunun üzerine kuracak; kapılarını en küçük oğlunun üzerine yerleştirecek (Yeşu 6:26). Beliyal'in lanetli adamı, halkına tuzak kurmak, bütün komşularını yıkıma uğratmak için doğruldu. Erkek kardeşi de doğruldu ve yalanlarla yönetti ve her ikisi de zorbalığın aracıydılar. Bu kenti yeniden kurdular ve Efrayim'i ve Yahuda'yı telaşa vermek ve Yakup'un oğullarına kötülük yapmak için kentte bir duvar ve kuleler inşa ettiler; tanrıtanımazların kalesi olsun diye. Ülkede kötülük yaptılar ve küfrettiler ve Siyon'un kızının surlarında ve Kudüs civarlarında su gibi kan akıttılar ...

Bir Yeşu Apocryphonu (ii) (Masada 1039-211)

Yeşu'nun Kitabı'nın sonunun apokrifal bir suretine ait iki kopuk bölüm, editörleri S. Talmon'a göre, Kumran tarikatına aittir. 'Yeniden yazılan kutsal kitap' türüne örnek teşkil eden bu yazı, kutsal hikâyelerin yorumlanmasındaki serbestliğe tanıklık eder. Bu elyazması, çağın başlangıcına tarihlenir.

Bir ön araştırma için bkz. Shemaryahu Talmon, 'Fragments of a Joshua Apocryphon - Masada 1039- 211 (final photo 5254)', *JJS* 47 (1996), 128-39.

Bölüm A

... korkuyorlardı ... Tanrı'nın kendi halkı için onların düşmanlarına karşı mücadele ettiğini ... gördükleri için En Yücenin adına şükrediyorlardı ... ve korkmadılar ... onlar yüzünden; çünkü Tanrı yanlarındaydı ve onları kutsadı ve onları korudu. Onlar hakkında ne söylediyse gerçekleşti ve hiçbir söz boşa çıkmadı ve O, soylarını çoğalttı.

Bir Samuel Apocryphonu · (4QI60)

M.Ö. ikinci yüzyıla tarihlendiği bilinen bir dördüncü mağara Yeşu hikâyesine ait bölümler (4Q**I60**), J. M. Allegro tarafından yayımlanmıştır. Samuel'in birinci kitabının devamı olan bu yazıtlar, bir hikâye pasajı, Samuel ve Eli arasında geçen bir konuşma, bir dua ve bir öz yaşam anlatısından meydana gelir.

Editio princeps için, bkz. J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *DJD*, V, 9-II

I. Bölüm

Kurbanlar ve sunularla ilgili kötülükler yüzünden Eli'nin evine lanet ettim. Samuel, Rabbin sözlerini duydu ... ve Samuel, Eli'nin önünde yere kapandı. Sonra ayağa kalktı ve Rabbin evinin kapılarını açtı. Samuel, Eli'ye kehaneti açıklamaktan korkuyordu. Eli, Samuel'e şöyle dedi: Samuel, oğlum, bana Tanrı'nın görüsünü anlat. Benden saklama bunu, anlat! Tanrı'nın sana söylediklerinin bir tek kelimesini bile benden gizlersen, Tanrı da sana öyle davranır ve daha kötülerini yapar. Samuel her şeyi anlattı ve hiçbir şeyi gizlemedi ...

Bölüm 3-5

... Senin hizmetkârın ... Şu ana kadar gücümü zapt etmedim; çünkü ... onları bir araya getir, ey Tanrım, Senin halkına ve ona yardımcı ol ve doğrult ... çamurlu kile saplanan ayaklarını oradan kurtar ve onlar için eski bir kaya yap; çünkü Senin duan, bütün halkların üzerindedir. Halkın, Senin evine sığınacak ... Halkının

düşmanlarının isyanı arasında, görkemini çoğaltacaksın ve toprakların ve denizlerin üzerinde ... ve Senin korkun bütün ... üzerinde ... ve krallık ... Senin topraklarında yaşayan bütün halklar, onları yaratanın Sen olduğunu bilecekler ... ve kalabalıklar, bunun Senin halkın olduğunu anlayacak ... Kutsadığın kutsal olanların ...

Krallar Üzerine Bir Özet (4Q382)

Paleografik açıdan M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısına tarihlenen 154 papirüs parçası, yine bu yazılarda geçen isimlerden de (örneğin; İzebel, Ahav, Ovadya, İlyas, Elişa) anlaşılacağı gibi, Krallar Kitaplarının bir özetidir. Ancak bir bölüm, anlamlı bir çeviriye müsaade edecek uzunluktadır. İsmi meçhul bir anlatıcı, Tanrı'ya hitaben, İsrail tarihiyle ilgili olayları anlatır.

Editio princeps için bkz. S. Olyan, *DJD*, XIII, 363-416.

104. bölüm

... Senin sözünden ve Senin antlaşmana bağlı kalmak için ve gönülleri ... Onu/onu kutsamak için ... eller ... onlar Senin olacaklar, Sen de onların olacaksın ve Sen, doğru ... Çünkü bir miras vereceksin ... ve onların sahibi ve onlara baba olacaksın ve ... Onları, krallarının eline terk etmiştin ve halkların arasında tökezletmiştin ... Senin yaşamın ... Onlara Yasanı (?) verdin mi, Musa'nın aracılığıyla ... Senin yargıların ve Senin halkının günahlarını ayyuka çıkararak ... Senin sevgin ve merhametlerinin(?) bolluğu ...

Bir Elişa Apocryphonu (4Q481[a])

2. Krallar 2:14-16'nın İbranice metni, açıklayıcı eklerle beraber üç kısa bölümde yeniden üretilir. Ancak bunlar arasından yalnızca 2. bölüm yeniden düzenlenerek çevrilebilir; o da kısmen. Giriş cümlesi, 'Ve Elişa yükseldi', kutsal kitapla aynı düzlemde ilerlemez.

Editio princeps için bkz. J. Trebolle, *DJD*, XXII, 305-9.

2. Bölüm

... Ve Elişa yükseldi. Eriha'nın yükseklerinde duran peygamberlerin oğulları, onu, onların karşısında gördüklerinde, İlyas'ın ruhu Elişa'nın üzerindedir, dediler ve Elişa'nın yanına vardılar ve onun önünde yere kapandılar. Ona şöyle dediler, Şimdi bak, hizmetkârlarının yanı sıra elli güçlü adam var; dua et, onları bırak ve efendini gözet; onu yükseğe çıkaran, dağların üzerine yükselten ya da ovalara indiren ruh, Rabbin ruhudur.

Bir Sidkiya Apocryphonu (4Q470)

Erken Herod dönemine ait bir elyazmasının yıpranmış üç bölümünde, son Yahuda kralı Sidkiya'ya övgü dolu sözler söylenir. Sidkiya, kendisiyle antlaşma yapacağına söz veren baş melek Mikail'le konuşurken resmedilir. Kutsal kitapta, kötü işler yapan bu kişiden daha kaba bir üslupla bahsedilir (2. Krallar 24:19, vs.); ancak 4Q**470**, Sidkiya'nın 'iyiliğine ve adalet duygusuna' (Antiquities X, 120) duacı olan Josephus'tan ve Tevrattan (bShab. 149b; bSanh. 103a; bArak. 17a) söz eder.

4Q**170**'in *editio princeps*i için bkz. Erik Larson, Lawrance H. Schiffman ve John Strugnell, *DJD*, XIX, 235-44.

I. Bölüm

... Mikail ... Sidkiya, o gün, bir antlaşma yapacak ... Tevrat'ı uygulamak ve herkesin Tevrat'ı uygulamasını sağlamak için ... O zaman, Mikail Sidkiya'yla konuşacak. ... Birliğin huzurunda seninle bir antlaşma yapacağım ... uygulamak için ...

3. Bölüm

... göğe doğru haykırışları ... gücünün ruhuyla onları sağlığına kavuşturması ve onlara yardım etmesi için ...

... ve ateş sütunuyla, birçok defa ... bütün ... göre konuştuğunda, Musa yazdı ... Kadeş Barnea ...

Tekvin ve Çıkış Temelli Tarihsel-teolojik Bir Anlatı (4Q462-4)

Paleografik açıdan M.Ö. birinci yüzyıl ortalarına tarihlenen 4Q**462** içinde geçen iki ardıl bölüm, teolojik bir açıdan anlatılan tarihsel bir hikâyeyi içerir. On dokuz satırın, baş ve son kısımları yoktur; ancak hikâyenin genel akışı tahmin edilebilir: çekilen onca ıstırap ve zulümden sonra, Tanrı Kudüs'ü anımsar. Tetragram, Cemaat Kuralı (IQS) VIII, I5'teki gibi dört noktayla ifade edilir. Bunların dışında, altı kısa bölüm daha bulunmaktadır.

4Q**462**'nin *editio princeps*i için bkz. M. Smith, *DJD*, XIX, I95-209. 4Q**463** ya da Anlatı D, yalnızca birkaç kopuk satırdan ibarettir; bu satırlar, 'Ve Tanrı sözünü anımsadı' cümlesiyle başlar ve Levililer 26:44'ten bir alıntıyla sonlandırılır. Bu bölüm kayıptır ve M. Smith'in editörlüğünü yaptığı metin (a.g.e. 2II-I4) J. Strugnell'in uyarlamasına dayanır. Yıpranmış 4Q**464** metninde (a.g.e. 2I5-32), İbrahim, İshak, Yakup ve Yusuf'tan söz edilir. Böl. 3 ii, 7'de geçen *pesher* (yorum) kelimesine bakacak olursak, metnin yorumu bulunmaktaydı.

4Q462

... Sam ve Ham ve Yafet ... Yakup için ... İsrail için ...

... Ülkeyi (?) kalabalıklara miras olarak verdi. • • • • (=Lord) ... yöneten ... görkemi ... suları dolduracak ve yeryüzü ... onun halkını zapt ettiler. Bu yüzden şöyle diyecek, ... İsrail'e; çünkü sevilen halk aranızdaydı, Yakup'un ... Esir ettiler ve korundular ve • • • • (Lord'a) yakardılar ... krallık zamanında ikinci kez Mısır'a gönderildiler ve korundular ... ve Filistin ve Mısır halkları dağıtılacak ve yağmalanacak. Onu doğrultacak ...

... hiddetli yüzü parıldadı ve tozlu giysisi ... dönüştü. O, Kudüs'ü anımsadı ...

Tobit
(4QI96-200)

Kumran keşiflerinden önce Tobit'in Kitabı, biri uzun diğeri kısa olmak üzere iki Yunanca düzeltisiyle ve bazı antik uyarlamalarıyla bilinmekteydi. Dördüncü mağaradan, dört Aramca (4Q**I96-9**) ve bir İbranice (4Q**200**) elyazması bölümleri bulundu. Bu parşömenlerden ikisi, papirüs Tob^{a} (**I96**) ve deri Tob^{b} (**I97**) zengin veriler sunmaktadır. Bunlar, M.S. dördüncü yüzyıl Codex Sinaiticus'ta geçen uzun Yunanca bir düzeltinin ve Latince uyarlamaların Semitik aslını ifade ederler.

Tob^{a}, Tob^{c} ve Tob^{d} paleografik açıdan M.Ö. birinci yüzyıla; Tob^{b} ve İbranice Tob^{e} M.Ö. 30-M.S. 20 yıllarına tarihlenirler. Aramca metnin çevirisi, İbranice çevirilerle devam ettirilir. Yalnızca Tob xiv, I-2'de Aramca ve İbranice ifadeler bir arada kullanılır. Bu metinler arasında Aramca yazılmış olan bölümler daha eskidirler; dolayısıyla metnin asıl dilinin Aramca olması daha olasıdır.

Aşağıdaki cümleler, Aramca (A) ve Yunanca (G) Tobit arasında görülen farklılıkları sunar:

i, 22 (A) O, erkek kardeşimin, babamın evinin ve ailemin oğluydu.

(G) O, erkek kardeşimin oğlu ve akrabamdı.

ii, I (A) Haftalar Bayramı gününde.

(G) Yedi haftanın kutsal bayramı olan Pentekost Bayramı'nda.

vi, 6 (A) Geri kalanını da yolculuk için tuzladı. İkisi birlikte yolculuk edeceklerdi

(G) ve bir bölümünü tuzladı. Birlikte yolculuk ettiler

vi, I2 (A) ve babası onu sever.

(G) ve babası onurlu bir adamdır.

xiv, 2 (A) görme yeteneğini kaybettiğinde elli sekiz yaşındaydı ve elli dört yıl daha yaşadı.

(G) Gözlerinden sakatlandığında altmış iki yaşındaydı (Sinaiticus)

Görme yeteneğini kaybettiğinde elli sekiz yaşındaydı ve sekiz yıl sonra bu yeteneğini geri kazandı (Vatinacus)

4Q**196-200**'ün *editio princeps*i için bkz. J. A. Fitzmyer, *DJD*, XIX, I-79.

4Q196, 2. Bölüm
Tob. 1:19-2:2

...

(1:19) Nineva'nın adamlarından biri ve krala öldürülen Yahudileri gömdüğümü bildirdi ve ben saklandım. Beni öğrendiğini ve öldürmeye karar verdiğini duyduğumda korkuya kapıldım ve kaçtım. (20) ... sahip olduğum her şey ve bana hiçbir şey bırakılmamıştı ... karım Hanna ve oğlum Toviya'dan başka (21). Ancak Sanherib'in iki oğlu, onu öldürüp Ararat dağlarında kaçtıklarında aradan kırk gün bile geçmemişti. Daha sonra Esarhaddon kral oldu ve erkek kardeşim Anael'in oğlu Ahikar'ı, mali işlerin başına geçirdi. O, bütün kraliyet hazinelerinden sorumluydu. (22) Ahikar, benim için aracılık yaptı ... Erkek kardeşim Ahikar bir saki, mühürlü halkanın gardiyanı ve Asur kralı Sanherib'in muhasebecisiydi ve Esarhaddon onu yeniden seçti. Artık o, erkek kardeşimin, babamın evinin ve ailemin oğluydu.

(ii, 1) Esarhaddon'un krallığı döneminde evime geri döndüğümde ve karım Hanna ve oğlum Toviya bana verildiklerinde, haftalar bayramı gününde, mükemmel bir yemek yedim ve yemek için uzandım. (2) Önüme bir sofra kurdular ve sofradaki leziz yemekleri gördüm ve oğlum Toviya'ya şöyle dedim; Oğlum git ve bulabildiğin bütün erkek kardeşlerini buraya getir ... oğlum, git ve onları getir. Buraya gelip benimle beraber yesinler. Ben ...

6. Bölüm
Tob. 3: 9-15

(3:19) ... onun ölü yedi kocasının ardı sıra git ki senden olan ne bir kız ne de bir erkek çocuğunu bize görünmesin. (10) ... ve o ağladı ve babasının evindeki üst odaya çıktı ... böylesi talihsiz bir şeyi hayatım boyunca bir daha duymayayım ... ve ... (11) karşı ... Senin kutsal ve görkemli adın sonsuza dek kutsansın. Bütün yaratıların Seni kutsasın. (12) Yüzümü Sana döndüm ve gözlerimi Sana doğrulttum. Dünyadan ayrılacağımı söyle ... (14) Sen, ey Rab, adamların bütün kirliliklerinden arındığımı bilirsin.

(15) Sürgün olduğumuz hiçbir ülkede ne kendi adımı ne de babamın adını kirlettim. Babamın tek çocuğuyum ve onun varisi olacak başka bir oğlu yok. Bağlanabileceğim ne bir erkek kardeşi ya da akrabası var ne de karısı olabileceğim bir oğlu. Yedi kocam da öldü ...

4QI97, 4. bölüm + 4QI96, 13. bölüm
Tob. 5:19-6:12 [6:6-8]

I (5:19) ... Oğlumun paraya düşkün olmasına izin verme ve ... gibi ... (21) Ona korkmamasını söyledi. Oğlum huzur içinde yaşayacak ... barış ... Korkma. Onun için endişelenme, kız kardeşim. (22) ... yolculuğu ...

(6:1) Tekrar durgunlaştı ve tekrar ağlamadı. *vacat*

(2) ... ve melek, onunlaydı ve ... ve birlikte gittiler. Gece oldu ve onlar Tigris'e ulaştılar. (3) Genç adam ... indi ve büyük bir balık sudan zıplayarak genç adamın ayağını kapmaya çalıştı ... (4) ... Balığı yakala! Genç adam balığı tuttu ve kuru toprağa getirdi. Melek, ona şöyle dedi; (5) Balığı kes ve safrasını ve kalbini ve ciğerini çıkar. Onu al; ancak sakatatını ayır. Onun safrası ve kalbi ve ciğeri ilaçtır. (6) balığın safrasını ve kalbini ve ciğerini ayıkladı, balığı ... ve yedi. Geri kalanını da yolculuk için tuzladı (4Q**496**) Media'ya varıncaya dek ikisi birlikte yolculuk edeceklerdi. *vacat* (7) Genç adam, meleğe şöyle sordu (4Q**I96**) Erkek kardeşim Azarya, balığın kalbinde, ciğerinde ve safrasında ne tür bir ilaç var? (8) Eğer bunu, bir iblisin ya da kötü ruhun etkisi altında bulunan bir adamın ya da kadının önünde yakarsan ... bir daha asla gelmezler. (9) Safra, bir adamın gözlerinde kullanmak için ... beyaz film ve ... adam iyileşir. (10) Media'ya girdiklerinde ve o Ahmeta'ya yaklaştığında, (11) Rafael, genç adama şöyle dedi; Toviya, erkek kardeşim. Toviya, buradayım, diye cevap verdi. Rafael, şöyle devam etti, Raguel'in evinde konaklayacağız. Adam, babamın evindendir ve onun güzel bir kızı var ... (12) Sara'dan başka bir çocuğu yok. Sen o kızla ... ve bu genç kız ...

4QI97, 4. bölüm + 4QI96, bölüm 14 i
Tobit 6: 12-18 [6: 13-18]

II bilge, güçlü ve çok güzel ve babası onu çok seviyor ... babasını. Seni ilgilendiren adil bir karar alındı (13) onunla evlen-

men için ... Bu genç kız hakkında bu gece konuşacaksınız. Bu kızı, karın olarak alacaksın ... Rages'ten döndüğümüzde (4Q**196**), onun için bir evlilik kutlaması düzenleyeceğiz. Raguel'in, kendi kızını sana vermeyi reddetmeyeceğini biliyorum; çünkü o ... ve kızının başka bir adamla evlenmesinin ... bilir. Çünkü kızını başka bir adama verecek olursa, bunun Musa'nın Kitabı'ndaki yasalara karşı çıkmış olacağını bilir. Bu gece, bu genç kız hakkında konuşalım ve kızı sana isteyelim ... (I4) Sonra Toviya, Rafael'i şöyle yanıtladı; Erkek kardeşim Azarya, ... onunla evlenmiş olan yedi adamın da öldüğünü duydum. ... (I5) şimdi korkuyorum bu iblisten {onu seven ... iblis onları öldürür } (4Q**196**)

... annemi ve babamı mezara getir ...Kendilerini gömecek başka oğulları yok. (I6) {Babanın buyruklarını anımsamıyor musun} (4Q**196**) sana ... buyurduğunu ... Şimdi beni dinle erkek kardeşim. Bu iblisten korkma ve onunla evlen {bu gece ... (I7) balığın kalbinden ... al (I8) ... iblis bunu koklayınca kaçacaktır} (4Q**196**)

... onunla birlikte olmak için içeri girdiğinde, kalk ... O, sana bağışlandığı için korkuya kapılma ve senin için ... onu kurtaracaksın. Onunla çocuklarınızın olacağını ve ... sanıyorum ... Rafael, ona, kızın kendi kız kardeşi olduğunu ve ... söylediğinde ...

4QI97, 4. bölüm + 4QI96, bölüm I4 ii
Tob. 6:I8-7:I0 [6:I8-7:6]

III babasının ailesinin evi ... ona aşık oldu ve kalbi ona bağlandı. (7:I) Ahmeta'ya girdiklerinde, Toviya ona şöyle dedi, Azarya erkek kardeşim, bizi erkek kardeşimiz Raguel'in evine götür. Toviya'yı oraya yönlendirdi ve Raguel'in evine gittiler ve Raguel'i evin kapısında oturur buldular. Öncelikle onlar selam verdi ve Raguel, Huzurla geldiniz, huzurla içeri buyrun, erkek kardeşlerim, dedi ve onları evine aldı. (2) Sonra karısı Edna'ya, Bu genç adam amcamın oğluna ne kadar da benziyor, dedi. (3) Edna onlara, Nerelisiniz, erkek kardeşlerim?, dedi ve onlar da, Ninova'da tutsak olan Naftali'nin çocukları olduklarını söylediler. Kadın onlara, erkek kardeşimiz Tobit'i tanır mısınız? diye sordu ve onlar, Onu tanıyoruz. İyi mi kendisi? dediler. (5) Onlar da, evet o iyi dediler. Bunun üzerine Toviya, o benim babamdır, dedi. (6) Raguel ayağa fırladı ve onu öptü ve ağladı. (7) ... senin üzerinde bir kutsama, oğlum. Sen, adil bir adamın oğlusun...Toviya'nın

ensesi...(9) sürüden bir koç kesti ... yemek ve içmek ... kız kardeşim. (10) Raguel ... duydu ...

4Q197, 5. bölüm
Tob. 8:21-9:2

(21) ... oğlum. Ben, senin babanım ve Edna, senin annen ... Korkma oğlum. *vacat* (9:1) Sonra Toviya, Rafael'i çağırdı ve ona, (2) Azarya erkek kardeşim, buradan kendin için dört köle al... ... Gabael'in evine git ve ona belgeyi ver ve parayı al ...

4Q196, 17. bölüm
Tobit 13: 6-12

... bütün
11 kalbinle ve bütün ruhunla doğru olanı yapman için.
Daha sonra sana dönecek o
ve yüzünü senden saklamayacak artık.
Bütün sözlerinle ona şükret
ve doğruluğun Rabbini kutsa ve onu yücelt.
Tutsak düştüğüm topraklarda ona şükrederim
ve onun gücünü ve yüceliğini anlatırım
bütün günahkar insanların önünde.
Kalbine göre
onun önünde doğru olanı yap.
Kim bilir senin bağışlanıp bağışlanmayacağını?
(7) Tanrımı yüceltirim ve ruhum da, cennetin kralını.
... yaşamım boyunca.
... ve hepsi onun yüceliğini kutsasın.
(8) Mezmurlar söylesinler ...
(9) Kutsal kent Kudüs,
o, seni ... yüzünden üzecek.
(10) ... doğrulukla şükret ...
... kuşaklar boyunca şükredin ...
ve onun yüce adı, ebedi kuşaklar boyunca yaşatılsın.
(12) Seni hor görenlere lanet olsun
ve sana karşı çıkanlara.
Senden nefret edenlere lanet olsun
ve sana karşı konuşanlara.
... lanet olsun
...

4QI96, I8. bölüm + 4QI98, I. bölüm
Tob. I3:I2-I4:3

...
(I8)
... diyecek, Haleluya ...
Daima ve daima kutlu ol; çünkü sendeyken, onun yüce adını kutsayacaklar
(I4:I) Tobit'in şükran sözleri bitti ve yüz on iki yaşındayken huzur içinde öldü ve gömüldü. (2) Gözleri ... elli sekiz yaşındaydı. İyi bir yaşam sürdü ve bütün ... {ve düşkünlere yardım etti ve Tanrı'dan korktu ve onun yüceliğine şükretti. (3) Oğlu Toviya'yı ve yedi} (4Q**I98**) oğlunu çağırdı ve ona buyruk verdi ve ona şöyle dedi ...

4Q200, 2. bölüm
Tob. 4: 3-9

... (4) ... ve onu karnında taşıdı ... *vacat* (5) Oğlum, yaşamın boyunca Tanrı'yı anımsa ... onun sözünü. *vacat* Yaşamın boyunca doğru olanı yap ve yalanın yollarından yürüme. (6) Çünkü doğru olanı yaptığında ... seninle olur. (7) ... Oğlum, cömert bir elle yardım et ve yüzünü dönme hiçbir yoksuldan. Böylece Tanrı da kendi yüzünü senden saklamaz. (8) Eğer sende çok varsa, oğlum ... yoksullara yardım et. Eğer sende az varsa, buna göre yardım et ...

4. bölüm
Tob. I0: 7-9

Raguel'in, kızı Sarah için söz verdiği on dört gün süren düğün bittikten sonra, Toviya onun yanına geldi ve şöyle dedi, Beni gönder; çünkü ne babamın ne de annemin, onun beni bir daha görebileceğine inandıklarını zaten biliyorum. Baba, şimdi senden babamın yanına gitmem için bana izin vermeni istiyorum. Sana onları nasıl bıraktığımı anlatmıştım. (8) Raguel, Toviya'a şöyle dedi, Oğlum, benimle kal, senin babana haberciler yollarım ve onlar ...

6. bölüm
Tob. 12:20-13:4

... bütün bu hikayeyi yazıyla kaydet. Rafael yukarı yükseldi. (21) ... ve onu bir daha görmediler. (22) Tanrı'yı yüceltip onu kutsuyorlardı ve yüce işleri için ona şükrediyorlardı ve Tanrı'nın bir meleğinin nasıl olup da onlara göründüğüne akıl erdiremiyorlardı. (13:1) sonra Tobit konuştu ve bir şükran mezmuru yazdı ve şöyle dedi;

Krallığı daimi olan canlı Tanrı'ya şükürler olsun:
(2) O, sarsan ve merhamet eden,
dipsiz cehenneme gönderen
ve derin kuyulardan kurtarandır.
Onun elinden kaçabilecek kimse var mı orada?
(3) Şükredin ona, İsrail'in çocukları, ulusların önünde,
siz, onların arasında sürgün olanlar.
(4) Onun yüceliğini duyurun ve bütün canlıların önünde onu yüceltin.
Çünkü o sizin Tanrınız, sizin Rabbinizdir.
... daima.

7. bölüm
Tob. 13:18-14:2

11 ... (14:1) ve Tobit'in şükran sözleri sona erdi ve yüz on iki yaşındayken huzur içinde öldü. Görme yeteneğini kaybettiğinde elli sekiz yaşındaydı ve elli dört sene daha yaşadı.

Yeremya'nın Apocryphonu (4Q383, 385a, 387, 388a, 389-90)

Asıl olarak bir Hezekiel apocryphonunun parçası olduğu düşünülen ve kutsal kitap diline uygun biçimde kaleme alınmış bu elyazması bölümleri, D. Dimant'a göre, Yeremya'nın Babil ve Mısır'daki yaşamını konu edinir. Bu yazıt, muhtemelen M.Ö. birinci yüzyıl sonlarına tarihlenir.

Editio princeps için bkz. D. Dimant, *DJD*, XXX, 91-260. İlgili bir metin, 4Q**384**, için bkz. M. Smith, *DJD*, XIX, 136-52.

4Q385a, böl. 18 i-ii

I *vacat* ... Yeremya peygamber, Rab'bin (YHWH) huzurundan ayrıldı ... Kudüs topraklarından tutsak alınanların yanına gitmek için ve ... geldi ... Babil Kralı Nebukadnessar ... muhafızlar şefi Nabuzaradan, ... vurdu ... ve Tanrı'nın evindeki tekneleri aldı, kâhinler ... ve İsrail oğulları ve onları Babil'e götürdü. Yeremya peygamber onlarla birlikte nehre kadar gitti ve onlara sürgün topraklarında ne yapmaları gerektiğini buyurdu ... Onlar da, Tanrı'nın kendisine aktarmış olduğu bu sözlere rıza gösterdiler ... ve sürgün topraklarında, atalarının Tanrı'yla yaptıkları antlaşmaya bağlı kalacaklardı ... ve kendilerinin ve kralların ve kahinlerinin ve ... önceki işlerini tekrarlamayacaklardı ve Tanrı'nın adına saygısızlık ettiler...

II Mısır ülkesindeki Tahpanes'te ... ve ona, bizim için Tanrı'yı ara, dediler. ... Ancak Yeremya onları dinlemedi ve onlar için Tanrı'yı aramadı ... bir şenlik ve dua. Yeremya figan etti ... ve Kudüs için ağıtlar ... *vacat* Rabbin sözleri, Mısır ülkesindeki

Taphanes'te bulunan Yeremya içindi ... İsrail'in ve Yahuda'nın ve Benyamin'in oğullarının yanına git ... ve onlara şöyle de, Gün be gün benim ilkelerimi gözetin ve buyruklarıma uyun ... ve babalarınızın ardı sıra yürüdükleri, ulusların ilahlarını izlemeyin ... çünkü ne sizi koruyabilirler ... ne de ...

4Q387, bölüm 2 ii (4Q385a, 4. bölüm, 4Q389, bölüm 8 ii)

... bütün kalbinizle ve bütün ruhunuzla Bana hizmet etmek için kendinizi güçlendirin ... ıstıraplarında. Ancak on jübile yılı tamamlanıncaya dek, bana sadakatsizlik ettikleri için onları gözetmeyeceğim. Siz ... kalbinizin körlüğü ve budalalığı ... yürüyeceksiniz. Bu kuşaktan sonra, bağlı kaldıkları krallıklarını onların ellerinden alacağım ve başka ulusların bu krallığa hükmetmelerini sağlayacağım ve ahlaksızlık bütün yeryüzüne hakim olacak ve İsrail krallığı yıkılacak. O zamanlarda bir kral olacak ve o bir küfürbaz olacak ve tiksindirici işler yapacak; ancak onun krallığını yıkacağım ve o kral, diğer kralların eline düşecek. Yüzümü İsrail'e göstermeyeceğim ... ve diğer uluslara dönecek. İsrail oğulları, sürgün topraklarındaki tutsaklıklarından ötürü feryat edecekler ve ilkelerime karşı çıktıklarından ötürü ve ruhları, Yasama hakaret ettiği için onları kurtaracak kimse olmayacak ...

Bölüm 2 iii (4Q388a, 7. bölüm, 4Q389, 8. bölüm)

... Onun zamanında, Mısır krallığını yıkacağım ... ve İsrail'i yıkacağım ve onları kılıç altına sokacağım ve ülkeyi harabeye çevireceğim ve adamı uzağa süreceğim ve ülkeyi, düşman meleklerin ellerine bırakacağım. Yüzümü, İsrail'den gizleyeceğim. Bu, onlara bir işaret olacak. Ülkeyi terk ettiğim gün ... İsrail'in kahinleri diğer tanrılara ibadet etmeye başlayacaklar ve ulusların tiksindirici işlerine ortak olacaklar ...

3. bölüm (4Q385a, 5. bölüm)

... önceki kahinlerin yollarında yürümeyen üç kâhin ... ve İsrail'in Tanrısının adıyla anılırlar. Onların zamanında, Antlaşmanın günahkâr kişilerinin gururu ve yabancı tanrılara ibadet edenler yıkılacak. Onların döneminde, İsrail bölünecek ve herkes Yasa ve Antlaşma yüzünden komşusuyla kavgaya tutuşacak. Onların topraklarına kuraklık göndereceğim; ancak ... ekmek ve susuzluk ve su ...

4Q388a, 7. bölüm (4Q387, bölüm 2 iii, 4Q389, bölüm 8 ii)

I onları hor gördü ve tekrar günah işleyecekler ve bu günah öncekilerden daha büyük olacak ve İbrahim'le ve İshak'la ve Yakup'la yaptığım Antlaşmayı ihlâl edecekler. O, zaman, ulusların arasından bir kral çıkacak, bir küfürbaz ve bu kişi, kötülük edecek. O'nun zamanında, İsrail'i ... bir halk olmaktan alıkoyacağım ve onları kılıçtan geçireceğim ve ülkeyi harabeye çevireceğim ve adamı sürgün edeceğim ve ülkeyi, düşman meleklerin ellerine bırakacağım. Yüzümü İsrail'den gizleyeceğim. Bu, onlara bir işaret olacak. Ülkeyi terk ettiğim gün ... İsrail'in kahinleri, diğer tanrılara ibadet etmeye başlayacaklar ve ulusların tiksindirici işlerine ortak olacaklar ...

4Q389, 8. bölüm (4Q385a 4, 4Q387, 2 ii-iii, 4Q388a 7 ii)

II ... bir küfürbaz ve o, tiksindirici işler yapacak. Onun krallığını yıkacağım ve o da, düşman kralların ellerine düşürülecek. Yüzümü İsrail'den gizleyeceğim ve krallık, uluslara geri dönecek. İsrail'in oğulları sürgün oldukları ülkelerdeki tutsaklıklarından ötürü feryat edecekler ve ilkelerime karşı çıktıkları için ve ruhları, Yasama hakaret ettiği için onları kurtaracak kimse olmayacak. Bu yüzden, kötülüklerine bir son verene dek, yüzümü onlardan gizledim. *vacat* Bu, onların kötülükleri için bir işarettir. Çünkü onların bana karşı gönüllerinde besledikleri kibir yüzünden o ülkeden vazgeçtim ve onları hakir gördüğümü anlamadılar ve bu yüzden, öncekinden daha büyük günahlar işleyecekler. İbrahim, İshak ve Yakup'la yaptığım Antlaşma'yı ihlâl edecekler. O zaman, ulusların arasından bir kral çıkacak ve kötü işler yapacak. Onun zamanında, İsrail'i bir halk olmaktan alıkoyacağım. Onun zamanında, Mısır krallığını yıkacağım ... Mısır ... ve İsrail'i yıkacağım ve onları kılıçtan geçireceğim ...

4Q390, I. bölüm

... ve onları, Harun Oğulları'nın ellerine teslim edeceğim ... yetmiş yıl. Harun Oğulları orada hüküm sürecekler; ancak onlara bildirmeni söylediğim yollarımı izlemeyecekler. Tapınağı inşa etmek için sürgün ülkesinden dönenler dışında, kendilerinden önceki İsraillilerin yaptıkları ve benim nazarımda kötü olan şeyleri

yapmaya devam edecekler. Onlara sesleneceğim ve bir buyruk göndereceğim ve onlar vazgeçmiş oldukları şeyleri anlayacaklar, onlar ve babaları. Ülkenin yıkıldığı yedinci jübile yılından itibaren, emri, bayramı, Şabat'ı ve Antlaşma'yı unutacaklar. Her şeyi ihlâl edecekler ve nazarımda kötü olan şeyler yapacaklar. Yüzümü onlardan gizleyeceğim ve onları düşmanlarının ellerine teslim edeceğim ve onları kılıçtan geçireceğim. Ancak aralarındaki sığınmacıları koruyacağım ve yüzümü diğerlerinden gizlediğim zaman onlar öfkemden ötürü yok olmayacaklar. Düşman melekler onlara hükmedecek ve ... ve nazarımda kötü olan şeyler yapacaklar ve gönüllerinin inatçılığı uyarınca davranacaklar ...

Bölüm 2 i

I ... Beliyal onlara hükmedecek ve bir yıl haftası boyunca onları kılıçtan geçirecek ... ve o jübile yılında, onlara buyurduğum bütün ilkelerime ve buyruklarıma karşı gelecekler ... hizmetkarlarım olan peygamberlerimin aracılığıyla ve Yasa'yı ve Antlaşmayı ihlâl ettikleri günden itibaren yetmiş yıl boyunca birbirleriyle mücadele edecekler. Onları, Zulüm meleklerinin ellerine vereceğim ve melekler onlara hükmedecekler. Benden vazgeçip de yolumdan saptıkları, nazarımda kötü olan şeyleri yaptıkları, benim istemediklerimi seçtikleri ve kazanç ve zenginlik için uğraştıkları ve ... , biri diğerinin olanı çaldığı, biri diğerini ezdiği için onlara kızgın olduğumu bilmeyecekler ve anlamayacaklar. Tapınağımı kirletip şabatlarımı küçük görecekler; belirlenmiş zamanlarımı unutacaklar ve tohumlarını kirletecekler. Kâhinleri zalimce davranacak ...

Yeni Kudüs
(4Q554-5, 5Q15, 1Q32, 2Q24, 4Q232, 11Q18)

Eskatolojik çağ Kudüs'ünü betimleyen Aramca bir yazıya ait bölümler, I. (1Q**32**), 2. (2Q**24**), 4. (4Q**554-5**), 5. (5Q**15**) ve II. (11Q**18**) mağaralarda bulunmuştur. Ayrıca 4Q**232** altında listelenen İbranice yazılar da bulunmaktadır. Hezekiel 40-48, bu yazıtların kaynağıdır (ayrıca bkz. Vahiy 21). Bu elyazmaları, paleografik açıdan, çağın başlangıcına tarihlenir.

Bu yazıdaki kurguda, evlerin taşlarından caddelere ve sokaklara, odaların boyutlarından merdivenlere ve pencerelere kadar Yeni Kudüs'te bulunan her şeyi ölçen ilahi bir 'ölçümcü' anlatılır. Boyutlar, her birinin uzunluğu yedi arşın olan 'kamışlar'la ölçülür. Ancak burada, eski Yahudi ölçü birimlerinde kullanılan iki arşın söz konusudur; bunlardan birinin uzunluğu, 20 inç (521 mm.), diğerininkiyse 18 inç (446 mm)'dir.

Editio princeps için bkz. J. T. Milik, *DJD*, III, 184-93. Daha kısa bölümler için bkz. Milik, *DJD*, I, 134-5; M. Baillet, *DJD*, III, 84-90; E. Puech, *Semitica* 43-4 (1995), 87-102; *DJD*, XXXVII. 11Q**18** için bkz. F. Garcia Martinez *vd.*, *DJD*, XXIII, 305-55.

4Q554, I. bölüm

I ... ve bu kapıya, Şimon'un kapısı dediler ...
... ve bu kapıya, Yusuf'un kapısı dediler ...
... ve bu kapıya, Ruben'in kapısı dediler ...
II ...
... ve buna, Naftali'nin kapısı adını verdiler. Bu kapıyla, doğu kapısı arasında 25 stadya ölçtü. Bu kapıya, Aşer'in kapısı dediler. Bu kapıyla doğu köşesi arasında 25 stadya ölçtü. *vacat* Beni kente

götürdü ve her evin taşını enlemesine ve boylamasına ölçtü, elli bir kamışa elli bir kamış, bütün alan ...

5QI5

I çevresi = her kenar uzunluğu 357 arşın. Evler, bir yolla çevrilidir, bir sokak koridoru, üç kamış: 2I arşın eninde.

Sonra bana evlerin boyutlarını gösterdi. Her ev arasında bir sokak vardı, altı kamış: 42 arşın eninde. Caddeler, enlemesine, doğu-batı yönündeydi: İkisi on kamış, 70 arşın enindeydi. Tapınağın solunda (kuzey yönünde) kalan üçüncüsü, on sekiz arşındı: I26 arşın genişliğinde. Kuzey güney yönünde uzanan sokakların genişliği: 67 arşın, her sokak.

Kentin ortasından geçen ana sokağın eni on üç kamış ve bir arşın= 92 arşın. Bütün kent sokakları, beyaz taşlar, ... mermer ve jadeyitle kaplı ...

Bana, seksen yan-kapının boyutlarını gösterdi. Kapıların eni üç kamış=2I arşın. Her kapının ikişer kanadı var. Kanadın genişliği bir buçuk kamış = $10^{1}/_{2}$ arşın ... Her kapının yanında iki kule var, biri sağda diğeri solda. Genişliğiyle uzunluğu birbiriyle aynı; beşe beş kamış = 35 arşın. Merdivenler, iç kapının yanında, kulelerin sağ tarafında, kulelerin tepesine uzanır. Genişlikleri beş arşın. Kuleler ve merdivenler beşe beş kamış ve beş arşın = 40 arşın, kapının her bir kenarı

Bana ev kapılarının boyutlarını gösterdi. Genişlikleri iki kamış = I4 arşın. ... eni ... ve her eşiğin enini ölçtü: iki kamış = I4 arşın ve üst eşik: bir arşın. Her eşiği ve kanatlarını ölçtü. Eşiğin yanını ölçtü. Uzunluğu on üç arşın, eni on arşın.

Beni eşiğin yanına götürdü. Orada, başka bir eşik ve iç duvarın sağ tarafında kalan, dış kapıyla aynı ölçülere sahip başka bir kapı vardı. Eni dört arşın, yüksekliği yedi arşındı ve iki kanadı vardı. Bu kapının önünde, giriş eşiği vardı. Genişliği bir kamış = 7 II arşın. Girişin uzunluğu iki kamış = I4 arşın. Evlere doğru açılan diğer kapıya bakan kapının boyutları dış kapınınkiyle aynı. Bana, girişin solunda duran döner merdiveni gösterdi. Uzunluğu ve genişliği aynı boyutlardaydı: iki kamışa iki kamış =I4 arşın. Diğer kapılara bakan merdiven kapıları aynı boyutlarda. Çevresinde merdivenlerin yükseldiği bir sütun merdivenlerin iç kısmında; genişliği ve uzunluğu altı arşına altı arşın. Yanında yükselen merdivenlerin genişliği dört arşın ve çatıya dek daire şeklinde uzanan bu merdivenlerin yüksekliği iki kamış.

Beni, evlerin oraya götürdü ve bana evleri gösterdi. Bir kapıdan diğerine on beş: bir kenardan diğer köşeye kadar sekiz, bir köşeden diğer kapıya kadar yedi tane. Evin uzunluğu üç kamış: 21 arşın ve genişliği iki kamış = 14 arşın. Benzer şekilde bütün odalar ve yükseklikleri de iki kamış = 14 arşın. Evin ortasındaki odaların genişliklerini ölçtü ve üst katı: dört arşın. Uzunluğu ve yüksekliği: bir kamış = 7 arşın.

Bana, yemek salonlarının boyutlarını gösterdi. Her birinin uzunluğu on dokuz arşın ve eni on iki arşın. Her birinin uzunluğu on dokuz arşın, eni on iki arşın. Her birinde yirmi iki sedir ve on bir pencere kafesi (?) vardı. Salonun yanında dış kanal vardı. Pencerenin ... ölçtü: yüksekliği iki arşın ve genişliği: ... arşın ve uzunluğu duvarın genişliğiyle aynı. Pencerenin iç tarafının yüksekliği ... arşın ve dış cephesininki ... arşın.

... boyutlarını ölçtü. Uzunluğu on dokuz arşın ve genişliği on iki arşın ...

IIQ18, 20. bölüm

Her yedinci günde, anma için bir ekmek sunusu. Ekmeği tapınaktan çıkarıp, batı yakasın sağına götürecekler ve burada bölüşecekler. Bu ekmek, yedi sofrada duran toplam seksen dört kâhin arasında bölüşülünceye dek ... aralarından en yaşlı olanı ve on dört kâhin ... kâhin ... baktım. Üzerlerindeki buhurla birlikte iki dilim ekmek. İki dilim ekmekten biri başkahine verilinceye dek ... onunla birlikte ... baktım. Diğeri, onun yanında (?) duran muavine verildi ...

Pseudo-Hezekiel[a-d] (4Q385, 386, 385b, 388, 385c)

Hezekiel Kitabı'nı örnek alarak yazılmış apokrifal bir dördüncü mağara eseri, beş elyazmasından oluşur. Bu, Tanrı ve adı sıkça tekrarlanan peygamber arasındaki konuşmalardan meydana gelir. 4Q**385**'te geçen eskatolojik malzemelerden ikisi, Hezekiel'in kuru kemiklerle ilgili görüsü ve Araba pasajıdır. Elyazması temelinde, 4Q**385**, geç Hasmon ya da erken Herod dönemine; kabaca M.Ö. birinci yüzyıl ortalarına tarihlenir. Bu belgenin, tarikata ait olduğunu ispat eden bir kanıt yoktur. 4Q**386** da, kuru kemikler görüsüyle (Hezekiel 37) ve İsrail ülkesinin geleceğiyle ilgili bir belgedir. Hezekiel'in Mısır'a karşı peygamberliği (Hezekiel 30:I-3) üzerine temellendirilen 4Q**385**b'de tekrar kuru kemiklere ve son savaşa değinilir. 4Q**385**c ise tanımlanamayan yedi parçadan mürekkeptir.

Editio princeps için bkz. D. Diamont, *DJD*, XXX, 7-88. Çeviri için uygun olmayan 4Q**391** metni için bkz. M. Smith, *DJD*, XIX, I52-93.

4Q385, 2. bölüm (=4Q386, bölüm I i, 4Q388, 7. bölüm)

'Onlarla Antlaşma yapan, halkımı kurtaran Rab olduğumu bilecekler.' *vacat* 'Rab, İsrail'de Senin adını seven ve doğruluğun(?) yollarında yürüyen birçok kişi gördüm. Bunlar ne zaman gerçekleşecek? Onların bağlılığı nasıl ödüllendirilecek' diye sordum. Rab, bana şöyle yanıt verdi, 'İsrail Oğulları'nın, Rab olduğumu görmelerini ve anlamalarını sağlayacağım.' *vacat* O şöyle dedi, 'Adam oğlu, kemiklerle ilgili şu peygamberlik sözlerini söyle, "Kemikler birbiriyle, parçalar birbiriyle birleşsin." ' Bu gerçekleşti. Sonra ikinci kere konuştu, 'Peygamberlik et ve üzerleri etle bürünsün ve sonra deriyle kuşansınlar.' Böylece bu gerçekleşti. Sonra şöyle dedi, ' Cennetin dört rüzgârına peygamberlik et ve

rüzgârın onların üzerine doğru esmesini sağla ve böylece canlansınlar.' Kalabalıklar dirildi ve onları canlandıran Rab'be şükrettiler. Rab'be şöyle dedim, 'Rab, bunlar ne zaman gerçekleşecek?' Rab beni yanıtladı, '... bir ağaç eğilecek ve doğrulacak ...'

3. bölüm

... Rab. Bütün halk doğruldu ... halkın Rabbine şükrettiler. Ben de onlarla konuştum ... *vacat* Rab bana seslendi, 'Adam oğlu, onlara de ki ... dek mezarlarında kalacaklar ... mezarlarından ve ülkeden ...

4. bölüm

... ıstırabım yerine ruhumu sevindir. Günler hızla geçecek, adamlar 'İsrail Oğulları'nın varis olacakları günler gelmeyecek mi?' diyene dek. Rab bana şöyle dedi, 'Yüzünü çevirmeyeceğim Hezekiel. Günleri ve yılları ... kısaltacağım ... biraz ... Bana söylediğin gibi ... Çünkü bu sözler, Rabbin ağzından çıktı.'...

6. bölüm

... Hezekiel'in gördüğü görü ... arabanın parıltısı ... dört canlı yaratı ... ve ilerlediklerinde geri dönmeyecekler. Her canlı yaratı iki bacağının üzerinde yürüyecek ve iki bacağı ... soluk vardı ve yüzleri benzerdi(?). Yüzlerin benzerliği: biri aslana, biri kartala, biri danaya, biri adama benzer. Canlı yaratıların sırtına yapışık bir adam eli (?) vardı ve ... yapışık ... ve tekerler ... İlerlemeye başladıklarında bir teker diğeriyle bitişti ve tekerlerin iki tarafında da kor vardı ve korların arasında ... kora benzeyen canlılar duruyordu ve tekerler ve canlı yaratılar ve tekerler ...

4Q386, böl. I ii-iii

II ... yeryüzü ve benim, Rab olduğumu bilecekler. *vacat* Rab, bana şöyle dedi: Adam oğlu, İsrail ülkesini düşün. Ben şöyle dedim: Onu gördüm ey Rab ve kuru olduğunu. Onları ne zaman bir araya getireceksin? Rab şöyle dedi: Bir Beliyal oğlu onlara zulmetmeyi tasarlıyor; ancak buna izin vermeyeceğim. Ondan arta kalanlar daimi olmayacak ve kirli tohum yaşamayacak.

Gebereden şarap çıkmayacak ve yabanarısı bal yapmayacak. Memfis'teki kötüleri yıkıma uğratacağım ve oğullarımı Memfis'ten çıkaracağım ve onlardan geri kalanlara yardım edeceğim. Söyledikleri gibi: Huzur ve sükûnet(?) var, yine şöyle derler: Yeryüzü ... günlerindeki gibi, tıpkı eski günlerdeki gibi. Sonra, dört yönden gelen ateşi onlara karşı kışkırtacağım ... yutan ateş ...

III Yoksula merhamet etmeyecek ve onları Babil'e getirecek. Babil, Rabbin elindeki bir kâse gibidir. Rab, zamanı geldiğinde onu fırlatacak ...

4Q385b

Bunlar, Hezekiel'in sözleridir. Rab, bana seslendi: 'Adam oğlu, ulusların helak edileceği gün yaklaşıyor ... Mısır ... ve Put'ta ıstırap yaşanacak ve Mısır'daki kılıç ... kendisini sallayacak ve Etiyopya ve Put ve güçlü Arabistan ülkesi ... Arabistan'ın ... Mısır'ın kapılarında düşecek. ...

Nabonidus'un Duası (4Q242)

Daniel Kitabı'nda (iv) Nebukadnessar'ın yedi sene süren hastalığından kurtulması konu edilir; bu Aramca yazıda, son Babil Kralı Nabonidus'la ilgili benzer bir hikâye anlatılır. Aralarındaki temel fark şudur: Nebukadnessar, Tanrı'nın egemenliğini kabul ettiğinde yine Tanrı tarafından iyi edilir. Nabonidus ise, iyileşmesini, kendisine doğruyu öğreten ve günahlarını affeden Yahudi bir kötü ruh kovucusuna borçludur. J. T. Milik, bu yazıtın Daniel'den daha eski olduğunu düşünür; ancak metnin kaleme alınış tarihi M.Ö. ikinci yüzyıl sonları ya da birinci yüzyıl başlarıdır. (bkz. 'Prière de Nabonide et autres écrits d'un cycle de Daniel', *RB* 63 (1956), 407-11). Ayrıca bkz. G. Vermes, *Jesus the Jew*, Londra, 1973, 67-8.

Editio princeps için bkz. J. Collins, *DJD*, XXII, 83-93.

En Yüce Tanrı'nın hükmüyle Teiman'da ülser hastalığına yakalanan Babil ülkesinin kralı, Büyük Kral Nabunai'nin okuduğu dua sözleri.

Yedi sene boyunca ülser yüzünden ıstırap çektim ... ve kötü ruh kovucusu günahlarımı bağışladı. O, Yahuda sürgünlerinden bir Yahudi'ydi ve bana şöyle dedi: 'En Yüce Tanrı'nın adını övmek ve yüceltmek için bunları yaz.' Ben de şunları yazdım:

'En Yüce Tanrı'nın hükmüyle, Teiman'da ülser hastalığına yakalandım. Yedi sene boyunca, gümüş ve altından, tahta ve taş ve kilden tanrılara dua ettim; çünkü onların tanrı olduklarına inanıyordum ...'

Para-Daniel Yazıları
(4Q243-5)

Nabonidus'un Dua'sının yanı sıra, dördüncü mağaradan çıkarılan ve Daniel Kitabı'na benzer Aramca bir yazının üç yerinde, muhtemelen hikâyenin anlatıcısı olan Daniel'in adı geçer. 4Q**243**'te, başka bir kişiden daha -Balakros- söz edilir. J. T. Milik'in tahminine göre bu kişi, Jonathan Maccabeus'un hamisi, Seleukos hükümdarı Alexander Balas'tır. 4Q**245** altında tasnif edilen bir bölümde, -muhtemelen Makabi kardeşler olan Jonathan ve Simon- da dâhil olmak üzere kâhinlerin ve kralların adları sıralanır. Arta kalan bölümler, çeviri için fazla kısadır.

Editio princeps için bkz. J. Collins ve P. Flint, *DJD*, XXII, 95-164.

4Q243, 3. bölüm ve 4Q244

... İsrail'in çocukları Tanrı yerine kendilerini seçtiler ve oğullarını, putperestliğin iblislerine kurban ettiler. Tanrı onlara öfkelendi ve onları Babil Kralı Nebukadnessar'a teslim etmeye ve ülkelerini yağmalamaya ... karar verdi. ...

4Q245, I. bölüm, i-ii

... Daniel ... verilen kitap ... Levi, Kehat ... Bukki, Uzzi ... Sadok, Aviyatar ... Hilkiya ... Onias, Jonathan, Simon ... ve Davut, Solomon ... Ahazya, Yoaş

Dört Krallık
(4Q552-3)

Aramca bir esere ait ve bazı yerlerde birbirini tekrarlayan iki elyazması, zengin bir para-Daniel yazınının varlığını kanıtlar. Bu kötü korunmuş belgelerde, dört ağaç benzetmesiyle tasvir edilen dört imparatorlukla (Daniel 7-8) ilgili hikâye anlatılır.

Editio princeps için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXVII (yakında yayımlanacak).

4Q552, bölüm I ii

... Bir melek gördüm **II** üzerinde durduğu kişiden ışık saçılıyordu ve yanında dört ağaç vardı. Ağaçlar doğrulup ondan uzaklaştılar. Bana, bu biçimi görüyor musun?, diye sordu. Evet, dedim, onu görüyorum. Ağacın ... yerleş ... gördüm.

Ona sordum: Adın ne? Bana, Babil, dedi. Ona şöyle dedim: Sen, Pers hükümdarı mısın? O sırada başka bir ağaç gördüm ... ve sordum: Adın ne? Bana ... dedi. Ona şöyle dedim: Sen, bütün denizlere, sahillere ve ... hükmeden misin? Sonra üçüncü ağacı gördüm ve ona da sordum: Adın ne ve neden görünümün ...

Aramca Bir Kıyamet Yazını (4Q246)

Luka I, 32 ve 35'te de geçen 'Tanrı'nın oğlu' ve 'En Yücenin oğlu' ibarelerinin kullanıldığı bu metin, 'Tanrı'nın Oğlu bölümü' adıyla da anılır ve yine aynı nedenle geniş ve popüler tartışmalara yol açmıştır. Paleografik açıdan, bu yazıt, M.Ö. birinci yüzyılın son on yıllarına tarihlenir. Şu ana kadar 'Tanrı'nın oğlu' olarak nitelendirilen kişi üzerine dört sav öne sürüldü: Bu zat, Seleukid hükümdarı Alexander Balas (J. T. Milik); 'Tanrı'nın oğlu' adına 'kurtarıcı bir rol' üstlenen Yahudi ya da muhtemelen Hasmonlu bir hükümdar (J. A. Fitzmyer); Deccal (D. Flusser) ya da daha olası bir tahmine göre, Işığın Prensi Melkisedek ya da Mikail'dir (F. Garcia Martinez). Bu tartışmada kesin bir yargıya varmayı reddeden editöre göreyse; bu kişi, Davut'un ailesinden çıkacak bir Kurtarıcı ya da Seleukos tahtına talip olan tarihsel bir isimdir.

Bu yazının temel iletisi, Daniel Kitabı'nda tasvir edilen kıyamet hikâyesini anımsatır. I. sütunda bahsi geçen Daniel benzeri bir kişi, tahta geçen bir krala, Asur ve Mısır arasındaki savaşlarla ve kendisini 'Tanrı'nın oğlu' olarak adlandıran ve herkesin hizmet ettiği son hükümdarla ilgili bir rüya ya da görü anlatır. Ancak barışın zaferi, hükümdara değil; -çünkü onun hükümdarlığında, uluslar ve yereller arasında çatışmalar yaşanmaktadır- 'Tanrı'nın halkına' yardım eden (bkz. Daniel 7:22, 29), insanlık üzerindeki egemenliği daimi olan (bkz. Daniel 7:14) Yüce Tanrı'ya atfedilir.

Kayıp sayfaların varsayımsal düzenlenişinden bağımsız biçimde, yalnızca elimizdeki asıl metni göz önünde bulundurduğumda, 'Tanrı'nın oğlu'nun, ne Flusser'in Deccal'i olduğunu ne de Milik-Puech ikilisinin iddialarındaki tarihi isimlerle örtüştüğünü düşünüyorum. Bana göre bu kişi, Daniel II:36-7'deki benzeri -Antiochus Epiphanes- gibi kendisini ilah ilan edecek olan, mutlak dünya imparatorluğunun son kıyamet dönemi hükümdarıdır (bkz. *JJS* 43, 1992, 301-3).

Editio princeps için bkz. E. Puech, *DJD*, XXII, 165-84.

I ... Tanrı'nın ruhu ona geldi ve o ... tahtının önünde yere düştü ... Ey Kral, daima öfkelisin ve senin yılların ... senin görün ve hepsi. Daima sen ... yüce olanlar ... Zalimlik egemen olacak dünyaya ... kasabalarda büyük bir katliam...Asur ve Mısır kralı...dünya üzerinde büyük olacak...yapacak ve herkes hizmet edecek ... büyük ... diye anılacak (ya da: anacak kendisini) **II** ve adıyla anılacak (ya da: anacak kendisini) ve En Yüce'nin oğlu diye anacaklar onu. Görü kıvılcımları gibi olacak onların krallıkları. Yeryüzündeki egemenlikleri senelerce sürecek ve her şeyi ayakları altında ezecekler. Halklar, halkları ezecek (bkz. Daniel 7:23) ve kasabalar, diğer kasabaları *vacat* Tanrı'nın halkı doğruluncaya dek ve hepsi kılıçtan kurtulacak. Onların (Tanrı'nın halkının) krallığı, ebedi bir krallık olacak (bkz. Daniel 7:27) ve bütün yolları doğru olacak. Yeryüzünü adilce yönetecekler ve hepsi huzur içinde olacak. Kılıç yeryüzünden çekilecek ve bütün kasabalar onlara riayet edecek. Yüce Tanrı (bkz. Daniel 2:45) onların yardımcısıdır. Onlar için savaşacak. Halkları onların ellerine düşürecek ve onların (Tanrı'nın halkının) önünde hepsini cezalandıracak. Onların egemenliği, ebedi bir egemenlik olacak (Dan. 7:14) ve ... bütün sınırları ...

Proto-Ester (?)
(4Q550)

Aramca bir yazının tahrifata uğramış bazı bölümlerinde, Persliler mahkemesinde yaşandığı öne sürülen ve Ester hikâyesiyle benzerlik taşıyan bazı olaylar anlatılır. Bu yazıt, M.Ö. birinci yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir. J. T. Milik, ustaca ancak bir o kadar da tahmine dayalı biçimde, anlatının ardalanını yeniden yapılandırdı; öyle ki metin içinde geçen, ancak ilk ve son harfleri -*aleph* ve *samekh*- okunabilen bir kelimeyi 'Ester' biçiminde düzenleyebildi. Dolayısıyla Milik, Kumran'da izine rastlanmamış kanonik bir kitap olan Ester'in Aramca *model*ini keşfetmiş oldu. K. Beyer, bu yazıya 'Dairus belgeleri' başlığını uygun görür ve bunu, Yahudilerin Tanrısına tapınan Pers krallarıyla -I. Darius ve Xerxes- ilgili bir efsane olarak tasnif eder.

Editio prniceps için bkz. E. Puech, *DJD*, XXXVII (yakında çıkacak). Ayrıca bkz. J. T. Milik, 'Les modèles araméens du livre d'Esther dans la grotte 4 de Qumrân', *RQ* 15 (1992), 321-406; K. Beyer, *Die aramaäischen Texte vom Toten Meer. Ergänzungsband* (Göttingen,1994), 113-17.

4QProto-Ester[a]

... ve baban Patireza'yı dinlerler ... ve asil giysiler içindeki memurların arasında ... aldığınız bütün herşeyle birlikte kralın hizmetinde çalışmak için ... O vakit, kral uyumaya gidemedi (daha doğrusu, ruhu sıkıntılıydı) ve huzurunda babasının kitaplarının okunmasını buyurdu. Bu kitaplar arasında, babası Darius'un mührüyle ağzı yedi kere mühürlenmiş bir parşömen vardı; başlığı ... Krallıktaki memurların kralı Darius, Huzur. Bu, açılıp okundu, içinde şöyle yazıyordu: ... Benden sonra hüküm sürecek kralların ve krallıktaki memurların kralı Darius, Huzur. Bütün zorbalar ve yalancılar ... bileceksiniz.

4QProto-Ester[d]

III Kendisinden korktuğunuz ve taptığınız En Yüce, bütün dünyaya hükmeder. O'nun istedikleri, O'na yakın olur. Bagasro ... Her kim ki Bagasro'ya karşı kötü söz söylerse, ölümle yargılanacak; çünkü kimse onun huzurunu bozamaz ...

Sahte Peygamberler Listesi (4Q339)

Herod dönemine ait bu Aramca kısa listede, sahte peygamberlerin adları sıralanır. İlk altı isim Kutsal Kitap'ta da geçer. Son iki satır, düzeltmeni tarafından şöyle tamamlanır: 'Azur oğlu Hananiah' (Yeremya 28:I) ve yine Hananiah'ı betimleyen başka bir satır, 'Gibeon'dan bir peygamber' (bkz. a.g.e.). Ancak listede sıralanan önceki isimler tek satırlık yer işgal ettiklerinden, bu düzenlemeye karşı çıkılabilir. A. Rofe ve E. Qimron'a göre bu satırlarda sözü edilen kişi Yohanan Ben Shim'on; Simon Maccabaeus'un oğlu I. John Hyrcanus'tur. I. Hyracanus'un, peygamberlik yeteneğine sahip olduğu düşünülürdü (bkz. Josephus, *Jewish War* I, 68-9; *Antiquities* XIII, 300); ancak Hasmon karşıtı olan Kumran tarikati, onu sahte bir peygamber diye nitelendiriyor olabilirdi. Bu tanımlama muhtemel görünse de, satırların kadimliği nedeniyle kesin bir öneri sunulması mümkün görünmüyor.

Editio princeps için bkz. M Broshi ve A. Yardeni, *DJD*, XIX, 77-9.

İsrail'de ortaya çıkan yalancı peygamberler: Beor oğlu Balaam (Çölde Sayım 22-24); Beytel'deki ihtiyar (Krallar I, I3:II-3I); Kenaana oğlu Sidkiya (Krallar I, 22:II); Kolaya oğlu Ahav (Yeremya 29:2I); Maaseiah oğlu Zedekiah (a.g.e.); Nehemalı Şemaya (Yer. 29:24); ... ur; ... 'on.

Netinim Listesi (4Q340)

M.Ö. birinci yüzyılın ilk yarısında yazıldığı anlaşılan, yıpranmış bir bölümde, I. Tarihler, Ezra ve Nehemya Kitapları'nda bahsi geçen Tapınak hizmetkârlarının (*netinim*) adları sıralanır. Bu metin, iyi bir çeviri sunamayacak denli kopuktur; öte yandan, İkinci Tapınak döneminde bu tür listelerin dolaşımda olduklarını kanıtlar.

Editio princeps için bkz. M. Broshi ve A. Yardeni, *DJD*, XIX, 81-4.

Bunlar, adlarıyla çağrılan *netinim*dir: Ithra ve ... Toviya.

H. MISCELLANEA

Bakır Parşömenden bir kesit

Bakır Parşömen (3Q15)

Keşfinden sonra derin tartışmalara yol açan bu bakır parşömen, 1952 yılında yürütülen arkeolojik kazılar sırasında, üçüncü mağarada bulundu. Ancak geçen yüzyıllar boyunca okside olan bu parşömen açılamadı; bu yüzden 1956 yılında Manchester College of Science and Technology'den Profesör H. Wright'a gönderildi. Burada, dikkatle uzunlamasına şeritlere ayrılan parşömen, aynı yıl içerisinde Ürdün'e geri gönderildi. Bu, Amman Arkeoloji Müzesi'ndeki hazinelerden biridir. On iki yazıt sütunundan oluşan bu İbranice metin, 1962 yılında J. T. Milik tarafından basıldı. Daha az güvenilir bir baskı, 1960 yılında J. T. Milik'in düzeltmenliğiyle yayımlandı (*The Treasure of the Copper Scroll*, Londra).

Altın, gümüş, Mabet sunuları, parşömenler, vs.'nin gizlendiği öne sürülen, Kudüs'te ve Filistin'in birçok alanında bulunan, toplam altmış dört yerin adı, bu yazıtta listelenir. Allegro'nun hesabına göre, bu hazine üç bin talanttan fazla gümüş, yaklaşık bin üç yüz talant altın, altmış beş altın damarı, gümüşle dolu altı yüz seksen testi ve altı yüz doksan tane gümüş ve altın damarından oluşuyordu. Talantın kutsal kitaptan sonraki ölçü değerini kullanacak olursak bu değerli metallerin toplam ağırlığı altmış beş ton gümüş ve yirmi altı ton altına denk gelir.

Kimin böyle bir serveti olabilirdi? Bu anlatıda doğruluk payı var mıydı?

J. T. Milik'in bu sorulara yanıtı olumsuz yöndedir. Ona göre bu abartılı rakamlar, parşömenin hayal ürünü konular üzerine yazıldığını gösterir; bu nedenle parşömen en çok, dilbilimi ve topografya alanlarında çalışan bilim insanlarının merakını cezp edebilir. Yine Milik'e göre M.S. birinci yüzyıla ait olan bu eserin Kumran Cemaati'yle ilişkisi yoktur; çünkü cemaat en fazla M.S. 68 yılına kadar ayakta kalabilmişti.

Öte yandan bazı diğer araştırmacılara göre bu hazine Esseniler'e (A. Dupont-Sommer, S. Granson) ya da Mabede (J. M. Allegro, N. Nolb,

A. Wolters) aitti. Allegro'ya göre altın ve gümüşlerin saklanmasının; ayrıca parşömenlerin yazılmasının sorumlusu Zelotlardı. Allegro'ya göre altın ve gümüşlerin saklanmasının; ayrıca parşömenlerin yazılmasının sorumlusu Zealots'tu. Bu hazineyle ilgili öne sürülen diğer iddialara göre; bunlar, M.S. 70 yılından sonra Mabedin yeniden inşa edilmesi için toplanmıştı ya da M.S. 132-5 yıllarında Romalılara karşı ikinci kere başkaldıran İbranilerin liderine, Bar Kokhba'ya aitti.

Milik'in argümanı, bahsi geçen hazinenin niceliği açısından oldukça gerçekçidir. Öte yandan, bu sav, belgenin iki çarpıcı özelliğini açıklamakta yetersiz kalıyor: İlk olarak, bu belge, eski efsanelerde kullanılagelen dilin aksine oldukça gerçekçi bir tarzda yazılmıştır. İkinci olarak, bu yazıt için, daha ucuz malzemeler olan deri ve parşömen yerine bakır kullanılmıştır. Eğer bu gerçekten de kısa ve düzmece bir hikâye olsaydı, bu metin yalnızca hikâyenin taslağını sunabilirdi. Peki, kim böylesi bir edebiyat çalışması için değerli metal kullanmış olabilirdi?

Hazinenin gerçekliğini destekleyen birçok sav, Milik'inkini gölgede bırakır. Listenin yazıldığı malzemeye ticari açıdan bakacak olursak, yazarın boş hayale kapılmış olduğunu savunmak zor. Yine, Bakır Parşömenin Kumran'dan geldiği bilinen diğer yazıtlar arasında bulunduğunu anımsarsak; bu hazinenin Esseniler'e ait olduğunu savunan Dupont-Sommer ve Goranson'un görüşleri doğrulanır. Bütün bu zenginliğin asıl sahibinin Mabet olduğunu ve M.S. 68'den önce Esseniler açısından tehlikeli olan topraklarda gizlendiğini; yani başkent Kudüs'ün tehlike altında yaşadığı dönemde gizleme yeri olarak bu toprakların seçilmiş olduğunu savunmak gelişmiş bir hayal gücünün işidir. Allegro, bu dönemde Zelot'un eline geçen Kumran'ın Kudüs yöneticileriyle ilişkilerinin düzeltmiş olduğunu öne sürerek bu itirazı üstün körü yanıtlar. Ancak mabedin ve kentin torbasının neden bu kadar erken bir dönemde doldurulmuş olabileceği hala açıklanmadı. Mabet hazinesi hipotezi yine de gerçeklik payına sahip olabilir. Dupont-Sommer'in dinsel yoksulluk ve dolgun gelir arasındaki uyumlu ilişkiye dair öne sürdüğü doğru saptamalara karşın yine de göreceli olarak küçük bir cemaatin böylesi orantısız zenginliğe sahip olduğunu kabul etmek zor.

Bakır parşömenleri hakkında söylenebilecek sözler şimdilik bunlarla kısıtlı. Yazıt üzerine yürütülecek ileri çalışmalar elimizdeki okumaların geliştirilmesini sağlayabilir. Bu arada, Kumran'ı araştıran öğrencilerin, bu denli zor bir metnin şifresini kıran J. T. Milik'e çok şey borçlu olduklarını da belirtmek gerekiyor.

Editio princeps için bkz. J. T. Milik, *DJD*, III, 199-302.

Okuma önerileri: A. Dupont-Sommer, *The Essene Writings from Qumran*, Oxford, 1961, 379-93; N. Golb, 'The Problem of Origin and Identification of the Dead Sea Scrolls', *Proceedings of the American Philosophical Society* 124 (1980), 1-24; S. Goranson, 'Sectarianism, Geography and the Copper Scroll', *JJS* 43 (1992), 282-7; A. Wolters, 'The Copper Scroll and the Vocabulary of the Mishnaic Hebrew' *RQ* 14 (1989-90), 483-95; 'Literary Analysis of the Copper Scroll', ed. Z. J. Kapera, *Intertestamental Essays in Honor of J. T. Milik* içinde, 1. cilt, Cracow, 1992, 239-54; *The Copper Scroll. Overview, Text and the Translation*, Sheffield, 1996; 'Copper Scroll', *Encyclopedia of the Dead Sea Scrolls* içinde, ed. L. H. Schiffman ve J. C. VanderKam, Oxford ve New York, 2000, 144-8.

I. Sütun

1. Achor Vadisi'nde bir Horebbah. Medivenlerin altında. Doğu yönüne doğru kırk arşın: on yedi talant ağırlığında gümüş dolu bir kutu. **KEN. (parantezdeki boşluklar doldurulacak; İbrani alfabesi)**

2. ... türbesinde ... üçüncü ... : 100 altın damarı

3. Sıra sütunlar avlusunun büyük mahzeninde, en dibinde, üst kapağına doğru çökeltiyle kapatılmış: dokuz yüz talant.

4. Kohlit tepesinde, kaplar, sandal ağacı odunu ve *ephod*lar (kutsal giysiler). Sunuların ve hazinenin bütünü: yedi talant (?) kirlenen ikinci ondalık. Doğu tarafına açılan kanalın sonunda, çukura doğru altı arşın. (...)

5. Su geçirmeyen barınağın sola doğru inen deliğinde, zeminden üç arşın yükseklikte: kırk talant gümüş.

2. Sütun

6. Kordonun altındaki mahzende, merdivenlerin altında; kırk iki talant. **HN**

7. Eski Çamaşırhane mağarasında, üçüncü platformda: altmış beş altın damarı (...)

8. Kütük Evi'nin avlusundaki yeraltı çukurunda, mağarada: tekneler ve gümüş, yetmiş talant.

9. Doğu kapısının karşısında, on beş arşın uzağındaki mağarada tekneler var.

10.kanalın sonunda: on talant (...)

11. Doğu tarafındaki duvarın altındaki mahzende, kayanın keskin kenarında: altı gümüş damar; girişi, büyük döşeme taşının altından.

12. Kohlit'in doğusundaki gölcüğün kuzey tarafında, dört arşın kaz: yirmi iki talant.

3. Sütun

13. ... avlusunda, dokuz arşın güney yönünde: altın ve gümüş sunu tekneleri, kâseler, kaplar, tüpler, içki tekneleri. Hepsinin içinde, altı yüz doksan.

14. Diğerinde, doğu yönüne doğru on altı arşın kaz: 40 tal. gümüş. **TP**

15. Kordondaki yer altı çukurunun doğu tarafında: sunu tekneleri, giysiler. Girişi, batı yönünden.

16. Kordonun kuzey doğusundaki türbede, tuzağın (?) üç arşın altında: 13 tal.

4. Sütun

17. ... içindeki büyük mahzende, doğu tarafındaki sütunda: 14 talant. (...)

18. ... açılan kanalda, kırk bir arşın derininde: 55 tal. gümüş.

19. Akhon Vadisi'ndeki iki ılgın ağacının arasında, üç arşın kaz: Orada gümüşle dolu iki çömlek var.

20. Kırmızı yeraltı mağarasında, " 'Aslah"ın ağzında: 200 tal. gümüş.

21. Kokhlit'in kuzeyindeki doğu yeraltı mağarasında: 70 tal. gümüş.

22. Sekhakha ovasındaki taş yığınının içinde ... arşın kaz: 12 tal. gümüş.

5. Sütun

23. Su kanalının başında ... Sekhakha'da, büyük ... altının kuzey tarafında, üç arşın kaz: 7 tal. gümüş.

24. Solomon havzasının doğusunda kalan Sekhakha'daki yarıkta; sunu tekneleri.

25. Solomon kanalının başına çok yakın bir yerde, büyük kayaya bakan yönde, üç arşın kaz: 23 tal. gümüş.

26.Eriha ve Sekhakha arasında uzanan Kippah vadisindeki türbenin Eriha'dan Sekhakha'ya açıla girişinde, yedi arşın kaz: 32 tal.

6. Sütun

27. İki girişi olan havzadaki doğuya bakan mağarada. Doğu girişini üç arşın derinliğinde kaz. Orada bir testi, testinin içinde de bir kitap var, onun da altında 22 tal.

28. Taşın altındaki doğu yönüne bakan mağarada. Girişini, dokuz arşın derinliğinde kaz: 21 tal.

29. Kraliçenin Meskeninin doğu tarafında. 12 arşın derinliğinde kaz: 27 tal.

30. Baş Kâhinin dar geçidindeki taş yığının içinde

7. Sütun

dokuz arşın derinliğinde kaz: 22...tal.

31. Q ... su kanalında, kuzeydeki büyük su deposunda, dört yönden yirmi dört arşın ölç: dört yüz talant.

32. Bet ha-Qos'un yakınındaki mağarada. altı arşın derinliğinde kaz: altı gümüş bar.

33. Parmaklığın doğu köşesinin altında, Doq'ta. Yedi arşın derinliğinde kaz: 22 tal.

34. Koziba'daki su çıkışının ağzında, kaya yönüne doğru üç arşın kaz: 60 tal, iki talant altın.

8. Sütun

35. Ahzor'un doğusunda kalan Bet Ahzor'un doğu yolu üzerindeki su kanalında; sunu tekneleri, kitaplar ve bir damar gümüş.

36. vadinin dışında ... taşın üstünde ... dibe doğru 17 arşın kaz: 17 tal. altın ve gümüş.

37. Çömlek koyağının ağzındaki taş yığınının arasında. Üç arşın kaz: 4 tal.

38. ha-Sho'nun batı yönüne bakan (ekin alanında), güney tarafında, kuzey yönüne bakan yeraltı bölmesinde. Yirmi dört arşın derinliğinde kaz: 66 tal.

39. ha-Sho'nun sulağındaki taşla işaretli yeri on bir arşın derinliğinde kaz: 70 tal. gümüş.

9. Sütun

40. 'Güvercinlikte' (küçük aralık?) ha-Notef'in çıkışında, çıkışta itibaren on üç arşın ölç, iki fildişi, on yedi düz taş, ...

41. Doğu yönüne bakan yeraltı bölmesinin üzerindeki 'Menekşe-kırmızısı'nda. Sekiz arşın derinliğinde kaz ... (?): $23^{1}/_{2}$.

42. Horon'un yeraltı bölmelerinde, dar bölümdeki (?) yeraltı bölmesinin denize bakan tarafında. On altı arşın derinliğinde kaz: 22 tal.

43. Qob'ah'ta; büyük miktarda para sunusu (?).

44. Çıkışın doğusunda kalan suyolu kenarının yakınındaki 'su sesi'nde (şelalede). Yedi arşın derinliğinde kaz: 9 tal.

45. ... çorak topraklarındaki Bet Tamar geçidi ağzının kuzeyinde kalan yeraltı çukurunda ... içindeki bütün şeyler *herem* (=Mabede adanmıştır).

46. Mesad'daki güvercinlikte, su kanalında,

10. Sütun

güney yönünde, üstten ikinci merdivende: 9 tal.

47. Büyük vadiyle beslenen kanalların yakınındaki mahzenin dibinde: 12 tal.

48. Bet Kerem'deki su deposunda, deponun sol tarafında on notch sonra: altmış iki gümüş talant.

49. 'YK (?) vadisindeki gölcüğün batı tarafında, iki ma'ahla ikiye katlanan bir ma'ah para var. Burası giriştir: üç yüz talant altın, yirmi tekne.

50. Avşalom'un 'Elinin' (=heykelinin) altında, batı tarafında. On iki çentik derinliğinde kaz. 80 tal.

51. Siloa gölcüğünde, suvatın altında:17 tal.

52. ... dört

11. Sütun

köşesinde: altın ve sunu tekneleri

53. Sadok'un türbesindeki güney revakın köşesinin altında, kapalı salondaki sütunun altında: reçine ve sinameki sunuları tekneleri.

54. ... bitişiğinde, batı yönündeki Sadok Bahçesi'ne doğru bakan kayanın üstünde, kanaldaki büyük kapatma taşının altında: adanan şeyler.

55. Dehlizlerin (?) altındaki türbede: 40 tal.

56. Yerahite ... oğullarının türbesinde: sedir ve reçine sunuları tekneleri.

57. onların yanında, Bet- Eshdatain'de (Bethesda'da), küçük havuza açılan su deposunda: sarısabır sunusu tekneleri, ... sunusu ... (?)

58. Onların yanında, türbenin batı girişindeki kanal ... dokuz yüz tal. gümüş

12. Sütun

5 tal. altın.

59. altmış talant, batı girişinde, siyah taşın altında.

60. Onların yanında, gömüt odasının eşiğinin altında: 42 talant.

61. Gerizim dağında, yüksekteki yeraltı oyuğuna inen merdivenlerin altında: bir kutu ve içinde 60 tal. gümüş.

62. Bet-Sham pınarının ağzında: gümüş tekneler ve sunular için altın tekneler, altı yüz talant.

63. Gömüt odası evine açılan gömüt odasının büyük yeraltı kanalında. Hepsinin ağırlığı 71 talant ve 20 minah.

64. Kuzey yönüne açılan tarafında türbeler bulunan Kohlit'in kuzeyindeki düz kayanın altında bulunan yeraltı oyuğunda, her malzemenin açıklamasının, ölçülerinin ve ayrıntılarının bulunduğu bir nüsha daha var.

Şifreli Metinler (4Q249, 250, 313)

Şifreli bir yazıyla kaleme alınan birçok papirüs parçası 4Q**249** başlığı altında birleştirilmiştir. Editör S. J. Pfann, bunları alt sınıflara bölmüştü. Bunlardan en önemlileri, *Musa'nın Kitabının Tedrisi* (4Q**249**) ve IQSa temel alınarak yeniden derlenen şifreli *Kurtarıcı (Messianic) Kural*'dır (4Q**249**a-i). Arta kalan bölümler (4Q**249**j-z; **250**a-j; **313**a-b), büyük oranda tanımlanamamış parçalardır. Bu bölümler, kendi başlarına önem teşkil edemeyecek oranda kısadırlar. Öyle ki toplam yirmi iki parşömen parçasından oluşan Kurtarıcı (Messianic) Kuralı derlerken bile, I. mağara metinlerinin kanonik olduğunu varsaymak gerekiyor. Aksi takdirde, bütünsel bir ifade tarzından yoksun olan bu metinleri düzenlemek olanaksızlaşıyor. Kurtarıcı (Messianic) Kural metninin M.Ö. ikinci yüzyıl ortalarında kaleme alınmış olma olasılığı bile tartışmaya açıktır. Cemaat Kuralı ve Şam Belgesi'nden önceki bir zamana tarihlenemeyecek bu metin büyük bir olasılıkla M.Ö. birinci yüzyılda yazıya dökülmüştü.

Editio princeps için bkz. S. J. Pfann, *DJD*, XXXV, 1-24; *DJD*, XXXVI, 515-701.

4Q249i

(İtalik harflerle gösterilen yazılar asıl metni ifade eder. Geri kalanları varsayılan yeniden yapılandırmalardır*. Aşağıda sunulan örnek, bağlantıların doğasını göstermek için sunulmuştur. Metnin varsayılan konusu veba, giysilerin ve evin temizlenmesidir. Bkz. Levililer 14).

İngilizce metin içinde kelimelerin bazı harfleri de italik harflerle gösteriliyor; ancak bunları Türkçe çeviri sırasında belirtmek mümkün görünmediğinden olduğu gibi aktarmayı yeğledim (çev.)

Yazıldığı gibi; Kral'ın *evinden* yardımcının odasına *indi* (Yeremya 36: 12?) ... yeşilimsi ve alımsı **oyuklar** (?) ... yeşilimsi ya da alımsı(?) ... *altından* ... onları şehirden çıkarmak için *onun içinde sıyrıldıktan sonra ... evden* ... toz ve *taşlar ve o*dun ... taşları *kaldırdıktan* sonra ... veba *eve* döndü ve evi *yıktı ... içindeki* veba-lekesi *dışında ... bir* yargı ...

Yazıldığı gibi: nehirdeki balık *ölecek* (Çıkış 7: 18?) *içinde* ...

4Q249a, böl. I (=IQSa i, 4-8)

Kadınlara küçük çocuklardan gelen ... hatalarından dönmeleri için onların kulağına Antlaşma'nın bütün ilkelerini okuyacaklar ve yasalarını açıklayacaklar. Bu, birlikteki insanlar, İsrail'deki bütün yurttaşlar için geçerli Kuraldır. Gençliğinden itibaren ona Meditasyon Kitabı'nı öğretecekler ve yaşına göre, Antlaşma'nın ilkelerini anlamasını sağlayacaklar. Onların yargılarına göre, on yıl boyunca eğitilecek

İki Çömlek Parçası

1996 yılı ilkbaharında, Güney Florida Üniversitesi'nden Profesör James F. Strange üzerinde İbranice yazıların bulunduğu iki çömlek parçası (*ostraca*) buldu. Bunlar, cemaat merkezini mezarlıktan ayıran duvarın doğuya bakan yüzünün altında keşfedildi. Yazıt, M.S. birinci yüzyıl tarihlidir.

Editio princeps için bkz. F. M. Cross ve E. Eshel, *DJD*, XXXVI, 497-508.[1]

Çömlek parçası no. 1

1. ... iki yılında[...]
2. Eriha'da, ... oğlu Honi ... verdi
3. Nahmani oğlu 'El'azar'a [ ]
4. Holon'dan Hisday [ ]
5. bu günden ebediyete kadar
6. evin sınırları ve [ ]
7. ve incir ağaçları, zeytin ağacı (?) ve]
8. Cemaate (?) verdiği sözü yerine getirdiğinde [ ]
9. ve Honi [ ]
10. ona His[day (?)]
11. ve [ ]
12. ve ... eline [ ]
13. [ ]
14. Honi'nin (?) kölesi Hisday]
15. Holon

[1] *Bu belgelerin, 1997 yılı baskısına eklenmesi, iki yazılı çömlek parçasının şifresini çözen F. M. Cross ve Esther Eshel'in gösterdikleri incelik sayesinde mümkün olmuştur.*

Bu metin, bir arazi ve ürünle birlikte, bir kölenin hediyesini belgeler. 8. satırda verilen bir sözün yerine getirilmesine ya da üyeliği yeni kabul edilen kimsenin geçirdiği deneme süresine göndermede bulunulur: *kml(')wtw lhyd*; 'cemaate verdiği sözü yerine getirdiğinde'. Bu terimler dizgesi, Cemaat Kuralınınkiyle benzeşir (IQS VI). Bu çömlek parçası aynı zamanda bir yöneticinin tuttuğu hesap (*heshbon*) karalaması da olabilir.[2]

Önerilen okuma, özellikle de 4. ve 8. satırlar, birçok bilim insanı tarafından eleştirilir. Bunlardan biri olan Ada Yardeni'ye göre; 'Holon'dan Hisday' (*'t Hsdy mHwln*) yerine 'bu çullar' (*'t hsqym hllw*); 'cemaate verdiği sözü yerine getirdiğinde' (wkmlwttw lyhd) yerine 've her diğer ağaç' (*wkwl 'yln 'hr*) sözcükleri kullanılmalıdır ('A Draft Deed on an Ostracon from Khirbet Qumran', *IEJ* 47 (1997), 233-7). Çömlek parçalarının üzerindeki el yazısı bozulmuş olduğundan, Ada Yardeni'nin okumaları da olasıdır. Bununla birlikte, değerli hediyelerin yazıldığı bu listenin başında 'çul'dan söz edilmesi pek de inandırıcı değil. Ayrıca editörlerin *'yhd* (cemaat) biçiminde okudukları kelime de şüphelidir; ancak hediyeyi veren ve alan arsında aile bağı bulunmadığından kişi mülkiyeti cemaate de devrediliyor olabilirdi. Alışılageldik duruma göre, karşılıksız bir hediye, yakın aile bağı bulunan kişiler arasında; örneğin baba ve kız ilişkisinde verilir.

Çömlek parçası no. 2

Birinci çömlek parçasıyla aynı dönemde, başka biri tarafından kaleme alınan ikinci parçada şöyle yazar:

1. (?)
2. (?)
3. Nathanael oğlu Yusuf ...
4. 'En Gedi'den (?) olan oğulları

---

[2] *Editörlerin okuması doğruysa, sekizinci satırda ifade edilen konu, Cemaat'e katılımdır. Buna göre, cemaate yeni katılan kimse, ilk senesi dolduktan sonra, mal varlığını cemaat saymanına devrederdi. Bkz. Cemaat Kuralı, IQS VI: Eğer kâhinlerin ve Antlaşma'daki insanların yargısı uyarınca, kişinin Cemaate girmesi uygun görülürse, sahip olduğu mal varlığı ve kazançları Cemaat Saymanına devredilecek. Sayman, bunları kayda geçecek; ancak bu kazancı cemaat için harcamayacak.' Bu durumda, ikinci satırda bahsedilen, Nahmani oğlu 'El'ezar, Cemaat Saymanı (ya da yöneticisi/Gardiyanı) idi.*

I. EKLER

PARŞÖMEN KATALOĞU

Ronald de Vaux ve ondan sonra gelenlerin yol açtıkları en büyük zarar, belki de yayımlanmamış 4. ve 11. mağara metinlerinin açığa çıkarılması konusunda takındıkları inatçı tavırdır. 'Dışarıdakiler'in yalnızca bunlara erişimine değil, aynı zamanda neyi göremediklerini bilmelerine de izin verilmiyordu. Uzun süredir saklanan 'sırların' açıklanması ve benim davetim üzerine bunların *Journal of Jewish Studies*'te yayımlanması için 1990 yılında Ölü Deniz Parşömenleri Basım Projesinin Baş Editörlüğüne gelen Emanuel Tov'dan sonra dai 1992 baharına kadar beklememiz gerekti. Aşağıda bütün basılı metinlerin kaynakçalarıyla beraber, on bir Kumran mağarasında keşfedilmiş elyazmalarının ve bölümlerin çizelgesi sunuluyor. Kumran ve diğer Yahuda mağaraları, Daliyeh Vadisi, Kirbet Mird ve Masada'da bulunmuş bütün elyazmalarının son listesi için bkz. E. Tov, *DJD*, XXXIX, 27-114.

1. MAĞARA

	Parşömenler
1QIsa[a]	Yeşaya'nın tamamı, Millar Burrows *v.d.*, *The Dead Sea Scrolls of St Mark's Monastery*, I, New Haven, 1950.
1QIsa[b]	Tamamlanmamış Yeşaya metinleri, E. L. Sukenik, *The Dead Sea Scrolls of the Hebrew University*, Kudüs, 1954 (İbranice), 1955 (İngilizce).

1QapGen	*Genesis Apocryphon*, Kudüs, 1956.
1QpHab	Habakkuk Beyanatı, Millar Burrows *v.d.*, op. cit.
1QS	Cemaat Kuralı, Millar Burrows, *The Dead Sea Scrolls of St Mark's Monastery*, II, fasc. 2, New Haven, 1951.
1QH	Şükran İlahileri, E. L. Sukenik, op. cit.
1QM	Savaş Parşömeni, E. L. Sukenik, op. cit.

Fragments

***DJD*,I**

1Q

1=1QGen	Genesis
2=1QEx	Exodus
3=1QpaleoLev	Leviticus in palaeo-Hebrew script
4-5=QDeut^{a-b}	Deuteronomy
6=1QJudg	Judges
7=1QSam	1 and 2 Samuel
8=1QIsa^{b}	Frs. belonging to the incomplete Isaiah Scroll
9=1QEzek	Ezekiel
10-12=1QPs^{a-c}	Psalms
13=1QphyI	Phylactery
14=1QpMic	Commentary on Micah
15=1QpZeph	Commentary on Zephaniah
16=1QpPs	Commentary on Psalms
17-18=1QJub^{a-b}	Jubilees
19-19bis= 1QNoah	Book of Noah
20=1QapGen	Genesis Apocryphon
21=1QTLevi ar	Aramaic Testament of Levi
22=1QDM	*Divre Moshe*ı (Sayings of Moses)
23-4=1QEnGiants	Book of Giants (Enoch)
25	Apocryphal prophecy
26	Wisdom text
27=1QMyst	Book of mysteries

28a=1QSa	Rule of the Congregation (Annex to Community Rule)
28b=1QSb	Benedictions (Annex to Community Rule)
29	Liturgical text
30-31	Liturgical texts
32=1QJ	Nar Aramaic New Jerusalem
33=1QMfrs	War Scroll
34-34*bis*=1QLitPr[a-b]	Liturgical prayers
35=1QHfrs	Thanksgiving Hymns (1QH)
36-40	Hymns
41-62	Unidentified Hebrew fragments
63-8	Unidentified Aramaic fragments
69	Unidentified Hebrew fragments
70-70 *bis*	Unidentified papyrus fragments
	Daniel
71-2=1QDan[a-b]	Daniel

2. MAĞARA

***DJD*, III**

2Q

1=2QGen	Genesis
2-4=2 *QEx*[a-c]	Exodus
5=2QpaleoLev	Leviticus in palaeo-Hebrew script
6-9=2QNum[a-d]	Numbers
10-12=2QDeut[a-c]	Deuteronomy
13=2QJer	Jeremiah
14=2 QPs	Psalms
15=2 *Q* Job	Job
16-17=2QRuth[a-b]	Ruth
18=2QSir	Ben Sira
19-20=2QJub[a-b]	Jubilees
21=2QapMoses	Moses Apocryphon
22=2QapDavid	David Apocryphon
23=2QapProph	Apocryphal prophecy
24=2QJNar	Aramaic text on the New Jerusalem
25	Legal document
26=2QEnGiants	Book of Giants (Enoch)
27-33	Unidentified small fragments

3. MAĞARA

DJD, III

3Q

1=3QEzek	Ezekiel
2=3QPs	Psalms
3=3QLam	Lamentations
4=3Qpisa	Commentary on Isaiah
5=3QJub	Jubilees
6=$_3$QHym	Hymn
7=3QTJud?	Testament of Judah?
8	A text mentioning the Angel of Peace
9	Sectarian text?
10-11	Small unidentified Hebrew fragments
12-13	Small unidentified Aramaic fragments
14	Unidentified fragments
15=3QTreasure	Copper Scroll

4. MAĞARA

DJD, XII

4Q

1=Gen-Ex^{a}	Genesis-Exodus
2-8=Gen^{b-h1}	Genesis
8^{a}=Gen^{h2}	Genesis
8^{b}=Gen^{h}para	Parabiblical Genesis
8^{c}=Gen^{h}tag	Title tag of Genesis
9-10=Gen^{j-k}	Genesis
12=paleoGen^{m}	Genesis
13-21=Ex^{b-k}	Exodus
23=Lev-Num^{a}	Leviticus-Numbers
24-6=Lev^{b-d}	Leviticus
27=Num^{b}	Numbers

DJD, XIV

4Q

28=Deut^{a}	Deuteronomy
29=Deut^{b}	ditto
30-31=Deut^{c-d}	ditto
32=Deut^{e}	ditto
33-4=Deut^{f-g}	ditto
35=Deutr^{h}	ditto
36=Deut^{i}	ditto
37-40=Deut^{j-m}	ditto
41=Deut^{n}	ditto
42-3=Deut^{o-p}	ditto
44=Deut^{q}	ditto
47=Josh^{a}	Joshua
48=Josh^{b}	ditto
54=Kgs	Kings

DJD, XVII

4Q

49-50=Judg^{a-b}	Judges
51-2=Sam^{a-b}	Samuel
53=Sam^{c}	ditto

DJD, XV

4Q

55=Isa^{a}	Isaiah
56-69^{b}=Isa^{b-r}	ditto
70=Jer^{a}	Jeremiah
71-71^{a-b}=Jer$^{b,d-e}$	ditto
72=Jer^{b}	ditto
73-4=Ezek^{a-b}	Ezekiel
75=Ezek^{c}	ditto
76-81=XII^{a-f}	Minor prophets
82=XII^{g}	ditto

DJD, XVI

4Q

83=Ps^{a}	Psalms
84=Ps^{b}	ditto
85-7=Ps^{c-e}	ditto
88=Ps^{f}	ditto
89-97=Ps^{g-p}	ditto
98=Ps^{q}	ditto
98a=Ps^{r}	ditto
98b=Ps^{s}	ditto
98c-d=Psfr 1-2	ditto
99-100=Job^{a-b}	Job
102-3=Prov^{a-b}	Proverbs
104-5=Ruth^{a-b}	Ruth
106-8=Cant^{a-c}	Song of Songs
109=Qoh^{a}	Ecclesiastes
110=Qoh^{b}	ditto
111=Lam	Lamentations
112=Dan^{a}	Daniel
113-4=Dan^{b-c}	ditto
115-6=Dan^{d-e}	ditto
117=Ezra	Ezra
118=Chr	Chronicles

DJD, IX

4Q

11=paleoGen-Ex^{l}	Genesis-Exodus
22=paleoEx^{m}	Exodus
45-6=paleoDeut^{r-s}	Deuteronomy
101=paleoJob^{c}	Job
119=LXXLev^{a}	Greek Leviticus
120=papLXXLev^{b}	ditto
121=LXXNum	Greek Numbers
122=LXXDeut	Greek Deuteronomy
123=paleoParaJosh	Parabibiical Joshua frs.
124-5=paleoUnid 1-2	Unidentified frs.
126=Unid gr	Unidentified Greek frs.
127=papPara Ex gr	Greek parabibl. Exodus frs.

DJD,VI

4Q

128-48=phvl^{a-u}	Phylacteries
149-55=Mez^{a-g}	Mezuzot
156=tgLev	Targum of Leviticus
157=tgJob	Targum of Job

DJD,V

4Q

158=BibPar	Biblical paraphrases
159=Ord^{a}	Ordinances
160=VisSam	Vision of Samuel
161-5=pIsa^{a-e}	Commentaries on Isaiah
166-7=pHos^{a-b}	Commentaries on Hosea
168=pMic	Commentary on Micah
169=pNah	Commentary on Nahum
170=pZeph	Commentary on Zephaniah
171=pPs^{a}	Commentary on Psalms
172=pUnid	Commentary on unidentified texts
173-pPs^{b}	Commentary on Psalms
174=Flor	Florilegium
175=Testim	Testimonia
176=Tanh	Tanhumim[2]
177=Cat^{a}	Catena A
178	Unnamed
179=apLam^{a}	Apocryphal lamentations
180=AgesCreat	Ages of the creation
181	Unnamed
182=Cat^{b}	Catena B
183	Unnamed
184=Wiles	Wiles of the wicked woman
185	Unnamed
186=Cryptic	Cryptic texts

187-95		Vacant numbers
196-9=Tob ar^{a-d}	Tobit in Aramaic	*DJD*, XIX
200=Tob heb	Tobit in Hebrew	ditto
201-2=En^{a-b}	Enoch	Mihk, Books of Enoch (*DJD*, XXXVI)
203=EnGiants^{a}	ditto (Giants)	ditto
204-7=En^{c-f}	ditto	ditto
208-11=Enastr^{a-d}	Astrological Enoch	ditto
212=En^{g}+Letter	Enoch and his Letter	ditto

213=TLevi ar[a]	Aram. Test, of Levi	*DJD,* XXII
214=TLeviar[b]	ditto	ditto
215=TNaph	Test. of Naphtali	ditto
215a	Time of Righteousness	*DJD,* XXXVI
216=Juba	Jubilees	*DJD,* XIII
217-18=Jub[b-c]	ditto 23-38	ditto
219=Jub[d]	ditto 38-53	ditto
220=Jub[e]	ditto 55-61	ditto
221=Jub[f]	ditto 63-85	ditto
222=Jub[g]	ditto 87-94	ditto
223-4=papJub[h]	ditto 95-140	ditto
225-7=psJub[a-c]	ditto 141-75	ditto
228=citofJub	ditto 177-85	ditto
229=pseudep	Pseudepigraphic work in Hebrew	Unlocated item
230-31=CatSpir[a-b]	Catalogue of Spirits	ditto
232=JNhebr	New Jerusalem in Hebrew	ditto
233=Toponyms	Frs. with place-names	ditto
234=Gen27:2of	Scribal exercise	*DJD,* XXXVI
235=unident.	Na bate an text	*DJD,* XXVII
236=Psalm 89	Cancelled (=**4Q**98g)	
237=Psalter	ditto (=**4Q**97)	
238=Words	Words of judgement	*DJD,* XXVIII
239=Pesh	Pesharim on the true Israel	Unlocated items
240=CommCant?	Commentary on the Song of Songs?	ditto
241	Cancelled (=40482)	
242=prNab	Prayer of Nabonidus	*DJD,* XXII
243-5=psDan ar[a-c]	Pseudo-Daniel in Aramaic	ditto
246=arApocal	Aramaic apocalypse	ditto
247=Apoc Weeks	Apocalypse of Weeks	*DJD,* XXXVI
248=ActsGrKing	Acts of a Greek King	ditto
249=papMSM	Midrash Sefer Mosheh A cryp A	ditto
250=versoMSM	Text written on verso of **249**	ditto
251=legComm	Legal commentary on Torah	*DJD,*XXXV
252-4=pGen[a-c]	Commentary on Genesis	*DJD,* XXII
255-64S[a-j]	Serekh[a-j]	*DJD,*XXVI
264a=halakhah	Halakhah B	*DJD,* XXXV
265=rules	misc. rules	ditto
266-73=D[a-h]	Damascus[a-h]	*DJD,* XVIII

274=TohA	Tohorot A	*DJD*, XXXV
275=Cerem.	Comm. ceremony	*DJD*, XXVI
276-8=TohB	Tohorot B-C	
279=4 Lots	4 Lots	*DJD*,XXVI
280=Curses	Curses	*DJD*, XXIX
281-82=unident.		*DJD*, XXXVI
283=ditto		ditto
284=Purif	Purification liturgy	*DJD*, XXXV
284a=Harvest	Harvesting	ditto
285=SMilh	Book of War	*DJD*, XXXVI
286-90=Ber^{a-e}	Berakhot	*DJD*, XI
291-3=Prayers	Work containing prayers	*DJD*, XXIX
294=SapC	Didactic work C	*DJD*, XXXVI
295-7	Cancelled	
298=Words of Sage	Words of a Sage to sons of Dawn	*DJD*, XX
299-300=Myst^{a-b}	Mysteries A-B	ditto
301=Myst^{c}	Mysteries C	
302=admon	Admonitory parable	ditto
302a=	Cancelled (=302)	
303-5=Creat^{a-c}	Meditation on Creation	
306=Wisd	People who err	*DJD*, XXXVI
307-8=Sap	Sapiennal frs.	
309=Arcursive	Aramaic work in cursive script	Unlocated item
310=Arpap	Aramaic work on papyrus	ditto
311=unclasspap	Text on papyrus	ditto
312=Hebr	Hebrew text in Phoenician cursive	ditto
313=Crypfr	Cryptic text A MMT	*DJD*, XXXVI
314-16	Cancelled	
317=Moon crypt	Frs. on the phases of the Moon (cryptic)	Milik, Books of Enoch 68-9
318=Zod & Bront	Zodiology and Brontology	*DJD*, XXXVI
319=Otot	Otot	*DJD*,XXI
320-30=Cal	Calendar	ditto
331=PapHist^{a}	Historical work on papyrus C	*DJD*, XXXVI
332-3=Hist^{b-c}	ditto B-C	ditto
334=Ordo	Ordo	*DJD*, XXI
335-6=Astr?	Astronomical works	ditto
337=frCal	Calendar	ditto
338=Geneal	Genealogical list	*DJD*, XXXVI

339=FalseProphs	List of False Prophets	*DJD*, XIX
340=Netin	List of Netinim	ditto
341=exercise	Scribal exercise	D7D, XXXVT

***DJD*, XXVII**

4Q

(probably not from Qumran)

342=Letterar		Letter in Judaco-Aramaic
343=Letternab		Letter in Nabataean
344=Debt		Acknowledgement of debt
345-6=Salear		Sale of land in Aramaic
347=papDocar		Aramaic deed on papyrus
348=Deedhebr		Ownership document in Hebrew
349=Salehebr		Hebrew sale of property
350=Cereal gr		Account of cereal in Greek
351-4=Cereal		Accounts of cereal
355-8=Money		Accounts of money
359=List		List of persons
360=Exercise		Scribal exercise
361=papDoodles		Doodles on papyrus
362-3=CryptB	Undeciphered Cryptic B	*DJD*, XXVIII
364-5=ReworkPent^{b-e}	Reworked Pentateuch	*DJD*, XIII
365a=4QTemple?	Temple Scroll	ditto
366-7=ReworkPent^{b-e}	Reworked Pentateuch	ditto
368=PentAp	Pentateuch Apocryphon	ditto
369=PrEnosh	Prayer of Enosh	ditto
370=Flood	Flood admonition	*DJD*, XXVIII
371-3=Narr.	Narrative composition	ditto
374=MosApA	Moses Apocryphon A	*DJD*, XIX
375-6=MosApA-B	Moses Apocryphon B	ditto
377=PentApB	Pentateuch Apocryphon C	*DJD*, XXVIII
378-9=ApJosh^{a-b}	Apocryphon of Joshua^{a-b}	*DJD*, XXII
380-81=ApPs	Apocryphal Psalms	*DJD*, XI
382=papparaKings	Para-Kings	*DJD*, XIII
383=apJerA	Apocryphal Jeremiah A	*DJD*, XXX
384=papapJerB	ditto B? on papyrus	*DJD*, XIX
385=psEzek^{a}	Pseudo-Ezekiel^{a}	*DJD*, XXX
385a=ApJerC^{a}	Apocryphal Jeremiah C^{a}	ditto
385b-6=psEzek	Pseudo-Ezekiel	ditto
387-387a=apJerC	Apocryphal Jeremiah C	ditto
388=psEzek^{d}	Pseudo-Ezekiel^{d}	ditto

388a-90=apJerC	Apocryphal Jeremiah C	ditto
391=pappsEzek[e]	Pseudo-Ezekiel	*DJD*, XIX
392-3=Lit	Liturgical works	*DJD*, XXIX
394-9=MMT[a-f]	MMT	*DJD*, X
400-407=Shir Shab[a-h]	Songs of Sabbath Sacrifice[a-h]	*DJD*, XI
408=Wisd	Sapiential work	*DJD*, XXXVI
409=LitA	Liturgical work A	*DJD*, XXIX
410=vision	Vision and interpretation	*DJD*, XXXVI
411-3	Sapiential works	*DJD*, XX
414=purif	Ritual of purification	*DJD*, XXXV
415=Instr[a]	Instruction	*DJD*, XXXIV
416-18=Instr[b-d]	ditto	ditto
419=Instr-like	Instruction-like composition	*DJD*, XXXVI
420-21=Right[a-b]	Ways of Righteousness[a-b]	*DJD*, XX
422=ParaphGen&Ex	Commentary on Genesis and Exodus	*DJD*, XIII
423=Instr[g]	Instruction[g]	*DJD*, XXXIV
424=Instr-like	Instruction-like composition	*DJD*, XXXVI
425=WisdB	Sapiential work B	*DJD*, XX
426=WisdA	Sapiential work A	ditto
427-32=Hod[a-f]	Thanksgiving hymns[a-f]	*DJD*, XXIX
433=Hod-like	Hodayot-like fr.	ditto
433apap	Hodayot-like fr.	ditto
434-8=Barki[a-e]	Barki nafshi[a-e]	ditto
439=Lament	Lament by a leader	ditto
440=Hod-like	Work similar to Hodayot	ditto
440a=Hod-like	Work similar to Hodayot	*DJD*, XXXVI
440b Fr	Fr. mentioning a court	ditto
441-2=Pr	Individual thanksgiving A-B	*DJD*, XXIX
443=Pr	Personal prayer	ditto
444=Incant	Incantation	ditto
445=Lam	Lament	ditto
446-7=Poet frs	Poetic texts A-B	ditto
448=apPs&pr	Apocryphal Psalm and prayer	*DJD*, XI
449-56=Prs	Prayers	*DJD*, XXIX
457a=Creat	Creation	*DJD*, XXIX
457b=Hymn	Eschatological hymn	ditto
458=NarrA	Narrative A	*DJD*, XXXVI
459-63=Narr	Narrative	*DJD*, XIX
464=Narr	Narrative	*DJD*, XIX

***DJD*, XXXVI**

4Q

465=Samson?	Text mentioning Samson	
466=Congr	Text mentioning the Congregation of the Lord	
467=Jacob	Text mentioning the Light of Jacob	
468a-d=Frs	Unidentified fragments C	
468e-f=HistF	Historical texts F-G	
468g=EschA	E.schatological work A	
468h	Cancelled	
468i=Sect	Sectarian text	
468j=Uncl	Unclassified frs.	
468k=Hymn	Hymnic text B	
468l=Koh.I:9	Text mentioning Koh.1:9	
468m=UnidD	Unidentified frs. D	
469=Narrl	Narrative I	
468cc=Unid	Unidentified frs. D	*DJD*, XXVIII
470=Zedkfr	Fr. mentioning Zedekiah	*DJD*, XIX
47I=War-likeB	War Scroll-like B	ditto
47Ia=Polem fr	Polemical fr.	*DJD*, XXXVI
47Ib=Glorif	Glorification hymn	*DJD*, XXIX
47Ic=Pr	Prayer concerning God	ditto
472=Esch.	Eschatological work B	ditto
472a=HalakhahC	HalakhahC	*DJD*, XXXV
473=2 ways	Sapiential work: Two Ways	*DJD*, XXII
474=Rachel	Text on Rachel and Joseph	*DJD*, XXXVI
475=Earth	Renewed earth	ditto
476=LitB	Liturgical work B	*DJD*, XXIX
476a=LitC	Liturgical work C	ditto
477=Rebukes	Rebukes to Overseer	*DJD*, XXXVI
478=Papfest	Fr. on festivals	*DJD*, XXII
479=David	Text on descendants of David	ditto
480=Narr	Narrative F	ditto
48I=Mixed	Fr. on mixed kinds	ditto
48Ia=Elisha fr	Fr. mentioning Elisha	ditto
481b=Narr	Narrative G	ditto
48Ic=Pr	Prayer for mercy	ditto
48Id=Red ink	Fr.	ditto
48Ie=Narr	Narrative H	ditto

DJD, VII

4Q

482=papjub?	jubilees? on papyrus
483=pGen[a]	Pap. Genesis[a]
484=TJudah?	Testament of Judah?
485=Proph	Prophetic or sapiential text
486-7=Sap[a-b]	Sapiential work[a-b]
488=Apar	Aramaic apocryphon
489=papApocar	Aramaic apocalypse
490	Related frs.?
491-7=M[a-g]	War[a-g]
498=HymSap	Hymns or sapiential work
499=papHymPr	Frs. of hymns and prayers
500=papBen	Benediction
501=Lam[b]	Lamentation[b]
502=papRitMar	Marriage ritual
503=papPrQuot	Daily prayers
504-6=DivHam[a-c]	Words of the Heavenly Lights[a-c]
507-9=PrFest[a-c]	Prayers for Festivals[a-c]
510-11=Shir[a-b]	Canticle of the Sage[a-b]
512=papRitPur	Ritual of Purification
513-14=Ord[b-c]	Ordinances[b-c]
515-20=pap	Undeciphered papyrus frs.

DJD, XXV

4Q

521=MessApoc	Messianic Apocalypse
522=ProphJosh	Prophecy of Joshua
523=Jonath	Jonathan
524=Temple[b]	Temple Scroll[b]
525=Beat	Beatitudes
526=Test	Testament?
527=LitD	Liturgical work D
528=SapB	Hymnic or Sapiential work B
529=Mich	Aramaic words of Michael
530-33=Giants[b-e]	Book of Giants (Enoch)[b-e]
534-6=Noah	Birth of Noah
537=Tjac	Aramaic Testament of Jacob
538=TJud	Aramaic Testament of Judah
539=TJos	Aramaic Testament of Joseph
540-41=TLevi[a-b]?	Testament of Levi[a-b]
542=TQahat	Aramaic Testament of Qahat
543-9=Amram[a-g]	Visions of Amram[a-g]

***DJD*, XXV**

4Q

550=PrEsth^{a-f}	Proto-Esther^{a-f}
551=DanSus?	Susannah episode in Daniel?
552-3=4Kg^{a-b}	Four Kingdoms^{a-b}
554-5=JN^{a-b}	New Jerusalem^{a-b}
556-8=Vis^{a-c}	Visions^{a-c}
559=papChronol	Biblical chronology
560=Exorc	Exorcism
562-8=ArTexts A-G	Unidentified Aramaic texts A-G
569=ArPow	Aramaic proverbs
570-5=ArTexts H-M	Aramaic texts H-M
576=Gen^{n}	Genesis^{n}
577=Flood	Text mentioning the Flood
578=HistB	Historical text B
579=Hymn	Hymnic work
580=Unid	Unidentified Aramaic text N
581=Test	Testament?
582=Unid	Unidentified Aramaic text O

5. MAĞARA

***DJD*, III**

5Q

1=Deut	Deuteronomy
2=Kgs	Kings
3=Isa	Isaiah
4=Am	Amos
5=Ps	Psalms
6-7=Lam^{a-b}	Lamentations^{a-b}
8=Phyl	Phylactery
9=Toponyms	Place-names
10=apMal	Apocryphal Malachi
11=S	Serekh
12=D	Damascus
13=S-like	Fragment similar to S
14=Curses	Liturgical curses
15=JNar	Aramaic New Jerusalem
16-25=Unid	Small unidentified and unclassified fragments

6. MAĞARA

DJD, III

6Q

1=paleoGen	Genesis in palaeo-Hebrew
2=paleoLev	Leviticus ditto
3=Deut	Deuteronomy
4=Kgs	Kings
5=Ps	Psalms
6=Cant	Song of Songs
7=papDan	Daniel on papyrus
8=papEnGiants	Book of Giants (Enoch)
9=papSam / Kgs	Samuel-Kings apocryphon on papyrus
10=apProph	Apocryphal prophecy
11=Vine	Allegory of the Vine
12=apProph	Apocryphal prophecy
13=PriestProph	Priestly prophecy
14=Apoc ar	Aramaic Apocalypse
15=D	Damascus
16=papBen	Benedictions on papyrus
17=Cal	Calendar
18=papHym	Hymns on papyrus
19=Gen?ar	Aramaic text related to Genesis?
20=Deut	Deuteronomy?
21=frProph	Prophetic fr.
22=Unid hebr	Unidentified Hebrew text
23=Unidar	Unidentified Aramaic texts
24-31=misc	Diverse frs.

7. MAĞARA

DJD, III

7Q

1=papLXXEx	Greek Exodus
2=papLXXEpJer	Greek Epistle of Jeremiah
3-5=papGrBibfrs?	Unidentified Greek biblical frs.?[3]
6-18=papUnid	Unidentified tiny frs.[4]
19=Grimpr	Imprints of Greek papyrus on plaster

8. MAĞARA

DJD, III

8Q

1=Gen	Genesis
2=Ps	Psalms
3=Phyl	Phylactery
4=Mez	Mezuzah
5=Hym	Liturgical poem

9. MAĞARA

DJD, III

9Q1=Unid	Unidentified Papyrus fr.

10. MAĞARA

DJD, III

10Q1	Ostracon

11. MAĞARA

11Q1

1=paleoLev	Leviticus in palaeo-Hebrew	Freedman-Matthews, Palaeo-Hebr. Lev.

***DJD*, XXIII**

2=Lev	Leviticus	
3=Deut	Deuteronomy	
4=Ezek	Ezekiel	
5=Ps^{a}	Psalms^{a}	DJD, IV, XXIII
6=Ps	ditto^{b}	
7=Ps	ditto^{c}	
8-9=Ps^{d-e}	ditto^{d-e}	
10=tgJob	Targum of Job	
11=apPsa	Apocryphal Psalms	
12=Jub	Jubilees	
13=Melch	Melchizedek	
14=Ber	Berakhah	
15-16=Hym^{a-b}	Hymns^{a-b}	
17=ShirShab	Songs of the Sabbath Sacrifice	
18=JN	New Jerusalem	

19=Temple[a]	Temple Scroll	Yadin, *The Temple Scroll* I-III
20=Temple[b]	Temple Scroll frs.	ditto and *DJD*, XXIII
21=Temple[c]	Temple Scroll[c]	*DJD*, XXIII
22-31=Unid	Unidentified texts	

QUMRAN TEXTS OF UNKNOWN ORIGIN

XQ1-4	Phylacteries	Yadin, *Tefillm from Qumran*
XQ5[a]	Text A	*DJD*, XXXVI
XQ5b	TextB	ditto
XQ6	Aramaic offering	ditto
XQ7	Unidentified	ditto

QUMRAN OSTRACA

KhQ	Ostracon I	*DJD*, XXXVI
KhQ	Ostracon 2	ditto
KhQ	Ostracon 3	ditto

I. *DJD*, Clarendon Matbaası (Oxford) tarafından yayımlanan *Discoveries in the Judaean Desert* dergilerinin kısaltmasıdır. Bugüne kadar basılmış sayılar şu şekilde sıralanıyor.

I. D. Barthélemy, J. T. Milik, *Qumran Cave 1* (1955).

II. P. Benoit. J. T. Milik ve R. de Vaux, *Lesgrottes de Murabba'at* (1961).

III. M. Baillet, J. T. Milik and R. de Vaux, *Les petites grottes de Qumrân* (1962).

IV. J. A. Sanders, *The Psalms Scroll of Qumran Cave 11* (1965).

V. J. M. Allegro and A. A. Anderson, *Qumran Cave 4, 1 (4Q158-4Q186)* (1968).

VI. R. de Vaux and J. T. Milik, *Qumran Grotte 4, II: I. Arcbéologie. II. Tefillin, Mezuzot et Targum (4Q128-4Q157)* (1977).

VII. M. Baillet, *Qumrân Grotte 4, III (4Q482-4Q520)* (1982).

VIII. E. Tov, *The Greek Minor Prophets from Nahal Hever* (1990).

IX. P. W. Skehan, E. Ulrich, J. E. Sanderson, *Qumran Cave 4, IV: Palaeo-Hebrew and Greek Biblical Manuscripts* (1992).

X. E. Qimron, J. Strugnell, *Qumran Cave 4, V: Miqsat Ma'ase Ha-Torah* (1994).

XI. E. Eshel *vd., Qumran Cave 4, VI: Poetical and Liturgical Texts, Part 1* (1998).

XII. Eugene Ulrich, F. M. Cross *vd., Qumran Cave* 4, *VII: Genesisto Numbers* (1994).

XIII. H. Attridge *vd., Qumran Cave 4, VIII: ParabibhcalTexts, Part I* (1994; aslında 1995).

XIV. Eugene Ulrich, F. M. Cross, *Qumran Cave 4, IX: Deuteronomy, Joshua, Judges, Kings* (1996).

XV. E. Ulrich *vd., Qumran Cave 4, X: Tie Prophets* (1997).

XVI. E. Ulrich *vd., Qumran Cave 4, XI: Psalms to Chronicles* (2000).

XVII. F. M. Cross *vd., Qumran Cave 4, XII: 1-2 Samuel* (yakında).

XVIII. J. M. Baumgarten, *Qumran Cave 4, XIII, The Damascus Document (4Q266-4Q273)* (1996).

XIX. M. Broshi *vd., Qumran Cave 4, XIV: Parabiblical Texts, Part II* (1995).

XX. T. Elgvin *vd., Qumran Cave4, XV: Sapiential Texts, Part I* (1997).

XXI. S. Talmon *vd., Qumran Cave 4, XVI: Calendrical Texts* (2001).

XXII. G. Brooke *vd., Qumran Cave 4, XVII: Parabiblical Texts, Part III* (1996).

XXIII. F, García Martínez *vd., Qumran Cave 11, II: 11Q2-18, 11Q20-30* (1998).

XXIV. M. J. W. Leith, *Wadi Daliyeh I: Wadi Daliyeh Seal Impressions* (1997).

XXV. E. Puech, *Qumrân Grotte 4, XVIII: Textes hébreux (4Q521-528, 4Q576-579)* (1998).

XXVI. P. S. Alexander, G. Vermes, *Qumran Cave 4, XIX: 4QSerekh Ha-Yabad and Two Related Texts* (1998).

XXVII. H. Cotton and A. Yardeni, *Aramaic, Hebreiv and Greek Documentary Texts from Nahal Hever and Other Sites, with an Appendix Containing Alleged Qumran Texts* (The Seiyal Collection) (1997).

XXVIII. D. M. Gropp, *Wadi Daliyeh II: The Samaria Papyri from Wadi Daliyeh.* E. Schuller *vd., Qumran Cave4, XXVIII:Miscellanea, Part 2* (2001).

XXIX. E. *Chazon vd., Qumran Cave 4, XX: Poetical and Liturgical Texts, Part 2* (1999).

XXX. D. Dimant, *Qumran Cave 4, XXI: Parabiblical Texts, Part 4: Pseudo-Prophetic Texts* (2001).

XXXI. E. Puech, *Qumran Cave 4, XXII: Textes araméens, première partie:* 4Q529-549 (2001).

XXXII. P. W. Flint, E. Ulrich, *Qumran Cave 1, II: The Isaiah Scrolls* (yakında).

XXXIII. D. Pike and A. Skinner, *Qumran Cave 4, XXIII: Unidentified Fragments* (2001).

XXXIV. J. Strugnell *vd, Qumran Cave 4, XXIV: 4Q Instructions: 4Q415ff.* (1999).

XXXV. J. Baumgarten *vd., Qumran Cave 4, XXV: Halakhic Texts* (1999).

XXXVI. S. Pfann, *Cryptic Texts;* P. S. Alexander *vd., Qumran Cave 4, XXVI: Miscellanea, Part 1* (2000).

XXXVII. E. Puech, *Qumran Cave 4, XXVII: Textesaraméens, deuxième partie: 4Q550-575, 580-582* (yakında).

XXXVIII. J. Charlesworth *vd. Miscellaneous Texts from the Judaean Desert* (2000).

XXXIX. Ḫ. *Tov vd., The Texts from the Judaean Desert: Indices and an Introduction* (2002).

2. Bölüm 19-21'in Jübileler'e ait olduğu teşhiş edilmiştir. (M. Kister, *RQ* 12 (1985-7), 529-36.

3 ve 4. Son olarak 7Q4, 7Q8 ve 7Q11-14'ün, Hanok'un Kitabının Grekçe uyarlamasının 100. ve 103. bölümlerinde geçtiği düşünülmekte.
Bkz. E. A. Muro Jr., *RQ* 18, (1997), 307-12; E. Puech, *RQ* 18 (1997), 313-23.

KUMRAN METİNLERİ DİZİNİ

1QS 66, 116, 119-20, 138-39, 143, 145, 174, 620
I 52, 58, 94, 101, 103, 104, 120, 389, 431
I-II 52, 103-4
I-III 120
I-IV 120
II 103-4, 119, 385, 431
III 53, 67, 98, 106, 119-20, 173, 176, 434
III-IV 98, 120, 176
IV 111-2, 119, 176
V 57-8, 105-6, 120, 138-9, 175
V-VI 54, 138-9
V-IX 120
V-XI 120
VI 52-8, 140, 168, 175, 248, 615
VI-VII 55-6, 58, 174
VII 55-6, 58, 119, 140, 166, 171-3, 175, 248
VII-VIII 143
VII-IX 141, 143
VIII 52, 54-5, 93, 95, 106, 119, 130, 140-1, 143-4, 155, 174, 176, 189, 576
VIII-IX 55, 106, 119, 143-4
IX 52-4, 102, 110, 138, 141, 143-4, 168
IX-X 141
IX-XI 120
X 52, 102, 142
X-XI 120, 143
XI 58, 97, 100, 113, 138, 143
1Qsa 29, 56, 59-61, 65, 108, 110, 177, 612
1Qsa i 613
1QSb 110, 116, 203, 382
V 110
1QH 257, 308, 324
I-III 258
IV-XXIII 306
frs 46. 55, 56 308
1QM 180, 200-1, 203
I 551
I-II 108
II 51, 551
V 109, 563
XV 110
XVI 110
XVIII 109-10
XIX 109

1QapGen 469, 540
1QpHab 84, 451, 497
1Q14 491
1Q16 506
1Q17-18 525
1Q19 452, 469, 531, 540
fr. 1 460
fr. 3 465
frs 13-14 540
1Q19 bis 540
1Q20 469
1Q21 543
1Q22 451, 559, 562
1Q23-4 535
1Q26 417
1Q27 400
1Q28a 177
1Q28b 382
1Q29 381, 563-4
1Q32 111, 589
1Q33 180
1Q34, bis 34 377-9
1Q35 257
1Q36 257
1Q37-40 257
2Q19-20 525
2Q21 559
2Q22 551, 553, 566
2Q24 111, 588
2Q26 535
3Q15 605-11
4QD 167
4QMMT, B 58-9 250
4Qpisa 110, 485
4Qproto-Esther 599, 600
4QS^{d} 52, 66, 120, 138-9, 167, 177, 233
4QS^{e} 119-20, 143, 363
4Q fragments 180
4Q88 312
VII-VIII 312
4QI19 461
4QI19-22 461
4QI20 461
fr. 20 461
4QI21 461
4QI22 461
4QI26 461
4QI27 461-2
4QI56 453-4, 460
fr. 1 460
fr. 2 460
4QI56-7 454
4QI57 453, 455
4QI58 451, 464
frs 1-2 464
4QI59 516-7
frs 2-4 517
4QI60 571
fr. 1 571
frs 3-5 571
4QI61 451, 485
frs 5-6 485
frs 8-10 110, 203, 486
4QI61-4 451, 485
4QI61-5 485
4QI62 486
4QI63 487
4QI64 487
4QI66 489
4QI66-7 489
4QI67 490
fr. 2 490
frs 7-9 490
4QI68 491
4QI69 451, 492
frs 1-2 492-3
4QI70 504, 575
4QI71 451, 506-7
4QI72 511
40I73 451, 506, 510
4OI74 452, 512
4QI75 514, 568-9
4QI76 521
4QI77 522
frs 7, 9, 10-11, 20, 26 522
4QI79 331
fr. 2 331
4QI80 539
4QI81 240
4QI82 522
4QI83 511
4QI84 409-10
4QI85 411-3, 537-8

4QI86 368-9
fr. I 368
fr. 2 369
4QI96 577-82
fr. 2 578
fr. 6 578-9
fr. I3 579
fr. I4 i 579
fr. I4 ii 580
fr. I7 58I
fr. I8 582
4QI96-9 577
4QI96-200 577-8
4QI97 579-8I
fr. 4 579-80
fr. 5 58I
4QI98, fr. I 582
4Q200
fr. 2 582
fr. 4 582
fr. 6 583
fr. 7 583
4Q20I-I2 452
4Q203 535
4Q204 53I-2
4Q2O6 533
fr. I xxii 533
fr. I xxvi 533
4Q208 532
4Q209 53I-3
fr. 7 533
4Q2I3, fr. I 544
4Q2I3-I4 452, 543
4Q2I3a 543-4
4Q2I3b 544
4Q2I4, fr. 2 545
4Q2I4a 545
fr. I 545
frs 2-3 545
4Q2I4b 545
frs 2-6 545-6
4Q2I5 402, 550
fr. I 550
4Q2I5a 402
fr. I ii 402
4Q2I6 525
4Q2I6-28 452, 525-7
4Q2I7 525
4Q2I8 525
4Q2I9 525-7
4Q220 526-7
fr. I 527
4Q22I 526
4Q222 526
4Q223-4 526
4Q225 525-6
fr. 2 527-8
4Q225-7 526
4Q226 526-8
fr. 7 527
4Q227 526, 528
fr. 2 526-7
4Q228 526
4Q232 588
4Q242 45I, 594
4Q243 595
fr. 3 595
40243-5 452, 595
4Q244 595
4Q245 595
frs I i-ii 595
4Q246 597-8
4Q247 395
4Q248 396
4Q249 6I2
4Q249a-h I77
4Q249a-i 6I2
4Q249j-z 6I2
4Q249a, fr. I 6I3
4Q249 i 6I2-3
4Q250 6I2
4Q250a-j 6I2
4Q25I 24I
frs I-2 24I
frs 4-7i 24I
fr. 8 242
fr. 9 242
fr. I6 242
fr. I7 242

4Q252 480
fr. I 480
4Q252-4 480
4Q252 ii 480
4Q253a 505
4Q254 480
fr. I 483
frs 5-6 483
4Q254a, fr. 3 484
4Q255 119-3, 311
4Q255-64 119
4Q256 120-2, 128, 138, 177, 233
4Q257 120
4Q258 52, 66, 120, 127, 131, 138, 177, 233
4Q259 119-20, 140, 143, 363
4Q264a 243
4Q265 93, 106, 1116, 119, 166, 174
fr. I 174
fr. 2 174
fr. 3 175
fr. 4 175
fr. 6 175
fr-7 176
fr.7 ii 176
4Q265-73 147, 166
4Q266 60, 93, 102-5,109, 119, 145-9, 158-9, 163-4, 166,171
frs I a-b 167
fr. 2 167
fr. 5 168
fr. 6 169, 171
fr. 6 i 169
fr. 10 172
fr.11 173
4Q266-73 166
4Q267 163-8
fr. I 166-7
fr. 5 ii 168
fr. 9 iv 163
fr. 9 v, ii 164
4Q268 147
fr. I 146, 147
4Q269 166, 169, 171
fr. 8 i-ii 171
fr. II i-ii 172
4Q270 166, 170-2
fr. 3 170
fr. 3 ii-iii 166
fr. 3 iii 170-1
fr. 7 172
fr.7 i 172
fr. 7 i-ii 173
4Q271 171
fr. 2 171
4Q272 166, 169
fr. I 169
4Q273 166-9
fr. 2 168
fr. 4 i 168
fr. 4 ii 169
4Q274 105, 244
fr. I i 244
fr. 2 i 245
frs 3 i-ii 245
4Q275 [145
4Q276 246
4Q277 246
4Q279 146
4Q280 119, 385
fr. 2 388
4Q284a 248
fr. I 248
4Q285 203
fr. I 203
fr. 4 204
fr. 7 204
fr. 8 204
4Q286 385
fr. Ia ii 385
fr. 2 385
fr. 3 385
fr. 5 385
fr. 7a i 388
4Q286-7 388
4Q286-90 385
4Q287 387
fr. 3 387
fr. 10 387

4Q288 387
4Q298 249
frs 1-2 i 249
frs 3-4 ii 249
4Q299 400
fr. 2 i 401
fr. 3a 401
4Q299-301 400-1
4Q300 400
fr. 1 ii 400
fr. 1 a 401
fr. 5 401
4Q301 401
fr. 1 401
4Q302 414
fr. 2 ii 414
fr. 3 ii 414
4Q306 250
fr. 1 250
fr. 1 203
4Q317 370
4Q318 371-2
4Q319 363
frs 1-3 363
frs 2-5, 9, 23 364
frs 5-8 366
4Q320 349-50
fr. 1 i 350
fr. 2 351
fr. 3 i 352
fr. 4 352
fr. 4 iii 352
4Q320-30 349-60
4Q321 349
fr. 1 353
fr. 2 354
fr. 3 355
fr. 4 356
frs 4-5 358
fr. 5 359
4Q321a 349
4Q325 360
fr. 1 360
fr. 2 360
4Q326 361
4Q328 360
4Q331 397
fr. 1 i 397
fr. 1 ii 397
4Q331-3 397
4Q332 397
fr. 2 397
fr. 3 398
4Q333, fr. 1 398
4Q334 372
frs 2-4 372
4Q339 601
4Q340 602
4Q364, fr. 3 465
4Q364-7 464
4Q365
fr. 6a ii 465
fr. 6b 465
fr. 6c 465
fr. 23 466
4Q365a 206
4Q369 529
fr. 1 529
4Q370 451, 537
4Q371-3 551
4Q372 551
fr. 1 551
fr. 3 552
4Q373 551, 553, 566
frs 1-4 553
fr. 19 553
4Q374 561
fr. 2 561
4Q374-7 452
4Q375 338, 562, 564
fr. 1 562
fr. 3+3a 564
4Q376 381, 563-4
fr. 1 563
4Q377 565
fr. 2 ii 565
4Q378 568
fr. 11 569
fr. 14 568
fr. 22 i 569

4Q379 514, 568
fr. 12 569
fr. 22 ii 569
4Q380 324
fr. 1 324
fr. 2 325
4Q380-81 324
4Q381 324
fr. 1 325
fr. 15 326
fr. 17 327
fr. 24 327
fr. 31 327
fr. 33 328
fr. 45 329
fr. 46 329
fr. 69 330
frs 76-7 330
4Q382 573
fr. 104 573
4Q383 584
4Q384 584
4Q385 591
fr. 2 591
fr. 3 592
fr. 4 592
fr. 6 592
4Q385a 584-6
fr. 4 585-6
fr. 5 585
fr. 18 584
4Q385b 591, 593
4Q385c 591
4Q386 593
fr. 1 593
frs 1 ii-iii 592
4Q387 585
fr. 2 ii 585
fr. 2 iii 586
fr. 2 ii-iii 586
4Q388 591
fr. 7 591
4Q388a 584-5
fr. 7 585-6
fr. 7 ii 586
4Q389 584-5
fr. 8 584-5
fr. 8 ii 585-6
4Q390 452
fr. 1 586
fr. 2 i 587
4Q391 591
4Q392
4Q392-3 392
fr. 1 392
frs 2, 5 392
4Q393 389
fr. 1 392
frs 1 i 392
4Q394
frs 1-2 233, 246, 362-3
frs 3-7 i 234
frs 3-7 ii 235
fr. 8 iii 235-6
fr. 8 iv 236-7
4Q394-9 232-3
4Q395 234-5
4Q396
frs. 1-2 i 235
frs. 1-2 i-ii 236
frs. 1-2 ii 236
frs. 1-2 iii 236-7
frs. 1-2 iv 237
4Q397
frs. 1-2 235
fr. 3 235
fr.5 235-6
frs 6-13 236-7
frs 14-21 237-8
4Q398
frs 1-3 235
frs. 11-13 238
frs. 14-17 239
frs. 14-17 i 238
4Q399 239
4Q400
fr. 1 i 334
fr. 2 334-5
4Q400-407 333, 385
4Q401, fr. 14 334
4Q402, fr. 4 335

4Q403
fr. 1 i 335, 337
fr. 1 ii 338
4Q404-5 335
4Q405 337
frs. 14-15 339
fr. 19 340
fr. 20 ii 340
fr. 23 i 341
fr. 23 ii 341
4Q408 381, 564
fr. 1 381
fr. 3+3a 564
4Q412 415
fr. 1 415
4Q413 416
4Q414 391
fr. 2 ii 391
4Q415 391, 417
4Q415-18 417
4Q416 417-8
fr. 1 418
fr. 2 i 420-1
fr. 2 ii 418-9
fr. 2 iii 421-2
fr. 4 423
4Q417 417
fr. 1 i 423
fr. 2 i 420-1
fr. 2 ii 421
fr. 5 425
4Q418
fr. 2 418
fr. 8 418
frs 9-10 421
fr. 10 423
frs 43-45 i 423
fr.55 425
fr. 69 425-6
fr. 81 426-7
fr. 103 ii 427-8
4Q418a 417-8
4Q418b 417
4Q418c 417
4Q420, fr. 1 439
4Q420-21 439
4Q421 430
fr. 1 430
fr. 1 ii 430
fr. 1 a i 431
4Q422 451, 467-8
4Q423 417
frs 1-2 428
fr. 5 429
fr. 8 426
4Q424 432
fr. 1 432-3
fr. 3 433
4Q427-32 257
4Q431, fr. 1 308-10
4Q433a, fr. 2 311
4Q434 435
fr. 1 435-6
fr. 1 ii 436
fr. 2 437
fr. 7[b] 437
4Q434-5 438
4Q434-8 435
4Q435, fr. 1 438
4Q436 437
4Q437, fr. 2 i 438-9
4Q439 440
fr. 1 i 440
4Q444 441
frs 1-4 i 441
4Q448 312, 342-3
4Q462 576
4Q462-4 576
4Q463 576
4Q464 183, 576
4Q468e 399
4Q470 575
fr. 1 575
fr. 3 575
4Q471 180
4Q471a 253
4Q471b 344-5
4Q473 434
4Q475 403
4Q477 251
fr. 2 252
4Q481[a] 574
fr. 2 574

4Q482(?) 525
4Q491 182, 201
frs 1-3 201
fr. 11 344
4Q491-7 180
4Q492 200
4Q493 181, 201
4Q501 331-2
4Q502 119
4Q503 380
frs 7-9 380
fr. 11 380
4Q504 373
fr. 3 375
fr. 4 375
fr. 6 376
fr. 8 recto 376
4Q504-6 373
4Q507, fr. 1 378
4Q507-9 378
4Q508
fr. 1 378
fr. 2 378
fr. 3 379
4Q509
fr. 3 379
fr. 132 379
4Q510 442
4Q510-11 441
4Q511
fr. 1 442-3
fr. 2 443
fr. 8 443
fr. 18 443
frs 28-9 443
fr. 30 444
fr. 35 444
fr. 63 444
fr. 63-4 444
4Q512 390
fr. 11 390
frs 29-32 390
4Q513 516
4Q513-14 516
4Q514 518
4Q521 404
fr. 2 404
fr. 7 405
4Q522 567
fr. 9 567
4Q523 343
4Q524 206
4Q525 445
fr. 2 445-6
fr. 5 446
fr. 14 ii 446-7
4Q529 542
4Q530, frs 2, 6-12 535-6
4Q530-33 535
4Q531 fr. 22 536
4Q534 368, 531, 540-1
fr. 7 541
4Q534-6 540
4Q536 541
4Q537 547
fr. 12 547
4Q537-41 452
4Q538-9 549
4Q540-41 547
4Q541 547
fr. 9 344, 547
fr. 24 ii 548
4Q542 554-5
4Q543 556
fr. 1 556-7
4Q543-9 556
4Q543a 558
4Q544 556-7
fr. 1 557
fr. 2 557
4Q545 556-8
4Q546 556-7
4Q546d 558
4Q547 556
4Q548 556, 558
4Q549 556
4Q550 599
4Q552, fr. 1 ii 596
4Q554, fr. 1 588
4Q554-5 451, 588
4Q561 368-9

5Q9 567
5Q11 119
5Q12 147
5Q13 119
5Q15 111, 451, 588-9
6Q8 535, 540
6Q15 147
6Q19 540
6Q23 542
7Q1 461
7Q1-2 461
7Q2 461
7Q3-19 461
7Q4 462
7Q5 462-3
7Q6 462
7Q7 462
7Q8 462
7Q10 462
7Q15 462
11Q 525
11Q5 312, 319
11Q10 452, 454-5
11Q11 321
11Q12 525
11Q13 452, 519
  frs 1-4 519-20
11Q14 203-5
11Q17 333
  vii 340
  viii 341
11Q18 588
  fr. 20 590
11Q19-20 451
11Q19-21 206
11Q20 206
11Q29 119
11QT 206
  I 206
  II 206
  III-XII 206-7
  V 176
  XIII-LXVII 206-7, 208-225
  XVII, II 207
  XXXVIIII, 4-15 207
  XLV, 11-12 207
  LII, 17-18 176-8
  LVIII 207
  LXIV 207
  LXVI 207
CD 147, 166
  I 84
  II 167
  III 95
  IV 93, 147, 166-8, 207
  V 94
  VI 110
  VI-VII 147
  VII 68, 95, 563
  VIII 147
  IX 61-2, 147, 166, 251
  X 61-3
  XI 62-3, 174-6
  XII 59-63, 105
  XIII 60-1
  XIV 64-5, 146, 171
  XV 61, 64, 65
  XVI 61, 65, 105, 147
  MS. A (elyazması) 147
  MS. B (elyazması) 147,154-6
  Ostraca 614
    no. 1 614
    no. 2 615

Başlıca Kumran Elyazmaları Baskıları

Mikrofiş Baskısı

E. Tov, der., *The Dead Sea Scrolls on Microfiche* (Leiden, 1992); *A Companion Volume to the Dead Sea Scrolls Microfiche Edition*, Leiden, 1995.

Fotoğraf Baskısı

Robert H. Eisenman ve James Robinson, der., *A Facsimile Edition of the Dead Sea Scrolls*, I-II, Washington, 1991.

CD-ROM Baskısı

T. H. Lim, *The Dead Sea Scrolls Electronic Reference Library*, 1. cilt, Oxford/Leiden, 1997.

Bilgisayar Uyarlamalı Baskı

B. Z. Wacholder ve M. G. Abegg, *A Preliminary Edition of the Dead Sea Scrolls* I-III, Washington, 1991-5.

1. Mağara

M. Burrows, J. C. Trever ve W. H. Brownlee, *The Dead Sea Scrolls of St Mark's Monastery*, I, New Haven, 1950 (Yeşaya^{a} ve Habakkuk Beyanatını içeriyor); II/2, New Haven, 1951 (Disiplin Elkitabı = 1QS). II/1 bulunmuyor.

E. L. Sukenik, *The Dead Sea Scrolls of the Hebrew University*, Kudüs, 1954-5 (Yeşaya^{b}, Savaş Kuralı ve Şükran İlahilerini içeriyor).

D. Barthélemy ve J. T. Milik, *Discoveries in the Judaean Desert, I: Qumran Cave 1*, Oxford, 1955, (1Q'daki bütün parçaları içeriyor).

N. Avigad ve Y. Yadin, *A Genesis Apocryphon*, Kudüs, 1956.

M. Morgenstern *v.d.*, '*The hitherto unpublished columns of the Genesis Apocryphon*', Abr-Nahrain 33 (1955), 30-52.

P. W. Flint ve E. Ulrich, *Discoveries in the Judaean Desert, XXXII: Qumran Cave 1, II: The Isaiah Scrolls* (yakında).

2-3, 5-10 Mağaralar

M. Baillet, J. T. Milik ve R. de Vaux, *Discoveries in the Judaean Desert of Jordan, III: Les petites grottes de Qumrân*, Oxford, 1962 (bölümleri ve Bakır Parşömeni içeriyor).

4. Mağara

J. M. Allegro ve A. A. Anderson, *Discoveries in the Judaean Desert of Jordan, V:I (4Q158-4Q186)*, Oxford, 1968 (çoğunlukla yoruma dayalı bölümler içeriyor). Editöryal düzeltmeler için bkz. J. Strugnell, '*Notes en marge du volume V des Discoveries in the Judaean Desert of Jordan*', *RQ* 7 (1970), 163-276.

J. T. Milik, *Discoveries in the Judaean Desert, VI: Qumrân Grotte 4, II: I. Archélogie. II. Tefillin, Mezuzot et Targum (4Q128-4Q157)*, Oxford, 1977.

R. de Vaux ve J. T. Milik, *Discoveries in the Judaean Desert, VII: Qumrân Grotte 4, III (4Q482-4Q520)*, Oxford, 1982 (Savaş Parşömeninden, liturjik ve bilgelikle ilgili yazılardan parçalar içeriyor).

Carol Newsom, *Songs of the Sabbath Sacrifice: A Critical Edition*, Atlanta, 1985.

Judith E. Sanderson, *An Exodus Scroll from Qumran: 4QpaleoExod^{m} and the Samaritan Tradition*, Atlanta, 1986.

Eileen M. Schuller, *Non-Canonical Psalms from Qumran: A Pseudepigraphic Collection*, Atlanta, 1986.

P. W. Skehan, E. Ulrich ve Judith E. Sanderson, *Discoveries in the Judaean Desert, IX: Qumran Cave 4, IV, Paleo-Hebrew and Grek biblical Manuscripts*, Oxford, 1992.

R. H. Eisenman ve M. Wise, *The Dead Sea Scrolls Uncovered*, Shaftesbury/Rockport, Mass., 1992.

E. Qimron ve J. Strugnell, *Discoveries in the Judaean Desert, X: Qumran Cave 4, V, Miqsat Ma'ase Ha-Torah*, Oxford, 1994.

E. Eshel *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XI: Qumran Cave 4, VI: Poetical and Liturgical Texts, Part 1*, Oxford, 1998.

Eugene Ulrich, F. M. Cross *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XII: Qumran Cave 4, VII, Genesis to Numbers*, Oxford, 1994.

H. Attrige *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XIII: Qumran Cave 4, VIII, Parabiblical Texts, Part I*, Oxford, 1994; aslında 1995.

Eugene Ulrich ve F. M. Cross, *Discoveries in the Judaean Desert, XIV: Qumran Cave 4, IX: Deuteronomy, Joshua, Judges, Kings*, Oxford, 1996.

E. Ulrich *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XV: Qumran Cave 4, X, The Prophets*, Oxford, 1997.

E. Ulrich *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XVI: Qumran Cave 4, XI: Psalms to Chronicles*, Oxford, 2000.

F. M. Cross *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XVII: Qumran Cave 4, XII: 1-2 Samuel* (yakında).

J. M. Baumgarten, *Discoveries in the Judaean Desert, XVIII: Qumran Cave 4, XIII, The Damascus Document (4Q266-4Q273)*, Oxford, 1996.

M. Broshi *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XIII: Qumran Cave 4, XIV, Parabiblical Texts, Part II*, Oxford, 1995.

T. Elgvin *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XX: Qumran Cave 4, XV, Sapiential Texts, Part 1* (1997).

S. Talmon *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXI: Qumran Cave 4, XVI: Calendrical Texts*, Oxford, 2001.

G. Brooke *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXII: Qumran Cave 4, XVII: Parabiblical Texts, Part III*, Oxford 1996.

E. Puech, *Discoveries in the Judaean Desert, XXV: Qumrân Grotte 4, XVIII:Textes hébreux (4Q521-528, 4Q576-579)*, Oxford, 1998.

P. S. Alexander ve G. Vermes, *Discoveries in the Judaean Desert, XXVI: Qumran Cave 4, XIX:4QSerekh Ha-Yahad and Two Related Texts*, Oxford, 1998.

E. Schuller *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXVIII: Qumran Cave 4, XXVIII: Miscellanea, Part 2*, Oxfrod, 2001.

E. Chazon *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXIX: Qumran Cave 4, XX:Poetical and Liturgical Texts, Part 2*, Oxford, 1999.

D. Dimant, *Discoveries in the Judaean Desert, XXX: Qumran Cave 4, XXI: Parabiblical Texts, Part 4: Pseudo-Prophetic Texts*, Oxford, 2001.

E. Puech, *Discoveries in the Judaean Desert, XXXI: Qumran Cave 4, XXII, Textes araméens, première partie: 4Q529-549*, Oxford, 2001.

D. Pike ve A. Skinner, *Discoveries in the Judaean Desert, XXXIII: Qumran Cave 4, XXIII: Unidentified Fragments*, Oxford, 2001.

J. Strugnell *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXXIV: Qumran Cave 4, XXIV: 4QInstructions: 4Q415ff.*, Oxford, 1999.

J. Baumgarten *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXXV: Qumran Cave 4, XXV:Halakhic Texts*, Oxford, 1999.

P. S. Alexander *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXXVI: Qumran Cave 4, XXVI: Miscellanea, Part 1*, Oxford, 2000.

E. Puech, *Discoveries in the Judaean Desert, XXXVII: Qumran Cave 4, XXVII: Textes araméens, deuxième partie: 4Q550-575, 580-582* (yakında).

G. L. Doudna, *4Q Pesher Nahum: a Critical Edition*, Sheffield, 2001.

11. Mağara

J. A. Sanders, *Discoveries in the Desert of Jordan, IV: The Psalms Scroll of Qumran Cave 11 (11QPsa)*, Oxford, 1965.

J. P. M. van de Ploeg, A. S. van der Woude ve B. Jongeling, *Le Targum de Job de la grotte XI de Qumrân*, Leiden, 1971.

Y. Yadin, *Megillat ha-Miqdash* I-III, Kudüs, 1977 (İngilizce baskı, *The Temple Scroll* I-III, Kudüs, 1983).

D. N. Freedman ve K. A. Matthews, *The Paleo-Hebrew Leviticus Scroll (11QpaleoLev)*, Winona Lake, 1985.

E. Qimron, *The Temple Scroll: A Critical Edition with Extensive Reconstructions* (Beer-Sheva/Kudüs, 1996).

F. Garcia Martinez *v.d.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXIII: Qumran Cave 11, II: 11Q2-18, 11Q20-30*, Oxford, 1998.

Tanımsız Mağara

Y. Yadin, *Tefillin from Qumran (XQPhyl 1-4)*, Kudüs, 1969.

Diğer Yahuda Çölü Mağaraları

H. Cotton ve A. Yardeni, *Discoveries in the Judaean Desert, XXVII: Aramaic, Hebrew and Greek Documentary Texts from Nahal Hever and Other Sites, with an Appendix containing alleged Qumran Texts* (The Seiyâl Collection II), Oxford, 1997.

J. Charlesworth *vd.*, *Discoveries in the Judaean Desert, XXXVIII: Miscellaneous Texts from the Judaean Desert*, Oxford, 2000.

Wadi Daliyeh (Daliyeh Vadisi)

M. Leith, *Discoveries in the Judaean Desert, XXIV: Wadi Daliyeh I: Wadi Daliyeh Seal Impressions*, Oxford, 1997.

D. M. Gropp, *Discoveries in the Judaean Desert, XXVIII: Wadi Daliyeh II: The Samaria Papyri from Wadi Daliyeh*, Oxford, 2001.

Şam Belgesi

M. Broshi, *The Damascus Document Reconsidered*, Kudüs, 1992.

Genel Kaynakça

1. Kumran Kaynakçaları

B. Jongeling, *A Classified Bibliography of the Finds in the Desert of Judah: 1958-1969*, Leiden, 1971.

J. A. Fitzmyer, *The Dead Sea Scrolls: Major Publications and Tools for Study*, Missoula, Montana, 1975; 2nci basım, 1977; Atlanta, 1990.

F. García Martínez ve D. W. Parry, *A Bibliography of the Finds in the Desert of Judah 1970-1975*, Leiden, 1996.

2. Genel Çalışmalar ve Monografiler

M. Burrows, *The Dead Sea Scrolls*, New York, 1955.

T. H. Gaster, *The Dead Sea Scriptures in English Translation*, Garden City, New York, 1956; 3ncü basım, 1976.

G. Vermes, *Discovery in the Judaean Desert*, New York, 1956.

M. Burrows, *More Light on the Dead Sea Scrolls*, New York, 1958.

F. M. Cross, *The Ancient Library of Qumran and Modern Biblical Studies*, New York, 1958; Grand Rapids, 2nci basım, 1980; 3ncü basım, Sheffield, 1996.

J. T. Milik, *Ten Years of Discovery in the Wilderness of Judaea*, Londra, 1959.

A. Duppont-Sommer, *The Essene Writings from Qumran*, Oxford, 1961.

G. Vermes, *The Dead Sea Scrolls in English*, Londra, 1962; 2nci basım, 1975; 3ncü basım, 1987; 4ncü basım, 1995.

G. R. Driver, *The Judaean Scrolls: The Problem and a Solution*, Oxford, 1965.

Edmund Wilson, *The Dead Sea Scrolls 1947-1969*, Londra, 1969.

R. de Vaux, *Archaeology and the Dead Sea Scrolls*, Oxford, 1973.

G. Vermes, *The Dead Sea Scrolls: Qumran in Perspective*, Londra, 1977; Philadelphia, 1981; 2nci basım, Londra, 1982; 3ncü basım, Londra, 1994.

G. W. E. Nickelsburg, *Jewish Literature Between the Bible and the Mishnah*, Philadelphia ve Londra, 1981.
P. R. Davies, *Qumran*, Guildford, 1982.
B. Z. Wacholder, *The Dawn of Qumran: The Sectarian Torah and the Teacher of Righteousness*, Cincinnati, 1983.
D. Dimant, 'Qumran Sectarian Literature' M. Stone içinde, der., *Jewish Writings of the Second Temple Period*, Assen ve Philadelphia, 1984.
M. A. Knibb, *The Qumran Community*, Cambridge, 1987.
P. R. Davies, *Behind the Essenes: History and Ideology in the Dead Sea Scrolls*, Atlanta, 1987.
P. R. Callaway, *The History of the Qumran Community*, Sheffield, 1988.
S. Talmon, *The World of Qumran from Within*, Kudüs/Leiden, 1989.
G. J. Brooke, der., *Temple Scroll Studies*, Sheffield, 1989.
L. H. Schiffman, der., *Archaeology and History in the Dead Sea Scrolls*, Sheffield, 1990.
M. O. Wise, *A Critical Study of the Temple Scroll from Qumran Cave 11*, Chicago, 1990.
H. Shanks, der., *Understanding the Dead Sea Scrolls*, Washington, 1992.
F. Garcia Martinez, *Qumran and Apocalyiptic: Studies on the Aramaic Texts from Qumran*, Leiden, 1992.
J. Trebolle Barrera ve L. Vegas, der., *The Madrid Qumran Congress 1991*, Cilt I-II, Leiden, 1992.
J. A. Fitzmyer, *Responses to 101 Questions on the Dead Sea Scrolls*, Londra, 1992.
E. Ulrich ve J. C. VanderKam, der., *The Community of the Renewed Covenant*, Notre Dame, 1994.
J. C. VanderKam, *The Dead Sea Scrolls Today*, Grand Rapids/Londra, 1994.
B. Nitzan, *Qumran Prayer and Religious Poetry*, Leiden, 1994.
A. Steudel, *Der Midrasch zur Eschatologie aus der Qumrangemeinde (4QMidrEschat^{a,b})*, Leiden, 1994.
L. H. Schiffman, *Reclaiming the Dead Sea Scrolls*, Philadelphia, 1994.
F. Garcia Martinez, *The Dead Sea Scrolls Translated: The Qumran Texts in English*, Leiden, 1994.
J.-P. Humbert *v.d.*, *Fouilles de Khirbet Qumrân et de Ain Feshkha* I, *Album de photographies-Répertoire du fonds photographique-Synthèse des notes de chantier du Père Roland de Vaux OP*, Fribourg/Göttingen, 1994.
D. D. Swanson, *The Temple Scroll and the Bible: The Methodology of 11QT*, Leiden, 1995.

G. J. Brooke, der., *New Qumran Texts and Studies*, Leiden, 1995.
J. Maier, *Die Qumran-Essener: Die Texte vom Toten Meer* I-II, Munich, 1995.
N. Golb, *Who Wrote the Dead Sea Scrolls?-The Seach for the Meaning of the Qumran Manuscripts*, New York/Londra, 1995.
F. Garcia Martinez ve J. Trebolle Barrera, *The People of the Dead Sea Scrolls*, Leiden, 1995.
J. G. Campbell, *The Use of Scripture in the Damascus Document 1-8, 19-20*, Berlin, 1995.
P. R. Davies, *Sects and Scrolls: Essays on Qumran and Related Topics*, Atlanta, 1996.
H.-J. Fabry *v.d.*, *Qumranstudien*, Göttingen, 1996.
J. G. Campbell, *Deciphering the Dead Sea Scrolls*, Londra, 1996; Oxford, 2002.
D. W. Parry ve S. D. Ricks, *der.*, *Current Research and Technological Developments on the Dead Sea Scrolls*, Leiden, 1996.
D. J. Harrington, *Wisdom Texts from Qumran*, Londra/New York, 1996.
M. Wise, M. Abegg ve E. Cook, *The Dead Sea Scrolls: A New Translation*, Londra/San Francisco, 1996.
J. Kampen ve M. J. Bernstein, der, *Reading 4 QMMT*, Atlanta, 1996.
S. Metso, *The Textual Development of the Qumran Community Rule*, Leiden, 1997.
J. J. Collins, *Apocalypticism and the Dead Sea Scrolls*, Londra, 1997.
P. W. Flint, *The Dead Sea Psalm Scrolls and the Book of Psalms*, Leiden, 1997.
M. Bernstein *v.d.*, der., *Legal Texts and Legal Issues*, Leiden, 1997.
C. A. Evans ve P. Flint, der., *Eschatology, Messianism and the Dead Sea Scrolls*, Grand Rapids, 1997.
S. E. Porter ve C. A. Evans, der., *The Scrolls and the Scriptures: Qumran Sixty Years After*, Sheffield, 1997.
H. Stegemann, *The Qumran Library: On the Essenes, Qumran, John the Baptist and Jesus*, Grand Rapids/Cambridge, 1998.
J. Zimmermann, *Messianische Texte aus Qumran*, Tübingen, 1998.
J. H. Charlesworth *v.d.*, *Qumran-Messianism*, Tübingen, 1998.
M. E. Stone ve E. Chazon, der., *Biblical Perspectives: Early Use and Interpretation of the Bible in Light of the Dead Sea Scrolls*, Leiden, 1998.
Ch. Hempel, *The Laws of the Damascus Document*, Leiden, 1998.
J. C. VanderKam, *Calendars in the Dead Sea Scrolls*, Londra/New York, 1998.

M. Abegg, P. Flint, E. Ulrich, *The Dead Sea Scrolls Bible*, San Francisco, 1999.

E. Ulrich, *The Dead Sea Scrolls and the Origin of the Bible*, Grand Rapids, 1999.

J. R. Davila, *Liturgical Works*, Grand Rapids, 2000.

L. H. Schiffman, E. Tov ve J. C. VanderKam, der., *The Dead Sea Scrolls Fifty Years after their Discovery 1947-1997*, Kudüs, 2000.

T. H. Lim *v.d.*, dër., *The Dead Sea Scrolls in their Historical Context*, Edinburgh, 2000.

E. J. C. Tigchelaar, *To Increase Learning for the Understanding Ones: 4Q Instructions*, Leiden, 2001.

T. H. Lim, H. L. MacQueen ve C. M. Carmichael, *On Scrolls, Artifacts and Intellectual Property*, Sheffield, 2001.

T. H. Lim, *Pesharim*, Sheffield, 2002.

J. Gascoigne *v.d.*, der., *Dead Sea Scrolls Special Issue: Journal of Religious History 26/2*, 2002.

J. H. Charlesworth, *The Pesharim and Qumran History*, Grand Rapids/Cambridge, 2002.

P. R. Davies, G. J. Brooke ve P. R. Callaway, der., *The Complete World of the Dead Sea Scrolls*, Londra, 2002.

E. D. Herbert ve E. Tov, der., *The Bible as Book: The Hebrew Bible and the Judaean Desert Discoveries*, Londra, 2002.

J. Magness, *The Archaeology of Qumran and the Dead Sea Scrolls*, Grand Rapids, 2002.

İki Dilde Yayımlanmış Basımlar,
Dizin, Ansiklopedi, Kumran İbranice ve Aramca

J. H. Charlesworth *v.d.*, der., *The Dead Sea Scrolls: 1. Rule of the Community and Related Documents; 2. Damascus Document, War Scroll and Related Documents, Angelic Litırgy*, Tübingen/Louisville, 1994-9.

F. Garcia Martinez ve E. J. C. Tigchelaar, *The Dead Sea Scrolls Study Edition I-II*, Leiden/Grand Rapids, 2000.

M. G. Abegg *v.d.*, *The Dead Sea Scrolls Concordance. I. The Non-Biblical Texts from Qumran*, Leiden, 2003.

E. Qimron, *The Hebrew of the Dead Sea Scrolls*, Atlanta, 1986.

L. H. Schiffman ve J. C. VanderKam, *Encyclopedia of the Dead Sea Scrolls, I-II*, New York, 2000.

K. Beyer, *Die aramaischen Texte vom Toten Meer*, Göttingen, 1984; Erganzungsband, 1994.

T. Muraoka, der., *Studies in Qumran Aramaic, Abr-Nahrain*, Suppl. 3, Leiden, 1992.

4. Tanıtıcı Eserler

E. Schürer, G. Vermes, F. Millar ve M. Goodman, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ*, III, 1-2 bölümler, Edinburgh, 1986.

G. Vermes, *An Introduction to the Complete Dead Sea Scrolls: their significance for understanding the Bible, Judaism, Jesus and Christianity*, San Francisco, 2002.

5. Parşömenler ve Yeni Ahit

K. Stendahl, der., *The Scrolls and the New Testament*, Londra, 1958.

M. Black, *The Scrolls and Christian Origins*, Londra, 1961.

J. Murphy-O'Connor, der., *Paul and Qumran*, Londra, 1968; New York, 1990.

M. Black, der., *The Scrolls and Christianity*, Londra, 1969.

J. H. Charlesworth, der., *John and Qumran*, Londra, 1972; New York, 1990.

G. Vermes, *Jesus and the World of Judaism*, Londra, 1983; Philadelphia, 1984.

R. Eisenman, *Maccabees, Zadokites, Christians and Qumran*, Leiden, 1983.

M. Newton, *The Concept of Purity at Qumran and in the Letters of Paul*, Cambridge, 1985.

N. S. Fujita, *A Crack in the Jar: What Ancient Jewish documents Tell Us about the New Testament*, New York, 1986.

R. Eisenman, *James the Just in the Habakkuk Pesher*, Leiden, 1986.

J.H. Charleseorth, der., *Jesus and the Dead Sea Scrolls*, New York/Londra, 1992.

F. H. Cryer ve T. L. Thompson, der., *Qumran between the Old and the New Testament*, Sheffield, 1998.

J. R. Davida, der., *The Dead Sea Scrolls as Background to Postbiblical Judaism and Early Christianity*, Leiden, 2003.

G. Vermes, *Jesus in his Jewish Context*, Londra/Minneapolis, 2003.

Genel Dizin

A

Abegg, Martin
33
Aemilius Scaurus
(Suriye hükümdarı)
42, 397-8
Agrippa, I
77
Ağıtlar Kitabı
331
Ahiret
111
Aland, Kurt
462
Albright, W. F.
26, 36
Alexander, P. S.
139, 143, 145-6, 203,369
Allegro, John Marco
29, 45, 240, 331, 368-9, 409-11, 464, 485, 489, 492, 504, 506, 511-2, 514, 516, 521-2, 539, 571, 605-6
ammanita muscaria (bir mantar türü)
45
Amram
556-8
AMS, Hızlandırıcı Kütle
Spektrometresi
37
Anderson, A. A.
240, 331, 369, 409, 411, 485, 489, 492, 506, 511-2, 514, 516, 521-2, 539, 571
Antiochus Epiphanes, IV.
75, 82-3, 85, 111, 597
Antipas, Prens
77
Antlaşma
57-9, 61, 64-8, 78, 80, 92-100, 103-5, 109, 120-8, 130-1, 139-45, 148-59, 161-3, 172, 177-8, 191, 194-5, 197-8, 206, 249-50, 253, 258
Apokrifal
35, 312, 319, 321, 565, 570
Apokrifal haftalar
395
Aramca elyazmaları
25, 28, 35, 39, 41, 47, 344, 368, 451-4, 461, 469, 531, 540-3, 547-9, 554-6, 577, 588, 594-601
Archelaus, Herod
77, 89
Arınma Töreni A
390
Arınma Töreni B
391
arkeoloji
28-9, 38, 67-8

Asa
148, 155, 192, 384, 486, 515
astrolojik fizyonomiler
368
Ataların Ahiti
547, 554
Athanasius, Mar
26
Attridge, H.
529
Avigad, N.
469
Avşalom
78, 87, 500, 610
Ayartan Kadın
407, 409 ,494
Ay'ın Evreleri
347, 370

B

Babil
87, 92-5, 111
Bağışlanma Günü
78, 87, 103, 176, 213, 318, 352-3, 357-9, 378, 503, 519-20, 562
Baillet, Maurice
29, 180, 331, 344, 378, 380, 390, 442, 462, 516, 566, 588
Bakır Parşömen
30, 36, 605-6
Balaam
601
Balakros
80, 595
Balas, Alexander
76, 80, 85, 595, 597
Bar Kokhba
606
Barki naſshi
435
Barthélemy, Dominique
26-9, 177, 504
Baruk
111, 156
Başkan (*maskil*)
53, 249, 510
Baumgarten, J. M.
147, 166, 169, 172, 174, 243-4, 246, 248, 251
bayramlar
102-3, 151, 154, 162, 206-7, 218, 312, 320, 350, 352-3, 377-8, 466, 489-90, 529
Bechtel, Elizabeth Hay
33
bekâret
230-1
bekârlık
66, 107
Beliyal
80, 104, 108-9, 121-2, 135, 152-3, 155, 162, 182-5, 192-8, 224, 239, 271, 276, 282-6, 316, 320-3
Ben Asher
39
Ben-Dov, J.
349, 363
Benoit, Pierre
31-4
Berakhot
385, 388
Bernstein, M.
551, 566

Beyer, K.
599
Biblical Archaeology Review (BAR)
32, 115
Bilgelik Yazını
411, 416
Bilgenin Ezgileri
442
Birlik
128, 130, 162, 178, 184, 186, 203-5

Boismard, M.-E.
463
Bonani, G.
37
Brady, M.
565
brontologion
371
Brooke, George J.
382, 480, 505
Broshi, Magen
147, 249, 251, 395-6, 399, 601-2
Brownlee, W. H.
26
Burrows, Millar
26, 28, 119-20, 497
bursar (sayman)
53, 58
Büyük Herod
77
Büyük İskender
74, 83

C

Cansdale, L.
44
Catenae
522
Celile
77
Cemaat
40-2, 51-113
Cemaatte Dört Sınıf
146
Cemaat Kuralı
26-9, 38, 44, 47, 51-60, 63-4, 67, 91, 98, 101, 103-6, 110-2, 119-44
Cemaat Kurulu
52, 54, 57, 60, 106-7, 123, 126-8, 130-1, 139-43, 174-9, 388, 488, 491, 503, 507, 513, 522
cezalar
55-6, 61, 126, 171, 186, 299, 375, 445
Charlesworth, J. H.
120, 147, 180
Chazon, E.
402, 441
cilt hastalığı
169
cinsel ahlâk
59
cinsel perhiz
107
Clodious, İmparator
77
Collins, J.
594-5
Coponius (Roma valisi)
77
Cross, F. M.
28-9, 36, 614

Crown, A.
44

cüzam
47, 60, 163, 169-70, 219-20, 233, 237

Ç

Çölde Sayım
44, 63, 68, 101, 110, 148, 153-5, 158, 190, 192, 246, 461, 515, 553, 568, 601

çömlek parçası
614-5

D

Daniel'in kitabı
82, 95, 181, 535
Darius I, Acem Kralı
599
Davut
87, 92, 110, 148, 152, 155, 191, 203-4, 232, 238-9, 312-3, 318, 322-3, 480, 482, 486, 512-3, 520, 551, 566-7, 595, 597
de Vaux, Baba Roland
26-32, 36-7, 58
Dead Sea Scrolls
58, 115, 119-20, 180, 257, 321, 497, 607
Demetrius III, Kral
42, 77-80, 492-3
Devler Kitabı
532, 535
Dimant, D.
321, 584
diriliş
111-2, 404
Diriliş bölümü
46, 112, 404
Discoveries in the Judaean Desert
34, 115

Disiplin Elkitabı
26, 117
Doğruluğun Yolları
430
Doğruluğun Zaferi
400
Doğruluğun Zamanı
402
Doğruluk Öğretmeni
27, 42, 45, 49, 78-88, 93-5, 103, 107, 110-1, 149, 157, 232, 358, 491, 498-503, 506-10
Donceel-Voûte, Pauline
44
dönmeler
64, 93, 146, 151, 153, 155, 164, 168
Dört Krallık
596
Driver, Godfrey
43
Duhaime, J.
180
Dupont-Sommer, André
27, 605-7

E

Efrayim
79, 86-7, 154, 169, 218, 489-90, 494-5, 507, 515, 569
Eisenman, Robert
33, 45, 88, 115, 251
Elazar, Nahmani oğlu
567
Elgvin, T.
403, 417, 430, 434, 467
Elişa Apocryphonu
574
Elibah, bir ihtiyar
565
Eshel, Esther
80, 180, 251, 253, 312, 343-4
Eshel, Hanan
80, 180, 312, 342-3
Esseniler
27, 38-9, 42-51, 57-9, 62, 69-71, 77-80, 87-9, 92-4, 97-107, 110-2, 258, 605-6
Esseni John
89
Ester kitabı
35
Ezra
44, 73, 92-3, 111, 389, 602
Eusebius
69
evlilik
58, 93-4, 148, 207, 226, 233, 241, 558, 580
Eyüp
453-9

F

Falk, Daniel
389, 392
Ferisiler
38, 47, 77, 86, 88, 93, 232
Fısıh
102, 175, 210, 350-3, 357-61, 466
Fitzmyer, J. A.
147, 397, 578, 597
Flint, P.
595
Flusser, D.
251, 597
Freedman, D. N.
30

G

Gamaliel II, Ata
103
Gardiyan (*Mebaqqer*)
53-4, 57, 60-2, 64-8, 119, 128, 145, 148, 158, 160, 163-4, 168, 174-5, 251, 258, 382, 387, 578
'gazap çağı'
78, 93, 149, 167
Ginzberg, L.
566
Gerçek Mutluluk
445
giysi (saf)
57
Glessmer, U.
372
Gog
192, 203
Golb, Norman
43-4, 607
Golyat
312, 551, 566
Goodman, Martin
69, 115, 369
Goranson, J.
606-7
Greenfield, J. C.
371, 469, 543
Groningen Hipotezi
43
Günahkâr ve Kutsal
240
Günahkâr Kâhin(ler)
27, 43, 45, 78-80, 84-8, 103, 232, 342, 498, 501-3, 506, 509

H

Habakkuk Beyanatı
26, 37, 40, 78-80, 83-4, 87, 95, 106, 342, 451, 497, 500, 511
Hâkimler
61, 97, 567
Hâkimler Kitabı
44
Halakhah A
241
Halakhah B
243
Hanok'un astronomi kitabı
533
Harding, G. Lankester
26
Harrington, D. J.
417
Harun'un Mesihi
382
Hasidler
42, 75-6, 83-4, 86
Hasidim
404
Hasmon
38, 42, 76-7, 85, 248, 253, 342, 411, 467, 480, 537, 568, 591, 597, 601
Hata Yapan Adamlar
250
hazine
605

Heinemann, J.
556
hekhaloth (semavi saraylar)
333
Henning, W. B.
535
Herod dönemi
38, 248, 417, 562, 575, 591, 601
Herod harfleri
243, 506, 526, 529, 568
Hezekiel
101, 111, 151-2, 155-6, 171, 203-4, 333, 451, 513, 522, 584, 588, 591-3
Hıristiyanlık
39, 45, 87, 258, 519, 525, 531
Hidden Scrolls from the Judaean Desert
27
Hirschfeld, Yizhar
44
Horbury, W.
399
'horoskoplar'
368
Hoşea Beyanatı
85, 95, 149, 155-6, 489
Huntington Kütüphanesi, California
33
Hunzinger, Claus-Hunno
29
Hyrcanus *bkz.* John Hyrcanus I, John Hyrcanus II

I

Işığın Prensi
597

İ

İbrahim
92, 105, 108, 151, 154, 158, 162, 213, 327, 369, 389, 470, 478, 525, 527-9, 539, 544-5, 554, 568, 569, 576, 586
İbranice metinler
25, 27, 31, 34-5, 39, 41, 56, 80, 207, 312, 324, 368, 399, 451-3, 461, 511, 519, 525-6, 540, 550-1, 574, 577, 588, 605, 614
İdeoloji, Parşömenler ve Yeni Ahit
46
İlk Yemişler günü
242
İki Ruh Yönergesi
53, 91, 98, 434
İki Yol
434
İkinci Tapınak
27, 48, 69, 74, 602
İshak'ın Kitabı
526
İsrail Eski Yapıtlar Departmanı
30
İsrail Eski Yapıtlar Otoritesi (IAA)
32

J

Jannaeus, Alexander
42, 76-7, 80, 85-6, 342, 397
Jason, Sahte Kâhin
75
Jesus Ben Sira
35, 40, 75
John Hyrcanus I
42, 76-7, 80, 85, 397, 551, 601
John Hyrcanus II
42, 80
Jonathan, Kral/Baş Kâhin
42, 73, 76, 80, 342-3
Jonathan, Avşalom oğlu
87
Jongeling, B.
30
Josephus , Flavius
27, 38, 42, 52, 56, 62, 69-71, 74, 76-7, 83-4, 86, 88-9, 105-7, 112, 313, 399, 575, 601
Joshua ben Hananiah, Rabbi
103
Judas Aristobulus II
85
Jull, A. J. T.
37
Jübileler
65, 82, 102-3, 525-7

K

kadınlar
58-9, 71, 224
kâhinler
42, 48, 51, 53-4, 75, 93
Kahire *genizah* elyazmaları
35, 39, 41, 147, 166
'kamplar'
59-60
Kehat'ın Ahiti
554
Kenan ülkesi
92, 470, 526, 557, 561, 569
Kınamaların Kaydı
251
kısaltmalar listesi
115
kıyamet yazını
111, 597
'kızıl düve'
63, 233, 246
Kirbet Kumran
25
Kister, Menahem
249, 253, 342
Kittim
41, 79-80, 83-4, 108, 148, 180-3, 192, 196-8, 200, 203-4, 395, 397-8, 485-6, 492-3, 498-500, 502, 506
Knibb, M. A.
532
Kral Mesih
109-10, 514, 540
Krallar kitabı
44, 573-4
Kudüs
44, 59, 66, 74-5, 82, 235, 396, 605
Kumran Cemaati
35, 48, 51, 53-4, 87, 92, 232, 342, 349, 417, 451, 561, 464, 480, 497, 605

Kumran mağaraları
43, 451, 531
Kurtarıcı (Messianic) Kıyamet
404
Kurtarıcı (Messianic) Kural
51, 56, 59, 60, 65-6, 109, 116, 177, 382, 612
Kurtarıcı (Messianic) Kurtuluş
91
Kurtarıcı (Messianic) Peygamber
110
Kurtarıcı (Messianic) Savaş
177
Kurtarıcı (Messianic) Seçkiler *ya da* Tanıklıklar
514
kutsal hizmet düzeni
349, 363
Kutsal hizmetler takvimleri
349
Kutsal Kitap
26, 28, 32-6, 39-41, 44, 46, 48, 52, 61-5, 73, 76, 86, 91, 93, 95, 97, 99, 110-2, 116, 148, 181, 206-7, 232, 324, 333, 373, 404, 451-3, 461-2, 470, 480, 491-2, 497, 504-5, 511, 514, 522, 526, 568, 570, 574-5, 584, 601, 605
Kutsallık Kurulu
131, 157
Kutsamalar
116, 333, 337, 382-5, 443-4

L

Laenas, Poppilius
83
Larson, E.
241, 575
Lash, General
26
Latince elyazmaları
35, 38-9, 69, 70, 525, 577
Lazar, Celileli Rabbi
97
Lehman, M. R.
241
Lemek (Nuh'un babası)
469-70, 532, 540
Leontopolis, Yahudi Mabedi
86
Levi, Şekem'i bozguna uğratan
54, 60-1, 63-4, 66, 76, 82, 93, 110, 152, 160, 163, 182-3, 186, 189, 225, 515
Levi, Ata
452
Levi Kapısı
217-8
Levililer
39, 51-3, 63-6, 93-4, 103-5, 109, 121-2, 146, 151-2, 159-64, 169-83, 189, 193, 196-213, 226
Levililer Kitabı
169, 453
Lim, Timothy H.
43
Lippens, Philippe
26
liturji
101, 103, 105, 110, 119-20, 181, 258, 333, 377, 381-2, 385, 392, 563-4
Lübnan
106-7, 204, 386, 476, 486, 493, 503, 509, 567

M

Maccabeus, Jonathan (Simon)
42, 70, 76, 80, 86-7, 232, 342-3, 595
Maccabeus, Judas
75
Magness, Jodi
44
Makabi kuramı
28
Makabi-Hasmon Hanedanlığı dönemi
42, 76, 83-4, 88
Makabiler kitabı
42, 88
Malaki Beyanatı
505
'Manaşşe'
79, 86-7, 213, 219, 495, 507
Manaşşe, Yahuda Kralı
324, 328
Markos'un Müjdesi
46
Martinez, Garcia
203, 208, 321, 333, 454, 519, 527, 532, 588, 597
Masada
251, 333-5, 570
mashqin (sıvılar)
57
maskil bkz. Başkan
Matta'nın Müjdesi
107
Mattathias (kahin)
87
Mayer, B.
462
Meditasyon kitabı
60, 64-5, 160, 163-4, 178, 613
Melkisedek, başmelek
109, 385, 452, 478, 519-20, 556, 597
Melkiresha'
109, 385, 388, 519, 556
Menahem
89, 253
Menelaus, Baş Kahin
76
Merkahah (kutsal taht arabası)
101
Mesih
47, 75, 82, 95, 107, 111-2, 132, 143, 156, 163-5, 177, 179, 203-4, 368, 404, 482, 513
Metso, S.
120
Metuşelah
469
Mezmurlar
35, 40, 46, 79, 99, 111, 116, 150, 257, 312-3, 319, 321, 324, 342, 442, 445, 451, 506, 510, 512-3, 520, 522, 526, 528, 568, 581
Masoretik metin
40
Mısır
74, 76, 396
(Mısırdan) Çıkış kitabı
462, 556
Mika Beyanatı
491
Mikail (Melkisedek) , başmelek
109, 385, 452, 478, 519-20, 556, 597

Milik, Josef Tadeusz
26, 28-9, 31, 68, 203, 240, 333, 370, 377, 382, 400, 454, 491, 504, 506, 527, 531-2, 535, 539-40, 543, 549, 559, 567, 588, 594-5, 597, 599, 605-7
Millar, F.
115, 369
Miqsat Ma'ase ha-Torah, bkz. MMT
Miryamın Ezgisi
464
Mishnah
53, 94, 103, 105, 149, 333, 516
MMT
51, 59, 63, 66-7, 86, 105, 115, 232-4, 238, 246, 250, 262-3
Moffet, Willliam, A.
33
Morgenstern, M.
469
Muhammed edh-Dhib
26
Murabbat mağaraları
36
Musa
35, 41, 49, 52, 55, 57, 66, 82, 92, 94, 101, 104-7, 110, 112, 120, 126, 131, 139-40, 144, 152-3, 158, 173, 190, 238, 373-4, 389, 411, 451-2, 462, 465-8, 475, 482, 513-4, 525-6, 551, 556, 558-60, 562-6, 568-9, 573, 575, 580, 612
mülkiyet ve cemaat
106-7

N

Nabonidus'un Duası
451, 594
Naftali Ahiti
402
Nahum Beyanatı
41, 79, 80, 82, 86, 207, 492
Nash papirüsü
27
Nasıralı İsa
49
Notos, Hananiah (*Simon oğlu*)
56, 251-2, 601
Naveh, J.
251
Nebukadnessar, Babil Kralı
78, 82, 95, 149, 584, 594-5
Nehemya'nın Kitabı
522
Newsom, Carol
333, 537, 561, 568
Nitzan, Bilhah
385, 414
Nuh
92, 151, 368, 379, 452, 467-73, 480-4, 531, 537-40, 542

O

O'Callaghan, José
462
Og, Başan Kralı
551, 566
Olyan, S.
573
Onias III, Baş Kâhin
75-6
Onias IV, Baş Kahin
76, 86
ortak sofra
56-7, 63, 66, 70, 107, 179
ortak mülkiyet
27, 38, 57, 65-6, 70
Ovadya'nın Mezmuru
324-5
Ovadya'nın Peygamberliği
324

Ö

Ölü Deniz Parşömenleri
25, 35, 37, 44-5, 73, 88, 115, 123
ölüm cezası
160, 216, 230-1, 492, 541
ölümsüzlük
111-2

P

paleografi
27, 36-7, 166, 207, 241, 311, 324, 333, 349, 363, 381, 385, 403, 409, 414, 432, 434, 445, 464, 492, 497, 525-6, 531, 537, 547, 551, 554, 564, 573, 576-7, 588, 597
papirüs
39
Paul, Aziz
91
Peitholaos
80
Pentateuch
40, 93, 241, 451, 461, 464, 562, 565, 568
Pentekost (Haftalar Bayramı)
68, 103, 145, 166, 258, 377, 577
pesharim (yorum)
41, 511
Peygamber
110-1
Peygamberlerin Kitapları
94-5, 148
Pfann, S.
177, 249, 612
'piçler'
53, 442
Pliny the Elder
27, 38, 69-71

Ploeg, J. P. M. van der
181, 321, 454
Pompey
42, 76-7, 83
Pontius Pilate
77
Potlaos
80
pseudepigrapha
35, 39, 41, 48, 531
Ptolemiler
74
Ptolemy Philometor, Kral
76
Ptollas
80, 399
Puech, Emile
32, 208, 257, 321, 343, 404, 463, 535, 540, 542, 547, 549, 554, 556, 567, 588, 596-7, 599
putperestlik
207

Q

Qimron, E.
206, 208, 232-3, 416, 469, 601

R

Rabin, Chaim
147
radyokarbon testi
554
Roberts, C. H.
31, 462-3
Robinson, James M.
33, 382
Rockefeller Müzesi
29
Rofe A.
601
Romalılar
77
Romalılara karşı Yahudi İsyanı
41-2
Romalıların Essenilere eziyetleri
89
Roth, Cecil
43
Rut'un Kitabı
44

S

Saddukiler
38, 76-7, 86, 93, 232-3, 253
Sadok
53, 57, 66, 76, 86, 152, 232-3, 595, 610
Saflıklar
55-8, 63, 66, 123, 148, 172, 175, 235, 248, 338, 390, 444, 522, 554
Safık kuralları
236, 516
Saflık yasaları
105, 518
Tohorot (Saflıklar) A
244
Tohorot (Saflıklar) B^a-B^b
246
Sahte Peygamberler
80, 601
Salome Alexandra (Shelamzion)
42, 80, 397
Samiriye
491
Samuel Apocryphonu
571-2
Sanders, J. A.
30, 311, 342
Sanderson, Judith E.
34
Savaş Parşömeni
47, 51, 84, 109, 180, 182, 201, 253, 344
Savaşın Kitabı
203
Savaşın Kuralı
80
Schechter, S.
147
Schiffman, Lawrance H.
241, 400, 575, 607
Schlosser, Robert
33
Schuller, Eileen
257, 311, 324, 551, 566
Schürer, E.
115, 369
Schwartz, D. R.
399
seçilmiş kişi
62, 97-8, 240, 410, 417
Seely, D.
435, 440
Sefanya Beyanatı
504
Seleukos (Suriyeli Yunanlar)
74-7, 80, 83, 85, 595, 597
Sellers, O. R.
37
Septuagint (Grekçe Eski Ahit)
35, 40-1, 83, 313, 454, 461, 568
Serekh ha-Milhamah
203
Shanks, Hershel
32, 232
Sheol
111
Sinan, D.
469
Siyon Mezmur'u
312
Skehan, Patrick
29, 32, 319, 462
Skotheim, Robert A.
33
Smith, M.
576, 584, 591

Sokoloff, M.
371
Son Günler Üzerine Bir Florilegium ya da Tedris
512
Starcky, Jean
29, 32, 368
Stegemann, H.
166
Stanton, G.
463
Steudel, Annette
381, 415, 564
Stone, M. E.
402, 543, 550
Strange, James F.
614
Strugnell, John
29, 32-3, 233, 240, 331, 369, 411, 417, 522, 529, 539, 562-3, 575-6
Stuckenbruck, L.
532
Sukenik, E. L.
26-8, 180, 257
Süleyman'ın Özdeyişleri
44, 162
Sünnet
92, 97, 105, 158, 170
Syncellus, George
531

Ş

Şabat Günü
62-3, 154, 160-1, 175-6, 208, 210, 243, 245, 360, 375
Şabat Yasaları
62, 174
Şabat kurbanlığı için ezgiler
333-41
Şam Belgesi
41, 45, 51, 66, 78, 82-4, 147-65
  4. Mağara Şam Belgesi Elyazmaları
  39, 45, 58, 60, 64, 67, 104, 119, 145, 166-76
  Ceza kanunları
  61-2
  Kurtarıcı (Messianic) Kural
  109, 177-9
  Tapınak Parşömeni
  59, 63, 105, 206-31
  Başkanın Şafağın Oğullarına Öğüdü
  249
  Kamplar
  59, 60, 67
şarap
57
şehit
111
Şifreli Metinler
612
Şükran İlahileri
257, 417, 435

T

Tahıl Bayramı
361
Tahnumim (Avuntular)
521
Takdisler
385-8
Talmon, Shemaryahu
349, 566, 570
tanıklar
62, 207
Tanzer, S.
432
Tapınak (Mabed)
85, 214, 216, 219, 336, 454, 503, 512, 516, 605-6, 610
Targumim
451, 453
Tarih
Tarihdizini
395
Tarihsel metinler
397
tarikata katılım
65, 119
Teicher, Joseph
45, 87
Tekvin
28, 47, 79, 92, 102, 152, 451, 464-5, 467, 469-70, 480-4, 505, 525-6, 529, 531, 537, 539-40, 556, 576
temizlenme ritüeli
105-6
Tetragram
404, 521, 537, 576
Tevrat
40, 52, 57, 92-4, 105
Therapeutai (Mısır münzevileri)
69
Thiede, C. P.
462
Thiering, Barbara
45, 88
Tov, Emanuel
32, 34, 44, 466-7, 578
Trebolle, J.
115, 574
Trever, J.
26
Tufan
286, 291, 451, 467-9, 472, 480-1, 537, 540

U

Ullendorf, Edward
532
Ulrich, Eugene
32, 462
Uyarı Meseli
414

V

Vaftizci Yahya
45, 47, 88
Vahiy
111, 525, 588
VanderKam, J. C.
527, 565, 607
Vermes, Geza
69, 139, 143, 145-6, 203, 343, 369, 404, 526
Vespasian (Roma Generali)
42, 84

W

Wacholder, Ben Zion
116
Weinfeld, M.
435, 440
White, S.
208, 464
Wise, Michael
115, 251
Wolters, A.
606-7
Woude, A. S. van der
454, 519
Wright, G. E.
605

X

Xerxes, Acem Kralı
599

Y

Yabancılar (Gentiles)
60
Yadin, Yigael
30, 181, 207-8, 217, 251, 469
Yahuda
69, 73, 75-7, 83, 89, 108, 151, 153-5, 157, 164, 182, 212-3, 217-8, 253, 319-20, 327, 374, 480, 491,495, 503-4, 515, 549, 551-2, 567, 569, 585, 594
Yahuda'nın Ahiti
549
Yahuda Çölü
25, 34, 36, 39
Yahuda evi
95, 152, 490, 501, 507, 513
Yahuda Kapısı
217-8
Yahudi Tarihi
41, 74, 81, 92
Yahudilik
104, 454
Yakup
45, 110, 148, 151-6, 192, 214, 314-5, 374, 412, 443, 462-5, 482, 491, 515, 528, 544-5, 547, 550-4, 568, 576, 586

Yannai, Alexander
342
Yaratılış Çağları
539
Yardeni, Ada
312, 342-3, 6101-2, 615
Yasanın Tekrarı
62, 96, 106, 110, 122, 151-60, 190, 238, 245, 389, 451, 461, 482, 492, 514-6, 519-20, 559, 566-9
Yavan
41, 472-3
yeminler
61, 89, 148, 153-4, 207, 320, 423
Yeni Ahit
37, 41, 46, 69, 107, 404, 445, 462, 519, 526
Yeremya
35, 92, 156, 237, 389, 482, 584-5, 601, 613
Yeşu
35, 44, 79, 92, 94, 152, 351-9, 514-5, 526, 560, 567-70
yıkanma
105, 123, 160-2, 518
yıldız-ilah
148
Yohanan
251-2, 397, 601
Yusuf
35, 41, 86, 213, 217-9, 544, 549, 551-2, 576, 588, 615

Z

Zelot kuramı
43
Zelotlar
38, 77, 606
Zekeriya (Zeharya)
521

KUTSAL KAN KUTSAL KASE

SON İKİ BİN SENENİN EN SARSICI SIRRININ ÜZERİNDEKİ GİZEM PARÇALANIYOR

'Kutsal Kan Kutsal Kase' BBC için hazırlanan bir belgeselle başlayan ve umulmadık bulgularla tüm Hıristiyan Batı dünyasını sarsacak kadar genişleyen, yıllar süren bir araştırmanın ürünü.

Vatikan'ın 'safsata' diye nitelendirmesine rağmen, ilk basımının yapıldığı 1982 yılından bu yana tartışmalar hararetinden hiçbir şey kaybetmedi.

Hıristiyan dünyasında yaygın olan 'Kutsal Kase' ve 'Tapınak Şövalyeleri' efsaneleriyle başlayan serüven Hıristiyanlığın doğuşundan ortaçağ Hıristiyanlığına, oradan da yakın tarihe ve bugünün gizli cemaatlerine kadar uzanıyor. Rennes Şatosu, Merovenj Hanedeni, Sion Tarikatı, da Vinci'den Poussin'e kadar şifreleri günümüze taşıyan büyük sanatçılar, Vatikan ve sırları...

Hıristiyanlık tarihine, dolayısıyla Batı tarihine de alternatif bir bakış... Sorgulamanın ve sonucunda farklı senaryoları da dile getirebilmenin, sert tepkilerle karşılaşsa bile tüm bir tarih anlayışını değiştirebileceği her zaman teorik olarak kabul görmüştür.

'Kutsal Kan Kutsal Kase'nin yaptığı tam olarak budur.

"Uluslararası bir piyesin tüm öğelerine sahip... İnanılmaz."

Newsweek

"İyi belgelenmiş ve sık sık uğursuz gerçeklerle doldurulmuş."

Oxford Times

"Şüphe yok ki dini otoriteleri çıldırtacaktır; fakat yazarların hakkı teslim edilmeli."

Sunday Telegraph

MABET VE LOCA

Masonluk ortaya çıkışından beri en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Kutsal Kan Kutsal Kase'nin yazarları, 1309'da baskı ve görülmemiş bir kıyımla karşılaştıkları Avrupa'dan, İskoçya'ya kaçan Tapınak Şövalyeleri'nin izini sürüyor.

Hıristiyanlık öncesi Pagan Kelt kültürünün izlerini taşıyan İskoçya'da Tapınakçılar'ın mirası kök salmış ve bu mirastan Masonluk ortaya çıkmıştır.

'Mabet ve Loca' Tapınakçı gelenek, Avrupa düşünce akımları, Rosslyn Kilisesi'ni kuşatan esrar ve Fransa krallarının özel muhafızlığını yapan ve aristokratlardan oluşan İskoç Muhafız Alayı çerçevesinde Masonluğun kökeni ve ortaya çıkışına dair sorulara kanıtlarla desteklenmiş güvenilir cevaplar veriyor.

17. ve 18. yüzyıl boyunca Masonluğun izini süren Baigent ve Leigh, Fransız Devrimi'nden İngiltere'deki demokratikleşme ve yeni bir değerler sisteminin şekillenmesine kadar, modern tarihin önemli köşetaşları ve bunların ortaya çıkardığı modern toplum ve yönetim anlayışları üzerindeki Masonik etkiyi ortaya koyuyor.

Araştırma sonuçları, 11 Eylül sonrası dünyayı değerlendirirken çok işe yarayabilecek bir bilgiyi de barındırıyor: Masonluk, Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluşunda anahtar bir role sahipti; bu devletin, ideal bir 'Masonik Cumhuriyet'in modeli olması öngörülüyordu.

"Yazarların gizli derneklerle ilgili araştırmaları, kadim ve güncel sonuçları ortaya koyuyor"

The Sunday Times

MESİHİN MİRASI

"Bu İsa efsanesinin bize fazlasıyla yararı dokundu." Bu sözler, 16. yüzyılın başlarında Papa X. Leo tarafından söylenmişti.

Yazarların sadece Hıristiyanlık tarihini değil, dinler tarihinin tümünü allak bullak eden "Kutsal Kan Kutsal Kase" ve "Mabet ve Loca" adlı kitaplarla dünyada kopardığı fırtına, yeni sorularla devam ediyor:

—Birden fazla İsa mı vardı?

—Hıristiyanlığın kurucusu İsa mıydı?

—Havariler, geleneksel inanışta olduğu gibi 'barışsever' miydi?

—Vatikan, CIA, KGB, Mafya, Masonluk, P2, Opus Dei ve Tapınak Şövalyeleri arasındaki bağ nedir?

'Mesih' düşüncesinin antik çağlardan günümüze ulaşan serüvenini anlatıldığı bu kitapla, Roma İmparatorluğu'ndan Amerika Birleşik Devletleri'ne varıncaya değin, 'Din' ve 'İktidar'ın birbiriyle ilişkilenme biçimini, tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriliyor.

Yazarların, ciddiyeti sorgulanamayacak kadar derinlikli ve çok yönlü araştırmalar sonucunda ulaştıkları ikna edici kanıtlar ve bu kanıtlardan yola çıkarak ulaştıkları sonuçlar; hayat görüşünüz ne olursa olsun, geçmişi ve bugünü, olayları yeniden değerlendirmek üzere tekrar gözden geçirmenize neden olacak.

'Mesihin Mirası'ndan birkaç bölüm başlığı:

İsrail Kralı Olarak İsa

Boşluğu Dolduran İnançlar: Sovyet Rusya ve Nazi Almanyası

Mahşeri Kucaklamaya Doğru

Gizli 'Amerikan Birliği'

Gizli Grupların Ardındaki Gizli Güçler